Zbiór i opracowanie
Paweł J. Jaros
Marek Michalak

PRAWA DZIECKA

Dokumenty Unii Europejskiej

TOM II

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Warszawa 2018

Zbiór i opracowanie
Paweł J. Jaros
Marek Michalak

PRAWA DZIECKA

Dokumenty Unii Europejskiej

TOM II

Warszawa 2018

Opracowanie: Biuro Rzecznika Praw Dziecka

Korekta językowa: Monika Gębicka

Skład: Studio Esta

Copyright by Biuro Rzecznika Praw Dziecka
ISBN: 978-83-89658-59-3

Adres Redakcji:
Biuro Rzecznika Praw Dziecka
ul. Przemysłowa 30/32
00-450 Warszawa
telefon: 22 583 66 00
fax: 22 583 66 96
www.brpd.gov.pl

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ III DYREKTYWY PARLAMENTU I RADY 11

1. PRAWO DZIECKA DO WYCHOWANIA W RODZINIE 12

Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWGz dnia 29 kwietnia 2004 r. (Dz.Urz. UE L Nr 158, s. 77) 12

2. PRAWO DZIECKA DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH 40

Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (wersja przeredagowana) z dnia 5 lipca 2006 r. (Dz.Urz. UE L Nr 204, s. 23) 40

Rozporządzenie (WE) nr 629/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie oraz rozporządzenie Rady (EWG) nr 574/72 w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 z dnia 5 kwietnia 2006 r. (Dz.Urz. UE L Nr 114, s. 1). 65

3. PRAWO DZIECKA DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM 73

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym z dnia 11 maja 2016 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, s. 1). **73**

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW z dnia 25 października 2012 r. (Dz.Urz. UE. L Nr 315, s. 57) **104**

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW z dnia 5 kwietnia 2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 101, s. 1). **139**

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW z dnia 13 grudnia 2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 335, s. 1) (zm. Dz.Urz. UE L 2012 Nr 18, poz. 7). **162**

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW z dnia 5 kwietnia 2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 101, s. 1). **191**

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych) (wersja ujednolicona)z dnia 10 marca 2010 r. (Dz.Urz. UE L Nr 95, s. 1) (zm. Dz.Urz UE L 2010 Nr 263, poz. 15) **214**

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/48/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa zabawek z dnia 18 czerwca 2009 r. (Dz.Urz. UE L Nr 170, s. 1)(zm. Dz.Urz. UE L 2015 Nr 306, poz. 23, Dz.Urz. UE L 2015 Nr 306, poz. 20, Dz.Urz. UE L 2015 Nr 306, poz. 17, Dz.Urz. UE L 2014 Nr 192, poz. 49, Dz.Urz. UE L 2013 Nr 355, poz. 92, Dz.Urz. UE L 2013 Nr 195, poz. 16, Dz.Urz. UE L 2012 Nr 64, poz. 7). **262**

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych z dnia 21 maja 2008 r. (Dz.Urz. UE L Nr 136, s. 3) 321

Dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady („Dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych") z dnia 11 maja 2005 r. (Dz.Urz. UE L Nr 149, s. 22) 332

Dyrektywa 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów z dnia 3 grudnia 2001 r. (Dz.Urz. UE L 2002 Nr 11, str. 4) (zm. Dz.Urz. UE L 2009 Nr 188, poz. 14, Dz.Urz. UE L 2008 Nr 218, poz. 30) **. 360**

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności z dnia 22 października 2013 r. (Dz.Urz. UE L Nr 294, s. 1) 388

4. PRAWA DZIECI MIGRANTÓW 412

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodowąz dnia 26 czerwca 2013 r. (Dz.Urz. UE L Nr 180, s. 96) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (wersja przekształcona) 412

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej z dnia 26 czerwca 2013 r. (Dz.Urz. UE L Nr 180, s. 60). 444

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony z dnia 13 grudnia 2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 337, s. 9) **504**

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich z dnia 16 grudnia 2008 r. (Dz.Urz. UE L Nr 348, s. 98) **533**

CZĘŚĆ IV DYREKTYWY RADY 553

1. PRAWO DZIECKA DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA 554

Dyrektywa Rady z dnia 25 czerwca 1987 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich dotyczących produktów, których wygląd wskazuje na przeznaczenie inne niż rzeczywiste, zagrażających zdrowiu lub bezpieczeństwu konsumentówz dnia 25 czerwca 1987 r. (Dz.Urz. UE L Nr 192, s. 49) **554**

2. PRAWO DZIECKA DO WYCHOWANIA W RODZINIE 558

Dyrektywa Rady 2003/86/WE z dnia 22 września 2003 r. w sprawie prawa do łączenia rodzin z dnia 22 września 2003 r. (Dz.Urz. UE L Nr 251, s. 12) (zm. Dz.Urz. UE L 2014 Nr 157, poz. 1) 558

3. PRAWO DZIECKA DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH 573

Dyrektywa Rady z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznegoz dnia 19 grudnia 1978 r. (Dz.Urz. UE L 1979 Nr 6, s. 24) **573**

4. PRAWO DZIECKA DO NAUKI 577

Dyrektywa Rady z dnia 25 lipca 1977 r. w sprawie kształcenia dzieci pracowników migrujących z dnia 25 lipca 1977 r. (Dz.Urz. UE L Nr 199, s. 32) . . 577

5. PRAWO DZIECKA DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM 580

Dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami z dnia 29 kwietnia 2004 r. (Dz.Urz. UE L Nr 261, s. 3). 580

Dyrektywa Rady 2003/8/WE z dnia 27 stycznia 2003 r. w celu usprawnienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimalnych wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze z dnia 27 stycznia 2003 r. (Dz.Urz. UE L Nr 26, s. 41) 592

Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne z dnia 29 czerwca 2000 r. (Dz.Urz. UE L Nr 180, s. 22) 607

Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych z dnia 22 czerwca 1994 r. (Dz.Urz.UE.L Nr 216, str. 12)
(zm. Dz.Urz. UE L 2014 Nr 65, poz. 1, Dz.Urz. UE L 2007 Nr 165, poz. 21) **. 619**

6. PRAWA DZIECI MIGRANTÓW 634

Dyrektywa Rady 2003/109/WE z dnia 25 listopada 2003 r. dotycząca statusu obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi z dnia 25 listopada 2003 r. (Dz.Urz. UE L 2004 Nr 16, s. 44)
(zm. Dz.Urz. UE L 2011 Nr 132, poz. 1) 634

Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami z dnia 20 lipca 2001 r. (Dz.Urz. UE L Nr 212, s. 12) 658

Dyrektywa Rady nr 2001/40/WE z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie wzajemnego uznawania decyzji o wydalaniu obywateli państw trzecich z dnia 28 maja 2001 r. (Dz.Urz. UE. L Nr 149, s. 34) 677

CZĘŚĆ V DECYZJE RADY 682

1. PRAWO DZIECKA DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM 683

Decyzja ramowa Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu z dnia 13 czerwca 2002 r. (Dz.Urz. UE L Nr 164, s. 3) (zm. Dz.Urz. UE L 2008 Nr 330, poz. 21) **683**

Decyzja Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. zmieniająca Wspólny Podręcznik w celu włączenia przepisów odnoszących się do kontroli granicznych, których celem są nieletni podróżujący w towarzystwie z dnia 29 kwietnia 2004 r. (Dz.Urz. UE L Nr 157, s. 136) 693

CZĘŚĆ VI Inne (decyzje Parlamentu Europejskiego i Rady, rozporządzenia Komisji, decyzje Komisji, zalecenia Komisji) 696

Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1351/2008/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego wspólnotowego programu ochrony dzieci korzystających z Internetu oraz innych technologii komunikacyjnych z dnia 16 grudnia 2008 r. (Dz.Urz. UE L Nr 348, s. 118) 697

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1167/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie odmowy udzielenia zezwoleń na niektóre oświadczenia zdrowotne dotyczące żywności i odnoszące się do zmniejszenia ryzyka choroby oraz do rozwoju i zdrowia dzieci z dnia 30 listopada 2009 r. (Dz.Urz. UE L Nr 314, s. 29). 713

Zalecenie Komisji z dnia 20 lutego 2013 r. Inwestowanie w dzieci: przerwanie cyklu marginalizacji (2013/112/UE) z dnia 20 lutego 2013 r. (Dz.Urz. UE L Nr 59, s. 5). 718

CZĘŚĆ III
Dyrektywy Parlamentu i Rady

1. PRAWO DZIECKA DO WYCHOWANIA W RODZINIE

Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG z dnia 29 kwietnia 2004 r. (Dz.Urz. UE L Nr 158, s. 77)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego

art. 12, 18, 40, 44 i 52,

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[2],

uwzględniając opinię Komitetu Regionów[3],

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 Traktatu[4],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Obywatelstwo Unii nadaje każdemu obywatelowi Unii podstawowe i indywidualne prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków ustanowionych w Traktacie i środków przyjętych w celu ich stosowania.

1 Dz.U. C 270 E z 25.9.2001, s. 150.

2 Dz.U. C 149 z 21.6.2002, s. 46.

3 Dz.U. C 192 z 12.8.2002, s. 17.

4 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 11 lutego 2003 r. (Dz.U. C 43 E z 19.2.2004, s. 42), wspólne stanowisko Rady z dnia 5 grudnia 2003 r. (Dz.U. C 54 E z 2.3.2004, s. 12) i stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2004 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

(2) Swobodny przepływ osób stanowi jedną z podstawowych swobód rynku wewnętrznego obejmującego przestrzeń bez granic wewnętrznych, gdzie swoboda ta jest zapewniona zgodnie z postanowieniami Traktatu.

(3) Obywatelstwo Unii powinno stanowić podstawowy status obywateli Państw Członkowskich, w przypadku gdy korzystają z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu. Należy zatem skodyfikować i zweryfikować istniejące instrumenty wspólnotowe, które traktują oddzielnie pracowników najemnych, osoby pracujące na własny rachunek, studentów i inne osoby niezatrudnione w celu uproszczenia i wzmocnienia prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu wszystkich obywateli Unii.

(4) Aby odejść od takiego sektorowego i fragmentarycznego podejścia do prawa swobodnego przemieszczania się i pobytu oraz ułatwić korzystanie z tego prawa, należy przygotować jeden akt prawny, który wprowadzi zmiany w rozporządzeniu Rady (EWG) nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty[5] oraz uchyli następujące akty: dyrektywę Rady 68/360/EWG z dnia 15 października 1968 r. w sprawie zniesienia ograniczeń w przemieszczaniu się i pobycie pracowników Państw Członkowskich i ich rodzin we Wspólnocie[6], dyrektywę Rady 73/148/EWG z dnia 21 maja 1973 r. w sprawie zniesienia ograniczeń w zakresie przemieszczania się i pobytu obywateli Państw Członkowskich wewnątrz Wspólnoty, które dotyczą przedsiębiorczości i świadczenia usług[7], dyrektywę Rady 90/364/EWG z dnia 28 czerwca 1990 r. w sprawie prawa pobytu[8], dyrektywę Rady 90/365/EWG z dnia 28 czerwca 1990 r. w sprawie prawa pobytu pracowników i osób prowadzących działalność na własny rachunek, które zakończyły działalność zawodową[9] i dyrektywę Rady 93/96/EWG z dnia 29 października 1993 r. w sprawie prawa pobytu dla studentów[10].

(5) Prawo wszystkich obywateli Unii do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich powinno być również zagwarantowane członkom ich rodzin bez względu na przynależność państwową, aby korzystanie z niego mogło opierać się na obiektywnych warunkach wolności i godności. Do celów niniejszej

5 Dz.U. L 257 z 19.10.1968, s. 2. Rozporządzenie ostatnio zmienione rozporządzeniem (EWG) nr 2434/92 (Dz.U. L 245 z 26.8.1992, s. 1).

6 Dz.U. L 257 z 19.10.1968, s. 13. Dyrektywa ostatnio zmieniona Aktem Przystąpienia z 2003 r.

7 Dz.U. L 172 z 28.6.1973, s. 14.

8 Dz.U. L 180 z 13.7.1990, s. 26.

9 Dz.U. L 180 z 13.7.1990, s. 28.

10 Dz.U. L 317 z 18.12.1993, s. 59.

dyrektywy, definicja „członka rodziny" powinna również obejmwać zarejestrowanego partnera, jeżeli ustawodawstwo przyjmującego Państwa Członkowskiego uznaje równoważność między zarejestrowanym związkiem partnerskim a małżeństwem.

(6) Aby utrzymać szeroko pojętą jedność rodziny oraz bez uszczerbku dla zakazu dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, przyjmujące Państwo Członkowskie powinno zbadać w oparciu o własne ustawodawstwo sytuację osób, które nie są objęte definicją członka rodziny na mocy niniejszej dyrektywy i nie korzystają z automatycznego prawa do wjazdu i pobytu w przyjmującym Państwie Członkowskim, w celu podjęcia decyzji, czy można udzielić takim osobom pozwolenia na wjazd i pobyt ze względu na ich związek z obywatelem Unii lub wszelkie inne okoliczności, na przykład zależność finansową lub fizyczną od tego obywatela Unii.

(7) Formalności związane ze swobodnym przemieszczaniem się obywateli Unii na terytorium Państw Członkowskich powinny być jasno określone, bez uszczerbku dla przepisów mających zastosowanie do krajowych kontroli granicznych.

(8) Aby ułatwić swobodne przemieszczanie się członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich, osoby posiadające już zezwolenie na pobyt powinny być zwolnione z obowiązku otrzymania wizy wjazdowej w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 539/2001 z dnia 15 marca 2001 r. wymieniającego państwa trzecie, których obywatele muszą posiadać wizy podczas przekraczania granic zewnętrznych oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego wymogu[11] lub, w miarę potrzeby, zgodnie z mającym zastosowanie ustawodawstwem krajowym.

(9) Przez okres nie przekraczający trzech miesięcy, obywatele Unii powinni posiadać prawo do pobytu w przyjmującym Państwie Członkowskim bez konieczności wypełnienia jakichkolwiek warunków lub formalności innych niż wymóg posiadania ważnego dowodu tożsamości lub paszportu, bez uszczerbku dla bardziej przychylnego traktowania osób poszukujących pracy zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości.

(10) Osoby korzystające z prawa pobytu nie powinny jednak stanowić nieracjonalnego obciążenia dla systemu pomocy społecznej w przyjmującym Państwie Członkowskim w trakcie początkowego okresu pobytu. Zatem korzystanie z prawa pobytu dla obywateli Unii i członków ich rodzin w okresach przekraczających trzy miesiące powinno podlegać określonym warunkom.

11 Dz.U. L 81 z 21.3.2001, s. 1. Rozporządzenie ostatnio zmienione rozporządzeniem (WE) nr 453/2003 (Dz.U. L 69 z 13.3.2003, s. 10).

(11) Podstawowe i osobiste prawo do pobytu w innym Państwie Członkowskim zostało przyznane obywatelom Unii bezpośrednio na mocy Traktatu i nie jest zależne od spełnienia procedur administracyjnych.

(12) W przypadku okresów pobytu dłuższych niż trzy miesiące, Państwa Członkowskie powinny mieć możliwość wymagać od obywateli Unii zarejestrowania się u właściwych władz w miejscu pobytu, poświadczonego zaświadczeniem o rejestracji wydanym w tym celu.

(13) W przypadku okresów pobytu przekraczających trzy miesiące, wymóg karty pobytowej powinien być ograniczony do członków rodziny obywateli Unii, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich.

(14) Dokumenty uzupełniające wymagane przez właściwe władze w celu wydania zaświadczenia o rejestracji lub karty pobytowej powinny być precyzyjnie określone, w celu uniknięcia rozbieżności w praktykach administracyjnych lub wykładni, stanowiącej zbytnią przeszkodę w korzystaniu z prawa pobytu obywateli Unii i członków ich rodziny.

(15) Członkowie rodziny powinni podlegać ochronie prawnej w przypadku śmierci obywatela Unii, rozwodu, unieważnienia małżeństwa lub ustania zarejestrowanego związku partnerskiego. Należy zatem podjąć środki – z należytym poszanowaniem życia rodzinnego i godności ludzkiej oraz na określonych warunkach chroniących przed nadużyciami – zapewniające w takich okolicznościach zachowanie przez członków rodziny, przebywających na terytorium przyjmującego Państwa Członkowskiego, prawa pobytu wyłącznie na indywidualnej podstawie.

(16) Tak długo, jak osoby korzystające z prawa pobytu nie stanowią nieracjonalnego obciążenia dla systemu pomocy społecznej w przyjmującym Państwie Członkowskim, nie powinny one podlegać wydaleniu. Wydalenie nie powinno być zatem automatyczną konsekwencją skorzystania z systemu pomocy społecznej. Przyjmujące Państwo Członkowskie powinno zbadać, czy chodzi o przejściowe trudności i uwzględnić okres pobytu, okoliczności osobiste i kwotę przyznanej pomocy, w celu rozważenia, czy beneficjent stanowi nieracjonalne obciążenie dla systemu pomocy społecznej i w określonym przypadku przystąpić do jego wydalenia. W rozumieniu zdefiniowanym przez Trybunał Sprawiedliwości, w żadnym wypadku środka wydalenia nie należy stosować wobec pracowników najemnych, osób pracujących na własny rachunek lub osób poszukujących pracy, o ile nie jest to uzasadnione względami porządku lub bezpieczeństwa publicznego.

(17) Korzystanie ze stałego pobytu przez obywateli Unii, którzy zdecydowali się osiedlić na stałe w przyjmującym Państwie Członkowskim, wzmocniłoby poczucie obywatelstwa Unii i stanowi kluczowy element promowania spójności społecznej, która jest jednym z podstawowych celów Unii. Prawo stałego pobytu powinno zatem zostać ustanowione dla wszystkich obywateli Unii i członków ich rodziny, którzy zgodnie z warunkami ustanowionymi w niniejszej dyrektywie, zamieszkiwali w przyjmującym Państwie nieprzerwanie przez okres pięciu lat, o ile nie zastosowano wobec nich środka wydalenia.

(18) Aby prawo do stałego pobytu stanowiło rzeczywisty mechanizm integracji w społeczeństwie przyjmującego Państwa Członkowskiego, w którym obywatel Unii zamieszkuje, nie powinno ono podlegać żadnym warunkom od momentu, kiedy zostało przyznane.

(19) Niektóre specjalne przywileje obywateli Unii, którzy są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek, lub członków ich rodzin, które mogą pozwolić na nabycie prawa do stałego pobytu przed upłynięciem pięcioletniego okresu pobytu w przyjmującym Państwie Członkowskim, powinny zostać utrzymane, gdyż stanowią prawa nabyte, przyznane rozporządzeniem Komisji (EWG) nr 1251/70 z dnia 29 czerwca 1970 r. dotyczącym prawa pracowników do pozostania na terytorium Państwa Członkowskiego po ustaniu zatrudnienia w tym państwie[12] i dyrektywą Rady 75/34/EWG z dnia 17 grudnia 1974 r. dotyczącą prawa obywateli Państwa Członkowskiego do pozostawania na terytorium innego Państwa Członkowskiego po zakończeniu prowadzenia na tym terytorium działalności na własny rachunek[13].

(20) Zgodnie z zakazem dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, wszyscy obywatele Unii i członkowie ich rodzin zamieszkujący w Państwie Członkowskim na podstawie niniejszej dyrektywy, powinni korzystać w tym Państwie Członkowskim z równego traktowania, jak jego obywatele w dziedzinach objętych Traktatem, z zastrzeżeniem szczególnych postanowień wyraźnie sformułowanych w Traktacie lub prawie wtórnym.

(21) Jednakże przyjmującemu Państwu Członkowskiemu należy pozostawić swobodę decydowania, czy zamierza przyznać świadczenia z zakresu pomocy społecznej obywatelom Unii, którzy nie są pracownikami najemnymi, osobami pracującymi na własny rachunek, lub które zachowują ten status, lub członkom ich rodzin podczas trzech pierwszych miesięcy pobytu, lub dłuższego okresu w przypadku osób poszukujących

12 Dz.U. L 142 z 30.6.1970, s. 24.

13 Dz.U. L 14 z 20.1.1975, s. 10.

pracy, albo stypendia pokrywające koszty utrzymania w czasie studiów, włącznie z kształceniem zawodowym, przed nabyciem prawa do stałego pobytu przez te same osoby.

(22) Traktat dopuszcza ograniczenia w korzystaniu z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu uzasadnione względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego. W celu zapewnienia bardziej precyzyjnego określenia warunków i zabezpieczeń proceduralnych, na podstawie których obywatele Unii i członkowie ich rodziny mogą otrzymać odmowę prawa wjazdu lub zostać wydaleni, niniejsza dyrektywa powinna zastąpić dyrektywę Rady 64/221/EWG z dnia 25 lutego 1964 r. w sprawie koordynacji specjalnych środków dotyczących przemieszczania się i pobytu cudzoziemców, uzasadnionych względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego[14].

(23) Wydalenie obywateli Unii i członków ich rodziny uzasadnione względami porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego stanowi środek mogący wywołać poważne szkody dla osób, które korzystając z praw i swobód przyznanych im w Traktacie, rzeczywiście zintegrowały się w przyjmującym Państwie Członkowskim. Zakres takich środków powinien zatem zostać ograniczony zgodnie z zasadą proporcjonalności, aby uwzględnić stopień integracji danej osoby, długość jej pobytu w przyjmującym Państwie Członkowskim, jej wiek, stan zdrowia, sytuację rodzinną i ekonomiczną oraz związki z krajem pochodzenia.

(24) W konsekwencji stopień ochrony przed wydaleniem powinien być tym większy, im większy jest stopień integracji obywateli Unii i członków ich rodziny w przyjmującym Państwie Członkowskim. Środek wydalenia wobec obywateli Unii, którzy przez wiele lat zamieszkiwali w przyjmującym Państwie Członkowskim, w szczególności jeżeli urodzili się tam i zamieszkiwali przez całe swoje życie, należy stosować jedynie w wyjątkowych okolicznościach, w których istnieją nadrzędne względy bezpieczeństwa publicznego. Ponadto takie wyjątkowe okoliczności powinny mieć zastosowanie do środka wydalenia podejmowanego wobec nieletnich, w celu ochrony ich związków z rodziną, zgodnie z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r.

(25) Należy również sprecyzować zabezpieczenia proceduralne, w celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony praw obywateli Unii i członków ich rodziny, w przypadku odmowy wjazdu lub pobytu w innym Państwie Członkowskim, a także

14 Dz.U. L 56 z 4.4.1964, s. 850. Dyrektywa ostatnio zmieniona dyrektywą 75/35/EWG (Dz.U. L 14 z 20.1.1975, s. 14).

przestrzegania zasady, że każde działanie podjęte przez władze musi zostać odpowiednio uzasadnione.

(26) We wszystkich przypadkach, obywatele Unii i członkowie ich rodzin powinni mieć możliwość odwołania się na drodze sądowej w przypadku odmowy wjazdu lub pobytu w innym Państwie Członkowskim.

(27) Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, zabraniającego Państwom Członkowskim wydawania dożywotniego zakazu pobytu na ich terytorium wobec osób objętych niniejszą dyrektywą, należy potwierdzić prawo obywateli Unii i członków ich rodziny, którzy otrzymali zakaz pobytu na terytorium jednego z Państw Członkowskich, do złożenia nowego wniosku, po upływie racjonalnego okresu, a w każdym wypadku po upływie okresu trzech lat, na zniesienie zakazu pobytu.

(28) Państwa Członkowskie powinny mieć możliwość przyjęcia niezbędnych środków w celu ochrony przed nadużyciami prawa lub praktykami oszukańczymi, w szczególności fikcyjnymi małżeństwami lub innymi formami związków zawartymi wyłącznie w celu możliwości korzystania z prawa swobodnego przemieszczania się i pobytu.

(29) Niniejsza dyrektywa nie powinna naruszać mniej restrykcyjnych przepisów krajowych.

(30) W celu zbadania, jak w przyszłości ułatwić korzystanie z prawa swobodnego przemieszczania się i pobytu, Komisja powinna przygotować sprawozdanie dokonujące oceny możliwości przedstawienia w tym celu wszelkich koniecznych wniosków, w szczególności dotyczących rozszerzenia okresu pobytu niezwiązanego żadnymi warunkami.

(31) Niniejsza dyrektywa przestrzega podstawowych praw i wolności oraz stosuje się do zasad uznanych w szczególności przez Kartę Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Zgodnie z zakazem dyskryminacji zawartej w Karcie, Państwa Członkowskie powinny wdrożyć niniejszą dyrektywę bez dyskryminowania jej beneficjentów ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub światopogląd, opinie polityczne lub wszelkie inne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Przedmiot

Niniejsza dyrektywa ustanawia:

a) warunki regulujące korzystanie z prawa swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich przez obywateli Unii i członków ich rodziny;

b) prawo stałego pobytu na terytorium Państw Członkowskich dla obywateli Unii i członków ich rodziny;

c) ograniczenia w prawach określonych w lit. a) i b) uzasadnione względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego.

Artykuł 2
Definicje

Do celów niniejszej dyrektywy:

1) „obywatel Unii" oznacza każdą osobę mającą obywatelstwo Państwa Członkowskiego;

2) „członek rodziny" oznacza:

   a) współmałżonka;

   b) partnera, z którym obywatel Unii zawarł zarejestrowany związek partnerski, na podstawie ustawodawstwa danego Państwa Członkowskiego, jeżeli ustawodawstwo przyjmującego Państwa Członkowskiego uznaje równoważność między zarejestrowanym związkiem partnerskim a małżeństwem, oraz zgodnie z warunkami ustanowionymi w odpowiednim ustawodawstwie przyjmującego Państwa Członkowskiego;

   c) bezpośrednich zstępnych, którzy nie ukończyli dwudziestego pierwszego roku życia lub pozostają na utrzymaniu, oraz tych współmałżonka lub partnera, jak zdefiniowano w lit. b);

   d) bezpośrednich wstępnych pozostających na utrzymaniu oraz tych współmałżonka lub partnera, jak zdefiniowano w lit. b);

3) „przyjmujące Państwo Członkowskie" oznacza Państwo Członkowskie, do którego przybywa obywatel Unii w celu skorzystania z jego/jej prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu.

Artykuł 3
Beneficjenci

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się w odniesieniu do wszystkich obywateli Unii, którzy przemieszczają się do innego Państwa Członkowskiego lub przebywają w innym Państwie Członkowskim niż Państwo Członkowskie, którego są obywatelami, oraz do członków ich rodziny, jak zdefiniowano w art. 2 ust. 2, którzy im towarzyszą lub do nich dołączają.

2. Bez uszczerbku dla jakiegokolwiek osobistego prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu zainteresowanych osób, przyjmujące Państwo Członkowskie, zgodnie ze swoim ustawodawstwem krajowym, ułatwia wjazd i pobyt następujących osób:

a) wszelkich innych członków rodziny, bez względu na ich przynależność państwową, którzy nie są objęci definicją określoną w art. 2 ust. 2, a w kraju, z którego przybyli, pozostają na utrzymaniu lub są członkami gospodarstwa domowego obywatela Unii, posiadającymi pierwotne prawo pobytu, lub gdzie istnieją poważne względy zdrowotne ściśle wymagające osobistej opieki obywatela Unii nad członkiem rodziny;

b) partnera, z którym obywatel Unii pozostaje w stałym, należycie poświadczonym związku. Przyjmujące Państwo Członkowskie dokonuje szczegółowej analizy osobistych okoliczności i uzasadnia każdą odmowę wjazdu lub pobytu wobec tych osób.

ROZDZIAŁ II
PRAWO WYJAZDU I WJAZDU

Artykuł 4
Prawo wyjazdu

1. Bez uszczerbku dla przepisów dotyczących dokumentów podróży, mających zastosowanie do krajowych kontroli granicznych, wszyscy obywatele Unii posiadający ważny dowód tożsamości lub paszport oraz członkowie ich rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich, lecz posiadają ważny paszport, mają prawo do opuszczenia terytorium Państwa Członkowskiego, w celu odbycia podróży do innego Państwa Członkowskiego.

2. W stosunku do osób, do których stosuje się ust. 1, nie nakłada się obowiązku posiadania wiz wyjazdowych lub równoważnych formalności.

3. Państwa Członkowskie, działając zgodnie ze swoimi przepisami, wydają i odnawiają swoim obywatelom dowód tożsamości i paszport, potwierdzających ich przynależność państwową.

4. Paszport jest ważny co najmniej na wszystkie Państwa Członkowskie i kraje, przez które posiadacz musi przejechać, podróżując między Państwami Członkowskimi. Jeżeli prawo Państwa Członkowskiego nie przewiduje wydawania dowodów tożsamości, okres ważności każdego paszportu, przy jego wydawaniu lub odnowieniu, nie powinien być krótszy niż pięć lat.

Artykuł 5
Prawo wjazdu

1. Bez uszczerbku dla przepisów dotyczących dokumentów podróży, mających zastosowanie do krajowych kontroli granicznych, Państwa Członkowskie przyznają obywatelom Unii prawo wjazdu na ich terytorium z ważnym dokumentem tożsamości lub paszportem oraz przyznają prawo wjazdu na ich terytorium członkom rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich, z ważnym paszportem.

W stosunku do obywateli Unii nie nakłada się obowiązku posiadania wiz wjazdowych lub równoważnych formalności.

2. Członkowie rodziny, którzy nie są obywatelami Państwa Członkowskiego, są jedynie zobowiązani posiadać wizę wjazdową zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 539/2001 lub, w określonym przypadku, prawem krajowym. Do celów niniejszej dyrektywy, posiadanie ważnej karty pobytowej, określonej w art. 10, zwalnia takich członków rodziny z wymogu posiadania wizy.

Państwa Członkowskie przyznają takim osobom wszelkie ułatwienia w uzyskaniu niezbędnych wiz. Wizy takie są wydawane nieodpłatnie, tak szybko jak to jest możliwe, oraz na podstawie procedury przyśpieszonej.

3. Przyjmujące Państwo Członkowskie nie powinno wstawiać pieczęci wjazdowej lub wyjazdowej w paszporcie członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich, pod warunkiem że okażą kartę pobytową przewidzianą w art. 10.

4. Jeżeli obywatel Unii lub członek rodziny, który nie jest obywatelem jednego z Państw Członkowskich, nie posiada niezbędnych dokumentów podróży lub, jeżeli jest to wymagane, niezbędnych wiz, dane Państwo Członkowskie, przed odesłaniem ich z powrotem, zapewnia takim osobom wszelkie racjonalne możliwości uzyskania niezbędnych dokumentów lub przekazania ich w racjonalnym okresie czasu, albo potwierdzenia lub udowodnienia w inny sposób, że są objęci prawem swobodnego przemieszczania się i pobytu.

5. Państwo Członkowskie może wymagać od zainteresowanych osób zgłoszenia swojej obecności na jego terytorium w racjonalnym i nie dyskryminującym terminie. Niedopełnienie takiego wymogu przez zainteresowane osoby może podlegać proporcjonalnym i nie dyskryminującym karom.

ROZDZIAŁ III
PRAWO POBYTU

Artykuł 6
Prawo pobytu przez okres nie przekraczający trzech miesięcy

1. Przez okres nie przekraczający trzech miesięcy, obywatele Unii posiadają prawo pobytu na terytorium innego Państwa Członkowskiego bez wypełniania jakichkolwiek warunków i formalności innych niż wymóg posiadania ważnego dowodu tożsamości lub paszportu.

2. Przepisy ust. 1 stosuje się również w odniesieniu do posiadających ważny paszport członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich, towarzyszących lub dołączających do obywatela Unii.

Artykuł 7
Prawo pobytu przez okres przekraczający trzy miesiące

1. Wszyscy obywatele Unii posiadają prawo pobytu na terytorium innego Państwa Członkowskiego przez okres dłuższy niż trzy miesiące, jeżeli:

a) są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek w przyjmującym Państwie Członkowskim; lub

b) posiadają wystarczające zasoby dla siebie i członków ich rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego Państwa Członkowskiego w okresie pobytu, oraz są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym Państwie Członkowskim; lub

c)

– są zapisani do instytucji prywatnej lub publicznej, uznanej lub finansowanej przez przyjmujące Państwo Członkowskie na podstawie przepisów prawnych lub praktyki administracyjnej, zasadniczo w celu odbycia studiów, włącznie z kształceniem zawodowym; oraz

– są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym Państwie Członkowskim i zapewnią odpowiednią władzę krajową, za pomocą oświadczenia lub innego równoważnego środka według własnego wyboru, że posiadają wystarczające zasoby dla siebie i członków rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego Państwa Członkowskiego w okresie ich pobytu; lub

d) są członkami rodziny towarzyszącymi lub dołączającymi do obywatela Unii, który spełnia warunki określone w lit. a), b) lub c).

2. Prawo pobytu przewidziane w ust. 1 rozciąga się na członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich, towarzyszących lub dołączających do obywatela

Unii w przyjmującym Państwie Członkowskim, o ile tacy obywatele Unii spełniają warunki określone w ust. 1 lit. a), b) lub c).

3. Do celów ust. 1 lit. a), obywatel Unii, który nie jest dłużej pracownikiem najemnym lub osobą pracującą na własny rachunek, zachowuje status pracownika najemnego lub osoby pracującej na własny rachunek w następujących okolicznościach:

a) jest okresowo niezdolny do pracy w wyniku choroby lub wypadku;
b) pozostaje bez pracy w sposób niezamierzony, co jest należycie odnotowane, po okresie zatrudnienia przekraczającym jeden rok i zarejestrował się jako bezrobotny w odpowiednim urzędzie pracy;
c) pozostaje bez pracy w sposób niezamierzony, co jest na należycie odnotowane, po zakończeniu umowy o pracę na czas określony, obejmującej okres krótszy niż rok, lub po okresie niezamierzonego bezrobocia przez pierwsze dwanaście miesięcy i zarejestrował się jako bezrobotny w odpowiednim urzędzie pracy. W takim przypadku status pracownika zostaje zachowany nie dłużej niż przez sześć miesięcy;
d) podejmuje kształcenie zawodowe. O ile obywatel Unii nie jest bezrobotny, zachowanie statusu pracownika wymaga, aby kształcenie było związane z poprzednim zatrudnieniem.

4. W drodze odstępstwa od ust. 1 lit. d) i ust. 2 powyżej, jedynie współmałżonek, zarejestrowany partner, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. b) i dzieci pozostające na utrzymaniu mają prawo pobytu jako członkowie rodziny obywatela Unii, który spełnia warunki określone w ust. 1 lit. c) powyżej. art. 3 ust. 2 stosuje się do jego/jej bezpośrednich wstępnych oraz do tych jego/jej współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, którym przyznane jest utrzymanie.

Artykuł 8
Formalności administracyjne dla obywateli Unii

1. Bez uszczerbku dla art. 5 ust. 5, w przypadku okresów pobytu przekraczających trzy miesiące przyjmujące Państwo Członkowskie może wymagać, aby obywatele Unii zarejestrowali się w odpowiednich organach.

2. Nieprzekraczalny termin dla rejestracji nie może być krótszy niż trzy miesiące od dnia przyjazdu. Zaświadczenie o rejestracji które poświadcza nazwisko i adres zarejestrowanej osoby oraz datę rejestracji jest wydawane niezwłocznie. Niedopełnienie wymogu rejestracji przez osobę zainteresowaną może podlegać proporcjonalnym i nie dyskryminującym karom.

3. Do celów wydania zaświadczenia o rejestracji Państwa Członkowskie mogą wymagać jedynie, aby:

– obywatele Unii, do których stosuje się art. 7 ust. 1 lit. a), okazali ważny dowód tożsamości lub paszport, potwierdzenie zatrudnienia od pracodawcy lub zaświadczenie o zatrudnieniu, lub dowód, że pracują na własny rachunek;

– obywatele Unii, do których stosuje się art. 7 ust. 1 lit. b), okazali ważny dowód tożsamości lub paszport i dostarczyli dowód, że spełniają warunki w nim ustanowione;
– obywatele Unii, do których stosuje się art. 7 ust. 1 lit. c), okazali ważny dowód tożsamości lub paszport, dostarczyli dowód wpisu w uznanej instytucji i byli objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym, oraz dostarczyli oświadczenie lub równoważny dokument, o którym mowa w art. 7 ust. 1 lit. c). Państwa Członkowskie nie mogą wymagać, aby oświadczenie to zawierało konkretną kwotę środków.

4. Państwa Członkowskie nie mogą ustanowić określonej kwoty, którą uznają za „wystarczające środki", lecz muszą uwzględnić osobistą sytuację danej osoby. We wszystkich przypadkach kwota ta nie powinna być wyższa niż próg, poniżej którego obywatele przyjmującego Państwa Członkowskiego kwalifikują się do pomocy społecznej, lub – jeżeli to kryterium nie ma zastosowania – wyższa niż minimalna renta z tytułu zabezpieczenia społecznego wypłacana przez przyjmujące Państwo Członkowskie.

5. Aby wydać zaświadczenie o rejestracji członkom rodziny obywatela Unii, którzy są obywatelami Unii, Państwa Członkowskie mogą wymagać okazania następujących dokumentów:

a) ważnego dowodu tożsamości lub paszportu;
b) dokumentu poświadczającego istnienie więzi rodzinnej lub zarejestrowanego związku;
c) w określonym przypadku, zaświadczenia o rejestracji obywatela Unii, któremu towarzyszą, lub do którego dołączają;
d) w przypadkach objętych art. 2 ust. 2 lit. c) i d), udokumentowanego dowodu, że warunki w nim ustanowione zostały spełnione;
e) w przypadkach objętych art. 3 ust. 2 lit. a), dokumentu wydanego przez odpowiedni organ w kraju pochodzenia lub kraju, z którego przyjeżdżają, poświadczającego, że pozostają na utrzymaniu lub są członkami gospodarstwa domowego obywatela Unii lub dowodu potwierdzającego występowanie poważnych względów zdrowotnych, które ściśle wymagają osobistej opieki obywatela Unii nad członkiem rodziny;
f) w przypadkach objętych art. 3 ust. 2 lit. b), dowodu potwierdzającego stały związek z obywatelem Unii.

Artykuł 9
Formalności administracyjne dla członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich

1. Państwa Członkowskie wydają kartę pobytową członkom rodziny obywatela Unii, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich, jeżeli planowany okres pobytu przekracza trzy miesiące.

2. Nieprzekraczalny termin dla złożenia wniosku o kartę pobytową nie może być krótszy niż trzy miesiące od dnia przyjazdu.

3. Niedopełnienie wymogu złożenia wniosku o kartę pobytową przez zainteresowaną osobę może podlegać proporcjonalnym i nie dyskryminującym karom.

Artykuł 10
Wydawanie kart pobytowych

1. Prawo pobytu dla członków rodziny obywatela Unii, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich, zostaje stwierdzone poprzez wydanie dokumentu zwanego „Karta pobytowa członka rodziny obywatela Unii" nie później niż sześć miesięcy od dnia, w którym złożyli wniosek. Zaświadczenie o złożeniu wniosku na kartę pobytową jest wydawane bezzwłocznie.

2. W celu wydania karty pobytowej, Państwa Członkowskie wymagają okazania następujących dokumentów:

a) ważnego paszportu;
b) dokumentu poświadczającego istnienie więzi rodzinnych lub zarejestrowanego związku;
c) zaświadczenia o rejestracji lub – w przypadku braku systemu rejestracji – jakiegokolwiek innego dowodu pobytu w przyjmującym Państwie Członkowskim obywatela Unii, któremu towarzyszą lub do którego dołączają;
d) w przypadkach objętych art. 2 ust. 2 lit. c) i d), udokumentowanego dowodu, że warunki w nim ustanowione zostały spełnione;
e) w przypadkach objętych art. 3 ust. 2 lit. a), dokumentu wydanego przez odpowiedni organ w kraju pochodzenia lub kraju, z którego przyjeżdżają, poświadczającego, że pozostają na utrzymaniu lub są członkami gospodarstwa domowego obywatela Unii, lub dowodu potwierdzającego występowanie poważnych względów zdrowotnych, które ściśle wymagają osobistej opieki obywatela Unii nad członkiem rodziny;
f) w przypadkach objętych art. 3 ust. 2 lit. b), dowodu potwierdzającego istnienie stałego związku z obywatelem Unii.

Artykuł 11
Ważność karty pobytowej

1. Karta pobytowa przewidziana w art. 10 ust. 1 jest ważna przez pięć lat od dnia wydania lub przez przewidywany okres pobytu obywatela Unii, jeżeli okres ten jest krótszy niż pięć lat.

2. Ważność karty pobytowej nie będzie naruszona przez przejściowe okresy nieobecności, nie przekraczające sześciu miesięcy w roku, lub dłuższe okresy nieobecności z powodu obowiązkowej służby wojskowej, lub nieobecności z ważnych powodów, obejmującej maksymalnie 12 kolejnych miesięcy, na przykład ciąży i porodu, poważnej choroby, studiów, kształcenia zawodowego lub oddelegowania do innego Państwa Członkowskiego lub do państwa trzeciego.

Artykuł 12
Zachowanie prawa pobytu przez członków rodziny w przypadku śmierci lub wyjazdu obywatela Unii

1. Bez uszczerbku dla akapitu drugiego, śmierć lub wyjazd obywatela Unii z przyjmującego Państwa Członkowskiego nie naruszają prawa pobytu członków jego/jej rodziny, którzy są obywatelami jednego z Państw Członkowskich.

Przed nabyciem prawa stałego pobytu, osoby zainteresowane muszą spełnić warunki ustanowione w art. 7 ust. 1 lit. a), b), c) lub d).

2. Bez uszczerbku dla akapitu drugiego, śmierć obywatela Unii nie prowadzi do utraty prawa pobytu przez członków jego/jej rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich, i którzy zamieszkiwali w przyjmującym Państwie Członkowskim jako członkowie rodziny przez okres nie krótszy niż jeden rok, przed śmiercią obywatela Unii.

Przed nabyciem prawa stałego pobytu przez zainteresowane osoby, ich prawo pobytu podlega wymogowi możliwości wykazania, że są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek, lub posiadają wystarczające środki dla siebie i członków ich rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej w przyjmującym Państwie Członkowskim przez okres pobytu oraz są objęci ogólnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym Państwie Członkowskim, lub są członkami rodziny, już ustanowionej w przyjmującym Państwie Członkowskim, osoby, która spełnia te wymagania. „Wystarczające środki" zostały zdefiniowane w art. 8 ust. 4.

Członkowie rodziny, o których mowa, zachowują prawo pobytu wyłącznie na indywidualnej podstawie.

3. Wyjazd obywatela Unii z przyjmującego Państwa Członkowskiego lub jego/jej śmierć nie prowadzą do utraty prawa pobytu przez jego/jej dzieci lub rodzica, który sprawuje faktyczną opiekę nad dziećmi, bez względu na przynależność państwową, jeżeli dzieci zamieszkują w przyjmującym Państwie Członkowskim i są zapisane do instytucji edukacyjnej w celu studiowania tam, aż do momentu zakończenia ich studiów.

Artykuł 13
Zachowanie prawa pobytu przez członków rodziny w przypadku rozwodu, unieważnienia małżeństwa lub ustania zarejestrowanego związku partnerskiego

1. Bez uszczerbku dla akapitu drugiego, rozwód, unieważnienie małżeństwa obywatela Unii lub ustanie jego/jej zarejestrowanego związku partnerskiego, jak określono w art. 2 ust. 2 lit b), nie narusza prawa pobytu członków jego/jej rodziny, którzy są obywatelami jednego z Państw Członkowskich.

Przed nabyciem prawa stałego pobytu, zainteresowane osoby muszą spełniać warunki ustanowione w art. 7 ust. 1 lit. a), b), c) lub d).

2. Bez uszczerbku dla akapitu drugiego, rozwód, unieważnienie małżeństwa lub ustanie zarejestrowanego związku partnerskiego, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. b), nie prowadzi do utraty prawa pobytu przez członków rodziny obywatela Unii, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich, jeżeli:

a) przed rozpoczęciem postępowania rozwodowego lub postępowania w sprawie unieważnienia lub ustaniem zarejestrowanego związku partnerskiego, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. b), małżeństwo lub zarejestrowany związek partnerski trwały co najmniej trzy lata, w tym jeden rok w przyjmującym Państwie Członkowskim; lub

b) na mocy porozumienia między współmałżonkami lub partnerami, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit. b), lub decyzją sądu, współmałżonek lub partner, który nie jest obywatelem Państwa Członkowskiego, sprawuje opiekę nad dziećmi obywatela Unii; lub

c) istnieją szczególnie trudne okoliczności, na przykład fakt bycia ofiarą przemocy domowej w trakcie trwania małżeństwa lub zarejestrowanego związku partnerskiego; lub

d) na mocy porozumienia między współmałżonkami lub partnerami, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit. b), lub decyzją sądu, współmałżonek lub partner, który nie jest obywatelem Państwa Członkowskiego, posiada prawo odwiedzin nieletniego dziecka, pod warunkiem że sąd wyznaczył, że odwiedziny muszą odbywać się w przyjmującym Państwie Członkowskim, oraz tak długo, jak jest to konieczne. Przed nabyciem prawa stałego pobytu przez zainteresowane osoby, ich prawo pobytu podlega wymogowi możliwości wykazania, że są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek, lub posiadają wystarczające środki dla siebie i członków ich rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej w przyjmującym Państwie Członkowskim przez okres pobytu oraz są objęci ogólnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym Państwie Członkowskim, lub są członkami rodziny, już ustanowionej w przyjmującym Państwie Członkowskim, osoby, która spełnia te wymagania. „Wystarczające środki" zostały zdefiniowane w art. 8 ust. 4.

Członkowie rodziny, o których mowa, zachowują prawo pobytu wyłącznie na indywidualnej podstawie.

Artykuł 14
Zachowanie prawa pobytu

1. Obywatele Unii i członkowie ich rodziny posiadają prawo pobytu przewidziane w art. 6 tak długo, dopóki nie staną się nieracjonalnym obciążeniem dla systemu pomocy społecznej w przyjmującym Państwie Członkowskim.

2. Obywatele Unii i członkowie ich rodziny posiadają prawo pobytu przewidziane w art. 7, 12 i 13 tak długo, dopóki spełniają warunki w nich określone.

W szczególnych przypadkach, kiedy istnieją racjonalne wątpliwości co do spełniania przez obywatela Unii lub członków jego/jej rodziny warunków określonych w art. 7, 12 i 13, Państwa Członkowskie mogą dokonać weryfikacji, czy warunki te są spełnione. Weryfikacja nie jest przeprowadzana systematycznie.

3. Środek wydalenia nie jest stosowany automatycznie w wyniku korzystania przez obywatela Unii lub członków jego/jej rodziny z systemu pomocy społecznej przyjmującego Państwa Członkowskiego.

4. W drodze odstępstwa od ust. 1 i 2 oraz bez uszczerbku dla przepisów rozdziału VI, w żadnym wypadku środek wydalenia nie może być stosowany wobec obywateli Unii lub członków ich rodziny, jeżeli:

a) obywatele Unii są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek; lub

b) obywatele Unii wjechali na terytorium przyjmującego Państwa Członkowskiego w poszukiwaniu pracy. W takim przypadku obywatele Unii i członkowie ich rodziny nie mogą zostać wydaleni tak długo, jak tylko obywatele Unii mogą dostarczyć dowód, że kontynuują poszukiwanie pracy i mają rzeczywistą szansę bycia zatrudnionym.

Artykuł 15
Zabezpieczenia proceduralne

1. Procedury przewidziane w art. 30 i 31 stosuje się analogicznie do wszystkich decyzji ograniczających swobodne przemieszczanie się obywateli Unii i członków ich rodziny, uzasadnionych względami innymi niż porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego.

2. Wygaśnięcie dowodu tożsamości lub paszportu, na podstawie którego zainteresowana osoba wjechała do przyjmującego Państwa Członkowskiego i otrzymała zaświadczenie o rejestracji lub kartę pobytową, nie stanowi podstawy do wydalenia z przyjmującego Państwa Członkowskiego.

3. Przyjmujące Państwo Członkowskie nie może nałożyć zakazu wjazdu w kontekście decyzji o wydaleniu, do której zastosowanie ma ust. 1.

ROZDZIAŁ IV
PRAWO STAŁEGO POBYTU

Sekcja I
Kwalifikowalność

Artykuł 16
Zasada ogólna dla obywateli Unii i członków ich rodziny

1. Obywatele Unii, którzy legalnie zamieszkują w przyjmującym Państwie Członkowskim przez nieprzerwany okres pięciu lat, mają prawo stałego pobytu w tym Państwie. Prawo to nie podlega warunkom przewidzianym w rozdziale III.

2. Ustęp 1 stosuje się również do członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich i legalnie zamieszkiwali wraz z obywatelem Unii w przyjmującym Państwie Członkowskim przez nieprzerwany okres pięciu lat.

3. Ciągłości pobytu nie naruszają przejściowe okresy nieobecności nieprzekraczające ogółem sześciu miesięcy w roku lub dłuższe okresy nieobecności z powodu obowiązkowej służby wojskowej, lub okres nieobecności obejmujący 12 kolejnych miesięcy z ważnych powodów, na przykład ciąży i porodu, poważnej choroby, studiów, kształcenia zawodowego lub oddelegowania w innym Państwie Członkowskim lub państwie trzecim.

4. Po nabyciu prawa stałego pobytu można je utracić jedynie w wyniku nieobecności w przyjmującym Państwie Członkowskim przez okres przekraczający dwa kolejne lata.

Artykuł 17
Wyjątki dla osób, które zakończyły pracę w przyjmującym Państwie Członkowskim, i członków ich rodziny

1. W drodze odstępstwa od art. 16, prawo stałego pobytu w przyjmującym Państwie Członkowskim jest przyznawane przed upłynięciem nieprzerwanego okresu pięciu lat pobytu dla:

a) pracowników najemnych lub osób pracujących na własny rachunek, którzy w momencie zakończenia pracy osiągnęli wiek, ustanowiony prawem tego Państwa Członkowskiego, uprawniający do emerytury, lub pracowników najemnych, którzy zakończyli pracę w ramach regulacji przedemerytalnej, aby przejść na wcześniejszą emeryturę, pod warunkiem że pracowali w tym Państwie Członkowskim co najmniej przez poprzednie dwanaście miesięcy i zamieszkiwali tam nieprzerwanie przez okres przekraczający trzy lata. Jeżeli prawo przyjmującego Państwa Członkowskiego nie przyznaje prawa do emerytury dla niektórych kategorii osób pracujących na własny rachunek, warunek wieku uznaje się za spełniony, jeżeli zainteresowana osoba osiągnęła wiek 60 lat;

b) pracowników najemnych lub osób pracujących na własny rachunek, którzy zamieszkiwali w przyjmującym Państwie Członkowskim nieprzerwanie przez okres przekraczający dwa lata i przestali tam pracować w wyniku trwałej niezdolności do pracy. Jeżeli taka niezdolność jest wynikiem wypadku przy pracy lub choroby zawodowej uprawniającej zainteresowaną osobę do świadczenia płatnego w całości lub w części przez określoną instytucję w przyjmującym Państwie Członkowskim, nie stosuje się warunku dotyczącego długości pobytu;

c) pracowników lub osób pracujących na własny rachunek, którzy po trzech latach ciągłego zatrudnienia i zamieszkiwania w przyjmującym Państwie Członkowskim, pracują w charakterze pracownika najemnego lub osoby pracującej na własny rachunek w innym Państwie Członkowskim, podczas gdy zachowują swoje miejsce zamieszkania w przyjmującym Państwie Członkowskim, do którego powracają zasadniczo każdego dnia, lub co najmniej raz na tydzień. Do celów nabycia praw określonych w lit. a) i b), okresy zatrudnienia w Państwie Członkowskim, w którym zainteresowana osoba pracuje, traktuje się jako okresy zatrudnienia w przyjmującym Państwie Członkowskim.

Okresy niezamierzonego bezrobocia należycie odnotowane przez odpowiedni urząd pracy, okresy przerw w zatrudnieniu, niezależne od woli zainteresowanej osoby oraz nieobecności w pracy, lub zakończenie pracy z powodu choroby lub wypadku, są traktowane jako okresy zatrudnienia.

2. Warunki dotyczące długości pobytu i zatrudnienia ustanowione w ust. 1 lit. a) i warunki dotyczące długości pobytu ustanowione w ust. 1 lit. b) nie mają zastosowania, jeżeli współmałżonek pracownika najemnego lub osoby pracującej na własny rachunek, lub jego partner, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. b), jest obywatelem przyjmującego Państwa Członkowskiego lub utracił obywatelstwo tego Państwa Członkowskiego w wyniku małżeństwa z pracownikiem najemnym lub osobą pracującą na własny rachunek.

3. Bez względu na przynależność państwową, członkowie rodziny pracownika najemnego lub osoby pracującej na własny rachunek, którzy zamieszkują z nim na terytorium przyjmującego Państwa Członkowskiego, posiadają prawo stałego pobytu w tym Państwie Członkowskim, jeżeli pracownik najemny lub osoba pracująca na własny rachunek nabyła prawo stałego pobytu w tym Państwie Członkowskim na podstawie ust. 1.

4. Jednakże jeżeli pracownik najemny lub osoba pracująca na własny rachunek umrze w okresie aktywności zawodowej, ale jeszcze przed nabyciem prawa stałego pobytu w przyjmującym Państwie Członkowskim na podstawie ust. 1, członkowie jego rodziny, którzy zamieszkiwali z nim w przyjmującym Państwie Członkowskim nabywają prawo stałego pobytu w tym Państwie pod warunkiem że:

a) pracownik najemny lub osoba pracująca na własny rachunek w momencie śmierci zamieszkiwał(-a) nieprzerwanie na terytorium tego Państwa Członkowskiego przez okres dwóch lat; lub

b) śmierć nastąpiła w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej; lub
c) pozostały przy życiu współmałżonek utracił przynależność tego Państwa Członkowskiego w następstwie małżeństwa z pracownikiem najemnym lub osobą pracującą na własny rachunek.

Artykuł 18
Nabycie prawa stałego pobytu przez niektórych członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich

Bez uszczerbku dla art. 17, członkowie rodziny obywatela Unii, do których zastosowanie mają art. 12 ust. 2 i art. 13 ust. 2, i którzy spełniają warunki w nich ustanowione, nabywają prawo stałego pobytu po legalnym zamieszkiwaniu w przyjmującym Państwie Członkowskim przez nieprzerwany okres pięciu lat.

Sekcja II
Formalności administracyjne

Artykuł 19
Dokument poświadczający pobyt stały obywateli Unii

1. Na podstawie wniosku, Państwa Członkowskie wydają obywatelom Unii uprawnionym do stałego pobytu, po zweryfikowaniu długości ich pobytu, dokument poświadczający stały pobyt.
2. Dokument poświadczający stały pobyt jest wydawany w jak najkrótszym czasie.

Artykuł 20
Karta stałego pobytu dla członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich

1. Państwa Członkowskie wydają kartę stałego pobytu członkom rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich i są uprawnieni do stałego pobytu, w ciągu sześciu miesięcy od złożenia wniosku. Karta stałego pobytu jest automatycznie odnawiana co dziesięć lat.
2. Wniosek o kartę stałego pobytu składa się przed wygaśnięciem karty pobytowej. Niedopełnienie wymogu złożenia wniosku o kartę stałego pobytu przez zainteresowaną osobę może podlegać proporcjonalnym i niedyskryminującym sankcjom.
3. Przerwy w pobycie nieprzekraczające dwóch kolejnych lat nie naruszają ważności karty stałego pobytu.

Artykuł 21
Ciągłość pobytu

Do celów niniejszej dyrektywy, ciągłość pobytu może zostać poświadczona wszelkimi rodzajami dowodów stosowanymi w przyjmującym Państwie Członkowskim. Ciągłość pobytu zostaje przerwana w wyniku decyzji o wydaleniu należycie wykonanej wobec zainteresowanej osoby.

ROZDZIAŁ V
PRZEPISY WSPÓLNE DLA PRAWA POBYTU I PRAWA STAŁEGO POBYTU

Artykuł 22
Zakres terytorialny

Prawo pobytu i prawo stałego pobytu obejmuje całe terytorium przyjmującego Państwa Członkowskiego. Państwa Członkowskie mogą narzucić terytorialne ograniczenia w prawie pobytu i prawie stałego pobytu, tylko kiedy takie same ograniczenia stosują się do ich własnych obywateli.

Artykuł 23
Prawa pokrewne

Bez względu na przynależność państwową, członkowie rodziny obywatela Unii, którzy posiadają prawo pobytu lub prawo stałego pobytu w jednym z Państw Członkowskich, są uprawnieni do podjęcia tam pracy lub do wykonywania pracy na własny rachunek.

Artykuł 24
Równe traktowanie

1. Z zastrzeżeniem specjalnych przepisów wyraźnie określonych w Traktacie i prawie wtórnym wszyscy obywatele Unii zamieszkujący na podstawie niniejszej dyrektywy na terytorium przyjmującego Państwa Członkowskiego są traktowani na równi z obywatelami tego Państwa Członkowskiego w zakresie ustanowionym w Traktacie. Korzystanie z tego prawa obejmuje członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z Państw Członkowskich i posiadają prawo pobytu lub stałego pobytu.

2. W drodze odstępstwa od ust. 1, przyjmujące Państwo Członkowskie nie jest zobowiązane do przyznania uprawnienia do pomocy społecznej w ciągu pierwszych trzech miesięcy pobytu lub, w określonym przypadku, dłuższego okresu przewidzianego w art. 14 ust. 4 lit. b), ani nie jest zobowiązane – przed nabyciem prawa stałego pobytu – do udzielania pomocy dla po-

krycia kosztów utrzymania w czasie studiów, włącznie z kształceniem zawodowym, w postaci stypendiów lub pożyczek studenckich, dla osób nie będących pracownikami najemnymi, osób pracujących na własny rachunek, osób, które zachowują ten status, i członków ich rodziny.

Artykuł 25
Przepisy ogólne dotyczące dokumentów związanych z pobytem

1. Posiadanie zaświadczenia o rejestracji, o którym mowa w art. 8, dokumentu poświadczającego stały pobyt, zaświadczenia poświadczającego złożenie wniosku o kartę pobytową dla członka rodziny, karty pobytowej lub stałej karty pobytowej, w żadnym wypadku nie może być warunkiem wstępnym dla wykonywania określonego prawa lub załatwienia formalności administracyjnych, przy czym możliwość korzystania z praw może zostać potwierdzona za pomocą wszelkich innych dowodów.

2. Wszystkie dokumenty wymienione w ust. 1 są wydawane nieodpłatnie lub za opłatą, która nie przekracza opłat nałożonych na obywateli w przypadku wydawania podobnych dokumentów.

Artykuł 26
Kontrole

Państwa Członkowskie mogą przeprowadzać kontrole w sprawie zgodności z wymaganiami pochodzącymi z ich ustawodawstwa krajowego, które nakazują osobom nie będącym obywatelami danego państwa stałe posiadanie zaświadczenia o rejestracji lub karty pobytowej, pod warunkiem że taki sam wymóg stosuje się do ich własnych obywateli w odniesieniu do ich dowodu tożsamości. W przypadku niedopełnienia tego wymogu, Państwa Członkowskie mogą nałożyć takie same sankcje, które są stosowane wobec ich własnych obywateli w przypadku braku posiadania dowodu tożsamości.

ROZDZIAŁ VI

OGRANICZENIA W PRAWIE WJAZDU I PRAWIE POBYTU UZASADNIONE WZGLĘDAMI PORZĄDKU PUBLICZNEGO, BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO LUB ZDROWIA PUBLICZNEGO

Artykuł 27
Zasady ogólne

1. Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozdziału, Państwa Członkowskie mogą ograniczyć swobodę przemieszczania się i pobytu obywateli Unii i członków ich rodziny, bez względu

na przynależność państwową, kierując się względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego. Na względy te nie można się powoływać do celów gospodarczych.

2. Środki podjęte ze względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego muszą być zgodne z zasadą proporcjonalności i opierać się wyłącznie na indywidualnym zachowaniu danej osoby. Wcześniejsza karalność nie może sama w sobie stanowić podstaw do podjęcia takich środków.

Indywidualne zachowanie danej osoby musi stanowić rzeczywiste, aktualne i dostatecznie poważne zagrożenie narażające jeden z podstawowych interesów społecznych. Nie są dopuszczalne uzasadnienia, które nie są bezpośrednio związane z danym indywidualnym przypadkiem lub opierają się na względach ogólnej prewencji.

3. Aby ustalić, czy dana osoba stanowi zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego, przy wydawaniu zaświadczenia o rejestracji lub – w przypadku braku systemu rejestracji – nie później niż trzy miesiące od dnia przyjazdu danej osoby na terytorium przyjmującego Państwa Członkowskiego lub od dnia powiadomienia o jego/jej przyjeździe na terytorium tego państwa, jak przewidziano w art. 5 ust. 5, lub przy wydawaniu karty pobytowej, przyjmujące Państwo Członkowskie może, jeżeli uważa to za konieczne, wystąpić do Państwa Członkowskiego pochodzenia lub, w miarę potrzeby, innego Państwa Członkowskiego o dostarczenie informacji dotyczących wszelkich wcześniejszych przypadków notowań w zapisach policyjnych dotyczących danej osoby. Takie zapytania o informacje nie mogą być przeprowadzane rutynowo. Konsultowane Państwo Członkowskie udziela odpowiedzi w ciągu dwóch miesięcy.

4. Państwo Członkowskie, które wydało paszport lub dowód tożsamości, umożliwia posiadaczowi dokumentu, który został wydalony z innego Państwa Członkowskiego ze względów porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego na ponowny wjazd na swoje terytorium bez żadnych formalności, nawet jeżeli dokument ten utracił ważność lub przynależność państwowa posiadacza jest kwestionowana.

Artykuł 28
Ochrona przed wydaleniem

1. Przed podjęciem decyzji o wydaleniu ze względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego, przyjmujące Państwo Członkowskie uwzględnia informacje dotyczące długości pobytu danej osoby na jego terytorium, jego/jej wieku, stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej i ekonomicznej, integracji społecznej i kulturalnej w przyjmującym Państwie Członkowskim oraz stopień jego więzi z krajem pochodzenia.

2. Przyjmujące Państwo Członkowskie nie może podjąć decyzji o wydaleniu wobec obywateli Unii lub członków ich rodzin, bez względu na przynależność państwową, którzy posiadają

prawo stałego pobytu na jego terytorium, z wyjątkiem poważnych względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego.

3. Decyzja o wydaleniu nie można zostać podjęta wobec obywateli Unii, z wyjątkiem decyzji uzasadnionej nadrzędnymi względami bezpieczeństwa publicznego określonymi przez Państwa Członkowskie, jeżeli:

a) zamieszkiwali oni w przyjmującym Państwie Członkowskim przez poprzednie dziesięć lat; lub
b) są nieletni, z wyjątkiem przypadków, w których wydalenie jest konieczne ze względu na dobro dziecka zgodnie z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r.

Artykuł 29
Zdrowie publiczne

1. Chorobami, które uzasadniają wprowadzenie środków ograniczających swobodę przemieszczania się, są potencjalne choroby epidemiczne określone przez odpowiednie instrumenty Światowej Organizacji Zdrowia oraz inne choroby zakaźne lub zakaźne choroby pasożytnicze, jeżeli są przedmiotem przepisów ochronnych mających zastosowanie do obywateli przyjmującego Państwa Członkowskiego.

2. Choroby występujące po upływie okresu trzech miesięcy od dnia przyjazdu nie stanowią podstawy do wydalenia z określonego terytorium.

3. Jeżeli jest to uzasadnione poważnymi przesłankami, Państwa Członkowskie mogą wymagać, aby osoby uprawnione do prawa pobytu, poddały się w ciągu trzech miesięcy od dnia przyjazdu nieodpłatnym badaniom lekarskim w celu zaświadczenia, że nie cierpią na żadną z chorób określonych w ust. 1. Tego typu badania lekarskie nie mogą być przeprowadzane rutynowo.

Artykuł 30
Notyfikacja decyzji

1. Osoby zainteresowane są powiadamiane na piśmie o każdej decyzji podjętej na mocy art. 27 ust. 1, w taki sposób, aby były w stanie zrozumieć treść powiadomienia i jego skutki.

2. Osoby zainteresowane są w pełni i dokładnie informowane o względach porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego, na podstawie których podjęto decyzję w ich przypadku, o ile nie jest to sprzeczne z interesem bezpieczeństwa państwa.

3. Powiadomienie określa sąd lub organ administracyjny, do którego zainteresowana osoba może wnieść odwołanie, termin na wniesienie odwołania oraz, w określonym przypadku, czas przyznany danej osobie na opuszczenie terytorium Państwa Członkowskiego. Z wyjątkiem

należycie uzasadnionych pilnych przypadków, czas przyznany na opuszczenie terytorium nie może być krótszy niż jeden miesiąc od daty powiadomienia.

Artykuł 31
Zabezpieczenia proceduralne

1. Osoby zainteresowane posiadają możliwość odwołania się na drodze sądowej i, w określonym przypadku, administracyjnej w przyjmującym Państwie Członkowskim, lub domagać się dokonania rewizji każdej decyzji podjętej wobec nich ze względów porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego.

2. Jeżeli wnioskowi o odwołanie lub kontroli sądowej przeciwko decyzji o wydaleniu towarzyszy wniosek o tymczasowe zarządzenie zawieszenia wykonania takiej decyzji, rzeczywiste usunięcie z terytorium nie może nastąpić do momentu, w którym zostanie podjęta decyzja o tymczasowym zarządzeniu, z wyjątkiem sytuacji:

– gdzie decyzja o wydaleniu opiera się na wcześniejszych decyzjach sądu; lub
– gdzie osoby zainteresowane miały wcześniej możliwość wniesienia wniosku o kontrolę sądową; lub
– gdzie decyzja o wydaleniu opiera się na istotnych względach bezpieczeństwa publicznego na mocy art. 28 ust. 3.

3. Procedury odwoławcze umożliwiają zbadanie zgodności z prawem decyzji oraz faktów i okoliczności, na których opierały się proponowane środki. Zapewniają one, że decyzja nie jest nieproporcjonalna, w szczególności w świetle wymagań ustanowionych w art. 28.

4. Państwa Członkowskie mogą wydalić daną osobę z ich terytorium w czasie trwania procedury odwoławczej, ale nie mogą jej zabronić, aby osobiście przedstawiła swoje środki obrony, z wyjątkiem sytuacji, w której jej obecność może wywołać poważne zakłócenia porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego, lub jeżeli odwołanie lub kontrola sądowa dotyczy odmowy wjazdu na to terytorium.

Artykuł 32
Skutki czasowe zarządzeń o wydaleniu

1. Osoby wydalone ze względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego mogą złożyć wniosek o uchylenie zarządzenia o wydaleniu po upływie odpowiedniego okresu, w zależności od okoliczności, oraz w każdym przypadku po upływie trzech lat od wykonania ostatecznego zarządzenia o wydaleniu, które zostało prawomocnie podjęte zgodnie z prawem wspólnotowym, powołując się na argumenty pozwalające stwierdzić zasadniczą zmianę okoliczności, które uzasadniały decyzję zarządzającą ich wydalenie.

Przedmiotowe Państwo Członkowskie podejmuje decyzję w ciągu sześciu miesięcy od dostarczenia wniosku.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, nie posiadają prawa wjazdu na terytorium przedmiotowego Państwa Członkowskiego podczas rozpatrywania jego wniosku.

Artykuł 33
Wydalenie jako kara lub konsekwencja prawna

1. Zarządzenia o wydaleniu mogą być tylko wydawane przez przyjmujące Państwo Członkowskie jako kara lub konsekwencja prawna w postaci kary pozbawienia wolności, jeżeli są spełnione warunki art. 27, 28 i 29.

2. Jeżeli zarządzenie o wydaleniu, przewidziane w ust. 1, zostaje wykonane po upływie okresu dłuższego niż dwa lata od jego wydania, Państwo Członkowskie sprawdza, czy dana osoba stanowi obecnie i rzeczywiście zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego i ocenia, czy nastąpiły jakiekolwiek zasadnicze zmiany okoliczności od momentu wydania zarządzenia o wydaleniu.

ROZDZIAŁ VII
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 34
Upublicznienie

Państwa Członkowskie rozpowszechniają informacje dotyczące praw i obowiązków obywateli Unii i członków ich rodziny w zakresie objętym niniejszą dyrektywą, w szczególności za pomocą kampanii uświadamiających, prowadzonych za pośrednictwem krajowych i lokalnych środków masowego przekazu i innych środków komunikacji.

Artykuł 35
Nadużycie praw

Państwa Członkowskie mogą przyjąć niezbędne środki w celu odmowy, zniesienia lub wycofania jakiegokolwiek prawa przyznanego niniejszą dyrektywą w przypadku nadużycia praw lub oszustw, na przykład małżeństw fikcyjnych. Wszelkie środki tego typu muszą być proporcjonalne i podlegają zabezpieczeniom proceduralnym przewidzianym w art. 30 i 31.

Artykuł 36
Kary

Państwa Członkowskie ustanawiają przepisy w sprawie sankcji mających zastosowanie do naruszenia przepisów krajowych przyjętych do celów wykonania niniejszej dyrektywy i po-

dejmują wymagane środki w celu ich stosowania. Ustanowione sankcje muszą być skuteczne i proporcjonalne. Państwa Członkowskie powiadomiają Komisję o tego rodzaju przepisach najpóźniej do dnia...[15], a następnie jak najszybciej w przypadku późniejszych zmian.

Artykuł 37
Mniej restrykcyjne przepisy krajowe

Przepisy niniejszej dyrektywy nie naruszają jakichkolwiek przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych ustanowionych przez jedno z Państw Członkowskich, które byłyby mniej restrykcyjne wobec osób objętych niniejszą dyrektywą.

Artykuł 38
Uchylenia

1. Uchyla się art. 10 i 11 rozporządzenia (EWG) nr 1612/68 z mocą od...[15]
2. Dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG tracą moc ze skutkiem od...[16]
3. Odniesienia dokonane do uchylonych przepisów i dyrektyw należy rozumieć jako odniesienia do niniejszej dyrektywy.

Artykuł 39
Sprawozdanie

Najpóźniej do dnia...[16] Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie ze stosowania niniejszej dyrektywy wraz ze wszelkimi niezbędnymi wnioskami, zwłaszcza dotyczącymi możliwości przedłużenia okresu, w ciągu którego obywatele Unii i członkowie ich rodziny mogą przebywać bezwarunkowo na terytorium przyjmującego Państwa Członkowskiego. Państwa Członkowskie dostarczają Komisji wszelkie informacje niezbędne do sporządzenia sprawozdania.

Artykuł 40
Transpozycja

1. Państwa Członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy do dnia...[16]

15 Dwa lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy.

16 Cztery lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy.

Przepisy przyjęte przez Państwa Członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie.

2. Państwa Członkowskie przekazują Komisji teksty przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinach objętych niniejszą dyrektywą wraz z tabelą ukazująca korelację między przepisami niniejszej dyrektywy a przyjętymi przepisami krajowymi.

Artykuł 41
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 42
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich.
Sporządzono w Strasburgu, dnia 29 kwietnia 2004 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

P. COX
Przewodniczący

W imieniu Rady

M. McDOWELL
Przewodniczący

2. PRAWO DZIECKA DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (wersja przeredagowana) z dnia 5 lipca 2006 r. (Dz.Urz. UE L Nr 204, s. 23)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 141 ust. 3,

uwzględniając wniosek Komisji,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 Traktatu[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Dyrektywa Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy[3] oraz dyrektywa Rady 86/378/EWG z dnia 24 lipca 1986 r. w sprawie wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w systemach zabezpieczenia społecznego pracowników[4], zostały w znacznym stopniu zmienione[5]. Dyrektywa Rady 75/117/EWG z dnia 10 lutego 1975 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich dotyczących stosowania zasady równości wynagrodzeń dla mężczyzn i kobiet[6] oraz dyrektywa Rady 97/80/WE z dnia 15 grudnia 1997 r. dotycząca ciężaru dowodu w sprawach dyskryminacji ze

1 Dz.U. C 157 z 28.6.2005, s. 83.

2 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 6 lipca 2005 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym), wspólne stanowisko Rady z dnia 10 marca 2006 r. (Dz.U. C 126 E z 30.5.2006, s. 33) oraz stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 1 czerwca 2006 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

3 Dz.U. L 39 z 14.2.1976, s. 40. Dyrektywa zmieniona dyrektywą 2002/73/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 269 z 5.10.2002, s. 15).

4 Dz.U. L 225 z 12.8.1986, s. 40. Dyrektywa zmieniona dyrektywą 96/97/WE (Dz.U. L 46 z 17.2.1997, s. 20).

5 Patrz: załącznik I część A.

6 Dz.U. L 45 z 19.2.1975, s. 19.

względu na płeć[7] również zawierają przepisy, których celem jest wprowadzenie w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn. Z uwagi na to, że wprowadza się dalsze zmiany do tych dyrektyw, należy je przeredagować w celu zachowania przejrzystości, tak aby w jednym tekście ująć główne przepisy istniejące w tej dziedzinie, a także niektóre rozwiązania wywodzące się z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (zwanego dalej „Trybunałem Sprawiedliwości").

(2) Równość kobiet i mężczyzn jest podstawową zasadą prawa wspólnotowego, zgodnie z art. 2 i art. 3 ust. 2 Traktatu oraz orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości. Te postanowienia Traktatu określają zasadę równości kobiet i mężczyzn jako „zadanie" i „cel" Wspólnoty oraz nakładają pozytywny obowiązek promowania jej we wszystkich jej działaniach.

(3) Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że zakres zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn nie może ograniczać się do zakazu dyskryminacji ze względu na fakt, że dana osoba jest takiej czy innej płci. Zważywszy na cel i naturę praw, które ma chronić ta zasada, ma ona także zastosowanie do dyskryminacji wynikającej ze zmiany płci danej osoby.

(4) Artykuł 141 ust. 3 Traktatu przewiduje obecnie szczególną podstawę prawną dla przyjmowania środków wspólnotowych w celu zapewnienia stosowania zasady równości szans i równego traktowania w dziedzinie zatrudnienia i pracy, w tym zasady równego wynagradzania za jednakową pracę lub pracę o jednakowej wartości.

(5) Artykuły 21 i 23 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej również zakazują wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć oraz chronią prawo do równego traktowania kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach, w tym w dziedzinie zatrudnienia, pracy i wynagrodzenia.

(6) Molestowanie oraz molestowanie seksualne są sprzeczne z zasadą równego traktowania kobiet i mężczyzn i stanowią dyskryminację ze względu na płeć do celów niniejszej dyrektywy. Te formy dyskryminacji występują nie tylko w miejscu pracy, ale również w związku z dostępem do zatrudnienia, szkolenia zawodowego i awansu zawodowego. Powinny one więc być zakazane i powinny podlegać skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom.

7 Dz.U. L 14 z 20.1.1998, s. 6. Dyrektywa zmieniona dyrektywą 98/52/WE (Dz.U. L 205 z 22.7.1998, s. 66).

(7) W tym kontekście pracodawcy oraz osoby odpowiedzialne za szkolenie zawodowe powinni być zachęcani do podejmowania środków zwalczających wszelkie formy dyskryminacji ze względu na płeć oraz, w szczególności, do podejmowania działań zapobiegających molestowaniu oraz molestowaniu seksualnemu w miejscu pracy oraz przy dostępie do zatrudnienia, szkolenia zawodowego i awansu zawodowego, zgodnie z prawem krajowym i praktyką.

(8) Zasada równego wynagradzania za jednakową pracę lub pracę o jednakowej wartości, określona w art. 141 Traktatu oraz konsekwentnie podtrzymywana przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości, stanowi ważny aspekt zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn oraz istotną i nieodłączną część dorobku wspólnotowego, w tym orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości dotyczącego dyskryminacji ze względu na płeć. Dlatego też właściwym jest przyjęcie dalszych przepisów w celu wprowadzenia jej w życie.

(9) Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, aby ocenić, czy pracownicy wykonują taką samą pracę lub pracę o jednakowej wartości, powinno się stwierdzić, uwzględniając szereg czynników, w tym charakter pracy i szkolenia oraz warunki pracy, czy pracowników tych można uznać za znajdujących się w porównywalnej sytuacji.

(10) Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że w pewnych warunkach zasada równego wynagradzania nie ogranicza się do sytuacji, w których kobiety i mężczyźni pracują dla tego samego pracodawcy.

(11) Państwa Członkowskie we współpracy z partnerami społecznymi powinny nadal zajmować się problemem utrzymujących się różnic wynagrodzeń kobiet i mężczyzn oraz segregacji płci na rynku pracy za pomocą środków, takich jak elastyczne uregulowania w zakresie czasu pracy umożliwiające zarówno mężczyznom, jak i kobietom skuteczniejsze godzenie życia rodzinnego z zawodowym. Mogłoby to również obejmować odpowiednie uregulowania w zakresie urlopu rodzicielskiego, z którego mogliby skorzystać oboje rodzice, jak również tworzenie dostępnych i niedrogich struktur opieki nad dziećmi i osobami zależnymi.

(12) Powinno się przyjąć szczególne środki w celu zapewnienia wprowadzenia w życie zasady równego traktowania w odniesieniu do systemów zabezpieczenia społecznego pracowników oraz wyraźniejszego określenia jej zakresu.

(13) Trybunał Sprawiedliwości w swoim wyroku z dnia 17 maja 1990 r. w sprawie C-262/88[8] orzekł, że wszystkie formy emerytur pracowniczych stanowią element wynagrodzenia w rozumieniu art. 141 Traktatu.

(14) Pomimo że pojęcie wynagrodzenia w rozumieniu art. 141 Traktatu nie obejmuje świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego, nie ulega obecnie wątpliwości, iż systemy emerytalne urzędników państwowych wchodzą w zakres zasady równego wynagradzania, jeżeli świadczenia należne w ramach tego systemu wypłacane są pracownikowi z tytułu stosunku pracy z pracodawcą państwowym, niezależnie od faktu, że system taki stanowi część powszechnego ustawowego systemu zabezpieczenia społecznego. Zgodnie z wyrokami Trybunału Sprawiedliwości w sprawach C-7/93[9] oraz C-351/00[10] warunek ten jest spełniony, jeżeli system emerytalny dotyczy szczególnej kategorii pracowników, a świadczenia wypłacane w ramach tego systemu są bezpośrednio zależne od okresu zatrudnienia i są obliczane na podstawie ostatniego wynagrodzenia urzędnika państwowego. Mając na względzie przejrzystość regulacji, właściwe jest zatem przyjęcie odpowiednich przepisów w tym zakresie.

(15) Trybunał Sprawiedliwości potwierdził, że w sytuacji gdy składki pracowników płci męskiej i żeńskiej w systemie emerytalnym o zdefiniowanym świadczeniu są objęte zakresem art. 141 Traktatu, wszelka nierówność w wysokości składek opłacanych przez pracodawców w systemie o zdefiniowanym świadczeniu, która wynika ze stosowania czynników aktuarialnych różnicujących ze względu na płeć, nie może podlegać ocenie w świetle tego przepisu.

(16) Przykładowo, w przypadku systemów o zdefiniowanym świadczeniu pewne elementy, takie jak przeliczenie kapitału części emerytury okresowej na środki pieniężne, przeniesienie uprawnień emerytalnych, emerytura zwrotna wypłacana osobie będącej na utrzymaniu w zamian za zrzeczenie się części emerytury lub zredukowanie świadczenia w przypadku pracownika, który decyduje się na wcześniejsze przejście na emeryturę, mogą być różne, jeżeli różnice kwotowe są wynikiem stosowania czynników aktuarialnych różnicujących ze względu na płeć, w czasie gdy wdrażane jest finansowanie systemu.

(17) Powszechnie uznaje się, że świadczeń wypłacanych w ramach systemów zabezpieczenia społecznego pracowników nie traktuje się jako wynagrodzenia w takim zakresie,

8 C-262/88: Barber przeciwko Guardian Royal Exchange Assurance Group (1990 ECR I-1889).

9 C-7/93: Bestuur van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds przeciwko G. A. Beune (1994 ECR I-4471).

10 C-351/00: Pirko Niemi (2002 ECR I-7007).

w jakim odnoszą się one do okresów zatrudnienia przed dniem 17 maja 1990 r., z wyjątkiem przypadków pracowników lub innych osób zgłaszających roszczenia w tej kwestii, którzy wszczęli postępowania sądowe lub zgłosili równorzędne roszczenie, zgodnie z obowiązującym w tym czasie prawem krajowym. Z tego względu konieczne jest odpowiednie ograniczenie wprowadzania w życie zasady równego traktowania.

(18) Trybunał Sprawiedliwości konsekwentnie utrzymuje, że Protokół w sprawie Barber[11] nie wpływa na prawo przystąpienia do pracowniczego programu emerytalnego i że ograniczenie w czasie skutków wyroku w sprawie C-262/88 nie ma zastosowania do prawa do przystąpienia do pracowniczego programu emerytalnego. Trybunał Sprawiedliwości orzekł także, że przepisy krajowe dotyczące terminów wnoszenia powództwa na podstawie prawa krajowego mogą być wykorzystane przeciwko pracownikom, którzy potwierdzają swoje prawo przystąpienia do pracowniczego programu emerytalnego, pod warunkiem że nie są one mniej korzystne dla tego rodzaju powództwa niż w przypadku podobnego powództwa o charakterze krajowym i że nie sprawiają one, że korzystanie z praw przyznanych przez prawo wspólnotowe staje się w praktyce niemożliwe. Trybunał Sprawiedliwości wskazał również, że możliwość wystąpienia przez pracownika z roszczeniem o ustalenie z mocą wsteczną prawa do przystąpienia do pracowniczego programu emerytalnego nie zwalnia pracownika z obowiązku opłacania składek za przedmiotowy okres członkostwa.

(19) Zapewnienie równego dostępu do zatrudnienia i prowadzącego do niego szkolenia zawodowego ma decydujące znaczenie dla stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy. Dlatego też wszelkie wyjątki od tej zasady powinny być ograniczone do tych rodzajów działalności zawodowej, które wymuszają zatrudnienie osoby danej płci ze względu na ich charakter lub warunki, w jakich są wykonywane, o ile realizowany cel jest uzasadniony i zgodny z zasadą proporcjonalności.

(20) Niniejsza dyrektywa nie narusza wolności zrzeszania się, w tym prawa do tworzenia związków oraz do wstępowania do związków w celu ochrony własnych interesów. Środki w rozumieniu art. 141 ust. 4 Traktatu mogą obejmować członkostwo lub kontynuowanie działalności organizacji lub związków, których głównym celem jest promowanie w praktyce zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn.

(21) Zakaz dyskryminacji powinien pozostawać bez uszczerbku dla utrzymywania lub przyjmowania środków mających zapobiegać lub naprawiać niekorzystną sytuację

11 Protokół nr 17 w sprawie art. 141 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (1992).

grupy osób danej płci. Środki takie dopuszczają istnienie organizacji osób danej płci, jeżeli ich głównym celem jest wspieranie szczególnych potrzeb tych osób i promowanie równości kobiet i mężczyzn.

(22) Zgodnie z art. 141 ust. 4 Traktatu w celu zapewnienia pełnej równości w praktyce między kobietami a mężczyznami w życiu zawodowym zasada równego traktowania nie stanowi przeszkody dla Państw Członkowskich w utrzymaniu lub przyjmowaniu środków przewidujących szczególne korzyści w celu ułatwienia osobom płci niedostatecznie reprezentowanej wykonywania działalności zawodowej lub w celu zapobiegania niekorzystnym sytuacjom w karierze zawodowej i ich naprawiania. Z uwagi na obecną sytuację oraz mając na względzie deklarację nr 28 do Traktatu z Amsterdamu, Państwa Członkowskie powinny mieć na celu przede wszystkim poprawę sytuacji kobiet w życiu zawodowym.

(23) Z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości wynika wyraźnie, że nieprzychylne traktowanie kobiety w związku z ciążą lub macierzyństwem stanowi bezpośrednią dyskryminację ze względu na płeć. Tego rodzaju traktowanie powinno zatem zostać w wyraźny sposób uwzględnione w niniejszej dyrektywie. Trybunał Sprawiedliwości zawsze spójnie uznawał – w zakresie zasady równego traktowania – uprawnienie do ochrony kondycji biologicznej kobiety w okresie ciąży i macierzyństwa, jak również wprowadzenia środków ochrony macierzyństwa jako sposobu osiągnięcia rzeczywistej równości. Niniejsza dyrektywa powinna zatem pozostawać bez uszczerbku dla dyrektywy Rady 92/85/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie wprowadzenia środków służących wspieraniu poprawy w miejscu pracy bezpieczeństwa i zdrowia pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły, i pracownic karmiących piersią[12]. Niniejsza dyrektywa powinna także pozostawać bez uszczerbku dla dyrektywy Rady 96/34/WE z dnia 3 czerwca 1996 r. w sprawie Porozumienia ramowego dotyczącego urlopu rodzicielskiego zawartego przez UNICE, CEEP i ETUC[13].

(25) Dla zachowania przejrzystości właściwe jest także przyjęcie wyraźnych przepisów w celu ochrony praw pracowniczych kobiet przebywających na urlopie macierzyńskim, a w szczególności ich prawa do powrotu na to samo lub równorzędne stanowisko, prawa do niepogarszania ich warunków z powodu skorzystania z tego urlopu oraz do korzystania z każdej poprawy warunków pracy, do której byłyby uprawnione w trakcie swojej nieobecności. W rezolucji Rady i ministrów ds. zatrudnienia i polityki społecznej, zebranych w ramach Rady, z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie zrównoważone-

12 Dz.U. L 348 z 28.11.1992, s.1.

13 Dz.U. L 145 z 19.6.1996, str. 4. Dyrektywa zmieniona dyrektywą 97/75/WE (Dz.U. L 10 z 16.1.1998, s. 24).

go udziału kobiet i mężczyzn w życiu rodzinnym i zawodowym[14] Państwa Członkowskie zostały zachęcone do zbadania zakresu, w jakim ich odpowiednie systemy prawne przyznają pracującym mężczyznom indywidualne i niezbywalne prawo do urlopu ojcowskiego, przy jednoczesnym zachowaniu ich praw związanych z zatrudnieniem.

(27) Podobne okoliczności mają zastosowanie do przyznawania przez Państwa Członkowskie kobietom i mężczyznom indywidualnego i niezbywalnego prawa do urlopu adopcyjnego. Do Państw Członkowskich należy decyzja, czy przyznać takie prawo do urlopu ojcowskiego i/lub adopcyjnego, a także ustalanie warunków, innych niż zwolnienie i powrót do pracy, które są poza zakresem zastosowania niniejszej dyrektywy.

(28) Skuteczne wprowadzenie w życie zasady równego traktowania wymaga wprowadzenia odpowiednich procedur w Państwach Członkowskich.

(29) Zapewnienie odpowiednich procedur sądowych lub administracyjnych w celu egzekwowania zobowiązań wynikających z niniejszej dyrektywy ma zasadnicze znaczenie dla skutecznego wprowadzenia w życie zasady równego traktowania.

(30) Przyjęcie przepisów dotyczących ciężaru dowodu odgrywa znaczącą rolę w zapewnieniu, aby zasada równego traktowania była skutecznie egzekwowana. Jak orzekł Trybunał Sprawiedliwości, należy przyjąć przepisy w celu zagwarantowania przeniesienia ciężaru dowodu na pozwanego, jeżeli w sprawie istnieje domniemanie faktyczne wskazujące na wystąpienie dyskryminacji, z wyjątkiem postępowań, w których zadaniem sądu lub innego właściwego organu krajowego jest zbadanie okoliczności faktycznych. Należy jednak zaznaczyć, że ocena faktów, z których można domniemywać, że doszło do bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji, pozostaje w gestii właściwych organów krajowych, zgodnie z prawem lub zwyczajem krajowym. Ponadto do Państw Członkowskich należy wprowadzenie, na jakimkolwiek właściwym stadium postępowania, zasad dowodowych, które są korzystniejsze dla powoda.

(31) W celu osiągnięcia dalszej poprawy poziomu ochrony proponowanego przez niniejszą dyrektywę stowarzyszenia, organizacje i inne osoby prawne powinny być również upoważnione do brania udziału w postępowaniu sądowym, zgodnie z decyzją Państw Członkowskich, bądź w imieniu skarżącego, bądź na jego rzecz i za jego zgodą, bez uszczerbku dla przepisów procedury krajowej dotyczących przedstawicielstwa i obrony.

14 Dz.U. C 218 z 31.7.2000, s. 5.

(32) Uwzględniając zasadniczy charakter prawa do skutecznej ochrony prawnej właściwe jest zapewnienie, aby pracownicy w dalszym ciągu korzystali z takiej ochrony nawet po zakończeniu stosunku pracy, który jest przedmiotem zaskarżenia ze względu na rzekome naruszenie zasady równego traktowania. Pracownik występujący w obronie lub zeznający na korzyść osoby chronionej na podstawie niniejszej dyrektywy powinien mieć prawo do takiej samej ochrony.

(33) Trybunał Sprawiedliwości wyraźnie stwierdził, że zasada równego traktowania, aby mogła być skuteczna, wymaga, by zadośćuczynienie przyznawane za jakiekolwiek naruszenie było odpowiednie w stosunku do poniesionej szkody. Właściwe jest zatem wykluczenie wszelkiej uprzednio ustalonej górnej granicy dla takiego zadośćuczynienia z wyjątkiem przypadków, w których pracodawca może udowodnić, że jedyną szkodą, jaką starający się o pracę poniósł w wyniku dyskryminacji w rozumieniu niniejszej dyrektywy, była odmowa rozpatrzenia jego podania o pracę.

(34) W celu poszerzenia skutecznego wprowadzania w życie zasady równego traktowania Państwa Członkowskie powinny promować dialog między partnerami społecznymi, jak również, w ramach praktyki krajowej, z organizacjami pozarządowymi.

(35) Państwa Członkowskie powinny wprowadzić skuteczne, proporcjonalne i odstraszające sankcje stosowane w przypadku nieprzestrzegania zobowiązań wynikających z niniejszej dyrektywy.

(36) Ponieważ cele niniejszej dyrektywy nie mogą być w wystarczający sposób osiągnięte przez Państwa Członkowskie, a w związku z tym mogą zostać lepiej osiągnięte na poziomie Wspólnoty, Wspólnota może przyjmować środki zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, przewidzianą w tym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia zamierzonych celów.

(37) W celu lepszego zrozumienia różnego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy powinno się kontynuować opracowywanie, analizowanie i udostępnianie na odpowiednich szczeblach porównawczych danych statystycznych w podziale według płci.

(38) Równe traktowanie kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy nie może być ograniczone do środków ustawodawczych. Unia Europejska i Państwa Członkowskie powinny natomiast kontynuować wspieranie podnoszenia świadomości społecznej w zakresie dyskryminacji płacowej i zmiany postaw społecznych, obejmujące w moż-

liwie największym zakresie wszystkie zainteresowane strony zarówno na płaszczyźnie publicznej, jak i prywatnej. Dialog pomiędzy partnerami społecznymi mógłby odegrać istotną rolę w tym procesie.

(39) Obowiązek transponowania niniejszej dyrektywy do prawa krajowego powinien ograniczać się do tych przepisów, które stanowią istotną zmianę w porównaniu z wcześniejszymi dyrektywami. Obowiązek transponowania przepisów, które nie zostały zmienione w sposób istotny, wynika z wcześniejszych dyrektyw.

(40) Niniejsza dyrektywa powinna pozostawać bez uszczerbku dla obowiązków Państw Członkowskich dotyczących terminów transpozycji do prawa krajowego i stosowania dyrektyw wymienionych w załączniku I część B.

(41) Zgodnie z pkt 34 Porozumienia międzyinstytucjonalnego w sprawie lepszego stanowienia prawa[15] zachęca się Państwa Członkowskie do sporządzania, dla ich własnych celów i w interesie Wspólnoty, własnych tabel, które w możliwie najlepszym zakresie odzwierciedlają korelacje między niniejszą dyrektywą a środkami transpozycji oraz do podawania ich do wiadomości publicznej,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

TYTUŁ I
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Cel

Celem niniejszej dyrektywy jest wprowadzenie w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy.

W tym celu zawiera ona przepisy dotyczące wprowadzenia w życie zasady równego traktowania w odniesieniu do:

a) dostępu do zatrudnienia, w tym do awansu zawodowego i szkolenia zawodowego;
b) warunków pracy, w tym wynagrodzenia;
c) systemów zabezpieczenia społecznego pracowników. Niniejsza dyrektywa zawiera również przepisy, których celem jest zapewnienie, aby wprowadzenie w życie wyżej

15 Dz.U. C 321 z 31.12.2003, s. 1.

wymienionych zasad było bardziej skuteczne poprzez ustanowienie właściwych procedur.

Artykuł 2
Definicje

1. Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:
   a) „dyskryminacja bezpośrednia": sytuacja, w której dana osoba traktowana jest mniej korzystnie ze względu na płeć niż jest, była lub byłaby traktowana inna osoba w porównywalnej sytuacji;
   b) „dyskryminacja pośrednia": sytuacja, w której z pozoru neutralny przepis, kryterium lub praktyka stawiałaby osoby danej płci w szczególnie niekorzystnym położeniu w porównaniu do osób innej płci, chyba że dany przepis, kryterium lub praktyka są obiektywnie uzasadnione zgodnym z prawem celem, a środki osiągnięcia tego celu są właściwe i niezbędne;
   c) „molestowanie": sytuacja, w której ma miejsce niepożądane zachowanie związane z płcią osoby, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności osoby i stworzenie atmosfery zastraszenia, wrogości, poniżenia, upokorzenia lub obrazy;
   d) „molestowanie seksualne": sytuacja, w której ma miejsce jakakolwiek forma niepożądanego zachowania werbalnego, niewerbalnego lub fizycznego o charakterze seksualnym, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności osoby, w szczególności przy stwarzaniu atmosfery zastraszenia, wrogości, poniżenia, upokorzenia lub obrazy;
   e) „wynagrodzenie": zwykła podstawowa lub minimalna płaca lub uposażenie oraz wszystkie inne korzyści w gotówce lub w naturze, otrzymywane przez pracownika bezpośrednio lub pośrednio od pracodawcy z racji zatrudnienia; „systemy zabezpieczenia społecznego pracowników": systemy nieobjęte dyrektywą 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego[16], które mają na celu zapewnienie pracownikom najemnym i osobom prowadzącym działalność na własny rachunek, w przedsiębiorstwie, grupie przedsiębiorstw, gałęzi gospodarki lub należącym do grupy zawodowej, świadczeń, których celem jest uzupełnienie ustawowych systemów zabezpieczenia społecznego lub ich zastąpienie, niezależnie od tego, czy przystąpienie do nich jest obowiązkowe czy dobrowolne.
2. Do celów niniejszej dyrektywy dyskryminacja obejmuje:
   a) molestowanie oraz molestowanie seksualne, jak również wszelkie mniej korzystne traktowanie wynikające z odrzucenia lub podporządkowania się takiemu zachowaniu przez osobę, której ono dotyczy;

16 Dz.U. L 6 z 10.1.1979, s. 24.

b) polecenie dyskryminowania osoby ze względu na płeć;
c) wszelkie mniej korzystne traktowanie kobiety związane z ciążą lub urlopem macierzyńskim w rozumieniu dyrektywy 92/85/EWG.

Artykuł 3
Działania pozytywne

W celu zapewnienia w praktyce pełnej równości kobiet i mężczyzn w życiu zawodowym Państwa Członkowskie mogą utrzymywać lub przyjmować środki w rozumieniu art. 141 ust. 4 Traktatu.

TYTUŁ II
PRZEPISY SZCZEGÓLNE

ROZDZIAŁ 1
RÓWNE WYNAGRADZANIE

Artykuł 4
Zakaz dyskryminacji

Bezpośrednia lub pośrednia dyskryminacja ze względu na płeć w odniesieniu do wszelkich aspektów i warunków wynagrodzenia za taką samą pracę lub pracę o jednakowej wartości musi zostać wyeliminowana.

W szczególności, w przypadku gdy ustalanie wynagrodzenia odbywa się w oparciu o system zaszeregowania pracowników, za jego podstawę przyjmuje się te same kryteria w odniesieniu do kobiet i mężczyzn oraz sporządza się go w taki sposób, aby wykluczyć jakąkolwiek dyskryminację ze względu na płeć.

ROZDZIAŁ 2
RÓWNE TRAKTOWANIE W SYSTEMACH ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO PRACOWNIKÓW

Artykuł 5
Zakaz dyskryminacji

Bez uszczerbku dla art. 4, w systemach zabezpieczenia społecznego pracowników nie może występować jakakolwiek bezpośrednia lub pośrednia dyskryminacja ze względu na płeć, w szczególności w stosunku do:

a) zakresu zastosowania takich systemów i warunków przystępowania do nich;
b) obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek;
c) obliczania wysokości świadczeń, w tym świadczeń dodatkowych należnych małżonkowi lub osobie będącej na utrzymaniu, oraz warunków dotyczących okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do nich.

Artykuł 6
Zakres osobowy

Niniejszy rozdział stosuje się do osób czynnych zawodowo, w tym osób prowadzących działalność na własny rachunek, do pracowników, których praca została przerwana z powodu choroby, macierzyństwa, wypadku lub przymusowego bezrobocia oraz do osób poszukujących pracy, jak i do pracowników emerytowanych oraz pracowników niepełnosprawnych oraz do uprawnionych po nich osób zgodnie z prawem krajowym i/lub praktyką krajową.

Artykuł 7
Zakres przedmiotowy

1. Niniejszy rozdział stosuje się do:
   a) systemów zabezpieczenia społecznego pracowników zapewniających ochronę przed następującymi rodzajami ryzyka:
      i) chorobą;
      ii) inwalidztwem;
      iii) starością, w tym wcześniejszym przejściem na emeryturę;
      iv) wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi;
      v) bezrobociem;
   b) systemów zabezpieczenia społecznego pracowników przewidujących inne świadczenia socjalne, pieniężne lub rzeczowe, a zwłaszcza świadczenia w razie śmierci żywi-

ciela rodziny i zasiłki rodzinne, jeżeli świadczenia te stanowią świadczenia wypłacane przez pracodawcę pracownikowi z tytułu zatrudniania tego ostatniego.

2. Niniejszy rozdział stosuje się również do systemów zabezpieczenia społecznego szczególnych kategorii pracowników, takich jak urzędnicy państwowi, jeżeli świadczenia należne w ramach systemu zabezpieczenia społecznego wypłacane są z tytułu stosunku pracy z pracodawcą państwowym. Fakt, że system taki stanowi część powszechnego ustawowego systemu zabezpieczenia społecznego, pozostaje bez uszczerbku dla tej kwestii.

Artykuł 8
Wyłączenia z zakresu przedmiotowego

1. Niniejszego rozdziału nie stosuje się do:
   a) indywidualnych umów osób prowadzących działalność na własny rachunek;
   b) systemów obejmujących tylko jedną osobę w przypadku osób prowadzących działalność na własny rachunek;
   c) umów ubezpieczenia, których stroną nie jest pracodawca, w przypadku pracowników najemnych;
   d) fakultatywnych przepisów systemów zabezpieczenia społecznego pracowników, które adresowane są indywidualnie w celu zapewnienia im:
      i) świadczeń uzupełniających; albo
      ii) możliwości wyboru daty, od której udzielane będą zwykłe świadczenia dla osób prowadzących działalność na własny rachunek lub wyboru między kilkoma świadczeniami;
   e) systemów zabezpieczenia społecznego pracowników w zakresie, w jakim są one finansowane ze składek wpłacanych dobrowolnie przez samych pracowników.

2. Niniejszy rozdział nie stanowi przeszkody dla pracodawców w przyznaniu osobom, które osiągnęły już wiek emerytalny konieczny do przyznania im emerytury w ramach zabezpieczenia społecznego pracowników, lecz nie osiągnęły jeszcze wieku emerytalnego koniecznego do otrzymania emerytury ustawowej, dodatku do emerytury, którego celem jest wyrównanie lub częściowe wyrównanie całkowitej kwoty świadczenia wypłacanego tym osobom w stosunku do kwoty wypłacanej osobom płci przeciwnej w identycznej sytuacji, które osiągnęły już ustawowy wiek emerytalny, do czasu gdy osoby korzystające z dodatku osiągną ustawowy wiek emerytalny.

Artykuł 9
Przykłady dyskryminacji

1. Do przepisów sprzecznych z zasadą równego traktowania należą przepisy, które posługują się pojęciem płci bezpośrednio lub pośrednio, jeżeli chodzi o:

a) określenie osób, które mogą być objęte systemem zabezpieczenia społecznego pracowników;
b) ustalenie obowiązkowego lub dobrowolnego charakteru uczestnictwa w systemie zabezpieczenia społecznego pracowników;
c) ustanowienie różnych reguł dotyczących wieku przystąpienia do systemu lub minimalnego okresu zatrudnienia lub członkostwa w systemie, który jest niezbędny do uzyskania wynikających z niego świadczeń;
d) ustanowienie różnych reguł – z wyjątkiem przypadków przewidzianych w lit. h) oraz j) – w odniesieniu do zwrotu składek w sytuacji, gdy pracownik występuje z systemu bez spełnienia warunków umożliwiających mu uzyskanie odroczonego prawa do świadczeń długookresowych;
e) ustalenie różnych warunków przyznania świadczeń lub ograniczenie takich świadczeń do pracowników jednej płci;
f) ustanowienie różnego wieku emerytalnego;
g) zawieszenie zachowania lub nabycia praw w okresach urlopu macierzyńskiego lub urlopu ze względów rodzinnych, przysługujących ustawowo lub na podstawie umowy i za które wynagrodzenie jest wypłacane przez pracodawcę;
h) określenie różnej wysokości świadczeń, chyba że w koniecznym zakresie trzeba wziąć pod uwagę elementy rachunku kalkulacyjnego, które są różne dla każdej płci w przypadku systemów o zdefiniowanej składce; w przypadku systemów o zdefiniowanym świadczeniu niektóre elementy mogą się między sobą różnić, jeżeli różnice kwotowe są wynikiem stosowania czynników aktuarialnych różnicujących ze względu na płeć w czasie gdy wdrażane jest finansowanie funduszu;
i) ustalanie różnych wysokości składek pracowników;
j) ustalanie różnych wysokości składek pracodawców, z wyjątkiem:
    i) systemów o zdefiniowanej składce, jeżeli ich celem jest wyrównywanie wysokości ostatecznego świadczenia lub jego częściowe wyrównanie w odniesieniu do obu płci;
    ii) systemów o zdefiniowanym świadczeniu, w których składki pracodawcy mają na celu zapewnienie współmierności funduszy koniecznych do pokrycia kosztów zdefiniowanych świadczeń;
k) określenie różnych zasad lub zasad stosujących się tylko do pracowników określonej płci – z wyjątkiem przypadków przewidzianych w lit. h) oraz j) – w odniesieniu do zagwarantowania lub zachowania prawa do świadczeń odroczonych, kiedy pracownik występuje z systemu.

2. Jeżeli przyznanie świadczeń objętych niniejszym rozdziałem pozostawione jest do uznania organów zarządzających systemem, organy te zapewniają zgodność z zasadą równego traktowania.

Artykuł 10
Wprowadzenie w życie w odniesieniu do osób prowadzących działalność na własny rachunek

1. Państwa Członkowskie podejmują niezbędne działania w celu zapewnienia, aby przepisy dotyczące systemów zabezpieczenia społecznego pracowników, które odnoszą się do osób prowadzących działalność na własny rachunek i które są sprzeczne z zasadą równego traktowania, zostały zmienione najpóźniej do dnia 1 stycznia 1993 r., a w przypadku Państw Członkowskich, których przystąpienie miało miejsce po tej dacie, do dnia, w którym dyrektywa 86/378/EWG zaczęła być stosowana na ich terytorium.

2. Przepisy niniejszego rozdziału nie wykluczają, aby prawa i obowiązki dotyczące okresu podlegania systemowi zabezpieczenia społecznego pracowników odnoszącemu się do osób prowadzących działalność na własny rachunek, istniejące przed zmianą tego systemu, podlegały w dalszym ciągu przepisom obowiązującym w tym okresie.

Artykuł 11
Możliwość odroczenia w przypadku osób prowadzących działalność na własny rachunek

W odniesieniu do systemów zabezpieczenia społecznego pracowników, odnoszących się do osób prowadzących działalność na własny rachunek, Państwa Członkowskie mogą odroczyć obowiązkowe stosowanie zasady równego traktowania w odniesieniu do:

a) ustalenia wieku emerytalnego dla celów przyznania rent starczych lub emerytur oraz mogących z tego wypływać skutków w odniesieniu do innych świadczeń, do ich wyboru:
   i) do czasu, kiedy zasada równego traktowania zostanie wprowadzona w systemach ustawowych; albo
   ii) najpóźniej do czasu, gdy zasada równego traktowania zostanie określona przez dyrektywę;
b) rent w przypadku śmierci żywiciela rodziny do czasu, gdy prawo wspólnotowe wprowadzi zasadę równego traktowania w ustawowych systemach zabezpieczenia społecznego w tym zakresie;
c) stosowania art. 9 ust. 1 lit. i) w odniesieniu do wykorzystania elementów rachunków kalkulacyjnych, do dnia 1 stycznia 1999 r., a w przypadku Państw Członkowskich, których przystąpienie miało miejsce po tej dacie, do dnia, w którym dyrektywa 86/378/EWG zaczęła być stosowana na ich terytorium.

Artykuł 12
Działanie wsteczne

1. Jakiekolwiek środki wykonawcze w odniesieniu do niniejszego rozdziału, dotyczące pracowników, obejmują wszystkie świadczenia w ramach systemów zabezpieczenia społecznego pracowników wynikające z okresów zatrudnienia po dniu 17 maja 1990 r. i mają zastosowanie z mocą wsteczną do tej daty, z wyjątkiem pracowników lub innych osób zgłaszających roszczenia w tej kwestii, którzy przed tą datą wszczęli postępowanie sądowe lub zgłosili równorzędne roszczenie, zgodnie z prawem krajowym. W takim przypadku środki wykonawcze mają zastosowanie z mocą wsteczną do dnia 8 kwietnia 1976 r. oraz obejmują wszelkie świadczenia wynikające z okresów zatrudnienia następujących po tej dacie. W przypadku Państw Członkowskich, które przystąpiły do Wspólnoty po dniu 8 kwietnia 1976 r. a przed 17 maja 1990 r., data ta zostanie zastąpiona datą rozpoczęcia stosowania art. 141 Traktatu na ich terytorium.

2. Ustęp 1 zdanie drugie nie stanowi przeszkody dla stosowania przepisów krajowych odnoszących się do przedawnienia roszczeń wobec pracowników lub innych osób zgłaszających roszczenia w tej kwestii, którzy wszczęli postępowanie sądowe lub zgłosili równorzędne roszczenie, zgodnie z mającym zastosowanie prawem krajowym przed dniem 17 maja 1990 r., pod warunkiem że nie są one mniej korzystne dla tego rodzaju roszczeń niż dla podobnych roszczeń krajowych oraz nie uniemożliwiają w praktyce wykonania praw przyznanych przez prawo wspólnotowe.

3. Dla Państw Członkowskich, których przystąpienie miało miejsce po dniu 17 maja 1990 r. i które w dniu 1 stycznia 1994 r. były Umawiającą się Stroną Porozumienia w sprawie Europejskiego Obszaru Gospodarczego, datę 17 maja 1990 r., określoną w ust. 1 zdanie pierwsze, zastępuje się datą 1 stycznia 1994 r.

4. W przypadku innych Państw Członkowskich, których przystąpienie miało miejsce po dniu 17 maja 1990 r., datę 17 maja 1990 r. określoną w ust. 1 i 2, zastępuje się datą rozpoczęcia stosowania art. 141 Traktatu na ich terytorium.

Artykuł 13
Elastyczny wiek emerytalny

W przypadku gdy kobiety i mężczyźni mogą występować z roszczeniem elastycznego ustalenia wieku emerytalnego na tych samych warunkach, nie uważa się tego za sprzeczne z niniejszym rozdziałem.

ROZDZIAŁ 3
RÓWNE TRAKTOWANIE W ZAKRESIE DOSTĘPU DO ZATRUDNIENIA, SZKOLENIA ZAWODOWEGO I AWANSUZAWODOWEGO ORAZ WARUNKÓW PRACY

Artykuł 14
Zakaz dyskryminacji

1. Zakazuje się wszelkiej bezpośredniej i pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć w sektorze prywatnym i publicznym, w tym w instytucjach publicznych, w odniesieniu do:

a) warunków dostępu do zatrudnienia, do prowadzenia działalności na własny rachunek oraz wykonywania zawodu, w tym kryteriów selekcji i warunków rekrutacji, niezależnie od rodzaju działalności i na wszystkich szczeblach hierarchii zawodowej, włącznie z awansem zawodowym;

b) dostępu do wszystkich rodzajów i szczebli doradztwa zawodowego, szkolenia zawodowego, doskonalenia i przekwalifikowywania pracowników, w tym praktycznego doświadczenia zawodowego;

c) warunków zatrudnienia i pracy, w tym zwolnień, a także wynagrodzenia, jak przewidziano w art. 141 Traktatu;

d) członkostwa i uczestniczenia w organizacji pracowników lub pracodawców bądź w jakiejkolwiek organizacji, której członkowie wykonują określony zawód, łącznie z korzyściami, jakie dają tego typu organizacje.

2. W odniesieniu do dostępu do zatrudnienia, w tym do prowadzącego do niego szkolenia, Państwa Członkowskie mogą postanowić, że odmienne traktowanie ze względu na cechy związane z płcią nie stanowi dyskryminacji, jeżeli ze względu na rodzaj danej działalności zawodowej lub warunki jej wykonywania cecha taka jest prawdziwym i determinującym wymogiem zawodowym, pod warunkiem że cel takiego odmiennego traktowania jest zgodny z prawem, a wymóg jest proporcjonalny.

Artykuł 15
Powrót z urlopu macierzyńskiego

Kobieta przebywająca na urlopie macierzyńskim jest uprawniona, po jego zakończeniu, do powrotu do swojej pracy lub na równorzędne stanowisko na warunkach nie mniej dla niej korzystnych i do korzystania z jakiejkolwiek poprawy warunków pracy, do której byłaby uprawniona w trakcie swojej nieobecności.

Artykuł 16
Urlop ojcowski i adopcyjny

Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla prawa Państw Członkowskich do uznawania odrębnych praw do urlopu ojcowskiego i/lub adopcyjnego. Państwa Członkowskie, które uznają takie prawa, podejmują niezbędne środki w celu ochrony pracujących kobiet i mężczyzn przed zwolnieniem z powodu wykonywania tych praw i zapewniają, aby po zakończeniu takiego urlopu byli oni uprawnieni do powrotu do swojej pracy lub na równorzędne stanowisko na warunkach nie mniej dla nich korzystnych, oraz do korzystania z jakiejkolwiek poprawy warunków pracy, do której byliby oni uprawnieni w trakcie swojej nieobecności.

TYTUŁ III
PRZEPISY HORYZONTALNE

ROZDZIAŁ 1
ŚRODKI PRAWNE I WYKONANIE

Sekcja1
Środki prawne

Artykuł 17
Ochrona praw

1. Państwa Członkowskie zapewniają, aby wszystkie osoby, które uważają się za pokrzywdzone w swoich prawach poprzez niestosowanie do nich zasady równego traktowania, mogły dochodzić swoich roszczeń, wynikających z niniejszej dyrektywy, przed sądem po ewentualnym zwróceniu się do innych właściwych organów, jak również, o ile Państwa te uznają to za właściwe, po wykorzystaniu procedury pojednawczej, nawet wówczas gdy zakończeniu uległ stosunek, w ramach którego dyskryminacja miała mieć miejsce.

2. Państwa Członkowskie zapewniają, aby stowarzyszenia, organizacje lub inne osoby prawne, które zgodnie z kryteriami określonymi w ustawodawstwie krajowym mają interes prawny w zapewnieniu przestrzegania przepisów niniejszej dyrektywy, mogły brać udział w postępowaniach sądowych lub administracyjnych mających na celu realizację uprawnień wynikających z niniejszej dyrektywy w imieniu tych osób albo na ich rzecz za ich zgodą.

3. Ustępy 1 i 2 pozostają bez uszczerbku dla krajowych przepisów dotyczących terminów dochodzenia roszczeń z tytułu zasady równego traktowania.

Artykuł 18
Zadośćuczynienie lub odszkodowanie

Państwa Członkowskie wprowadzają do swoich krajowych porządków prawnych środki niezbędne do zapewnienia faktycznego i skutecznego zadośćuczynienia lub odszkodowania z tytułu krzywdy lub szkody doznanej przez osobę w wyniku dyskryminacji płciowej, zgodnie z przepisami Państw Członkowskich, przy czym musi się to odbywać w sposób odstraszający i proporcjonalny do poniesionej szkody. Maksymalna wysokość takiego zadośćuczynienia lub odszkodowania może być ustalona jedynie w przypadkach, w których pracodawca może dowieść, że szkoda doznana przez starającego się o pracę, powstała w wyniku dyskryminacji w rozumieniu niniejszej dyrektywy, polega jedynie na tym, że nastąpiła odmowa uwzględnienia jego podania o pracę.

Sekcja 2
Ciężar dowodu

Artykuł 19
Ciężar dowodu

1. Państwa Członkowskie podejmą takie działania, które są niezbędne, zgodnie z ich krajowymi systemami sądowymi, w celu zapewnienia, aby – jeżeli osoby, które uznają się za poszkodowane z powodu niezastosowania do nich zasady równego traktowania, uprawdopodobnią przed sądem lub innym właściwym organem okoliczności pozwalające domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji – do pozwanego należało udowodnienie, że nie nastąpiło naruszenie zasady równego traktowania.

2. Ustęp 1 nie stanowi przeszkody, aby Państwa Członkowskie wprowadziły reguły dowodowe korzystniejsze dla powoda.

3. Państwa Członkowskie mogą odstąpić od stosowania ust. 1 do postępowań, w których ustalenie stanu faktycznego należy do sądu lub innego właściwego organu.

4. Ustępy 1, 2 i 3 stosuje się również do:

   a) sytuacji objętych art. 141 Traktatu oraz – w zakresie, w jakim dotyczy to dyskryminacji ze względu na płeć – objętych przepisami dyrektyw 92/85/EWG i 96/34/WE;

   b) każdego postępowania cywilnego lub administracyjnego, dotyczącego sektora publicznego lub prywatnego, które przewiduje środki zadośćuczynienia zgodnie z prawem krajowym, stosownie do kwestii, o których mowa w lit. a), z wyjątkiem postępowań pozasądowych o charakterze dobrowolnym albo przewidzianych w prawie krajowym.

5. Niniejszego artykułu nie stosuje się do postępowań karnych, chyba że Państwa Członkowskie postanowią inaczej.

ROZDZIAŁ 2
PROMOCJA RÓWNEGO TRAKTOWANIA – DIALOG

Artykuł 20
Organy ds. Równości

1. Państwa Członkowskie wskazują i podejmują niezbędne ustalenia dotyczące utworzenia organu lub organów do spraw promowania, analizowania, monitorowania i wspierania równego traktowania wszystkich osób bez dyskryminacji ze względu na płeć. Organy te mogą stanowić część agencji odpowiedzialnych na szczeblu krajowym za ochronę praw człowieka lub ochronę praw jednostki.

2. Państwa Członkowskie zapewniają, aby do kompetencji tych organów należały:
   a) bez uszczerbku dla praw ofiar oraz stowarzyszeń, organizacji i innych osób prawnych, o których mowa w art. 17 ust. 2, świadczenie niezależnej pomocy ofiarom dyskryminacji we wnoszeniu skarg w sprawach o dyskryminację;
   b) prowadzenie niezależnych badań dotyczących dyskryminacji;
   c) publikowanie niezależnych sprawozdań i wydawanie zaleceń na temat wszystkich problemów związanych z taką dyskryminacją;
   d) na odpowiednim szczeblu wymiana dostępnych informacji z właściwymi organami europejskimi, takimi jak przyszły Europejski Instytut ds. Równości Płci.

Artykuł 21
Dialog społeczny

1. Zgodnie z krajową tradycją i krajową praktyką Państwa Członkowskie podejmują odpowiednie działania promujące dialog społeczny pomiędzy partnerami społecznymi w celu wspierania równego traktowania, w tym, na przykład, poprzez monitorowanie praktyk w miejscu pracy oraz przy dostępie do zatrudnienia, szkolenia zawodowego i awansu zawodowego, a także poprzez monitorowanie układów zbiorowych, kodeksy postępowania, badania lub wymianę doświadczeń i dobrych praktyk.

2. Zgodne z krajową tradycją i krajową praktyką Państwa Członkowskie zachęcają partnerów społecznych, nie naruszając ich autonomii, do promowania równości kobiet i mężczyzn oraz elastycznego czasu pracy w celu ułatwienia godzenia życia prywatnego i zawodowego, a także do zawierania na właściwym poziomie porozumień ustanawiających zasady niedyskryminacji w dziedzinach określonych w art. 1, które wchodzą w zakres rokowań zbiorowych. Porozumienia te muszą być zgodne z przepisami niniejszej dyrektywy oraz właściwymi krajowymi przepisami wykonawczymi.

3. Państwa Członkowskie, zgodnie z prawem krajowym, układami zbiorowymi lub praktyką, zachęcają pracodawców do promowania równego traktowania kobiet i mężczyzn w pla-

nowy i systematyczny sposób w miejscu pracy, w zakresie dostępu do zatrudnienia, szkolenia zawodowego i awansu zawodowego.

4. W tym celu pracodawcy są wspierani w zapewnianiu pracownikom lub ich przedstawicielom, w odpowiednio regularnych odstępach czasu, właściwych informacji dotyczących równego traktowania kobiet i mężczyzn w przedsiębiorstwie.

Informacje takie mogą obejmować przegląd danych dotyczących proporcji pomiędzy kobietami i mężczyznami na różnych szczeblach organizacji, ich wynagrodzenia i różnic w wynagrodzeniach oraz możliwych środków poprawy sytuacji we współpracy z przedstawicielami pracowników.

Artykuł 22
Dialog z organizacjami pozarządowymi

Państwa Członkowskie zachęcają do dialogu z właściwymi organizacjami pozarządowymi, które mają, zgodnie z ich prawem krajowym i praktyką, interes prawny w przyczynianiu się do zwalczania dyskryminacji ze względu na płeć, w celu promowania zasady równego traktowania.

ROZDZIAŁ 3
OGÓLNE PRZEPISY HORYZONTALNE

Artykuł 23
Zgodność

Państwa Członkowskie podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia, aby:

a) wszelkie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne sprzeczne z zasadą równego traktowania zostały uchylone;

b) przepisy sprzeczne z zasadą równego traktowania zawarte w indywidualnych lub zbiorowych umowach lub porozumieniach, regulaminach przedsiębiorstw lub zasadach dotyczących wolnych zawodów i organizacji pracowników i pracodawców, a także wszelkie inne ustalenia zostały lub mogły zostać uznane za nieważne lub zostały zmienione;

c) systemy zabezpieczenia społecznego pracowników zawierające takie przepisy nie mogły zostać zatwierdzone lub przedłużone w drodze środków administracyjnych.

Artykuł 24
Ochrona przed represjami

Państwa Członkowskie wprowadzają do swoich krajowych systemów prawnych takie środki, które są konieczne do ochrony pracowników, w tym pracowników będących przedstawicielami pracowników, przewidzianych przez ustawodawstwo lub praktykę krajową, przed zwolnieniem lub innym niekorzystnym traktowaniem przez pracodawcę w odpowiedzi na skargę wniesioną w przedsiębiorstwie lub jakiekolwiek postępowanie sądowe mającą na celu zapewnienie zgodności z zasadą równego traktowania.

Artykuł 25
Sankcje

Państwa Członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące sankcji stosowanych wobec naruszeń przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie niezbędne środki dla zapewnienia ich stosowania. Sankcje, które mogą obejmować wypłacenie odszkodowania ofierze, muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające. Państwa Członkowskie powiadomią o tych przepisach Komisję najpóźniej do dnia 5 października 2005 r. i powiadamiają ją niezwłocznie o wszelkich ich kolejnych zmianach.

Artykuł 26
Zapobieganie dyskryminacji

Państwa Członkowskie zachęcają, zgodnie z prawem krajowym, układami zbiorowymi lub praktyką, pracodawców oraz osoby odpowiedzialne za dostęp do szkolenia zawodowego do podejmowania skutecznych środków służących zapobieganiu wszelkim formom dyskryminacji ze względu na płeć, w szczególności molestowaniu oraz molestowaniu seksualnemu w miejscu pracy, w dostępie do zatrudnienia, szkoleniu zawodowym i awansie zawodowym.

Artykuł 27
Minimalne wymogi

1. Państwa Członkowskie mogą wprowadzać lub utrzymywać przepisy bardziej korzystne dla zapewnienia ochrony zasady równego traktowania od przepisów ustanowionych w niniejszej dyrektywie.

2. Wprowadzenie w życie niniejszej dyrektywy nie może w żadnych okolicznościach stanowić wystarczającej podstawy do obniżenia poziomu ochrony pracowników w dziedzinach, do których ma ona zastosowanie, bez uszczerbku dla prawa Państw Członkowskich do reago-

wania na zmiany sytuacji poprzez wprowadzenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych, które różnią się od przepisów obowiązujących w chwili notyfikacji niniejszej dyrektywy, pod warunkiem że przepisy niniejszej dyrektywy są przestrzegane.

Artykuł 28
Stosunek do przepisów wspólnotowych i krajowych

1. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla przepisów dotyczących ochrony kobiet, w szczególności w okresie ciąży i macierzyństwa.
2. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla przepisów dyrektywy 96/34/WE oraz dyrektywy 92/85/EWG.

Artykuł 29
Uwzględnianie problematyki płci w przepisach, politykach i działaniach

Przy formułowaniu i wprowadzaniu w życie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych, polityk i działań w dziedzinach określonych w niniejszej dyrektywie Państwa Członkowskie aktywnie uwzględniają cel, jakim jest równość kobiet i mężczyzn.

Artykuł 30
Rozpowszechnianie informacji

Państwa Członkowskie zapewniają, aby środki podjęte zgodnie z niniejszą dyrektywą oraz przepisy już obowiązujące zostały podane do wiadomości wszystkich zainteresowanych osób, za pomocą wszelkich odpowiednich środków i, tam gdzie jest to stosowne, w miejscu pracy.

TYTUŁ IV
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 31
Sprawozdania

1. Do dnia 15 lutego 2011 r. Państwa Członkowskie przekażązują Komisji wszystkie informacje niezbędne jej do sporządzenia sprawozdania dla Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie stosowania niniejszej dyrektywy.

2. Bez uszczerbku dla ust. 1 Państwa Członkowskie przekazują Komisji co cztery lata teksty wszelkich środków przyjętych zgodnie z art. 141 ust. 4 Traktatu, a także sprawozdania w sprawie tych środków i wprowadzania ich w życie. Na podstawie tych informacji Komisja przyjmuje i publikuje co cztery lata sprawozdanie zawierające ocenę porównawczą wszystkich środków w świetle deklaracji nr 28 załączonej do Aktu końcowego Traktatu z Amsterdamu.

3. Państwa Członkowskie dokonują oceny dziedzin działalności zawodowej, o których mowa w art. 14 ust. 2, w celu podjęcia decyzji, w świetle rozwoju sytuacji społecznej, czy utrzymanie przedmiotowych wyłączeń jest uzasadnione. O wynikach tej oceny powiadamiają okresowo Komisję, nie rzadziej jednak niż co 8 lat.

Artykuł 32
Przegląd

Najpóźniej do 15 lutego 2013 r. Komisja dokona przeglądu funkcjonowania niniejszej dyrektywy oraz, w razie potrzeby, zaproponuje wprowadzenie zmian, które uzna za niezbędne.

Artykuł 33
Wykonanie

Państwa Członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy nie później niż dnia 15 sierpnia 2008 r. lub zapewniają, aby do tej daty przedstawiciele pracodawców i pracowników wprowadzili odpowiednie przepisy w drodze porozumienia. Jeżeli jest to konieczne ze względu na szczególne trudności, jakie napotykają Państwa Członkowskie, mogą one uzyskać dodatkowo jeden rok na wykonanie niniejszej dyrektywy. Państwa Członkowskie podejmują wszelkie niezbędne kroki umożliwiające im zagwarantowanie osiągnięcia wyników określonych w niniejszej dyrektywie. Państwa Członkowskie niezwłocznie przekazują Komisji teksty tych przepisów.

Przepisy przyjmowane przez Państwa Członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Przepisy te zawierają również stwierdzenie, że odniesienia w istniejących przepisach ustawowych, wykonawczych i administracyjnych do dyrektyw uchylonych niniejszą dyrektywą należy traktować jako odniesienia do niniejszej dyrektywy. Państwa Członkowskie określają metody dokonywania takich odniesień oraz sposób, w jaki stwierdzenie to zostanie sformułowane.

Obowiązek transpozycji niniejszej dyrektywy do prawa krajowego ogranicza się do tych przepisów, które wprowadzają istotne zmiany w stosunku do wcześniejszych dyrektyw. Obowiązek transpozycji przepisów niezmienionych w istotny sposób wynika z wcześniejszych dyrektyw.

Państwa Członkowskie przekazują Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinach objętych niniejszą dyrektywą.

Artykuł 34
Uchylenie

1. Ze skutkiem od dnia 15 sierpnia 2009 r. uchyla się dyrektywy 75/117/EWG, 76/207/EWG, 86/378/EWG i 97/80/WE, bez uszczerbku dla obowiązków Państw Członkowskich dotyczących terminów transpozycji do prawa krajowego i stosowania dyrektyw wymienionych w załączniku I część B.

2. Odniesienia do uchylonych dyrektyw traktuje się jako odniesienia do niniejszej dyrektywy i odczytuje zgodnie z tabelą korelacji zamieszczoną w załączniku II.

Artykuł 35
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 36
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich. Sporządzono w Strasburgu, dnia 5 lipca 2006 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

J. BORRELL FONTELLES
Przewodniczący

W imieniu Rady

P. LEHTOMÄKI
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

Uchylone dyrektywy wraz z ich kolejnymi zmianami oraz terminy transpozycji do prawa krajowego
(patrz oryginał)

ZAŁĄCZNIK II

Tabela korelacji
(patrz oryginał)

Rozporządzenie (WE) nr 629/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie oraz rozporządzenie Rady (EWG) nr 574/72 w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 z dnia 5 kwietnia 2006 r. (Dz.Urz. UE L Nr 114, s. 1)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego

art. 42 i 308,

uwzględniając wniosek Komisji,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 Traktatu[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Wraz z wejściem w życie rozporządzenia (WE) nr 631/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. zmieniającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 oraz rozporządzenie Rady (EWG) nr 574/72 w odniesieniu do dostosowania praw i uproszczenia procedur[3] procedury umożliwiające dostęp do świadczeń rzeczowych z tytułu choroby w okresie czasowego pobytu w innym Państwie Członkowskim zostały uproszczone. Dlatego celowe jest rozszerzenie uproszczonych procedur na przepisy dotyczące świadczeń rzeczowych z tytułu wypadków przy pracy

1 Dz.U. C 24 z 31.1.2006, s. 25.

2 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 15 listopada 2005 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 10 marca 2006 r.

3 Dz.U. L 100 z 6.4.2004, s. 1.

i chorób zawodowych zawarte w rozporządzeniach (EWG) nr 1408/71[1] i (EWG) nr 574/72[2].

(2) W celu uwzględnienia zmian w ustawodawstwie niektórych Państw Członkowskich, a w szczególności w nowych Państwach Członkowskich od momentu zakończenia negocjacji akcesyjnych, należy zmienić załączniki do rozporządzenia (EWG) nr 1408/71.

(3) W związku z powyższym należy odpowiednio zmienić rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 i (EWG) nr 574/72.

(4) W celu zagwarantowania pewności prawnej i ochrony uzasadnionych oczekiwań zainteresowanych osób, należy zapewnić, że niektóre przepisy zmieniające załącznik III do rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 staną się skuteczne z mocą wsteczną od dnia 1 maja 2004 r.

(5) Traktat nie przewiduje uprawnień innych niż wynikające z art. 308 do zastosowania odpowiednich środków w dziedzinie ubezpieczeń społecznych wobec osób innych niż osoby zatrudnione,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

Artykuł 1

Załączniki I, II, IIa, III, IV i VI do rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 otrzymują brzmienie zgodnie z Załącznikiem do niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 2

W rozporządzeniu (EWG) nr 574/72 wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 60 skreśla się ust. 5 i 6;

2) artykuł 62 otrzymuje następujące brzmienie:

„Artykuł 62

Świadczenia rzeczowe w razie pobytu w Państwie Członkowskim innym niż państwo właściwe

1 Dz.U. L 149 z 5.7.1971, s. 2. Rozporządzenie ostatnio zmienione rozporządzeniem (WE) nr 647/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 117 z 4.5.2005, s. 1).

2 Dz.U. L 74 z 27.3.1972, s. 1. Rozporządzenie ostatnio zmienione rozporządzeniem Komisji (WE) nr 207/2006 (Dz.U. L 36 z 8.2.2006, s. 3).

1. Aby otrzymać świadczenia rzeczowe na mocy art. 55 ust. 1 lit. a) pkt (i) rozporządzenia, osoba będąca pracownikiem najemnym lub prowadząca działalność na własny rachunek przedstawia świadczeniodawcy dokument wystawiony przez właściwą instytucję, zaświadczający, że osoba ta jest uprawniona do świadczeń rzeczowych. Dokument ten sporządza się zgodnie z art. 2. Jeżeli dana osoba nie jest w stanie przedstawić tego dokumentu, kontaktuje się z instytucją miejsca pobytu, która składa wniosek do właściwej instytucji o zaświadczenie stwierdzające uprawnienia tej osoby do świadczeń rzeczowych.

Dokument wystawiony przez właściwą instytucję w celu uprawnienia do świadczeń zgodnie z art. 55 ust. 1 lit. a) pkt i) rozporządzenia w każdym indywidualnym przypadku wywołuje ten sam skutek w odniesieniu do świadczeniodawcy, co krajowy dowód uprawnienia dla ubezpieczonych w instytucji w miejscu pobytu.

2. Artykuł 60 ust. 9 rozporządzenia wykonawczego stosuje się odpowiednio.";

3) artykuł 63 ust. 2 otrzymuje następujące brzmienie:

„2. Artykuł 60 ust. 9 rozporządzenia wykonawczego stosuje się odpowiednio.";

4) w art. 66 ust. 1 słowa „w art. 20 i 21" otrzymują brzmienie „w art. 21";

5) w art. 93 ust. 1 skreśla się „22b", a „34a lub 34b" otrzymuje brzmienie „lub 34a".

Artykuł 3

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie następnego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Punkt 5 lit. a) ppkt ii)–ix) oraz pkt 5 lit. b) ppkt ii) i ppkt iv) Załącznika stosuje się od dnia 1 maja 2004 r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich Państwach Członkowskich.

Sporządzono w Strasburgu, dnia 5 kwietnia 2006 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

J. BORRELL FONTELLES
Przewodniczący

W imieniu Rady:

H. WINKLER
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK

W załącznikach do rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 wprowadza się następujące zmiany:

1) w sekcji II załącznika I punkt „V. SŁOWACJA" otrzymuje następujące brzmienie:

„V. SŁOWACJA

Do celów ustalania uprawnienia do świadczeń rzeczowych, na mocy przepisów roz-

działu 1 tytułu III rozporządzenia, 'członek rodziny' oznacza małżonka i/lub pozostające na utrzymaniu dziecko, zgodnie z definicją w ustawie o zasiłku na dziecko.";

2) w sekcji I załącznika II punkt „H. FRANCJA" otrzymuje następujące brzmienie:

„H. FRANCJA

1. Programy uzupełniających świadczeń dla osób prowadzących działalność na własny rachunek w zakresie działalności rzemieślniczej, przemysłowej, handlowej lub jako wolny zawód, programy uzupełniającego ubezpieczenia emerytalnego dla osób pracujących na własny rachunek w wolnym zawodzie, programy uzupełniającego ubezpieczenia dla osób pracujących na własny rachunek w wolnym zawodzie obejmujące inwalidztwo lub śmierć oraz programy uzupełniających świadczeń emerytalnych dla kontraktowych lekarzy i asystentów, o których mowa odpowiednio w art. L.615-20, L.644-1, L.644-2, L.645-1 i L.723-14 Kodeksu Ubezpieczeń Społecznych.
2. Programy dodatkowych ubezpieczeń chorobowych i macierzyńskich dla osób prowadzących działalność na własny rachunek w rolnictwie, o których mowa w art. L.727-1 Kodeksu Wiejskiego.";

3) w sekcji II załącznika II wprowadza się następujące zmiany:

a) punkt „E. ESTONIA" otrzymuje następujące brzmienie:

„E. ESTONIA
a) Zasiłek z tytułu urodzenia dziecka;
b) zasiłek adopcyjny";

b) punkt „L. ŁOTWA" otrzymuje następujące brzmienie:

„L. ŁOTWA
a) Zasiłek z tytułu urodzenia dziecka;
b) zasiłek adopcyjny";

c) punkt „S. POLSKA" otrzymuje następujące brzmienie:

„S. POLSKA
Dodatek z tytułu urodzenia dziecka (ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych)";

4) w załączniku IIa wprowadza się następujące zmiany:

a) w punkcie „D. NIEMCY" słowo „brak" zostaje zastąpione poniższym tekstem: „Świadczenia na pokrycie kosztów pobytu, na mocy podstawowego przepisu dla osób poszukujących pracy, chyba że w odniesieniu do tych świadczeń spełnione są wymogi zakwalifikowania się do czasowego dodatku po otrzymaniu zasiłku dla bezrobotnych (art. 24 ust. 1 księgi II Kodeksu społecznego)";

b) punkt „L. ŁOTWA" otrzymuje następujące brzmienie:

„L. ŁOTWA
a) Państwowe świadczenie z zabezpieczenia społecznego (ustawa o państwowych świadczeniach socjalnych z dnia 1 stycznia 2003 r.);
b) zasiłek z tytułu zwrotu kosztów transportu dla osób niepełnosprawnych

o ograniczonej możliwości poruszania się (ustawa o państwowych świadczeniach socjalnych z dnia 1 stycznia 2003 r.)";

c) punkt „S. POLSKA" otrzymuje następujące brzmienie:
„S. POLSKA
Renta socjalna (ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej)";

d) punkt „V. SŁOWACJA" otrzymuje następujące brzmienie:
„V. SŁOWACJA
Korekty przyznane przed dniem 1 stycznia 2004 r. do rent stanowiących jedyne źródło dochodu";

5) w załączniku III wprowadza się następujące zmiany:

a) w części A wprowadza się następujące zmiany:

i) skreśla się następujące punkty:
punkty: 1, 4, 10, 11, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 55, 56, 57, 59, 60, 63, 65, 66, 70, 76, 77, 78, 81, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 115, 116, 117, 119, 120, 123, 125, 126, 133, 134, 135, 137, 138, 141, 143, 144, 150, 151, 152, 154, 155, 158, 160, 161, 166, 167, 168, 170, 171, 174, 176, 177, 181, 182, 183, 185, 186, 189, 192, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 239, 241, 246, 247, 249, 250, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 266, 268, 269, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297;

ii) poniższa numeracja zostaje zmieniona w następujący sposób:
punktu BELGIA–NIEMCY z „3" na „1",
punktu REPUBLIKA CZESKA–NIEMCY z „26" na „2",
punktu REPUBLIKA CZESKA–CYPR z „33" na „3",
punktu REPUBLIKA CZESKA–LUKSEMBURG z „36" na „4",
punktu REPUBLIKA CZESKA–AUSTRIA z „40" na „5",
punktu REPUBLIKA CZESKA–SŁOWACJA z „44" na „6",
punktu DANIA–FINLANDIA z „67" na „7",
punktu DANIA–SZWECJA z „6" na „8",
punktu NIEMCY–GRECJA z „71" na „9",
punktu NIEMCY–HISZPANIA z „72" na „10",
punktu NIEMCY–FRANCJA z „73" na „11",
punktu NIEMCY–LUKSEMBURG z „79" na „12",
punktu NIEMCY–WĘGRY z „80" na „13",
punktu NIEMCY–NIDERLANDY z „82" na „14",
punktu NIEMCY–AUSTRIA z „83" na „15",

punktu NIEMCY–POLSKA z „84" na „16",
punktu NIEMCY–SŁOWENIA z „86" na „17",
punktu NIEMCY–SŁOWACJA z „87" na „18",
punktu NIEMCY–ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO z „90" na „19",
punktu HISZPANIA–PORTUGALIA z „142" na „20",
punktu IRLANDIA–ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO z „180" na „21",
punktu WŁOCHY–SŁOWENIA z „191" na „22",
punktu LUKSEMBURG–SŁOWACJA z „242" na „23",
punktu WĘGRY–AUSTRIA z „248" na „24",
punktu WĘGRY–SŁOWENIA z „251" na „25",
punktu NIDERLANDY-PORTUGALIA z „267" na „26",
punktu AUSTRIA–POLSKA z „273" na „27",
punktu AUSTRIA–SŁOWENIA z „275" na „28",
punktu AUSTRIA–SŁOWACJA z „276" na „29",
punktu PORTUGALIA–ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO z „290" na „30" oraz
punktu FINLANDIA–SZWECJA z „298" na „31";

iii) w punkcie „2. REPUBLIKA CZESKA–NIEMCY" słowa „brak konwencji" zastępuje się poniższym tekstem: „Artykuł 39 ust. 1 lit. b) i c) umowy o zabezpieczeniu społecznym z dnia 27 lipca 2001 r.;
Punkt 14 ostatecznego protokołu do umowy o ubezpieczeniach społecznych z dnia 27 lipca 2001 r. ";

iv) w punkcie „3. REPUBLIKA CZESKA–CYPR" słowo „brak" zastępuje się poniższym tekstem: „Artykuł 32 ust. 4 umowy o zabezpieczeniu społecznym z dnia 19 stycznia 1999 r. ";

v) w punkcie „4. REPUBLIKA CZESKA–LUKSEMBURG" słowo „brak" zastępuje się poniższym tekstem: „Artykuł 52 pkt 8 Porozumienia z dnia 17 listopada 2000 r.";

vi) punkt „6. REPUBLIKA CZESKA–SŁOWACJA" otrzymuje następujące brzmienie:
„6. REPUBLIKA CZESKA–SŁOWACJA
Artykuły 12, 20 i 33 Porozumienia o zabezpieczeniu społecznym z dnia 29 października 1992 r.";

vii) w punkcie „18. NIEMCY–SŁOWACJA" słowa „brak konwencji" zastępuje się poniższym tekstem: „Artykuł 29 ust. 1, pkt 2 i 3 umowy z dnia 12 września 2002 r.
Punkt 9 ostatecznego protokołu do umowy z dnia 12 września 2002 r.";

viii) w punkcie „23. LUKSEMBURG–SŁOWACJA" słowa „brak konwencji" zastępuje się poniższym tekstem: „Artykuł 50 pkt 5 Traktatu o zabezpieczeniu społecznym z dnia 23 maja 2002 r.";

ix) w punkcie „29. AUSTRIA–SŁOWACJA" słowa „brak konwencji" zastępuje się poniższym tekstem: „Artykuł 34 ust. 3 umowy z dnia 21 grudnia 2001 r. o zabezpieczeniu społecznym";

b) w części B wprowadza się następujące zmiany:

i) skreśla się następujące punkty: punkty: 1, 4, 10, 11, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 55, 56, 57, 59, 60, 63, 65, 66, 70, 76, 77, 78, 81, 84, 87, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 115, 116, 117, 119, 120, 123, 125, 126, 133, 134, 135, 137, 138, 141, 143, 144, 150, 151, 152, 154, 155, 158, 160, 161, 166, 167, 168, 170, 171, 174, 176, 177, 181, 182, 183, 185, 186, 189, 192, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 239, 241, 242, 246, 247, 249, 250, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 266, 268, 269, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297;

ii) zmieniona zostaje poniższa numeracja:
punktu REPUBLIKA CZESKA–CYPR z „33" na „1",
punktu REPUBLIKA CZESKA–AUSTRIA z „40" na „2",
punktu NIEMCY–WĘGRY z „80" na „3",
punktu NIEMCY–SŁOWENIA z „86" na „4",
punktu WŁOCHY–SŁOWENIA z „191" na „5",
punktu WĘGRY–AUSTRIA z „248" na „6",
punktu WĘGRY–SŁOWENIA z „251" na „7",
punktu AUSTRIA–POLSKA z „273" na „8",
punktu AUSTRIA–SŁOWENIA z „275" na „9" oraz
punktu AUSTRIA–SŁOWACJA z „276" na „10";

iii) w punkcie „1. REPUBLIKA CZESKA–CYPR" słowo „brak" zastępuje się poniższym tekstem: „Artykuł 32 ust. 4 umowy o zabezpieczeniu społecznym z dnia 19 stycznia 1999 r.";

iv) w punkcie „10. AUSTRIA–SŁOWACJA" słowa „brak konwencji" zastępuje się poniższym tekstem: „Artykuł 34 ust. 3 umowy z dnia 21 grudnia 2001 r. o zabezpieczeniu społecznym";

6) w załączniku IV wprowadza się następujące zmiany:

a) w części A wprowadza się następujące zmiany:

i) w punkcie „B. REPUBLIKA CZESKA" słowo „brak" zastępuje się poniższym tekstem:
„Renta z tytułu pełnego inwalidztwa dla osób, których pełne inwalidztwo powstało przed ukończeniem osiemnastego roku życia i które nie były ubez-

pieczone przez wymagany okres (rozdział 42 ustawy o ubezpieczeniu emerytalno/rentowym nr 155/1995 Coll.) ";

ii) w punkcie „X. Szwecja" słowo „brak" zastępuje się następującym tekstem: „Ustawodawstwo dotyczące uzależnionych od dochodu świadczeń z tytułu długotrwałej niezdolności do pracy związanych z dochodami (rozdział 8 ustawy 1962: 381 o ubezpieczeniu powszechnym z późniejszymi zmianami)";

b) w części C wprowadza się następujące zmiany:

i) punkt „B. REPUBLIKA CZESKA" otrzymuje następujące brzmienie:
„B. REPUBLIKA CZESKA
Renty z tytułu niezdolności do pracy (pełnej lub częściowej) oraz renty rodzinne (dla wdów, wdowców i sierot), jeżeli nie są pochodnymi emerytury, do której zmarły byłby uprawniony w chwili śmierci";

ii) w punkcie „E. ESTONIA" słowo „brak" zastępuje się poniższym tekstem: „Wszystkie wnioski o renty z tytułu niezdolności do pracy, emerytury lub renty rodzinne, w odniesieniu do których:
– okresy ubezpieczenia w Estonii zostały zakończone do dnia 31 grudnia 1998 r.,
– osobisty podatek socjalny wnioskodawcy zapłacony zgodnie z estońskim prawem wynosi przynajmniej średnią wysokość podatku socjalnego za odpowiedni rok ubezpieczenia";

c) w rozdziale D pkt 2) lit. g) otrzymuje następujące brzmienie:
„g) słowackie renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne będące ich pochodnymi";

7) w załączniku VI w punkcie „Q. NIDERLANDY" wprowadza się następujące zmiany:

a) punkt 4) lit. b) otrzymuje następujące brzmienie:
„b) jeżeli na mocy lit. a) dana osoba zainteresowana jest uprawniona do holenderskiej renty z tytułu niezdolności do pracy, to obliczenia świadczeń zgodnie z art. 46 ust. 2 rozporządzenia dokonuje się:

i) zgodnie z postanowieniami zawartymi w WAO, jeżeli przed wystąpieniem niezdolności do pracy osoba zainteresowana była ostatnio zatrudniona w znaczeniu art. 1 lit. a) rozporządzenia;

ii) zgodnie z przepisami zawartymi w ustawie o ubezpieczeniu z tytułu niezdolności do pracy (osoby prowadzące działalność na własny rachunek), jeżeli przed wystąpieniem niezdolności do pracy osoba zainteresowana pracowała ostatnio w charakterze innym niż osoba zatrudniona w znaczeniu art. 1 lit. a) rozporządzenia";

b) punkt 7 otrzymuje następujące brzmienie:
„7. Do celów stosowania tytułu II rozporządzenia osobę uznawaną za zatrudnioną w znaczeniu ustawy o podatku od wynagrodzeń z 1964 r., która jest ubezpieczona w ramach ubezpieczenia krajowego, uznaje się za wykonującą czynności w ramach zatrudnienia za wynagrodzeniem."

3. PRAWO DZIECKA DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym z dnia 11 maja 2016 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, s. 1)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2 lit. b),

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

po konsultacji z Komitetem Regionów,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Celem niniejszej dyrektywy jest ustanowienie gwarancji procesowych mających zapewnić dzieciom, to jest osobom, które nie ukończyły 18 lat, będącym podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym możliwość zrozumienia i śledzenia przebiegu takiego postępowania oraz wykonywania przysługującego im prawa do rzetelnego procesu sądowego, oraz zapobieganie ponownemu popełnianiu przez dzieci czynów zabronionych, a także wspieranie ich integracji społecznej.

1 Dz.U. C 226 z 16.7.2014, s. 63.

2 Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 9 marca 2016 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 21 kwietnia 2016 r.

(2) Dzięki ustanowieniu wspólnych norm minimalnych dotyczących ochrony praw procesowych dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi niniejsza dyrektywa zmierza do zwiększenia wzajemnego zaufania państw członkowskich do ich systemów wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, przyczyniając się tym samym do ułatwiania wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych. Takie wspólne normy minimalne powinny również spowodować usunięcie przeszkód dla swobodnego przepływu obywateli na terytoriach państw członkowskich.

(3) Chociaż państwa członkowskie są stronami europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej „EKPC"), Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych oraz Konwencji ONZ o prawach dziecka, z doświadczenia wynika, że fakt ten sam w sobie nie zawsze jest gwarancją wystarczającego stopnia zaufania do systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych innych państw członkowskich.

(4) W dniu 30 listopada 2009 r. Rada przyjęła rezolucję dotyczącą harmonogramu działań mających na celu umocnienie praw procesowych osób podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym[3] (zwanego dalej „harmonogramem"). W harmonogramie wezwano do stopniowego przyjmowania środków dotyczących prawa do tłumaczenia pisemnego i ustnego (środek A), prawa do informacji o prawach i informacji o zarzutach (środek B), prawa do porady prawnej i pomocy prawnej (środek C), prawa do kontaktu z krewnymi, pracodawcami i organami konsularnymi (środek D) oraz specjalnych zabezpieczeń dla podejrzanych lub oskarżonych wymagających szczególnego traktowania (środek E). W harmonogramie podkreślono, że kolejność praw ma charakter orientacyjny, co oznacza, że może zostać zmieniona stosownie do priorytetów. Harmonogram ma funkcjonować jako całość – dopiero po realizacji wszystkich jego części płynące z niego korzyści będą w pełni odczuwalne.

(5) W dniu 11 grudnia 2009 r. Rada Europejska z zadowoleniem przyjęła harmonogram i włączyła go do programu sztokholmskiego – Otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli[4] (pkt 2.4). Rada Europejska podkreśliła niewyczerpujący charakter harmonogramu, wzywając Komisję do przeanalizowania dalszych elementów minimalnych praw procesowych podejrzanych i oskarżonych oraz oceny, czy inne kwestie, takie jak na przykład domniemanie niewinności, wymagają podjęcia działań w celu wspierania lepszej współpracy w tej dziedzinie.

3 Dz.U. C 295 z 4.12.2009, s. 1.

4 Dz.U. C 115 z 4.5.2010, s. 1.

(6) Dotychczas przyjęto, zgodnie z harmonogramem, cztery środki dotyczące praw procesowych w postępowaniu karnym, a mianowicie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/64/UE[5], 2012/13/UE[6], 2013/48/UE[7] oraz (UE) 2016/343[8].

(7) W niniejszej dyrektywie wspiera się prawa dziecka, uwzględniając wytyczne Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom. W przypadku gdy dzieci są podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym lub są objęte postępowaniem dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania na podstawie decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiWS[9] (tj. są „osobami, których dotyczy wniosek"), państwa członkowskie powinny zadbać o to, by przede wszystkim uwzględniać najlepszy interes dziecka, zgodnie z art. 24 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą").

(9) Należy zwrócić szczególną uwagę na dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym, tak aby zachować ich potencjał do rozwoju i reintegracji społecznej.

(10) Niniejszą dyrektywę należy stosować do dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym oraz do dzieci będących osobami, których dotyczy wniosek. W stosunku do dzieci będących osobami, których dotyczy wniosek, odpowiednie przepisy niniejszej dyrektywy należy stosować od chwili aresztowania tych dzieci w wykonującym nakaz państwie członkowskim.

(11) Niniejszą dyrektywę lub jej niektóre przepisy należy również stosować do podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym oraz do osób, których dotyczy wniosek, którzy w momencie objęcia postępowaniem byli dziećmi, ale następnie ukończyli 18 lat, zaś stosowanie niniejszej dyrektywy jest właściwe w świetle wszelkich okoliczności da-

5 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/64/UE z dnia 20 października 2010 r. w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym (Dz.U. L 280 z 26.10.2010, s. 1).

6 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym (Dz.U. L 142 z 1.6.2012, s. 1).

7 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.U. L 294 z 6.11.2013, s. 1).

8 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz.U. L 65 z 11.3.2016, s. 1).

9 Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. L 190 z 18.7.2002, s. 1).

nej sprawy, w tym z uwagi na stopień dojrzałości oraz konieczność szczególnego traktowania danej osoby.

(12) Jeżeli dana osoba ma ukończone 18 lat w momencie, gdy staje się podejrzanym lub oskarżonym w postępowaniu karnym, lecz czyn zabroniony został popełniony, gdy osoba ta była dzieckiem, zachęca się państwa członkowskie do stosowania gwarancji procesowych przewidzianych w niniejszej dyrektywie do momentu ukończenia przez tę osobę 21 lat, przynajmniej w odniesieniu do czynów zabronionych, które zostały popełnione przez tego samego podejrzanego lub oskarżonego i które są przedmiotem wspólnego postępowania i ścigania ze względu na nierozerwalny związek z postępowaniem karnym wszczętym przeciwko tej osobie, zanim ukończyła ona 18 lat.

(13) Państwa członkowskie powinny ustalać wiek dziecka na podstawie własnego oświadczenia dziecka, weryfikacji jego stanu cywilnego, badania dokumentacji, innych dowodów oraz, jeżeli takie dowody okażą się niedostępne lub nierozstrzygające, na podstawie badania lekarskiego. Badanie lekarskie powinno zostać przeprowadzone jako środek ostateczny, w ścisłym poszanowaniu praw dziecka, jego integralności cielesnej i godności ludzkiej. W razie utrzymujących się wątpliwości dotyczących wieku danej osoby, na potrzeby niniejszej dyrektywy należy przyjąć domniemanie, że osoba ta jest dzieckiem.

(14) Niniejszej dyrektywy nie należy stosować do niektórych czynów zabronionych mniejszej wagi. Należy ją jednak stosować, jeżeli dziecko będące podejrzanym lub oskarżonym jest pozbawione wolności.

(15) W niektórych państwach członkowskich organ inny niż sąd właściwy w sprawach karnych jest uprawniony do wymierzania innych kar niż pozbawienie wolności w odniesieniu do czynów zabronionych mniejszej wagi. Taki przypadek może mieć miejsce na przykład w odniesieniu do wykroczeń drogowych, które popełniane są na szeroką skalę i które mogą zostać stwierdzone w wyniku kontroli ruchu drogowego. W takich sytuacjach wymóg, aby właściwe organy zapewniały wszystkie prawa wynikające z niniejszej dyrektywy, byłby nieuzasadniony. W przypadku gdy prawo państwa członkowskiego przewiduje wymierzanie przez taki organ kar w odniesieniu do czynów zabronionych mniejszej wagi, a przewidziane zostało prawo do odwołania się lub możliwość przekazania w inny sposób sprawy do sądu właściwego w sprawach karnych, niniejszą dyrektywę należy stosować jedynie do postępowania przed sądem w wyniku takiego odwołania lub przekazania sprawy.

(16) W niektórych państwach członkowskich niektóre czyny zabronione mniejszej wagi, w szczególności wykroczenia drogowe, wykroczenia związane z naruszeniem ogólnych przepisów władz lokalnych oraz wykroczenia polegające na naruszeniu porządku publicznego, uznaje się za przestępstwa. W takich sytuacjach wymóg, aby właściwe organy zapewniały wszystkie prawa wynikające z niniejszej dyrektywy, byłby nieuzasadniony. Jeżeli prawo państwa członkowskiego przewiduje, że kara za czyn zabroniony mniejszej wagi nie może polegać na pozbawieniu wolności, niniejszą dyrektywę należy stosować jedynie do postępowania przed sądem właściwym w sprawach karnych.

(17) Niniejszą dyrektywę należy stosować wyłącznie do postępowań karnych. Nie należy jej stosować do postępowań innego rodzaju, w szczególności do postępowań przewidzianych specjalnie dla dzieci, które mogą prowadzić do podjęcia środków ochronnych, poprawczych lub wychowawczych.

(18) Niniejszą dyrektywę należy wykonywać z uwzględnieniem przepisów dyrektyw 2012/13/UE i 2013/48/UE. W niniejszej dyrektywie wprowadza się dalsze uzupełniające gwarancje dotyczące informacji, które należy przekazać dziecku i podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej w celu uwzględnienia szczególnych potrzeb i konieczności szczególnego traktowania dzieci.

(19) Dzieci powinny otrzymywać informację o ogólnych aspektach przebiegu postępowania. W tym celu należy w szczególności udzielić im zwięzłych wyjaśnień dotyczących następnych kroków proceduralnych w postępowaniu, w takiej mierze, w jakiej jest to możliwe ze względu na dobro postępowania karnego, a także wyjaśnień dotyczących roli organów uczestniczących w postępowaniu. Udzielane informacje powinny być uzależnione od okoliczności sprawy.

(20) Dzieci powinny otrzymać informację dotyczącą prawa do badania lekarskiego na najwcześniejszym właściwym etapie postępowania, nie później jednak niż w momencie pozbawienia wolności, jeżeli środek taki stosowany jest w stosunku do dziecka.

(21) W przypadku pozbawienia dziecka wolności pouczenie o prawach przekazane dziecku zgodnie z dyrektywą 2012/13/UE powinno zawierać jasne informacje dotyczące praw dziecka wynikających z niniejszej dyrektywy.

(22) Państwa członkowskie powinny informować, ustnie lub pisemnie, podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej o przysługujących prawach procesowych. Informacje te należy przekazać jak najszybciej oraz w takim stopniu szczegółowości, jaki jest niezbędny

do zabezpieczenia rzetelności postępowania i skutecznego wykonywania przez dziecko tych praw.

(23) W pewnych okolicznościach, które mogą także dotyczyć tylko jednej z osób, na których spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, informacji należy udzielić innej stosownej osobie dorosłej wskazanej przez dziecko i zaakceptowanej w tej roli przez właściwy organ. Jedną z takich okoliczności jest sytuacja, w której istnieją obiektywne i faktyczne przesłanki wskazujące lub pozwalające przypuszczać, że udzielenie informacji podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej mogłoby poważnie utrudnić postępowanie karne, w szczególności w przypadkach, gdy dowody mogłyby zostać zniszczone lub zniekształcone, gdy wywierano by wpływ na świadków lub gdy podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej mógłby wraz z dzieckiem uczestniczyć w popełnieniu zarzucanego czynu zabronionego.

(24) Jeżeli okoliczności, które skłoniły właściwe organy do udzielenia informacji stosownej osobie dorosłej innej niż podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej, ustaną, wszelkie informacje, które dziecko otrzymuje zgodnie z niniejszą dyrektywą i które pozostają istotne w toku postępowania, powinny zostać udzielone podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej. Nie powinno to niepotrzebnie wydłużać postępowania karnego.

(25) Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi mają prawo dostępu do adwokata zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE. Z uwagi na fakt, że dzieci wymagają szczególnego traktowania i nie zawsze są w stanie w pełni rozumieć i śledzić postępowanie karne, w sytuacjach przewidzianych w niniejszej dyrektywie powinny korzystać z pomocy adwokata. W takich sytuacjach państwa członkowskie powinny zadbać o to, by dziecko korzystało z pomocy adwokata, jeżeli dziecko lub podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej nie zapewnili takiej pomocy we własnym zakresie. Państwa członkowskie powinny zapewnić pomoc prawną z urzędu, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia, by dziecko skutecznie korzystało z pomocy adwokata.

(26) Pomoc adwokata w rozumieniu niniejszej dyrektywy oznacza, że dziecko ma prawo dostępu do adwokata na mocy dyrektywy 2013/48/UE. W związku z powyższym, jeżeli zastosowanie przepisu dyrektywy 2013/48/UE sprawiłoby, że dziecko nie mogłoby skorzystać z pomocy adwokata na mocy niniejszej dyrektywy, takiego przepisu nie powinno stosować się do prawa dzieci do dostępu do adwokata na mocy dyrektywy 2013/48/UE. Z drugiej strony odstępstwa i wyjątki od zasady pomocy adwokata przewidziane w niniejszej dyrektywie nie powinny mieć wpływu na dostęp do adwokata zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE lub na prawo do pomocy prawnej z urzędu zgodnie z Kartą i EKPC oraz prawem krajowym i pozostałym prawem unijnym.

(27) Ustanowione w niniejszej dyrektywie przepisy dotyczące pomocy adwokata powinny być stosowane bez zbędnej zwłoki po tym, jak dziecko zostanie poinformowane, że jest podejrzanym lub oskarżonym. Na potrzeby niniejszej dyrektywy pomoc adwokata oznacza świadczenie pomocy prawnej i reprezentację przez adwokata w postępowaniu karnym. Jeżeli zgodnie z niniejszą dyrektywą podczas przesłuchania zapewniona ma być pomoc adwokata, adwokat powinien być obecny. Z zachowaniem prawa dziecka do dostępu do adwokata zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE, pomoc adwokata nie oznacza, że adwokat musi być obecny podczas każdej czynności dochodzeniowo-śledczej lub związanej z gromadzeniem dowodów.

(28) Pod warunkiem że jest to zgodne z prawem do rzetelnego procesu sądowego, nie stosuje się ciążącego na państwach członkowskich obowiązku zapewnienia dzieciom będącym podejrzanymi lub oskarżonymi pomocy adwokata zgodnie z niniejszą dyrektywą w następujących sytuacjach: identyfikacja dziecka; ustalenie, czy należy wszcząć postępowanie; kontrola posiadania broni lub kontrola podobnych kwestii związanych z bezpieczeństwem; prowadzenie czynności dochodzeniowo-śledczych lub związanych z gromadzeniem dowodów innych niż czynności określone wprost w niniejszej dyrektywie, takie jak kontrola osobista, badanie fizyczne, badanie krwi, badanie na obecność alkoholu lub podobne badania, wykonywanie zdjęć lub pobieranie odcisków palców; doprowadzenie dziecka przed właściwy organ lub przekazanie dziecka podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej lub innej stosownej osobie dorosłej, zgodnie z prawem krajowym.

(29) W przypadku gdy dziecko, które początkowo nie było podejrzanym lub oskarżonym, a było na przykład świadkiem, staje się podejrzanym lub oskarżonym, powinno ono mieć prawo do nieobciążania samego siebie i prawo do nieskładania wyjaśnień, w myśl prawa unijnego i EKPC, zgodnie z wykładnią Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Trybunału Sprawiedliwości) oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Dlatego też niniejsza dyrektywa zawiera wyraźne odniesienie do sytuacji, w której takie dziecko staje się podejrzanym lub oskarżonym w czasie przesłuchania przez policję lub inny organ ścigania w postępowaniu karnym. Jeżeli w trakcie takiego przesłuchania dziecko niebędące podejrzanym lub oskarżonym staje się podejrzanym lub oskarżonym, przesłuchanie powinno zostać wstrzymane do czasu powiadomienia dziecka o tym, że jest ono podejrzanym lub oskarżonym, oraz otrzymania pomocy adwokata zgodnie z niniejszą dyrektywą.

(30) Pod warunkiem że jest to zgodne z prawem do rzetelnego procesu sądowego, państwa członkowskie powinny mieć możliwość odstąpienia od obowiązku zapewnienia pomocy adwokata, jeżeli jest to nieproporcjonalne w świetle okoliczności sprawy,

z zastrzeżeniem że należy przede wszystkim uwzględniać najlepszy interes dziecka. W każdym razie dzieci powinny korzystać z pomocy adwokata, gdy są one postawione przed właściwym sądem lub sędzią, który ma rozstrzygnąć w sprawie aresztowania na wszystkich etapach postępowań objętych zakresem stosowania niniejszej dyrektywy, jak również w czasie trwania aresztowania. Ponadto nie należy orzekać kary pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie korzystało z pomocy adwokata w sposób umożliwiający mu skuteczne wykonywanie prawa do obrony, a w każdym przypadku podczas rozprawy. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość wprowadzenia praktycznych rozwiązań w tym zakresie.

(31) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość stosowania czasowych odstępstw od obowiązku zapewnienia pomocy adwokata na etapie postępowania przygotowawczego, jeżeli przemawiają za tym ważne powody, to jest jeżeli istnieje pilna potrzeba zapobieżenia poważnym szkodliwym skutkom dla życia, wolności lub integralności cielesnej lub w przypadku, gdy wymagane jest podjęcie natychmiastowego działania przez organy prowadzące postępowanie przygotowawcze, aby zapobiec poważnemu utrudnianiu postępowania karnego dotyczącego poważnego przestępstwa, między innymi w celu zdobycia informacji dotyczących osób podejrzanych o współudział w poważnym przestępstwie, lub aby zapobiec utracie ważnych dowodów dotyczących poważnego przestępstwa. W okresie obowiązywania czasowego odstępstwa przyjętego na podstawie jednego z tych ważnych powodów właściwe organy powinny mieć możliwość przesłuchiwania dzieci pod nieobecność adwokata, pod warunkiem że zostały one poinformowane o prawie do nieskładania wyjaśnień i są w stanie to prawo wykonywać, a także pod warunkiem że takie przesłuchanie nie narusza prawa do obrony, w tym prawa do nieobciążania samego siebie. Powinna istnieć możliwość prowadzenia przesłuchania w niezbędnym zakresie wyłącznie w celu uzyskania informacji istotnych dla zapobieżenia poważnym szkodliwym skutkom dla życia, wolności lub integralności cielesnej lub dla zapobieżenia poważnemu utrudnianiu postępowania karnego. Jakiekolwiek nadużycie takiego czasowego odstępstwa co do zasady nieodwracalnie naruszyłoby prawo do obrony.

(32) Państwa członkowskie powinny wyraźnie określić w swoim prawie krajowym powody i kryteria tych czasowych odstępstw oraz powinny w sposób ograniczony korzystać z możliwości ich stosowania. Wszelkie czasowe odstępstwa powinny być proporcjonalne, ściśle ograniczone w czasie, nie powinny opierać się wyłącznie na rodzaju lub wadze zarzucanego czynu zabronionego i nie powinny naruszać szeroko pojętej rzetelności postępowania. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby w sytuacji, gdy na czasowe odstępstwo zezwolił, zgodnie z niniejszą dyrektywą, właściwy organ nie-

będący sędzią ani sądem, decyzja w sprawie zezwolenia na czasowe odstępstwo mogła zostać poddana ocenie sądu przynajmniej na etapie postępowania sądowego.

(33) Poufność porozumiewania się między dzieckiem a adwokatem ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do obrony i jest istotną częścią prawa do rzetelnego procesu sądowego. Państwa członkowskie powinny zatem przestrzegać – bez jakichkolwiek odstępstw – zasady poufności spotkań i innych form porozumiewania się pomiędzy adwokatem a dzieckiem przy korzystaniu z pomocy adwokata, przewidzianej w niniejszej dyrektywie. Niniejszą dyrektywę stosuje się z zastrzeżeniem procedur odnoszących się do sytuacji, w których istnieją obiektywne i faktyczne przesłanki pozwalające podejrzewać, że adwokat uczestniczył wraz z dzieckiem w popełnieniu czynu zabronionego. Wszelka działalność adwokata o charakterze przestępczym nie powinna być uznawana za zgodną z prawem pomoc świadczoną dziecku w ramach niniejszej dyrektywy. Obowiązek poszanowania zasady poufności oznacza nie tylko, że państwa członkowskie powinny powstrzymać się od zakłócania takiego porozumiewania się lub od uzyskiwania dostępu do jego treści, lecz również, że w przypadku pozbawienia dzieci wolności lub innego umieszczenia ich w miejscu znajdującym się pod kontrolą władz publicznych, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby rozwiązania dotyczące porozumiewania się respektowały i chroniły taką poufność. Powyższe stosuje się z zastrzeżeniem wszelkich mechanizmów istniejących w ośrodkach detencyjnych mających na celu zapobieganie przesyłaniu pozbawionym wolności osobom nielegalnych przedmiotów, takich jak nadzór korespondencji, pod warunkiem że takie mechanizmy nie umożliwiają właściwym organom zapoznawania się z treścią wiadomości przesyłanych między dzieckiem a adwokatem. Niniejszą dyrektywę stosuje się również z zastrzeżeniem procedur prawa krajowego, zgodnie z którymi można odmówić przekazania korespondencji, jeżeli nadawca nie wyraża zgody na uprzednie przedłożenie tej korespondencji właściwemu sądowi.

(34) Niniejszą dyrektywę stosuje się z zastrzeżeniem naruszenia zasady poufności mogącego zdarzyć się podczas zgodnej z prawem kontroli operacyjnej prowadzonej przez właściwe organy. Niniejszą dyrektywę stosuje się także z zastrzeżeniem działań prowadzonych na przykład przez krajowe służby specjalne w celu ochrony bezpieczeństwa narodowego zgodnie z art. 4 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) lub objętych zakresem stosowania art. 72 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), zgodnie z którym część III tytuł V TFUE odnoszący się do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości nie może naruszać wykonywania przez państwa członkowskie obowiązków dotyczących utrzymania porządku publicznego i ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego.

(35) Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym powinny mieć prawo do indywidualnej oceny służącej zidentyfikowaniu ich szczególnych potrzeb w zakresie ochrony, kształcenia, szkolenia i integracji społecznej, służącej ustaleniu, czy i w jakim zakresie dzieci wymagałyby zastosowania szczególnych środków w trakcie postępowania karnego, zakresu ich odpowiedzialności karnej oraz adekwatności określonej kary lub środka wychowawczego.

(36) W indywidualnej ocenie należy w szczególności uwzględnić osobowość i stopień dojrzałości dziecka, jego sytuację ekonomiczną, społeczną i rodzinną, w tym otoczenie, w którym dziecko żyje, a także konieczność szczególnego traktowania dziecka ze względu na np. trudności w uczeniu się i komunikowaniu.

(37) Powinna istnieć możliwość dostosowania zakresu i stopnia szczegółowości indywidualnej oceny do okoliczności danej sprawy, biorąc pod uwagę wagę zarzucanego czynu zabronionego i środki, jakie mogłyby zostać zastosowane, w przypadku gdy dziecko zostanie uznane winnym takiego czynu. Indywidualną ocenę, która została przeprowadzona w odniesieniu do tego samego dziecka w nieodległej przeszłości, można wykorzystać, jeżeli zostanie uaktualniona.

(38) Właściwe ograny powinny uwzględniać informacje zawarte w indywidualnej ocenie przy określaniu wszelkich szczególnych środków dotyczących dziecka, takich jak udzielenie praktycznego wsparcia; przy ocenie zasadności i skuteczności wszelkich środków zapobiegawczych względem dziecka, takich jak rozstrzygnięcia w sprawie aresztowania lub środków alternatywnych; oraz uwzględniając indywidualne cechy dziecka i jego sytuację przy podejmowaniu wszelkich rozstrzygnięć lub czynności w postępowaniu karnym, w tym przy wydawaniu wyroku. Jeżeli indywidualna ocena nie jest jeszcze dostępna, nie powinno to uniemożliwiać właściwym organom podejmowania takich środków lub rozstrzygnięć, z zastrzeżeniem poszanowania warunków ustanowionych w niniejszej dyrektywie, w tym warunku, zgodnie z którym indywidualna ocena powinna zostać przeprowadzona na najwcześniejszym właściwym etapie postępowania. Zasadność i skuteczność środków lub rozstrzygnięć podjętych przed przeprowadzeniem indywidualnej oceny może zostać ponownie zbadana po udostępnieniu indywidualnej oceny.

(39) Indywidualna ocena powinna zostać dokonana na najwcześniejszym właściwym etapie postępowania i w odpowiednim czasie, tak by informacje w niej zawarte mogły zostać wzięte pod uwagę przez prokuratora, sędziego lub inny właściwy organ przed wniesieniem aktu oskarżenia na potrzeby rozprawy. Jeżeli nie dokonano indywidualnej oceny, powinna jednak istnieć możliwość wniesienia aktu oskarżenia, pod wa-

runkiem że leży to w najlepszym interesie dziecka. Może to mieć na przykład miejsce w przypadku, gdy dziecko zostało aresztowane, a oczekiwanie na udostępnienie indywidualnej oceny mogłoby spowodować zbędne przedłużenie aresztowania.

(40) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość odstąpienia od obowiązku przeprowadzenia indywidualnej oceny, jeżeli takie odstępstwo uzasadniają okoliczności sprawy, biorąc pod uwagę między innymi wagę zarzucanego czynu zabronionego oraz środki, które mogłyby zostać podjęte, gdyby dziecko zostało uznane winnym popełnienia takiego czynu, i pod warunkiem że takie odstępstwo jest zgodne z najlepszym interesem dziecka. W tym kontekście należy wziąć pod uwagę wszelkie istotne aspekty, w tym to, czy dziecko w nieodległej przeszłości zostało poddane indywidualnej ocenie w ramach postępowania karnego lub czy dana sprawa może być prowadzona dalej bez aktu oskarżenia.

(41) Obowiązek opieki nad dziećmi będącymi podejrzanymi lub oskarżonymi leży u podstaw właściwego wymierzania sprawiedliwości, w szczególności gdy dzieci są pozbawione wolności, a zatem znajdują się w szczególnie niekorzystnym położeniu. Aby zapewnić integralność osobistą dziecka, które zostało pozbawione wolności, powinno ono mieć prawo do badania lekarskiego. Takie badanie lekarskie powinno zostać przeprowadzone przez lekarza lub inną osobę posiadającą zawodowe kwalifikacje z inicjatywy właściwych organów, w szczególności gdy dają ku temu powody konkretne wskazania zdrowotne, lub na wniosek dziecka, podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej lub adwokata dziecka. Państwa członkowskie powinny wprowadzić praktyczne rozwiązania dotyczące badań lekarskich, które będą przeprowadzane zgodnie z niniejszą dyrektywą, a także dotyczące dostępu dzieci do tych badań. W rozwiązaniach tych można między innymi uregulować sytuację, w której w niewielkim odstępie czasu zlecane są co najmniej dwa badania lekarskie tego samego dziecka.

(42) Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym nie zawsze są w stanie zrozumieć treść przesłuchań, w których uczestniczą. W celu zapewnienia takim dzieciom dostatecznej ochrony, przesłuchania przez policję lub przez inne ograny ścigania należy zatem nagrywać w postaci zapisu audiowizualnego, jeżeli jest to działanie proporcjonalne, biorąc pod uwagę między innymi ewentualną obecność adwokata oraz ewentualny fakt pozbawienia dziecka wolności, z zastrzeżeniem że należy przede wszystkim uwzględniać najlepszy interes dziecka. Niniejsza dyrektywa nie nakłada na państwa członkowskie wymogu sporządzania zapisu audiowizualnego przesłuchań dzieci przez sędziego lub przez sąd.

(43) Jeżeli zapis audiowizualny ma zostać sporządzony zgodnie z niniejszą dyrektywą, lecz problemy techniczne, których nie można rozwiązać, uniemożliwiają sporządzenie takiego zapisu, policja lub inne ograny ścigania powinny mieć możliwość przesłuchania dziecka bez sporządzania zapisu audiowizualnego, pod warunkiem że podjęto należyte starania w celu rozwiązania tego problemu technicznego, a przesunięcie przesłuchania na późniejszy termin nie jest właściwe oraz że jest to zgodne z najlepszym interesem dziecka.

(44) Niezależenie od tego, czy przesłuchanie dziecka jest nagrywane w postaci zapisu audiowizualnego, powinno ono być w każdym wypadku przeprowadzone w sposób uwzględniający wiek i stopień dojrzałości danego dziecka.

(45) Dzieci znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji, gdy są pozbawione wolności. Należy zatem podjąć szczególne starania, aby unikać pozbawiania wolności, a w szczególności aresztowania dzieci na jakimkolwiek etapie postępowania, zanim sąd ostatecznie rozstrzygnie, czy dane dziecko popełniło czyn zabroniony, z uwagi na możliwe ryzyko zaburzenia ich rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego oraz gdyż pozbawienie wolności może powodować trudności w zakresie ich reintegracji społecznej. Państwa członkowskie mogą wprowadzić praktyczne rozwiązania, takie jak wytyczne lub instrukcje dla funkcjonariuszy policji w sprawie stosowania tych wymogów w sytuacji zatrzymania policyjnego. W każdym razie wymogi takie stosuje się z zastrzeżeniem możliwości zatrzymania dziecka przez funkcjonariuszy policji lub innych organów ścigania, gdy wydaje się to uzasadnione w przypadkach takich jak ujęcie na gorącym uczynku lub bezpośrednio po popełnieniu czynu zabronionego.

(46) Właściwe organy powinny zawsze rozważać środki stanowiące alternatywę wobec aresztowania (zwane dalej „środkami alternatywnymi") i stosować takie środki wówczas, gdy jest to możliwe. Takie środki alternatywne mogą obejmować zakaz przebywania dziecka w określonych miejscach, nakaz zamieszkania w konkretnym miejscu, ograniczenia dotyczące kontaktów z konkretnymi osobami, obowiązek stawiania się przed właściwymi organami, udział w programach edukacyjnych lub, pod warunkiem wyrażenia zgody przez dziecko, poddanie się leczeniu terapeutycznemu lub leczeniu odwykowemu.

(47) Aresztowanie dziecka powinno być przedmiotem okresowej kontroli dokonywanej przez sąd, który może również występować w osobie jednego sędziego. Powinna istnieć możliwość przeprowadzania takiej okresowej kontroli z urzędu przez sąd lub na wniosek dziecka, adwokata dziecka lub organu sądowego, który nie jest sądem, w szczególności prokuratora. Państwa członkowskie powinny zapewnić praktycz-

ne rozwiązania w tym względzie, w tym w odniesieniu do sytuacji, w której okresowa kontrola została już dokonana z urzędu przez sąd, a dziecko lub jego adwokat wnosi o dokonanie kolejnej kontroli.

(48) Jeżeli dzieci przebywają w areszcie, powinny one korzystać ze specjalnych środków ochrony. W szczególności należy je odseparować od osób dorosłych, chyba że rozwiązanie przeciwne zostanie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka, zgodnie z art. 37 lit. c) Konwencji ONZ o prawach dziecka. Po ukończeniu przez aresztowane dziecko 18 lat powinna istnieć możliwość, w uzasadnionych przypadkach, dalszego odseparowania od osób dorosłych z uwzględnieniem okoliczności dotyczących danej osoby. Należy zwrócić szczególną uwagę na sposób traktowania aresztowanych dzieci ze względu na właściwą im potrzebę szczególnego traktowania. Dzieci powinny mieć dostęp do placówek edukacyjnych odpowiadających ich potrzebom.

(49) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi przetrzymywane w policyjnej izbie zatrzymań były odseparowane od osób dorosłych, chyba że rozwiązanie przeciwne zostanie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka lub, w wyjątkowych okolicznościach, takie odseparowanie nie jest możliwe, pod warunkiem że dzieci przetrzymywane są razem z osobami dorosłymi w sposób zgodny z najwyższym dobrem dziecka. Na przykład na obszarach słabo zaludnionych, w drodze wyjątku, powinna istnieć możliwość przetrzymywania dzieci w policyjnej izbie zatrzymań wraz z osobami dorosłymi, o ile nie jest to sprzeczne z najwyższym dobrem dziecka. W takich sytuacjach wymagana jest szczególna czujność ze strony właściwych organów, aby chronić integralność cielesną i dobre samopoczucie dziecka.

(50) Powinna istnieć możliwość przetrzymywania dzieci w areszcie z młodymi osobami dorosłymi, o ile nie jest to sprzeczne z najwyższym dobrem dziecka. Do państw członkowskich należy określenie, jakie osoby są uważane za młode osoby dorosłe zgodnie ze swoimi przepisami i procedurami krajowymi. Zachęca się państwa członkowskie do określenia, że osoby w wieku powyżej 24 lat nie są uznawane za młode osoby dorosłe.

(51) W przypadku gdy dzieci przebywają w areszcie, państwa członkowskie powinny podjąć właściwe środki ustanowione w niniejszej dyrektywie. Takie środki powinny między innymi zapewniać skuteczne i regularne wykonywanie prawa do życia rodzinnego. Dzieci powinny mieć w szczególności prawo do utrzymywania regularnych kontaktów z rodzicami, rodziną i przyjaciółmi, za pośrednictwem wizyt i korespon-

dencji, chyba że ze względu na najlepszy interes dziecka i interes wymiaru sprawiedliwości potrzebne są wyjątkowe ograniczenia.

(52) Państwa członkowskie powinny także podjąć właściwe środki, aby zapewnić poszanowanie wolności religii lub przekonań dziecka. W związku z powyższym państwa członkowskie powinny w szczególności powstrzymać się od ingerowania w kwestię religii lub przekonań dziecka. Państwa członkowskie nie są jednak zobowiązane do podejmowania aktywnych działań w celu wspierania dzieci w praktykach religijnych.

(53) W odpowiednich przypadkach państwa członkowskie powinny także podjąć właściwe środki w innych sytuacjach pozbawienia wolności. Podjęte środki powinny być proporcjonalne i właściwe do charakteru pozbawienia wolności, takiego jak zatrzymanie policyjne lub aresztowanie, oraz do czasu jego trwania.

(54) Profesjonaliści, którzy mają bezpośredni kontakt z dziećmi, powinni uwzględniać szczególne potrzeby dzieci z różnych grup wiekowych oraz powinni zadbać o dostosowanie postępowania do tych potrzeb. W tym celu powinni oni odbyć specjalne szkolenia w zakresie pracy z dziećmi.

(55) Dzieci powinny być traktowane w sposób odpowiedni do ich wieku, stopnia ich dojrzałości i zdolności pojmowania, z uwzględnieniem ich ewentualnych szczególnych potrzeb, w tym wynikających z ewentualnych trudności w komunikowaniu się.

(56) Uwzględniając różnice między tradycjami i systemami prawnymi w państwach członkowskich, podczas postępowania karnego należy w jak największym stopniu zapewnić prywatność dzieci, między innymi z myślą o ułatwieniu reintegracji społecznej dzieci. Państwa członkowskie powinny zadbać o to, by rozprawa oraz posiedzenia sądowe z udziałem dzieci były zwyczajowo prowadzone z wyłączeniem jawności lub powinny one zezwolić sądom lub sędziom na podjęcie decyzji o prowadzeniu takiej rozprawy oraz takich posiedzeń sądowych z wyłączeniem jawności. Pozostaje to bez wpływu na publikację wyroków zgodnie z art. 6 EKPC.

(57) Dzieci powinny mieć prawo do tego, by podczas rozprawy oraz posiedzeń sądowych, w których uczestniczą, towarzyszył im podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej. Jeżeli odpowiedzialność rodzicielska za to samo dziecko spoczywa na więcej niż jednej osobie, dziecko powinno mieć prawo do tego, by towarzyszyły mu wszystkie takie osoby, chyba że nie jest to wykonalne pomimo starań poczynionych w rozsądnym zakresie przez właściwe organy. Państwa członkowskie powinny przyjąć praktyczne rozwiązania, by dzieci mogły wykonywać prawo do tego, by podczas rozprawy

oraz posiedzeń sądowych, w których uczestniczą, towarzyszył im podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej, a także rozwiązania dotyczące warunków, zgodnie z którymi osoba towarzysząca może zostać wykluczona czasowo z uczestnictwa w rozprawie lub posiedzeniu sądowym. Takie rozwiązania mogłyby między innymi regulować sytuację, w której podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej czasowo nie może towarzyszyć dziecku lub w której podmiot ten nie chce skorzystać z możliwości towarzyszenia dziecku, pod warunkiem że uwzględniony jest najlepszy interes dziecka.

(58) W pewnych okolicznościach, które mogą także dotyczyć tylko jednej z osób, na których spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, dziecko powinno mieć prawo do tego, by podczas rozprawy oraz posiedzeń sądowych towarzyszyła mu stosowna osoba dorosła inna niż podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej. Jedną z takich okoliczności jest sytuacja, w której towarzyszący dziecku podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej mógłby poważnie utrudnić postępowanie karne, w szczególności w przypadkach, gdy istnieją obiektywne i faktyczne przesłanki pozwalające podejrzewać, że dowody mogłyby zostać zniszczone lub zniekształcone, gdy wywierano by wpływ na świadków lub gdy podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej mógłby wraz z dzieckiem uczestniczyć w popełnieniu zarzucanego czynu zabronionego.

(59) Zgodnie z niniejszą dyrektywą, dzieci powinny mieć również prawo do tego, by podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej towarzyszył im na innych etapach postępowania, podczas których dziecko jest obecne, np. podczas przesłuchania przez policję.

(60) Prawo oskarżonego do osobistej obecności na rozprawie stanowi część prawa do rzetelnego procesu sądowego określonego w art. 47 Karty i art. 6 EKPC, zgodnie z wykładnią Trybunału Sprawiedliwości i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Państwa członkowskie powinny podjąć właściwe środki, aby skłaniać dzieci do udziału w dotyczącej ich rozprawie, w tym poprzez wzywanie ich osobiście i poprzez przesyłanie kopii wezwania podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej lub, jeżeli byłoby to sprzeczne najlepszym interesem dziecka, innej stosownej osobie dorosłej. Państwa członkowskie powinny zapewnić praktyczne rozwiązania dotyczące obecności dziecka na dotyczącej go rozprawie. Rozwiązania te mogą obejmować przepisy dotyczące warunków, na jakich dziecko może być czasowo wykluczone z uczestnictwa w rozprawie.

(61) Pewne prawa przewidziane w niniejszej dyrektywie powinny przysługiwać dzieciom będącym osobami, których dotyczy wniosek, od chwili ich aresztowania w wykonującym nakaz państwie członkowskim.

(62) Postępowania dotyczące europejskiego nakazu aresztowania mają kluczowe znaczenie dla współpracy państw członkowskich w sprawach karnych. Niezbędne w takiej współpracy jest dotrzymywanie terminów przewidzianych w decyzji ramowej 2002/584/WSiSW. Dlatego też, choć dzieci będące osobami, których dotyczy wniosek, powinny mieć pełną możliwość wykonywania swoich praw na mocy niniejszej dyrektywy w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania, terminy te powinny być dotrzymywane.

(63) Państwa członkowskie powinny podjąć właściwe środki, aby zapewnić, by sędziowie i prokuratorzy prowadzący postępowania karne z udziałem dzieci posiadali specjalne kwalifikacje w tej dziedzinie lub mieli skuteczny dostęp do specjalnych szkoleń, w szczególności w odniesieniu do praw dzieci, odpowiednich technik prowadzenia przesłuchań, psychologii dziecięcej oraz komunikowania się w języku dostosowanym do poziomu dziecka. Państwa członkowskie powinny także podjąć właściwe środki w celu wsparcia prowadzenia takich specjalnych szkoleń dla prawników występujących w roli obrońców w postępowaniach karnych z udziałem dzieci.

(64) Na potrzeby monitorowania i oceny skuteczności niniejszej dyrektywy konieczne jest gromadzenie, spośród dostępnych danych, odpowiednich danych dotyczących wdrażania praw określonych w niniejszej dyrektywie. Takie dane obejmują dane zarejestrowane przez organy sądowe i organy ścigania oraz, w miarę możliwości, dane administracyjne zgromadzone przez placówki służby zdrowia i opieki społecznej w odniesieniu do praw określonych w niniejszej dyrektywie, w szczególności dotyczące liczby dzieci, którym umożliwiono dostęp do adwokata, liczby przeprowadzonych indywidualnych ocen, liczby przesłuchań nagranych w postaci zapisu audiowizualnego oraz liczby dzieci pozbawionych wolności.

(65) Państwa członkowskie powinny szanować i gwarantować prawa określone w niniejszej dyrektywie bez dyskryminacji z jakichkolwiek względów, takich jak rasa, kolor skóry, płeć, orientacja seksualna, język, wyznanie, poglądy polityczne lub inne, narodowość, pochodzenie etniczne lub społeczne, stan posiadania, niepełnosprawność lub urodzenie.

(66) Niniejsza dyrektywa potwierdza prawa podstawowe i zasady uznane w Karcie i EKPC, w tym zakaz tortur oraz nieludzkiego lub poniżającego traktowania, prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, prawo człowieka do integralności, prawa dziecka, integrację osób niepełnosprawnych, prawo do skutecznego środka prawnego i do bezstronnego sądu, domniema-

nie niewinności i prawo do obrony. Niniejszą dyrektywę należy wykonywać zgodnie z tymi prawami i zasadami.

(67) W niniejszej dyrektywie ustanawia się normy minimalne. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość rozszerzenia zakresu praw określonych w niniejszej dyrektywie w celu zapewnienia wyższego poziomu ochrony. Taki wyższy poziom ochrony nie powinien stanowić przeszkody we wzajemnym uznawaniu orzeczeń sądowych, które te normy minimalne mają ułatwiać. Poziom ochrony zapewnianej przez państwa członkowskie nigdy nie powinien być niższy niż poziom wynikający z norm określonych w Karcie lub EKPC, zgodnie z ich wykładnią dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości i Europejski Trybunał Praw Człowieka.

(68) Ponieważ cele niniejszej dyrektywy, mianowicie ustanowienie wspólnych norm minimalnych dotyczących gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym, nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary i skutki tego środka możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podejmować działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.

(69) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do TUE i do TFUE, oraz z zastrzeżeniem art. 4 tego Protokołu, wymienione państwa członkowskie nie uczestniczą w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie są nią związane ani jej nie stosują.

(70) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do TUE i do TFUE, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani jej nie stosuje.

(71) Zgodnie ze wspólną deklaracją polityczną państw członkowskich i Komisji z dnia 28 września 2011 r. dotyczącą dokumentów wyjaśniających[10] **państwa członkowskie** zobowiązały się do złożenia, w uzasadnionych przypadkach, wraz z powiadomieniem o transpozycji, jednego lub więcej dokumentów wyjaśniających związki między elementami dyrektywy a odpowiadającymi im częściami krajowych instrumen-

10 Dz.U. C 369 z 17.12.2011, s. 14.

tów transpozycyjnych. W odniesieniu do niniejszej dyrektywy ustawodawca uznaje, że przekazanie takich dokumentów jest uzasadnione,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1
Przedmiot

W niniejszej dyrektywie ustanawia się wspólne normy minimalne dotyczące niektórych praw dzieci, które są:

a) podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym; lub
b) objęte postępowaniem dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania na mocy decyzji ramowej 2002/584/WSiSW (tj. są „osobami, których dotyczy wniosek").

Artykuł 2
Zakres stosowania

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym. Niniejszą dyrektywę stosuje się do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia kwestii, czy podejrzany lub oskarżony popełnił czyn zabroniony, w tym – w stosownych przypadkach – do czasu wydania wyroku i rozpatrzenia wszelkich środków odwoławczych.

2. Niniejszą dyrektywę stosuje się, zgodnie z art. 17, do dzieci będących osobami, których dotyczy wniosek, od chwili ich aresztowania w wykonującym nakaz państwie członkowskim.

3. Z wyjątkiem art. 5, art. 8 ust. 3 lit. b) i art. 15, w zakresie, w jakim przepisy te odnoszą się do podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej, niniejszą dyrektywę lub jej niektóre przepisy stosuje się do osób, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, jeżeli w momencie objęcia postępowaniem osoby te były dziećmi, ale następnie ukończyły 18 lat, zaś stosowanie niniejszej dyrektywy lub jej niektórych przepisów jest właściwe w świetle wszelkich okoliczności danej sprawy, w tym ze względu na stopień dojrzałości oraz konieczność szczególnego traktowania danej osoby. Państwa członkowskie mogą postanowić, że niniejszej dyrektywy nie stosuje się, gdy dana osoba ukończy 21 lat.

4. Niniejszą dyrektywę stosuje się do dzieci, które, nie będąc początkowo podejrzanymi lub oskarżonymi, stały się podejrzanymi lub oskarżonymi w toku przesłuchania przez policję lub inny organ ścigania.

5. Niniejsza dyrektywa nie wpływa na przepisy krajowe określające wiek odpowiedzialności karnej.

6. Z zachowaniem prawa do rzetelnego procesu sądowego, w przypadku czynów zabronionych mniejszej wagi, gdy:

a) prawo państwa członkowskiego przewiduje wymierzanie kar przez organ inny niż sąd właściwy w sprawach karnych, a wymierzenie takiej kary może być przedmiotem odwołania lub przekazania sprawy do takiego sądu;

lub

b) nie można wymierzyć kary polegającej na pozbawieniu wolności; niniejszą dyrektywę stosuje się jedynie do postępowania przed sądem właściwym w sprawach karnych.

W każdym przypadku niniejszą dyrektywę stosuje się w pełni, jeżeli dziecko zostało pozbawione wolności, niezależnie od etapu postępowania karnego.

Artykuł 3
Definicje

Na potrzeby niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje: W odniesieniu do akapitu pierwszego pkt 1, jeżeli nie ma pewności, czy osoba ukończyła 18 lat, domniemywa się, że osoba ta jest dzieckiem.

1) „dziecko" oznacza osobę w wieku poniżej 18 lat;
2) „podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej" oznacza każdą osobę, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska za dziecko;
3) „odpowiedzialność rodzicielska" oznacza ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka, w tym pieczę na dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem.

Artykuł 4
Prawo do informacji

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby w sytuacji gdy dzieci zostają poinformowane, że są podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym, niezwłocznie udzielono im informacji o przysługujących im prawach zgodnie z dyrektywą 2012/13/UE oraz o ogólnych aspektach przebiegu postępowania.

Państwa członkowskie zapewniają również udzielanie dzieciom informacji o prawach ustanowionych w niniejszej dyrektywie. Informacji tych udziela się w następujący sposób:

a) niezwłocznie, gdy dzieci zostają poinformowane, że są podejrzanymi lub oskarżonymi, w odniesieniu do:
   (i) prawa do poinformowania podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej, przewidzianego w art. 5;
   (ii) prawa do pomocy adwokata, przewidzianego w art. 6;
   (iii) prawa do ochrony prywatności, przewidzianego w art. 14;

(iv) prawa do towarzyszenia dziecku na etapach postępowania innych niż rozprawa oraz posiedzenia sądowe przez podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej, przewidzianego w art. 15 ust. 4;
(v) prawa do pomocy prawnej z urzędu, przewidzianego w art. 18;

b) na najwcześniejszym właściwym etapie postępowania, w odniesieniu do:
(i) prawa do indywidualnej oceny, przewidzianego w art. 7;
(ii) prawa do badania lekarskiego, w tym prawa do pomocy medycznej, przewidzianego w art. 8;
(iii) prawa do ograniczenia pozbawienia wolności i do stosowania środków alternatywnych, w tym prawa do okresowej kontroli aresztowania, przewidzianego w art. 10 i 11;
(iv) prawa do towarzyszenia dziecku podczas rozprawy oraz posiedzeń sądowych przez podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej, przewidzianego w art. 15 ust. 1;
(v) prawa do osobistej obecności na rozprawie, przewidzianego w art. 16;
(vi) prawa do skutecznych środków naprawczych, przewidzianego w art. 19;

c) przy pozbawieniu wolności, w odniesieniu do prawa do szczególnego traktowania w czasie pozbawienia wolności, przewidzianego w art. 12.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by informacji, o których mowa w ust. 1, udzielano pisemnie lub ustnie, w prostym i przystępnym języku, oraz by udzielane informacje odnotowano zgodnie z procedurą utrwalania czynności postępowania określoną w prawie krajowym.

3. W przypadkach przekazania dzieciom pouczenia o prawach na mocy dyrektywy 2012/13/UE, państwa członkowskie zapewniają, aby pouczenie takie zawierało wzmiankę o prawach przysługujących im na mocy niniejszej dyrektywy.

Artykuł 5
Prawo dziecka do poinformowania podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej

1. Państwa członkowskie zapewniają możliwie jak najszybsze udzielenie podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej informacji, które dziecko ma prawo otrzymać na mocy art. 4.

2. Informacje, o których mowa w ust. 1, przekazuje się innej stosownej osobie dorosłej wskazanej przez dziecko i zaakceptowanej w tej roli przez właściwy organ, jeżeli udzielenie tych informacji podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej:

a) byłoby sprzeczne z najlepszym interesem dziecka;
b) jest niemożliwe, ponieważ pomimo starań poczynionych w rozsądnym zakresie nie można skontaktować się z podmiotem odpowiedzialności rodzicielskiej lub jego tożsamość jest nieznana;
c) mogłoby, w świetle obiektywnych i faktycznych okoliczności, poważnie utrudnić postępowanie karne.

Jeżeli dziecko nie wskazało innej stosownej osoby dorosłej lub jeżeli osoba dorosła wskazana przez dziecko nie jest do zaakceptowania przez właściwy organ, organ ten, uwzględniając najlepszy interes dziecka, wyznacza i informuje inną osobę. Osoba ta może być przedstawicielem organu lub innej instytucji odpowiedzialnej za ochronę lub dobro dzieci.

3. Jeżeli ustaną okoliczności, które spowodowały zastosowanie ust. 2 lit. a), b) lub c), podmiotowi odpowiedzialności rodzicielskiej udziela się wszelkich informacji, które dziecko otrzymuje zgodnie z art. 4 i które nadal są istotne w toku postępowania.

Artykuł 6
Pomoc adwokata

1. Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym mają prawo dostępu do adwokata zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE. Żaden z przepisów niniejszej dyrektywy, w szczególności niniejszy artykuł, nie narusza tego prawa.

2.Państwa członkowskie zapewniają, by dzieci korzystały z pomocy adwokata zgodnie z niniejszym artykułem, żeby umożliwić im skuteczne wykonywanie przysługującego im prawa do obrony.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by dzieci korzystały z pomocy adwokata bez zbędnej zwłoki po tym, jak zostaną poinformowane, że są podejrzanymi lub oskarżonymi. W każdym przypadku dzieci korzystają z pomocy adwokata począwszy od najwcześniejszego spośród następujących terminów:

a) przed ich przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy;
b) w momencie dokonywania przez organy prowadzące postępowanie przygotowawcze lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowo-śledczych lub innych czynności związanych z gromadzeniem dowodów zgodnie z ust. 4 lit. c);
c) bez zbędnej zwłoki po pozbawieniu wolności;
d) jeżeli zostały wezwane do stawiennictwa przed sądem właściwym w sprawach karnych – w odpowiednim czasie zanim stawią się przed tym sądem.

4. Pomoc adwokata obejmuje następujące elementy:

a) państwa członkowskie zapewniają, aby dzieci miały prawo do spotykania się na osobności i porozumiewania się z reprezentującym je adwokatem, także przed przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy;
b) państwa członkowskie zapewniają, by dzieci miały prawo do obecności adwokata przy przesłuchaniu oraz by adwokat miał możliwość skutecznego udziału w przesłuchaniu; taki udział musi być zgodny z procedurami określonymi w prawie krajowym, pod warunkiem że procedury te nie naruszają skutecznego wykonywania tego prawa lub jego istoty; jeżeli adwokat bierze udział w przesłuchaniu, wzmiankę o tym fakcie zamieszcza się zgodnie z procedurą utrwalania czynności postępowania określoną w prawie krajowym;

c) państwa członkowskie zapewniają, aby dzieci korzystały z pomocy adwokata przynajmniej podczas następujących czynności dochodzeniowo-śledczych lub związanych z gromadzeniem dowodów, w przypadku gdy czynności te są przewidziane w prawie krajowym oraz jeżeli przy danej czynności wymagana lub dozwolona jest obecność podejrzanego lub oskarżonego:
   (i) okazania;
   (ii) konfrontacji;
   (iii) eksperymentów procesowych polegających na odtworzeniu przebiegu czynu zabronionego.

5. Państwa członkowskie przestrzegają zasady poufności porozumiewania się pomiędzy dziećmi a ich adwokatem przy wykonywaniu prawa do pomocy adwokata przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Takie porozumiewanie obejmuje spotkania, korespondencję, rozmowy telefoniczne oraz inne formy porozumiewania się dozwolone na mocy prawa krajowego.

6. Pod warunkiem że jest to zgodne z prawem do rzetelnego procesu sądowego, państwa członkowskie mogą odstąpić od ust. 3, jeżeli pomoc adwokata jest nieproporcjonalna w świetle okoliczności sprawy, przy uwzględnieniu wagi zarzucanego czynu zabronionego, złożoności sprawy oraz środków, jakie można zastosować w związku z takim czynem zabronionym, z zastrzeżeniem że należy przede wszystkim uwzględniać najlepszy interes dziecka.

W każdym przypadku państwa członkowskie zapewniają, by dzieci korzystały z pomocy adwokata:

a) gdy są one postawione przed właściwym sądem lub sędzią, który ma rozstrzygnąć w sprawie aresztowania na wszystkich etapach postępowania objętych zakresem stosowania niniejszej dyrektywy; oraz
b) w czasie trwania aresztowania.

Państwa członkowskie zapewniają także, aby kara pozbawienia wolności nie była orzekana, jeżeli dziecko nie korzystało z pomocy adwokata w sposób umożliwiający temu dziecku skuteczne wykonywanie prawa do obrony, oraz zawsze podczas rozprawy.

7. Jeżeli zgodnie z niniejszym artykułem dziecko musi korzystać z pomocy adwokata, ale adwokat jest nieobecny, właściwe organy odraczają przesłuchanie dziecka lub inne czynności dochodzeniowo-śledcze lub związane z gromadzeniem dowodów, o których mowa w ust. 4 lit. c), na inny rozsądny termin, tak aby umożliwić przybycie adwokata, lub, jeżeli dziecko nie ustanowiło adwokata, aby zorganizować dziecku adwokata.

8. W wyjątkowych okolicznościach i jedynie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania praw przewidzianych w ust. 3, w zakresie, w jakim, w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy, jest to uzasadnione jednym z następujących ważnych powodów:

a) pilną potrzebą zapobieżenia poważnym szkodliwym skutkom dla życia, wolności lub integralności cielesnej;

b) koniecznością podjęcia przez organy prowadzące postępowanie przygotowawcze natychmiastowego działania w celu zapobieżenia poważnemu utrudnieniu postępowania karnego dotyczącego poważnego przestępstwa. Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy przy stosowaniu niniejszego ustępu brały pod uwagę najlepszy interes dziecka.

Decyzja o przystąpieniu do przesłuchania pod nieobecność adwokata na mocy niniejszego ustępu może zostać podjęta jedynie z uwzględnieniem okoliczności indywidulanej sprawy przez organ sądowy lub inny właściwy organ, o ile decyzja tego ostatniego może być przedmiotem kontroli sądowej.

Artykuł 7
Prawo do indywidualnej oceny

1. Państwa członkowskie zapewniają uwzględnianie szczególnych potrzeb dzieci w zakresie ochrony, kształcenia, szkolenia i integracji społecznej.

2. W tym celu dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym obejmuje się indywidualną oceną. W indywidualnej ocenie uwzględnia się w szczególności osobowość i stopień dojrzałości dziecka, jego sytuację ekonomiczną, społeczną i rodzinną, a także ewentualną konieczność szczególnego traktowania danego dziecka.

3. Zakres i stopień szczegółowości indywidualnej oceny mogą się różnić w zależności od okoliczności danej sprawy, środków, które mogą zostać zastosowane, w przypadku gdy dziecko zostanie uznane za winne zarzucanego czynu zabronionego, oraz faktu, czy dziecko w nieodległej przeszłości podlegało indywidualnej ocenie.

4. Indywidualna ocena służy ustaleniu i odnotowaniu, zgodnie z procedurą utrwalania czynności postępowania w danym państwie członkowskim, takich informacji odnoszących się do indywidualnych cech i sytuacji dziecka, które mogą okazać się użyteczne dla właściwych organów do:

a) ustalenia, czy należy podjąć szczególne środki na rzecz dziecka;
b) oceny zasadności i skuteczności ewentualnych środków zapobiegawczych wobec dziecka;
c) podjęcia rozstrzygnięć lub czynności w postępowaniu karnym, w tym przy wydawaniu wyroku.

5. Indywidualną ocenę przeprowadza się na najwcześniejszym właściwym etapie postępowania i przed wniesieniem aktu oskarżenia, z zastrzeżeniem ust. 6.

6. Jeżeli nie dokonano indywidualnej oceny, akt oskarżenia może jednak zostać wniesiony, pod warunkiem że leży to w najlepszym interesie dziecka oraz że indywidualna ocena będzie dostępna w momencie otwarcia rozprawy.

7. Dziecko jest zaangażowane w dokonywanie indywidualnej oceny. Przeprowadza ją wykwalifikowany personel przy zastosowaniu, w miarę możliwości, wielodyscyplinarnego podej-

ścia oraz, w razie potrzeby, przy udziale podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej lub innej stosownej osoby dorosłej, o której mowa w art. 5 i 15, lub specjalisty.

8. Jeżeli elementy stanowiące podstawę indywidualnej oceny uległy znaczącej zmianie, państwa członkowskie zapewniają aktualizowanie indywidualnej oceny w toku całego postępowania karnego.

9. Państwa członkowskie mogą odstąpić od obowiązku przeprowadzenia indywidualnej oceny, jeżeli takie odstępstwo uzasadniają okoliczności sprawy, pod warunkiem że jest to zgodne z najlepszym interesem dziecka.

Artykuł 8
Prawo do badania lekarskiego

1. Państwa członkowskie zapewniają pozbawionym wolności dzieciom bez zbędnej zwłoki prawo do badania lekarskiego, w szczególności w celu dokonania oceny ich ogólnego stanu psychicznego i fizycznego. Badanie lekarskie jest możliwie najmniej inwazyjne i przeprowadza je lekarz lub inna osoba posiadająca zawodowe kwalifikacje.

2. Wyniki badania lekarskiego bierze się pod uwagę przy ustalaniu, czy stan dziecka pozwala na przesłuchanie dziecka lub przeprowadzenie wobec niego innych czynności dochodzeniowo-śledczych lub związanych z gromadzeniem dowodów, lub podjęcie wszelkich środków zastosowanych lub przewidzianych wobec dziecka.

3. Badanie lekarskie przeprowadza się z inicjatywy właściwych organów, w szczególności gdy dają ku temu powody konkretne wskazania zdrowotne, lub na wniosek następujących osób:

a) dziecka;

b) podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej lub innej stosownej osoby dorosłej, o której mowa w art. 5 i 15;

c) adwokata dziecka.

4. Wynik badania lekarskiego sporządza się w formie pisemnej. W razie potrzeby udziela się pomocy medycznej.

5. Państwa członkowskie zapewniają przeprowadzenie kolejnych badań lekarskich, jeżeli okoliczności tego wymagają.

Artykuł 9
Audiowizualny zapis przesłuchania

1. Państwa członkowskie zapewniają, by przesłuchania dzieci przez policję lub przez inne organy ścigania w postępowaniu karnym nagrywano w postaci zapisu audiowizualnego, jeżeli jest to proporcjonalne z uwagi na okoliczności sprawy, biorąc pod uwagę między innymi

ewentualną obecność adwokata oraz fakt pozbawienia dziecka wolności, pod warunkiem że uwzględnia się przede wszystkim najlepszy interes dziecka.

2. Jeżeli przesłuchania nie nagrywa się w postaci zapisu audiowizualnego, zapisuje się je w inny odpowiedni sposób, na przykład w postaci pisemnego protokołu, który podlega należytej weryfikacji.

3. Niniejszy artykuł stosuje się z zastrzeżeniem możliwości zadawania pytań służących wyłącznie identyfikacji dziecka bez sporządzania zapisu audiowizualnego.

Artykuł 10
Ograniczenie pozbawienia wolności

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby pozbawianie dziecka wolności na którymkolwiek etapie postępowania było ograniczone do jak najkrótszego stosownego okresu. Należycie uwzględnia się wiek i indywidualną sytuację dziecka oraz szczególne okoliczności danej sprawy.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby pozbawienie wolności, w szczególności aresztowanie, stosowano wobec dzieci wyłącznie jako środek ostateczny. Państwa członkowskie zapewniają, by aresztowanie opierało się na uzasadnionym rozstrzygnięciu i podlegało kontroli sądowej dokonywanej przez sąd. Takie rozstrzygnięcie podlega również okresowej kontroli dokonywanej, w rozsądnych odstępach czasu, przez sąd z urzędu lub na wniosek dziecka, adwokata dziecka lub organu sądowego, który nie jest sądem. Z zastrzeżeniem niezawisłości sądowej, państwa członkowskie zapewniają, by rozstrzygnięcia podejmowane zgodnie z niniejszym ustępem zapadały bez zbędnej zwłoki.

Artykuł 11
Środki alternatywne

Państwa członkowskie zapewniają, aby – w miarę możliwości – właściwe organy mogły skorzystać ze środków stanowiących alternatywę wobec aresztowania (środków alternatywnych).

Artykuł 12
Szczególne traktowanie w przypadku pozbawienia wolności

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby aresztowane dzieci były odseparowane od osób dorosłych, chyba że rozwiązanie przeciwne zostanie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka.

2. Państwa członkowskie zapewniają również, by dzieci przetrzymywane w policyjnej izbie zatrzymań były odseparowane od osób dorosłych, chyba że:

a) uznaje się, iż ze względu na najwyższe dobro dziecka nie należy tego czynić; lub

b) w wyjątkowych okolicznościach takie odseparowanie nie jest możliwe, pod warunkiem że dzieci przetrzymywane są razem z osobami dorosłymi w sposób zgodny z najwyższym dobrem dziecka.

3. Z zachowaniem ust. 1, jeżeli aresztowane dziecko ukończy 18 lat, państwa członkowskie zapewniają możliwość dalszego przetrzymywania tej osoby w odseparowaniu od innych aresztowanych osób dorosłych, jeżeli jest to uzasadnione, z uwzględnieniem okoliczności dotyczących danej osoby, pod warunkiem że jest to zgodne z najwyższym dobrem dzieci, które przetrzymuje się z tą osobą.

4. Z zachowaniem ust. 1 i przy uwzględnieniu ust. 3, dzieci mogą przebywać w areszcie z młodymi osobami dorosłymi, chyba że jest to sprzeczne z najwyższym dobrem dziecka.

5. W przypadku gdy dzieci przebywają w areszcie, państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu:

a) zapewnienia i ochrony ich zdrowia oraz rozwoju fizycznego i psychicznego;
b) zapewnienia im prawa do kształcenia i szkolenia, w tym również, gdy dzieci są niepełnosprawne pod względem fizycznym, sensorycznym lub intelektualnym;
c) zapewnienia im skutecznego i regularnego wykonywania prawa do życia rodzinnego;
d) zapewnienia dostępu do programów, które wspierają ich rozwój i ich reintegrację społeczną; oraz
e) zapewnienia poszanowania wolności religii lub przekonań.

Środki podjęte zgodnie z niniejszym ustępem muszą być proporcjonalne i właściwe pod względem długości okresu aresztowania.

Akapit pierwszy lit. a) i e) stosuje się także do sytuacji pozbawienia wolności innych niż aresztowanie. Podjęte środki są proporcjonalne i właściwe do takich sytuacji pozbawienia wolności.

Akapit pierwszy lit. b), c) i d) stosuje się do sytuacji pozbawienia wolności innych niż aresztowanie wyłącznie w zakresie, w jakim jest to właściwe i proporcjonalne w świetle charakteru i czasu trwania takich sytuacji.

6. Państwa członkowskie podejmują starania w celu zapewnienia, aby pozbawione wolności dzieci mogły, tak szybko, jak to jest możliwe, spotkać się z podmiotem odpowiedzialności rodzicielskiej, jeżeli takie spotkanie jest zgodne z wymogami postępowania przygotowawczego i wymogami operacyjnymi. Niniejszy ustęp pozostaje bez wpływu na wskazanie lub wyznaczenie innej stosownej osoby dorosłej zgodnie z art. 5 lub 15.

Artykuł 13
Terminowe i staranne rozpoznawanie spraw

1. Państwa członkowskie podejmują wszelkie właściwe środki, by zapewnić prowadzenie postępowań karnych z udziałem dzieci w trybie pilnym i z należytą starannością.

2. Państwa członkowskie podejmują właściwe środki, by zapewnić, by dzieci były zawsze traktowane w sposób, który chroni ich godność i jest odpowiedni do ich wieku, stopnia dojrzałości, zdolności pojmowania oraz który uwzględnia ich ewentualne szczególne potrzeby, w tym wynikające z ewentualnych trudności w komunikowaniu się.

Artykuł 14
Prawo do ochrony prywatności

1. Państwa członkowskie zapewniają ochronę prywatności dzieci w postępowaniu karnym.

2. W tym celu państwa członkowskie zapewniają, by rozprawa oraz posiedzenia sądowe z udziałem dzieci były zwyczajowo prowadzone z wyłączeniem jawności lub zezwalają sądom lub sędziom na podjęcie decyzji o prowadzeniu takiej rozprawy oraz takich posiedzeń sądowych z wyłączeniem jawności.

3. Państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu zapewnienia, aby zapisy, o których mowa w art. 9, nie były rozpowszechniane publicznie.

4. Przestrzegając wolności słowa i informacji oraz wolności i pluralizmu mediów, państwa członkowskie zachęcają media, by podejmowały środki samoregulacji dla osiągnięcia celów określonych w niniejszym artykule.

Artykuł 15
Prawo do towarzyszenia dziecku w postępowaniu przez podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby dzieci miały prawo do tego, by podczas rozprawy oraz posiedzeń sądowych, w których uczestniczą, towarzyszył im podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej.

2. Dziecko ma prawo do tego, aby towarzyszyła mu inna stosowna osoba dorosła, wskazana przez dziecko i zaakceptowana w tej roli przez właściwy organ, jeżeli obecność towarzyszącego dziecku podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej na rozprawie oraz posiedzeniach sądowych:

a) byłaby sprzeczna z najlepszym interesem dziecka;
b) jest niemożliwa, ponieważ pomimo starań poczynionych w rozsądnym zakresie nie można skontaktować się z podmiotem odpowiedzialności rodzicielskiej lub jego tożsamość jest nieznana; lub
c) w świetle obiektywnych i faktycznych okoliczności mogłaby poważnie utrudnić postępowanie karne.

Jeżeli dziecko nie wskazało innej stosownej osoby dorosłej lub jeżeli osoba dorosła wskazana przez dziecko nie jest do zaakceptowania przez właściwy organ, organ ten, uwzględniając najlepszy interes dziecka, wyznacza inną osobę, aby towarzyszyła ona dziecku. Osoba ta może

być także przedstawicielem organu lub innej instytucji odpowiedzialnej za ochronę lub dobro dzieci.

3. Jeżeli ustaną okoliczności, które spowodowały zastosowanie ust. 2 lit. a), b) lub c), dziecko ma prawo do tego, aby w pozostałej części rozprawy oraz na pozostałych posiedzeniach sądowych towarzyszył mu podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej.

4. Dodatkowo prócz prawa przewidzianego w ust. 1 państwa członkowskie zapewniają dzieciom prawo do tego, aby na etapach postępowania innych niż rozprawa oraz posiedzenia sądowe, na których dziecko jest obecne, towarzyszył mu podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej lub inna stosowna osoba dorosła, o której mowa w ust. 2, jeżeli właściwy organ uzna, że:

a) towarzyszenie dziecku przez ten podmiot lub tę osobę leży w najlepszym interesie dziecka; oraz

b) obecność tego podmiotu lub tej osoby nie zaszkodzi postępowaniu karnemu.

Artykuł 16
Prawo dzieci do osobistej obecności na dotyczącej ich rozprawie i do udziału w niej

1. Państwa członkowskie zapewniają, by dzieci miały prawo do obecności na dotyczącej ich rozprawie oraz podejmują wszelkie niezbędne środki umożliwiające dzieciom skuteczne uczestnictwo w rozprawie, w tym możliwość bycia wysłuchanym i przedstawiania swojego stanowiska.

2. Państwa członkowskie zapewniają dzieciom, które nie były obecne na dotyczącej ich rozprawie, prawo do wznowienia postępowania lub do innego środka prawnego, zgodnie z dyrektywą (UE) 2016/343 oraz na jej warunkach.

Artykuł 17
Postępowanie dotyczące europejskiego nakazu aresztowania

Państwa członkowskie zapewniają odpowiednie stosowanie praw, o których mowa w art. 4, 5, 6, 8, 10-15 oraz 18, w odniesieniu do dzieci będących osobami, których dotyczy wniosek, od chwili ich aresztowania w ramach postępowania dotyczącego europejskiego nakazu aresztowania w wykonującym nakaz państwie członkowskim.

Artykuł 18
Prawo do pomocy prawnej z urzędu

Państwa członkowskie zapewniają, by prawo krajowe dotyczące pomocy prawnej z urzędu gwarantowało skuteczne wykonywanie prawa do pomocy adwokata, zgodnie z art. 6.

Artykuł 19
Środki naprawcze

Państwa członkowskie zapewniają dzieciom będącym podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym oraz dzieciom będącym osobami, których dotyczy wniosek, skuteczny środek naprawczy na mocy prawa krajowego w przypadku naruszenia ich praw przysługujących im na mocy niniejszej dyrektywy.

Artykuł 20
Szkolenia

1. Państwa członkowskie zapewniają, by pracownicy organów ścigania i ośrodków detencyjnych, którzy zajmują się sprawami z udziałem dzieci, przechodzili specjalne szkolenie na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z dziećmi, dotyczące praw przysługujących dzieciom, odpowiednich technik prowadzenia przesłuchań, psychologii dziecięcej i komunikowania się w języku dostosowanym do poziomu dziecka.

2. Z zastrzeżeniem niezawisłości sądowej i różnic w organizacji wymiaru sprawiedliwości w państwach członkowskich oraz z należytym poszanowaniem roli osób zajmujących się szkoleniem sędziów i prokuratorów, państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu zapewnienia, by sędziowie i prokuratorzy prowadzący postępowania karne z udziałem dzieci posiadali specjalne kwalifikacje w tej dziedzinie lub mieli skuteczny dostęp do specjalnych szkoleń.

3. Z należytym poszanowaniem niezależności zawodów prawniczych oraz roli osób zajmujących się szkoleniem wykonujących je osób, państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu wsparcia prowadzania specjalnych szkoleń, o których mowa w ust. 2, dla prawników występujących w roli obrońców w postępowaniach karnych z udziałem dzieci.

4. Za pośrednictwem służb publicznych lub przez finansowanie organizacji wspierających dzieci, państwa członkowskie promują inicjatywy umożliwiające osobom udzielającym dzieciom wsparcia i świadczącym na ich rzecz usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej odbycie odpowiedniego szkolenia na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z dziećmi oraz przestrzeganie norm zawodowych, tak aby zagwarantować świadczenie takich usług z szacunkiem dla dzieci oraz w sposób bezstronny i profesjonalny.

Artykuł 21
Gromadzenie danych

Do dnia 11 czerwca 2021 r., a następnie co trzy lata, państwa członkowskie przesyłają Komisji dostępne dane przedstawiające sposób wdrożenia praw określonych w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 22
Koszty

Państwa członkowskie ponoszą koszty wynikające ze stosowania art. 7, 8 i 9, niezależnie od wyniku postępowania, chyba że koszty wynikające ze stosowania art. 8 są pokrywane z ubezpieczenia zdrowotnego.

Artykuł 23
Nieobniżanie poziomu ochrony

Żaden z przepisów niniejszej dyrektyw nie może być rozumiany jako ograniczający lub znoszący prawa i gwarancje procesowe, które są zagwarantowane na mocy Karty, EKPC lub innych właściwych przepisów prawa międzynarodowego, w szczególności Konwencji ONZ o prawach dziecka, lub prawa któregokolwiek z państw członkowskich zapewniającego wyższy poziom ochrony.

Artykuł 24
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy do dnia 11 czerwca 2019 r. Niezwłocznie powiadamiają o tym Komisję.

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Sposób dokonywania takiego odniesienia określany jest przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 25
Sprawozdanie

Do dnia 11 czerwca 2022 r. Komisja przedstawia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie zawierające ocenę, w jakim zakresie państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy, w tym ocenę stosowania art. 6, w razie potrzeby wraz z wnioskami ustawodawczymi.

Artykuł 26
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 27
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.
Sporządzono w Strasburgu dnia 11 maja 2016 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

M. SCHULZ
Przewodniczący

W imieniu Rady

J.A. HENNIS-PLASSCHAERT
Przewodniczący

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW z dnia 25 października 2012 r. (Dz.Urz. UE. L Nr 315, s. 57)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

uwzględniając opinię Komitetu Regionów[2],

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[3],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Unia postawiła sobie za cel utrzymanie i rozwijanie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, której fundamentem jest wzajemne uznawanie orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i karnych.

(2) Unia jest zdecydowana chronić ofiary przestępstw i ustanowić normy minimalne w tej dziedzinie, a Rada przyjęła decyzję ramową 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. o pozycji ofiar w postępowaniu karnym[4]. W Programie sztokholmskim –

1 Dz.U. C 43 z 15.2.2012, s. 39.

2 Dz.U. C 113 z 18.4.2012, s. 56.

3 Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 12 września 2012 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 4 października 2012 r.

4 Dz.U. L 82 z 22.3.2001, s. 1.

Otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli[5], przyjętym przez Radę Europejską na posiedzeniu w dniach 10 i 11 grudnia 2009 r., Komisja i państwa członkowskie zostały wezwane do zbadania, w jaki sposób udoskonalić przepisy i praktyczne środki wsparcia służące ochronie ofiar, zwracając szczególną uwagę na zapewnienie wszystkim ofiarom – w tym ofiarom terroryzmu – wsparcia i uznania ich statusu.

(3) Art. 82 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) przewiduje możliwość ustanowienia norm minimalnych, które miałyby zastosowanie w państwach członkowskich, w celu ułatwienia wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych, jak również usprawnienia współpracy policyjnej i wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym, w szczególności w odniesieniu do praw ofiar przestępstw.

(4) W swojej rezolucji z dnia 10 czerwca 2011 r. w sprawie harmonogramu działań na rzecz zwiększania praw i ochrony ofiar, zwłaszcza w postępowaniu karnym[6] („harmonogram budapeszteński"), Rada stwierdziła, że na szczeblu Unii należy podjąć działania zmierzające do zwiększenia praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw. W związku z tym, zgodnie ze wspomnianą rezolucją, celem niniejszej dyrektywy jest dokonanie przeglądu i uzupełnienie zasad określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW oraz podjęcie istotnych działań służących zwiększeniu poziomu ochrony ofiar w całej Unii, w szczególności w ramach postępowania karnego.

(5) W rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie eliminacji przemocy wobec kobiet[7] wezwano państwa członkowskie do udoskonalenia przepisów prawa krajowego i strategii politycznych w zakresie zwalczania wszelkich form przemocy wobec kobiet oraz do podjęcia działań ukierunkowanych na przyczyny przemocy wobec kobiet, przede wszystkim za pomocą środków prewencyjnych, a także wezwano Unię do zagwarantowania wszystkim ofiarom przemocy prawa do otrzymania pomocy i wsparcia.

(6) W rezolucji z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie priorytetów oraz zarysu ram nowej polityki UE w dziedzinie walki z przemocą wobec kobiet[8] Parlament Europejski zaproponował strategię zwalczania przemocy wobec kobiet, przemocy domowej i okaleczania żeńskich narządów płciowych jako podstawę przyszłych prawnokarnych

5 Dz.U. C 115 z 4.5.2010, s. 1.

6 Dz.U. C 187 z 28.6.2011, s. 1.

7 Dz.U. C 285 E z 21.10.2010, s. 53.

8 Dz.U. C 296 E z 2.10.2012, s. 26.

instrumentów ustawodawczych służących zwalczaniu przemocy na tle płciowym, obejmującą metody walki z przemocą wobec kobiet (strategia, zapobieganie, ochrona, ściganie, świadczenie usług i partnerstwo), która uzupełniona zostanie planem działania Unii. Międzynarodowe uregulowania prawne w tej dziedzinie obejmują Konwencję ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW) przyjętą 18 grudnia 1979 r., zalecenia i decyzje komitetu CEDAW oraz Konwencję Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej przyjętą w dniu 7 kwietnia 2011 r.

(7) W dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony[9] określono mechanizm wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach karnych wśród państw członkowskich. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar[10] i dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej[11] i odnoszą się między innymi do określonych potrzeb poszczególnych kategorii ofiar handlu ludźmi, niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, wykorzystywania seksualnego i pornografii dziecięcej.

(8) W decyzji ramowej Rady 2002/475/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu[12], uznano, że terroryzm stanowi jedno z najpoważniejszych naruszeń zasad, na których opiera się Unia, w tym zasad demokracji oraz potwierdzono że stanowi on, między innymi, zagrożenie dla swobodnego korzystania z praw człowieka.

(9) Przestępczość godzi w społeczeństwo, a także narusza indywidualne prawa ofiar. W związku z tym ofiary przestępstw powinny być za takie uznawane oraz traktowane z szacunkiem, w sposób taktowny i profesjonalny, bez dyskryminacji w jakiejkolwiek formie, na przykład ze względu na rasę, kolor skóry pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek, płeć, ekspresję i tożsamość płciową, orientację seksualną, status pobytowy czy stan zdrowia. We wszelkich kontaktach z właściwym organem działają-

9 Dz.U. L 338 z 21.12.2011, s. 2.

10 Dz.U. L 101 z 15.4.2011, s. 1.

11 Dz.U. L 335 z 17.12.2011, s. 1.

12 Dz.U. L 164 z 22.6.2002, s. 3.

cym w ramach postępowania karnego i wszelkimi służbami mającymi kontakt z ofiarami, takimi jak służby udzielające wsparcia ofiarom lub świadczące usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej, należy brać pod uwagę sytuację osobistą, najpilniejsze potrzeby, wiek, płeć, ewentualną niepełnosprawność oraz poziom dojrzałości ofiar przestępstw, przy pełnym poszanowaniu ich integralności fizycznej, psychicznej i moralnej. Ofiary przestępstw powinny być chronione przed wtórną i ponowną wiktymizacją, zastraszaniem oraz przed odwetem, powinny otrzymać odpowiednie wsparcie ułatwiające odzyskanie równowagi oraz uzyskać należyty dostęp do wymiaru sprawiedliwości.

(10) Niniejsza dyrektywa nie dotyczy warunków pobytu ofiar przestępstw na terytorium państw członkowskich. Państwa członkowskie powinny podjąć niezbędne środki w celu zapewnienia, by stosowanie praw przewidzianych w niniejszej dyrektywie nie było uzależnione od prawa do pobytu ofiary na ich terytorium ani od jej obywatelstwa czy narodowości. Zgłoszenie przestępstwa oraz udział w postępowaniu karnym nie oddziaływują na prawo do pobytu ofiary.

(11) Niniejsza dyrektywa ustanawia normy minimalne. Państwa członkowskie mogą rozszerzyć zakres praw określonych w niniejszej dyrektywie w celu zapewnienia wyższego poziomu ochrony.

(12) Prawa określone w niniejszej dyrektywie pozostają bez uszczerbku dla praw sprawcy. Termin „sprawca" oznacza osobę skazaną za popełnienie przestępstwa. Jednakże na użytek niniejszej dyrektywy termin ten odnosi się także do osoby podejrzanej lub oskarżonej przed ewentualnym uznaniem winy lub skazaniem oraz pozostaje bez uszczerbku dla zasady domniemania niewinności.

(13) Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie w związku z przestępstwami popełnionymi w Unii oraz postępowaniami karnymi toczącymi się w Unii. Przyznaje ona prawa ofiarom przestępstw popełnionych poza terytorium Unii wyłącznie w związku z postępowaniem karnym toczącym się w Unii. Zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa składane właściwym organom znajdującym się poza Unią, takim jak ambasady, nie skutkują powstaniem obowiązków określonych w niniejszej dyrektywie.

(14) Stosując niniejszą dyrektywę, należy w pierwszym rzędzie dążyć do najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją ONZ o prawach dziecka przyjętą 20 listopada 1989 r. Dzieci będące ofiarami powinny być uznawane za osoby posiadające pełnię praw określonych w niniejszej

dyrektywie i traktowane jako takie, i powinny być uprawnione do korzystania z tych praw w sposób uwzględniający ich zdolność do formułowania własnych poglądów.

(15) Stosując niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie powinny zapewnić, by ofiary będące osobami niepełnosprawnymi były w stanie korzystać w pełni z praw określonych w niniejszej dyrektywie na równi z innymi, w tym ułatwiając dostęp do pomieszczeń, w których prowadzone są postępowania karne, a także dostęp do informacji.

(16) Ofiary terroryzmu ucierpiały w wyniku zamachów, które docelowo miały wyrządzić szkodę społeczeństwu. Z tego względu wymagają one szczególnej uwagi, wsparcia, i pomocy ze względu na szczególny charakter przestępstwa, które przeciwko nim popełniono. Ofiary terroryzmu mogą być obiektem szczególnego zainteresowania publicznego i często potrzebują społecznego uznania i godnego traktowania przez społeczeństwo. Państwa członkowskie powinny zatem zwracać szczególną uwagę na potrzeby ofiar terroryzmu i dążyć do ochrony ich godności i bezpieczeństwa.

(17) Przemoc, która jest skierowana przeciwko osobie ze względu na jej płeć, tożsamość płciową lub ekspresję płciową lub której ofiarami stają się w przeważającej mierze osoby danej płci, rozumiana jest jako przemoc na tle płciowym. Może ona powodować krzywdę o charakterze fizycznym, seksualnym, emocjonalnym lub psychologicznym lub szkodę o charakterze ekonomicznym. Przemoc na tle płciowym jest rozumiana jako forma dyskryminacji oraz pogwałcenie podstawowych wolności ofiary i obejmuje przemoc w bliskich związkach, przemoc seksualną (w tym gwałt, napaść na tle seksualnym i molestowanie seksualne), handel ludźmi i niewolnictwo oraz różne formy krzywdzących praktyk, takie jak przymusowe małżeństwa, okaleczanie żeńskich narządów płciowych i tak zwane przestępstwa popełniane „w imię honoru". Kobiety będące ofiarami przemocy na tle płciowym oraz ich dzieci często wymagają szczególnego wsparcia i szczególnej ochrony ze względu na występujące w przypadku takiej przemocy wysokie ryzyko wtórnej oraz ponownej wiktymizacji, zastraszania i odwetu.

(18) W przypadku gdy do przemocy dochodzi w bliskich związkach, sprawcą przemocy jest osoba, która jest aktualnym lub byłym małżonkiem, partnerem lub innym członkiem rodziny ofiary, niezależnie od tego, czy dzieli lub dzielił z ofiarą gospodarstwo domowe. Taka przemoc może obejmować przemoc fizyczną, seksualną, psychologiczną lub ekonomiczną i może powodować uraz fizyczny lub psychiczny, cierpienie moralne bądź emocjonalne lub straty majątkowe. Przemoc w bliskich związkach jest poważnym i często ukrywanym problemem społecznym, który może skutkować systematycznymi urazami psychicznymi i fizycznymi o poważnych konsekwencjach, gdyż sprawcą jest osoba, której ofiara powinna móc ufać. Ofiary przemocy w bliskich związkach

mogą zatem potrzebować szczególnych środków ochrony. Ofiarami tego rodzaju przemocy są w przeważającej mierze kobiety, a ich sytuacja może być tym poważniejsza, im bardziej są uzależnione od sprawcy z powodów ekonomicznych, społecznych lub przez wzgląd na prawo pobytu.

(19) Osobę należy uznać za ofiarę niezależnie od tego, czy sprawca został zidentyfikowany, schwytany, oskarżony lub skazany, a także niezależnie od więzi rodzinnych łączących sprawcę z tą osobą. Członkowie rodziny ofiary mogą także być pokrzywdzeni wskutek przestępstwa. W szczególności członkowie rodziny osoby, której śmierć była bezpośrednim skutkiem przestępstwa, mogą doznać szkody w wyniku tego przestępstwa. W takich sytuacjach członkowie rodziny, będący pośrednio ofiarami, powinni zatem także korzystać z ochrony na mocy niniejszej dyrektywy. Państwa członkowskie powinny jednak mieć możliwość ustanowienia procedury ograniczającej liczbę członków rodziny, którzy mogą korzystać z praw określonych w niniejszej dyrektywie. Dziecko lub osoba sprawująca nad nim władzę rodzicielską, działająca w jego imieniu, powinni być uprawnieni do korzystania z praw określonych w niniejszej dyrektywie, chyba że nie służy to najlepszemu zabezpieczeniu interesu dziecka. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla krajowych procedur administracyjnych wymaganych w celu stwierdzenia, że dana osoba jest ofiarą.

(20) Rola ofiar w systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych oraz możliwości ich aktywnego udziału w postępowaniu karnym różnią się w poszczególnych państwach członkowskich, w zależności od systemów krajowych, i uzależnione są od jednego lub kilku następujących kryteriów: czy system krajowy przewiduje status prawny ofiary jako strony w postępowaniu karnym, czy ofiara jest prawnie zobowiązana do czynnego udziału w postępowaniu karnym, na przykład jako świadek, lub wymaga się od niej takiego udziału, lub czy ofiara ma zagwarantowane w przepisach krajowych prawo do czynnego udziału w postępowaniu karnym i stara się z niego skorzystać, w przypadku gdy dany system krajowy nie przewiduje, by ofiara posiadała status strony w postępowaniu karnym. Państwa członkowskie powinny ustalić, które z tych kryteriów mają zastosowanie przy określaniu zakresu praw określonych w niniejszej dyrektywie, w przypadku odniesienia do roli ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.

(21) Informacje i porady ze strony właściwych organów, służb udzielających wsparcia ofiarom oraz służb świadczących usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej, powinny w możliwie największym stopniu być zapewniane za pośrednictwem różnych sposobów komunikowania, oraz w taki sposób, by ofiara mogła je zrozumieć. Te informacje i porady powinny być przekazywane w prostym i przystępnym języku. Należy również

zapewnić, by ofiara była rozumiana podczas postępowania. Z tego powodu należy wziąć pod uwagę jej znajomość języka, w którym przekazywane są informacje, wiek, dojrzałość, potencjał intelektualny i stan emocjonalny, umiejętność czytania i pisania oraz wszelkie formy upośledzenia psychicznego lub fizycznego. Należy zwrócić szczególną uwagę na problemy ze zrozumieniem lub komunikacją, które mogą wynikać z pewnego rodzaju niepełnosprawności, takiego jak upośledzenie słuchu lub mowy. Tak samo podczas postępowania karnego należy uwzględnić ograniczone możliwości ofiary w zakresie komunikowania się.

(22) Na użytek niniejszej dyrektywy moment złożenia zawiadomienia powinien być uznany za mieszczący się w ramach postępowania karnego. Powinno obejmować to także sytuacje, gdy w wyniku przestępstwa popełnionego na szkodę ofiary organy wszczynają postępowanie karne z urzędu.

(23) Przy pierwszym kontakcie z właściwym organem powinny zostać przekazane informacje o zwrocie kosztów na przykład w formie ulotki informującej o podstawowych warunkach zwrotu kosztów. Państwa członkowskie nie powinny być zobowiązane na tak wczesnym etapie postępowania karnego do podejmowania decyzji o tym, czy dana ofiara spełnia warunki przyznania zwrotu kosztów.

(24) Przy zgłoszeniu przestępstwa ofiary powinny otrzymać od policji pisemne potwierdzenie złożenia zawiadomienia, zawierające podstawowe informacje o przestępstwie, takie jak informacje o rodzaju przestępstwa, czasie i miejscu oraz szkodzie lub uszczerbku spowodowanych przestępstwem. Potwierdzenie to powinno zawierać numer sprawy oraz czas i miejsce jego zgłoszenia, tak by mogło służyć jako dowód zgłoszenia przestępstwa, na przykład w odniesieniu do roszczeń z tytułu ubezpieczenia.

(25) Bez uszczerbku dla przepisów dotyczących przedawnienia, zwłoka w zgłoszeniu przestępstwa wynikająca z obawy przed odwetem, poniżeniem lub napiętnowaniem nie powinna skutkować odmową wydania potwierdzenia, że ofiara złożyła zawiadomienie.

(26) Przekazywane informacje powinny być wystarczająco szczegółowe, by zagwarantować traktowanie ofiar z szacunkiem oraz umożliwić im podejmowanie świadomych decyzji co do udziału w postępowaniu. W tym kontekście szczególnie istotne znaczenie mają informacje umożliwiające ofierze poznanie aktualnego stanu postępowania. Dotyczy to również informacji pozwalających ofierze na podjęcie decyzji dotyczącej zaskarżenia decyzji o odmowie ścigania. W przypadku braku odmiennego wymo-

gu powinno być możliwe przekazywanie ofierze informacji ustnie lub pisemnie, w tym w formie elektronicznej.

(27) Informacje przeznaczone dla ofiary należy przekazać na ostatni znany adres korespondencyjny lub elektroniczne dane kontaktowe podane przez ofiarę właściwemu organowi. W wyjątkowych przypadkach, na przykład w sprawach, w których występuje duża liczba ofiar, powinna istnieć możliwość przekazywania informacji za pośrednictwem prasy, oficjalnej strony internetowej właściwego organu lub podobnego kanału komunikacji.

(28) Państwa członkowskie nie powinny być zobowiązane do przekazywania informacji, jeżeli ujawnienie tych informacji mogłoby wpłynąć na prawidłowy tok postępowania lub zaszkodzić danej sprawie lub osobie albo jeżeli uznają to za sprzeczne z podstawowymi interesami bezpieczeństwa.

(29) Właściwe organy powinny zapewnić, by ofiary otrzymały uaktualnione dane kontaktowe na potrzeby komunikowania się w dotyczącej ich sprawie, chyba że ofiara stwierdziła, że nie życzy sobie otrzymywania takich informacji.

(30) Odniesienie do „decyzji" w kontekście prawa do informacji, tłumaczenia ustnego i pisemnego należy rozumieć wyłącznie jako odniesienie do orzeczenia zawierającego ustalenie winy lub w inny sposób kończącego postępowanie karne. Uzasadnienie tej decyzji powinno zostać przekazane ofierze w formie odpisu dokumentu, w którym decyzja ta jest zawarta lub w formie krótkiego streszczenia.

(31) Prawo do informacji o dacie i miejscu procesu sądowego będącego wynikiem złożenia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa na szkodę ofiary ma zastosowanie również do informacji o dacie i miejscu rozprawy dotyczącej odwołania od wyroku w danej sprawie.

(32) Konkretne informacje na temat zwolnienia lub ucieczki sprawcy powinny zostać przekazane ofiarom, na wniosek, co najmniej w przypadkach gdy może wystąpić zagrożenie lub stwierdzone ryzyko, że ofiara poniesie szkodę, chyba że istnieje stwierdzone ryzyko, że wskutek takiego powiadomienia szkodę poniesie sprawca. Jeżeli istnieje stwierdzone ryzyko, że wskutek powiadomienia szkodę poniesie sprawca, właściwy organ powinien uwzględnić każdy inny rodzaj ryzyka przy ustalaniu odpowiednich działań. Odniesienie do „stwierdzonego ryzyka, że ofiara poniesie szkodę" powinno obejmować takie czynniki, jak charakter lub waga przestępstwa i ryzyko odwetu.

W związku z tym nie powinno się go stosować w przypadku drobnych przestępstw, kiedy prawdopodobieństwo poniesienia szkody przez ofiarę jest niewielkie.

(33) Ofiary powinny otrzymać informacje o wszelkich prawach do odwołania od decyzji o zwolnieniu sprawcy, jeżeli w przepisach krajowych istnieje takie prawo.

(34) Sprawiedliwości może stać się zadość wyłącznie wtedy, gdy ofiary mają możliwość wyjaśnienia okoliczności przestępstwa oraz przedstawienia dowodów w sposób zrozumiały dla właściwych organów. Równie istotne jest zapewnienie traktowania ofiary z szacunkiem oraz zagwarantowanie jej możliwości korzystania z przysługujących jej praw. Dlatego też ofiara powinna mieć możliwość korzystania z bezpłatnego tłumaczenia ustnego podczas jej przesłuchania oraz możliwość czynnego jej udziału w posiedzeniach sądowych, zgodnie z rolą ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. W odniesieniu do innych aspektów postępowania karnego konieczność zapewnienia tłumaczenia ustnego i pisemnego może zależeć od szczególnych okoliczności, roli ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych oraz jej zaangażowania w postępowanie, jak również przysługujących jej szczególnych praw. W związku z tym, w odniesieniu do nich tłumaczenie ustne i pisemne musi być zapewniane wyłącznie w zakresie, jaki jest niezbędny, by ofiary mogły korzystać z przysługujących im praw.

(35) Ofiara powinna mieć prawo do zaskarżenia decyzji stwierdzającej, że nie jest potrzebne tłumaczenie ustne lub pisemne, zgodnie z procedurami określonymi w prawie krajowym. Prawo to nie powoduje zobowiązania państw członkowskich do zapewnienia odrębnego mechanizmu lub odrębnej procedury zaskarżenia, w ramach których taką decyzję można zaskarżyć, i nie powinno wydłużać w sposób nieuzasadniony postępowania karnego. Wystarczająca byłaby wewnętrzna kontrola decyzji zgodnie z istniejącymi procedurami krajowymi.

(36) Fakt, że ofiara porozumiewa się w języku nieznajdującym się w powszechnym użyciu, nie powinien stanowić podstawy do stwierdzenia, że tłumaczenie ustne lub pisemne w sposób nieuzasadniony wydłużyłoby postępowanie karne.

(37) Wsparcie powinno być dostępne z chwilą, gdy właściwe organy dowiedzą się o ofierze, a także w toku całego postępowania karnego i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu stosownie do potrzeb ofiary i do praw określonych w niniejszej dyrektywie. Wsparcie powinno być udzielane w różnoraki sposób, bez nadmiernych formalności oraz za pośrednictwem odpowiednio rozmieszczonych geograficznie ośrodków w państwie członkowskim, by wszystkie ofiary miały możliwość korzysta-

nia z takiego wsparcia. Ofiary, które doznały znacznej szkody ze względu na powagę przestępstwa, mogą wymagać wsparcia ze strony wyspecjalizowanych służb.

(38) Osoby, które są szczególnie bezbronne lub znajdują się w sytuacjach narażających je na szczególne ryzyko, takie jak osoby narażone na powtarzające się akty przemocy w bliskich związkach, ofiary przemocy na tle płciowym lub osoby padające ofiarą innych rodzajów przestępstw w państwie członkowskim, którego nie są obywatelami ani w którym nie mają miejsca zamieszkania, powinny uzyskać specjalistyczne wsparcie i ochronę prawną. Wyspecjalizowane służby udzielające wsparcia powinny opierać się na zintegrowanym i ukierunkowanym podejściu, które powinno uwzględniać zwłaszcza szczególne potrzeby ofiar, powagę szkody doznanej na skutek przestępstwa, a także związek między ofiarami, sprawcami, dziećmi a ich szeroko pojętym środowiskiem społecznym. Jednym z głównych zadań tych służb oraz ich personelu, odgrywających ważną rolę we wspieraniu ofiar w procesie rehabilitacji i przezwyciężania ewentualnych traumatycznych przeżyć, będących skutkiem przestępstwa, powinno być informowanie ofiar o ich prawach określonych w niniejszej dyrektywie, tak aby ofiary mogły podejmować decyzje w życzliwym otoczeniu, w którym traktowane są godnie, z szacunkiem i taktownie. Rodzaje wsparcia, które powinny oferować specjalistyczne służby wsparcia, może obejmować zapewnienie schronienia i bezpiecznego zakwaterowania, pilną pomoc medyczną, skierowanie na badania lekarskie i obdukcję w celu uzyskania dowodów w przypadku gwałtu lub napaści na tle seksualnym, krótko- i długoterminowe doradztwo psychologiczne, opiekę pourazową, doradztwo prawne, dostęp do adwokata oraz specyficzne usługi dla dzieci będących bezpośrednio lub pośrednio ofiarami.

(39) Służby udzielające wsparcia ofiarom nie są zobowiązane do przekazywania rozległej specjalistycznej i profesjonalnej wiedzy. W razie potrzeby służby udzielające wsparcia ofiarom powinny pomóc ofiarom w uzyskaniu dostępnego profesjonalnego wsparcia, na przykład psychologów.

(40) Chociaż udzielanie wsparcia nie powinno zależeć od tego, czy ofiary złożyły zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa właściwemu organowi, takiemu jak policja, to organy te są często najlepiej predestynowane do udzielania ofiarom informacji o możliwościach uzyskania wsparcia. Dlatego też zachęca się państwa członkowskie do ustanowienia odpowiednich warunków umożliwiających kierowanie ofiar do służb udzielających wsparcia ofiarom, w tym przez zapewnienie, by zasady ochrony danych mogły być i były przestrzegane. Należy zapobiegać wielokrotnemu odsyłaniu ofiar.

(41) Należy uznać, że prawo ofiar do bycia wysłuchanym zostało zapewnione, gdy ofiary mają możliwość złożenia oświadczeń lub wyjaśnień na piśmie.

(42) Ofiar będących dziećmi nie należy pozbawiać prawa do bycia wysłuchanym w postępowaniu karnym jedynie z uwagi na ich wiek lub fakt, że są dziećmi.

(43) Prawo do odwołania od decyzji o odmowie ścigania należy rozumieć jako odnoszące się do decyzji podjętych przez prokuratorów i sędziów śledczych lub przez organy ścigania, np. funkcjonariuszy policji, lecz nie do orzeczeń sądów. Odwołanie od decyzji o odmowie ścigania powinno zostać rozpatrzone przez osobę lub organ inne niż te, które podjęły pierwotną decyzję, chyba że pierwotna decyzja o odmowie ścigania została wydana przez organ ścigania najwyższej instancji, od którego decyzji odwołanie nie przysługuje; w takim przypadku odwołanie może rozpatrzyć ten sam organ. Prawo do odwołania od decyzji o odmowie ścigania nie dotyczy specjalnych procedur, takich jak postępowanie wobec posłów lub członków rządu w związku z pełnionymi przez nich oficjalnymi funkcjami.

(44) Decyzja kończąca postępowanie karne powinna obejmować sytuacje, w których prokurator postanawia o wycofaniu zarzutów lub umorzeniu postępowania.

(45) Decyzja prokuratora skutkująca rozstrzygnięciem pozasądowym i kończąca w ten sposób postępowanie karne wyłącza prawo ofiary do odwołania od decyzji prokuratora o odmowie ścigania tylko wówczas, gdy rozstrzygnięcie skutkuje upomnieniem lub obowiązkiem.

(46) Usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej, w tym na przykład mediacja między ofiarą a sprawcą, konferencje grup rodzinnych oraz zgromadzenia wyrokujące, mogą być bardzo korzystne dla ofiary, jednak wymagają gwarancji, aby zapobiec wtórnej i ponownej wiktymizacji, zastraszaniu oraz odwetowi. Dlatego też przy świadczeniu takich usług należy mieć w pierwszym rzędzie na uwadze interes i potrzeby ofiary, naprawienie szkód wyrządzonych ofierze i zapobieżenie dalszym szkodom. Podejmując decyzję, czy dana sprawa będzie przedmiotem usług w zakresie sprawiedliwości naprawczej, oraz przeprowadzając taką czynność, należy uwzględnić takie czynniki jak: charakter i wagę przestępstwa, zakres zaistniałych urazów, powtarzające się naruszenia fizycznej, seksualnej lub psychologicznej integralności ofiary, nierównowaga sił oraz wiek, dojrzałość lub potencjał intelektualny ofiary, mogące ograniczyć lub zmniejszyć zdolność ofiary do podejmowania świadomych wyborów lub przeszkodzić w uzyskaniu przez ofiarę pozytywnych rezultatów. Usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej powinny być zasadniczo poufne, chyba że strony uzgodnią

inaczej lub wymaga tego prawo krajowe ze względu na nadrzędny interes publiczny. Czynniki, takie jak groźby lub wszelkie inne formy przemocy zaistniałe podczas takiego postępowania, można uznać za wymagające ujawnienia w interesie publicznym.

(47) Nie należy oczekiwać od ofiar ponoszenia kosztów swojego udziału w postępowaniu karnym. Państwa członkowskie powinny być zobowiązane do zwrotu wyłącznie niezbędnych kosztów ponoszonych przez ofiary w związku z ich udziałem w postępowaniu karnym i nie powinny być zobowiązane do zwrotu ofiarom kosztów usług prawnych. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość określenia w prawie krajowym warunków zwrotu kosztów, takich jak terminy złożenia wniosku o zwrot kosztów, standardowe stawki kosztów utrzymania i kosztów podróży oraz maksymalne kwoty dzienne z tytułu rekompensaty za utracone zarobki. Prawo do zwrotu kosztów poniesionych w związku z postępowaniem karnym nie powinno dotyczyć sytuacji, gdy ofiara składa zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa. Koszty powinny być zwracane tylko w takim zakresie, w jakim ofiara jest zobowiązana przez właściwe organy do obecności oraz czynnego udziału w postępowaniu karnym lub gdy wymaga się od niej takiego udziału.

(48) Możliwe do odzyskania mienie, które zostało zajęte w toku postępowania karnego, powinno zostać jak najszybciej zwrócone ofierze przestępstwa, chyba że wyniknęły szczególne okoliczności, takie jak spór dotyczący własności, zakaz posiadania tego mienia lub nielegalny charakter samego mienia. Prawo do zwrotu mienia powinno pozostawać bez uszczerbku dla jego uprawnionego zatrzymania na potrzeby innego postępowania prawnego.

(49) Prawo do decyzji w sprawie odszkodowania od sprawcy w toku postępowania karnego i odnośną procedurę należy stosować także do osób mających miejsce zamieszkania w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie, w którym popełnione zostało przestępstwo.

(50) Określony w niniejszej dyrektywie obowiązek przekazywania zawiadomień nie powinien mieć wpływu na uprawnienia państw członkowskich do wszczęcia postępowań i pozostaje bez uszczerbku dla przepisów dotyczących konfliktu jurysdykcji określonych w decyzji ramowej Rady 2009/948/WSiSW z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów[13].

13 Dz.U. L 328 z 15.12.2009, s. 42.

(51) Jeżeli ofiara opuści terytorium państwa członkowskiego, w którym popełnione zostało przestępstwo, państwo to nie ma już obowiązku zapewnienia jej pomocy, wsparcia ani ochrony, z wyjątkiem pomocy, wsparcia czy ochrony, mających bezpośredni związek z postępowaniem karnym, które państwo to prowadzi w sprawie przedmiotowego przestępstwa, na przykład specjalnych środków ochrony w toku postępowania sądowego. Państwo członkowskie, w którym ofiara ma miejsce zamieszkania, powinno zapewnić pomoc, wsparcie i ochronę, które są niezbędne w celu odzyskania równowagi przez ofiarę.

(52) Należy udostępnić środki chroniące bezpieczeństwo i godność ofiar oraz członków ich rodzin przed wtórną lub ponowną wiktymizacją, zastraszaniem oraz odwetem, takie jak środki tymczasowe, nakazy ochrony bądź sądowe zakazy lub nakazy powstrzymywania się od określonych czynności.

(53) Ryzyko wtórnej i ponownej wiktymizacji, zastraszania oraz odwetu ze strony sprawcy lub będące konsekwencją udziału w postępowaniu karnym należy ograniczyć poprzez prowadzenie postępowań w sposób skoordynowany i taktowny, tak aby ofiary były traktowane z szacunkiem i by mogły nabrać zaufania do danych organów. Kontakty z właściwymi organami powinny być jak najłatwiejsze, przy równoczesnym ograniczeniu niepotrzebnych kontaktów ofiary z tymi organami, przykładowo poprzez utrwalanie audiowizualne przesłuchania oraz umożliwienie wykorzystywania nagrań w postępowaniu sądowym. Specjalistom należy udostępnić jak najszerszy zakres środków, by mogli zapobiegać stresowi u ofiar podczas postępowania sądowego, w szczególności wskutek kontaktu wzrokowego ze sprawcą, jego rodziną, wspólnikami lub publicznością. W tym celu należy zachęcić państwa członkowskie do wprowadzenia – w szczególności w budynkach sądów i na posterunkach policji – wykonalnych i praktycznych środków umożliwiających zapewnienie w tych obiektach udogodnień, takich jak osobne wejścia i poczekalnie dla ofiar. Ponadto państwa członkowskie powinny, na ile to możliwe, planować postępowania karne tak, by nie dopuścić do kontaktów miedzy ofiarami i członkami ich rodzin a sprawcą, na przykład wzywając ofiarę i sprawcę na rozprawę w różnych terminach.

(54) Ochrona prywatności ofiary może być jednym z istotnych sposobów zapobiegania wtórnej lub ponownej wiktymizacji, zastraszaniu i odwetowi oraz może zostać zrealizowana poprzez szeroki zakres środków, w tym nieujawnianie informacji dotyczących tożsamości i miejsca pobytu ofiary lub ograniczenie dostępu do takich informacji. Taka ochrona ma szczególne znaczenie w przypadku ofiar, którymi są dzieci i obejmuje nieujawnianie imienia i nazwiska dziecka. W pewnych przypadkach jednak ujawnienie informacji lub nawet jej szerokie rozpowszechnienie może być

dla dziecka korzystne, np. gdy dziecko zostało uprowadzone. Środki służące ochronie prywatności i wizerunku ofiar oraz członków ich rodziny powinny zawsze pozostawać w zgodzie z prawem do rzetelnego procesu i wolności wyrażania opinii określonymi odpowiednio w art. 6 i 10 Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

(55) Niektóre ofiary są podczas postępowania karnego szczególnie narażone na wtórną i ponowną wiktymizację, zastraszanie oraz odwet ze strony sprawcy. Zagrożenie to może być powiązane z cechami osobowymi ofiary, rodzajem lub charakterem oraz okolicznościami przestępstwa. Skuteczne ustalenie występowania takich zagrożeń jest możliwe wyłącznie na podstawie indywidualnej oceny, przeprowadzanej na jak najwcześniejszym etapie. Taką ocenę należy przeprowadzać w odniesieniu do wszystkich ofiar, tak by określić, czy zagrożone są one wtórną i ponowną wiktymizacją, zastraszaniem oraz odwetem i jakich szczególnych środków ochrony potrzebują.

(56) Przy indywidualnej ocenie należy uwzględnić takie cechy osobowe ofiary, jak wiek, płeć oraz tożsamość i ekspresja płciowa, pochodzenie etniczne, rasa, religia, orientacja seksualna, stan zdrowia, niepełnosprawność, prawa do pobytu, problemy z komunikacją, związek ze sprawcą lub zależność od niego, doświadczenie przestępstwa w przeszłości. Należy w tym zakresie uwzględnić również rodzaj i charakter oraz okoliczności przestępstwa, na przykład: czy chodzi o przestępstwo z nienawiści, wynikające z uprzedzeń lub dyskryminacji, przemoc seksualną, przemoc w bliskich związkach, przypadki gdy sprawcą była osoba nadużywająca stosunku zależności, czy miejsce zamieszkania ofiary znajduje się na obszarze o dużej przestępczości lub zdominowanym przez gangi lub czy ofiara nie pochodzi z państwa członkowskiego, w którym popełniono przestępstwo.

(57) Wśród ofiar handlu ludźmi, terroryzmu, przestępczości zorganizowanej, przemocy w bliskich związkach, przemocy seksualnej lub wykorzystywania seksualnego, przemocy na tle płciowym, przestępstwa z nienawiści oraz wśród ofiar będących osobami niepełnosprawnymi lub dziećmi występuje na ogół duża liczba przypadków wtórnej i ponownej wiktymizacji, zastraszania oraz odwetu. Należy szczególnie dokładnie ocenić, czy takie ofiary zagrożone są tego rodzaju wiktymizacją, zastraszeniem oraz odwetem, i należy założyć, że w przypadku tych ofiar szczególne środki ochrony będą przydatne.

(58) Ofiarom, które zostały uznane za narażone na ponowną i wtórną wiktymizację, zastraszanie oraz odwet, należy zaoferować odpowiednie środki, by chronić je podczas postępowania karnego. Dokładny charakter takich środków należy ustalić w trybie

indywidualnej oceny, uwzględniając wolę ofiary. Zakres wszelkich takich środków należy określić bez uszczerbku dla praw do obrony i zgodnie z przepisami o swobodzie sędziowskiej. Obawy i lęki ofiar związane z postępowaniem powinny być kluczowym czynnikiem przy ustalaniu, czy potrzebuje ona określonego szczególnego środka.

(59) Pilne potrzeby i ograniczenia operacyjne mogą sprawić, że nie będzie możliwe zapewnienie na przykład stałego prowadzenia rozmów z ofiarą przez tego samego funkcjonariusza policji; przykładami takich ograniczeń są choroba czy urlop macierzyński lub rodzicielski. Ponadto pomieszczenia specjalne zaprojektowane do rozmów z ofiarami mogą nie być dostępne ze względu na, na przykład, remonty. Gdy występują takie operacyjne lub praktyczne ograniczenia zapewnienie specjalnych środków przewidzianych po przeprowadzeniu indywidualnej oceny może okazać się niemożliwe w poszczególnych przypadkach.

(60) W przypadku gdy zgodnie z niniejszą dyrektywą ma być wyznaczony opiekun lub przedstawiciel dziecka, funkcje te mogą być pełnione przez tę samą osobę; może je też pełnić osoba prawna, instytucja lub organ.

(61) Urzędnicy uczestniczący w postępowaniu karnym, którzy mogą mieć osobisty kontakt z ofiarami, powinni mieć możliwość dostępu do odpowiednich wstępnych i ustawicznych szkoleń i wzięcia w nich udziału, na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z ofiarami, aby móc identyfikować ofiary i zajmować się nimi taktownie, z szacunkiem, w sposób profesjonalny i niedyskryminacyjny. Osoby, które mogą uczestniczyć w dokonywaniu indywidualnej oceny służącej ustaleniu szczególnych potrzeb ofiar w zakresie ochrony i określeniu potrzebnych im specjalnych środków ochrony, powinny zostać szczegółowo przeszkolone w zakresie przeprowadzania takiej oceny. Państwa członkowskie powinny zapewnić takie szkolenie dla służb policyjnych i pracowników wymiaru sprawiedliwości. Należy także propagować szkolenia prawników, prokuratorów i sędziów oraz specjalistów udzielających wsparcia ofiarom lub służb świadczących usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej. Wymóg ten powinien obejmować szkolenie dotyczące szczególnych służb udzielających wsparcia ofiarom, do których należy kierować ofiary, lub szkolenie specjalistyczne, gdy praca tych osób skupia się na ofiarach mających szczególne potrzeby, a także szkolenie specjalistyczne z zakresu psychologii. W stosownych przypadkach takie szkolenie powinno uwzględniać aspekt płci. Działania państw członkowskich powinny i być uzupełniane wytycznymi, zaleceniami oraz wymianą najlepszych praktyk zgodnie z harmonogramem budapeszteńskim.

(62) Państwa członkowskie powinny zachęcać do działania organizacje społeczeństwa obywatelskiego, w tym uznane i aktywne organizacje pozarządowe pracujące z ofiarami przestępstw, a także blisko z tymi organizacjami współpracować, zwłaszcza w ramach inicjatyw służących opracowywaniu strategii, kampanii informacyjnych i uświadamiających, programów badawczych i edukacyjnych oraz szkoleń, jak również w ramach monitorowania i oceny skutków środków służących wspieraniu i ochronie ofiar przestępstw. W celu zapewnienia, by ofiary przestępstw otrzymały w odpowiednim zakresie pomoc, wsparcie i ochronę, konieczna jest skoordynowana praca i zaangażowanie szeregu służb publicznych na wszelkich szczeblach administracji – na szczeblu Unii, krajowym, regionalnym i lokalnym. Ofiary powinny uzyskać pomoc w znalezieniu właściwych organów i zwracaniu się do nich, w celu uniknięcia wielokrotnego odsyłania ofiar. Państwa członkowskie powinny rozważyć stworzenie „pojedynczych punktów dostępu" lub „punktu kompleksowej obsługi", które zaspokajałyby złożone potrzeby ofiar biorących udział w postępowaniu karnym, w tym potrzebę uzyskania informacji, pomocy, wsparcia, ochrony i odszkodowania.

(63) W celu zachęcenia do składania zawiadomienia o przestępstwach i ułatwienia tego procesu oraz aby umożliwić ofiarom uniknięcie ponownej wiktymizacji, konieczne jest udostępnienie ofiarom godnych zaufania usług w zakresie wsparcia oraz zapewnienie, aby właściwe organy były przygotowane, by na zawiadomienia składane przez ofiary reagować z szacunkiem, w sposób taktowny, profesjonalny i niedyskryminacyjny. Dzięki temu poziom zaufania ofiar do systemu sprawiedliwości państw członkowskich w sprawach karnych mógłby wzrosnąć, a liczba niezgłoszonych przestępstw mogłaby się zmniejszyć. Specjaliści, którzy mogą uzyskiwać od ofiar informacje na temat przestępstw, powinni być odpowiednio przeszkoleni, aby ułatwiać składanie zawiadomienia o przestępstwach; należy też zapewnić środki umożliwiające składanie zawiadomienia o przestępstwach przez strony trzecie, w tym organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Należy umożliwić wykorzystywanie technologii komunikacyjnych, takich jak poczta elektroniczna, nagrania wideo czy elektroniczne formularze zawiadomienia.

(64) Systematyczne i odpowiednie gromadzenie danych statystycznych jest uznawane za niezbędny element składowy skutecznego opracowywania strategii w obszarze praw określonych w niniejszej dyrektywie. W celu ułatwienia dokonania oceny stosowania niniejszej dyrektywy, państwa członkowskie przekazują Komisji właściwe dane statystyczne na temat stosowania krajowych procedur dotyczących ofiar przestępstw, w tym przynajmniej na temat liczby oraz charakteru zgłoszonych przestępstw oraz, o ile są znane i dostępne, dane na temat liczby ofiar, ich wieku i płci. Odpowiednie dane statystyczne mogą obejmować dane zarejestrowane przez organy sądowe i or-

gany ścigania oraz – w miarę możliwości – dane administracyjne zebrane przez placówki służby zdrowia i opieki społecznej, a także publiczne i pozarządowe organizacje zapewniające ofiarom wsparcie lub usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej oraz inne organizacje pracujące z ofiarami przestępstw. Dane sądowe mogą obejmować informacje na temat zgłoszonych przestępstw, liczby dochodzeń, aktów oskarżenia oraz wyroków skazujących. Dane administracyjne dotyczące usług mogą – w miarę możliwości – obejmować informacje na temat tego, w jaki sposób ofiary korzystają z usług instytucji rządowych oraz publicznych i prywatnych organizacji udzielających wsparcia, takie jak: liczba przypadków kierowania przez policję do służb udzielających wsparcia ofiarom, liczba ofiar, które zwracają się o wsparcie, oraz liczba ofiar, które otrzymują pomoc w formie tego wsparcia lub usług w zakresie sprawiedliwości naprawczej, a także liczba ofiar, które nie otrzymują takiej pomocy.

(65) Niniejsza dyrektywa służy zmianie i rozszerzeniu przepisów decyzji ramowej 2001/220/WSiSW. Ponieważ zmiany, które mają zostać wprowadzone, są liczne i istotne, w celu zapewnienia przejrzystości wspomnianą decyzję ramową należy zastąpić w całości w odniesieniu do państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy.

(66) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami, które zostały uznane w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. W szczególności zmierza ona do promowania prawa do godności, życia, integralności fizycznej i psychicznej, wolności i bezpieczeństwa, prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, prawa własności, zasady niedyskryminacji, zasady równości kobiet i mężczyzn, praw dzieci, osób starszych i osób niepełnosprawnych, jak również prawa do rzetelnego procesu sądowego.

(67) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, a mianowicie ustanowienie norm minimalnych w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw, nie może zostać osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie na poziomie centralnym ani regionalnym czy lokalnym, natomiast ze względu na rozmiary lub potencjalne skutki możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie Unii, Unia może podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE). Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

(68) Dane osobowe przetwarzane w związku z wdrażaniem niniejszej dyrektywy powinny być chronione zgodnie z decyzją ramową Rady 2008/977/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie ochrony danych osobowych przetwarzanych w ramach

współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych[14] oraz zgodnie z zasadami określonymi w Konwencji o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych, przyjętej przez Radę Europy w dniu 28 stycznia 1981 r. i ratyfikowanej przez wszystkie państwa członkowskie.

(69) Niniejsza dyrektywa nie wpływa na dalej idące przepisy zawarte w innych aktach prawnych Unii, które w sposób bardziej ukierunkowany ujmują kwestię potrzeb szczególnych kategorii ofiar, takich jak ofiary handlu ludźmi oraz dzieci będące ofiarami niegodziwego traktowania w celach seksualnych, wykorzystywania seksualnego oraz pornografii dziecięcej.

(70) Zgodnie z art. 3 Protokołu nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do TUE i TFUE, Zjednoczone Królestwo i Irlandia powiadomiły o tym, że zamierzają wziąć udział w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy.

(71) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii załączonego do TUE i TFUE Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani jej nie stosuje.

(72) W dniu 17 października 2011 r. Europejski Inspektor Ochrony Danych wydał opinię[15] na podstawie art. 41 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 45/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2000 r. o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje i organy wspólnotowe i o swobodnym przepływie takich danych[16],

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

14 Dz.U. L 350 z 30.12.2008, s. 60.

15 Dz.U. C 35 z 9.2.2012, s. 10.

16 Dz.U. L 8 z 12.1.2001, s. 1.

ROZDZIAŁ 1
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Cele

1. Niniejsza dyrektywa ma na celu zapewnienie, by ofiary przestępstwa otrzymały odpowiednie informacje, wsparcie i ochronę oraz by mogły uczestniczyć w postępowaniu karnym.

Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary były uznawane i by traktowano je z szacunkiem, w sposób taktowny, zindywidualizowany, profesjonalny oraz niedyskryminacyjny we wszelkich kontaktach ze służbami wsparcia ofiar lub służbami świadczącymi usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej, lub właściwymi organami działającymi w ramach postępowania karnego. Prawa określone w niniejszej dyrektywie stosuje się do ofiar w sposób niedyskryminacyjny, również niezależnie od ich prawa do pobytu.

2. Przy stosowaniu niniejszej dyrektywy państwa członkowskie zapewniają, by w przypadkach gdy ofiarą jest dziecko, w pierwszym rzędzie brano pod uwagę najlepsze zabezpieczenie jego interesu, który należy ocenić indywidualnie dla każdego przypadku. Pierwszeństwo ma podejście dostosowane do dziecka, uwzględniające wiek dziecka, poziom jego dojrzałości, jego opinie, potrzeby i obawy. Dziecko i osoba sprawująca nad nim władzę rodzicielską lub inny przedstawiciel prawny dziecka, o ile takie osoby istnieją, są informowani o wszelkich środkach lub prawach adresowanych w szczególny sposób do dziecka.

Artykuł 2
Definicje

1. Na użytek niniejszej dyrektywy zastosowanie mają następujące definicje:
   a) „ofiara" oznacza:
      (i) osobę fizyczną, która doznała szkody, w tym krzywdy fizycznej, psychicznej, moralnej lub emocjonalnej lub straty majątkowej, bezpośrednio spowodowanej przestępstwem;
      (ii) członków rodziny osoby, której śmierć była bezpośrednim skutkiem przestępstwa, jeżeli doznali oni szkody w wyniku śmierci tej osoby;
   b) „członkowie rodziny" oznaczają małżonka, osobę pozostającą z ofiarą, w sposób trwały i ciągły, w bliskim pożyciu we wspólnym gospodarstwie domowym, krewnych w linii prostej, rodzeństwo oraz osoby pozostające na utrzymaniu ofiary;
   c) „dziecko" oznacza każdą osobę w wieku poniżej 18 lat;
   d) „sprawiedliwość naprawcza" oznacza wszelkie procedury, dzięki którym ofiara oraz sprawca mają możliwość, pod warunkiem wyrażenia przez nich na to dobrowolnej

zgody, czynnego udziału w rozwiązaniu kwestii będących wynikiem przestępstwa przy pomocy bezstronnej strony trzeciej.

2. Państwa członkowskie mogą ustanowić procedury:
   a) ograniczające liczbę członków rodziny mogących korzystać z praw określonych w niniejszej dyrektywie, z uwzględnieniem okoliczności indywidualnego przypadku; oraz
   b) w odniesieniu do ust. 1 lit. a) ppkt (ii) – służące ustaleniu, którzy członkowie rodziny mają pierwszeństwo w odniesieniu do korzystania z praw określonych w niniejszej dyrektywie.

ROZDZIAŁ 2
UDZIELANIE INFORMACJI I WSPARCIA

Artykuł 3
Prawo do rozumienia i bycia rozumianym

1. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie środki, aby pomóc ofiarom w rozumieniu i byciu rozumianym od momentu pierwszego kontaktu z właściwym organem i podczas jakichkolwiek dalszych niezbędnych kontaktów z nimi w ramach postępowania karnego, również w przypadku udzielania informacji przez te organy.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by przekazywanie informacji ofiarom odbywało się z zastosowaniem prostego i przystępnego języka, ustnie lub pisemnie. Przy przekazywaniu informacji uwzględnia się cechy osobowe ofiary, w tym wszelkie rodzaje niepełnosprawności, które mogą mieć wpływ na zdolność ofiary do rozumienia lub bycia rozumianym.

3. O ile nie jest to sprzeczne z interesem ofiary lub nie naruszałoby to przebiegu postępowania, państwa członkowskie zezwalają, by w pierwszym kontakcie z właściwym organem ofiarom towarzyszyła wybrana przez nie osoba, gdy – ze względu na skutki przestępstwa – ofiara wymaga pomocy w rozumieniu lub byciu rozumianą.

Artykuł 4
Prawo do otrzymywania informacji od momentu pierwszego kontaktu z właściwym organem

1. Państwa członkowskie zapewniają, by – od momentu pierwszego kontaktu z właściwym organem i bez zbędnej zwłoki – oferowano ofiarom następujące informacje w prostym i przystępnym języku, celem umożliwienia ofiarom korzystania z praw określonych w niniejszej dyrektywie:
   a) rodzaj dostępnego ofierze wsparcia i od kogo można je uzyskać, w tym w odpowiednich przypadkach podstawowe informacje o dostępie do pomocy medycznej, wszel-

kiego wsparcia specjalistycznego, w tym wsparcia psychologa, oraz informacje o zakwaterowaniu zastępczym;
b) procedury dotyczące zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa oraz rola ofiary w takich procedurach;
c) w jaki sposób oraz na jakich warunkach ofiara może uzyskać ochronę, w tym środki ochrony;
d) w jaki sposób i na jakich warunkach ofiara może uzyskać poradę prawną, pomoc prawną oraz wszelkie porady innego rodzaju;
e) w jaki sposób i na jakich warunkach ofiara może uzyskać odszkodowanie;
f) w jaki sposób i na jakich warunkach ofiara jest uprawniona do tłumaczenia ustnego i pisemnego;
g) jeżeli ofiara ma miejsce zamieszkania w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym popełniono przestępstwo – informacje o wszelkich dostępnych szczególnych środkach, procedurach lub ustaleniach chroniących interes ofiary w państwie członkowskim, w którym ma miejsce pierwszy kontakt z właściwym organem;
h) dostępne procedury złożenia zawiadomienia w przypadku braku poszanowania praw ofiary przez właściwy organ działający w ramach postępowania karnego;
i) dane kontaktowe na potrzeby przekazywania informacji o sprawie, która dotyczy ofiary;
j) dostępne usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej;
k) w jaki sposób i na jakich warunkach ofiara może uzyskać zwrot kosztów poniesionych w związku z udziałem w postępowaniu karnym.

2. Zakres lub szczegółowość informacji, o których mowa w ust. 1, może być zróżnicowana w zależności od szczególnych potrzeb i osobistych uwarunkowań ofiary oraz od rodzaju i charakteru przestępstwa. Dodatkowe informacje mogą być przekazane także na późniejszym etapie w zależności od potrzeb ofiary oraz znaczenia tych informacji na poszczególnych etapach postępowania.

Artykuł 5
Prawa ofiar w chwili składania zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary otrzymywały pisemne potwierdzenie złożenia przez nie formalnego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa we właściwym organie państwa członkowskiego, zawierające podstawowe informacje o zgłoszonym przestępstwie.

2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, które pragną złożyć zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa i które nie rozumieją języka, którym posługuje się właściwy organ, lub nie mówią tym językiem, możliwość złożenia zawiadomienia w języku, który ofiara rozumie, lub uzyskanie niezbędnej pomocy językowej.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary, które nie rozumieją języka, którym posługuje się właściwy organ, lub nie mówią tym językiem, na wniosek otrzymały bezpłatnie tłumaczenie w zrozumiałym dla siebie języku pisemnego potwierdzenia złożenia zawiadomienia przewidzianego w ust. 1.

Artykuł 6
Prawo do otrzymania informacji o sprawie

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary były bez zbędnej zwłoki powiadamiane o przysługującym im prawie do otrzymania poniższych informacji o postępowaniu karnym wszczętym na skutek zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa na szkodę ofiary oraz by na wniosek otrzymały następujące informacje:

a) informacje o decyzjach o zaprzestaniu prowadzenia lub zakończeniu dochodzenia lub o nieściganiu sprawcy;

b) informacje o dacie i miejscu rozprawy oraz o rodzaju zarzutów wobec sprawcy.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary – zgodnie z ich rolą w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych – były bez zbędnej zwłoki powiadamiane o przysługującym im prawie do otrzymania poniższych informacji o postępowaniu karnym wszczętym na skutek zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa na szkodę ofiary oraz by na wniosek otrzymały te informacje w formie ustnej lub pisemnej:

a) informacje o prawomocnym orzeczeniu wydanym w procesie;

b) informacje umożliwiające ofierze zapoznanie się ze stanem postępowania karnego, chyba że w wyjątkowych okolicznościach takie powiadomienie mogłoby zaszkodzić właściwemu rozpatrzeniu sprawy.

3. Informacje przewidziane w ust. 1 lit. a) i w ust. 2 lit. a) obejmują uzasadnienie lub krótkie streszczenie uzasadnienia danej decyzji, z wyjątkiem decyzji wydanych przez ławę przysięgłych lub decyzji, których uzasadnienie jest poufne i zgodnie z prawem krajowym nie jest przedstawiane.

4. Wola ofiar w kwestii otrzymywania lub nieotrzymywania informacji jest wiążąca dla właściwego organu, chyba że informacje te muszą zostać przekazane ze względu na prawo ofiary do czynnego udziału w postępowaniu karnym. Państwa członkowskie umożliwiają ofiarom zmianę swojego wyboru w dowolnym momencie i uwzględniają taką zmianę.

5. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom możliwość uzyskania bez zbędnej zwłoki powiadomienia o tym, że osoba tymczasowo aresztowana, oskarżona lub skazana w związku z przestępstwami jej dotyczącymi została zwolniona lub zbiegła z miejsca zatrzymania. Ponadto państwa członkowskie zapewniają, by ofiary były informowane o wszelkich odpowiednich środkach wydanych w celu ich ochrony w przypadku zwolnienia lub ucieczki sprawcy.

6. Ofiary otrzymują, na wniosek, informacje przewidziane w ust. 5, co najmniej w przypadkach gdy występuje zagrożenie lub stwierdzone ryzyko, że poniosą one szkodę, chyba że istnieje stwierdzone ryzyko, że wskutek takiego powiadomienia szkodę poniesie sprawca.

Artykuł 7
Prawo do tłumaczenia ustnego i pisemnego

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, które nie rozumieją języka danego postępowania karnego lub nie mówią tym językiem, możliwość skorzystania, na wniosek, z bezpłatnego tłumaczenia ustnego – zgodnie z ich rolą w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych – co najmniej podczas wszelkich rozmów z ofiarą lub jej przesłuchań w toku postępowania karnego przed organami dochodzeniowymi lub sądowymi, w tym podczas przesłuchania przez policję, oraz z tłumaczenia ustnego w związku z ich czynnym udziałem w rozprawie sądowej i wszelkich niezbędnych posiedzeniach.

2. Bez uszczerbku dla prawa do obrony i zgodnie z przepisami o swobodzie sędziowskiej, można wykorzystywać technologie komunikacyjne, takie jak wideokonferencje, telefon lub internet, chyba że obecność tłumacza jest konieczna w celu umożliwienia skorzystania przez ofiarę z przysługujących jej praw lub zrozumienia postępowania.

3. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, które nie rozumieją języka danego postępowania karnego lub nie mówią tym językiem – zgodnie z ich rolą w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych – na wniosek, bezpłatne tłumaczenie pisemne na język, który jest dla niech zrozumiały, informacji niezbędnych do skorzystania przez nie z przysługujących im praw w postępowaniu karnym, w zakresie w jakim informacje te są udostępniane ofierze. Tłumaczenie takich informacji obejmuje co najmniej decyzję kończącą postępowanie karne związane z przestępstwem popełnionym na szkodę ofiary oraz, na wniosek ofiary, uzasadnienie decyzji albo krótkie streszczenie tego uzasadnienia, z wyjątkiem decyzji wydanych przez ławę przysięgłych lub decyzji, których uzasadnienie jest poufne, w których to przypadkach zgodnie z prawem krajowym uzasadnienie nie jest przedstawiane.

4. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary, które są uprawnione do uzyskania informacji o dacie i miejscu rozprawy zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. b i które nie rozumieją języka właściwych organów, otrzymały na wniosek tłumaczenie tych informacji, do których uzyskania są uprawnione.

5. Ofiara może złożyć uzasadniony wniosek o uznanie dokumentu za istotny. Nie istnieje wymóg tłumaczenia fragmentów istotnych dokumentów, które nie mają znaczenia dla umożliwienia ofiarom czynnego udziału w postępowaniu karnym.

6. Niezależnie od ust. 1 i 3, zamiast tłumaczenia pisemnego można zapewnić tłumaczenie ustne lub ustne streszczenie istotnych dokumentów, pod warunkiem że takie tłumaczenie ustne lub ustne streszczenie nie wpłyną negatywnie na rzetelność postępowania.

7. Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy dokonały oceny, czy ofiary potrzebują tłumaczenia ustnego lub pisemnego, przewidzianych w ust. 1 i 3. Ofiary mogą zaskarżyć decyzję o odmowie zapewnienia tłumaczenia ustnego lub pisemnego. Zasady proceduralne dotyczące takiego zaskarżenia określa prawo krajowe.

8. Tłumaczenie ustne i pisemne oraz rozpoznanie skargi na decyzję o odmowie zapewnienia tłumaczenia ustnego lub pisemnego, przewidzianych na podstawie niniejszego artykułu, nie mogą wydłużać w sposób nieuzasadniony postępowania karnego.

Artykuł 8
Prawo do korzystania z usług służb udzielających wsparcia ofiarom

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, stosownie do ich potrzeb, bezpłatny dostęp do poufnych służb udzielających wsparcia ofiarom przed rozpoczęciem postępowania karnego, w jego trakcie i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu. Członkowie rodziny mają dostęp do służb udzielających wsparcia ofiarom stosownie do swych potrzeb oraz do stopnia szkody doznanej wskutek przestępstwa popełnionego na szkodę ofiary.

2. Państwa członkowskie ułatwiają kierowanie ofiar do służb udzielających wsparcia ofiarom przez właściwy organ, który przyjął zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, lub przez inne odpowiednie podmioty.

3. Państwa członkowskie podejmują środki, by utworzyć bezpłatne i poufne specjalistyczne służby wsparcia jako uzupełnienie lub integralną część ogólnych służb udzielających wsparcia ofiarom lub by umożliwić organizacjom udzielającym wsparcia ofiarom wystąpienie do istniejących wyspecjalizowanych podmiotów udzielających takiego specjalistycznego wsparcia. Ofiary, stosownie do ich szczególnych potrzeb, mają dostęp do takich służb, a członkowie rodziny mają dostęp stosownie do ich szczególnych potrzeb i do stopnia szkody doznanej wskutek przestępstwa popełnionego na szkodę ofiary.

4. Służby udzielające wsparcia ofiarom i wszelkie specjalistyczne służby wsparcia można utworzyć jako organizacje publiczne lub pozarządowe i mogą one mieć charakter zawodowy lub społeczny.

5. Państwa członkowskie zapewniają, by dostęp do służb udzielających wsparcia ofiarom nie był uzależniony od złożenia przez ofiarę oficjalnego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa właściwemu organowi.

Artykuł 9

Wsparcie ze strony służb udzielających wsparcia ofiarom

1. Służby udzielające wsparcia ofiarom, o których mowa w art. 8 ust. 1, zapewniają co najmniej:

a) informacje, doradztwo i wsparcie dotyczące praw ofiar, w tym w zakresie korzystania z krajowych systemów odszkodowań za szkody poniesione wskutek przestępstwa, oraz dotyczące roli ofiar w postępowaniu karnym, także w zakresie przygotowania do udziału w procesie sądowym;
b) informacje o wszelkich istniejących specjalistycznych służbach wsparcia lub bezpośrednie kierowanie do tych służb;
c) wsparcie emocjonalne oraz, gdy jest dostępne, wsparcie psychologiczne;
d) doradztwo dotyczące kwestii finansowych i praktycznych będących skutkiem przestępstwa;
e) doradztwo dotyczące zagrożenia wtórną i ponowną wiktymizacją, zastraszeniem oraz odwetem i sposobów zapobiegania tym zjawiskom – o ile takie doradztwo nie jest zapewniane przez inne służby publiczne lub prywatne.

2. Państwa członkowskie zachęcają służby udzielające wsparcia ofiarom, by zwracały szczególną uwagę zwłaszcza na szczególne potrzeby ofiar, które doznały znacznej szkody ze względu na powagę przestępstwa.

3. O ile nie jest to zapewniane przez inne służby publiczne lub prywatne, specjalistyczne służby wsparcia, o których mowa w art. 8 ust. 3, przygotowują i zapewniają co najmniej:

a) schroniska lub inne odpowiednie zakwaterowanie zastępcze dla ofiar potrzebujących bezpiecznego miejsca ze względu na bezpośrednie ryzyko wtórnej i ponownej wiktymizacji, zastraszania oraz odwetu;
b) ukierunkowane i zintegrowane wsparcie ofiar o szczególnych potrzebach, takich jak ofiary przemocy seksualnej, ofiary przemocy na tle płciowym i ofiary przemocy w bliskich związkach, w tym wsparcie i doradztwo w związku z traumatycznymi przeżyciami.

ROZDZIAŁ 3
UDZIAŁ W POSTĘPOWANIU KARNYM

Artykuł 10
Prawo do bycia wysłuchanym

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom możliwość bycia wysłuchanymi podczas postępowania karnego i możliwość przedstawiania dowodów. Gdy przesłuchiwane ma być dziecko będące ofiarą, uwzględnia się odpowiednio jego wiek i dojrzałość.

2. Zasady proceduralne zapewniania ofiarom możliwości bycia wysłuchanym podczas postępowania karnego i możliwości zgłaszania dowodów określa prawo krajowe.

Artykuł 11
Prawa w przypadku decyzji o odmowie ścigania

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, zgodnie z ich rolą w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, prawo odwołania od decyzji o odmowie ścigania. Zasady proceduralne dotyczące takiego odwołania określa prawo krajowe.

2. Gdy zgodnie z prawem krajowym rola ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych zostanie ustalona dopiero po tym, jak zostanie podjęta decyzja o ściganiu sprawcy, państwa członkowskie zapewniają, by przynajmniej ofiary poważnych przestępstw miały prawo do złożenia odwołania od decyzji o odmowie ścigania. Zasady proceduralne takiego odwołania określa prawo krajowe.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary były bez zbędnej zwłoki powiadamiane o przysługującym im prawie do otrzymania informacji wystarczających do podjęcia decyzji o tym, czy złożyć odwołanie od decyzji o odmowie ścigania, oraz by na wniosek takie informacje otrzymały.

4. W przypadku gdy pierwotna decyzja o odmowie ścigania jest podjęta przez organ ścigania najwyższej instancji, którego decyzja zgodnie z prawem krajowym nie podlega zaskarżeniu, ten sam organ może rozpatrzyć odwołanie.

5. Ust. 1, 3 i 4 nie mają zastosowania do decyzji prokuratora o odmowie ścigania, jeżeli taka decyzja skutkuje rozstrzygnięciem pozasądowym, w zakresie w jakim prawo krajowe przewiduje taką możliwość.

Artykuł 12
Prawo do gwarancji w ramach usług w zakresie sprawiedliwości naprawczej

1. W celu zabezpieczenia ofiary przed wtórną i ponowną wiktymizacją, zastraszaniem oraz odwetem państwa członkowskie podejmują środki, które mają być stosowane podczas świadczenia usług w zakresie sprawiedliwości naprawczej. Takie środki zapewniają ofiarom, które decydują się na korzystanie z usług w zakresie sprawiedliwości naprawczej, dostęp do bezpiecznych i zadowalających usług w zakresie sprawiedliwości naprawczej, z zastrzeżeniem co najmniej następujących warunków:

a) usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej stosuje się tylko wtedy, gdy leżą w interesie ofiary, biorąc pod uwagę względy bezpieczeństwa, i opierają się one na dobrowolnej i świadomej zgodzie wyrażonej przez ofiarę, którą to zgodę można w każdej chwili wycofać;

b) przed wyrażeniem zgody na uczestnictwo w procesie sprawiedliwości naprawczej ofiara otrzymuje pełne i obiektywne informacje na temat tego procesu i jego potencjalnych rezultatów, jak również informacje o trybie nadzoru nad realizacją jakiejkolwiek ugody;

c) sprawca musiał wcześniej potwierdzić podstawowe fakty związane ze sprawą;
d) każda ugoda jest wynikiem dobrowolnego porozumienia i może być uwzględniona we wszelkich dalszych postępowaniach karnych;
e) rozmowy prowadzone w ramach czynności sprawiedliwości naprawczej, które nie są prowadzone publicznie, mają charakter poufny i nie są następnie ujawniane, chyba że strony wyrażą na to zgodę lub wymaga tego prawo krajowe ze względu na nadrzędny interes publiczny.

2. Państwa członkowskie ułatwiają kierowanie spraw, w odpowiednich przypadkach, do służb świadczących usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej, również poprzez ustanowienie procedur lub wytycznych dotyczących warunków takiego kierowania.

Artykuł 13
Prawo do pomocy prawnej

Państwa członkowskie zapewniają ofiarom dostęp do pomocy prawnej, jeżeli ofiary mają status strony w postępowaniu karnym. Warunki lub zasady proceduralne dostępu ofiar do pomocy prawnej określa prawo krajowe.

Artykuł 14
Prawo do zwrotu kosztów

Państwa członkowskie przyznają ofiarom uczestniczącym w postępowaniu karnym możliwość uzyskania zwrotu kosztów poniesionych w związku z czynnym udziałem w postępowaniu karnym, zgodnie z ich rolą w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Warunki lub zasady proceduralne uzyskania przez ofiary zwrotu kosztów określa prawo krajowe.

Artykuł 15
Prawo do zwrotu mienia

Państwa członkowskie zapewniają na podstawie decyzji właściwego organu niezwłoczny zwrot ofiarom możliwego do odzyskania mienia zajętego w toku postępowania karnego, chyba że jest ono niezbędne do celów postępowania karnego. Warunki lub zasady proceduralne zwrotu takiego mienia ofiarom określa prawo krajowe.

Artykuł 16
Prawo do decyzji w sprawie odszkodowania od sprawcy w toku postępowania karnego

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom w toku postępowania karnego prawo do uzyskania w rozsądnym terminie decyzji w sprawie odszkodowania od sprawcy, z wyjątkiem sytuacji, w których prawo krajowe przewiduje, że taka decyzja podejmowana jest w drodze innego postępowania prawnego.

2. Państwa członkowskie promują środki mające zachęcić sprawców do przekazywania ofiarom odpowiedniego odszkodowania.

Artykuł 17
Prawa ofiar mających miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim

1. Państwa członkowskie zapewniają swoim właściwym organom możliwość podjęcia odpowiednich środków w celu zminimalizowania trudności napotykanych w sytuacjach, gdy ofiara ma miejsce zamieszkania w państwie członkowskim innym niż to, w którym popełniono przestępstwo, w szczególności w odniesieniu do organizacji postępowania. W tym celu organy państwa członkowskiego, w którym popełniono przestępstwo, są w szczególności przygotowane na:

a) odebranie zeznania od ofiary bezpośrednio w następstwie złożenia właściwemu organowi zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa;

b) skorzystanie w możliwym zakresie z przepisów dotyczących wideokonferencji oraz konferencji telefonicznych, określonych w Konwencji o wzajemnej pomocy w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej z dnia 29 maja 2000 r.[17], w celu wysłuchania ofiar zamieszkałych za granicą.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary przestępstwa w państwach członkowskich innych niż to, w którym mają miejsce zamieszkania, miały możliwość złożenia zawiadomienia właściwym organom państwa członkowskiego zamieszkania, jeżeli nie mogą tego uczynić w państwie członkowskim, w którym popełniono przestępstwo, lub – w przypadku poważnego przestępstwa określonego w prawie krajowym tego państwa członkowskiego – jeżeli nie chcą tego zrobić.

3. Państwa członkowskie zapewniają bezzwłoczne przekazanie zawiadomienia przez właściwy organ, w którym ofiara je złożyła, do właściwego organu państwa członkowskiego, w którym przestępstwo zostało popełnione, jeżeli postępowanie nie zostało wszczęte przez państwo członkowskie, w którym złożono zawiadomienie.

17 Dz.U. C 197 z 12.7.2000, s. 3.

ROZDZIAŁ 4
OCHRONA OFIAR ORAZ UZNANIE OFIAR O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH W ZAKRESIE OCHRONY

Artykuł 18
Prawo do ochrony

Bez uszczerbku dla prawa do obrony państwa członkowskie zapewniają dostępność środków służących ochronie ofiar i członków ich rodzin przed wtórną i ponowną wiktymizacją, zastraszaniem oraz odwetem – w tym także środków przeciwko ryzyku szkód, emocjonalnych lub psychologicznych – oraz służących ochronie godności ofiar podczas przesłuchania lub składania zeznań. W razie konieczności środki takie obejmują także procedury fizycznej ochrony ofiar i członków ich rodzin przewidziane w prawie krajowym.

Artykuł 19
Prawo ofiary do unikania kontaktu ze sprawcą

1. Państwa członkowskie ustanawiają warunki niezbędne do zapewnienia możliwości uniknięcia kontaktu między ofiarami i, w razie konieczności, członkami ich rodzin a sprawcą w pomieszczeniach, gdzie prowadzone jest postępowanie karne, chyba że ze względu na dobro postępowania taki kontakt jest wymagany.
2. Państwa członkowskie zapewniają, by nowe pomieszczenia sądowe miały osobne poczekalnie dla ofiar.

Artykuł 20
Prawo do ochrony ofiar w trakcie postępowania przygotowawczego

Bez uszczerbku dla praw do obrony i zgodnie z przepisami o swobodzie sędziowskiej, państwa członkowskie zapewniają, by podczas postępowania przygotowawczego:

a) przesłuchania ofiar zostały przeprowadzone bez nieuzasadnionej zwłoki po złożeniu właściwemu organowi zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa;
b) liczba przesłuchań była jak najbardziej ograniczona i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to absolutnie niezbędne do celów postępowania przygotowawczego;
c) ofiarom towarzyszyć mógł przedstawiciel prawny lub wybrana przez nie osoba, o ile nie podjęto uzasadnionej decyzji wykluczającej taką możliwość;
d) badania lekarskie ograniczały się do minimum i były przeprowadzane jedynie w przypadkach, gdy jest to absolutnie niezbędne dla celów postępowania karnego.

Artykuł 21
Prawo do ochrony prywatności

1. Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy mogły przyjmować podczas postępowania karnego odpowiednie środki w celu ochrony prywatności, w tym ochrony cech osobowych ofiary uwzględnianych w indywidualnej ocenie przewidzianej w art. 22 oraz wizerunku ofiar i członków ich rodzin. Ponadto państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy mogły podejmować wszelkie zgodne z prawem środki w celu zapobieżenia publicznemu rozpowszechnianiu wszelkich informacji, które mogłyby prowadzić do zidentyfikowania dziecka będącego ofiarą.

2. W celu ochrony prywatności, integralności osobistej i danych osobowych ofiar państwa członkowskie, z poszanowaniem wolności wypowiedzi i informacji oraz wolności i pluralizmu mediów, zachęcają media do przyjmowania środków samoregulacyjnych.

Artykuł 22
Indywidualna ocena służąca ustaleniu szczególnych potrzeb ofiar w zakresie ochrony

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary poddano na czas indywidualnej ocenie, zgodnie z procedurami krajowymi, w celu ustalenia szczególnych potrzeb w zakresie ochrony i określenia, czy i w jakim zakresie skorzystałyby w trakcie postępowania karnego ze specjalnych środków przewidzianych w art. 23 i 24, ze względu na ich szczególne narażenie na wtórną i ponowną wiktymizację, zastraszanie oraz odwet.

2. Indywidualna ocena uwzględnia w szczególności:
   a) cechy osobowe ofiary;
   b) rodzaj lub charakter przestępstwa; oraz
   c) okoliczności przestępstwa.

3. W ramach indywidualnej oceny szczególną uwagę zwraca się na ofiary, które doznały znacznej szkody ze względu na powagę przestępstwa, ofiary przestępstw popełnionych z powodu uprzedzeń lub dyskryminacji – co mogło być w szczególności powiązane z ich cechami osobowymi – oraz ofiary, których szczególne narażenie jest skutkiem związku ze sprawcą lub zależności od niego. W tym zakresie należycie uwzględnia się ofiary terroryzmu, przestępczości zorganizowanej, handlu ludźmi, przemocy na tle płciowym, przemocy w bliskich związkach, przemocy seksualnej lub wykorzystywania seksualnego lub przestępstw z nienawiści oraz ofiary będące osobami niepełnosprawnymi.

4. Do celów niniejszej dyrektywy zakłada się, że dzieci będące ofiarami mają szczególne potrzeby w zakresie ochrony, gdyż narażone są na wtórną i ponowną wiktymizację, zastraszanie oraz odwet. W celu określenia, czy i w jakim stopniu korzystałyby one ze środków specjalnych przewidzianych w art. 23 i 24, dzieci będące ofiarami poddawane są indywidualnej ocenie przewidzianej w ust. 1 niniejszego artykułu.

5. Zakres indywidualnej oceny może być dostosowany odpowiednio do wagi przestępstwa oraz stopnia widocznej szkody, którą poniosła ofiara.

6. Przy dokonywaniu indywidualnej oceny ściśle angażuje się ofiary i uwzględnia się ich wolę, w tym życzenie niekorzystania przez nie ze środków specjalnych przewidzianych w art. 23 i 24.

7. Jeżeli elementy stanowiące podstawę indywidualnej oceny uległy znacznej zmianie, państwa członkowskie zapewniają, by była ona aktualizowana w toku całego postępowania karnego.

Artykuł 23
Prawo do ochrony ofiar o szczególnych potrzebach w zakresie ochrony podczas postępowania karnego

1. Bez uszczerbku dla praw do obrony i zgodnie z przepisami o swobodzie sędziowskiej, państwa członkowskie zapewniają, by ofiary o szczególnych potrzebach w zakresie ochrony korzystające ze szczególnych środków ustalonych w rezultacie indywidualnej oceny przewidzianej w art. 22 ust. 1 mogły korzystać ze środków przewidzianych w ust. 2 i 3 niniejszego artykułu. Nie zapewnia się środka specjalnego wynikającego z indywidualnej oceny, jeżeli uniemożliwiają to ograniczenia operacyjne lub praktyczne lub gdy istnieje pilna potrzeba przesłuchania ofiary, a jej nieprzesłuchanie mogłoby wyrządzić szkodę ofierze lub innej osobie lub mógłby stanowić uszczerbek dla przebiegu postępowania.

2. Ofiarom o szczególnych potrzebach w zakresie ochrony określonym zgodnie z art. 22 ust. 1 udostępnia się podczas postępowania przygotowawczego następujące środki:

a) przesłuchania ofiar odbywają się w zaprojektowanych lub przystosowanych do tego celu pomieszczeniach;
b) przesłuchania ofiar są prowadzone przez lub z udziałem specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu;
c) wszelkie przesłuchania ofiar są prowadzone przez te same osoby, chyba że jest to sprzeczne z właściwym funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości;
d) wszelkie przesłuchania ofiar przemocy seksualnej, przemocy na tle płciowym lub przemocy w bliskich związkach – jeżeli nie są prowadzone przez prokuratora ani sędziego – prowadzą osoby tej samej płci co ofiara, o ile takie jest życzenie ofiary i o ile nie stanowi to uszczerbku dla przebiegu postępowania karnego.

3. Ofiarom o szczególnych potrzebach w zakresie ochrony określonym zgodnie z art. 22 ust. 1 udostępnia się podczas postępowania sądowego:

a) środki zapewniające unikanie kontaktu wzrokowego między ofiarami a sprawcami, również w trakcie składania zeznań, dzięki zastosowaniu odpowiednich środków, w tym technologii komunikacyjnych;

b) środki służące temu, by ofiara mogła zostać przesłuchana pod jej nieobecność na sali sądowej, w szczególności dzięki wykorzystaniu odpowiednich technologii komunikacyjnych;
c) środki pozwalające uniknąć zbędnych pytań dotyczących życia prywatnego ofiary, niezwiązanych z przestępstwem; oraz
d) środki umożliwiające przeprowadzenie przesłuchania bez obecności publiczności.

Artykuł 24
Prawo do ochrony dzieci będących ofiarami podczas postępowania karnego

1. Jeżeli ofiarą jest dziecko, państwa członkowskie – w uzupełnieniu środków przewidzianych w art. 23 – zapewniają, by:
a) w toku postępowania przygotowawczego wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą mogły być utrwalane audiowizualnie, a te utrwalone audiowizualnie przesłuchania mogły zostać wykorzystane jako dowód w postępowaniu karnym;
b) w toku postępowania przygotowawczego i postępowania sądowego, zgodnie z rolą ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, właściwe organy wyznaczają specjalnego przedstawiciela dla dziecka będącego ofiarą, jeżeli – zgodnie z prawem krajowym – osoby, które sprawują władzę rodzicielską, nie mogą reprezentować dziecka będącego ofiarą ze względu na konflikt interesów między nimi a ofiarą lub jeżeli dziecko będące ofiarą nie ma opieki albo jest odłączone od rodziny;
c) w przypadku gdy dziecko będące ofiarą ma prawo do doradztwa prawnego, ma ono prawo do własnego doradztwa prawnego i zastępstwa procesowego, we własnym imieniu, w postępowaniach, w których istnieje lub może zaistnieć konflikt interesów między dzieckiem będącym ofiarą a osobami sprawującymi władzę rodzicielską.

Przepisy dotyczące procedury utrwalania audiowizualnego, o którym mowa w akapicie pierwszym lit. a), oraz korzystanie z niego określa prawo krajowe.

2. W przypadku gdy niemożliwe jest ustalenie wieku ofiary, a istnieją powody, by sądzić, że ofiarą jest dziecko, ofiarę tę do celów niniejszej dyrektywy uznaje się za dziecko.

ROZDZIAŁ 5
PRZEPISY RÓŻNE

Artykuł 25
Szkolenie specjalistów

1. Państwa członkowskie zapewniają, by urzędnicy, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami, tacy jak funkcjonariusze policji i pracownicy sądu, przeszli zarówno ogólne, jak i specjalistyczne szkolenie na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z ofiarami, mające uświadomić im

potrzeby ofiar oraz nauczyć ich traktowania ofiar z szacunkiem oraz w sposób bezstronny, i profesjonalny.

2. Bez uszczerbku dla niezawisłości sądów oraz różnic w organizacji wymiaru sprawiedliwości w całej Unii, państwa członkowskie wymagają, by osoby odpowiedzialne za szkolenie sędziów i prokuratorów uczestniczących w postępowaniu karnym udostępniały zarówno ogólne, jak i specjalistyczne szkolenia pozwalające sędziom i prokuratorom lepiej zrozumieć potrzeby ofiar.

3. Z należytym uwzględnieniem niezależności zawodów prawniczych, państwa członkowskie zalecają, by osoby odpowiedzialne za szkolenie prawników udostępniały zarówno ogólne, jak i specjalistyczne szkolenia pozwalające prawnikom lepiej zrozumieć potrzeby ofiar.

4. Poprzez swoje służby publiczne lub finansowanie organizacji wsparcia dla ofiar państwa członkowskie popierają inicjatywy, które umożliwiają osobom zapewniającym ofiarom wsparcie oraz usługi sprawiedliwości naprawczej odpowiednie szkolenie na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z ofiarami oraz przestrzeganie norm zawodowych w celu zagwarantowania świadczenia tych usług z szacunkiem oraz w sposób bezstronny i profesjonalny.

5. Stosownie do odpowiednich obowiązków oraz rodzaju i poziomu kontaktów danego specjalisty z ofiarami, szkolenie służy temu, by specjalista był w stanie rozpoznać ofiary oraz traktować je z szacunkiem i w sposób profesjonalny i niedyskryminacyjny.

Artykuł 26
Współpraca i koordynacja usług

1. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie działania, aby ułatwić współpracę między państwami członkowskimi na rzecz poprawy możliwości korzystania przez ofiary ze swoich praw określonych w niniejszej dyrektywie oraz w prawie krajowym. Taka współpraca ma na celu co najmniej:

a) wymianę najlepszych praktyk;
b) konsultację w poszczególnych sprawach; oraz
c) pomoc dla europejskich sieci pracujących nad kwestiami bezpośrednio dotyczącymi praw ofiar.

2. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie działania, prowadzone między innymi przez internet, służące zwiększeniu świadomości na temat praw określonych w niniejszej dyrektywie, zmniejszeniu zagrożenia wiktymizacją oraz zminimalizowaniu negatywnego wpływu przestępstwa oraz ryzyka wtórnej i ponownej wiktymizacji, zastraszania oraz odwetu, w szczególności przez ukierunkowanie tych działań na grupy ryzyka, takie jak dzieci, ofiary przemocy na tle płciowym oraz przemocy w bliskich związkach. Takie działania mogą obejmować kampanie informacyjne i uświadamiające oraz programy badawcze i edukacyjne, prowadzone w stosownych przypadkach we współpracy z odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i innymi podmiotami.

ROZDZIAŁ 6
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 27
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia 16 listopada 2015 r.

2. Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia są określane przez państwa członkowskie.

Artykuł 28
Dostarczanie danych i statystyk

Państwa członkowskie w terminie do dnia 16 listopada 2017 r., a następnie co trzy lata przekazują Komisji dostępne dane pokazujące, w jaki sposób ofiary korzystały ze swoich praw przewidzianych w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 29
Sprawozdanie

Przed dniem 16 listopada 2017 r. Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające, w jakim stopniu państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy, w tym opis działań podjętych na mocy art. 8, 9 i 23; sprawozdaniu w razie potrzeby towarzyszą wnioski ustawodawcze.

Artykuł 30
Zastąpienie decyzji ramowej 2001/220/WSiSW

Niniejszym zastępuje się decyzję ramową 2001/220/WSiSW w odniesieniu do państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy, bez uszczerbku dla zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminu transpozycji do prawa krajowego.

W odniesieniu do państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy odesłania do tej decyzji ramowej traktuje się jako odesłania do niniejszej dyrektywy.

Artykuł 31
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 32
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.
Sporządzono w Strasburgu dnia 25 października 2012 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

M. Schulz
Przewodniczący

W imieniu Rady

A. D. Mavroyiannis
Przewodniczący

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW z dnia 5 kwietnia 2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 101, s. 1)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2 i art. 83 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego,[1]

po konsultacji z Komitetem Regionów,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Handel ludźmi jest poważnym przestępstwem, popełnianym często w ramach przestępczości zorganizowanej, i rażącym naruszeniem praw podstawowych, wyraźnie zakazanym przez Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej. Zapobieganie handlowi ludźmi i zwalczanie tego procederu jest priorytetem dla Unii i państw członkowskich.

(2) Niniejsza dyrektywa jest częścią globalnego działania wymierzonego w handel ludźmi, które obejmuje działania angażujące państwa trzecie, zgodnie z „Dokumentem dotyczącym działań na temat wzmacniania zewnętrznego wymiaru Unii w zakresie działań przeciwko handlowi ludźmi; Ku światowym działaniom UE przeciwko handlowi ludź-

1 Opinia z dnia 21 października 2010 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

2 Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 14 grudnia 2010 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) i decyzja Rady z dnia 21 marca 2011 r.

mi" zatwierdzonym przez Radę w dniu 30 listopada 2009 r. W tym kontekście w państwach trzecich, z których pochodzą ofiary, lub przez które odbywa się przekazywanie ofiar, powinny być kontynuowane działania mające na celu zwiększenie świadomości, ograniczenie bezbronności, wspieranie ofiar i pomaganie im, przeciwdziałanie czynnikom stojącym u źródeł handlu ludźmi oraz wspieranie tych państw trzecich w opracowywaniu właściwych przepisów dotyczących zwalczania tego procederu.

(3) W niniejszej dyrektywie uznaje się fakt, że zjawisko handlu ludźmi jest silnie powiązane z płcią oraz że kobietami handluje się w innych celach niż mężczyznami. Z tego powodu środki wsparcia i pomocy w stosownych przypadkach również powinny być zróżnicowane w zależności od płci. Czynniki zachęcające i zniechęcające mogą różnić się w zależności od sektorów, jak handel ludźmi w celach werbowania do sektora usług seksualnych lub do celów wyzysku w pracy np. w sektorze budowlanym, w sektorze rolnictwa lub przymusowej służby domowej.

(4) Unia zobowiązała się zapobiegać handlowi ludźmi i zwalczać ten proceder oraz chronić prawa osób będących ofiarami handlu. W tym celu przyjęto decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi[3] oraz plan UE dotyczący najlepszych praktyk, standardów i procedur zwalczania handlu ludźmi i zapobiegania mu[4]. Ponadto Program sztokholmski – otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli[5], przyjęty przez Radę Europejską, nadaje wyraźnie priorytet zwalczaniu handlu ludźmi. Należy rozważyć inne środki, takie jak wsparcie dla opracowania ogólnych wskaźników unijnych służących do identyfikacji ofiar handlu ludźmi, poprzez wymianę najlepszych praktyk między wszystkimi istotnymi podmiotami, w szczególności publicznymi i prywatnymi jednostkami pomocy społecznej.

(5) Organy ścigania państw członkowskich powinny kontynuować współpracę w celu wzmocnienia zwalczania handlu ludźmi. W związku z tym zasadnicze znaczenie ma ścisła współpraca transgraniczna, w tym wymiana informacji i najlepszych praktyk, a także stały otwarty dialog między służbami policji, władzami sądowymi i finansowymi państw członkowskich. Koordynacja w zakresie ścigania i oskarżania przypadków handlu ludźmi powinna zostać ułatwiona dzięki wzmocnionej współpracy z Europolem i Eurojustem, a także poprzez utworzenie wspólnych zespołów śledczych i wdrożenie decyzji ramowej Rady 2009/948/WSiSW z dnia 30 listopada 2009 r.

3 Dz.U. L 203 z 1.8.2002, s. 1.

4 Dz.U. C 311 z 9.12.2005, s. 1.

5 Dz.U. C 115 z 4.5.2010, s. 1.

w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów[6].

(6) Państwa członkowskie powinny zachęcać do pracy w tej dziedzinie organizacje społeczeństwa obywatelskiego i ściśle z nimi współpracować, w tym z uznanymi i aktywnie działającymi w tym obszarze organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ofiarami handlu ludźmi, w szczególności w zakresie inicjowania strategii działania, w zakresie kampanii informacyjnych i uświadamiających, programów badawczych i edukacyjnych, szkoleń oraz monitorowania i oceny wpływu środków przeciwdziałających handlowi ludźmi.

(7) W niniejszej dyrektywie przyjęto zintegrowane, kompleksowe i skupiające się na prawach człowieka podejście do kwestii walki z handlem ludźmi, a w trakcie wdrażania jej należy uwzględnić dyrektywę Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami[7], oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidującą minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich[8]. Głównymi celami niniejszej dyrektywy są bardziej rygorystyczne zapobieganie i ściganie oraz ochrona praw pokrzywdzonych. Niniejsza dyrektywa przewiduje również zależną od przypadku interpretację różnych form handlu ludźmi i ma na celu zwalczanie każdej z tych form z użyciem jak najskuteczniejszych środków.

(8) Dzieci są bardziej bezbronne niż dorośli i dlatego istnieje większe ryzyko, iż padną ofiarą handlu ludźmi. Stosując niniejszą dyrektywę, należy w pierwszym rzędzie dążyć do najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z 1989 r.

(9) Protokół Organizacji Narodów Zjednoczonych z 2000 r. o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Organizacji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej oraz Konwencja Rady Europy w sprawie działań prze-

6 Dz.U. L 328 z 15.12.2009, s. 42.

7 Dz.U. L 261 z 6.8.2004, s. 19.

8 Dz.U. L 168 z 30.6.2009, s. 24.

ciwko handlowi ludźmi z 2005 r. to zasadnicze elementy procesu wzmacniania współpracy międzynarodowej na rzecz zwalczania handlu ludźmi. Należy zaznaczyć, że konwencja Rady Europy przewiduje mechanizm ewaluacyjny, w którego skład wchodzą grupa ekspertów ds. działań przeciwko handlowi ludźmi (GRETA) oraz Komitet Stron. Należy wspierać współpracę między organizacjami międzynarodowymi uprawnionymi do podejmowania działań przeciwko handlowi ludźmi w celu unikania powielania wysiłków.

(10) Niniejsza dyrektywa nie narusza zasady niewydalania zgodnie z Konwencją dotyczącą statusu uchodźców z 1951 r. (konwencja genewska) oraz jest zgodna z art. 4 i art. 19 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

(11) W reakcji na aktualne trendy rozwoju zjawiska handlu ludźmi, w niniejszej dyrektywie przyjęto szerszą koncepcję tego procederu w stosunku do decyzji ramowej 2002/629/WSiSW, dlatego też obejmuje ona dodatkowe formy wyzysku. W kontekście niniejszej dyrektywy zmuszanie do żebrania należy rozumieć jako formę przymusowej pracy lub usług, zdefiniowanych w konwencji MOP nr 29 dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej z 1930 r. Wyzyskiwanie żebractwa, w tym wykorzystywanie osób zależnych, będących ofiarami handlu ludźmi, do żebractwa, wchodzi zatem w zakres definicji handlu ludźmi wyłącznie w tych przypadkach, w których występują wszystkie elementy zjawiska przymusowej pracy lub usług. W świetle odnośnego orzecznictwa należy każdorazowo indywidualnie ocenić ważność ewentualnej zgody na świadczenie danej pracy lub usługi. Natomiast w przypadku dziecka ewentualna zgoda nie powinna być nigdy uznawana za ważną. Wyrażenie „wyzyskiwanie działalności przestępczej" należy rozumieć jako wykorzystywanie osoby do popełnienia, między innymi, kradzieży kieszonkowej, kradzieży sklepowej, handlu narkotykami oraz innych podobnych działań, podlegających karom i przynoszących korzyść majątkową. Definicja obejmuje także handel ludźmi w celu pobrania organów, które stanowi poważne naruszenie godności ludzkiej i integralności fizycznej, a także na przykład inne zachowanie, takie jak nielegalna adopcja lub przymusowe małżeństwo, jeżeli wypełniają one znamiona przestępstwa handlu ludźmi.

(12) Wysokość sankcji w niniejszej dyrektywie odzwierciedla rosnące zaniepokojenie państw członkowskich rozwojem zjawiska handlu ludźmi. Z tego powodu za podstawę niniejszej dyrektywy przyjęto poziomy 3 i 4 konkluzji Rady z 24-25 kwietnia 2002 r. w sprawie podejścia stosowanego w odniesieniu do harmonizacji w zakresie wymiaru sankcji. Jeżeli przestępstwo zostało popełnione w określonych okolicznościach, na przykład wobec szczególnie bezbronnej ofiary, sankcja powinna być surowsza. W kontekście niniejszej dyrektywy kategoria osób szczególnie bezbronnych powin-

na obejmować przynajmniej wszystkie dzieci. Przy ocenie bezbronności ofiary mogą być brane pod uwagę inne czynniki, takie jak płeć, ewentualna ciąża, stan zdrowia lub ewentualna niepełnosprawność. Jeżeli okoliczności przestępstwa są szczególnie ciężkie, np. gdy prowadziło do zagrożenia życia ofiary lub wiązało się z użyciem poważnej przemocy, takiej jak tortury, wymuszone zażycie narkotyków lub leków, gwałt lub inne poważne formy przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej, albo wyrządziło szczególnie poważne szkody ofierze, powinno to znaleźć odzwierciedlenie w surowszej sankcji. W przypadkach, w których na mocy niniejszej dyrektywy następuje odniesienie do wydania osoby, należy je rozumieć zgodnie z decyzją ramową Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi[9]. Waga popełnionego przestępstwa może być brana pod uwagę w ramach wykonania kary.

(13) W zwalczaniu handlu ludźmi należy w pełni wykorzystać istniejące instrumenty przewidujące możliwość zajęcia i konfiskaty korzyści z przestępstwa, takie jak Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i załączone do niej protokoły, Konwencja Rady Europy z 1990 r. w sprawie prania, poszukiwania, zajmowania i konfiskaty dochodów z działalności przestępczej, decyzja ramowa Rady 2001/500/WSiSW z dnia 26 czerwca 2001 r. w sprawie prania brudnych pieniędzy oraz identyfikacji, wykrywania, zamrożenia, zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa[10] oraz decyzja ramowa Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa[11]. Należy zachęcać do wykorzystania zajętych i skonfiskowanych narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstw, o których mowa w niniejszej dyrektywie, do wzmocnienia pomocy dla ofiar i ich ochrony, w tym odszkodowania dla ofiar, i transgranicznej działalności Unii służącej zwalczaniu handlu ludźmi.

(14) Ofiary handlu ludźmi należy, zgodnie z podstawowymi zasadami systemów prawnych odpowiednich państw członkowskich, chronić przed ściganiem oraz karaniem za działania przestępcze, takie jak korzystanie z fałszywych dokumentów, oraz przestępstwa na podstawie przepisów dotyczących prostytucji oraz imigracji, do których popełnienia osoby te zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji tego, iż stały się ofiarą handlu ludźmi. Celem takiej regulacji jest ochrona praw człowieka przysługujących ofiarom, zapobieżenie dalszej wiktymizacji oraz zachęcenie ich do zeznawa-

9 Dz.U. L 190 z 18.7.2002, s. 1.

10 Dz.U. L 182 z 5.7.2001, s. 1.

11 Dz.U. L 68 z 15.3.2005, s. 49.

nia w postępowaniu karnym przeciwko sprawcom. Ochrona ta nie powinna wykluczać ścigania lub karania za przestępstwa, które dana osoba popełniła z własnej woli lub w których z własnej woli brała udział.

(15) Aby zapewnić skuteczne ściganie i oskarżanie w odniesieniu do przestępstw handlu ludźmi, wszczęcie postępowania nie powinno – co do zasady – zależeć od złożenia skargi lub zawiadomienia przez ofiarę. Ze względu na charakter czynu należy umożliwić ściganie przestępstwa przez wystarczający okres od momentu osiągnięcia przez ofiarę pełnoletności. Wystarczający okres, w ciągu którego można ścigać przestępstwo, należy określić zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego. Funkcjonariusze organów ścigania i oskarżyciele powinni być odpowiednio przeszkoleni, w szczególności w celu wzmocnienia międzynarodowej współpracy sądowej i współpracy w zakresie ścigania. Osoby odpowiedzialne za ściganie i oskarżanie w odniesieniu do takich przestępstw powinny także mieć dostęp do narzędzi śledczych używanych do walki z przestępczością zorganizowaną i innymi poważnymi przestępstwami. Takie narzędzia mogą obejmować przechwytywanie przekazów telekomunikacyjnych, niejawny nadzór, w tym elektroniczny, monitorowanie rachunków bankowych lub inne metody dochodzenia finansowego.

(16) W celu zapewnienia skutecznego ścigania międzynarodowych grup przestępczych, których centrum działalności znajduje się w jednym z państw członkowskich i które prowadzą handel ludźmi w państwach trzecich, należy ustanowić jurysdykcję w odniesieniu do przestępstwa handlu ludźmi w przypadku, gdy sprawca jest obywatelem danego państwa członkowskiego, a przestępstwo zostało popełnione poza terytorium tego państwa. Podobnie możliwe jest ustalenie jurysdykcji w przypadku, gdy sprawca ma miejsce zwykłego pobytu w jednym z państw członkowskich, gdy ofiara jest obywatelem państwa członkowskiego lub ma w nim miejsce zwykłego pobytu lub gdy przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej siedzibę na terytorium państwa członkowskiego, a popełniono je poza terytorium tego państwa członkowskiego.

(17) Podczas gdy dyrektywa 2004/81/WE przewiduje wydanie dokumentu pobytowego ofiarom handlu ludźmi będącymi obywatelami państw trzecich, a dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich reguluje wykonywanie prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich[12] przez obywateli Unii i ich

12 Dz.U. L 158 z 30.4.2004, s. 77.

rodzin, w tym ochronę przed wydaleniem – niniejsza dyrektywa określa szczególne środki ochrony wobec wszystkich ofiar handlu ludźmi. W związku z tym niniejsza dyrektywa nie dotyczy warunków pobytu ofiar handlu ludźmi na terytorium państw członkowskich.

(18) Niezbędne jest, aby ofiary handlu ludźmi mogły skutecznie korzystać z przysługujących im praw. W związku z tym należy zapewnić im wsparcie i pomoc przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu. Państwa członkowskie powinny przewidzieć środki na udzielanie pomocy ofiarom, a także na ich wsparcie i ochronę. Udzielane wsparcie i pomoc powinny obejmować w szczególności minimalny zestaw środków niezbędnych do tego, by osoba pokrzywdzona doszła do równowagi i uciekła swoim prześladowcom. Praktyczna realizacja takich środków powinna, w oparciu o indywidualną ocenę przeprowadzoną zgodnie z procedurami krajowymi, uwzględniać okoliczności, kontekst kulturowy i potrzeby danej osoby. Danej osobie trzeba zapewnić pomoc i wsparcie, jak tylko pojawią się uzasadnione przesłanki pozwalające przypuszczać, że mogła ona stać się ofiarą handlu ludźmi, niezależnie od tego, czy godzi się ona występować w charakterze świadka. W przypadkach, w których ofiara przebywa w danym państwie członkowskim nielegalnie, pomocy i wsparcia należy udzielić bezwarunkowo, przynajmniej podczas okresu do namysłu. Jeżeli po zakończeniu procesu identyfikacji lub upływie okresu do namysłu dana ofiara nie zostanie uznana za kwalifikującą się do uzyskania dokumentu pobytowego ani nie ma innej podstawy legalnego pobytu w danym państwie członkowskim, lub osoba ta opuściła terytorium tego państwa członkowskiego, państwo to nie jest zobowiązane do dalszego udzielania pomocy i wsparcia tej osobie na podstawie niniejszej dyrektywy. W razie potrzeby należy w dalszym ciągu udzielać pomocy i wsparcia przez odpowiedni okres po zakończeniu postępowania karnego, np. gdy trwa leczenie poważnych fizycznych lub psychicznych skutków przestępstwa lub też jeżeli ofierze grozi niebezpieczeństwo z powodu zeznań złożonych przez nią w tym postępowaniu karnym.

(19) Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym[13] określa pakiet praw ofiary przysługujących jej w postępowaniu karnym, w tym prawo do ochrony i odszkodowania. Ofiary handlu ludźmi powinny ponadto otrzymać bezzwłocznie dostęp do doradztwa prawnego i – zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwa procesowego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania. Tego rodzaju doradztwo prawne lub zastępstwo procesowe właściwe organy mogą również zapewniać w celu dochodze-

13 Dz.U. L 82 z 22.3.2001, s. 1.

nia odszkodowania od państwa. Doradztwo prawne ma umożliwić ofiarom uzyskanie danych o ich sytuacji oraz porady dotyczącej istniejących możliwości. Doradztwo prawne powinno być świadczone przez osobę posiadającą odpowiednie przeszkolenie prawnicze, która nie musi być koniecznie prawnikiem. Doradztwo prawne i – zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwo procesowe powinno być bezpłatne, przynajmniej w sytuacjach, gdy ofiara nie posiada wystarczających środków finansowych, w trybie zgodnym z procedurami wewnętrznymi obowiązującymi w państwach członkowskich. Z uwagi na to, iż mało prawdopodobne jest, by w szczególności dzieci będące ofiarami handlu ludźmi posiadały takie zasoby, dlatego doradztwo i zastępstwo prawne będą dla nich w praktyce bezpłatne. Ponadto na podstawie indywidualnej oceny ryzyka przeprowadzonej zgodnie z procedurami krajowymi, ofiary należy chronić przed odwetem, zastraszaniem oraz ryzykiem ponownego stania się ofiarą.

(20) Ofiary handlu ludźmi, które ucierpiały już wskutek nadużyć i upokarzającego traktowania zwykle związanych z handlem ludźmi, takich jak wykorzystywanie seksualne, niegodziwe traktowanie w celach seksualnych, gwałt, praktyki podobne do niewolnictwa lub usunięcie organów, należy chronić przed powtórną wiktymizacją i dalszymi traumatycznymi przeżyciami podczas postępowania karnego. Należy unikać zbędnego powtarzania przesłuchań w trakcie postępowania przygotowawczego i postępowania sądowego, na przykład, w stosownych przypadkach, poprzez sporządzenie, jak tylko będzie to możliwe w toku postępowania, zapisu wideo tych rozmów. W tym celu ofiarom handlu podczas postępowania przygotowawczego i sądowego należy zapewnić traktowanie odpowiadające ich indywidualnym potrzebom. Oceniając ich indywidualne potrzeby, należy uwzględnić takie okoliczności jak wiek, ewentualna ciąża, stan zdrowia, ewentualna niepełnosprawność i inne okoliczności osobiste, jak również fizyczne i psychiczne konsekwencje działalności przestępczej, której poddana została ofiara. Decyzja o leczeniu i jego trybie powinna być podejmowana na podstawie przesłanek określonych w prawie krajowym, reguł dotyczących swobody uznania sędziego, praktyki i wytycznych, stosownie do okoliczności danego przypadku.

(21) Pomoc i wsparcie powinny być udzielane ofiarom za ich świadomą i dobrowolną zgodą. Ofiary powinny w związku z tym być informowane o istotnych aspektach pomocy i wsparcia, które nie powinny być narzucane ofiarom. Odmowa przyjęcia wsparcia przez ofiary nie powinna pociągać za sobą dla właściwych organów danego państwa członkowskiego obowiązku dostarczania ofierze alternatywnych środków.

(22) Państwa członkowskie powinny dodatkowo zapewnić dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, obok środków dostępnych wszystkim ofiarom tego procederu, szczególną

pomoc, wsparcie i środki ochronne. Środki te należy zapewniać w sposób najlepiej zabezpieczający interes dziecka i zgodnie z przyjętą przez Organizację Narodów Zjednoczonych Konwencją o prawach dziecka z 1989 r. Jeżeli nie ma pewności co do wieku osoby będącej ofiarą handlu, a istnieją powody by sądzić, że ma ona mniej niż 18 lat, należy założyć, że jest ona dzieckiem i udzielić jej niezwłocznie pomocy, wsparcia i ochrony. Środki wspierania i pomocy udzielane dzieciom będącym ofiarom handlu ludźmi powinny koncentrować się na ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji oraz znalezieniu dla nich trwałego rozwiązania. W resocjalizacji dzieci pomocne byłoby zapewnienie dostępu do edukacji. Biorąc pod uwagę szczególną wrażliwość dzieci będących ofiarami handlu, należy zapewnić dodatkowe środki ochronne podczas przesłuchań stanowiących element postępowania przygotowawczego i sądowego.

(23) Szczególną uwagę należy poświęcić pozostającym bez opieki dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, ponieważ ze względu na ich szczególną bezbronność wymagają one szczególnej pomocy i wsparcia. Od momentu identyfikacji pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi do momentu znalezienia trwałego rozwiązania państwa członkowskie powinny zastosować odpowiednie środki związane z jego przyjęciem, odpowiadające potrzebom dziecka, i powinny zapewniać stosowanie odpowiednich gwarancji proceduralnych. W stosownych przypadkach należy podjąć niezbędne środki w celu wyznaczenia opiekuna lub przedstawiciela z myślą o zabezpieczeniu interesu dziecka. Decyzja o przyszłości każdego pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi powinna być podejmowana w jak najkrótszym czasie z myślą o znalezieniu trwałego rozwiązania w oparciu o indywidualną ocenę pod kątem najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, który powinien być kwestią nadrzędną. Trwałe rozwiązanie może polegać na powrocie i reintegracji w państwie pochodzenia lub państwie powrotu, integracji z przyjmującym społeczeństwem, przyznaniu międzynarodowej ochrony lub innego statusu zgodnie z prawem krajowym danego państwa członkowskiego.

(24) W przypadku gdy, zgodnie z niniejszą dyrektywą, ma zostać wyznaczony opiekun lub przedstawiciel dziecka, funkcje te może sprawować ta sama osoba lub osoba prawna, instytucja lub organ.

(25) Państwa członkowskie powinny przyjąć lub udoskonalić strategie na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi, w tym środki mające na celu osłabienie i ograniczenie popytu prowadzącego do jakichkolwiek form wyzysku oraz prowadzić badania, w tym badania nad nowymi formami handlu ludźmi, rozpowszechniać informacje, podnosić świadomość i kształcić, zmniejszając tym samym ryzyko stania się ofiarą handlu ludźmi. Realizując takie inicjatywy, państwa członkowskie powinny przyjąć

podejście uwzględniające kwestie związane z płcią i prawami dziecka. Urzędnicy, którzy przypuszczalnie będą mieli kontakt z ofiarami lub potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi powinni zostać odpowiednio przeszkoleni, by umieli identyfikować ofiary i postępować z nimi. Ten obowiązek szkolenia powinien być wspierany w odniesieniu do osób należących do następujących kategorii zawodowych, w przypadku gdy mogą one mieć kontakt z ofiarami: funkcjonariusze policji i straży granicznej, urzędnicy służb migracyjnych, prokuratorzy, adwokaci i radcy prawni, sędziowie i pracownicy wymiaru sprawiedliwości, inspektorzy pracy, pracownicy socjalni, osoby zajmujące się opieką nad dziećmi i personel służby zdrowia oraz pracownicy konsularni; może to jednak, w zależności od uwarunkowań lokalnych, dotyczyć również innych grup urzędników, którzy w swojej pracy prawdopodobnie zetkną się z ofiarami handlu ludźmi.

(26) Dyrektywa 2009/52/WE przewiduje kary dla pracodawców zatrudniających obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium Unii, którzy to pracodawcy, mimo że nie zostali oskarżeni o handel ludźmi ani skazani za taki czyn, korzystają z pracy lub usług danej osoby, mając świadomość, że jest ona ofiarą handlu ludźmi. Państwa członkowskie powinny ponadto rozważyć możliwość nakładania kar na osoby, które korzystając z jakichkolwiek usług świadczonych przez ofiarę handlu ludźmi, mają świadomość, że jest ona ofiarą tego procederu. Taka rozszerzona kryminalizacja mogłaby obejmować zachowania pracodawców obywateli państw trzecich legalnie przebywających na terytorium Unii i obywateli Unii, jak również nabywców usług seksualnych, świadczonych przez jakąkolwiek osobę będącą ofiarą handlu, niezależnie od ich obywatelstwa.

(27) Państwa członkowskie powinny utworzyć – w sposób, jaki uznają za właściwy zgodnie ze swoją organizacją wewnętrzną, uwzględniając jednocześnie potrzebę zapewnienia minimalnej struktury o określonych zadaniach – krajowe systemy monitorowania, takie jak instytucja krajowego sprawozdawcy lub struktury równoważne, które umożliwią przeprowadzanie oceny tendencji w zakresie handlu ludźmi, zbieranie danych statystycznych, mierzenie rezultatów działań służących przeciwdziałaniu temu procederowi oraz regularne przedstawianie sprawozdań. Krajowych sprawozdawców lub struktury równoważne powołano już w nieformalnej sieci unijnej utworzonej na mocy konkluzji Rady w sprawie utworzenia nieformalnej sieci UE sprawozdawców krajowych lub równoważnych struktur ds. zjawiska handlu ludźmi z dnia 4 czerwca 2009 r. Koordynator ds. zwalczania handlu ludźmi brałby udział w pracach tej sieci, która dostarcza Unii i państwom członkowskim obiektywnych, wiarygodnych, porównywalnych i aktualnych informacji strategicznych w dziedzinie handlu ludźmi oraz dokonuje wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie zapobiegania handlowi ludź-

mi i zwalczania tego procederu na poziomie Unii. Parlament Europejski powinien być uprawniony do udziału we wspólnych pracach sprawozdawców krajowych lub równoważnych struktur.

(28) W celu dokonania oceny wyników działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi, Unia powinna kontynuować swoją pracę nad metodologią i metodami gromadzenia danych w celu opracowywania porównywalnych danych statystycznych.

(29) W świetle programu sztokholmskiego i z myślą o rozwinięciu skonsolidowanej strategii Unii w zakresie zwalczania handlu ludźmi mającej na celu dalsze umocnienie zaangażowania Unii i państw członkowskich, a także podejmowanych przez nie wysiłków na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu, państwa członkowskie powinny ułatwiać wykonywanie zadań należących do koordynatora ds. zwalczania handlu ludźmi, takich jak na przykład ulepszenie koordynacji i spójności, unikanie powielania wysiłków podejmowanych przez instytucje i agencje unijne, a także przez państwa członkowskie i podmioty międzynarodowe, przyczynianie się do rozwoju istniejących lub opracowania nowych polityk i strategii unijnych istotnych dla walki z handlem ludźmi lub też składanie sprawozdania instytucjom Unii.

(30) Niniejsza dyrektywa ma na celu zmianę i rozszerzenie przepisów decyzji ramowej 2002/629/WSiSW. Biorąc pod uwagę znaczną liczbę i istotny charakter zmian, które mają zostać dokonane, dla celów jasności decyzja ramowa powinna zostać zastąpiona w całości w odniesieniu do państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy.

(31) Zgodnie z pkt 34 Porozumienia międzyinstytucjonalnego w sprawie lepszego stanowienia prawa[14] zachęca się państwa członkowskie do sporządzania i opublikowania – w interesie własnym, jak i Unii – własnych tabel możliwie jak najdokładniej ilustrujących korelacje pomiędzy niniejszą dyrektywą a środkami transpozycji.

(32) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, czyli walka z handlem ludźmi, nie może zostać w sposób wystarczający osiągnięty przez państwa członkowskie, ale ze względu na swoją skalę i skutki może zostać lepiej osiągnięty na poziomie Unii, Unia może podjąć działania zgodne z zasadą pomocniczości, o której mowa w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym samym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

14 Dz.U. C 321 z 31.12.2003, s. 1.

(33) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, a w szczególności: zasadą godności ludzkiej, zakazem niewolnictwa i pracy przymusowej oraz handlu ludźmi, zakazem tortur i nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, prawami dziecka, prawem do wolności i bezpieczeństwa, prawem do wolności wypowiedzi i informacji, prawem do ochrony danych osobowych, prawem do skutecznego środka prawnego i rzetelnego procesu oraz zasadą legalizmu i proporcjonalności kar do czynów zabronionych pod groźbą kary. W szczególności niniejsza dyrektywa zmierza do pełnego zagwarantowania poszanowania tych praw i zasad oraz musi być odpowiednio wdrażana.

(34) Zgodnie z art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Irlandia powiadomiła o chęci uczestniczenia w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy.

(35) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, oraz bez uszczerbku dla art. 4 tego protokołu, Zjednoczone Królestwo nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związane ani jej nie stosuje.

(36) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dania nie bierze udziału w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związana ani jej nie stosuje,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1
Przedmiot

Niniejsza dyrektywa określa minimalne reguły dotyczące określania przestępstw i kar dotyczących handlu ludźmi. Wprowadza ona również wspólne przepisy w celu lepszego zapobiegania takim przestępstwom i lepszej ochrony ich ofiar, przy uwzględnieniu kwestii związanych z płcią.

Artykuł 2
Przestępstwa dotyczące handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności następujących czynów umyślnych:

Werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, w tym wymiana lub przekazanie kontroli nad tymi osobami, z zastosowaniem groźby lub przemocy bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępu, poprzez nadużycie uprawnień lub wykorzystanie sytuacji bezbronności, lub też wręczenie lub przyjęcie płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wyzysku.

2. Sytuacja bezbronności zachodzi wówczas, gdy dana osoba nie ma innego – realnego lub możliwego do zaakceptowania – wyboru niż poddanie się nadużyciu.

3. Wyzysk obejmuje, w szczególności, wyzyskanie innych osób do prostytucji lub innych form wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, w tym żebractwo, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie, wyzyskiwanie do działalności przestępczej lub usunięcie organów.

4. Zgoda ofiary handlu ludźmi na wyzysk, niezależnie od tego, czy zamierzony lub rzeczywisty, nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którymkolwiek ze środków określonych w ust. 1.

5. Jeśli zachowanie określone w ust. 1 dotyczy dziecka, stanowi ono przestępstwo handlu ludźmi, nawet jeśli nie posłużono się żadnym ze środków wymienionych w ust. 1.

6. Na użytek niniejszej dyrektywy „dziecko" oznacza osobę poniżej 18 roku życia.

Artykuł 3
Podżeganie, pomocnictwo i usiłowanie

Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności podżegania do przestępstwa, o którym mowa w art. 2, pomocnictwa i usiłowania jego popełnienia.

Artykuł 4
Sankcje

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by przestępstwo, o którym mowa w art. 2, podlegało sankcjom karnym w maksymalnym wymiarze co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by przestępstwo, o którym mowa w art. 2, podlegało sankcjom karnym w maksymalnym wymiarze co najmniej dziesięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli przestępstwo:

a) zostało popełnione przeciwko ofierze, która była szczególnie bezbronna, co, w kontekście niniejszej dyrektywy, obejmuje w szczególności ofiary będące dziećmi;

b) zostało popełnione w ramach organizacji przestępczej w rozumieniu decyzji ramowej Rady 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej[15];
c) poprzez działanie umyślne lub rażące niedbalstwo, naraziło życie pokrzywdzonego; lub
d) zostało popełnione z użyciem poważnej przemocy lub wyrządziło pokrzywdzonemu szczególnie dotkliwą szkodę.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 2, przez funkcjonariusza publicznego podczas wykonywania swoich obowiązków, uznawane było za okoliczność obciążającą.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by przestępstwo, o którym mowa w art. 3, podlegało skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom, mogącym skutkować wydaniem sprawcy.

Artykuł 5
Odpowiedzialność osób prawnych

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia możliwości pociągnięcia osób prawnych do odpowiedzialności za przestępstwa, o których mowa w art. 2 i 3, popełnione na ich korzyść przez osobę działającą indywidualnie lub jako członek organu danej osoby prawnej i pełniącą rolę kierowniczą w tej osobie prawnej na podstawie:
a) prawa reprezentowania danej osoby prawnej;
b) uprawnienia do podejmowania decyzji w imieniu danej osoby prawnej; lub
c) uprawnienia do wykonywania kontroli w ramach danej osoby prawnej.

2. Państwa członkowskie zapewniają także możliwość pociągnięcia osoby prawnej do odpowiedzialności w przypadku, gdy brak nadzoru lub kontroli przez osobę określoną w ust. 1 umożliwił popełnienie na korzyść tej osoby prawnej, przez osobę jej podlegającą, przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

3. Odpowiedzialność osoby prawnej na mocy ust. 1 i 2 nie wyklucza możliwości wszczęcia postępowania karnego przeciwko osobom fizycznym będącym sprawcami przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, podżegającym do tych przestępstw lub pomagającym w ich popełnieniu.

4. Na użytek niniejszej dyrektywy osoba prawna" oznacza każdy podmiot posiadający osobowość prawną na mocy prawa właściwego, z wyjątkiem państw i podmiotów prawa publicznego wykonujących władzę publiczną oraz publicznych organizacji międzynarodowych.

15 Dz.U. L 300 z 11.11.2008, s. 42.

Artykuł 6
Kary wobec osób prawnych

Państwa członkowskie podejmują środki konieczne do zapewnienia, by osoba prawna ponosząca odpowiedzialność na podstawie art. 5 ust. 1 lub 2 podlegała skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym karom, obejmującym grzywny karne lub inne kary pieniężne nie mające charakteru karnego, które mogą obejmować inne kary, takie jak:

a) pozbawienie prawa do korzystania ze świadczeń publicznych lub pomocy;
b) czasowy lub stały zakaz prowadzenia działalności gospodarczej;
c) umieszczenie pod nadzorem sądowym;
d) likwidacja sądowa;
e) czasowe lub stałe zamknięcie zakładów wykorzystywanych do popełnienia przestępstwa.

Artykuł 7
Zajęcie i konfiskata

Państwa członkowskie podejmują konieczne środki w celu zapewnienia, by właściwe organy były uprawnione do zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz korzyści pochodzących z przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

Artykuł 8
Odstąpienie od ścigania ofiar lub niestosowanie wobec nich sankcji

Państwa członkowskie, zgodnie z podstawowymi zasadami swoich systemów prawnych, podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by właściwe organy krajowe były uprawnione do odstąpienia od ścigania lub nakładania sankcji na ofiary handlu ludźmi za ich udział w działalności przestępczej, do której zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji tego, iż stały się ofiarami czynów, o których mowa w art. 2.

Artykuł 9
Ściganie i oskarżanie

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ściganie i oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, nie było uzależnione od złożenia przez ofiarę skargi lub oskarżenia, oraz by postępowanie karne mogło być kontynuowane, nawet jeśli ofiara wycofa swoje zeznania.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do umożliwienia – ze względu na charakter czynu – ścigania przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, przez wystarczający okres od momentu osiągnięcia przez ofiarę pełnoletności.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia odpowiedniego wyszkolenia osób, jednostek i służb odpowiedzialnych za ściganie lub oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia osobom, jednostkom i służbom odpowiedzialnym za ściganie lub oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, dostępu do skutecznych narzędzi śledczych, takich jak wykorzystywane w sprawach związanych z przestępczością zorganizowaną lub innym poważnym rodzajem przestępczości.

Artykuł 10
Jurysdykcja

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do ustalenia swojej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, w przypadku gdy:

a) przestępstwo zostało popełnione w całości lub w części na jego terytorium; lub

b) sprawca jest obywatelem tego państwa.

2. Państwo członkowskie informuje Komisję w przypadku, gdy podejmie decyzję o ustaleniu dalszej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, popełnionych poza jego terytorium, między innymi jeżeli:

a) przestępstwo zostało popełnione przeciwko jego obywatelowi lub osobie mającej miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium;

b) przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej siedzibę na jego terytorium; lub

c) sprawca ma miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium.

3. W odniesieniu do ścigania przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, popełnionych poza terytorium danego państwa członkowskiego, w przypadkach wymienionych w ust. 1 lit. b) każde państwo członkowskie podejmuje – a w przypadkach wymienionych w ust. 2 może podjąć – środki niezbędne do zapewnienia, by jego jurysdykcja nie była zależna od spełnienia któregokolwiek z następujących warunków:

a) dane czyny stanowią przestępstwo w miejscu ich popełnienia; lub

b) ściganie może zostać rozpoczęte jedynie w następstwie zawiadomienia złożonego przez ofiarę w miejscu, w którym przestępstwo zostało popełnione, lub zawiadomienia o przestępstwie przez państwo, w którym zostało ono popełnione.

Artykuł 11
Wsparcie i pomoc dla ofiar handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by ofiary otrzymały wsparcie i pomoc przed rozpoczęciem postępowania karnego, w jego trakcie i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu, aby umożliwić im skorzystanie z praw określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW oraz w niniejszej dyrektywie.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia pomocy i wsparcia danej osobie, jak tylko właściwe organy dowiedzą się o uzasadnionych przesłankach pozwalających przypuszczać, że osoba ta mogła stać się ofiarą któregokolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by udzielenie wsparcia i pomocy ofierze nie było zależne od jej gotowości do współpracy podczas śledztwa, przygotowania aktu oskarżenia lub procesu, bez uszczerbku dla dyrektywy 2004/81/WE lub podobnych przepisów krajowych.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do ustanowienia odpowiednich mechanizmów służących wczesnej identyfikacji ofiar i udzielaniu im wsparcia i pomocy, we współpracy z właściwymi organizacjami pomocowymi.

5. Pomoc i wsparcie, o których mowa w ust. 1 i 2, udzielane są na podstawie świadomej i dobrowolnej zgody wyrażonej przez ofiarę i obejmują w szczególności zapewnienie standardu życia gwarantującego ofierze środki utrzymania, w formie odpowiedniego i bezpiecznego zakwaterowania i pomocy materialnej, jak również potrzebnej opieki medycznej, w tym pomocy psychologicznej, doradztwa i informacji, a w odpowiednich przypadkach – także usług tłumaczy.

6. Informacje, o których mowa w ust. 5, obejmują, w stosownych przypadkach, informacje o okresie do namysłu i odzyskania równowagi zgodnie z dyrektywą 2004/81/WE, informacje o możliwości przyznania międzynarodowej ochrony zgodnie z dyrektywą Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony16 i dyrektywą Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich17 lub zgodnie z innymi instrumentami międzynarodowymi lub innymi podobnymi przepisami krajowymi.

7. Państwa członkowskie zapewniają opiekę ofiarom o szczególnych potrzebach, jeżeli wynikają one w szczególności z ewentualnej ciąży, stanu zdrowia, ewentualnej niepełnospraw-

16 Dz.U. L 304 z 30.9.2004, s. 12.

17 Dz.U. L 326 z 13.12.2005, s. 13.

ności, zaburzeń umysłowych lub psychicznych lub doświadczonych przez pokrzywdzonych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej.

Artykuł 12
Ochrona ofiar handlu ludźmi podczas postępowania przygotowawczego i sądowego

1. Środki ochronne, o których mowa w niniejszym artykule, obowiązują dodatkowo w odniesieniu do praw określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.

2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi bezzwłoczny dostęp do doradztwa prawnego i – zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwa procesowego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania. Doradztwo prawne i zastępstwo procesowe są bezpłatne, jeżeli ofiara nie posiada wystarczających środków finansowych.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary handlu ludźmi otrzymały odpowiednią ochronę na podstawie indywidualnej oceny ryzyka, w tym, w odpowiednich przypadkach, poprzez dostęp do programów ochrony świadków lub innych podobnych środków, zgodnie z podstawami określonymi w prawie krajowym lub w krajowych procedurach.

4. Bez uszczerbku dla prawa do obrony i zgodnie z dokonaną przez właściwe organy indywidualną oceną okoliczności osobistych ofiary, państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi szczególne traktowanie służące zapobieżeniu wtórnej wiktymizacji, poprzez unikanie, w możliwym zakresie i zgodnie z podstawami określonymi w prawie krajowym, jak również z regułami dotyczącymi swobody uznania sędziego, praktyką lub wytycznymi:

a) zbędnego powtarzania przesłuchań w trakcie śledztwa, przygotowania aktu oskarżenia lub procesu;
b) kontaktu wzrokowego ofiary z oskarżonymi, w tym w trakcie składania zeznań, także podczas przesłuchań i tzw. przesłuchań krzyżowych, dzięki zastosowaniu odpowiednich środków, w tym odpowiednich technologii komunikacyjnych;
c) składania zeznań na posiedzeniach jawnych; oraz
d) zbędnych pytań dotyczących życia prywatnego.

Artykuł 13
Przepisy ogólne dotyczące środków pomocy i wsparcia oraz środków ochrony dzieci będących ofiarami handlu ludźmi

1. Dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi udziela się pomocy, wsparcia i ochrony. Przy stosowaniu niniejszej dyrektywy podstawowym celem jest jak najlepsze zabezpieczenie interesu dziecka.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by w przypadku, gdy nie ma pewności co do wieku osoby będącej ofiarą handlu ludźmi, a istnieją powody, aby sądzić, że osoba ta jest dzieckiem,

przyjmowane było założenie, że dana osoba jest dzieckiem, tak by można było niezwłocznie zapewnić jej dostęp do pomocy, wsparcia i ochrony zgodnie z art. 14 i 15.

Artykuł 14
Pomoc i wsparcie dla dzieci będących ofiarami

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, w perspektywie krótko- i długoterminowej, w celu ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji, podejmowane były po przeprowadzeniu indywidualnej oceny szczególnych okoliczności każdego dziecka będącego ofiarą, przy należytym uwzględnieniu jego opinii, potrzeb i trosk w celu znalezienia trwałego rozwiązania na rzecz dziecka. Zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskie w odpowiednim terminie zapewniają dostęp do edukacji dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi i dzieciom ofiar takiego handlu, korzystającym z pomocy i wsparcia zgodnie z art. 11.

2. Państwa członkowskie wyznaczają opiekuna lub przedstawiciela prawnego dla dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi od momentu uznania go przez władze za ofiarę takiego handlu, jeżeli na mocy prawa krajowego osoby, którym przysługuje władza rodzicielska, nie mogą zapewnić ochrony interesu dziecka lub reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a dzieckiem będącym ofiarą.

3. Państwa członkowskie podejmują, stosownie do sytuacji i możliwości, środki służące zapewnieniu pomocy i wsparcia rodzinie dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, jeżeli jego rodzina przebywa na terytorium danego państwa członkowskiego. W szczególności, państwa członkowskie, stosownie do sytuacji i możliwości, stosują w odniesieniu do tej rodziny art. 4 decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.

4. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 11.

Artykuł 15
Ochrona dzieci będących ofiarami handlu ludźmi podczas postępowania przygotowawczego i sądowego

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by podczas postępowania przygotowawczego i sądowego, zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości, właściwe organy wyznaczyły przedstawiciela dla dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, jeżeli, stosownie do prawa krajowego, osoby, którym przysługuje władza rodzicielska, nie mogą reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a dzieckiem będącym ofiarą handlu ludźmi.

2. Państwa członkowskie, zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości, zapewniają dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi niezwłoczny dostęp do bezpłat-

nego doradztwa prawnego i zastępstwa prawnego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania, chyba że ofiary dysponują wystarczającymi środkami finansowymi.

3. Bez uszczerbku dla prawa do obrony, państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w trakcie postępowania przygotowawczego i sądowego dotyczących przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3:

a) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się bez nieuzasadnionej zwłoki po zgłoszeniu faktów właściwym organom;

b) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się, w razie potrzeby, w pomieszczeniach specjalnie przeznaczonych lub przystosowanych do tego celu;

c) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi prowadzone były, w razie potrzeby, przez lub z udziałem specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu;

d) wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi prowadziła, tam gdzie to możliwe i właściwe, ta sama osoba;

e) liczba przesłuchań była jak najbardziej ograniczona i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to absolutnie niezbędne do celów postępowania przygotowawczego i sądowego;

f) pokrzywdzonemu dziecku mógł towarzyszyć jego przedstawiciel lub, w odpowiednich przypadkach, wybrana przez nie osoba dorosła, o ile nie podjęto uzasadnionej decyzji o wykluczeniu takiej osoby.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w trakcie postępowania karnego dotyczącego przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, lub w odpowiednich przypadkach, dziecka występującego jako świadek, mogły być utrwalane audiowizualnie i by te utrwalone audiowizualnie przesłuchania mogły zostać wykorzystane jako dowód w postępowaniu przed sądem karnym, zgodnie z regułami przewidzianymi w ich prawie krajowym.

5. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w postępowaniu przed sądem karnym dotyczącym przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, możliwe było zarządzenie, że:

a) rozprawa odbędzie się bez udziału publiczności; oraz

b) przesłuchanie w sądzie dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi zostanie dokonane bez jego obecności, w szczególności dzięki wykorzystaniu odpowiednich technologii komunikacyjnych.

6. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 12.

Artykuł 16
Pomoc, wsparcie i ochrona dla pozostających bez opieki dzieci będących ofiarami handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, określone w art. 14 ust. 1, należycie uwzględniały indywidualne i szczególne okoliczności, w jakich znajduje się dane pozostające bez opieki dziecko będące ofiarą handlu ludźmi.

2. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu znalezienia trwałego rozwiązania w oparciu o indywidualną ocenę pod kątem najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w stosownych przypadkach wyznaczony został opiekun pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by podczas postępowania przygotowawczego i sądowego właściwe organy wyznaczyły przedstawiciela – zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – jeżeli dziecko jest pozbawione opieki albo jest odseparowane od rodziny.

5. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 14 i 15.

Artykuł 17
Odszkodowanie dla ofiar

Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary handlu ludźmi miały dostęp do istniejących systemów odszkodowania mających zastosowanie w odniesieniu do ofiar umyślnych przestępstw dokonanych z użyciem przemocy.

Artykuł 18
Zapobieganie

1. Państwa członkowskie podejmują środki, takie jak działania w dziedzinie kształcenia i szkoleń, niezbędne do osłabienia i ograniczenia popytu sprzyjającego wszelkim formom wyzysku związanym z handlem ludźmi.

2. Państwa członkowskie podejmują, w odpowiednich przypadkach we współpracy z właściwymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i innymi zainteresowanymi stronami – również za pośrednictwem Internetu – odpowiednie działania, takie jak kampanie informacyjne i uświadamiające, programy badawcze i edukacyjne służące podniesieniu świadomości i ograniczeniu ryzyka, by ludzie – a w szczególności dzieci – nie stali się ofiarami handlu ludźmi.

3. Państwa członkowskie wspierają prowadzenie regularnych szkoleń dla urzędników, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami i potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi, w tym funkcjonariuszy policji; szkolenia te mają umożliwić im identyfikację ofiar i potencjalnych ofiar handlu ludźmi oraz właściwe postępowanie z nimi.

4. Z myślą o skuteczniejszym zapobieganiu handlowi ludźmi i zwalczaniu tego procederu poprzez osłabienie popytu, państwa członkowskie dokonują analizy potrzeby uznania za przestępstwo czynów polegających na korzystaniu z usług stanowiących formę wyzysku, o których mowa w art. 2, ze świadomością, że dana osoba jest ofiarą przestępstwa, o którym mowa w art. 2.

Artykuł 19
Krajowi sprawozdawcy lub równoważne mechanizmy

Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu ustanowienia krajowych sprawozdawców lub równoważnych mechanizmów. Cele takich mechanizmów obejmują ocenę tendencji w obszarze handlu ludźmi, ocenę rezultatów działań służących zwalczaniu tego procederu, w tym gromadzenie danych statystycznych w ścisłej współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego aktywnie działającymi w tym obszarze oraz przedstawianie sprawozdań.

Artykuł 20
Koordynacja strategii Unii w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi

W celu przyczynienia się do skoordynowanej i spójnej strategii Unii w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi, państwa członkowskie ułatwiają wykonywanie zadań należących do koordynatora ds. zwalczania handlu ludźmi. W szczególności państwa członkowskie przekazują koordynatorowi ds. zwalczania handlu ludźmi informacje, o których mowa w art. 19, na podstawie których koordynator wnosi wkład do przygotowywanego przez Komisję co dwa lata sprawozdania w sprawie postępów w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi.

Artykuł 21
Zastąpienie decyzji ramowej 2002/629/WSiSW

Decyzja ramowa 2002/629/WSiSW w sprawie zwalczania handlu ludźmi zostaje niniejszym zastąpiona w państwach członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy, bez uszczerbku dla zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminu transpozycji tej decyzji ramowej do prawa krajowego.

W przypadku państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy odesłania do decyzji ramowej 2002/629/WSiSW traktuje się jako odesłania do niniejszej dyrektywy.

Artykuł 22
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia 6 kwietnia 2013 r.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst przepisów dokonujących transpozycji do prawa krajowego zobowiązań nałożonych na te państwa na mocy niniejszej dyrektywy.

3. Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonania takiego odniesienia określane są przez państwa członkowskie.

Artykuł 23
Sprawozdawczość

1. W terminie do dnia 6 kwietnia 2015 r. Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające, w jakim stopniu państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy, w tym opis działań podjętych na mocy art. 18 ust. 4; sprawozdaniu w razie potrzeby towarzyszą wnioski ustawodawcze.

2. W terminie do dnia 6 kwietnia 2016 r. Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające wpływ, jaki mają istniejące przepisy krajowe penalizujące korzystanie z usług stanowiących formę wyzysku ofiar handlu ludźmi na zapobieganie handlowi ludźmi; do sprawozdania dołączone zostaną w razie potrzeby wnioski ustawodawcze.

Artykuł 24
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie w dniu jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 25
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.
Sporządzono w Strasburgu dnia 5 kwietnia 2011 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

J. Buzek
Przewodniczący

W imieniu Rady

Győri E.
Przewodniczący

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW[1] z dnia 13 grudnia 2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 335, s. 1)
(zm. Dz.Urz. UE L 2012 Nr 18, poz. 7)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2 i art. 83 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[2] ,

po konsultacji z Komitetem Regionów,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[3],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Niegodziwe traktowanie w celach seksualnych i wykorzystywanie seksualne dzieci, w tym pornografia dziecięca, stanowią poważne pogwałcenie praw podstawowych, w szczególności praw dzieci do ochrony i opieki niezbędnych dla ich dobra, przewidzianych w Konwencji ONZ o prawach dziecka z 1989 r. i w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej[4] .

1 Tytuł zmieniony sprostowaniem z dnia 21.1.2012 r. (Dz.Urz. UE L z 2012 r. Nr 18, poz. 7), które wchodzi w życie 21.01.2012 r.

2 Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 138.

3 Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 27 października 2011 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) i decyzja Rady z dnia 15 listopada 2011 r.

4 Dz.U. C 364 z 18.12.2000, s. 1.

(2) Zgodnie z art. 6 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej Unia uznaje prawa, swobody i zasady zawarte w Karcie praw podstawowych Unii europejskiej, której art. 24 ust. 2 stanowi, że we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, zarówno podejmowanych przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne, należy przede dziecka. Ponadto „Program sztokholmski –Otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli”[5] w sposób wyraźny nadaje priorytet walce z niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych i seksualnym wykorzystywaniem dzieci oraz z pornografią dziecięcą.

(3) Pornografia dziecięca, czyli obrazy przedstawiające niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych oraz inne szczególnie groźne formy niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci, jest przedmiotem coraz intensywniejszego obiegu i upowszechnia się poprzez wykorzystanie nowych technologii i internetu.

(4) Decyzja ramowa Rady 2004/68/WSiSW z dnia 22 grudnia 2003 r. dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej[6] zbliża prawodawstwo państw członkowskich w celu kryminalizacji najgroźniejszych form niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci, rozszerzenia jurysdykcji krajowej i zapewnienia pokrzywdzonym minimalnego poziomu pomocy. Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym[7] ustanawia pakiet praw przysługujących pokrzywdzonym w postępowaniu karnym, w tym prawo do ochrony i odszkodowania. Ponadto koordynacja ścigania przypadków niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej zostanie ułatwiona dzięki wdrożeniu decyzji ramowej Rady 2009/948/WSiSW z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów[8].

(5) Zgodnie z art. 34 Konwencji ONZ o prawach dziecka państwa będące stronami zobowiązują się chronić dzieci przed wszelkimi formami wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych. Protokół fakultatywny ONZ do Konwencji praw dziecka w sprawie handlu dziećmi, prostytucji dziecięcej i dziecięcej pornografii z 2000 r. oraz, w szczególności, Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i åniegodziwym traktowa-

5 Dz.U. C 115 z 4.5.2010, s. 1.

6 Dz.U. L 13 z 20.1.2004, s. 44.

7 Dz.U. L 82 z 22.3.2001, s. 1.

8 Dz.U. L 328 z 15.12.2009, s. 42.

niem w celach seksualnych z 2007 r. są niezwykle ważnymi dokonaniami w procesie pogłębiania współpracy międzynarodowej w tej dziedzinie.

(6) Poważne przestępstwa, takie jak wykorzystywanie seksualne dzieci i pornografia dziecięca, wymagają kompleksowego podejścia, obejmującego ściganie sprawców, ochronę pokrzywdzonych dzieci i zapobieganie powyższym zjawiskom. Przy podejmowaniu jakichkolwiek środków służących zwalczaniu tych przestępstw należy przede dziecka, zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej oraz Konwencją ONZ o prawach dziecka. Decyzję ramową 2004/68/WSiSW należy zastąpić nowym instrumentem zapewniającym owe kompleksowe ramy prawne służące realizacji powyższego celu.

(7) Niniejsza dyrektywa oraz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW[9] powinny w pełni się uzupełniać, ponieważ niektóre dzieci pokrzywdzone w wyniku niegodziwego traktowania w celach seksualnych lub wykorzystywania seksualnego są również ofiarami handlu ludźmi.

(8) W kontekście kryminalizacji czynów związanych z przedstawieniem pornograficznym niniejsza dyrektywa odnosi się do czynów, które polegają na zorganizowanym, skierowanym do publiczności ukazywaniu na żywo, a tym samym wykluczają z definicji osobisty bezpośredni kontakt między rówieśnikami, którzy wyrazili na to zgodę, oraz dzieci powyżej wieku przyzwolenia i ich partnerów.

(9) Pornografia dziecięca często zawiera obrazy niegodziwego traktowania dzieci przez dorosłych w celach seksualnych. Może również zawierać obrazy dzieci uczestniczących w zachowaniach o wyraźnie seksualnym charakterze lub obrazy organów płciowych dziecka, przy czym są one produkowane lub wykorzystywane do celów głównie seksualnych, za wiedzą dziecka lub bez niej. Ponadto pojęcie pornografii obejmuje także realistyczne obrazy dziecka uczestniczącego lub przedstawionego jako uczestniczące w zachowaniach o wyraźnie seksualnym charakterze w celach głównie seksualnych.

(10) Sama niepełnosprawność nie oznacza automatycznie niemożności wyrażenia zgody na kontakty seksualne. Należy jednak kryminalizować wykorzystywanie takiej niepełnosprawności w celu podjęcia czynności seksualnych z udziałem dziecka.

9 Dz.U. L 101 z 15.4.11, s. 1.

(11) Przy przyjmowaniu prawodawstwa dotyczącego prawa karnego materialnego Unia powinna zapewnić spójność takich przepisów, w szczególności pod względem wymiaru sankcji karnych. W świetle Traktatu z Lizbony należy uwzględnić konkluzje Rady z 24 i 25 kwietnia 2002 r. oku w sprawie podejścia, które należy stosować w odniesieniu do zbliżania wymiaru sankcji karnych; w konkluzjach tych określono cztery poziomy sankcji karnych. Ponieważ niniejsza dyrektywa dotyczy wyjątkowo dużej liczby różnych przestępstw, wymaga – w celu odzwierciedlenia odmiennej wagi tych przestępstw – większego zróżnicowania pod względem wymiaru sankcji karnych w porównaniu z tym, które zwykle powinno być przewidziane w aktach prawnych Unii.

(12) Poważne formy niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci powinny podlegać skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom. Chodzi tutaj szczególnie o nowe formy niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci, ułatwiane przez zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, takie jak nagabywanie dzieci online w celach seksualnych za pośrednictwem portali internetowych sieci społecznościowych i czatroomów. Należy również wprowadzić jaśniejszą definicję pornografii dziecięcej, zbliżając ją do definicji zawartej w międzynarodowych instrumentach prawnych.

(13) Maksymalny wymiar kary pozbawienia wolności przewidziany w niniejszej dyrektywie za przestępstwa, o których w niej mowa, powinien mieć zastosowanie przynajmniej do najpoważniejszych form tych przestępstw.

(14) W celu uzyskania maksymalnego wymiaru kary pozbawienia wolności przewidzianego w niniejszej dyrektywie w odniesieniu do przestępstw związanych z niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych, wykorzystywaniem seksualnym dzieci oraz pornografią dziecięcą państwa członkowskie mogą łączyć – uwzględniając swoje prawo krajowe – kary pozbawienia wolności przewidziane w ustawodawstwie krajowym w odniesieniu do tych przestępstw.

(15) Niniejsza dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do wprowadzenia do swego ustawodawstwa krajowego sankcji zgodnie z przepisami prawa Unii dotyczącymi zwalczania niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej. Niniejsza dyrektywa nie nakłada żadnych obowiązków w zakresie stosowania takich sankcji ani żadnego innego istniejącego systemu egzekwowania prawa w poszczególnych przypadkach.

(16) Szczególnie w przypadkach, gdy przestępstwa, o których mowa w niniejszej dyrektywie, są popełniane w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, zachęca się państwa człon-

kowskie do rozważenia wprowadzenia możliwości nakładania sankcji finansowych w uzupełnieniu do kary pozbawienia wolności.

(17) W kontekście pornografii dziecięcej pojęcie „bezprawności" umożliwia państwom członkowskim wprowadzenie okoliczności wyłączającej bezprawność w odniesieniu do czynności związanych z materiałem pornograficznym, mającym na przykład cele medyczne, naukowe lub podobne. Umożliwia również działalność prowadzoną w ramach krajowych kompetencji prawnych, taką jak legalne posiadanie pornografii dziecięcej przez władze w celu prowadzenia postępowań karnych lub zapobiegania przestępstwom, wykrywania ich czy prowadzenia dochodzeń. Ponadto nie wyklucza okoliczności wyłączających bezprawność lub podobnych odnośnych zasad, które uwalniają daną osobę od odpowiedzialności w pewnych okolicznościach, na przykład gdy specjalne linie telefoniczne lub serwisy internetowe prowadzą działalność w zakresie zgłaszania takich przypadków.

(18) Świadome uzyskiwanie dostępu do pornografii dziecięcej za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych powinno być kryminalizowane. Daną osobę można pociągnąć do odpowiedzialności, jeżeli zamierza ona wejść na stronę zawierającą pornografię dziecięcą wiedząc, że takie treści się tam znajdują. Nie należy nakładać sankcji na osoby, które nieumyślnie wejdą na strony zawierające pornografię dziecięcą. Umyślność przestępstwa można ustalić, w szczególności, na podstawie stwierdzenia, że ma ono charakter powtarzalny lub popełnione zostało za pośrednictwem płatnego serwisu.

(19) Nagabywanie dzieci w celach seksualnych jest zagrożeniem o specjalnym charakterze w kontekście internetu, który zapewnia użytkownikom bezprecedensową anonimowość gdyż mogą oni ukryć własną tożsamość i dane osobowe, na przykład wiek. Równocześnie państwa członkowskie uznają znaczenie zwalczania także nagabywania dziecka poza internetem, w szczególności gdy nagabywanie takie nie odbywa się przy użyciu technologii informacyjno-komunikacyjnych. Zachęca się państwa członkowskie do kryminalizowania czynów, w których nakłanianie dziecka do spotkania przestępcy w celach seksualnych ma miejsce w obecności lub w pobliżu dziecka, na przykład w postaci szczególnego przygotowania do popełnienia przestępstwa, usiłowania popełnienia przestępstw, o których mowa w niniejszej dyrektywie, lub szczególnej formy niegodziwego traktowania w celach seksualnych. Bez względu na wybór rozwiązania prawnego służącego kryminalizacji nagabywania poza internetem państwa członkowskie powinny zapewnić ściganie w taki czy inny sposób sprawców tych przestępstw.

(20) Niniejsza dyrektywa nie reguluje polityki państw członkowskich w zakresie czynności seksualnych podejmowanych dobrowolnie przez dzieci, które mogą być uznawane za normalne odkrywanie seksualności w trakcie rozwoju człowieka, z uwzględnieniem różnych tradycji kulturowych i prawnych oraz nowych form nawiązywania i podtrzymywania relacji między dziećmi i nastolatkami, w tym poprzez technologie informacyjno-komunikacyjne. Kwestie te wykraczają poza zakres niniejszej dyrektywy. Państwa członkowskie korzystające z możliwości, o których mowa w niniejszej dyrektywie, działają na mocy swoich uprawnień.

(21) Państwa członkowskie powinny wprowadzić do swego prawa krajowego okoliczności obciążające – zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi okoliczności obciążających istniejącymi w ich systemie prawnym. Państwa członkowskie powinny zapewnić sędziom skazującym sprawców możliwość uwzględniania tych okoliczności, z tym że uwzględnianie ich przez sędziów nie jest obowiązkowe. Państwa członkowskie nie powinny wprowadzać tych okoliczności obciążających do swojego prawa, jeżeli są one nieistotne ze względu na charakter danego przestępstwa. W odniesieniu do wszystkich przestępstw wymienionych w niniejszej dyrektywie należy ocenić na poziomie krajowym istotność różnych okoliczności obciążających przewidzianych w niniejszej dyrektywie.

(22) Pojęcie niezdolności fizycznej lub psychicznej w rozumieniu niniejszej dyrektywy powinno obejmować również stan fizycznej lub psychicznej niezdolności spowodowany narkotykami lub alkoholem.

(23) W zwalczaniu seksualnego wykorzystywania dzieci należy w pełni wykorzystać istniejące instrumenty przewidujące możliwość zajęcia i konfiskaty korzyści z przestępstwa, takie jak Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i załączone do niej protokoły, Konwencja Rady Europy z 1990 r. w sprawie prania, poszukiwania, zajmowania i konfiskaty dochodów z działalności przestępczej, decyzja ramowa Rady 2001/500/WSiSW z dnia 26 czerwca 2001 r. w sprawie prania brudnych pieniędzy oraz identyfikacji, wykrywania, zamrożenia, zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa[10] oraz decyzja ramowa Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa[11]. Należy zachęcać do wykorzystywania zajmowanych i konfiskowanych narzędzi i mienia, pochodzących z przestępstwa, o których mowa w tej dyrektywie, by wspierać pomoc pokrzywdzonym i ich ochronę.

10 Dz.U. L 182 z 5.7.2001, s. 1.

11 Dz.U. L 68 z 15.3.2005, s. 49.

(24) Należy zapobiegać wtórnej wiktymizacji pokrzywdzonych w wyniku przestępstw, o których mowa w niniejszej dyrektywie. W państwach członkowskich, w których na mocy krajowego prawa karnego prostytucja lub udział w pornografii są karalne, powinno być możliwe odstąpienie od ścigania lub nakładania sankcji karnych na mocy takich przepisów, w przypadku gdy dane dziecko dopuściło się wspomnianych czynów w wyniku wykorzystywania seksualnego lub gdy zostało zmuszone do udziału w pornografii dziecięcej.

(25) Niniejsza dyrektywa, jako instrument zbliżania przepisów prawa karnego, wprowadza wymiary sankcji karnych, jakie należy stosować, bez uszczerbku dla szczególnych polityk karnych państw członkowskich w stosunku do przestępców będących dziećmi.

(26) Należy ułatwić ściganie przestępstw i wnoszenie aktów oskarżenia w ramach postępowań karnych, aby uwzględnić trudności, jakie pokrzywdzone dzieci mają z ujawnieniem faktu ich niegodziwego traktowania w celach seksualnych, oraz anonimowość przestępców w cyberprzestrzeni. Aby zapewnić skuteczne ściganie i oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w niniejszej dyrektywie, wszczęcie postępowania nie powinno – co do zasady – zależeć od złożenia zawiadomienia lub skargi przez pokrzywdzonego lub jej przedstawiciela. Wystarczający okres, w ciągu którego można ścigać przestępstwo, należy określić zgodnie z prawem krajowym.

(27) Osobom odpowiedzialnym za ściganie i oskarżanie w sprawie przestępstw, o których mowa w niniejszej dyrektywie należy udostępnić skuteczne narzędzia dochodzeniowe. Mogą one obejmować kontrolę komunikacji, niejawną inwigilację, w tym inwigilację elektroniczną, monitorowanie rachunków bankowych lub inne metody dochodzenia finansowego, z uwzględnieniem między innymi zasady proporcjonalności oraz charakteru i wagi przestępstwa będącego przedmiotem dochodzenia. W stosownych przypadkach i zgodnie z prawem krajowym takie narzędzia powinny także obejmować możliwość posługiwania się przez organy ścigania fikcyjną tożsamością w internecie.

(28) Państwa członkowskie powinny zachęcać wszelkie osoby, które wiedzą o wykorzystywaniu seksualnym dziecka lub niegodziwym traktowaniu go w celach seksualnych lub podejrzewają popełnienie takich czynów, by zawiadomiły o tym fakcie właściwe organy. W gestii państw członkowskich leży określenie właściwych organów, które można powiadamiać o takich podejrzeniach. Te właściwe organy nie powinny być ograniczone wyłącznie do służb odpowiedzialnych za ochronę dzieci czy odnośnych służb socjalnych. Wymóg, by podejrzenie było „w dobrej wierze", ma służyć zapobieganiu sytuacjom, w których powoływano by się na ten przepis przy wysuwaniu, w złej

wierze, oskarżeń dotyczących faktów całkowicie wyimaginowanych i niezgodnych z prawdą.

(29) Należy zmienić normy jurysdykcyjne w celu zapewnienia, by sprawcy z Unii dopuszczający się niegodziwego traktowania w celach seksualnych lub wykorzystywania seksualnego dzieci byli ścigani nawet wtedy, gdy popełnią przestępstwo poza Unią, w szczególności w ramach tak zwanej „turystyki seksualnej". Dziecięcą turystykę seksualną należy rozumieć jako wykorzystywanie seksualne dzieci przez osobę lub osoby podróżujące ze swego zwyczajowego otoczenia do miejsca położonego za granicą, w którym mają kontakty seksualne z dziećmi. W przypadku gdy dziecięca turystyka seksualna ma miejsca poza Unią, zachęca się państwa członkowskie do dążenia – przy użyciu dostępnych instrumentów krajowych i międzynarodowych, w tym dwustronnych lub wielostronnych umów o ekstradycji, wzajemnej pomocy lub przekazywaniu dochodzeń, – do wzmocnienia współpracy z krajami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi w celu zwalczania turystyki seksualnej. Państwa członkowskie powinny wspierać otwarty dialog i komunikację z państwami spoza Unii, by móc na mocy swego odpowiedniego ustawodawstwa krajowego ścigać sprawców udających się poza granice Unii w celu uprawiania dziecięcej turystyki seksualnej.

(30) Powinny być podejmowane środki na rzecz ochrony pokrzywdzonych dzieci w celu jak najlepszego zabezpieczenia ich interesu, z uwzględnieniem oceny ich potrzeb. Pokrzywdzone dzieci powinny mieć łatwy dostęp do środków ochrony prawnej oraz środków zapobiegających konfliktom interesów, w przypadkach, w których niegodziwego traktowania w celach seksualnych lub wykorzystywania seksualnego dziecka dopuszczają się członkowie rodziny. W przypadkach gdy na czas postępowania przygotowawczego lub sądowego należy wyznaczyć specjalnego przedstawiciela dla pokrzywdzonego dziecka, taką rolę może również odgrywać osoba prawna, instytucja lub organ. Ponadto pokrzywdzone dzieci, które przedstawią swoją sprawę właściwym organom, powinny być chronione przed sankcjami wynikającymi na przykład z krajowych przepisów dotyczących prostytucji. Poza tym uczestnictwo pokrzywdzonych dzieci w postępowaniu karnym nie powinno być w miarę możliwości źródłem dodatkowych traumatycznych przeżyć wynikających z przesłuchań lub kontaktu wzrokowego ze sprawcami. Właściwe zrozumienie dziecka i sposobów jego reakcji na traumatyczne doświadczenia pozwoli zapewnić wysoką jakość gromadzenia materiałów dowodowych, a także oszczędzić dziecku stresu w trakcie prowadzenia niezbędnych czynności.

(31) Państwa członkowskie powinny rozważyć udzielanie pokrzywdzonym dzieciom krótko- i długoterminowego wsparcia. Wszelkie szkody wyrządzone dziecku poprzez nie-

godziwe traktowanie w celach seksualnych i wykorzystywanie seksualne mają poważny charakter i należy im poświęcić uwagę. Ze względu na naturę szkód wyrządzonych przez niegodziwe traktowanie w celach seksualnych i wykorzystywanie seksualne takie wsparcie powinno być udzielane tak długo, jak jest to konieczne, aby dziecko odzyskało zdrowie fizyczne i psychiczne, a w razie konieczności powinno być udzielane aż do wieku dorosłego. Powinno się rozważyć, czy pomocą i doradztwem należy objąć rodziców lub opiekunów pokrzywdzonego dziecka, o ile nie są oni podejrzanymi w odniesieniu do danego przestępstwa, tak aby ułatwić im pomoc pokrzywdzonemu dziecku w trakcie postępowania.

(32) Decyzja ramowa 2001/220/WSiSW ustanawia pakiet praw pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, w tym prawo do ochrony i odszkodowania. Ponadto dzieciom pokrzywdzonym w wyniku niegodziwego traktowania w celach seksualnych, wykorzystywania seksualnego i pornografii dziecięcej należy zapewnić dostęp do doradztwa prawnego i – zgodnie z rolą pokrzywdzonego w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – do zastępstwa procesowego, w tym także w celu dochodzenia odszkodowania. Właściwe organy mogą udzielać takiego doradztwa prawnego i oferować takie zastępstwo procesowe również w celu dochodzenia odszkodowania od państwa. Doradztwo prawne ma umożliwić pokrzywdzonym uzyskanie danych o ich sytuacji oraz porady dotyczącej istniejących możliwości. Doradztwo prawne powinno być świadczone przez osobę posiadającą odpowiednie wykształcenie prawnicze, która nie musi koniecznie być prawnikiem. Doradztwo prawne i – zgodnie z pozycją pokrzywdzonego w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwo procesowe powinno być bezpłatne, przynajmniej w sytuacjach, gdy pokrzywdzony nie posiada wystarczających środków finansowych, w trybie zgodnym z procedurami wewnętrznymi obowiązującymi w państwach członkowskich.

(33) Państwa członkowskie powinny podejmować działania, by zapobiegać czynom związanym z propagowaniem niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych oraz dziecięcej turystyki seksualnej lub by zakazać takich czynów. Można by rozważyć różne środki zapobiegawcze, takie jak: opracowanie i wprowadzenie w życie kodeksu postępowania czy mechanizmów samoregulacji w branży turystycznej, stworzenie kodeksu etyki i „znaków jakości" dla organizacji zajmujących się turystyką zwalczających dziecięcą turystykę seksualną lub wprowadzenie szczególnej polityki w zakresie zwalczania procederu dziecięcej turystyki seksualnej.

(34) Państwa członkowskie powinny opracować lub udoskonalić strategie zapobiegania niegodziwemu traktowaniu w celach seksualnych oraz wykorzystywaniu seksualnemu dzieci, w tym środki mające na celu osłabienie i ograniczenie popytu na wszelkie

formy wykorzystywania seksualnego dzieci, oraz prowadzić kampanie informacyjne i kampanie mające na celu podnoszenie świadomości a także programy badawcze i edukacyjne, zmniejszając tym samym ryzyko, że dzieci będą stawać się ofiarami. Realizując takie inicjatywy, państwa członkowskie powinny przede wszystkim kierować się prawami dziecka. Należy zwrócić szczególną uwagę na zapewnienie, by kampanie podnoszenia świadomości skierowane do dzieci były stosowne i wystarczająco łatwe do zrozumienia. Należy rozważyć utworzenie telefonów zaufania.

(35) Jeżeli chodzi o system zgłaszania przypadków niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz o pomoc potrzebującym dzieciom, należy rozpowszechniać wiedzę o funkcjonujących telefonicznych numerach interwencyjnych zarezerwowanych dla przypadków zaginięć dzieci (116000), pokrzywdzonych przestępstwami (116006) oraz dzieci (116111), wprowadzonych decyzją Komisji 2007/116/WE z dnia 15 lutego 2007 r. w sprawie rezerwacji krajowego zakresu numeracyjnego zaczynającego się na „116" na potrzeby zharmonizowanych usług o walorze społecznym[12], oraz uwzględniać doświadczenia związane z ich funkcjonowaniem.

(36) Osoby, które w ramach wykonywania zawodu przypuszczalnie będą mieć kontakt z dziećmi pokrzywdzonymi w wyniku niegodziwego traktowania w celach seksualnych oraz wykorzystywania seksualnego, powinny zostać odpowiednio wyszkolone, by umiały identyfikować pokrzywdzonych i postępować z nimi. Szkolenia te powinny być wspierane w odniesieniu do osób należących do następujących kategorii zawodowych, które przypuszczalnie będą mieć kontakt z pokrzywdzonymi dziećmi: policjanci, prokuratorzy, prawnicy, urzędnicy wymiaru sprawiedliwości i sądów, personel służby zdrowia i opieki nad dziećmi, ale mogą być skierowane także do innych grup osób, które przypuszczalnie spotkają, w ramach wykonywania zawodu, dzieci pokrzywdzone w wyniku niegodziwego traktowania w celach seksualnych oraz wykorzystywania seksualnego.

(37) Aby zapobiegać niegodziwemu traktowania dzieci w celach seksualnych i ich wykorzystywaniu seksualnemu, należy proponować przestępcom seksualnym skierowane do nich programy lub środki interwencyjne. Te programy lub środki interwencyjne powinny charakteryzować się szerokim, elastycznym podejściem ukierunkowanym na aspekty medyczne i psychospołeczne oraz powinny być nieobowiązkowe. Te programy lub środki interwencyjne nie naruszają programów ani środków interwencyjnych nakazywanych przez właściwe organy wymiaru sprawiedliwości.

12 Dz.U. L 49 z 17.2.2007, s. 30.

(38) Programy lub środki interwencyjne nie przysługują na zasadzie automatycznego prawa. To państwo członkowskie ma zdecydować, jakie programy lub środki interwencyjne są odpowiednie.

(39) Aby zapobiec powrotowi do przestępstwa i zminimalizować to zjawisko, należy poddawać przestępców ocenie pod względem zagrożenia, jakie powodują, oraz pod względem potencjalnego ryzyka ponownego popełnienia przez nich przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom. Sposób dokonywania takiej oceny – w tym rodzaj organu właściwego do zlecania i przeprowadzania oceny lub moment, w trakcie postępowania karnego lub po jego zakończeniu, w którym ta ocena powinna się odbywać – a także sposób realizacji skutecznych programów lub środków interwencyjnych proponowanych w następstwie tej oceny powinny być spójne z wewnętrznymi procedurami państw członkowskich. W tym samym celu dotyczącym zapobiegania powrotowi do przestępstwa i minimalizowania tego zjawiska, należy również dawać przestępcom możliwość dobrowolnego uczestnictwa w skutecznych programach i środkach interwencyjnych. Te programy lub środki interwencyjne nie powinny kolidować z krajowymi systemami utworzonymi w celu leczenia osób cierpiących na zaburzenia psychiczne.

(40) Skazani przestępcy, w przypadku gdy jest to uzasadnione zagrożeniem, jakie powodują, oraz potencjalnym ryzykiem ponownego popełnienia przez nich przestępstwa, powinni być czasowo lub na stałe pozbawiani możliwości wykonywania przynajmniej działalności zawodowej związanej z bezpośrednim i regularnym kontaktem z dziećmi. Przy rekrutowaniu osób na stanowisko wiążące się z bezpośrednim i regularnym kontaktem z dziećmi pracodawcy mają prawo do uzyskiwania informacji o wyrokach skazujących za przestępstwa seksualne przeciwko dzieciom odnotowanych w rejestrze karnym lub o pozostającym w mocy pozbawieniu praw. Na potrzeby niniejszej dyrektywy pojęcie „pracodawców" powinno obejmować również osoby prowadzące organizacje działające w obszarze wolontariatu związanego z nadzorem lub opieką nad dziećmi obejmującą bezpośredni i regularny kontakt z dziećmi. Sposób dostarczenia tych informacji, np. dostęp przez zainteresowaną osobę, ich dokładną treść, znaczenie pojęcia zorganizowanej działalności wolontariackiej, a także bezpośredniego i regularnego kontaktu z dziećmi należy określić zgodnie z prawem krajowym.

(41) Z należytym uwzględnieniem różnych tradycji prawnych państw członkowskich niniejsza dyrektywa uwzględnia fakt, że dostęp do rejestru karnego mają jedynie właściwe organy lub zainteresowana osoba. Niniejsza dyrektywa nie wprowadza obowiązku zmiany krajowych systemów dotyczących rejestrów karnych lub sposobów dostępu do tych rejestrów.

(42) Celem niniejszej dyrektywy nie jest harmonizacja przepisów dotyczących zgody zainteresowanej osoby przy wymianie informacji z rejestrów karnych, tj. kwestii konieczności wymagania takiej zgody. Bez względu na to, czy taka zgoda jest wymagana na mocy prawa krajowego, czy nie, niniejsza dyrektywa nie wprowadza żadnego nowego obowiązku zmiany prawa krajowego i krajowych procedur z tym związanych.

(43) Państwa członkowskie mogą rozważyć przyjęcie wobec przestępców dodatkowych środków administracyjnych, takich jak umieszczenie osób skazanych za przestępstwa, o których mowa w niniejszej dyrektywie, w rejestrach przestępców seksualnych. Dostęp do tych rejestrów powinien być poddany ograniczeniu zgodnie z krajowymi zasadami konstytucyjnymi i obowiązującymi normami ochrony danych, np. przez ograniczenie dostępu jedynie do organów wymiaru sprawiedliwości lub egzekwowania prawa.

(44) Zachęca się państwa członkowskie do stworzenia mechanizmów gromadzenia danych lub punktów kontaktowych na szczeblu krajowym lub lokalnym oraz przy współpracy ze społeczeństwem obywatelskim w celu obserwacji i oceny zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci i ich niegodziwego traktowania w celach seksualnych. Aby móc właściwie ocenić wyniki działań mających na celu walkę z niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych, wykorzystywaniem seksualnym dzieci oraz pornografią dziecięcą, Unia powinna kontynuować prace nad opracowywaniem metodologii i metod gromadzenia danych pozwalających na uzyskanie porównywalnych danych statystycznych.

(45) Państwa członkowskie powinny podjąć stosowne działania mające na celu powołanie służb informacyjnych, których zadaniem będzie dostarczanie informacji, jak rozpoznawać oznaki niegodziwego traktowania w celach seksualnych oraz wykorzystywania seksualnego.

(46) Pornografia dziecięca, czyli obrazy przestawiające niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych, to szczególny rodzaj treści, której nie można interpretować jako wyrażanie opinii. W celu zwalczania tego zjawiska należy ograniczyć obieg materiałów przedstawiających niegodziwe traktowanie dzieci poprzez utrudnienie sprawcom wprowadzania takich treści do publicznie dostępnych stron internetowych. Dlatego konieczne są działania w celu usuwania takich treści oraz zatrzymywania osób odpowiedzialnych za produkcję, dystrybucję lub pobieranie obrazów przedstawiających niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych. Z myślą o wspieraniu działań Unii na rzecz zwalczania pornografii dziecięcej państwa członkowskie powinny

dokładać wszelkich starań, aby współpracować z państwami trzecimi w zakresie zabezpieczenia usuwania takich treści z serwerów znajdujących się na ich terytorium.

(47) Jednakże pomimo takich wysiłków, usuwanie u źródła treści zawierających pornografię dziecięcą jest często niemożliwe, w przypadku gdy oryginalne materiały znajdują się poza terytorium Unii, ze względu na brak woli współpracy ze strony państwa, w którym znajdują się serwery, lub ze względu na to, że procedura prowadząca do usunięcia tych materiałów w danym państwie jest wyjątkowo długotrwała. Można zatem ustanowić także mechanizmy blokowania dostępu z terytorium Unii do stron internetowych, w odniesieniu do których ustalono, że zawierają pornografię dziecięcą lub służą do jej rozpowszechniania. Środki podejmowane przez państwa członkowskie na mocy niniejszej dyrektywy w celu usunięcia lub, w odpowiednich przypadkach, blokowania stron internetowych zawierających pornografię dziecięcą mogą opierać się na różnych rodzajach działań publicznych, np. legislacyjnych, nielegislacyjnych, sądowych lub innych. W tym kontekście niniejsza dyrektywa nie stanowi uszczerbku dla dobrowolnych działań podejmowanych przez dostawców usług internetowych w celu zapobiegania niewłaściwemu wykorzystywaniu świadczonych przez nich usług ani dla jakiegokolwiek wsparcia tych działań ze strony państw członkowskich. Bez względu na rodzaj podstawy lub metody wybranej dla takich działań państwa członkowskie powinny zagwarantować, że zapewnia ona stosowny poziom pewności prawnej i przewidywalności dla użytkowników i usługodawców. Zarówno w celu usuwania, jak i blokowania treści przedstawiających niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych, należy ustanowić i umacniać współpracę między organami publicznymi, w szczególności w celu zapewnienia, by krajowe wykazy stron internetowych zawierających materiały z pornografią dziecięcą były jak najbardziej kompletne, a także by unikać powielania prac. Wszelkie inicjatywy w tym zakresie muszą uwzględnić prawa użytkowników końcowych, muszą być prowadzone z zastosowaniem obowiązujących procedur prawnych i sądowych oraz muszą być zgodne z Europejską Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej. W ramach programu na rzecz bezpieczniejszego internetu ustanowiono sieć telefonów interwencyjnych, służących gromadzeniu informacji oraz zapewnieniu odpowiedniego zakresu i wymiany raportów dotyczących głównych rodzajów nielegalnych treści zamieszczanych online.

(48) Celem niniejsza dyrektywy jest zmiana i rozszerzenie zakresu przepisów decyzji ramowej 2004/68/WSiSW. Biorąc pod uwagę znaczną liczbę i istotny charakter zmian, które mają zostać wniesione, dla celów jasności decyzja ramowa powinna zostać zastąpiona w całości w odniesieniu do państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy.

(49) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, jakim jest walka z niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych i wykorzystywaniem seksualnym dzieci oraz pornografią dziecięcą, nie może być osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie działające samodzielnie, może natomiast, ze względu na skalę działania i jego skutki, być osiągnięty w lepszy sposób na szczeblu Unii, Unia może podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

(50) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, w szczególności z prawem poszanowania godności ludzkiej, zakazem tortur i nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, prawami dziecka, prawem do wolności i bezpieczeństwa, prawem do wolności wypowiedzi i informacji, prawem do ochrony danych osobowych, prawem do skutecznego środka prawnego i do rzetelnego procesu oraz z zasadami legalizmu i proporcjonalności kar do czynów zabronionych pod groźbą kary. Niniejsza dyrektywa ma na celu zapewnienie pełnego poszanowania tych praw oraz zasad i musi być ona odpowiednio wdrażana.

(51) Zgodnie z art. 3 Protokołu (nr 21) w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Zjednoczone Królestwo i Irlandia notyfikowały chęć uczestniczenia w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy.

(52) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu (nr 22) w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dania nie bierze udziału w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani jej nie stosuje,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1
Przedmiot

Niniejsza dyrektywa ustanawia minimalne normy dotyczące określania przestępstw i kar dotyczących niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci, pornografii dziecięcej oraz nagabywania dzieci dla celów seksualnych. Wprowadza ona również przepisy służące lepszemu zapobieganiu takim przestępstwom i lepszej ochronie pokrzywdzonych w wyniku takich przestępstw.

Artykuł 2
Definicje

Na użytek niniejszej dyrektywy zastosowanie mają następujące definicje:

a) „dziecko" oznacza każdą osobę w wieku poniżej 18 lat;

b) „wiek przyzwolenia" oznacza osiągnięty przez dziecko wiek, poniżej którego zakazane jest – zgodnie z prawem krajowym – podejmowanie czynności seksualnych z jego udziałem;

c) „pornografia dziecięca" oznacza:
   (i) wszelkie materiały ukazujące dziecko uczestniczące w rzeczywistych lub symulowanych zachowaniach o wyraźnie seksualnym charakterze;
   (ii) wszelkie przedstawienia organów płciowych dziecka w celach głównie seksualnych;
   (iii) wszelkie materiały ukazujące osobę wyglądającą na dziecko uczestniczącą w rzeczywistych lub symulowanych zachowaniach o wyraźnie seksualnym charakterze oraz przedstawienia organów płciowych osób wyglądających jak dziecko, w celach głównie seksualnych; lub
   (iv) realistyczne obrazy dziecka uczestniczącego w zachowaniach o wyraźnie seksualnym charakterze lub realistyczne obrazy organów płciowych dziecka, w celach głównie seksualnych;

d) „prostytucja dziecięca" oznacza wykorzystywanie dziecka do czynności seksualnych, w ramach którego oferuje się lub obiecuje pieniądze lub inne formy wynagrodzenia lub świadczenia w zamian za udział dziecka w czynnościach seksualnych, niezależnie od tego czy zapłata, obietnica lub świadczenie przekazywane są danemu dziecku czy osobie trzeciej;

e) „przedstawienie pornograficzne" oznacza skierowane do publiczności ukazywanie na żywo, w tym za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych:
   (i) dziecka uczestniczącego w rzeczywistym lub symulowanym zachowaniu o wyraźnie seksualnym charakterze;
   (ii) organów płciowych dziecka, w celach głównie seksualnych;

f) „osoba prawna" oznacza każdy podmiot mający osobowość prawną na mocy właściwego prawa, z wyjątkiem państw i organów publicznych wykonujących władzę państwową oraz publicznych organizacji międzynarodowych.

Artykuł 3
Przestępstwa związane z niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności umyślnych czynów, o których mowa w ust. 2-6.

2. Doprowadzenie, w celach seksualnych, dziecka, które nie osiągnęło wieku przyzwolenia, do bycia świadkiem czynności seksualnych, nawet jeżeli nie musi samo w nich uczestniczyć, podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej roku pozbawienia wolności.

3. Doprowadzenie, w celach seksualnych, dziecka, które nie osiągnęło wieku przyzwolenia, do bycia świadkiem niegodziwego traktowania w celach seksualnych, nawet jeżeli nie musi samo w nich uczestniczyć, podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej dwóch lat pozbawienia wolności.

4. Podejmowanie czynności seksualnych z udziałem dziecka, które nie osiągnęło wieku przyzwolenia, podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności.

5. Podejmowanie czynności seksualnych z udziałem dziecka, w przypadku gdy:

(i) dochodzi do nadużycia uznanego stosunku zaufania, władzy lub wpływu na dziecko, podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej ośmiu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie osiągnęło wieku przyzwolenia, i co najmniej trzech lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek;

(ii) dochodzi do wykorzystania szczególnej bezbronności dziecka, w szczególności wynikającej z jego niepełnosprawności umysłowej lub fizycznej lub stosunku zależności, podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej ośmiu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie osiągnęło wieku przyzwolenia, i co najmniej trzech lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek;

(iii) dochodzi do użycia przymusu, przemocy lub groźby, podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej dziesięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie osiągnęło wieku przyzwolenia, i co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek.

6. Użycie przymusu, przemocy lub groźby prowadzące do czynności seksualnych dziecka z osobą trzecią podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej dziesięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie osiągnęło wieku przyzwolenia, i co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek.

Artykuł 4
Przestępstwa związane z wykorzystywaniem seksualnym

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności umyślnych czynów, o których mowa w ust. 2–7.

2. Doprowadzenie lub nakłanianie dziecka do udziału w przedstawieniach pornograficznych lub czerpanie z tego korzyści, bądź inne wykorzystywanie dziecka do takich celów podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności,

jeżeli dziecko nie osiągnęło wieku przyzwolenia, i co najmniej dwóch lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek.

3. Użycie przymusu lub przemocy prowadzące do udziału dziecka w przedstawieniach pornograficznych lub użycie do takich celów gróźb w stosunku do dziecka podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej ośmiu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie osiągnęło wieku przyzwolenia, i co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek.

4. Świadoma obecność na przedstawieniach pornograficznych z udziałem dziecka podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej dwóch lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie osiągnęło wieku przyzwolenia, i co najmniej roku pozbawienia wolności, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek.

5. Doprowadzenie lub nakłanianie dziecka do udziału w prostytucji dziecięcej lub czerpanie z tego korzyści bądź inne wykorzystywanie dziecka do takich celów podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej ośmiu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie osiągnęło wieku przyzwolenia, i co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek.

6. Użycie przymusu lub przemocy prowadzące do udziału dziecka w prostytucji dziecięcej lub użycie do takich celów gróźb w stosunku do dziecka podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej dziesięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie osiągnęło wieku przyzwolenia, i co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek.

7. Podejmowanie czynności seksualnych z udziałem dziecka związane z korzystaniem z prostytucji dziecięcej podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko nie osiągnęło wieku przyzwolenia, i co najmniej dwóch lat pozbawienia wolności, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek.

Artykuł 5
Przestępstwa związane z pornografią dziecięcą

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności czynów umyślnych, o których mowa w ust. 2-6, gdy są to czyny bezprawne.

2. Nabywanie lub posiadanie pornografii dziecięcej podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej roku pozbawienia wolności.

3. Świadome uzyskiwanie dostępu, za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych, do pornografii dziecięcej, podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej roku pozbawienia wolności.

4. Dystrybucja, rozpowszechnianie lub przesyłanie pornografii dziecięcej podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej dwóch lat pozbawienia wolności.

5. Oferowanie, dostarczanie lub udostępnianie pornografii dziecięcej podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej dwóch lat pozbawienia wolności.

6. Produkcja pornografii dziecięcej podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej trzech lat pozbawienia wolności.

7. Do państw członkowskich należy decyzja, czy niniejszy artykuł ma zastosowanie do przypadków związanych z pornografią dziecięcą, o których mowa w art. 2 lit. c) ppkt (iii), w których osoba wyglądająca jak dziecko w momencie przedstawienia miała w rzeczywistości 18 lat lub więcej.

8. Do państw członkowskich należy decyzja, czy ust. 2 i 6 niniejszego artykułu mają zastosowanie do przypadków, w których ustalono, że materiał pornograficzny w rozumieniu art. 2 lit. c) ppkt (iv) został wyprodukowany przez producenta i znajduje się w jego posiadaniu wyłącznie do prywatnego użytku, w zakresie, w jakim do celów jego wyprodukowania nie został wykorzystany materiał pornograficzny, o którym mowa w art. 2 lit. c) ppkt (i), (ii) lub (iii), i pod warunkiem że z czynem tym nie wiąże się żadne ryzyko rozpowszechnienia danego materiału.

Artykuł 6
Nagabywanie dzieci do celów seksualnych

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności następującego czynu umyślnego:

Składanie za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych przez osobę dorosłą dziecku, które nie osiągnęło wieku przyzwolenia, propozycji spotkania w celu popełnienia któregokolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 3 ust. 4 i art. 5 ust. 6, jeżeli następstwem tej propozycji były czyny służące doprowadzeniu do takiego spotkania, podlega sankcji karnej w maksymalnym wymiarze co najmniej roku pozbawienia wolności.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności usiłowania popełnienia za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych przestępstw, o których mowa w art. 5 ust. 2 i 3, przez osobę dorosłą nagabującą dziecko, które nie osiągnęło wieku przyzwolenia, w celu uzyskania pornografii dziecięcej przedstawiającej to dziecko.

Artykuł 7
Podżeganie, pomocnictwo i usiłowanie

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności podżegania do przestępstw, o których mowa w art. 3-6, oraz pomocnictwa w tych przestępstwach.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności usiłowania popełnienia któregokolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 3 ust. 4, 5 i 6, art. 4 ust. 2, 3, 5, 6 i 7 oraz art. 5 ust. 4, 5 i 6.

Artykuł 8
Dobrowolne czynności seksualne

1. Do państw członkowskich należy decyzja, czy art. 3 ust. 2 i 4 ma zastosowanie do dobrowolnych czynności seksualnych między dziećmi o zbliżonym wieku i poziomie rozwoju psychofizycznego i dojrzałości, o ile czynności te nie są związane z niegodziwym traktowaniem.

2. Do państw członkowskich należy decyzja, czy art. 4 ust. 4 ma zastosowanie do przedstawienia pornograficznego, które odbywa się w ramach dobrowolnych kontaktów, z udziałem dziecka, które osiągnęło wiek przyzwolenia, lub z udziałem dzieci o zbliżonym wieku i poziomie rozwoju psychofizycznego lub dojrzałości, o ile czynności te nie są związane z niegodziwym traktowaniem ani wykorzystywaniem i o ile w zamian za takie przedstawienie pornograficzne nie są oferowane pieniądze lub inne formy zapłaty lub wynagrodzenia.

3. Do państw członkowskich należy decyzja, czy art. 5 ust. 2 i 6 ma zastosowanie do produkcji, nabywania lub posiadania materiału z udziałem dzieci, które osiągnęły wiek przyzwolenia, gdy taki materiał został wyprodukowany i jest posiadany za zgodą tych dzieci i służy wyłącznie do prywatnego użytku uczestniczących w nim osób, o ile czynności te nie były związane z niegodziwym traktowaniem.

Artykuł 9
Okoliczności obciążające

W zakresie, w jakim następujące okoliczności nie stanowią znamion przestępstw, o których mowa w art. 3-7, państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia możliwości uznania następujących okoliczności, zgodnie z odnośnymi przepisami prawa krajowego, za okoliczności obciążające w przypadku odpowiednich przestępstw, o których mowa w art. 3-7:

a) przestępstwo popełniono wobec dziecka szczególnie bezbronnego, na przykład ze względu na jego niepełnosprawność umysłową lub fizyczną lub stosunek zależności lub niemożność fizyczną lub psychiczną;
b) przestępstwo popełnił członek rodziny dziecka, osoba mieszkająca z dzieckiem lub osoba, która nadużyła uznanego stosunku zaufania lub swojej władzy;
c) przestępstwo popełniło wiele osób działających wspólnie;
d) przestępstwo zostało popełnione w ramach organizacji przestępczej w rozumieniu decyzji ramowej Rady 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej[13];
e) sprawca został wcześniej skazany za przestępstwa o tym samym charakterze;
f) sprawca celowo lub lekkomyślnie naraził życie dziecka; lub

13 Dz.U. L 300 z 11.11.2008, s. 42.

g) przestępstwo popełniono z użyciem poważnej przemocy lub popełnienie przestępstwa wyrządziło dziecku poważną szkodę.

Artykuł 10
Pozbawienie praw na podstawie wyroku skazującego

1. Aby zapobiec ryzyku ponownego popełnienia przestępstwa, państwa członkowskie podejmują niezbędne środki służące temu, by na osobę fizyczną, która została skazana za którekolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 3–7, mógł zostać nałożony czasowy lub stały zakaz wykonywania przynajmniej zawodowej działalności związanej z bezpośrednimi i regularnymi kontaktami z dziećmi.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia pracodawcom podczas rekrutowania osób do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z bezpośrednimi i regularnymi kontaktami z dziećmi prawa uzyskiwania, zgodnie z prawem krajowym – wszelkimi właściwymi sposobami, takimi jak bezpośredni dostęp do informacji, dostęp na wniosek lub uzyskanie informacji od danej osoby – informacji o wyrokach skazujących za przestępstwa, o których mowa w art. 3–7, odnotowanych w rejestrze karnym lub o jakimkolwiek pozbawieniu praw do wykonywania działalności związanej z bezpośrednimi i regularnymi kontaktami z dziećmi wynikającym z tych wyroków skazujących.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia by, na użytek stosowania ust. 1 i 2 niniejszego artykułu informacje o wyrokach skazujących za przestępstwa, o których mowa w art. 3–7 lub o jakimkolwiek pozbawieniu praw do wykonywania działalności związanej z bezpośrednimi i regularnymi kontaktami z dziećmi wynikającym z tych wyroków skazujących były przekazywane zgodnie z decyzją ramową Rady 2009/315/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji[14], na wniosek złożony na mocy art. 6 tej decyzji ramowej za zgodą osoby zainteresowanej.

Artykuł 11
Zajęcie i konfiskata

Państwa członkowskie podejmują konieczne środki w celu zapewnienia, by właściwe organy były uprawnione do zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz korzyści pochodzących z przestępstw, o których mowa w art. 3, 4 i 5.

14 Dz.U. L 93 z 7.4.2009, s. 23.

Artykuł 12
Odpowiedzialność osób prawnych

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia możliwości pociągnięcia osób prawnych do odpowiedzialności za przestępstwa, o których mowa w art. 3–7, popełnione na ich korzyść przez osobę działającą indywidualnie albo jako członek organu osoby prawnej i pełniącą funkcje kierowniczą w tej osobie prawnej na podstawie:

a) prawa reprezentowania danej osoby prawnej;

b) uprawnienia do podejmowania decyzji w imieniu danej osoby prawnej; lub

c) uprawnienia do wykonywania kontroli wewnętrznej w danej osobie prawnej.

2. Państwa członkowskie podejmują również środki niezbędne do zapewnienia możliwości pociągnięcia osób prawnych do odpowiedzialności w przypadku, gdy brak nadzoru lub kontroli ze strony osoby, o której mowa w ust. 1, umożliwił popełnienie na korzyść tej osoby prawnej przez osobę jej podlegającą przestępstw, o których mowa w art. 3–7.

3. Odpowiedzialność osób prawnych na podstawie ust. 1 i 2 pozostaje bez uszczerbku dla postępowania karnego przeciwko osobom fizycznym będącym sprawcami przestępstw, o których mowa w art. 3–7, lub podżegającym do popełnienia tych przestępstw lub pomagającym w ich popełnianiu.

Artykuł 13
Kary wobec osób prawnych

1. Państwa członkowskie podejmują środki konieczne do zapewnienia, by osoba prawna ponosząca odpowiedzialność na podstawie art. 12 ust. 1 podlegała skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym karom – obejmującym grzywy karne lub inne kary pieniężne nie mające charakteru karnego – i które mogą obejmować inne kary, takie jak:

a) pozbawienie prawa do korzystania ze świadczeń publicznych lub pomocy publicznej;

b) czasowy lub stały zakaz prowadzenia działalności gospodarczej;

c) umieszczenie pod nadzorem sądowym;

d) likwidacja sądowa; lub

e) czasowe lub stałe zamknięcie zakładów wykorzystanych do popełnienia przestępstwa.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by osoba prawna pociągnięta do odpowiedzialności na mocy art. 12 ust. 2 podlegała skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym karom lub środkom.

Artykuł 14
Odstąpienie od ścigania pokrzywdzonych lub niestosowanie wobec nich sankcji

Państwa członkowskie, zgodnie z podstawowymi zasadami swoich systemów prawnych, podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by właściwe organy krajowe były uprawnione do odstąpienia od ścigania lub nakładania sankcji na dzieci pokrzywdzone w wyniku niegodziwego traktowania w celach seksualnych lub wykorzystywania seksualnego za ich udział w działalności przestępczej, do której zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji tego, iż stały się ofiarami czynów, o których mowa w art. 4 ust. 2, 3, 5 i 6 oraz w art. 5 ust. 6.

Artykuł 15
Ściganie i oskarżanie

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by ściganie i oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 3–7, nie było uzależnione od złożenia przez pokrzywdzonego lub przez jego przedstawiciela skargi lub oskarżenia, oraz by postępowanie karne mogło być kontynuowane, nawet gdy ta osoba wycofa swoje zeznania.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do umożliwienia ścigania wszelkich przestępstw, o których mowa w art. 3, art. 4 ust. 2, 3, 5, 6 i 7 oraz wszelkich poważnych przestępstw, o których mowa w art. 5 ust. 6, w związku z którymi wykorzystano pornografię dziecięcą, o której mowa art. 2 lit. c) ppkt (i) oraz (ii), przez wystarczający i proporcjonalny do wagi danego przestępstwa okres od momentu osiągnięcia przez pokrzywdzonego pełnoletniości.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia osobom, jednostkom i służbom odpowiedzialnym za ściganie lub oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 3–7, dostępu do skutecznych narzędzi śledczych, takich jak te wykorzystywane w sprawach związanych z przestępczością zorganizowaną lub z innymi ciężkimi przestępstwami.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do umożliwienia jednostkom i służbom dochodzeniowym podejmowania prób identyfikacji osób pokrzywdzonych w wyniku przestępstw, o których mowa w art. 3–7, w szczególności poprzez analizę materiału zawierającego pornografię dziecięcą, takiego jak fotografie i nagrania audiowizualne przesyłane lub udostępniane za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Artykuł 16
Zgłaszanie podejrzenia niegodziwego traktowania w celach seksualnych lub wykorzystywania seksualnego

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by zasady zachowania poufności, których przestrzegania prawo krajowe wymaga od osób wykonujących pracę

zawodową, których głównym obowiązkiem jest praca z dziećmi, nie uniemożliwiały tym osobom zgłaszania służbom odpowiedzialnym za ochronę dzieci wszelkich sytuacji, jeżeli mają one uzasadnione powody, by sądzić, że dziecko jest pokrzywdzone w wyniku przestępstw, o których mowa w art. 3–7.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zachęcenia osób, które wiedzą o popełnieniu któregokolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 3–7 lub które, w dobrej wierze, podejrzewają ich popełnienie, do zgłaszania tego właściwym służbom.

Artykuł 17
Jurysdykcja i koordynowanie ścigania

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne ustalenia swojej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 3–7, w przypadku gdy:

a) przestępstwo zostało popełnione w całości lub w części na jego terytorium; lub

b) sprawca jest obywatelem tego państwa.

2. Państwo członkowskie informuje Komisję, w przypadku gdy podejmie decyzję o ustaleniu dalszej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstwa, o którym mowa w art. 3–7, popełnionego poza jego terytorium, między innymi jeżeli:

a) przestępstwo zostało popełnione wobec jego obywatela lub osoby mającej miejsce zamieszkania na jego terytorium;

b) przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej swoją siedzibę na jego terytorium; lub

c) sprawca ma miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium.

3. Państwa członkowskie zapewniają objęcie swą jurysdykcją sytuacji, gdy przestępstwa, o których mowa w art. 5 i 6 oraz, w odpowiednim zakresie, w art. 3 i 7, zostały popełnione z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, do których dostęp uzyskano z ich terytorium, niezależnie od tego, czy znajdują się one na ich terytorium.

4. W odniesieniu do ścigania przestępstw, o których mowa w art. 3 ust. 4, 5 i 6, art. 4 ust. 2, 3, 5, 6 i 7 oraz w art. 5 ust. 6, popełnionych poza terytorium danego państwa członkowskiego, w zakresie dotyczącym ust. 1 lit. b) niniejszego artykułu, każde państwo członkowskie podejmuje środki niezbędne do zapewnienia, by jego jurysdykcja nie była zależna od tego, czy dane czyny są przestępstwem w miejscu ich popełnienia.

5. W odniesieniu do ścigania przestępstw, o których mowa w art. 3–7, popełnionych poza terytorium danego państwa członkowskiego, w zakresie dotyczącym ust. 1 lit. b) niniejszego artykułu, każde państwo członkowskie podejmuje środki niezbędne do zapewnienia, by jego jurysdykcja nie była zależna od spełnienia warunku, że ściganie można rozpocząć jedynie na podstawie zawiadomienia złożonego przez pokrzywdzonego w miejscu, gdzie popełniono przestępstwo, lub powiadomienia złożonego przez państwo, w którym przestępstwo zostało popełnione.

Artykuł 18
Ogólne przepisy dotyczące pomocy i wsparcia dla pokrzywdzonych dzieci oraz ich ochrony

1. Dzieciom pokrzywdzonym w wyniku przestępstw, o których mowa w art. 3–7, zapewnia się pomoc, wsparcie i ochronę zgodnie z art. 19 i 20, z uwzględnieniem konieczności najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia pomocy i wsparcia dziecku, gdy tylko właściwe organy dowiedzą się o uzasadnionych przesłankach pozwalających przypuszczać, że dziecko to mogło stać się ofiarą któregokolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 3–7.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by w przypadku, gdy nie ma pewności co do wieku osoby pokrzywdzonej w wyniku któregokolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 3–7, a istnieją powody, by sądzić, że jest ona dzieckiem, przyjmowane było założenie, że dana osoba jest dzieckiem, tak by można było niezwłocznie zapewnić jej dostęp do pomocy, wsparcia i ochrony zgodnie z art. 19 i 20.

Artykuł 19
Pomoc i wsparcie dla pokrzywdzonych

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do udzielenia pokrzywdzonym pomocy i wsparcia przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu, by umożliwić im skorzystanie z praw określonych zarówno w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW, jak i w niniejszej dyrektywie. W szczególności państwa członkowskie podejmują działania niezbędne do zapewnienia ochrony dzieciom zgłaszającym przypadki niegodziwego traktowania w ich rodzinie.

2. Państwa członkowskie przyjmują środki niezbędne do zapewnienia, by udzielenie wsparcia i pomocy pokrzywdzonemu dziecku nie było zależne od jego gotowości do współpracy podczas postępowania przygotowawczego lub sądowego.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do tego, by konkretne działania w celu zapewnienia pokrzywdzonym dzieciom pomocy i wsparcia, które umożliwią im korzystanie z praw wynikających z niniejszej dyrektywy, były podejmowane po przeprowadzeniu indywidualnej oceny szczególnej sytuacji każdego pokrzywdzonego dziecka, z należnym uwzględnieniem opinii, potrzeb i obaw dziecka.

4. Dzieci pokrzywdzone w wyniku przestępstw, o których mowa w art. 3–7, są uważane za szczególnie wrażliwe ofiary w rozumieniu art. 2 ust. 2, art. 8 ust. 4 i art. 14 ust. 1 decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.

5. Państwa członkowskie podejmują, stosownie do sytuacji i możliwości, środki służące zapewnieniu rodzinie pokrzywdzonego dziecka pomocy i wsparcia, które umożliwią jej ko-

rzystanie z praw wynikających z niniejszej dyrektywy, jeżeli rodzina ta przebywa na terytorium państw członkowskich. W szczególności, państwa członkowskie, stosownie do sytuacji i możliwości, stosują w odniesieniu do rodziny pokrzywdzonego dziecka art. 4 decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.

Artykuł 20
Ochrona pokrzywdzonych dzieci podczas postępowania przygotowawczego i sądowego

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by podczas postępowania przygotowawczego i sądowego właściwe organy wyznaczyły – zgodnie z pozycją pokrzywdzonego w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – specjalnego przedstawiciela dla pokrzywdzonego dziecka, jeżeli na mocy prawa krajowego osoby, którym przysługuje władza rodzicielska, nie mogą reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a pokrzywdzonym dzieckiem lub jeżeli dziecko jest pozbawione opieki lub odłączone od rodziny.

2. Państwa członkowskie niezwłocznie zapewniają pokrzywdzonym dzieciom dostęp do doradztwa prawnego i zastępstwa prawnego, w tym także w celu dochodzenia odszkodowania, zgodnie z pozycją pokrzywdzonego w danym systemie wymiaru sprawiedliwości. Doradztwo prawne i zastępstwo procesowe jest bezpłatne, jeżeli pokrzywdzony nie posiada wystarczających środków finansowych.

3. Bez uszczerbku dla prawa do obrony państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w ramach postępowań karnych dotyczących przestępstw, o których mowa w art. 3–7:

a) przesłuchania pokrzywdzonych dzieci odbywały się bez nieuzasadnionej zwłoki po zgłoszeniu faktów właściwym organom;
b) przesłuchania pokrzywdzonych dzieci odbywały się, w razie potrzeby, w pomieszczeniach specjalnie zaprojektowanych lub przystosowanych do tego celu;
c) przesłuchania pokrzywdzonych dzieci prowadzone były przez specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu lub z ich udziałem;
d) wszystkie przesłuchania dziecka prowadziła, stosownie do sytuacji i możliwości, ta sama osoba;
e) liczba przesłuchań była jak najbardziej ograniczona i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to absolutnie niezbędne do celów postępowania przygotowawczego lub sądowego;
f) pokrzywdzonemu dziecku mógł towarzyszyć jego przedstawiciel prawny lub, w odpowiednich przypadkach, wybrana przez nie osoba dorosła, o ile nie podjęto odmiennej umotywowanej decyzji w odniesieniu do tej osoby.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w trakcie postępowań karnych dotyczących przestępstw, o których mowa w art. 3–7, wszystkie przesłuchania

pokrzywdzonego dziecka lub, w odpowiednich przypadkach, dziecka występującego w roli świadka mogły być rejestrowane audiowizualnie i by te zarejestrowane przesłuchania mogły zostać wykorzystane jako dowód w postępowaniu sądowym przed sądem karnym, zgodnie z regułami przewidzianymi w ich prawie krajowym.

5. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w postępowaniu przed sądem karnym dotyczącym przestępstw, o których mowa w art. 3–7, można było zarządzić, aby:

a) rozprawa odbyła się udziału publiczności;
b) pokrzywdzone dziecko mogło być przesłuchane w sali sądowej nie będąc tam fizycznie obecne, w szczególności dzięki wykorzystaniu odpowiednich technologii komunikacyjnych.

6. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do tego, by – jeżeli przemawia za tym dobro pokrzywdzonych dzieci i z uwzględnieniem innych nadrzędnych interesów – zapewnić ochronę ich prywatności, tożsamości i wizerunku i uniemożliwić publiczne rozpowszechnianie wszelkich informacji, które mogłyby doprowadzić do ich zidentyfikowania.

Artykuł 21
Środki zapobiegające reklamowaniu okazji do niegodziwego traktowania oraz turystyki seksualnej

Państwa członkowskie podejmują odpowiednie środki w celu zapobiegania lub zakazania:

a) rozpowszechniania materiałów reklamujących możliwość popełnienia jakiegokolwiek przestępstwa, o którym mowa w art. 3–6; oraz
b) organizowania dla innych osób, w celach komercyjnych lub niekomercyjnych, podróży służących popełnieniu jakiegokolwiek przestępstwa, o którym mowa w art. 3–5.

Artykuł 22
Programy lub środki zapobiegawczo-interwencyjne

Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by osoby, które obawiają się, że mogą popełnić przestępstwa przewidziane w art. 3–7, mogły mieć dostęp, w odpowiednich przypadkach, do skutecznych programów lub środków interwencyjnych służących do oceny ryzyka popełnienia tych przestępstw i zapobiegania ich popełnieniu.

Artykuł 23
Zapobieganie

1. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie środki, takie jak działania w dziedzinie kształcenia i szkoleń, niezbędne do osłabienia i ograniczenia popytu sprzyjającego wszelkim formom wykorzystywania seksualnego dzieci.

2. Państwa członkowskie podejmują, w odpowiednich przypadkach we współpracy z właściwymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i innymi zainteresowanymi stronami – również za pośrednictwem internetu – odpowiednie działania, takie jak kampanie informacyjne i uświadamiające, programy badawcze i edukacyjne służące podniesieniu świadomości i ograniczeniu ryzyka, że dzieci staną się ofiarami niegodziwego traktowania w celach seksualnych lub wykorzystywania seksualnego.

3. Każde państwo członkowskie propaguje regularne szkolenie dla urzędników, którzy mogą mieć kontakt z dziećmi pokrzywdzonymi w wyniku niegodziwego traktowania w celach seksualnych lub wykorzystywania seksualnego, m.in. policjantów, mające na celu umożliwienie im identyfikacji pokrzywdzonych dzieci i potencjalnych pokrzywdzonych dzieci w wyniku niegodziwego traktowania w celach seksualnych lub wykorzystywania seksualnego.

Artykuł 24
Dobrowolne programy lub środki interwencyjne w trakcie postępowania karnego lub po jego zakończeniu

1. Nie naruszając programów ani środków interwencyjnych nakazywanych przez właściwe organy wymiaru sprawiedliwości zgodnie z prawem krajowym, państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia dostępności skutecznych programów lub środków interwencyjnych mających na celu zapobieganie ryzyku ponownego popełniania przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom i minimalizowanie takiego ryzyka. Takie programy lub środki muszą być dostępne na każdym etapie postępowania karnego, w zakładzie karnym i poza nim, zgodnie z prawem krajowym.

2. Programy lub środki interwencyjne, o których mowa w ust. 1, muszą być zgodne ze szczególnymi potrzebami rozwojowymi dzieci dopuszczających się przestępstw seksualnych.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by następujące osoby miały dostęp do programów lub środków interwencyjnych, o których mowa w ust. 1:

a) osoby, przeciwko którym toczy się postępowanie karne w związku z przestępstwami, o których mowa w art. 3–7 – na warunkach, które nie naruszają prawa do obrony i nie są sprzeczne z wymogami sprawiedliwego i bezstronnego procesu, a w szczególności z poszanowaniem zasady domniemania niewinności; oraz

b) osoby skazane za którekolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 3–7.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by osoby, o których mowa w ust. 3, były poddawane ocenie pod względem zagrożenia, jakie stwarzają, i ewentualnego ryzyka ponownego popełnienia przez nich któregokolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 3–7, w celu wskazania odpowiednich programów lub środków interwencyjnych.

5. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by osoby, o których mowa w ust. 3 i którym zaproponowano programy lub środki interwencyjne zgodnie z ust. 4:

a) poinformowano o powodach złożenia im tej propozycji;

b) zgodziły się na udział w programach lub środkach z pełną świadomością;

c) mogły odmówić i, w przypadku osób skazanych, zostały poinformowane o potencjalnych konsekwencjach takiej odmowy.

Artykuł 25
Środki wymierzone przeciwko stronom internetowym zawierającym lub rozpowszechniającym pornografię dziecięcą

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia szybkiego usunięcia stron internetowych zawierających lub rozpowszechniających pornografię dziecięcą utrzymywanych na ich terytorium oraz by dążyć do zapewnienia usunięcia takich stron utrzymywanych poza ich terytorium.

2. Państwa członkowskie mogą podejmować środki służące blokowaniu stron internetowych zawierających lub rozpowszechniających pornografię dziecięcą wśród użytkowników internetu na swym terytorium. Środki te muszą być wprowadzone w oparciu o przejrzystą procedurę i dostarczać odpowiednich gwarancji, w szczególności w celu zapewnienia ograniczenia blokowania do tego, co konieczne i współmierne, oraz informowania użytkowników o powodzie takiego blokowania. Gwarancje te mogą również obejmować możliwość uzyskania zadośćuczynienia sądowego.

Artykuł 26
Zastąpienie decyzji ramowej 2004/68/WSiSW

Niniejszym zastępuje się decyzję ramową 2004/68/WSiSW w odniesieniu do państw członkowskich uczestniczących w jej przyjęciu, nie naruszając zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminu transpozycji tej decyzji ramowej do prawa krajowego.

W odniesieniu do państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy odesłania do decyzji ramowej 2004/68/WSiSW traktuje się jako odesłania do niniejszej dyrektywy.

Artykuł 27
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia 18 grudnia 2013 r.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst przepisów transponujących do prawa krajowego zobowiązania nałożone na te państwa na mocy niniejszej dyrektywy.

3. Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonania takiego odniesienia określane są przez państwa członkowskie.

Artykuł 28
Sprawozdawczość

1. W terminie do dnia 18 grudnia 2015 r. Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające, w jakim stopniu państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy; sprawozdaniu w razie potrzeby będą towarzyszyć wnioski ustawodawcze.

2. W terminie do dnia 18 grudnia 2015 r. Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające wdrażanie środków, o których mowa w art. 25.

Artykuł 29
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 30
Adresaci

Niniejsza decyzja jest skierowana do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w Strasburgu dnia 13 grudnia 2011 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

J. Buzek
Przewodniczący

W imieniu Rady

M. Szpunar
Przewodniczący

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW z dnia 5 kwietnia 2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 101, s. 1)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2 i art. 83 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

po konsultacji z Komitetem Regionów,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Handel ludźmi jest poważnym przestępstwem, popełnianym często w ramach przestępczości zorganizowanej, i rażącym naruszeniem praw podstawowych, wyraźnie zakazanym przez Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej. Zapobieganie handlowi ludźmi i zwalczanie tego procederu jest priorytetem dla Unii i państw członkowskich.

(2) Niniejsza dyrektywa jest częścią globalnego działania wymierzonego w handel ludźmi, które obejmuje działania angażujące państwa trzecie, zgodnie z „Dokumentem dotyczącym działań na temat wzmacniania zewnętrznego wymiaru Unii w zakresie działań przeciwko handlowi ludźmi; Ku światowym działaniom UE przeciwko handlowi ludź-

1 Opinia z dnia 21 października 2010 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

2 Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 14 grudnia 2010 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) i decyzja Rady z dnia 21 marca 2011 r.

mi" zatwierdzonym przez Radę w dniu 30 listopada 2009 r. W tym kontekście w państwach trzecich, z których pochodzą ofiary, lub przez które odbywa się przekazywanie ofiar, powinny być kontynuowane działania mające na celu zwiększenie świadomości, ograniczenie bezbronności, wspieranie ofiar i pomaganie im, przeciwdziałanie czynnikom stojącym u źródeł handlu ludźmi oraz wspieranie tych państw trzecich w opracowywaniu właściwych przepisów dotyczących zwalczania tego procederu.

(3) W niniejszej dyrektywie uznaje się fakt, że zjawisko handlu ludźmi jest silnie powiązane z płcią oraz że kobietami handluje się w innych celach niż mężczyznami. Z tego powodu środki wsparcia i pomocy w stosownych przypadkach również powinny być zróżnicowane w zależności od płci. Czynniki zachęcające i zniechęcające mogą różnić się w zależności od sektorów, jak handel ludźmi w celach werbowania do sektora usług seksualnych lub do celów wyzysku w pracy np. w sektorze budowlanym, w sektorze rolnictwa lub przymusowej służby domowej.

(4) Unia zobowiązała się zapobiegać handlowi ludźmi i zwalczać ten proceder oraz chronić prawa osób będących ofiarami handlu. W tym celu przyjęto decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi[3] oraz plan UE dotyczący najlepszych praktyk, standardów i procedur zwalczania handlu ludźmi i zapobiegania mu[4]. Ponadto Program sztokholmski – otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli[5], przyjęty przez Radę Europejską, nadaje wyraźnie priorytet zwalczaniu handlu ludźmi. Należy rozważyć inne środki, takie jak wsparcie dla opracowania ogólnych wskaźników unijnych służących do identyfikacji ofiar handlu ludźmi, poprzez wymianę najlepszych praktyk między wszystkimi istotnymi podmiotami, w szczególności publicznymi i prywatnymi jednostkami pomocy społecznej.

(5) Organy ścigania państw członkowskich powinny kontynuować współpracę w celu wzmocnienia zwalczania handlu ludźmi. W związku z tym zasadnicze znaczenie ma ścisła współpraca transgraniczna, w tym wymiana informacji i najlepszych praktyk, a także stały otwarty dialog między służbami policji, władzami sądowymi i finansowymi państw członkowskich. Koordynacja w zakresie ścigania i oskarżania przypadków handlu ludźmi powinna zostać ułatwiona dzięki wzmocnionej współpracy z Europolem i Eurojustem, a także poprzez utworzenie wspólnych zespołów śledczych i wdrożenie decyzji ramowej Rady 2009/948/WSiSW z dnia 30 listopada 2009 r.

3 Dz.U. L 203 z 1.8.2002, s. 1.

4 Dz.U. C 311 z 9.12.2005, s. 1.

5 Dz.U. C 115 z 4.5.2010, s. 1.

w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów[6].

(6) Państwa członkowskie powinny zachęcać do pracy w tej dziedzinie organizacje społeczeństwa obywatelskiego i ściśle z nimi współpracować, w tym z uznanymi i aktywnie działającymi w tym obszarze organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ofiarami handlu ludźmi, w szczególności w zakresie inicjowania strategii działania, w zakresie kampanii informacyjnych i uświadamiających, programów badawczych i edukacyjnych, szkoleń oraz monitorowania i oceny wpływu środków przeciwdziałających handlowi ludźmi.

(7) W niniejszej dyrektywie przyjęto zintegrowane, kompleksowe i skupiające się na prawach człowieka podejście do kwestii walki z handlem ludźmi, a w trakcie wdrażania jej należy uwzględnić dyrektywę Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami[7], oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidującą minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich[8]. Głównymi celami niniejszej dyrektywy są bardziej rygorystyczne zapobieganie i ściganie oraz ochrona praw pokrzywdzonych. Niniejsza dyrektywa przewiduje również zależną od przypadku interpretację różnych form handlu ludźmi i ma na celu zwalczanie każdej z tych form z użyciem jak najskuteczniejszych środków.

(8) Dzieci są bardziej bezbronne niż dorośli i dlatego istnieje większe ryzyko, iż padną ofiarą handlu ludźmi. Stosując niniejszą dyrektywę, należy w pierwszym rzędzie dążyć do najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z 1989 r.

(9) Protokół Organizacji Narodów Zjednoczonych z 2000 r. o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Organizacji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej oraz Konwencja Rady Europy w sprawie działań prze-

6 Dz.U. L 328 z 15.12.2009, s. 42.

7 Dz.U. L 261 z 6.8.2004, s. 19.

8 Dz.U. L 168 z 30.6.2009, s. 24.

ciwko handlowi ludźmi z 2005 r. to zasadnicze elementy procesu wzmacniania współpracy międzynarodowej na rzecz zwalczania handlu ludźmi. Należy zaznaczyć, że konwencja Rady Europy przewiduje mechanizm ewaluacyjny, w którego skład wchodzą grupa ekspertów ds. działań przeciwko handlowi ludźmi (GRETA) oraz Komitet Stron. Należy wspierać współpracę między organizacjami międzynarodowymi uprawnionymi do podejmowania działań przeciwko handlowi ludźmi w celu unikania powielania wysiłków.

(10) Niniejsza dyrektywa nie narusza zasady niewydalania zgodnie z Konwencją dotyczącą statusu uchodźców z 1951 r. (konwencja genewska) oraz jest zgodna z art. 4 i art. 19 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

(11) W reakcji na aktualne trendy rozwoju zjawiska handlu ludźmi, w niniejszej dyrektywie przyjęto szerszą koncepcję tego procederu w stosunku do decyzji ramowej 2002/629/WSiSW, dlatego też obejmuje ona dodatkowe formy wyzysku. W kontekście niniejszej dyrektywy zmuszanie do żebrania należy rozumieć jako formę przymusowej pracy lub usług, zdefiniowanych w konwencji MOP nr 29 dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej z 1930 r. Wyzyskiwanie żebractwa, w tym wykorzystywanie osób zależnych, będących ofiarami handlu ludźmi, do żebractwa, wchodzi zatem w zakres definicji handlu ludźmi wyłącznie w tych przypadkach, w których występują wszystkie elementy zjawiska przymusowej pracy lub usług. W świetle odnośnego orzecznictwa należy każdorazowo indywidualnie ocenić ważność ewentualnej zgody na świadczenie danej pracy lub usługi. Natomiast w przypadku dziecka ewentualna zgoda nie powinna być nigdy uznawana za ważną. Wyrażenie „wyzyskiwanie działalności przestępczej" należy rozumieć jako wykorzystywanie osoby do popełnienia, między innymi, kradzieży kieszonkowej, kradzieży sklepowej, handlu narkotykami oraz innych podobnych działań, podlegających karom i przynoszących korzyść majątkową. Definicja obejmuje także handel ludźmi w celu pobrania organów, które stanowi poważne naruszenie godności ludzkiej i integralności fizycznej, a także na przykład inne zachowanie, takie jak nielegalna adopcja lub przymusowe małżeństwo, jeżeli wypełniają one znamiona przestępstwa handlu ludźmi.

(12) Wysokość sankcji w niniejszej dyrektywie odzwierciedla rosnące zaniepokojenie państw członkowskich rozwojem zjawiska handlu ludźmi. Z tego powodu za podstawę niniejszej dyrektywy przyjęto poziomy 3 i 4 konkluzji Rady z 24-25 kwietnia 2002 r. w sprawie podejścia stosowanego w odniesieniu do harmonizacji w zakresie wymiaru sankcji. Jeżeli przestępstwo zostało popełnione w określonych okolicznościach, na przykład wobec szczególnie bezbronnej ofiary, sankcja powinna być surowsza. W kontekście niniejszej dyrektywy kategoria osób szczególnie bezbronnych powin-

na obejmować przynajmniej wszystkie dzieci. Przy ocenie bezbronności ofiary mogą być brane pod uwagę inne czynniki, takie jak płeć, ewentualna ciąża, stan zdrowia lub ewentualna niepełnosprawność. Jeżeli okoliczności przestępstwa są szczególnie ciężkie, np. gdy prowadziło do zagrożenia życia ofiary lub wiązało się z użyciem poważnej przemocy, takiej jak tortury, wymuszone zażycie narkotyków lub leków, gwałt lub inne poważne formy przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej, albo wyrządziło szczególnie poważne szkody ofierze, powinno to znaleźć odzwierciedlenie w surowszej sankcji. W przypadkach, w których na mocy niniejszej dyrektywy następuje odniesienie do wydania osoby, należy je rozumieć zgodnie z decyzją ramową Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi[9]. Waga popełnionego przestępstwa może być brana pod uwagę w ramach wykonania kary.

(13) W zwalczaniu handlu ludźmi należy w pełni wykorzystać istniejące instrumenty przewidujące możliwość zajęcia i konfiskaty korzyści z przestępstwa, takie jak Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i załączone do niej protokoły, Konwencja Rady Europy z 1990 r. w sprawie prania, poszukiwania, zajmowania i konfiskaty dochodów z działalności przestępczej, decyzja ramowa Rady 2001/500/WSiSW z dnia 26 czerwca 2001 r. w sprawie prania brudnych pieniędzy oraz identyfikacji, wykrywania, zamrożenia, zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa[10] oraz decyzja ramowa Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa[11]. Należy zachęcać do wykorzystania zajętych i skonfiskowanych narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstw, o których mowa w niniejszej dyrektywie, do wzmocnienia pomocy dla ofiar i ich ochrony, w tym odszkodowania dla ofiar, i transgranicznej działalności Unii służącej zwalczaniu handlu ludźmi.

(14) Ofiary handlu ludźmi należy, zgodnie z podstawowymi zasadami systemów prawnych odpowiednich państw członkowskich, chronić przed ściganiem oraz karaniem za działania przestępcze, takie jak korzystanie z fałszywych dokumentów, oraz przestępstwa na podstawie przepisów dotyczących prostytucji oraz imigracji, do których popełnienia osoby te zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji tego, iż stały się ofiarą handlu ludźmi. Celem takiej regulacji jest ochrona praw człowieka przysługujących ofiarom, zapobieżenie dalszej wiktymizacji oraz zachęcenie ich do zeznawa-

9 Dz.U. L 190 z 18.7.2002, s. 1.

10 Dz.U. L 182 z 5.7.2001, s. 1.

11 Dz.U. L 68 z 15.3.2005, s. 49.

nia w postępowaniu karnym przeciwko sprawcom. Ochrona ta nie powinna wykluczać ścigania lub karania za przestępstwa, które dana osoba popełniła z własnej woli lub w których z własnej woli brała udział.

(15) Aby zapewnić skuteczne ściganie i oskarżanie w odniesieniu do przestępstw handlu ludźmi, wszczęcie postępowania nie powinno – co do zasady – zależeć od złożenia skargi lub zawiadomienia przez ofiarę. Ze względu na charakter czynu należy umożliwić ściganie przestępstwa przez wystarczający okres od momentu osiągnięcia przez ofiarę pełnoletności. Wystarczający okres, w ciągu którego można ścigać przestępstwo, należy określić zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego. Funkcjonariusze organów ścigania i oskarżyciele powinni być odpowiednio przeszkoleni, w szczególności w celu wzmocnienia międzynarodowej współpracy sądowej i współpracy w zakresie ścigania. Osoby odpowiedzialne za ściganie i oskarżanie w odniesieniu do takich przestępstw powinny także mieć dostęp do narzędzi śledczych używanych do walki z przestępczością zorganizowaną i innymi poważnymi przestępstwami. Takie narzędzia mogą obejmować przechwytywanie przekazów telekomunikacyjnych, niejawny nadzór, w tym elektroniczny, monitorowanie rachunków bankowych lub inne metody dochodzenia finansowego.

(16) W celu zapewnienia skutecznego ścigania międzynarodowych grup przestępczych, których centrum działalności znajduje się w jednym z państw członkowskich i które prowadzą handel ludźmi w państwach trzecich, należy ustanowić jurysdykcję w odniesieniu do przestępstwa handlu ludźmi w przypadku, gdy sprawca jest obywatelem danego państwa członkowskiego, a przestępstwo zostało popełnione poza terytorium tego państwa. Podobnie możliwe jest ustalenie jurysdykcji w przypadku, gdy sprawca ma miejsce zwykłego pobytu w jednym z państw członkowskich, gdy ofiara jest obywatelem państwa członkowskiego lub ma w nim miejsce zwykłego pobytu lub gdy przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej siedzibę na terytorium państwa członkowskiego, a popełniono je poza terytorium tego państwa członkowskiego.

(17) Podczas gdy dyrektywa 2004/81/WE przewiduje wydanie dokumentu pobytowego ofiarom handlu ludźmi będącymi obywatelami państw trzecich, a dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich reguluje wykonywanie prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich[12] przez obywateli Unii i ich

12 Dz.U. L 158 z 30.4.2004, s. 77.

rodzin, w tym ochronę przed wydaleniem – niniejsza dyrektywa określa szczególne środki ochrony wobec wszystkich ofiar handlu ludźmi. W związku z tym niniejsza dyrektywa nie dotyczy warunków pobytu ofiar handlu ludźmi na terytorium państw członkowskich.

(18) Niezbędne jest, aby ofiary handlu ludźmi mogły skutecznie korzystać z przysługujących im praw. W związku z tym należy zapewnić im wsparcie i pomoc przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu. Państwa członkowskie powinny przewidzieć środki na udzielanie pomocy ofiarom, a także na ich wsparcie i ochronę. Udzielane wsparcie i pomoc powinny obejmować w szczególności minimalny zestaw środków niezbędnych do tego, by osoba pokrzywdzona doszła do równowagi i uciekła swoim prześladowcom. Praktyczna realizacja takich środków powinna, w oparciu o indywidualną ocenę przeprowadzoną zgodnie z procedurami krajowymi, uwzględniać okoliczności, kontekst kulturowy i potrzeby danej osoby. Danej osobie trzeba zapewnić pomoc i wsparcie, jak tylko pojawią się uzasadnione przesłanki pozwalające przypuszczać, że mogła ona stać się ofiarą handlu ludźmi, niezależnie od tego, czy godzi się ona występować w charakterze świadka. W przypadkach, w których ofiara przebywa w danym państwie członkowskim nielegalnie, pomocy i wsparcia należy udzielić bezwarunkowo, przynajmniej podczas okresu do namysłu. Jeżeli po zakończeniu procesu identyfikacji lub upływie okresu do namysłu dana ofiara nie zostanie uznana za kwalifikującą się do uzyskania dokumentu pobytowego ani nie ma innej podstawy legalnego pobytu w danym państwie członkowskim, lub osoba ta opuściła terytorium tego państwa członkowskiego, państwo to nie jest zobowiązane do dalszego udzielania pomocy i wsparcia tej osobie na podstawie niniejszej dyrektywy. W razie potrzeby należy w dalszym ciągu udzielać pomocy i wsparcia przez odpowiedni okres po zakończeniu postępowania karnego, np. gdy trwa leczenie poważnych fizycznych lub psychicznych skutków przestępstwa lub też jeżeli ofierze grozi niebezpieczeństwo z powodu zeznań złożonych przez nią w tym postępowaniu karnym.

(19) Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym[13] określa pakiet praw ofiary przysługujących jej w postępowaniu karnym, w tym prawo do ochrony i odszkodowania. Ofiary handlu ludźmi powinny ponadto otrzymać bezzwłocznie dostęp do doradztwa prawnego i – zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwa procesowego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania. Tego rodzaju doradztwo prawne lub zastępstwo procesowe właściwe organy mogą również zapewniać w celu dochodze-

13 Dz.U. L 82 z 22.3.2001, s. 1.

nia odszkodowania od państwa. Doradztwo prawne ma umożliwić ofiarom uzyskanie danych o ich sytuacji oraz porady dotyczącej istniejących możliwości. Doradztwo prawne powinno być świadczone przez osobę posiadającą odpowiednie przeszkolenie prawnicze, która nie musi być koniecznie prawnikiem. Doradztwo prawne i – zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwo procesowe powinno być bezpłatne, przynajmniej w sytuacjach, gdy ofiara nie posiada wystarczających środków finansowych, w trybie zgodnym z procedurami wewnętrznymi obowiązującymi w państwach członkowskich. Z uwagi na to, iż mało prawdopodobne jest, by w szczególności dzieci będące ofiarami handlu ludźmi posiadały takie zasoby, dlatego doradztwo i zastępstwo prawne będą dla nich w praktyce bezpłatne. Ponadto na podstawie indywidualnej oceny ryzyka przeprowadzonej zgodnie z procedurami krajowymi, ofiary należy chronić przed odwetem, zastraszaniem oraz ryzykiem ponownego stania się ofiarą.

(20) Ofiary handlu ludźmi, które ucierpiały już wskutek nadużyć i upokarzającego traktowania zwykle związanych z handlem ludźmi, takich jak wykorzystywanie seksualne, niegodziwe traktowanie w celach seksualnych, gwałt, praktyki podobne do niewolnictwa lub usunięcie organów, należy chronić przed powtórną wiktymizacją i dalszymi traumatycznymi przeżyciami podczas postępowania karnego. Należy unikać zbędnego powtarzania przesłuchań w trakcie postępowania przygotowawczego i postępowania sądowego, na przykład, w stosownych przypadkach, poprzez sporządzenie, jak tylko będzie to możliwe w toku postępowania, zapisu wideo tych rozmów. W tym celu ofiarom handlu podczas postępowania przygotowawczego i sądowego należy zapewnić traktowanie odpowiadające ich indywidualnym potrzebom. Oceniając ich indywidualne potrzeby, należy uwzględnić takie okoliczności jak wiek, ewentualna ciąża, stan zdrowia, ewentualna niepełnosprawność i inne okoliczności osobiste, jak również fizyczne i psychiczne konsekwencje działalności przestępczej, której poddana została ofiara. Decyzja o leczeniu i jego trybie powinna być podejmowana na podstawie przesłanek określonych w prawie krajowym, reguł dotyczących swobody uznania sędziego, praktyki i wytycznych, stosownie do okoliczności danego przypadku.

(21) Pomoc i wsparcie powinny być udzielane ofiarom za ich świadomą i dobrowolną zgodą. Ofiary powinny w związku z tym być informowane o istotnych aspektach pomocy i wsparcia, które nie powinny być narzucane ofiarom. Odmowa przyjęcia wsparcia przez ofiary nie powinna pociągać za sobą dla właściwych organów danego państwa członkowskiego obowiązku dostarczania ofierze alternatywnych środków.

(22) Państwa członkowskie powinny dodatkowo zapewnić dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, obok środków dostępnych wszystkim ofiarom tego procederu, szczególną

pomoc, wsparcie i środki ochronne. Środki te należy zapewniać w sposób najlepiej zabezpieczający interes dziecka i zgodnie z przyjętą przez Organizację Narodów Zjednoczonych Konwencją o prawach dziecka z 1989 r. Jeżeli nie ma pewności co do wieku osoby będącej ofiarą handlu, a istnieją powody by sądzić, że ma ona mniej niż 18 lat, należy założyć, że jest ona dzieckiem i udzielić jej niezwłocznie pomocy, wsparcia i ochrony. Środki wspierania i pomocy udzielane dzieciom będącym ofiarom handlu ludźmi powinny koncentrować się na ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji oraz znalezieniu dla nich trwałego rozwiązania. W resocjalizacji dzieci pomocne byłoby zapewnienie dostępu do edukacji. Biorąc pod uwagę szczególną wrażliwość dzieci będących ofiarami handlu, należy zapewnić dodatkowe środki ochronne podczas przesłuchań stanowiących element postępowania przygotowawczego i sądowego.

(23) Szczególną uwagę należy poświęcić pozostającym bez opieki dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, ponieważ ze względu na ich szczególną bezbronność wymagają one szczególnej pomocy i wsparcia. Od momentu identyfikacji pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi do momentu znalezienia trwałego rozwiązania państwa członkowskie powinny zastosować odpowiednie środki związane z jego przyjęciem, odpowiadające potrzebom dziecka, i powinny zapewniać stosowanie odpowiednich gwarancji proceduralnych. W stosownych przypadkach należy podjąć niezbędne środki w celu wyznaczenia opiekuna lub przedstawiciela z myślą o zabezpieczeniu interesu dziecka. Decyzja o przyszłości każdego pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi powinna być podejmowana w jak najkrótszym czasie z myślą o znalezieniu trwałego rozwiązania w oparciu o indywidualną ocenę pod kątem najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, który powinien być kwestią nadrzędną. Trwałe rozwiązanie może polegać na powrocie i reintegracji w państwie pochodzenia lub państwie powrotu, integracji z przyjmującym społeczeństwem, przyznaniu międzynarodowej ochrony lub innego statusu zgodnie z prawem krajowym danego państwa członkowskiego.

(24) W przypadku gdy, zgodnie z niniejszą dyrektywą, ma zostać wyznaczony opiekun lub przedstawiciel dziecka, funkcje te może sprawować ta sama osoba lub osoba prawna, instytucja lub organ.

(25) Państwa członkowskie powinny przyjąć lub udoskonalić strategie na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi, w tym środki mające na celu osłabienie i ograniczenie popytu prowadzącego do jakichkolwiek form wyzysku oraz prowadzić badania, w tym badania nad nowymi formami handlu ludźmi, rozpowszechniać informacje, podnosić świadomość i kształcić, zmniejszając tym samym ryzyko stania się ofiarą handlu ludźmi. Realizując takie inicjatywy, państwa członkowskie powinny przyjąć

podejście uwzględniające kwestie związane z płcią i prawami dziecka. Urzędnicy, którzy przypuszczalnie będą mieli kontakt z ofiarami lub potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi powinni zostać odpowiednio przeszkoleni, by umieli identyfikować ofiary i postępować z nimi. Ten obowiązek szkolenia powinien być wspierany w odniesieniu do osób należących do następujących kategorii zawodowych, w przypadku gdy mogą one mieć kontakt z ofiarami: funkcjonariusze policji i straży granicznej, urzędnicy służb migracyjnych, prokuratorzy, adwokaci i radcy prawni, sędziowie i pracownicy wymiaru sprawiedliwości, inspektorzy pracy, pracownicy socjalni, osoby zajmujące się opieką nad dziećmi i personel służby zdrowia oraz pracownicy konsularni; może to jednak, w zależności od uwarunkowań lokalnych, dotyczyć również innych grup urzędników, którzy w swojej pracy prawdopodobnie zetkną się z ofiarami handlu ludźmi.

(26) Dyrektywa 2009/52/WE przewiduje kary dla pracodawców zatrudniających obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium Unii, którzy to pracodawcy, mimo że nie zostali oskarżeni o handel ludźmi ani skazani za taki czyn, korzystają z pracy lub usług danej osoby, mając świadomość, że jest ona ofiarą handlu ludźmi. Państwa członkowskie powinny ponadto rozważyć możliwość nakładania kar na osoby, które korzystając z jakichkolwiek usług świadczonych przez ofiarę handlu ludźmi, mają świadomość, że jest ona ofiarą tego procederu. Taka rozszerzona kryminalizacja mogłaby obejmować zachowania pracodawców obywateli państw trzecich legalnie przebywających na terytorium Unii i obywateli Unii, jak również nabywców usług seksualnych, świadczonych przez jakąkolwiek osobę będącą ofiarą handlu, niezależnie od ich obywatelstwa.

(27) Państwa członkowskie powinny utworzyć – w sposób, jaki uznają za właściwy zgodnie ze swoją organizacją wewnętrzną, uwzględniając jednocześnie potrzebę zapewnienia minimalnej struktury o określonych zadaniach – krajowe systemy monitorowania, takie jak instytucja krajowego sprawozdawcy lub struktury równoważne, które umożliwią przeprowadzanie oceny tendencji w zakresie handlu ludźmi, zbieranie danych statystycznych, mierzenie rezultatów działań służących przeciwdziałaniu temu procederowi oraz regularne przedstawianie sprawozdań. Krajowych sprawozdawców lub struktury równoważne powołano już w nieformalnej sieci unijnej utworzonej na mocy konkluzji Rady w sprawie utworzenia nieformalnej sieci UE sprawozdawców krajowych lub równoważnych struktur ds. zjawiska handlu ludźmi z dnia 4 czerwca 2009 r. Koordynator ds. zwalczania handlu ludźmi brałby udział w pracach tej sieci, która dostarcza Unii i państwom członkowskim obiektywnych, wiarygodnych, porównywalnych i aktualnych informacji strategicznych w dziedzinie handlu ludźmi oraz dokonuje wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie zapobiegania handlowi ludź-

mi i zwalczania tego procederu na poziomie Unii. Parlament Europejski powinien być uprawniony do udziału we wspólnych pracach sprawozdawców krajowych lub równoważnych struktur.

(28) W celu dokonania oceny wyników działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi, Unia powinna kontynuować swoją pracę nad metodologią i metodami gromadzenia danych w celu opracowywania porównywalnych danych statystycznych.

(29) W świetle programu sztokholmskiego i z myślą o rozwinięciu skonsolidowanej strategii Unii w zakresie zwalczania handlu ludźmi mającej na celu dalsze umocnienie zaangażowania Unii i państw członkowskich, a także podejmowanych przez nie wysiłków na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu, państwa członkowskie powinny ułatwiać wykonywanie zadań należących do koordynatora ds. zwalczania handlu ludźmi, takich jak na przykład ulepszenie koordynacji i spójności, unikanie powielania wysiłków podejmowanych przez instytucje i agencje unijne, a także przez państwa członkowskie i podmioty międzynarodowe, przyczynianie się do rozwoju istniejących lub opracowania nowych polityk i strategii unijnych istotnych dla walki z handlem ludźmi lub też składanie sprawozdania instytucjom Unii.

(30) Niniejsza dyrektywa ma na celu zmianę i rozszerzenie przepisów decyzji ramowej 2002/629/WSiSW. Biorąc pod uwagę znaczną liczbę i istotny charakter zmian, które mają zostać dokonane, dla celów jasności decyzja ramowa powinna zostać zastąpiona w całości w odniesieniu do państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy.

(31) Zgodnie z pkt 34 Porozumienia międzyinstytucjonalnego w sprawie lepszego stanowienia prawa[14] zachęca się państwa członkowskie do sporządzania i opublikowania – w interesie własnym, jak i Unii – własnych tabel możliwie jak najdokładniej ilustrujących korelacje pomiędzy niniejszą dyrektywą a środkami transpozycji.

(32) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, czyli walka z handlem ludźmi, nie może zostać w sposób wystarczający osiągnięty przez państwa członkowskie, ale ze względu na swoją skalę i skutki może zostać lepiej osiągnięty na poziomie Unii, Unia może podjąć działania zgodne z zasadą pomocniczości, o której mowa w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym samym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

14 Dz.U. C 321 z 31.12.2003, s. 1.

(33) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, a w szczególności: zasadą godności ludzkiej, zakazem niewolnictwa i pracy przymusowej oraz handlu ludźmi, zakazem tortur i nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, prawami dziecka, prawem do wolności i bezpieczeństwa, prawem do wolności wypowiedzi i informacji, prawem do ochrony danych osobowych, prawem do skutecznego środka prawnego i rzetelnego procesu oraz zasadą legalizmu i proporcjonalności kar do czynów zabronionych pod groźbą kary. W szczególności niniejsza dyrektywa zmierza do pełnego zagwarantowania poszanowania tych praw i zasad oraz musi być odpowiednio wdrażana.

(34) Zgodnie z art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Irlandia powiadomiła o chęci uczestniczenia w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy.

(35) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, oraz bez uszczerbku dla art. 4 tego protokołu, Zjednoczone Królestwo nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związane ani jej nie stosuje.

(36) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dania nie bierze udziału w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związana ani jej nie stosuje,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1
Przedmiot

Niniejsza dyrektywa określa minimalne reguły dotyczące określania przestępstw i kar dotyczących handlu ludźmi. Wprowadza ona również wspólne przepisy w celu lepszego zapobiegania takim przestępstwom i lepszej ochrony ich ofiar, przy uwzględnieniu kwestii związanych z płcią.

Artykuł 2
Przestępstwa dotyczące handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności następujących czynów umyślnych:

Werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, w tym wymiana lub przekazanie kontroli nad tymi osobami, z zastosowaniem groźby lub przemocy bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępu, poprzez nadużycie uprawnień lub wykorzystanie sytuacji bezbronności, lub też wręczenie lub przyjęcie płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wyzysku.

2. Sytuacja bezbronności zachodzi wówczas, gdy dana osoba nie ma innego – realnego lub możliwego do zaakceptowania – wyboru niż poddanie się nadużyciu.

3. Wyzysk obejmuje, w szczególności, wyzyskanie innych osób do prostytucji lub innych form wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, w tym żebractwo, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie, wyzyskiwanie do działalności przestępczej lub usunięcie organów.

4. Zgoda ofiary handlu ludźmi na wyzysk, niezależnie od tego, czy zamierzony lub rzeczywisty, nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którymkolwiek ze środków określonych w ust. 1.

5. Jeśli zachowanie określone w ust. 1 dotyczy dziecka, stanowi ono przestępstwo handlu ludźmi, nawet jeśli nie posłużono się żadnym ze środków wymienionych w ust. 1.

6. Na użytek niniejszej dyrektywy „dziecko" oznacza osobę poniżej 18 roku życia.

Artykuł 3
Podżeganie, pomocnictwo i usiłowanie

Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności podżegania do przestępstwa, o którym mowa w art. 2, pomocnictwa i usiłowania jego popełnienia.

Artykuł 4
Sankcje

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by przestępstwo, o którym mowa w art. 2, podlegało sankcjom karnym w maksymalnym wymiarze co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by przestępstwo, o którym mowa w art. 2, podlegało sankcjom karnym w maksymalnym wymiarze co najmniej dziesięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli przestępstwo:

a) zostało popełnione przeciwko ofierze, która była szczególnie bezbronna, co, w kontekście niniejszej dyrektywy, obejmuje w szczególności ofiary będące dziećmi;

b) zostało popełnione w ramach organizacji przestępczej w rozumieniu decyzji ramowej Rady 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej[15];
c) poprzez działanie umyślne lub rażące niedbalstwo, naraziło życie pokrzywdzonego; lub
d) zostało popełnione z użyciem poważnej przemocy lub wyrządziło pokrzywdzonemu szczególnie dotkliwą szkodę.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 2, przez funkcjonariusza publicznego podczas wykonywania swoich obowiązków, uznawane było za okoliczność obciążającą.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by przestępstwo, o którym mowa w art. 3, podlegało skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom, mogącym skutkować wydaniem sprawcy.

Artykuł 5
Odpowiedzialność osób prawnych

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia możliwości pociągnięcia osób prawnych do odpowiedzialności za przestępstwa, o których mowa w art. 2 i 3, popełnione na ich korzyść przez osobę działającą indywidualnie lub jako członek organu danej osoby prawnej i pełniącą rolę kierowniczą w tej osobie prawnej na podstawie:
a) prawa reprezentowania danej osoby prawnej;
b) uprawnienia do podejmowania decyzji w imieniu danej osoby prawnej; lub
c) uprawnienia do wykonywania kontroli w ramach danej osoby prawnej.

2. Państwa członkowskie zapewniają także możliwość pociągnięcia osoby prawnej do odpowiedzialności w przypadku, gdy brak nadzoru lub kontroli przez osobę określoną w ust. 1 umożliwił popełnienie na korzyść tej osoby prawnej, przez osobę jej podlegającą, przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

3. Odpowiedzialność osoby prawnej na mocy ust. 1 i 2 nie wyklucza możliwości wszczęcia postępowania karnego przeciwko osobom fizycznym będącym sprawcami przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, podżegającym do tych przestępstw lub pomagającym w ich popełnieniu.

4. Na użytek niniejszej dyrektywy „osoba prawna" oznacza każdy podmiot posiadający osobowość prawną na mocy prawa właściwego, z wyjątkiem państw i podmiotów prawa publicznego wykonujących władzę publiczną oraz publicznych organizacji międzynarodowych.

15 Dz.U. L 300 z 11.11.2008, s. 42.

Artykuł 6
Kary wobec osób prawnych

Państwa członkowskie podejmują środki konieczne do zapewnienia, by osoba prawna ponosząca odpowiedzialność na podstawie art. 5 ust. 1 lub 2 podlegała skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym karom, obejmującym grzywny karne lub inne kary pieniężne nie mające charakteru karnego, które mogą obejmować inne kary, takie jak:

a) pozbawienie prawa do korzystania ze świadczeń publicznych lub pomocy;
b) czasowy lub stały zakaz prowadzenia działalności gospodarczej;
c) umieszczenie pod nadzorem sądowym;
d) likwidacja sądowa;
e) czasowe lub stałe zamknięcie zakładów wykorzystywanych do popełnienia przestępstwa.

Artykuł 7
Zajęcie i konfiskata

Państwa członkowskie podejmują konieczne środki w celu zapewnienia, by właściwe organy były uprawnione do zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz korzyści pochodzących z przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

Artykuł 8
Odstąpienie od ścigania ofiar lub niestosowanie wobec nich sankcji

Państwa członkowskie, zgodnie z podstawowymi zasadami swoich systemów prawnych, podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by właściwe organy krajowe były uprawnione do odstąpienia od ścigania lub nakładania sankcji na ofiary handlu ludźmi za ich udział w działalności przestępczej, do której zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji tego, iż stały się ofiarami czynów, o których mowa w art. 2.

Artykuł 9
Ściganie i oskarżanie

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ściganie i oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, nie było uzależnione od złożenia przez ofiarę skargi lub oskarżenia, oraz by postępowanie karne mogło być kontynuowane, nawet jeśli ofiara wycofa swoje zeznania.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do umożliwienia – ze względu na charakter czynu – ścigania przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, przez wystarczający okres od momentu osiągnięcia przez ofiarę pełnoletności.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia odpowiedniego wyszkolenia osób, jednostek i służb odpowiedzialnych za ściganie lub oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia osobom, jednostkom i służbom odpowiedzialnym za ściganie lub oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, dostępu do skutecznych narzędzi śledczych, takich jak wykorzystywane w sprawach związanych z przestępczością zorganizowaną lub innym poważnym rodzajem przestępczości.

Artykuł 10
Jurysdykcja

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do ustalenia swojej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, w przypadku gdy:

a) przestępstwo zostało popełnione w całości lub w części na jego terytorium; lub

b) sprawca jest obywatelem tego państwa.

2. Państwo członkowskie informuje Komisję w przypadku, gdy podejmie decyzję o ustaleniu dalszej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, popełnionych poza jego terytorium, między innymi jeżeli:

a) przestępstwo zostało popełnione przeciwko jego obywatelowi lub osobie mającej miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium;

b) przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej siedzibę na jego terytorium; lub

c) sprawca ma miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium.

3. W odniesieniu do ścigania przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, popełnionych poza terytorium danego państwa członkowskiego, w przypadkach wymienionych w ust. 1 lit. b) każde państwo członkowskie podejmuje – a w przypadkach wymienionych w ust. 2 może podjąć – środki niezbędne do zapewnienia, by jego jurysdykcja nie była zależna od spełnienia któregokolwiek z następujących warunków:

a) dane czyny stanowią przestępstwo w miejscu ich popełnienia; lub

b) ściganie może zostać rozpoczęte jedynie w następstwie zawiadomienia złożonego przez ofiarę w miejscu, w którym przestępstwo zostało popełnione, lub zawiadomienia o przestępstwie przez państwo, w którym zostało ono popełnione.

Artykuł 11
Wsparcie i pomoc dla ofiar handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by ofiary otrzymały wsparcie i pomoc przed rozpoczęciem postępowania karnego, w jego trakcie i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu, aby umożliwić im skorzystanie z praw określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW oraz w niniejszej dyrektywie.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia pomocy i wsparcia danej osobie, jak tylko właściwe organy dowiedzą się o uzasadnionych przesłankach pozwalających przypuszczać, że osoba ta mogła stać się ofiarą któregokolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by udzielenie wsparcia i pomocy ofierze nie było zależne od jej gotowości do współpracy podczas śledztwa, przygotowania aktu oskarżenia lub procesu, bez uszczerbku dla dyrektywy 2004/81/WE lub podobnych przepisów krajowych.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do ustanowienia odpowiednich mechanizmów służących wczesnej identyfikacji ofiar i udzielaniu im wsparcia i pomocy, we współpracy z właściwymi organizacjami pomocowymi.

5. Pomoc i wsparcie, o których mowa w ust. 1 i 2, udzielane są na podstawie świadomej i dobrowolnej zgody wyrażonej przez ofiarę i obejmują w szczególności zapewnienie standardu życia gwarantującego ofierze środki utrzymania, w formie odpowiedniego i bezpiecznego zakwaterowania i pomocy materialnej, jak również potrzebnej opieki medycznej, w tym pomocy psychologicznej, doradztwa i informacji, a w odpowiednich przypadkach – także usług tłumaczy.

6. Informacje, o których mowa w ust. 5, obejmują, w stosownych przypadkach, informacje o okresie do namysłu i odzyskania równowagi zgodnie z dyrektywą 2004/81/WE, informacje o możliwości przyznania międzynarodowej ochrony zgodnie z dyrektywą Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony[16] i dyrektywą Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich[17] lub zgodnie z innymi instrumentami międzynarodowymi lub innymi podobnymi przepisami krajowymi.

7. Państwa członkowskie zapewniają opiekę ofiarom o szczególnych potrzebach, jeżeli wynikają one w szczególności z ewentualnej ciąży, stanu zdrowia, ewentualnej niepełnospraw-

16 Dz.U. L 304 z 30.9.2004, s. 12.

17 Dz.U. L 326 z 13.12.2005, s. 13.

ności, zaburzeń umysłowych lub psychicznych lub doświadczonych przez pokrzywdzonych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej.

Artykuł 12
Ochrona ofiar handlu ludźmi podczas postępowania przygotowawczego i sądowego

1. Środki ochronne, o których mowa w niniejszym artykule, obowiązują dodatkowo w odniesieniu do praw określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.

2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi bezzwłoczny dostęp do doradztwa prawnego i – zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwa procesowego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania. Doradztwo prawne i zastępstwo procesowe są bezpłatne, jeżeli ofiara nie posiada wystarczających środków finansowych.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary handlu ludźmi otrzymały odpowiednią ochronę na podstawie indywidualnej oceny ryzyka, w tym, w odpowiednich przypadkach, poprzez dostęp do programów ochrony świadków lub innych podobnych środków, zgodnie z podstawami określonymi w prawie krajowym lub w krajowych procedurach.

4. Bez uszczerbku dla prawa do obrony i zgodnie z dokonaną przez właściwe organy indywidualną oceną okoliczności osobistych ofiary, państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi szczególne traktowanie służące zapobieżeniu wtórnej wiktymizacji, poprzez unikanie, w możliwym zakresie i zgodnie z podstawami określonymi w prawie krajowym, jak również z regułami dotyczącymi swobody uznania sędziego, praktyką lub wytycznymi:

a) zbędnego powtarzania przesłuchań w trakcie śledztwa, przygotowania aktu oskarżenia lub procesu;
b) kontaktu wzrokowego ofiary z oskarżonymi, w tym w trakcie składania zeznań, także podczas przesłuchań i tzw. przesłuchań krzyżowych, dzięki zastosowaniu odpowiednich środków, w tym odpowiednich technologii komunikacyjnych;
c) składania zeznań na posiedzeniach jawnych; oraz
d) zbędnych pytań dotyczących życia prywatnego.

Artykuł 13
Przepisy ogólne dotyczące środków pomocy i wsparcia oraz środków ochrony dzieci będących ofiarami handlu ludźmi

1. Dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi udziela się pomocy, wsparcia i ochrony. Przy stosowaniu niniejszej dyrektywy podstawowym celem jest jak najlepsze zabezpieczenie interesu dziecka.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by w przypadku, gdy nie ma pewności co do wieku osoby będącej ofiarą handlu ludźmi, a istnieją powody, aby sądzić, że osoba ta jest dzieckiem,

przyjmowane było założenie, że dana osoba jest dzieckiem, tak by można było niezwłocznie zapewnić jej dostęp do pomocy, wsparcia i ochrony zgodnie z art. 14 i 15.

Artykuł 14
Pomoc i wsparcie dla dzieci będących ofiarami

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, w perspektywie krótko- i długoterminowej, w celu ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji, podejmowane były po przeprowadzeniu indywidualnej oceny szczególnych okoliczności każdego dziecka będącego ofiarą, przy należytym uwzględnieniu jego opinii, potrzeb i trosk w celu znalezienia trwałego rozwiązania na rzecz dziecka. Zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskie w odpowiednim terminie zapewniają dostęp do edukacji dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi i dzieciom ofiar takiego handlu, korzystającym z pomocy i wsparcia zgodnie z art. 11.

2. Państwa członkowskie wyznaczają opiekuna lub przedstawiciela prawnego dla dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi od momentu uznania go przez władze za ofiarę takiego handlu, jeżeli na mocy prawa krajowego osoby, którym przysługuje władza rodzicielska, nie mogą zapewnić ochrony interesu dziecka lub reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a dzieckiem będącym ofiarą.

3. Państwa członkowskie podejmują, stosownie do sytuacji i możliwości, środki służące zapewnieniu pomocy i wsparcia rodzinie dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, jeżeli jego rodzina przebywa na terytorium danego państwa członkowskiego. W szczególności, państwa członkowskie, stosownie do sytuacji i możliwości, stosują w odniesieniu do tej rodziny art. 4 decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.

4. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 11.

Artykuł 15
Ochrona dzieci będących ofiarami handlu ludźmi podczas postępowania przygotowawczego i sądowego

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by podczas postępowania przygotowawczego i sądowego, zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości, właściwe organy wyznaczyły przedstawiciela dla dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, jeżeli, stosownie do prawa krajowego, osoby, którym przysługuje władza rodzicielska, nie mogą reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a dzieckiem będącym ofiarą handlu ludźmi.

2. Państwa członkowskie, zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości, zapewniają dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi niezwłoczny dostęp do bezpłat-

nego doradztwa prawnego i zastępstwa prawnego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania, chyba że ofiary dysponują wystarczającymi środkami finansowymi.

3. Bez uszczerbku dla prawa do obrony, państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w trakcie postępowania przygotowawczego i sądowego dotyczących przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3:

a) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się bez nieuzasadnionej zwłoki po zgłoszeniu faktów właściwym organom;

b) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się, w razie potrzeby, w pomieszczeniach specjalnie przeznaczonych lub przystosowanych do tego celu;

c) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi prowadzone były, w razie potrzeby, przez lub z udziałem specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu;

d) wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi prowadziła, tam gdzie to możliwe i właściwe, ta sama osoba;

e) liczba przesłuchań była jak najbardziej ograniczona i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to absolutnie niezbędne do celów postępowania przygotowawczego i sądowego;

f) pokrzywdzonemu dziecku mógł towarzyszyć jego przedstawiciel lub, w odpowiednich przypadkach, wybrana przez nie osoba dorosła, o ile nie podjęto uzasadnionej decyzji o wykluczeniu takiej osoby.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w trakcie postępowania karnego dotyczącego przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, lub w odpowiednich przypadkach, dziecka występującego jako świadek, mogły być utrwalane audiowizualnie i by te utrwalone audiowizualnie przesłuchania mogły zostać wykorzystane jako dowód w postępowaniu przed sądem karnym, zgodnie z regułami przewidzianymi w ich prawie krajowym.

5. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w postępowaniu przed sądem karnym dotyczącym przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, możliwe było zarządzenie, że:

a) rozprawa odbędzie się bez udziału publiczności; oraz

b) przesłuchanie w sądzie dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi zostanie dokonane bez jego obecności, w szczególności dzięki wykorzystaniu odpowiednich technologii komunikacyjnych.

6. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 12.

Artykuł 16
Pomoc, wsparcie i ochrona dla pozostających bez opieki dzieci będących ofiarami handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, określone w art. 14 ust. 1, należycie uwzględniały indywidualne i szczególne okoliczności, w jakich znajduje się dane pozostające bez opieki dziecko będące ofiarą handlu ludźmi.

2. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu znalezienia trwałego rozwiązania w oparciu o indywidualną ocenę pod kątem najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w stosownych przypadkach wyznaczony został opiekun pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by podczas postępowania przygotowawczego i sądowego właściwe organy wyznaczyły przedstawiciela – zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – jeżeli dziecko jest pozbawione opieki albo jest odseparowane od rodziny.

5. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 14 i 15.

Artykuł 17
Odszkodowanie dla ofiar

Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary handlu ludźmi miały dostęp do istniejących systemów odszkodowania mających zastosowanie w odniesieniu do ofiar umyślnych przestępstw dokonanych z użyciem przemocy.

Artykuł 18
Zapobieganie

1. Państwa członkowskie podejmują środki, takie jak działania w dziedzinie kształcenia i szkoleń, niezbędne do osłabienia i ograniczenia popytu sprzyjającego wszelkim formom wyzysku związanym z handlem ludźmi.

2. Państwa członkowskie podejmują, w odpowiednich przypadkach we współpracy z właściwymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i innymi zainteresowanymi stronami – również za pośrednictwem Internetu – odpowiednie działania, takie jak kampanie informacyjne i uświadamiające, programy badawcze i edukacyjne służące podniesieniu świadomości i ograniczeniu ryzyka, by ludzie – a w szczególności dzieci – nie stali się ofiarami handlu ludźmi.

3. Państwa członkowskie wspierają prowadzenie regularnych szkoleń dla urzędników, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami i potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi, w tym funkcjonariuszy policji; szkolenia te mają umożliwić im identyfikację ofiar i potencjalnych ofiar handlu ludźmi oraz właściwe postępowanie z nimi.

4. Z myślą o skuteczniejszym zapobieganiu handlowi ludźmi i zwalczaniu tego procederu poprzez osłabienie popytu, państwa członkowskie dokonują analizy potrzeby uznania za przestępstwo czynów polegających na korzystaniu z usług stanowiących formę wyzysku, o których mowa w art. 2, ze świadomością, że dana osoba jest ofiarą przestępstwa, o którym mowa w art. 2.

Artykuł 19
Krajowi sprawozdawcy lub równoważne mechanizmy

Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu ustanowienia krajowych sprawozdawców lub równoważnych mechanizmów. Cele takich mechanizmów obejmują ocenę tendencji w obszarze handlu ludźmi, ocenę rezultatów działań służących zwalczaniu tego procederu, w tym gromadzenie danych statystycznych w ścisłej współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego aktywnie działającymi w tym obszarze oraz przedstawianie sprawozdań.

Artykuł 20
Koordynacja strategii Unii w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi

W celu przyczynienia się do skoordynowanej i spójnej strategii Unii w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi, państwa członkowskie ułatwiają wykonywanie zadań należących do koordynatora ds. zwalczania handlu ludźmi. W szczególności państwa członkowskie przekazują koordynatorowi ds. zwalczania handlu ludźmi informacje, o których mowa w art. 19, na podstawie których koordynator wnosi wkład do przygotowywanego przez Komisję co dwa lata sprawozdania w sprawie postępów w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi.

Artykuł 21
Zastąpienie decyzji ramowej 2002/629/WSiSW

Decyzja ramowa 2002/629/WSiSW w sprawie zwalczania handlu ludźmi zostaje niniejszym zastąpiona w państwach członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy, bez uszczerbku dla zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminu transpozycji tej decyzji ramowej do prawa krajowego.

W przypadku państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy odesłania do decyzji ramowej 2002/629/WSiSW traktuje się jako odesłania do niniejszej dyrektywy.

Artykuł 22
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia 6 kwietnia 2013 r.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst przepisów dokonujących transpozycji do prawa krajowego zobowiązań nałożonych na te państwa na mocy niniejszej dyrektywy.

3. Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonania takiego odniesienia określane są przez państwa członkowskie.

Artykuł 23
Sprawozdawczość

1. W terminie do dnia 6 kwietnia 2015 r. Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające, w jakim stopniu państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy, w tym opis działań podjętych na mocy art. 18 ust. 4; sprawozdaniu w razie potrzeby towarzyszą wnioski ustawodawcze.

2. W terminie do dnia 6 kwietnia 2016 r. Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające wpływ, jaki mają istniejące przepisy krajowe penalizujące korzystanie z usług stanowiących formę wyzysku ofiar handlu ludźmi na zapobieganie handlowi ludźmi; do sprawozdania dołączone zostaną w razie potrzeby wnioski ustawodawcze.

Artykuł 24
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie w dniu jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 25
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w Strasburgu dnia 5 kwietnia 2011 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego — *W imieniu Rady*

J. Buzek
Przewodniczący

Győri E.
Przewodniczący

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych) (wersja ujednolicona) z dnia 10 marca 2010 r. (Dz.Urz. UE L Nr 95, s. 1)

(zm. Dz.Urz UE L 2010 Nr 263, poz. 15)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego

art. 53 ust. 1 i art. 62,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[1],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Dyrektywa 89/552/EWG Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 października 1989 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych)[2] została kilkakrotnie znacząco zmieniona[3]. Dla zapewnienia jasności i zrozumiałości powinna zostać ujednolicona.

(2) Audiowizualne usługi medialne świadczone ponadgranicznie za pomocą różnych technologii są jednym ze sposobów dążenia do osiągnięcia celów Unii. Niektóre środki są niezbędne, aby umożliwić przejście od rynków krajowych do wspólnego rynku produkcji i dystrybucji programów oraz aby zagwarantować warunki uczciwej konkurencji bez uszczerbku dla funkcji użyteczności publicznej pełnionej przez audiowizualne usługi medialne.

1 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 20 października 2009 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym) i decyzja Rady z dnia 15 lutego 2010 r.

2 Dz.U. L 298 z 17.10.1989, s. 23. Oryginalny tytuł tego aktu brzmiał: „Dyrektywa Rady z dnia 3 października 1989 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, dotyczących wykonywania telewizyjnej działalności transmisyjnej".

3 Zob. załącznik I, część A.

(3) Rada Europy przyjęła Europejską konwencję o telewizji ponadgranicznej.

(4) W świetle nowych technologii transmitowania audiowizualnych usług medialnych ramy regulacyjne dotyczące wykonywania działalności transmisyjnej powinny uwzględniać wpływ zmian strukturalnych, rozpowszechnienia technologii informacyjno-komunikacyjnych („TIK") i rozwoju technologicznego na sposoby prowadzenia działalności gospodarczej, a w szczególności na finansowanie transmisji komercyjnych, oraz powinny zapewniać optymalne warunki konkurencyjności i pewność prawną w europejskich sektorach technologii informacyjnych i mediów, a także zapewniać poszanowanie różnorodności kulturowej i językowej.

(5) Audiowizualne usługi medialne są usługami o charakterze zarówno kulturalnym, jak i gospodarczym. Ich rosnące znaczenie dla społeczeństw, demokracji – polegające w szczególności na zapewnianiu wolności informacji, różnorodności opinii i pluralizmu mediów – oraz dla edukacji i kultury uzasadnia stosowanie do tych usług zasad szczególnych.

(6) Artykuł 167 ust. 4 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zobowiązuje Unię do uwzględniania aspektów kulturalnych w swoim działaniu prowadzonym na podstawie innych postanowień tego traktatu, zwłaszcza w celu poszanowania i popierania różnorodności jej kultur.

(7) W rezolucji z dnia 1 grudnia 2005 r.[4] i w rezolucji z dnia 4 kwietnia 2006 r.[5] w sprawie konferencji ministerialnej WTO i w sprawie rundy dauhańskiej Parlament Europejski zaapelował o to, by podstawowe usługi publiczne, takie jak usługi audiowizualne, wyłączyć z procesu liberalizacji w ramach negocjacji Układu ogólnego w sprawie handlu usługami (GATS). W rezolucji z dnia 27 kwietnia 2006 r.[6] Parlament Europejski wyraził poparcie dla Konwencji Unesco w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, która to konwencja głosi w szczególności, że „działania, dobra i usługi kulturalne mają znaczenie zarówno ekonomiczne, jak i kulturowe, ponieważ są nośnikami tożsamości, wartości oraz znaczeń, i w związku z tym nie powinny być traktowane jako mające wyłącznie wartość handlową". Na mocy decyzji Rady 2006/515/WE z dnia 18 maja 2006 r. w sprawie zawarcia Konwencji w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego[7], konwencja Une-

4 Dz.U. C 285 E z 22.11.2006, s. 126.

5 Dz.U. C 293 E z 2.12.2006, s. 155.

6 Dz.U. C 296 E z 6.12.2006, s. 104.

7 Dz.U. L 201 z 25.7.2006, s. 15.

sco została zatwierdzona w imieniu Wspólnoty. Konwencja weszła w życie w dniu 18 marca 2007 r. Niniejsza dyrektywa jest zgodna z zasadami tej konwencji.

(8) Państwa członkowskie muszą przeciwdziałać wszelkim działaniom mogącym zagrozić swobodzie przepływu oraz wymianie handlowej programów telewizyjnych, a także działaniom mogącym prowadzić do tworzenia pozycji dominującej nadawcy, stanowiącej ograniczenie pluralizmu i swobody nadawania informacji telewizyjnych oraz całemu sektorowi wymiany informacji.

(9) Niniejsza dyrektywa nie wpływa na obecne lub przyszłe działania harmonizacyjne Unii, w szczególności w celu zaspokojenia obowiązkowych wymogów dotyczących ochrony konsumenta oraz uczciwej konkurencji i transakcji handlowych.

(10) Dzięki tradycyjnym audiowizualnym usługom medialnym – takim jak telewizja – oraz wchodzącym na rynek audiowizualnym usługom medialnym na żądanie istnieją w Unii znaczne możliwości zatrudnienia, szczególnie w małych i średnich przedsiębiorstwach; dzięki usługom tym pobudzane są także wzrost gospodarczy i inwestycje. W przypadku audiowizualnych usług medialnych duże znaczenie mają równa konkurencja i rzeczywisty europejski rynek, zatem należy przestrzegać podstawowych zasad rynku wewnętrznego, takich jak swobodna konkurencja i równe traktowanie, w celu zapewnienia przejrzystości i przewidywalności na rynku audiowizualnych usług medialnych oraz zmniejszenia przeszkód uniemożliwiających wchodzenie na ten rynek.

(11) W celu uniknięcia zakłóceń konkurencji, zwiększenia pewności prawnej, wsparcia dokończenia budowy rynku wewnętrznego oraz uproszczenia tworzenia jednolitej przestrzeni informacyjnej konieczne jest stosowanie do wszystkich audiowizualnych usług medialnych zarówno rozpowszechniania telewizyjnego (tzn. linearnych audiowizualnych usług medialnych), jak i audiowizualnych usług medialnych na żądanie (tzn. nielinearnych audiowizualnych usług medialnych), przepisów skoordynowanych co najmniej w stopniu podstawowym.

(12) W dniu 15 grudnia 2003 r. Komisja przyjęła komunikat w sprawie przyszłości europejskiej polityki regulacyjnej w dziedzinie audiowizualnej, w którym podkreśliła, że polityka regulacyjna w tym sektorze musi, obecnie i w przyszłości, zabezpieczać określone interesy publiczne, takie jak różnorodność kulturowa, prawo do informacji, pluralizm mediów, ochrona małoletnich i konsumentów oraz zwiększanie świadomości społecznej i umiejętności korzystania z mediów.

(13) W rezolucji Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 25 stycznia 1999 r. dotyczącej mediów publicznych[8] potwierdzono, że wypełnianie przez media publiczne swojej misji wymaga stałego korzystania przez nie z postępu technicznego. Współistnienie prywatnych i publicznych dostawców audiowizualnych usług medialnych to cecha wyróżniająca europejski rynek mediów audiowizualnych.

(14) Komisja przyjęła inicjatywę „i2010: europejskie społeczeństwo informacyjne" w celu wspierania wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w sektorze społeczeństwa informacyjnego i w sektorze mediów. Jest to wszechstronna strategia mająca stymulować produkcję utworów europejskich, rozwój gospodarki cyfrowej oraz asymilację TIK – w kontekście konwergencji usług, sieci i urządzeń z dziedziny społeczeństwa informacyjnego i mediów – poprzez unowocześnianie i wykorzystywanie wszystkich instrumentów polityki UE: instrumentów regulacyjnych, badań oraz partnerstw z przedsiębiorstwami branżowymi. Komisja zobowiązała się do stworzenia spójnych ram rynku wewnętrznego dla usług społeczeństwa informacyjnego i usług medialnych w drodze uaktualnienia ram prawnych, którym podlegają usługi audiowizualne. Cel przewidziany w inicjatywie i2010 zostanie zasadniczo osiągnięty, jeżeli umożliwi się przedsiębiorstwom rozwój w warunkach regulowanych jedynie w niezbędnym stopniu, a rozpoczynającym działalność małym przedsiębiorstwom – które są bogactwem i pracodawcami przyszłości – pozwoli się na prosperowanie, wprowadzanie innowacji i tworzenie miejsc pracy na wolnym rynku.

(15) W rezolucjach z dnia 4 września 2003 r.[9], 22 kwietnia 2004 r.[10] i 6 września 2005 r.[11] Parlament Europejski zasadniczo poparł ogólne podejście polegające na przyjęciu podstawowych przepisów dla wszystkich audiowizualnych usług medialnych i dodatkowych przepisów dla rozpowszechniania telewizyjnego.

(16) Niniejsza dyrektywa przyczynia się do ściślejszego przestrzegania praw podstawowych i jest w pełni zgodna z zasadami uznanymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej[12], w szczególności w jej art. 11. W tym względzie niniejsza dyrektywa nie

8 Dz.U. C 30 z 5.2.1999, s. 1.

9 Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie telewizji bez granic (Dz.U. C 76 E z 25.3.2004, s. 453).

10 Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie zagrożeń naruszenia w UE, a w szczególności we Włoszech, swobody wypowiedzi i prawa do informacji (art. 11 ust. 2 Karty praw podstawowych) (Dz.U. C 104 E z 30.4.2004, s. 1026).

11 Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie stosowania w latach 2001–2002 art. 4 i 5 dyrektywy 89/552/EWG („Telewizja bez granic"), zmienionej dyrektywą 97/36/WE (Dz.U. C 193 E z 17.8.2006, s. 117).

12 Dz.U. C 364 z 18.12.2000, s. 1.

powinna stanowić żadnej przeszkody w stosowaniu przez państwa członkowskie własnych norm konstytucyjnych odnoszących się do wolności prasy i wolności słowa w mediach.

(17) Niniejsza dyrektywa nie powinna wpływać na zobowiązania państw członkowskich wynikające ze stosowania dyrektywy 98/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. ustanawiającej procedurę udzielania informacji w zakresie norm i przepisów technicznych oraz zasad w sprawie usług społeczeństwa informacyjnego[13]. W związku z tym projektowane środki krajowe, surowsze lub bardziej szczegółowe niż te, których wymaga zwykła transpozycja dyrektywy 2007/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2007 r. zmieniającej dyrektywę Rady 89/552/EWG w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, dotyczących wykonywania telewizyjnej działalności transmisyjnej[14], mające zastosowanie do audiowizualnych usług medialnych na żądanie, powinny podlegać obowiązkom proceduralnym ustanowionym na mocy art. 8 dyrektywy 98/34/WE.

(18) Dyrektywa 2002/21/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie wspólnych ram regulacyjnych sieci i usług łączności elektronicznej (dyrektywa ramowa)[15] zgodnie z jej art. 1 ust. 3 nie narusza środków podejmowanych na poziomie unijnym lub krajowym dla realizacji celów związanych z interesami ogólnymi, w szczególności związanych z unormowaniami dotyczącymi treści audycji i z polityką audiowizualną.

(19) Niniejsza dyrektywa nie wpływa na odpowiedzialność państw członkowskich i ich organów w zakresie czynności organizacyjnych – w tym systemu koncesjonowania, zezwoleń administracyjnych, opodatkowania i finansowania, a także treści programowych. Umożliwia to utrzymanie rozwoju kulturalnego państwa członkowskiego niezależnego od innych oraz zachowanie różnorodności kulturowej w Unii.

(20) Żaden przepis niniejszej dyrektywy nie powinien zobowiązywać ani zachęcać państw członkowskich do wprowadzania nowych systemów koncesjonowania lub zatwierdzania administracyjnego jakiegokolwiek rodzaju audiowizualnych usług medialnych.

13 Dz.U. L 204 z 21.7.1998, s. 37.

14 Dz.U. L 332 z 18.12.2007, s. 27.

15 Dz.U. L 108 z 24.4.2002, s. 33.

(21) Na użytek niniejszej dyrektywy, definicja audiowizualnych usług medialnych powinna obejmować tylko audiowizualne usługi medialne – niezależnie od tego, czy jest to przekaz telewizyjny czy na żądanie – które są usługami masowego przekazu, to znaczy są przeznaczone do odbioru przez znaczną część ogółu odbiorców i mogłyby mieć na nią wyraźny wpływ. Jej zakres powinien być ograniczony do usług w rozumieniu Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, a więc obejmować każdy rodzaj działalności gospodarczej, w tym działalność przedsiębiorstw świadczących usługi publiczne, lecz nie powinien obejmować działalności zasadniczo niekomercyjnej i niestanowiącej konkurencji dla rozpowszechniania telewizyjnego, takiej jak prywatne witryny internetowe oraz usługi polegające na dostarczaniu lub dystrybucji treści audiowizualnej wytworzonej przez prywatnych użytkowników w celu jej udostępnienia lub wymiany w ramach grup zainteresowań.

(22) Na użytek niniejszej dyrektywy definicja audiowizualnych usług medialnych powinna obejmować środki masowego przekazu jako nośnik informacji, rozrywki i edukacji dla ogółu odbiorców, w tym powinna ona obejmować handlowy przekaz audiowizualny, ale nie powinna obejmować żadnych form prywatnej korespondencji, takich jak wiadomości poczty elektronicznej wysyłane do ograniczonej liczby odbiorców. Definicja ta nie powinna także obejmować żadnych usług, których celem głównym nie jest dostarczanie audycji, to znaczy usług, w których przypadku przekaz treści audiowizualnej nie jest celem głównym, ale jedynie częścią uboczną usługi. Przykładem są strony internetowe zawierające elementy audiowizualne o charakterze jedynie pomocniczym, takie jak animowane elementy graficzne, krótkie spoty reklamowe lub informacje związane z produktem lub usługą niebędącą usługą audiowizualną. Dlatego też z zakresu stosowania niniejszej dyrektywy powinno wyłączyć się także gry losowe, w których stawką są pieniądze, w tym loterie, zakłady i inne rodzaje usług hazardowych, a także gry i wyszukiwarki internetowe; z zakresu tego nie powinno się jednak wyłączać przekazów poświęconych hazardowi lub grom losowym.

(23) Na użytek niniejszej dyrektywy określenie „audiowizualny" powinno odnosić się do ruchomych obrazów z dźwiękiem lub bez niego, a więc obejmować filmy nieme, ale nie powinno obejmować transmisji dźwiękowej ani usług radiowych. Chociaż głównym celem audiowizualnej usługi medialnej jest dostarczanie audycji, to jednak definicja takiej usługi powinna obejmować także treść przekazywaną w formie tekstu towarzyszącego audycjom, np. wyświetlane listy dialogowe i elektroniczny przegląd audycji. Zakres stosowania niniejszej dyrektywy nie powinien obejmować samodzielnych usług tekstowych, przy czym nie powinno to wpływać na swobodę państw członkowskich w zakresie regulowania takich usług na poziomie krajowym zgodnie z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

(24) Cechą audiowizualnych usług medialnych na żądanie jest to, że przyjmują one formę quasi-telewizyjną, to znaczy są skierowane do tych samych odbiorców co przekazy telewizyjne, a ich charakter i sposób dostępu do nich dawałby użytkownikowi podstawy do oczekiwania ochrony regulacyjnej w ramach niniejszej dyrektywy. W związku z tym, aby uniknąć nierówności w zakresie swobody przepływu i w zakresie konkurencji, pojęcie „audycji" należy interpretować w sposób dynamiczny z uwzględnieniem postępu w dziedzinie rozpowszechniania telewizyjnego.

(25) Pojęcie odpowiedzialności redakcyjnej jest niezbędne do określenia roli dostawcy usług medialnych, a przez to do zdefiniowania audiowizualnych usług medialnych. Państwa członkowskie przyjmując środki służące wdrożeniu niniejszej dyrektywy, mogą dokładniej określić poszczególne elementy definicji odpowiedzialności redakcyjnej, a zwłaszcza pojęcie „faktycznej kontroli". Niniejsza dyrektywa powinna pozostawać bez uszczerbku dla przypadków wyłączenia odpowiedzialności ustanowionych w dyrektywie 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym)[16].

(26) Na użytek niniejszej dyrektywy definicja dostawcy usług medialnych nie powinna obejmować osób fizycznych ani prawnych dokonujących jedynie transmisji audycji, za które odpowiedzialność redakcyjną ponosi osoba trzecia.

(27) Rozpowszechnianie telewizyjne obejmuje obecnie w szczególności telewizję analogową i cyfrową, transmisję strumieniową na żywo (live streaming), nadawanie w Internecie (webcasting) oraz sekwencyjne udostępnianie audycji (near-video-on-demand), gdy tymczasem na przykład usługa wideo na żądanie (video-on-demand) jest audiowizualną usługą medialną na żądanie. Zasadniczo wymogi niniejszej dyrektywy mające zastosowanie do rozpowszechniania telewizyjnego lub audycji telewizyjnych, które są udostępniane przez tego samego dostawcę usług medialnych także jako audiowizualne usługi medialne na żądanie, powinno się uważać za spełnione, jeżeli spełnione są wymogi mające zastosowanie do przekazu telewizyjnego, tzn. transmisji linearnej. Jeżeli jednak usługi różnego rodzaju udostępniane są równolegle, ale mają charakter wyraźnie odrębny, niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie do każdej z danych usług z osobna.

16 Dz.U. L 178 z 17.7.2000, s. 1.

(28) Zakres stosowania niniejszej dyrektywy nie powinien obejmować elektronicznych wersji gazet i czasopism.

(29) Wszystkie cechy audiowizualnej usługi medialnej określone w jej definicji i wskazane w motywach 21–28 powinny występować jednocześnie.

(30) W przypadku rozpowszechniania telewizyjnego pojęcie równoczesnego odbioru powinno obejmować także odbiór prawie równoczesny ze względu na różnice w odstępach czasu pomiędzy przekazem a odbiorem, które zdarzają się z powodów technicznych właściwych dla procesu transmisji.

(31) W niniejszej dyrektywie powinna zostać przyjęta szeroka definicja handlowego przekazu audiowizualnego, która jednak nie powinna obejmować emitowanych bezpłatnie ogłoszeń dotyczących usług publicznych ani akcji charytatywnych.

(32) Na użytek niniejszej dyrektywy należy zdefiniować pojęcie „utwory europejskie", nie ograniczając możliwości przyjęcia przez państwa członkowskie bardziej szczegółowych definicji dotyczących dostawców usług medialnych podlegających ustawodawstwu tych państw członkowskich, stosownie do przepisów prawa unijnego oraz celów niniejszej dyrektywy.

(33) Zasada kraju pochodzenia powinna być uważana za kluczową dla niniejszej dyrektywy, gdyż jest koniecznym elementem budowy rynku wewnętrznego. Zasada ta powinna być stosowana do wszystkich audiowizualnych usług medialnych w celu zapewnienia dostawcom usług medialnych pewności prawnej jako niezbędnej podstawy nowych sposobów prowadzenia działalności gospodarczej oraz dystrybucji takich usług. Jest ona również konieczna, aby zapewnić swobodny przepływ informacji i audycji audiowizualnych na rynku wewnętrznym.

(34) W celu stworzenia silnego, konkurencyjnego i zintegrowanego europejskiego sektora audiowizualnego oraz zwiększenia pluralizmu mediów w całej Unii, należy dostawcę audiowizualnych usług medialnych poddać jurysdykcji wyłącznie jednego państwa członkowskiego, a z pluralizmu informacji uczynić podstawową zasadę Unii.

(35) Ustalenie zbioru kryteriów praktycznych ma na celu określanie na podstawie kompleksowej procedury, że tylko jedno państwo członkowskie posiada jurysdykcję w odniesieniu do dostawcy usług medialnych w związku ze świadczeniem usług, których dotyczy niniejsza dyrektywa. Niemniej jednak, biorąc pod uwagę orzecznictwo Try-

bunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i w celu uniknięcia przypadków, w których występuje brak jurysdykcji, stosowne jest odwołanie się do kryterium miejsca ustanowienia, w rozumieniu art. 49–55 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, jako kryterium ostatecznego określenia jurysdykcji państwa członkowskiego.

(36) Wymóg, by państwo członkowskie, z którego pochodzą programy, odpowiadało za zgodność programów z prawem krajowym objętym niniejszą dyrektywą, uznaje się za wystarczający na gruncie prawa unijnego do zapewnienia swobodnego przepływu programów bez konieczności zastosowania powtórnej kontroli w państwie członkowskim, które jest odbiorcą programu. W drodze wyjątku oraz w ściśle określonych warunkach, państwo członkowskie, które jest odbiorcą programu, może jednak tymczasowo zawiesić retransmisję programów telewizyjnych.

(37) Ograniczenia swobody świadczenia audiowizualnych usług medialnych na żądanie powinny być dopuszczalne jedynie zgodnie z warunkami i procedurami identycznymi jak warunki i procedury przewidziane w art. 3 ust. 4, 5 i 6 dyrektywy 2000/31/WE.

(38) Ze względu na postęp techniczny, zwłaszcza w przypadku cyfrowych audycji satelitarnych, kryteria pomocnicze powinny być modyfikowane w celu zapewnienia odpowiedniej regulacji i jej skutecznego wykonania oraz przyznania zainteresowanym stronom autentycznej kontroli nad treścią audiowizualnej usługi medialnej.

(39) Ponieważ niniejsza dyrektywa dotyczy usług udostępnianych ogółowi odbiorców w Unii, powinna mieć zastosowanie tylko do audiowizualnych usług medialnych, które mogą być odbierane bezpośrednio lub pośrednio za pomocą standardowych urządzeń konsumenckich przez widzów w co najmniej jednym państwie członkowskim. Zdefiniowanie „standardowych urządzeń konsumenckich" należy pozostawić właściwym organom krajowym.

(40) Artykuły 49–55 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej ustanawiają prawo przedsiębiorczości jako prawo o podstawowym znaczeniu. Dlatego dostawcy usług medialnych na ogół powinni mieć swobodę wyboru państw członkowskich, w których chcą mieć swoją siedzibę. Również Trybunał Sprawiedliwości podkreślił, że „Traktat nie zakazuje przedsiębiorstwu korzystania ze swobody świadczenia usług, jeżeli nie oferuje ono usług w państwie członkowskim, w którym ma swoją siedzibę"[17].

17 Sprawa C-56/96 VT4 Ltd przeciwko Vlaamse Gemeenschap, Rec. [1997], s. I–3143, pkt 22; sprawa C-212/97 Centros przeciwko Erhvervs-og Selskabsstyrelsen, Rec. [1999], s. I–1459; zob. również: sprawa C-11/95 Komisja przeciwko Królestwu Belgii, Rec. [1996] s. I–4115 oraz sprawa C-14/96 Paul Denuit, Rec. [1997], s. I–2785.

(41) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość stosowania do dostawców usług medialnych, którzy podlegają ich jurysdykcji, bardziej szczegółowych lub surowszych przepisów w dziedzinach, które podlegają koordynacji na mocy niniejszej dyrektywy i powinny przy tym zapewniać zgodność tych przepisów z podstawowymi zasadami prawa unijnego. Właściwym rozwiązaniem w sytuacji, w której nadawca podlegający jurysdykcji jednego państwa członkowskiego kieruje przekaz telewizyjny w całości lub w przeważającej części na terytorium innego państwa członkowskiego, byłby wymóg współpracy państw członkowskich, a w sytuacji omijania przepisów także włączenie orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości[18] do treści przepisów w połączeniu ze skuteczniejszą procedurą; rozwiązanie to uwzględnia interesy państw członkowskich, nie stwarzając jednocześnie wątpliwości co do prawidłowego zastosowania zasady kraju pochodzenia. Pojęcie przepisów przyjętych w interesie publicznym zostało wypracowane przez Trybunał Sprawiedliwości w ramach orzecznictwa odnoszącego się do art. 43 i 49 Traktatu WE (obecnie art. 49 i 56 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) i obejmuje ono między innymi przepisy o ochronie konsumentów, małoletnich oraz o polityce kulturalnej. Państwo członkowskie występujące z wnioskiem o współpracę powinno zapewnić, aby szczególne przepisy krajowe były obiektywnie niezbędne, stosowane w sposób niedyskryminacyjny i proporcjonalne.

(42) Oceniając, czy w konkretnym przypadku przekaz dostawcy usług medialnych mającego siedzibę w innym państwie członkowskim jest w całości lub w przeważającej części kierowany na jego terytorium, państwo członkowskie może się odwołać do takich kryteriów jak źródło dochodów z reklam telewizyjnych lub abonamentu, główny język danej usługi lub obecność audycji lub przekazów handlowych skierowanych bezpośrednio do widzów w państwie członkowskim, w którym są one odbierane.

(43) Niezależnie od stosowania zasady kraju pochodzenia, państwa członkowskie nadal mogą podejmować na mocy niniejszej dyrektywy działania, które ograniczają swobodę przepływu przekazów telewizyjnych, jednak z zastrzeżeniem spełnienia warunków i w ramach procedury określonej w niniejszej dyrektywie. Jednak zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości wszelkie ograniczenia swobody świadczenia usług, takie jak wszelkie odstępstwa od podstawowej zasady Traktatu, podlegają wykładni zawężającej[19].

18 Sprawa C-212/97 Centros przeciwko Erhvervs-og Selskabsstyrelsen, cytowana wcześniej; sprawa C-33/74 Van Binsbergen przeciwko Bestuur van de Bedrijfsvereniging, Rec. [1974] s. 1299; sprawa C-23/93 TV 10 SA przeciwko Commissariaat voor de Media, Rec. [1994], s. I–4795, pkt 21.

19 Sprawa C-355/98 Komisja przeciwko Belgii, Rec. [2000], s. I-1221, pkt 28; sprawa C-348/96 Calfa, Rec. [1999], s. I–0011, pkt 23.

(44) W komunikacie skierowanym do Parlamentu Europejskiego i Rady o poprawie otoczenia regulacyjnego w dziedzinie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w Unii Europejskiej Komisja podkreśliła, że niezbędne jest dokładne zbadanie kwestii właściwego podejścia regulacyjnego do danego sektora i problemu, w szczególności w celu określenia, czy odpowiedniejsze byłoby dla nich przyjęcie przepisów, czy też należy rozważyć alternatywne rozwiązania takie jak współregulacja lub samoregulacja. Ponadto doświadczenie pokazuje, że zarówno instrumenty współregulacji, jak i instrumenty samoregulacji stosowane zgodnie z różnymi tradycjami prawnymi państw członkowskich mogą odgrywać istotną rolę w zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów. Środki mające służyć osiągnięciu celów leżących w interesie publicznym w sektorze wchodzących na rynek audiowizualnych usług medialnych są skuteczniejsze, jeżeli są podejmowane przy czynnym poparciu ze strony samych usługodawców. I tak: samoregulacja stanowi rodzaj dobrowolnej inicjatywy pozwalającej podmiotom gospodarczym, partnerom społecznym, organizacjom pozarządowym lub stowarzyszeniom przyjmować wspólne wytyczne, które będą obowiązywać ich wszystkich. Państwa członkowskie powinny, zgodnie ze swoimi odmiennymi tradycjami prawnymi, uznać rolę, jaką skuteczna samoregulacja może odegrać jako uzupełnienie obowiązujących mechanizmów prawodawczych i sądowych lub administracyjnych oraz jako użyteczny wkład w realizację celów niniejszej dyrektywy. Jednak samoregulacja, mimo że może być uzupełniającą metodą wdrażania niektórych przepisów niniejszej dyrektywy, nie powinna zastąpić obowiązków prawodawcy krajowego. Współregulacja w swojej podstawowej formie stanowi ogniwo prawne pomiędzy samoregulacją a prawodawcą krajowym zgodnie z tradycjami prawnymi poszczególnych państw członkowskich. Współregulacja powinna dopuszczać możliwość interwencji państwa, w przypadku gdy jej cele nie zostają spełnione. Bez uszczerbku dla formalnych obowiązków państw członkowskich w zakresie transpozycji, niniejsza dyrektywa zachęca do korzystania ze współregulacji i samoregulacji. Nie powinno to jednak nakładać na państwa członkowskie obowiązku ustanowienia systemu współregulacji lub samoregulacji oraz nie powinno naruszać ani stanowić zagrożenia dla inicjatyw współ- i samoregulacyjnych już podjętych w państwach członkowskich i przynoszących pozytywne skutki.

(45) Z uwagi na szczególny charakter audiowizualnych usług medialnych, a zwłaszcza ich opiniotwórczy charakter, istotne jest, aby użytkownicy wiedzieli dokładnie, kto odpowiada za treść tych usług. Dlatego ważnym zadaniem państw członkowskich jest zapewnienie, użytkownikom mieli nieprzerwanego, łatwego i bezpośredniego dostępu do informacji na temat dostawcy usługi medialnej. Każde państwo członkowskie samo precyzuje, w jaki sposób można ten cel osiągnąć w praktyce bez uszczerbku dla jakichkolwiek innych odpowiednich przepisów prawa unijnego.

(46) Prawo osób niepełnosprawnych i osób starszych do integracji i uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym Unii jest nierozłącznie związane ze świadczeniem dostępnych audiowizualnych usług medialnych. Środki pozwalające na osiągnięcie dostępności powinny obejmować między innymi język migowy, wyświetlane listy dialogowe, dźwiękową ścieżkę narracyjną oraz prostą w obsłudze nawigację.

(47) Umiejętność korzystania z mediów obejmuje zdolność, wiedzę i osąd pozwalające konsumentom skutecznie i bezpiecznie korzystać z mediów. Osoby cechujące się umiejętnością korzystania z mediów potrafią dokonywać świadomych wyborów, zdają sobie sprawę z charakteru treści i usług, a także są w stanie korzystać z całego zakresu możliwości stwarzanych przez nowe technologie komunikacyjne. Umieją lepiej chronić siebie i swoją rodzinę przed materiałami szkodliwymi lub obraźliwymi. Dlatego należy upowszechniać umiejętność korzystania z mediów we wszystkich grupach społecznych i uważnie obserwować rozwój tych umiejętności. Przykłady możliwych działań upowszechniających umiejętność korzystania z mediów, takich jak stałe kształcenie nauczycieli i szkoleniowców, specjalne szkolenia internetowe dla dzieci, począwszy od najmłodszych grup wiekowych, w tym zajęcia otwarte dla rodziców, oraz organizowanie krajowych kampanii społecznych z udziałem wszystkich mediów na temat tego, jak odpowiedzialnie korzystać z Internetu, zostały już przedstawione w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony małoletnich, godności ludzkiej oraz prawa do odpowiedzi w odniesieniu do konkurencyjności europejskiego przemysłu audiowizualnego oraz internetowych usług informacyjnych[20].

(48) Prawa do rozpowszechniania telewizyjnego wydarzeń budzących duże zainteresowanie odbiorców mogą być nabywane przez nadawców na zasadzie wyłączności. Istotne jest jednak, aby promować pluralizm dzięki różnorodności źródeł i oferty audycji informacyjnych w całej Unii oraz przestrzegać zasad uznanych w art. 11 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

(49) Istotne jest, aby państwa członkowskie miały możliwość podjęcia środków mających na celu ochronę prawa do informacji i zapewnienie szerokiego dostępu widowni do telewizyjnej relacji z wydarzeń krajowych lub zagranicznych o doniosłym znaczeniu dla społeczeństwa, takich jak igrzyska olimpijskie, mistrzostwa świata i mistrzostwa Europy w piłce nożnej. W tym celu państwa członkowskie zachowują prawo do podejmowania środków zgodnych z prawem unijnym, mających na celu regulację wykonywania wyłącznych praw do transmisji takich wydarzeń przez objętych ich jurysdykcją nadawców telewizyjnych.

20 Dz.U. L 378 z 27.12.2006, s. 72.

(50) Niezbędne jest dokonanie uzgodnień w ramach Unii, w celu uniknięcia potencjalnej niepewności prawnej i zakłóceń funkcjonowania rynku oraz pogodzenia swobodnego obrotu usługami telewizyjnymi z koniecznością uniemożliwienia obchodzenia krajowych przepisów chroniących uzasadniony interes ogólny.

(51) Właściwe jest w szczególności ustanowienie przepisów dotyczących wykonywania przez nadawców telewizyjnych wyłącznych praw, które mogą nabyć, do transmisji wydarzeń uznanych za mające doniosłe znaczenie dla społeczeństwa w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie sprawujące jurysdykcję w odniesieniu do nadawców telewizyjnych. W celu uniknięcia spekulacyjnego nabywania praw, zmierzającego do obejścia środków krajowych, niezbędne jest stosowanie tych przepisów do umów zawartych po opublikowaniu dyrektywy 97/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady[21] i w odniesieniu do wydarzeń, które odbywają się po terminie jej wdrożenia. W przypadku przedłużenia okresu obowiązywania wcześniejszych umów po opublikowaniu wspomnianej dyrektywy, umowy te są uważane za umowy nowe.

(52) Wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla społeczeństwa powinny, do celów niniejszej dyrektywy, spełniać określone kryteria, to znaczy, że powinny to być nadzwyczajne wydarzenia budzące zainteresowanie ogółu widowni w Unii lub w danym państwie członkowskim, czy też w znacznej części danego państwa członkowskiego, i zorganizowane z wyprzedzeniem przez organizatora, który jest zgodnie z prawem upoważniony do sprzedaży praw dotyczących tych wydarzeń.

(53) Na użytek niniejszej dyrektywy „telewizja ogólnie dostępna" oznacza transmisję na każdym kanale, publicznym lub komercyjnym, programów dostępnych dla widowni bez opłat, innych niż wynikające ze sposobów finansowania transmitowania, które są szeroko rozpowszechnione w każdym państwie członkowskim (jak opłata licencyjna lub abonament podstawowy w sieci kablowej).

(54) Państwa członkowskie mają możliwość podejmowania środków, które uznają za stosowne, w odniesieniu do audiowizualnych usług medialnych pochodzących z państw trzecich i niespełniających warunków określonych w art. 2, pod warunkiem że są zgodne z prawem unijnym i międzynarodowymi zobowiązaniami Unii.

(55) W celu zagwarantowania podstawowej wolności pozyskiwania informacji oraz zapewnienia pełnej i należytej ochrony interesów widzów w Unii, właściciele wyłącznych

21 Dz.U. L 202 z 30.7.1997, s. 60.

praw do rozpowszechniania telewizyjnego wydarzenia budzącego duże zainteresowanie odbiorców powinni – na uczciwych, rozsądnych i niedyskryminujących zasadach, z należytym uwzględnieniem praw wyłącznych – udzielać pozostałym nadawcom prawa do wykorzystywania krótkich fragmentów tych wydarzeń na użytek ogólnych audycji informacyjnych. Zasady takie powinny zostać przedstawione z odpowiednim wyprzedzeniem, zanim nastąpi wydarzenie budzące duże zainteresowanie odbiorców, tak aby dać innym zainteresowanym podmiotom wystarczający czas na skorzystanie z takiego prawa. Nadawca powinien mieć możliwość skorzystania z tego prawa poprzez pośrednika reprezentującego go w konkretnych przypadkach. Takie krótkie fragmenty mogą być wykorzystywane przez wszystkie kanały, także specjalne kanały sportowe, do celów przekazu obejmującego obszar całej UE i powinny trwać nie dłużej niż 90 sekund. Prawo dostępu do krótkich fragmentów wydarzeń powinno mieć zastosowanie na zasadzie transgranicznej jedynie wtedy, gdy jest to konieczne. Dlatego nadawca najpierw powinien ubiegać się o dostęp u nadawcy dysponującego prawami wyłącznymi do wydarzenia budzącego duże zainteresowanie odbiorców i mającego siedzibę w tym samym państwie członkowskim. Pojęcie ogólnych audycji informacyjnych nie powinno obejmować audycji skompilowanych z takich krótkich fragmentów i służących celom rozrywkowym. Zasada kraju pochodzenia powinna mieć zastosowanie zarówno do dostępu do krótkich fragmentów, jak i do ich transmisji. W przypadkach transgranicznych oznacza to, że poszczególne przepisy powinny być stosowane kolejno. Po pierwsze, do dostępu do krótkich fragmentów powinno mieć zastosowanie prawo państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma nadawca oferujący sygnał pierwotny (tj. udzielający dostępu). Zwykle jest to państwo członkowskie, w którym odbywa się dane wydarzenie. W przypadku gdy państwo członkowskie ustanowiło równoważny system udzielania dostępu do przedmiotowego wydarzenia, zastosowanie powinno mieć prawo tego państwa członkowskiego. Po drugie, do transmisji krótkich fragmentów, powinno mieć zastosowanie prawo państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma nadawca transmitujący.

(56) Wymogi niniejszej dyrektywy dotyczące dostępu do wydarzeń budzących duże zainteresowanie odbiorców w celu przygotowania krótkich relacji informacyjnych powinny pozostawać bez uszczerbku dla dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym[22] i właściwych konwencji międzynarodowych w dziedzinie ochrony praw autorskich i praw pokrewnych. Państwa członkowskie powinny ułatwiać dostęp do wydarzeń budzących duże zainteresowanie odbiorców poprzez udzielenie dostępu do sygnału nadawcy w rozu-

22 Dz.U. L 167 z 22.6.2001, s. 10.

mieniu niniejszej dyrektywy. Mogą one jednak zdecydować o zastosowaniu innych, równoważnych sposobów w rozumieniu niniejszej dyrektywy. Sposoby takie obejmują między innymi udzielenie dostępu do miejsca tych wydarzeń przed udzieleniem dostępu do sygnału. Nie powinno to stanowić przeszkody w zawieraniu przez nadawców bardziej szczegółowych umów.

(57) Należy zapewnić, by dostawcy usług medialnych, którzy wyemitowali na żywo telewizyjne audycje informacyjne, mogli udostępniać je po transmisji na żywo w formie usługi na żądanie i by nie musieli dokonywać zmian w poszczególnych audycjach poprzez usuwanie krótkich fragmentów. Możliwość taka powinna być ograniczona do sytuacji, w której ten sam dostawca usług medialnych udostępnia identyczne audycje telewizyjne w formie usługi na żądanie, a więc nie można z tej możliwości korzystać, by tworzyć nowe rodzaje usług na żądanie oparte na krótkich fragmentach.

(58) Audiowizualne usługi medialne na żądanie różnią się od usług przekazu telewizyjnego możliwościami wyboru i kontroli, jakie dają użytkownikowi, a także wpływem, jaki wywierają na społeczeństwo[23]. Uzasadnia to objęcie audiowizualnych usług medialnych na żądanie węższym zakresem regulacji, co oznacza, że powinny one pozostawać w zgodności jedynie z podstawowymi zasadami określonymi w niniejszej dyrektywie.

(59) Dostępność szkodliwych treści w audiowizualnych usługach medialnych stanowi źródło niepokoju dla prawodawców, przedsiębiorstw branżowych i rodziców. Pojawią się również nowe problemy, związane zwłaszcza z nowymi platformami i nowymi produktami. Przepisy służące ochronie fizycznego, umysłowego i moralnego rozwoju małoletnich oraz ochronie godności ludzkiej we wszystkich audiowizualnych usługach medialnych, w tym także w handlowych przekazach audiowizualnych, są zatem niezbędne.

(60) Należy zachować należytą równowagę między środkami podejmowanymi w celu ochrony fizycznego, umysłowego i moralnego rozwoju małoletnich i ochrony godności ludzkiej a podstawowym prawem do wolności słowa zawartym w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. Celem tych działań, takich jak stosowanie osobistych numerów identyfikacyjnych (kodów PIN), systemów filtrowania lub oznaczania, powinno więc być zapewnienie odpowiedniego poziomu ochrony fizycznego, umysłowego i moralnego rozwoju małoletnich i ochrony godności ludzkiej, zwłaszcza w przypadku audiowizualnych usług medialnych na żądanie. Na znaczenie sys-

23 Sprawa C-89/04, Mediakabel BV przeciwko Commissariaat voor de Media, Zb.Orz. [2005], s. I–4891.

temów filtrowania i oznaczania treści zwrócono uwagę już w zaleceniu w sprawie ochrony małoletnich, godności ludzkiej oraz prawa do odpowiedzi, w którym zawarto kilkanaście możliwych rodzajów środków na rzecz małoletnich, takich jak systematyczne dostarczanie użytkownikom, którzy wykupują usługę u dostawcy, skutecznego, podlegającego aktualizacji i prostego w obsłudze systemu filtrowania lub wyposażanie w systemy automatycznego filtrowania usług przeznaczonych dla dzieci.

(61) Do dostawców usług medialnych, którzy podlegają jurysdykcji państw członkowskich, powinien mieć w każdym przypadku zastosowanie zakaz rozpowszechniania pornografii dziecięcej zgodnie z przepisami decyzji ramowej Rady 2004/68/WSiSW z dnia 22 grudnia 2003 r. dotyczącej zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej[24].

(62) Żaden z przepisów niniejszej dyrektywy dotyczących ochrony fizycznego, umysłowego i moralnego rozwoju małoletnich i ochrony godności ludzkiej nie oznacza koniecznie, że realizacja środków podjętych w celu ochrony tych interesów powinna polegać na uprzedniej weryfikacji audiowizualnych usług medialnych przez organy publiczne.

(63) Konieczna jest koordynacja, aby ułatwić osobom oraz przedsiębiorstwom produkującym programy o treściach kulturowych rozpoczynanie i prowadzenie działalności.

(64) Minimalne wymogi dotyczące wszelkich publicznych lub prywatnych przekazów telewizyjnych w ramach unijnych produkcji audiowizualnych były środkiem promowania produkcji, niezależnej produkcji oraz rozpowszechniania tych programów we wspomnianej branży oraz stanowią dopełnienie dla innych instrumentów sprzyjających realizacji tego samego celu, które zostaną lub zostały już zaproponowane.

(65) W związku z powyższym należy wspierać powstanie rynków o odpowiedniej wielkości dla produkcji telewizyjnych w państwach członkowskich, gwarantujących zwrot z inwestycji nie tylko poprzez ustanowienie wspólnych zasad otwierających rynki krajowe, lecz także poprzez popieranie produkcji europejskiej, jeśli jest to możliwe, oraz zapewnienie, przy zastosowaniu właściwych środków, jej większościowego udziału w przekazach telewizyjnych w państwach członkowskich. W celu umożliwienia kontroli stosowania tych zasad państwa członkowskie powinny składać Komisji sprawozdania z wykorzystania zarezerwowanego w niniejszej dyrektywie udziału utworów europejskich oraz niezależnych produkcji. Przy obliczaniu tego udziału należy uwzględnić szczególną sytuację Grecji oraz Portu-

24 Dz.U. L 13 z 20.1.2004, s. 44.

galii. Komisja powinna przedstawiać sprawozdanie każdego państwa członkowskiego do wiadomości innych, dołączając, jeśli to konieczne, opinię uwzględniającą w szczególności postęp w stosunku do lat ubiegłych, udział audycji premierowych w programie, szczególne warunki funkcjonowania nowych stacji telewizyjnych oraz szczególną sytuację państw o niskich zdolnościach produkcyjnych w dziedzinie programów audiowizualnych lub ograniczonych obszarach językowych.

(66) Ważne jest poszukiwanie nowych instrumentów oraz procedur zgodnych z przepisami prawa unijnego w celu propagowania realizacji tych celów, mając na uwadze przyjęcie stosownych środków zachęcających do podejmowania działalności oraz rozwoju europejskiej produkcji audiowizualnej i jej rozpowszechniania, szczególnie w państwach o niskich zdolnościach produkcyjnych lub ograniczonych obszarach językowych.

(67) Udziały utworów europejskich muszą być osiągnięte przy uwzględnieniu rzeczywistości gospodarczej. W związku z tym niezbędny jest progresywny system osiągania tego celu.

(68) Zarezerwowanie, o ile jest to potrzebne, określonego udziału w programach dla produkcji niezależnych, stworzonych przez producentów niezależnych od nadawców, będzie działać stymulująco na powstawanie nowych źródeł produkcji telewizyjnych, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstw. W ten sposób powstaną nowe możliwości oraz nowe rynki zbytu dla wykorzystania zdolności twórczych dla zatrudnienia w zawodach kulturotwórczych oraz dla pracowników w sferze kultury.

(69) Audiowizualne usługi medialne na żądanie mogą w przyszłości częściowo zastąpić rozpowszechnianie telewizyjne. W związku z tym należy w miarę możliwości wspierać produkcję i dystrybucję utworów europejskich, a przez to aktywnie przyczyniać się do promowania różnorodności kulturowej. Takie wsparcie dla utworów europejskich mogłoby polegać, przykładowo, na udziale finansowym takich usług w produkcji utworów europejskich i na zakupie praw do nich, zapewnianiu ich minimalnego udziału w katalogu usług wideo na żądanie lub prezentowaniu ich w sposób atrakcyjny w elektronicznym przeglądzie audycji. Ważne jest regularne weryfikowanie stosowania przepisów dotyczących wspierania utworów europejskich przy pomocy audiowizualnych usług medialnych. Również w sprawozdaniach przewidzianych w niniejszej dyrektywie państwa członkowskie powinny uwzględnić w szczególności udział finansowy takich usług w produkcji i zakupie praw do utworów europejskich, udział utworów europejskich w katalogach audiowizualnych usług medialnych oraz faktyczne korzystanie z utworów europejskich oferowanych w ramach tych usług.

(70) Wdrażając art. 16, państwa członkowskie powinny zachęcać nadawców do przyznania należytego udziału w ofercie programowej koprodukcjom europejskim i europejskim utworom pochodzenia zagranicznego.

(71) Definiując pojęcie „producenta niezależnego od nadawcy", o którym mowa w art. 17, państwa członkowskie powinny we właściwy sposób uwzględnić przede wszystkim takie kryteria, jak: kto jest właścicielem firmy producenckiej, ile audycji dostarczanych jest temu samemu nadawcy oraz kto posiada prawa do wtórnego wykorzystania audycji (secondary rights).

(72) Kanały transmitujące wyłącznie w języku innym niż języki państw członkowskich nie powinny być objęte art. 16 i 17 niniejszej dyrektywy. Jednakże w przypadku gdy ten język lub języki stanowią część istotną, ale nie wyłączną czasu transmisyjnego danego kanału, art. 16 i 17 nie powinny mieć zastosowania do tej części czasu transmisji.

(73) Krajowe systemy pomocy na rzecz rozwoju produkcji europejskich mogą być stosowane, o ile są one zgodne z prawem unijnym.

(74) Cel, jakim jest wspieranie produkcji audiowizualnej w Europie może być osiągnięty w państwach członkowskich w ramach organizacji ich audiowizualnych usług medialnych, między innymi poprzez określenie misji interesu publicznego niektórych dostawców usług medialnych, w tym obowiązku do znacznego pokrywania inwestycji w produkcję europejską.

(75) Dostawcy usług medialnych, twórcy programów, producenci, autorzy i inni eksperci powinni być zachęcani do rozwijania bardziej szczegółowych pomysłów i strategii, mających na celu produkcję europejskich filmów fabularnych, skierowanych do publiczności międzynarodowej.

(76) Ważne jest zapewnienie, aby utwory kinematograficzne były emitowane w okresach uzgodnionych pomiędzy posiadaczami praw a dostawcami usług medialnych.

(77) Zagadnienie szczególnych skal czasowych dla każdego typu wyświetlania dzieła kinematograficznego jest przede wszystkim kwestią do ustalenia w ramach porozumień między zainteresowanymi stronami lub specjalistami, których to dotyczy.

(78) W celu opracowania aktywnej polityki wspierania danego języka państwa członkowskie mogą wprowadzić bardziej szczegółowe lub ostrzejsze zasady na podstawie kryte-

riów językowych, o ile będą one zgodne z przepisami unijnymi oraz nie będą dotyczyły retransmisji programów powstałych w innym państwie członkowskim.

(79) Dostępność audiowizualnych usług medialnych na żądanie daje konsumentom większe możliwości wyboru. Szczegółowe przepisy dotyczące handlowego przekazu audiowizualnego w audiowizualnych usługach medialnych na żądanie nie wydają się więc ani uzasadnione, ani sensowne z technicznego punktu widzenia. Niemniej jednak we wszystkich handlowych przekazach audiowizualnych należy przestrzegać nie tylko zasad oznaczania, lecz także podstawowych przepisów jakościowych, tak aby uznane cele polityki publicznej zostały osiągnięte.

(80) Jak stwierdziła Komisja w komunikacie wyjaśniającym poświęconym niektórym aspektom przepisów o reklamie telewizyjnej zawartych w dyrektywie o telewizji bez granic[25], rozwój nowych technik reklamy i innowacje marketingowe stworzyły nowe skuteczne możliwości zamieszczania audiowizualnych przekazów handlowych w ramach tradycyjnych usług rozpowszechniania, dzięki czemu przekazy te mogą w tych samych warunkach lepiej konkurować z innowacyjnymi usługami na żądanie.

(81) Rozwój gospodarczy i techniczny daje użytkownikom coraz większy wybór w korzystaniu przez nich z audiowizualnych usług medialnych, a także nakłada na nich większą odpowiedzialność. Aby regulacja pozostała proporcjonalna do celów leżących w interesie publicznym, powinna ona dopuszczać pewien stopień elastyczności w odniesieniu do rozpowszechniania telewizyjnego. Zasada oddzielenia powinna być ograniczona do reklamy telewizyjnej i telesprzedaży, a lokowanie produktu powinno być dozwolone pod określonymi warunkami, chyba że państwo członkowskie postanowi inaczej. Lokowanie produktu mające charakter ukryty powinno jednak być zakazane. Zasada oddzielenia nie powinna stanowić przeszkody w korzystaniu z nowych technik reklamy.

(82) Oprócz praktyk objętych niniejszą dyrektywą dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym[26] ma zastosowanie do nieuczciwych praktyk handlowych, takich jak praktyki wprowadzające w błąd i praktyki agresywne, występujące w audiowizualnych usługach medialnych. Ponadto dyrektywa 2003/33/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych

25 Dz.U. C 102 z 28.4.2004, s. 2.

26 Dz.U. L 149 z 11.6.2005, s. 22.

i administracyjnych państw członkowskich, odnoszących się do reklamy i sponsorowania wyrobów tytoniowych[27], która zakazuje reklamy papierosów i innych produktów tytoniowych oraz sponsorowania ich prezentacji w mediach drukowanych, usługach społeczeństwa informacyjnego i audycjach radiowych, powinna obowiązywać bez uszczerbku dla niniejszej dyrektywy, w związku ze specyficznym charakterem audiowizualnych usług medialnych. Artykuł 88 ust. 1 dyrektywy 2001/83/WE z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi[28], który zakazuje reklamy określonych produktów medycznych adresowanej do ogółu społeczeństwa, stosuje się zgodnie z ust. 5 tego artykułu oraz bez uszczerbku dla art. 21 niniejszej dyrektywy. Ponadto niniejsza dyrektywa powinna pozostawać bez uszczerbku dla rozporządzenia (WE) nr 1924/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie oświadczeń żywieniowych i +zdrowotnych dotyczących żywności[29].

(83) W celu zabezpieczenia pełnej i właściwej ochrony interesów konsumentów jako widzów programów, istotne jest określenie pewnych minimalnych zasad i standardów w odniesieniu do reklamy telewizyjnej, a państwa członkowskie muszą zachować prawo określania bardziej szczegółowych bądź bardziej restrykcyjnych przepisów lub w pewnych okolicznościach do nakładania odrębnych warunków na nadawców telewizyjnych znajdujących się pod ich jurysdykcją.

(84) Zgodnie z prawem unijnym oraz w odniesieniu do programów przeznaczonych jedynie do odbioru na terytorium danego państwa członkowskiego, które nie mogą być odbierane, pośrednio bądź bezpośrednio, w jednym lub kilku innych państwach członkowskich, państwa członkowskie powinny mieć możliwość określania odrębnych warunków emisji reklam oraz wprowadzania różnych kwot reklamowych w celu ułatwienia emisji tych programów.

(85) Biorąc pod uwagę większą możliwość unikania reklamy przez widzów dzięki stosowaniu nowych technologii, takich jak magnetowidy cyfrowe, oraz dzięki większemu wyborowi kanałów, szczegółowe uregulowania odnoszące się do zamieszczania spotów reklamowych mające na celu ochronę widzów nie mają uzasadnienia. Dopuszczalny limit reklam emitowanych w ciągu godziny nie powinien zostać zwiększony, ale niniejsza dyrektywa powinna pozwalać nadawcom na większą elastyczność w ich zamieszczaniu, o ile nie narusza to nadmiernie integralności audycji.

27 Dz.U. L 152 z 20.6.2003, s. 16.

28 Dz.U. L 311 z 28.11.2001, s. 67.

29 Dz.U. L 404 z 30.12.2006, s. 9.

(86) Niniejsza dyrektywa ma na celu zachowanie specyficznego charakteru telewizji w Europie, w której reklama najchętniej umieszczana jest pomiędzy audycjami, i dlatego ogranicza możliwość przerywania nią utworów kinematograficznych i filmów wyprodukowanych dla telewizji oraz audycji niektórych innych kategorii wymagających specjalnej ochrony.

(87) Powinien zostać przyjęty limit spotów reklamy telewizyjnej i spotów telesprzedażowych wynoszący 20% godziny zegarowej obowiązujący również w porach największej oglądalności. Pojęcie telewizyjnego spotu reklamowego należy rozumieć jako reklamę telewizyjną w znaczeniu art. 1 ust. 1 lit. i), trwającą nie dłużej niż 12 minut.

(88) Konieczne jest wprowadzenie zakazu handlowego przekazu audiowizualnego dotyczącego papierosów oraz wyrobów tytoniowych, w tym także pośrednich form handlowego przekazu audiowizualnego, które choć nie wymieniają bezpośrednio nazw wyrobów tytoniowych, mają na celu ominięcie zakazu handlowego przekazu audiowizualnego dotyczącego papierosów oraz pozostałych wyrobów tytoniowych poprzez używanie marek, symboli i innych wyróżniających cech wyrobów tytoniowych lub przedsiębiorstw, których główna lub najbardziej znana działalność polega na produkcji i sprzedaży takich wyrobów.

(89) Konieczne jest także ustanowienie zakazu handlowego przekazu audiowizualnego dotyczącego produktów leczniczych i zabiegów leczniczych dostępnych jedynie na receptę w państwie członkowskim, którego ustawodawstwu podlega dostawca usług medialnych, oraz określenie ścisłych kryteriów reklamy wyrobów alkoholowych.

(90) Niniejsza dyrektywa zakazuje ukrytego handlowego przekazu audiowizualnego, ponieważ ma on negatywny wpływ na konsumentów. Zakaz ukrytego handlowego przekazu audiowizualnego nie powinien dotyczyć przypadków, gdy lokowanie produktu jest dozwolone prawnie w ramach niniejszej dyrektywy – kiedy to widz został odpowiednio poinformowany o zastosowaniu lokowania produktu. Poinformowanie takie może mieć formę zasygnalizowania faktu, że w audycji stosuje się lokowanie produktu, na przykład za pomocą neutralnego symbolu graficznego.

(91) Lokowanie produktu jest zabiegiem obserwowanym w utworach kinematograficznych i utworach audiowizualnych produkowanych dla telewizji. W celu zapewnienia równej konkurencji, a przez to zwiększenia konkurencyjności europejskiego sektora mediów, przepisy dotyczące lokowania produktu są konieczne. Definicja lokowania produktu ustalona na mocy niniejszej dyrektywy powinna obejmować dowolną formę handlowego przekazu audiowizualnego polegającą na tym, że w zamian za opłatę lub

podobne wynagrodzenie w audycji przedstawia się produkt, usługę lub ich znak towarowy lub nawiązuje się do nich tak, iż stanowią one element samej audycji. Bezpłatne dostarczanie towarów lub usług, takich jak rekwizyty lub nagrody, należy traktować jako lokowanie produktu jedynie wtedy, gdy dane towary lub usługi mają znaczną wartość. Lokowanie produktu powinno podlegać takim samym przepisom i ograniczeniom jakościowym jak handlowy przekaz audiowizualny. Decydującym kryterium, które pozwala rozróżnić sponsorowanie prezentacji produktu i jego lokowanie, jest to, że w przypadku lokowania produktu odwołanie do danego produktu zostaje wbudowane w akcję audycji, i dlatego w definicji zamieszczonej w art. 1 ust. 1 lit. m) użyto słów „stanowią one element samej audycji". Natomiast informacje sponsorowane mogą się pojawić w trakcie trwania audycji, ale nie stanowią one elementu jego akcji.

(92) Lokowanie produktu powinno co do zasady być zakazane. Jednak w przypadku niektórych rodzajów audycji właściwe jest dopuszczenie odstępstw wymienionych w wykazie wyjątków. Państwo członkowskie powinno mieć możliwość całkowitego lub częściowego niestosowania tych odstępstw, przykładowo poprzez dopuszczenie lokowania produktu jedynie w audycjach, które nie zostały wyprodukowane wyłącznie w tym państwie członkowskim.

(93) Ponadto powinno zakazać się sponsorowania prezentacji produktu i jego lokowania w przypadkach, gdy zabiegi te wpływają na treść audycji w sposób naruszający odpowiedzialność i niezależność redakcyjną dostawcy usług medialnych. Ma to miejsce w przypadku lokowania tematycznego.

(94) Zgodnie z obowiązkami nałożonymi na państwa członkowskie Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej są one odpowiedzialne za skuteczne stosowanie niniejszej dyrektywy. Mogą one dowolnie wybierać odpowiednie do tego celu instrumenty zgodnie ze swoimi tradycjami prawnymi i posiadanymi strukturami, a w szczególności zgodnie z charakterem ich niezależnych organów regulacyjnych, tak by móc wykonać swoje zadanie wdrożenia niniejszej dyrektywy w sposób bezstronny i przejrzysty. W szczególności instrumenty wybrane przez państwa członkowskie powinny przyczyniać się do upowszechniania pluralizmu mediów.

(95) Niezbędna jest ścisła współpraca pomiędzy właściwymi organami regulacyjnymi państw członkowskich a Komisją w celu zapewnienia prawidłowego stosowania niniejszej dyrektywy. Równie ważna jest ścisła współpraca pomiędzy państwami członkowskimi oraz pomiędzy ich organami regulacyjnymi szczególnie z uwagi na wpływ, jaki nadawcy mający siedzibę w jednym państwie członkowskim mogą mieć na inne państwo członkowskie. W przypadku gdy prawo krajowe przewiduje udzielanie kon-

cesji i jeżeli sprawa dotyczy więcej niż jednego państwa członkowskiego, wskazane jest, by przed przyznaniem takiej koncesji właściwe organy nawiązały kontakt. Współpraca ta powinna obejmować wszystkie dziedziny, które podlegają koordynacji na mocy niniejszej dyrektywy.

(96) Niezbędne jest wyjaśnienie, że działania autopromocyjne stanowią szczególną formę reklamy, w których nadawca telewizyjny promuje własne produkty, usługi, programy lub kanały; w szczególności zwiastuny zawierające urywki programów powinny być traktowane jak programy.

(97) Dzienny czas emisji, przydzielony dla obwieszczeń zamieszczanych przez nadawcę telewizyjnego w związku z własnymi programami i dodatkowymi produktami bezpośrednio z nich uzyskiwanymi lub obwieszczeń w interesie społecznym czy też apeli charytatywnych nadawanych nieodpłatnie, nie powinien być wliczany do maksymalnej długości dziennego lub godzinowego czasu emisji, który może być przydzielony na reklamę i telezakupy.

(98) W celu uniknięcia zakłóceń konkurencji odstępstwo to powinno być ograniczone do obwieszczeń dotyczących produktów spełniających podwójny warunek, czyli produktów dodatkowych i jednocześnie bezpośrednio uzyskiwanych z programów, których to dotyczy. Pojęcie „dodatkowy" odnosi się do produktów przeznaczonych szczególnie do umożliwienia oglądającym widzom korzystanie w pełni z tych programów lub brania w nich udziału.

(99) W następstwie rozwoju telezakupów, gospodarczo istotnej działalności dla podmiotów gospodarczych jako całości i rzeczywistego rynku zbytu towarów i usług w Unii, istotne jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów poprzez wprowadzenie odpowiednich norm regulujących formę i treści tych transmisji.

(100) Istotne jest, aby właściwe organy krajowe w monitorowaniu wykonywania odpowiednich przepisów potrafiły odróżnić, w odniesieniu do kanałów, które nie są przeznaczone wyłącznie na telezakupy, z jednej strony czas transmisji przeznaczony na telezakupy, reklamy i inne formy reklamowania, od czasu transmisyjnego przeznaczonego na okna eksploatacyjne dla telezakupów z drugiej strony. Jest zatem konieczne i wystarczające, aby każde okno eksploatacyjne było wyraźnie oddzielone, co najmniej na początku i na końcu, środkami wizualnymi i akustycznymi.

(101) Niniejszą dyrektywę powinno stosować się do kanałów przeznaczonych wyłącznie na telezakupy lub na autopromocję, bez elementów zwykłych programów, takich jak

informacje, transmisje sportowe, filmy, programy dokumentalne i teatralne, jedynie do celów niniejszej dyrektywy i bez uszczerbku dla włączenia tych kanałów w zakres innych instrumentów Unii.

(102) Pomimo faktu, iż nadawcy są zobowiązani do zapewnienia rzetelnego i prawdziwego przedstawiania faktów w programach, ważne jest jednakże by byli zobowiązani w szczególny sposób do gwarantowania prawa do odpowiedzi lub równoważnych środków, tak by każda osoba, której uzasadnione interesy zostały naruszone w emitowanym programie, mogła skutecznie dochodzić swoich praw poprzez prawo do odpowiedzi lub mogła zastosować inne środki zaradcze.

(103) Prawo do odpowiedzi jest właściwym środkiem prawnym w przypadku rozpowszechniania telewizyjnego i może być także stosowane wobec usług elektronicznych. Zalecenie w sprawie ochrony małoletnich, godności ludzkiej oraz prawa do odpowiedzi zawiera odpowiednie wskazówki dotyczące wprowadzania do prawa krajowego lub realizacji w praktyce krajowej środków, tak aby zapewnić dostateczne prawo do odpowiedzi lub równoważne środki prawne w odniesieniu do mediów elektronicznych.

(104) W związku z tym, że cele niniejszej dyrektywy, mianowicie stworzenie obszaru bez granic wewnętrznych na użytek audiowizualnych usług medialnych, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony celów będących przedmiotem interesu ogólnego, w szczególności ochrony małoletnich i godności ludzkiej, jak również upowszechniania praw osób niepełnosprawnych, nie mogą być osiągnięte w wystarczający sposób przez państwa członkowskie, a ze względu na rozmiary i skutki niniejszej dyrektywy, mogą być osiągnięte w lepszy sposób na poziomie Unii, Unia może podjąć działania, zgodnie z zasadą subsydiarności określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest niezbędne do osiągnięcia tych celów.

(105) Niniejsza dyrektywa nie narusza zobowiązań państw członkowskich w zakresie terminów transpozycji do prawa krajowego dyrektyw określonych w załączniku I, część B,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
DEFINICJE

Artykuł 1

1. Na użytek niniejszej dyrektywy, zastosowanie mają następujące definicje:
   a) „audiowizualna usługa medialna" oznacza:
      (i) usługę w rozumieniu art. 56 i 57 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, za którą odpowiedzialność redakcyjną ponosi dostawca usług medialnych i której podstawowym celem jest dostarczanie ogółowi odbiorców – poprzez sieci łączności elektronicznej w rozumieniu art. 2 lit. a) dyrektywy 2002/21/WE – audycji w celach informacyjnych, rozrywkowych lub edukacyjnych. Taka audiowizualna usługa medialna jest przekazem telewizyjnym w rozumieniu lit. e) niniejszego ustępu albo audiowizualną usługą medialną na żądanie w rozumieniu lit. g) niniejszego ustępu;
      (ii) handlowy przekaz audiowizualny;
   b) „audycja" oznacza ciąg ruchomych obrazów z dźwiękiem lub bez niego, stanowiący odrębną całość w układzie lub katalogu audycji przygotowanym przez dostawcę usług medialnych i mający formę i treść porównywalną z formą i treścią rozpowszechniania telewizyjnego. Przykładami audycji są: filmy pełnometrażowe, transmisje wydarzeń sportowych, seriale komediowe, filmy dokumentalne, audycje dla dzieci oraz filmy i seriale telewizyjne;
   c) „odpowiedzialność redakcyjna" oznacza sprawowanie faktycznej kontroli zarówno nad wyborem audycji, jak i nad sposobem ich zestawienia w układzie chronologicznym w przypadku przekazów telewizyjnych lub w katalogu w przypadku audiowizualnych usług medialnych na żądanie. Odpowiedzialność redakcyjna nie musi oznaczać odpowiedzialności prawnej na podstawie prawa krajowego za dostarczaną treść lub świadczone usługi;
   d) „dostawca usług medialnych" oznacza osobę fizyczną lub prawną, która ponosi odpowiedzialność redakcyjną za wybór audiowizualnej treści audiowizualnej usługi medialnej i decyduje o sposobie zestawienia tej treści;
   e) „rozpowszechnianie telewizyjne" lub „przekaz telewizyjny" (tzn. linearna audiowizualna usługa medialna) oznacza audiowizualną usługę medialną świadczoną przez dostawcę usług medialnych, umożliwiającą równoczesny odbiór audycji na podstawie układu audycji;
   f) „nadawca" oznacza dostawcę usług medialnych mających formę przekazów telewizyjnych;
   g) „audiowizualna usługa medialna na żądanie" (tzn. nielinearna audiowizualna usługa medialna) oznacza audiowizualną usługę medialną świadczoną przez dostawcę usług

medialnych, umożliwiającą użytkownikowi odbiór audycji w wybranym przez niego momencie i na jego życzenie w oparciu o katalog audycji przygotowany przez dostawcę usług medialnych;

h) „handlowy przekaz audiowizualny" oznacza obrazy z dźwiękiem lub bez niego, które mają służyć bezpośredniemu lub pośredniemu promowaniu towarów, usług lub wizerunku osoby fizycznej lub prawnej prowadzącej działalność gospodarczą. Obrazy te towarzyszą audycji lub zostają w niej umieszczone w zamian za opłatę lub podobne wynagrodzenie lub w celach autopromocji. Formy handlowego przekazu audiowizualnego obejmują między innymi: reklamę telewizyjną, sponsorowanie, telesprzedaż i lokowanie produktu;

i) „reklama telewizyjna" oznacza wszelkiego rodzaju ogłoszenia związane z działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub działalnością w ramach wolnego zawodu rozpowszechniane przez przedsiębiorstwo publiczne lub prywatne lub osobę fizyczną w zamian za opłatę lub podobne wynagrodzenie lub rozpowszechniane przez to przedsiębiorstwo lub tę osobę fizyczną w celach autopromocji w celu promocji odpłatnego dostarczania towarów lub świadczenia usług, w tym nieruchomości, praw i zobowiązań;

j) „ukryty handlowy przekaz audiowizualny" oznacza prezentowanie w audycjach – za pomocą słów lub obrazów – towarów, usług, nazwy, znaku towarowego lub działalności producenta towarów lub usługodawcy, jeżeli prezentacja ta w zamierzeniu dostawcy usług medialnych ma służyć za reklamę i może wprowadzać odbiorców w błąd co do swojego charakteru. Uznaje się, że prezentacja jest zamierzona w szczególności, jeżeli jest dokonywana w zamian za opłatę lub podobne wynagrodzenie;

k) „sponsorowanie" oznacza wszelkiego rodzaju udział, jaki publiczne lub prywatne przedsiębiorstwo lub osoba fizyczna, nieświadczący audiowizualnych usług medialnych ani nieprodukujący utworów audiowizualnych, miały w sfinansowaniu audiowizualnych usług medialnych lub audycji w celu promowania swojej nazwy, swojego znaku towarowego, swojego wizerunku, swojej działalności lub swoich wyrobów;

l) „telesprzedaż" oznaczają przekaz ofert kierowanych bezpośrednio do odbiorców z zamiarem odpłatnego dostarczania towarów lub świadczenia usług, w tym nieruchomości, praw i zobowiązań;

m) „lokowanie produktu" oznacza wszelkie formy handlowego przekazu audiowizualnego polegającego na przedstawieniu lub nawiązaniu do produktu, usługi lub ich znaku towarowego w taki sposób, że stanowią one element samej audycji, w zamian za opłatę lub podobne wynagrodzenie;

n) „utwory europejskie" oznaczają:

   (i) utwory pochodzące z państw członkowskich;

(ii) utwory, które pochodzą z europejskich państw trzecich będących stronami europejskiej Konwencji Rady Europy o telewizji ponadgranicznej i które spełniają warunki określone w ust. 3;

(iii) utwory powstałe w koprodukcji w ramach umów dotyczących sektora audiowizualnego zawartych pomiędzy Unią a państwami trzecimi i spełniające warunki określone w tych umowach.

2. Zastosowanie przepisów ust. 1 lit. n) ppkt (ii) oraz (iii) zależy od tego, czy w danych państwach trzecich utwory pochodzące z państw członkowskich nie są objęte środkami dyskryminacyjnymi.

3. Utwory, o których mowa w ust. 1 lit. n) ppkt (i) oraz (ii), są utworami wykonanymi głównie przez autorów i pracowników zamieszkałych przynajmniej w jednym z państw, o których mowa w tych przepisach, pod warunkiem że spełniają jeden z następujących trzech warunków:

(i) są wykonane przez co najmniej jednego producenta mającego siedzibę w co najmniej jednym z tych państw;

(ii) są produkowane pod nadzorem i faktyczną kontrolą co najmniej jednego producenta mającego siedzibę w co najmniej jednym z tych państw;

(iii) udział współproducentów z tych państw w łącznych kosztach koprodukcji jest większościowy, a koprodukcja nie jest kontrolowana przez żadnego producenta mającego siedzibę poza tymi państwami.

4. Utwory niebędące utworami europejskimi w rozumieniu ust. 1 lit. n), ale powstałe w ramach dwustronnych umów o koprodukcji zawartych między państwami członkowskimi a państwami trzecimi uważane są za utwory europejskie, pod warunkiem że współproducenci z Unii mają większościowy udział w łącznych kosztach produkcji i że produkcja ta nie jest kontrolowana przez żadnego producenta mającego siedzibę poza terytorium państw członkowskich.

ROZDZIAŁ II
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 2

1. Każde państwo członkowskie zapewnia, by wszystkie audiowizualne usługi medialne świadczone przez dostawców usług medialnych podlegających jego jurysdykcji pozostawały w zgodzie z przepisami systemu prawa, które mają zastosowanie do audiowizualnych usług medialnych przeznaczonych do odbioru w tym państwie członkowskim.

2. Do celów niniejszej dyrektywy, dostawcami usług medialnych podlegającymi jurysdykcji państwa członkowskiego są następujący dostawcy:

a) mający siedzibę w danym państwie członkowskim, zgodnie z ust. 3; lub

b) podlegający przepisom ust. 4.

3. Na użytek niniejszej dyrektywy, w następujących przypadkach uznaje się, że dostawca usług medialnych ma siedzibę w jednym z państw członkowskich:

a) w tym państwie członkowskim znajduje się główne biuro dostawcy usług medialnych i podejmowane są decyzje redakcyjne dotyczące audiowizualnej usługi medialnej;

b) jeżeli główne biuro dostawcy usług medialnych znajduje się w jednym państwie członkowskim, ale decyzje redakcyjne dotyczące audiowizualnej usługi medialnej są podejmowane w innym państwie członkowskim, uznaje się, że dostawca usług medialnych ma siedzibę w tym państwie członkowskim, w którym działa znaczna część pracowników zaangażowanych w świadczenie audiowizualnej usługi medialnej. Jeżeli znaczna część pracowników zaangażowanych w świadczenie audiowizualnej usługi medialnej działa w obu z tych państw członkowskich, uznaje się, że dostawca usług medialnych ma siedzibę w tym państwie członkowskim, w którym znajduje się jego główne biuro. Jeżeli w żadnym z tych państw członkowskich nie działa znaczna część pracowników zaangażowanych w świadczenie audiowizualnej usługi medialnej, uznaje się, że dostawca usług medialnych ma siedzibę w tym państwie członkowskim, w którym pierwotnie rozpoczął swoją działalność zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego, pod warunkiem że jego związek z gospodarką tego państwa członkowskiego jest faktyczny i trwały;

c) jeżeli główne biuro dostawcy usług medialnych znajduje się w jednym z państw członkowskich, ale decyzje dotyczące audiowizualnej usługi medialnej są podejmowane w państwie trzecim lub odwrotnie, uznaje się, że dostawca ma siedzibę w danym państwie członkowskim, pod warunkiem że w tym państwie działa znaczna część pracowników zaangażowanych w świadczenie audiowizualnej usługi medialnej.

4. Uznaje się, że dostawcy usług medialnych, do których nie stosuje się przepisów ust. 3, podlegają jurysdykcji państwa członkowskiego, jeżeli:

a) korzystają z naziemno-satelitarnej stacji nadawczej znajdującej się w tym państwie członkowskim;

b) nie korzystają z naziemno-satelitarnej stacji nadawczej znajdującej się w tym państwie członkowskim, ale korzystają z łącza satelitarnego należącego do tego państwa członkowskiego.

5. Jeżeli zgodnie z ust. 3 i 4 nie można określić, które państwo członkowskie sprawuje jurysdykcję, właściwym państwem członkowskim jest to, w którym dostawca usług medialnych jest ustanowiony w rozumieniu art. 49–55 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

6. Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do audiowizualnych usług medialnych, które są przeznaczone do odbioru wyłącznie w państwach trzecich i które nie są bezpośrednio lub pośrednio odbierane za pomocą standardowych urządzeń konsumenckich w żadnym z państw członkowskich.

Artykuł 3

1. Państwa członkowskie zapewniają na swoim terytorium swobodę odbioru i nie ograniczają retransmisji audiowizualnych usług medialnych z innych państw członkowskich z przyczyn, które wchodzą w zakres dziedzin podlegających koordynacji na mocy niniejszej dyrektywy.

2. W odniesieniu do rozpowszechniania telewizyjnego państwa członkowskie mogą tymczasowo odstąpić od stosowania ust. 1, jeżeli spełnione są następujące warunki:

a) przekaz telewizyjny pochodzący z innego państwa członkowskiego stanowi jawne, poważne i groźne naruszenie art. 27 ust. 1 lub 2 lub art. 6;

b) nadawca telewizyjny w okresie poprzednich dwunastu miesięcy przynajmniej dwukrotnie naruszył przepis lub przepisy określone w lit. a);

c) dane państwo członkowskie na piśmie zawiadomiło nadawcę i Komisję o zarzucanych naruszeniach oraz o środkach zamierzonych w przypadku ponownego zaistnienia takich naruszeń;

d) konsultacje między państwem emitującym a Komisją nie doprowadziły w terminie 15 dni od określonego w lit.

c) zawiadomienia do polubownego rozwiązania sporu i ponownie miało miejsce zarzucane wykroczenie. Komisja postanawia, w terminie dwóch miesięcy od zawiadomienia o środkach podjętych przez państwo członkowskie, o zgodności tych środków z prawem unijnym. W przypadku decyzji negatywnej państwo członkowskie zostaje zobowiązane do pilnego odstąpienia od środków, których to dotyczy.

3. Ustęp 2 pozostaje bez uszczerbku dla stosowania jakiejkolwiek procedury, środków prawnych lub sankcji, względem danych naruszeń w państwie członkowskim sprawującym jurysdykcję nad danym nadawcą telewizyjnym.

4. W odniesieniu do audiowizualnych usług medialnych na żądanie, państwa członkowskie mogą podjąć środki w celu odstąpienia od stosowania ust. 1 w przypadku określonej usługi, o ile spełnione są następujące warunki:

a) środki te są:

(i) niezbędne z jednego z następujących względów:

– porządku publicznego, a zwłaszcza zapobiegania przestępstwom, ich wykrywania, ścigania i karania, w tym ochrony małoletnich oraz zwalczania wszelkich przypadków nawoływania do nienawiści z powodu rasy, płci, religii czy narodowości oraz przypadków naruszenia godności ludzkiej w stosunku do konkretnych osób,

– ochrony zdrowia publicznego,

– bezpieczeństwa publicznego, w tym ochrony bezpieczeństwa państwa i ze względów obrony kraju,

– ochrony konsumentów, w tym inwestorów;

(ii) podejmowane w stosunku do audiowizualnej usługi medialnej na żądanie naruszającej względy, o których mowa w ppkt (i), lub stanowiącej poważne i groźne ryzyko naruszenia tych względów;

(iii) proporcjonalne do wymienionych względów;

b) przed podjęciem przedmiotowych środków i bez uszczerbku dla postępowania sądowego, w tym postępowania przygotowawczego oraz czynności wykonywanych w ramach śledztwa, państwo członkowskie:

(i) zwróciło się o podjęcie środków do państwa członkowskiego, którego jurysdykcji podlega dostawca usług medialnych, a ono ich nie podjęło lub podjęło środki nieodpowiednie;

(ii) zawiadomiło Komisję i państwo członkowskie, którego jurysdykcji podlega dostawca usług medialnych, o zamiarze podjęcia takich środków.

5. W nagłych przypadkach państwa członkowskie mogą odstąpić od spełnienia warunków określonych w ust. 4 lit. b). W takiej sytuacji należy w jak najkrótszym terminie poinformować o podjętych środkach Komisję i państwo członkowskie, którego jurysdykcji podlega dostawca usług medialnych, i wskazać przy tym, dlaczego sytuacja została przez państwo członkowskie uznana za nagłą.

6. Bez uszczerbku dla możliwości podjęcia przez państwo członkowskie środków, o których mowa w ust. 4 i 5, Komisja w jak najkrótszym terminie analizuje ich zgodność z prawem unijnym. Jeżeli Komisja dojdzie do wniosku, że środki są niezgodne z prawem unijnym, zwraca się do danego państwa członkowskiego o powstrzymanie się od podjęcia wszelkich zaproponowanych środków lub o zaprzestanie w trybie pilnym stosowania danych środków.

Artykuł 4

1. Państwa członkowskie mogą zobowiązać dostawców usług medialnych podlegających ich jurysdykcji do przestrzegania bardziej szczegółowych lub surowszych przepisów w dziedzinach, które podlegają koordynacji na mocy niniejszej dyrektywy, pod warunkiem że przepisy takie są zgodne z prawem unijnym.

2. W przypadku gdy państwo członkowskie:

a) na mocy ust. 1 skorzystało z prawa do przyjęcia w ogólnym interesie publicznym bardziej szczegółowych lub surowszych przepisów; oraz

b) ocenia, że nadawca podlegający jurysdykcji innego państwa członkowskiego dokonuje przekazu telewizyjnego, który w całości lub w przeważającej części jest kierowany na jego terytorium; może ono kontaktować się z państwem członkowskim sprawującym jurysdykcję w celu osiągnięcia obopólnie zadowalającego rozwiązania wszelkich pojawiających się problemów. Państwo członkowskie sprawujące jurysdykcję, po otrzymaniu uzasadnionego wniosku od pierwszego państwa członkowskiego, występuje do nadawcy o przestrzeganie rzeczonych przepisów przyjętych w interesie

publicznym. W terminie dwóch miesięcy państwo członkowskie sprawujące jurysdykcję informuje pierwsze państwo członkowskie o efektach uzyskanych w wyniku tego wystąpienia. Każde z tych państw członkowskich może zwrócić się do Komitetu Kontaktowego ustanowionego na mocy art. 29 o przeanalizowanie sprawy.

3. Pierwsze państwo członkowskie może przyjąć odpowiednie środki przeciwko takiemu nadawcy, w przypadku gdy ocenia, że:

a) efekty uzyskane w wyniku zastosowania ust. 2 nie są satysfakcjonujące; oraz

b) dany nadawca ustanowił swoją siedzibę w państwie członkowskim sprawującym jurysdykcję w celu ominięcia surowszych przepisów, które podlegają koordynacji na mocy niniejszej dyrektywy, które to przepisy miałyby do niego zastosowanie, gdyby miał siedzibę w pierwszym państwie członkowskim.

Środki takie są obiektywnie niezbędne, stosowane w sposób niedyskryminacyjny i proporcjonalne do zamierzonych celów.

4. Państwo członkowskie może podjąć środki, o których mowa w ust. 3, tylko wówczas, gdy spełnione zostały następujące warunki:

a) powiadomiło ono Komisję i państwo członkowskie, w którym nadawca ma swoją siedzibę, o zamiarze podjęcia takich środków i uzasadniło swoją ocenę; oraz

b) Komisja stwierdziła, że środki te są zgodne z prawem unijnym, a zwłaszcza że oceny, których dokonało państwo członkowskie przed podjęciem środków wynikających z ust. 2 i 3, są prawidłowe.

5. Komisja podejmuje decyzję w sprawie niezgodności środków z prawem unijnym w terminie trzech miesięcy od otrzymania powiadomienia określonego w ust. 4 lit. a). Jeżeli Komisja podejmie decyzję stwierdzającą niezgodność środków z prawem unijnym, dane państwo członkowskie powstrzymuje się od ich podjęcia.

6. Państwa członkowskie zapewniają w odpowiedni sposób, w ramach swojego ustawodawstwa, by dostawcy usług medialnych podlegający ich jurysdykcji faktycznie przestrzegali przepisów niniejszej dyrektywy.

7. Państwa członkowskie popierają systemy współregulacji lub samoregulacji na szczeblu krajowym w dziedzinach, które podlegają koordynacji na mocy niniejszej dyrektywy, w zakresie dozwolonym przez ich systemy prawne. Systemy współregulacji lub samoregulacji muszą być skonstruowane tak, aby były powszechnie akceptowane przez główne zainteresowane strony w danych państwach członkowskich oraz muszą zapewniać skuteczne egzekwowanie ich stosowania.

8. O ile niniejsza dyrektywa nie stanowi inaczej, stosuje się dyrektywę 2000/31/WE. W przypadku niezgodności przepisów dyrektywy 2000/31/WE z przepisami niniejszej dyrektywy zastosowanie mają przepisy niniejszej dyrektywy, chyba że stanowi ona inaczej.

ROZDZIAŁ III
PRZEPISY MAJĄCE ZASTOSOWANIE DO WSZYSTKICH AUDIOWIZUALNYCH USŁUG MEDIALNYCH

Artykuł 5

Państwa członkowskie zapewniają, by dostawcy audiowizualnych usług medialnych podlegający ich jurysdykcji zapewnili usługobiorcom łatwy, bezpośredni i trwały dostęp przynajmniej do następujących informacji:

a) nazwy dostawcy usług medialnych;
b) adresu, pod którym dostawca usług medialnych ma swoją siedzibę;
c) danych dotyczących dostawcy usług medialnych, w tym adresu jego poczty elektronicznej lub witryny internetowej, które pozwalają szybko skontaktować się z nim w sposób bezpośredni i skuteczny;
d) w odpowiednich przypadkach – informacji o właściwych organach regulacyjnych lub nadzorczych.

Artykuł 6

Państwa członkowskie zapewniają w odpowiedni sposób, by audiowizualne usługi medialne świadczone przez dostawców usług medialnych podlegających ich jurysdykcji nie zawierały żadnych treści nawołujących do nienawiści ze względu na rasę, płeć, religię lub narodowość.

Artykuł 7

Państwa członkowskie zachęcają dostawców usług medialnych podlegających ich jurysdykcji do zapewniania, by świadczone przez nich usługi stawały się stopniowo dostępne dla osób z upośledzeniami wzroku lub słuchu.

Artykuł 8

Państwa członkowskie zapewniają, by dostawcy usług medialnych podlegający ich jurysdykcji nie emitowali utworów kinematograficznych poza okresami uzgodnionymi z posiadaczami praw do tych utworów.

Artykuł 9

1. Państwa członkowskie zapewniają spełnianie przez handlowe przekazy audiowizualne rozpowszechniane przez dostawców usług medialnych podlegających ich jurysdykcji następujących wymagań:

a) handlowe przekazy audiowizualne muszą być łatwo rozpoznawalne. Zakazuje się ukrytych handlowych przekazów audiowizualnych;

b) handlowe przekazy audiowizualne nie mogą wykorzystywać technik podprogowych;

c) handlowe przekazy audiowizualne:

(i) nie mogą naruszać godności człowieka;

(ii) nie mogą zawierać żadnych treści dyskryminujących ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, narodowość, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną ani promować takiej dyskryminacji;

(iii) nie mogą zachęcać do postępowania zagrażającego zdrowiu lub bezpieczeństwu;

(iv) nie mogą zachęcać do postępowania poważnie szkodzącego ochronie środowiska;

d) zakazane są wszelkie rodzaje handlowych przekazów audiowizualnych na temat papierosów i innych produktów tytoniowych;

e) handlowe przekazy audiowizualne na temat napojów alkoholowych nie mogą być specjalnie kierowane do małoletnich i nie mogą zachęcać do nieumiarkowanej konsumpcji takich napojów;

f) zakazany jest handlowy przekaz audiowizualny na temat produktów i zabiegów leczniczych dostępnych wyłącznie na receptę w państwie członkowskim, którego jurysdykcji podlega dostawca usług medialnych;

g) handlowe przekazy audiowizualne nie mogą wyrządzać fizycznej lub moralnej szkody małoletnim. W związku z tym nie mogą bezpośrednio nakłaniać małoletnich do kupna lub najmu produktu lub usługi, wykorzystując ich brak doświadczenia lub łatwowierność, nie mogą bezpośrednio zachęcać małoletnich, by przekonali rodziców lub osoby trzecie do kupna reklamowanych produktów lub usług, nie mogą wykorzystywać szczególnego zaufania, którym małoletni darzą rodziców, nauczycieli lub inne osoby, ani nie mogą bez uzasadnienia pokazywać małoletnich w niebezpiecznych sytuacjach.

2. Państwa członkowskie i Komisja zachęcają dostawców usług audiowizualnych do opracowania sposobów postępowania wobec niestosownych handlowych przekazów audiowizualnych towarzyszących audycjom dla dzieci lub będących elementem tych audycji i stanowiących reklamę artykułów żywnościowych lub napojów, które zawierają składniki odżywcze i substancje o działaniu odżywczym lub fizjologicznym, zwłaszcza takie jak tłuszcze, kwasy tłuszczowe trans, sól/sód i węglowodany, niezalecane w nadmiernych ilościach w codziennej diecie.

Artykuł 10

1. Sponsorowane audiowizualne usługi medialne lub audycje sponsorowane muszą spełniać następujące wymagania:

a) ich treść, a w przypadku rozpowszechniania telewizyjnego także ich miejsce w układzie audycji, w żadnych okolicznościach nie może podlegać wpływom powodującym naruszenie odpowiedzialności i niezależności redakcyjnej dostawcy usług medialnych;

b) nie mogą zachęcać bezpośrednio do zakupu lub najmu towarów ani usług, zwłaszcza przez specjalne, promocyjne odniesienia do tych towarów lub usług;

c) widzowie muszą być wyraźnie poinformowani o istnieniu umowy o sponsorowaniu. Audycje sponsorowane muszą być wyraźnie oznaczone za pomocą nazwy, znaku firmowego lub jakiegokolwiek innego symbolu sponsora, takiego jak odniesienie do jego produktu(-ów) lub usługi (usług) lub do ich charakterystycznego znaku, w sposób właściwy dla audycji – na początku, w trakcie ich trwania lub na końcu.

2. Audiowizualne usługi medialne i audycje nie mogą być sponsorowane przez przedsiębiorstwa, których zasadnicza działalność polega na produkcji lub sprzedaży papierosów i innych wyrobów tytoniowych.

3. Audiowizualne usługi medialne lub audycje sponsorowane przez przedsiębiorstwa, których działalność obejmuje produkcję lub sprzedaż produktów i zabiegów leczniczych, mogą promować nazwę lub wizerunek przedsiębiorstwa, ale nie mogą promować konkretnych produktów ani zabiegów leczniczych, jeżeli w państwie członkowskim, którego jurysdykcji podlega dostawca usług medialnych, są one dostępne wyłącznie na receptę. 4. Audycje informacyjne i audycje dotyczące bieżących wydarzeń nie mogą być sponsorowane. Państwa członkowskie mogą zabronić prezentowania firmowego znaku sponsora podczas audycji dla dzieci, audycji dokumentalnych i religijnych.

Artykuł 11

1. Sponsorowane audiowizualne usługi medialne lub audycje sponsorowane muszą spełniać następujące wymagania:

a) ich treść, a w przypadku rozpowszechniania telewizyjnego także ich miejsce w układzie audycji, w żadnych okolicznościach nie może podlegać wpływom powodującym naruszenie odpowiedzialności i niezależności redakcyjnej dostawcy usług medialnych;

b) nie mogą zachęcać bezpośrednio do zakupu lub najmu towarów ani usług, zwłaszcza przez specjalne, promocyjne odniesienia do tych towarów lub usług;

c) widzowie muszą być wyraźnie poinformowani o istnieniu umowy o sponsorowaniu. Audycje sponsorowane muszą być wyraźnie oznaczone za pomocą nazwy, znaku fir-

mowego lub jakiegokolwiek innego symbolu sponsora, takiego jak odniesienie do jego produktu(-ów) lub usługi (usług) lub do ich charakterystycznego znaku, w sposób właściwy dla audycji – na początku, w trakcie ich trwania lub na końcu.

2. Audiowizualne usługi medialne i audycje nie mogą być sponsorowane przez przedsiębiorstwa, których zasadnicza działalność polega na produkcji lub sprzedaży papierosów i innych wyrobów tytoniowych.

3. O ile państwo członkowskie nie postanowi inaczej, lokowanie produktu jest dopuszczalne w drodze odstępstwa od ust. 2 w następujących przypadkach:

a) w utworach kinematograficznych, filmach i serialach wyprodukowanych na użytek audiowizualnych usług medialnych, w audycjach sportowych oraz audycjach rozrywkowych;

b) w przypadku gdy nie dochodzi do płatności, ale jedynie do dostarczenia bezpłatnie pewnych towarów lub usług, takich jak rekwizyty i nagrody, po to, aby zostały zaprezentowane w audycji.

Odstępstwa przewidzianego w lit. a) nie stosuje się do audycji dla dzieci.

Audycje, w których stosuje się lokowanie produktu, muszą spełniać co najmniej wszystkie poniższe wymagania:

a) ich treść, a w przypadku rozpowszechniania telewizyjnego także ich miejsce w układzie audycji, w żadnych okolicznościach nie może podlegać wpływom powodującym naruszenie odpowiedzialności i niezależności redakcyjnej dostawcy usług medialnych;

b) nie mogą zachęcać bezpośrednio do zakupu ani najmu towarów ani usług, zwłaszcza przez specjalne, promocyjne odniesienia do tych towarów lub usług;

c) nie mogą nadmiernie eksponować danego produktu;

d) widzowie muszą zostać wyraźnie poinformowani o zastosowaniu lokowania produktu. Audycje, w których stosuje się lokowanie produktu, oznacza się odpowiednio na początku, na końcu oraz w momencie wznowienia po przerwie reklamowej, tak aby uniknąć wprowadzenia widzów w błąd.

Na zasadzie wyjątku państwa członkowskie mogą odstąpić od wymogów zawartych w lit. d), o ile dana audycja nie została wyprodukowana przez dostawcę usług medialnych ani przedsiębiorstwo z nim związane ani taka produkcja nie została przez te podmioty zlecona.

4. W żadnym wypadku w audycjach nie stosuje się lokowania produktu, jeżeli produktami tymi są:

a) wyroby tytoniowe lub papierosy lub wyroby przedsiębiorstw, których zasadnicza działalność polega na produkcji lub sprzedaży papierosów i innych wyrobów tytoniowych;

b) konkretne produkty lub zabiegi lecznicze dostępne wyłącznie na receptę w państwie członkowskim, którego jurysdykcji podlega dostawca usług medialnych.

ROZDZIAŁ IV
PRZEPISY MAJĄCE ZASTOSOWANIE WYŁĄCZNIE DO AUDIOWIZUALNYCH USŁUG

Artykuł 12

Państwa członkowskie podejmują odpowiednie środki w celu zapewnienia, by te audiowizualne usługi medialne na żądanie świadczone przez dostawców usług medialnych podlegających ich jurysdykcji, które mogą poważnie zaszkodzić fizycznemu, psychicznemu lub moralnemu rozwojowi małoletnich, były udostępniane jedynie w sposób zapewniający, by małoletni w zwykłych okolicznościach nie mogli słuchać ani oglądać przekazów zawartych w takich audiowizualnych usługach medialnych na żądanie.

Artykuł 13

1. Państwa członkowskie zapewniają, by dzięki audiowizualnym usługom medialnym na żądanie świadczonym przez dostawców usług medialnych podlegających ich jurysdykcji promowane były – w granicach możliwości i w stosowny sposób – produkcja utworów europejskich oraz dostęp do nich. Taka promocja mogłaby polegać między innymi na udziale finansowym takich usług w produkcji utworów europejskich i zakupie praw do nich lub udostępnianiu lub eksponowaniu utworów europejskich w katalogu audycji oferowanych w ramach audiowizualnej usługi medialnej na żądanie.

2. W terminie do dnia 19 grudnia 2011 r., a następnie co cztery lata, państwa członkowskie składają Komisji sprawozdania z wdrożenia ust. 1.

3. W oparciu o informacje przekazane przez państwa członkowskie oraz niezależną analizę Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie dotyczące stosowania ust. 1, uwzględniając przy tym rozwój rynku i technologii oraz cel, którym jest różnorodność kulturowa.

ROZDZIAŁ V
ROZPOWSZECHNIANIE TELEWIZYJNE: PRZEPISY DOTYCZĄCE PRAW WYŁĄCZNYCH I KRÓTKICH RELACJI

Artykuł 14

1. Każde państwo członkowskie może podjąć środki zgodne z prawem unijnym w celu zapewnienia, by nadawcy podlegający jego jurysdykcji, którzy na prawach wyłączności rozpowszechniają wydarzenia uznawane przez to państwo członkowskie za wydarzenia o zasadniczym znaczeniu społecznym, nie rozpowszechniali ich w sposób pozbawiający zasadniczą

część odbiorców w tym państwie możliwości oglądania tych wydarzeń w ogólnodostępnej telewizji w przekazie na żywo lub z opóźnieniem. Jeżeli państwo członkowskie podejmuje takie środki, sporządza ono wykaz wytypowanych wydarzeń, krajowych lub zagranicznych, które uznaje za wydarzenia o zasadniczym znaczeniu społecznym. Sporządza ten wykaz w jawny i przejrzysty sposób, w odpowiednim czasie. Równocześnie państwo członkowskie określa, czy wydarzenia te powinny być dostępne w pełnym czy częściowym przekazie na żywo lub – jeżeli to konieczne lub wskazane z obiektywnych względów interesu publicznego – czy powinny być dostępne w pełnym czy częściowym przekazie z opóźnieniem.

2. Państwa członkowskie niezwłocznie powiadamiają Komisję o wszelkich środkach podjętych lub planowanych na mocy ust. 1. W terminie trzech miesięcy od otrzymania powiadomienia Komisja sprawdza, czy środki takie są zgodne z prawem unijnym, i powiadamia o nich inne państwa członkowskie. Komisja zasięga opinii Komitetu Kontaktowego ustanowionego na mocy art. 29. Niezwłocznie publikuje w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej informacje o podjętych środkach, a co najmniej raz w roku – zbiorczy wykaz środków podjętych przez państwa członkowskie.

3.[30] Państwa członkowskie zapewniają w odpowiedni sposób, w ramach swojego ustawodawstwa, by nadawcy podlegający ich jurysdykcji nie wykonywali praw wyłącznych, które nabyli po dniu 30 lipca 1997 r., w sposób pozbawiający zasadniczą część odbiorców w innym państwie członkowskim możliwości oglądania wydarzeń wytypowanych przez to inne państwo członkowskie zgodnie z ust. 1 i 2; możliwość oglądania tych wydarzeń dotyczy pełnego lub częściowego przekazu na żywo lub – jeżeli to konieczne lub wskazane z obiektywnych względów interesu publicznego – ich pełnego lub częściowego przekazu z opóźnieniem w ogólnodostępnej telewizji, zależnie od decyzji tego innego państwa członkowskiego zgodnie z ust. 1.

Artykuł 15

1. Państwa członkowskie zapewniają, by każdy nadawca mający siedzibę w Unii i chcący przygotować krótkie relacje informacyjne miał dostęp – na uczciwych, rozsądnych i niedyskryminacyjnych zasadach – do wydarzeń, które budzą duże zainteresowanie odbiorców i są transmitowane na zasadzie wyłączności przez nadawcę podlegającego ich jurysdykcji.

2. Jeżeli prawa wyłączne do wydarzenia budzącego duże zainteresowanie odbiorców nabył inny nadawca mający siedzibę w tym samym państwie członkowskim co nadawca ubiegający się o dostęp, o dostęp ubiega się u tego nadawcy.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by dostęp taki był zagwarantowany poprzez umożliwienie nadawcom dowolnego wybierania krótkich fragmentów z sygnału nadawcy transmitu-

30 Art. 14 ust. 3 zmieniony sprostowaniem z dnia 6.10.2010 r. (Dz.Urz. UE L z 2010 r. Nr 263, poz. 15), które wchodzi w życie 6.10.2010 r.

jącego z zastrzeżeniem podania przynajmniej ich źródła, chyba że podanie go jest niemożliwe ze względów praktycznych.

4. Zamiast stosować przepisy ust. 3, państwo członkowskie może ustanowić równoważny system, który w inny sposób pozwoli na dostęp do wydarzeń na uczciwych, rozsądnych i niedyskryminacyjnych zasadach.

5. Krótkie fragmenty są wykorzystywane wyłącznie w ogólnych audycjach informacyjnych, a w audiowizualnych usługach medialnych na żądanie mogą być wykorzystywane jedynie w przypadku gdy ten sam dostawca usług medialnych prezentuje tę samą audycję w późniejszym czasie.

6. Bez uszczerbku dla ust. 1–5 państwa członkowskie zapewniają zgodnie ze swoimi systemami prawnymi i praktykami, by określone zostały sposoby i warunki udostępniania takich krótkich fragmentów, a w szczególności w odniesieniu do wszelkich ustaleń związanych z wynagrodzeniem, maksymalnym czasem trwania krótkich fragmentów oraz ograniczeń czasowych dotyczących ich przekazu. Jeżeli przewiduje się wynagrodzenie, nie przewyższa ono dodatkowych kosztów poniesionych bezpośrednio w związku z udostępnieniem.

ROZDZIAŁ VI
PROMOCJA DYSTRYBUCJI I PRODUKCJI PROGRAMÓW TELEWIZYJNYCH

Artykuł 16

1. Państwa członkowskie zapewniają, w przypadkach gdy jest to możliwe do zrealizowania, za pomocą odpowiednich środków, aby nadawcy telewizyjni zarezerwowali utworom europejskim udział stanowiący większość łącznego czasu nadawania programu, z wyłączeniem czasu przeznaczonego na nadawanie wiadomości, wydarzeń sportowych, gier, reklamy, usług teletekstu i telezakupów. Mając na uwadze odpowiedzialność nadawcy wobec odbiorców w zakresie informacji, edukacji, kultury oraz rozrywki, udział ten jest osiągany stopniowo, z zastosowaniem odpowiednich kryteriów.

2. Jeżeli nie jest możliwe osiągnięcie odpowiedniego udziału zgodnie z ust. 1, nie może być on niższy niż średnia dla danego państwa członkowskiego w 1988 r.

W przypadku Grecji oraz Portugalii rok 1988 zastępuje się rokiem 1990.

3. Państwa członkowskie składają Komisji co dwa lata, począwszy od dnia 3 października 1991 r., sprawozdanie ze stosowania niniejszego artykułu oraz art. 17.

Sprawozdanie to zawiera w szczególności dane statystyczne dotyczące osiągnięcia udziału, o którym mowa w niniejszym artykule oraz w art. 17, dla każdego z programów telewizyjnych podlegających ustawodawstwu danego państwa członkowskiego, przyczyny nieuzyskania tego udziału w indywidualnych przypadkach oraz podjęte lub planowane środki mające na celu umożliwienie osiągnięcia wymaganego udziału.

Komisja informuje pozostałe państwa członkowskie oraz Parlament Europejski o wspomnianych sprawozdaniach oraz, jeśli to konieczne, wydaje opinię dotyczącą sprawozdania. Komisja zapewnia stosowanie niniejszego artykułu oraz art. 17 zgodnie z postanowieniami Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komisja może uwzględnić w wydawanej przez siebie opinii postęp osiągnięty w stosunku do lat ubiegłych, udział audycji telewizyjnych emitowanych po raz pierwszy w programie, szczególne uwarunkowania w przypadku nowych nadawców programów telewizyjnych oraz specyficzną sytuację państw o niskich zdolnościach produkcyjnych w dziedzinie programów audiowizualnych lub ograniczonych obszarach językowych.

Artykuł 17

Państwa członkowskie zapewnią, w przypadkach gdy jest to możliwe do zrealizowania, za pomocą odpowiednich środków, aby nadawcy zarezerwowali co najmniej 10 % czasu nadawania programu lub, wedle uznania państwa członkowskiego, co najmniej 10 % budżetu programowego dla utworów europejskich wyprodukowanych przez producentów niezależnych od nadawców, z wyłączeniem czasu przeznaczonego na nadawanie wiadomości, wydarzeń sportowych, gier, reklamy i usług teletekstu i telezakupów. Mając na uwadze informacyjne, edukacyjne, kulturalne oraz rozrywkowe zadania nadawcy wobec odbiorców, udział ten jest osiągany stopniowo, z zastosowaniem odpowiednich kryteriów. Jest on osiągany także poprzez rezerwowanie odpowiedniego udziału dla utworów nowych, tzn. utworów nadawanych w okresie pięciu lat od daty ich produkcji.

Artykuł 18

Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do transmisji telewizyjnych przeznaczonych dla odbiorców lokalnych i które nie są włączone do sieci krajowej.

ROZDZIAŁ VII
REKLAMA TELEWIZYJNA I TELESPRZEDAŻ

Artykuł 19

1. Reklama telewizyjna i telesprzedaż muszą być łatwo rozpoznawalne i odróżniać się od materiału redakcyjnego. Bez uszczerbku dla stosowania nowych technik reklamowych, reklama telewizyjna i telesprzedaż są wyraźnie oddzielane od innych części audycji w sposób wizualny lub dźwiękowy, lub przestrzenny.

2. Pojedyncze spoty reklamowe i telesprzedażowe, poza spotami umieszczanymi podczas transmisji wydarzeń sportowych, muszą stanowić wyjątek.

Artykuł 20

1. Państwa członkowskie zapewniają, by w przypadku gdy reklamy telewizyjne lub telesprzedaż są umieszczone podczas audycji, nie została naruszona integralność audycji – przy uwzględnieniu naturalnych przerw w audycji, czasu trwania danej audycji i jej charakteru – ani nie zostały naruszone uprawnienia posiadaczy praw do audycji.

2. Emisja filmów wyprodukowanych dla telewizji (z wyłączeniem serii, seriali i filmów dokumentalnych), utworów kinematograficznych i audycji informacyjnych może zostać przerwana reklamą telewizyjną lub telesprzedażą tylko jeden raz w ciągu każdego przewidzianego w układzie audycji okresu nie krótszego niż 30 minut. Emisja audycji dla dzieci może zostać przerwana reklamą telewizyjną lub telesprzedażą tylko raz w ciągu każdego przewidzianego w układzie audycji okresu nie krótszego niż 30 minut, o ile czas trwania danej audycji – przewidziany w układzie audycji – jest dłuższy niż 30 minut. Nie wolno umieszczać reklamy telewizyjnej ani telesprzedaży podczas transmisji uroczystości religijnych.

Artykuł 21

Zabronione są telezakupy dotyczące produktów leczniczych, stanowiących przedmiot pozwolenia na dopuszczenie do obrotu w rozumieniu dyrektywy 2001/83/WE.

Artykuł 22

Telewizyjna reklama i telezakupy napojów alkoholowych muszą odpowiadać następującym kryteriom:

a) nie mogą być specjalnie skierowane do małoletnich, a w szczególności przedstawiać małoletnich spożywających napoje alkoholowe;
b) nie mogą łączyć spożywania alkoholu ze zwiększoną wydolnością fizyczną bądź kierowaniem pojazdami;
c) nie mogą tworzyć wrażenia, iż spożywanie alkoholu ma pozytywny wpływ na sukces społeczny bądź seksualny;
d) nie mogą zawierać stwierdzeń, iż alkohol posiada właściwości lecznicze, jest środkiem stymulującym, uspokajającym lub sposobem rozwiązywania konfliktów osobistych;
e) nie mogą zachęcać do nieumiarkowanego spożycia alkoholu bądź przedstawiać abstynencji lub umiarkowanego spożycia w negatywny sposób;
f) nie mogą podkreślać wysokiej zawartości alkoholu w napojach alkoholowych jako cechy wpływającej pozytywnie na jakość napoju.

Artykuł 23

1. Czas nadawania telewizyjnych spotów reklamowych i spotów telesprzedażowych nie może w danej godzinie zegarowej przekraczać 20%.

2. Ustępu 1 nie stosuje się do ogłoszeń nadawcy w związku z jego własnymi audycjami ani w związku z produktami towarzyszącymi wywodzącymi się bezpośrednio z tych audycji, do ogłoszeń sponsorowanych ani do lokowania produktu.

Artykuł 24

Bloki telesprzedaży są wyraźnie oznaczane w sposób wizualny i dźwiękowy i nadawane w sposób nieprzerwany przez co najmniej 15 minut.

Artykuł 25

Przepisy niniejszej dyrektywy stosuje się odpowiednio do kanałów telewizyjnych poświęconych wyłącznie reklamie i telesprzedaży oraz do kanałów telewizyjnych poświęconych wyłącznie autopromocji.

Jednakże do kanałów tych nie stosuje się rozdziału VI, a także art. 20 i 23.

Artykuł 26

Bez uszczerbku dla art. 4, państwa członkowskie mogą, z należytym uwzględnieniem prawa unijnego, ustanawiać warunki inne niż warunki określone w art. 20 ust. 2 i art. 23 w odniesieniu do przekazów telewizyjnych przeznaczonych do odbioru wyłącznie na terytorium krajowym i które nie mogą być bezpośrednio ani pośrednio odbierane w żadnym z pozostałych państw członkowskich.

ROZDZIAŁ VIII
ROZPOWSZECHNIANIE TELEWIZYJNE: OCHRONA MAŁOLETNICH

Artykuł 27

1. Państwa członkowskie podejmują stosowne środki w celu zagwarantowania, by transmisje nadawców telewizyjnych podlegających ich jurysdykcji nie zawierały jakichkolwiek programów mogących poważnie zaszkodzić rozwojowi fizycznemu, umysłowemu lub moralnemu małoletnich, w szczególności programów zawierających pornografię lub nieuzasadnioną przemoc.

2. Środki przewidziane w ust. 1 rozciągają się również na inne programy, które mogą zaszkodzić rozwojowi fizycznemu, umysłowemu lub moralnemu małoletnich, chyba że zapewnia się, poprzez wybór godzin emisji lub za pomocą jakichkolwiek środków technicznych, że małoletni znajdujący się w zasięgu transmisji nie mogą w normalny sposób oglądać ani słuchać tych emisji.

3. Dodatkowo, jeżeli takie programy są transmitowane w sposób niekodowany, państwa członkowskie zapewniają, aby były poprzedzane akustycznym ostrzeżeniem, lub aby były rozpoznawane na skutek obecności oznaczenia wizualnego w trakcie ich trwania.

ROZDZIAŁ IX
ROZPOWSZECHNIANIE TELEWIZYJNE: PRAWO DO ODPOWIEDZI

Artykuł 28

1. Bez uszczerbku dla innych przepisów przyjętych przez państwa członkowskie w dziedzinie prawa cywilnego, administracyjnego lub karnego, każda osoba fizyczna lub prawna, niezależnie od przynależności państwowej, której uzasadnione interesy, w szczególności reputacja i dobre imię, zostały naruszone w wyniku przedstawienia nieprawdziwych faktów w programie telewizyjnym, ma możliwość skorzystania z prawa do odpowiedzi lub z równoważnych środków. Państwa członkowskie zapewniają, aby faktyczne wykonanie prawa do odpowiedzi lub do równoważnych środków nie było skrępowane narzuceniem nieuzasadnionych terminów lub warunków. Odpowiedź jest emitowana w rozsądnym terminie po zgłoszeniu uzasadnionego wniosku, w chwili i w sposób odpowiadający transmisji, do której odnosi się wniosek.

2. Prawo do odpowiedzi lub równoważnych środków prawnych jest stosowane w odniesieniu do wszystkich nadawców podlegających ustawodawstwu danego państwa członkowskiego.

3. Państwa członkowskie podejmą środki niezbędne do wprowadzenia prawa do odpowiedzi lub równoważnych środków prawnych oraz określają procedurę postępowania przy ich zastosowaniu. W szczególności państwa członkowskie zapewniają odpowiedni termin na udzielenie odpowiedzi, a także wprowadzą procedury umożliwiające właściwe korzystanie z prawa do odpowiedzi lub równoważnych środków przez osoby fizyczne lub prawne zamieszkałe lub posiadające siedzibę w innym państwie członkowskim.

4. Żądanie prawa do odpowiedzi lub równoważnych środków może zostać odrzucone, jeśli odpowiedź nie jest uzasadniona na podstawie warunków wymienionych w ust. 1, gdy wiązałaby się z czynem karalnym, narażałaby nadawcę na odpowiedzialność cywilnoprawną lub przekraczała powszechnie przyjęte normy dobrych obyczajów.

5. Określane są procedury umożliwiające rozstrzyganie na drodze sądowej sporów powstałych z tytułu wykonywania prawa do odpowiedzi lub równoważnych środków.

ROZDZIAŁ X
KOMITET KONTAKTOWY

Artykuł 29

1. Przy Komisji zostaje ustanowiony Komitet Kontaktowy. Komitet złożony jest z przedstawicieli właściwych organów państw członkowskich. Przewodniczy mu przedstawiciel Komisji i zbiera się on z jego inicjatywy lub na wniosek delegacji państwa członkowskiego.
2. Zadania Komitetu Kontaktowego obejmują:
   a) ułatwianie skutecznego wdrożenia niniejszej dyrektywy poprzez organizowanie regularnych konsultacji w sprawie wszelkich praktycznych problemów wynikających z jej stosowania, w szczególności stosowania art. 2, a także dotyczących innych spraw, w odniesieniu do których wymianę poglądów uznaje się za użyteczną;
   b) wydawanie opinii z własnej inicjatywy lub na wniosek Komisji w sprawie stosowania przez państwa członkowskie niniejszej dyrektywy;
   c) pełnienie roli forum wymiany poglądów na tematy, które państwa członkowskie powinny podejmować w swych sprawozdaniach składanych na mocy art. 16 ust. 3, oraz dotyczących zastosowanej metodologii;
   d) dyskutowanie o wynikach regularnych konsultacji, jakie Komisja prowadzi z przedstawicielami organizacji zajmujących się transmisją, producentów, konsumentów, wytwórców, świadczących usługi, związków zawodowych i społeczności artystycznej;
   e) ułatwianie wymiany informacji między państwami członkowskimi a Komisją na temat bieżącego stanu i rozwoju działań regulacyjnych w dziedzinie audiowizualnych usług medialnych w świetle unijnej polityki audiowizualnej, a także na temat istotnych aspektów rozwoju technicznego;
   f) badanie wszelkiego następującego w tym sektorze rozwoju, dla którego użyteczna byłaby wymiana poglądów.

ROZDZIAŁ XI
WSPÓŁPRACA ORGANÓW REGULACYJNYCH PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Artykuł 30

Państwa członkowskie podejmują odpowiednie środki – przede wszystkim za pośrednictwem właściwych niezależnych organów regulacyjnych – w celu przekazywania Komisji i sobie nawzajem informacji niezbędnych do stosowania niniejszej dyrektywy, a w szczególności jej art. 2, 3 i 4.

ROZDZIAŁ XII
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 31

Niniejsza dyrektywa nie wpływa na prawa i obowiązki państw członkowskich wynikające z istniejących konwencji dotyczących łączności lub radiofonii i telewizji w dziedzinach niepodlegających koordynacji na mocy niniejszej dyrektywy.

Artykuł 32

Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty najważniejszych przepisów krajowych przyjmowanych przez nie w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 33

W terminie do dnia 19 grudnia 2011 r., a następnie co trzy lata, Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu sprawozdanie dotyczące stosowania niniejszej dyrektywy, a w razie potrzeby przedkłada wnioski służące jej dostosowaniu do postępu w dziedzinie audiowizualnych usług medialnych; bierze przy tym pod uwagę przede wszystkim najnowsze osiągnięcia techniczne, konkurencyjność sektora oraz stopień umiejętności korzystania z mediów w każdym z państw członkowskich.

Sprawozdanie to uwzględnia także kwestię reklam telewizyjnych, które towarzyszą audycjom dla dzieci lub stanowią ich element, a zwłaszcza kwestię, czy przepisy ilościowe i jakościowe zawarte w niniejszej dyrektywie zapewniły odpowiedni poziom ochrony.

Artykuł 34

Dyrektywa 89/552/EWG, zmieniona dyrektywami wymienionymi w załączniku I, część A zostaje uchylona, bez naruszenia zobowiązań państw członkowskich odnoszących się do terminów transpozycji do prawa krajowego dyrektyw określonych w załączniku I, część B.

Odesłania do uchylonej dyrektywy traktuje się jako odesłania do niniejszej dyrektywy, zgodnie z tabelą korelacji w załączniku II.

Artykuł 35

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 36

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.
Sporządzono w Strasburgu dnia 10 marca 2010 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

J. Buzek
Przewodniczący

W imieniu Rady

D. López Garrido
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

CZĘŚĆ A
Uchylona dyrektywa i wykaz jej kolejnych zmian
(o których mowa w art. 34)

Dyrektywa Rady 89/552/EWG (Dz.U. L 298 z 17.10.1989, s. 23)	
Dyrektywa 97/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 202 z 30.7.1997, s. 60)	
Dyrektywa 2007/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 332 z 18.12.2007, s. 27)	tylko art. 1

CZĘŚĆ B
Wykaz terminów transpozycji do prawa krajowego
(określonych w art. 34)

Dyrektywa	Termin transpozycji
89/552/EWG 97/36/WE 2007/65/WE	3 października 1991 r. 31 grudnia 1998 r. 19 grudnia 2009 r.

ZAŁĄCZNIK II
TABELA KORELACJI

Dyrektywa 89/552/EWG	Niniejsza dyrektywa
art. 1, wyrażenie wprowadzające	art. 1 ust. 1, wyrażenie wprowadzające
art. 1 lit. a), wyrażenie wprowadzające	art. 1 ust. 1 lit. a), wyrażenie wprowadzające
art. 1 lit. a) tiret pierwsze	art. 1 ust. 1 lit. a) ppkt (i)
art. 1 lit. a) tiret drugie	art. 1 ust. 1 lit. a) ppkt (ii)
art. 1 lit. b)-m)	art. 1 ust. 1 lit. b)-m)
art. 1 lit. n) ppkt (i), wyrażenie wprowadzające	art. 1 ust. 1 lit. n), wyrażenie wprowadzające
art. 1 lit. n) ppkt (i) tiret pierwsze	art. 1 ust. 1 lit. n) ppkt (i)
art. 1 lit. n) ppkt (i) tiret drugie	art. 1 ust. 1 lit. n) ppkt (ii)
art. 1 lit. n) ppkt (i) tiret trzecie	art. 1 ust. 1 lit. n) ppkt (iii)
art. 1 lit. n) ppkt (i) tiret czwarte	art. 1 ust. 2
art. 1 lit. n) ppkt (ii), wyrażenie wprowadzające	art. 1 ust. 3, wyrażenie wprowadzające
art. 1 lit. n) ppkt (ii) tiret pierwsze	art. 1 ust. 3 ppkt (i)
art. 1 lit. n) ppkt (ii) tiret drugie	art. 1 ust. 3 ppkt (ii)
art. 1 lit. n) ppkt (ii) tiret trzecie	art. 1 ust. 3 ppkt (iii)
art. 1 lit. n) ppkt (iii)	art. 1 ust. 4
art. 2	art. 2
art. 2a ust. 1, 2 i 3	art. 3 ust. 1, 2 i 3
art. 2a ust. 4, wyrażenie wprowadzające	art. 3 ust. 4, wyrażenie wprowadzające
art. 2a ust. 4 lit. a)	art. 3 ust. 4 lit. a)
art. 2a ust. 4 lit. b), wyrażenie wprowadzające	art. 3 ust. 4 lit. b), wyrażenie wprowadzające
art. 2a ust. 4 lit. b) tiret pierwsze	art. 3 ust. 4 lit. b) ppkt (i)
art. 2a ust. 4 lit. b) tiret drugie	art. 3 ust. 4 lit. b) ppkt (ii)
art. 2a ust. 5 i 6	art. 3 ust. 5 i 6
art. 3	art. 4
art. 3a	art. 5
art. 3b	art. 6

art. 3c	art. 7
art. 3d	art. 8
art. 3e	art. 9
art. 3f	art. 10
art. 3g ust. 1	art. 11 ust. 2
art. 3g ust. 2 akapit pierwszy, wyrażenie wprowadzające	art. 11 ust. 3 akapit pierwszy, wyrażenie wprowadzające
art. 3g ust. 2 akapit pierwszy tiret pierwsze	art. 11 ust. 3 akapit pierwszy lit. a)
art. 3g ust. 2 akapit pierwszy tiret drugie	art. 11 ust. 3 akapit pierwszy lit. b)
art. 3g ust. 2 akapit drugi, trzeci i czwarty	art. 11 ust. 3 akapit drugi, trzeci i czwarty
art. 3g ust. 3	art. 11 ust. 4
art. 3g ust. 4	art. 11 ust. 1
art. 3h	art. 12
art. 3i	art. 13
art. 3j	art. 14
art. 3k	art. 15
art. 4 ust. 1, 2 i 3	art. 16 ust. 1, 2 i 3
art. 4 ust. 4	-
art. 5	art. 17
art. 9	art. 18
art. 10	art. 19
art. 11	art. 20
art. 14	art. 21
art. 15	art. 22
art. 18	art. 23
art. 18a	art. 24
art. 19	art. 25
art. 20	art. 26
art. 22	art. 27
art. 23	art. 28
art. 23a	art. 29

art. 23b	art. 30
art. 24	art. 31
–	art. 32
art. 26	art. 33
–	art. 34
–	art. 35
art. 27	art. 36
–	załącznik I
–	załącznik II

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/48/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa zabawek
z dnia 18 czerwca 2009 r. (Dz.Urz. UE L Nr 170, s. 1)

(zm. Dz.Urz. UE L 2015 Nr 306, poz. 23, Dz.Urz. UE L 2015 Nr 306, poz. 20, Dz.Urz. UE L 2015 Nr 306, poz. 17, Dz.Urz. UE L 2014 Nr 192, poz. 49, Dz.Urz. UE L 2013 Nr 355, poz. 92, Dz.Urz. UE L 2013 Nr 195, poz. 16, Dz.Urz. UE L 2012 Nr 64, poz. 7)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego artykuł 95,

uwzględniając wniosek Komisji,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 traktatu[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Dyrektywa Rady 88/378/EWG z dnia 3 maja 1988 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich dotyczących bezpieczeństwa zabawek[3] została przyjęta w kontekście tworzenia rynku wewnętrznego, aby doprowadzić do harmonizacji poziomu bezpieczeństwa zabawek we wszystkich państwachczłonkowskich i, aby usunąć przeszkody w handlu zabawkami między państwami członkowskimi.

(2) Dyrektywa 88/378/EWG jest oparta na zasadach nowego podejścia, wymienionych w rezolucji Rady z dnia 7 maja 1985 r. w sprawie nowego podejścia do harmonizacji technicznej i norm[4]. Ustanawia więc ona zasadnicze wymagania bezpieczeństwa dotyczące

1 Dz.U. C 77 z 31.3.2009, s. 8.

2 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 18 grudnia 2008 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym) i decyzja Rady z dnia 11 maja 2009 r.

3 Dz.U. L 187 z 16.7.1988, s. 1.

4 Dz.U. C 136 z 4.6.1985, s. 1.

zabawek, obejmujące w szczególności wymagania bezpieczeństwa dotyczące własności fizycznych i mechanicznych, palności, własności chemicznych, elektrycznych, higieny i radioaktywności. Szczegóły techniczne są przyjmowane przez Europejski Komitet Normalizacyjny (CEN) oraz Europejski Komitet Normalizacyjny Elektrotechniki (CENELEC), zgodnie z dyrektywą 98/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w zakresie norm i przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego[5]. Zgodność z ustanowionymi w ten sposób normami zharmonizowanymi, których numery odniesienia są opublikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, ustanawia domniemanie zgodności z wymaganiami dyrektywy 88/378/EWG. Doświadczenie pokazało, że te podstawowe zasady sprawdziły się w sektorze zabawek i powinny zostać utrzymane.

(3) Postęp technologii na rynku zabawek spowodował jednak pojawienie się nowych kwestii związanych z bezpieczeństwem zabawek, co zwiększyło zaniepokojenie konsumentów. Aby uwzględnić ten postęp i dostarczyć wyjaśnień związanych z ramami, w których zabawki mogą być wprowadzane do obrotu, pewne kwestie podane w dyrektywie 88/378/EWG powinny zostać zmienione oraz wzmocnione, a dyrektywa w celu zyskania na przejrzystości powinna zostać zastąpiona niniejszą dyrektywą.

(4) Zabawki są również przedmiotem dyrektywy 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów[6], która uzupełnia szczegółowe prawodawstwo sektorowe.

(5) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. ustanawiające wymagania w zakresie akredytacji i nadzoru rynku odnoszące się do warunków wprowadzania produktów do obrotu[7] ustanawia przepisy horyzontalne dotyczące akredytacji jednostek oceniających zgodność, oznakowania CE oraz wspólnotowych ram nadzoru rynku i kontroli produktów wprowadzanych na rynek Wspólnoty, które również mają zastosowanie do sektora zabawek.

(6) Decyzja nr 768/2008/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie wspólnych ram wprowadzania produktów do obrotu[8] ustanawia wspólne zasady i przepisy odniesienia dla celów prawodawstwa oparte na zasadach nowe-

5 Dz.U. L 204 z 21.7.1998, s. 37.

6 Dz.U. L 11 z 15.1.2002, s. 4.

7 Dz.U. L 218 z 13.8.2008, s. 30.

8 Dz.U. L 218 z 13.8.2008, s. 82.

go podejścia. Aby zapewnić spójność z prawodawstwem sektorowym dotyczącym innych produktów, należy dostosować niektóre przepisy niniejszej dyrektywy do tej decyzji, o ile szczególny charakter sektora nie wymaga odmiennego rozwiązania. W związku z tym niektóre definicje, ogólne obowiązki podmiotów gospodarczych, domniemanie zgodności, formalne zastrzeżenia do norm zharmonizowanych, zasady oznakowania CE, wymagania wobec jednostek oceniających zgodność i procedury związane z notyfikacją oraz przepisy dotyczące procedur postępowania z produktami stanowiącymi ryzyko powinny być dostosowane do tej decyzji.

(7) W celu ułatwienia stosowania niniejszej dyrektywy zarówno producentom, jak i organom krajowym, należy wyjaśnić zakres niniejszej dyrektywy, uzupełniając wykaz produktów, których nie obejmuje ona swym zakresem, zwłaszcza o niektóre nowe produkty, takie jak gry wideo i urządzenia peryferyjne.

(8) Należy sformułować pewne nowe definicje, specyficzne dla sektora zabawek, aby ułatwić zrozumienie i jednolite stosowanie niniejszej dyrektywy.

(9) Zabawki wprowadzane na rynek Wspólnoty powinny być zgodne z właściwym prawodawstwem wspólnotowym, a podmioty gospodarcze powinny być odpowiedzialne za zgodność zabawek, stosownie do roli odgrywanej przez nie w łańcuchu dostaw, tak, aby zapewnić wysoki poziom ochrony interesów publicznych, takich jak zdrowie i bezpieczeństwo oraz ochrona konsumentów i środowiska, przy zagwarantowaniu uczciwej konkurencji na rynku Wspólnoty.

(10) Od wszystkich podmiotów gospodarczych oczekuje się, że przy wprowadzaniu zabawek do obrotu lub udostępnianiu ich na rynku będą postępowały w sposób odpowiedzialny i w pełni zgodny z obowiązującymi wymaganiami prawnymi.

(11) Wszystkie podmioty gospodarcze mające udział w łańcuchu dostaw i dystrybucji powinny podjąć właściwe środki, aby w warunkach normalnego i racjonalnie przewidywalnego używania wprowadzane przez nich na rynek zabawki nie stanowiły zagrożenia dla bezpieczeństwa i zdrowia dzieci, a także, aby udostępniali oni na rynek jedynie zabawki zgodne z odpowiednim prawodawstwem wspólnotowym. Niniejsza dyrektywa zapewnia przejrzysty i proporcjonalny podział obowiązków odpowiadających roli poszczególnych podmiotów w procesie dostaw i dystrybucji.

(12) Z uwagi na fakt, że niektóre zadania mogą wykonywać wyłącznie producenci, zachodzi konieczność wyraźnego rozróżnienia producenta od podmiotów stanowiących dalsze ogniwa łańcucha dystrybucji. Ponadto należy dokonać wyraźnego rozróżnie-

nia między importerem a dystrybutorem, ponieważ importer wprowadza na rynek wspólnotowy zabawki z krajów trzecich. W związku z tym importer jest zobowiązany zapewnić, aby te zabawki spełniały obowiązujące wymagania Wspólnoty.

(13) Zważywszy na fakt, że producent posiada dokładną wiedzę o procesie projektowania i produkcji, jest on najbardziej kompetentny do stosowania procedury oceny zgodności dla zabawek. W związku z tym ocena zgodności należy wyłącznie do obowiązków producenta.

(14) Niezbędne jest zapewnienie zgodności wprowadzanych na rynek Wspólnoty zabawek z krajów trzecich ze wszystkimi obowiązującymi wymaganiami Wspólnoty, w szczególności zapewnienie poddania tych zabawek przez producentów odpowiednim procedurom oceny. Dlatego też należy wprowadzić przepis, zgodnie z którym importerzy upewniają się co do zgodności wprowadzanych przez nich do obrotu zabawek z obowiązującymi wymaganiami i nie wprowadzają do obrotu zabawek niespełniających tych wymagań lub stwarzających zagrożenie. Z tego samego powodu należy również wprowadzić przepis, w celu zapewnienia, że zostały przeprowadzone procedury oceny zgodności oraz że sporządzone przez producenta oznakowanie i dokumentacja produktu są dostępne dla celów kontrolnych przeprowadzanych przez organy nadzoru.

(15) W momencie, gdy dystrybutor udostępnia zabawkę na rynku po jej wprowadzeniu do obrotu przez producenta lub importera, powinien on należytą starannością obchodzić się z zabawką, tak, aby nie miało to negatywnego wpływu na jej zgodność. Zarówno od importerów, jak i od dystrybutorów oczekuje się, że przy wprowadzaniu zabawek na rynek lub ich udostępnianiu będą postępowali z należytą starannością w zakresie obowiązujących wymagań.

(16) Wprowadzając zabawkę do obrotu, importerzy powinni umieścić na zabawce swoją nazwę i adres kontaktowy, pod którym są osiągalni. Należy wprowadzić wyjątki od tej zasady, w przypadku gdy takie jej oznaczenie nie jest możliwe ze względu na wielkość lub charakter zabawki. Obejmuje to przypadki, gdy importerzy musieliby otworzyć opakowanie, aby umieścić na produkcie swoją nazwę i adres.

(17) Każdy podmiot gospodarczy wprowadzający zabawkę do obrotu pod własną nazwą lub znakiem towarowym albo modyfikujący zabawkę w sposób, który może wpłynąć na zgodność produktu z obowiązującymi wymaganiami, powinien być uznany za producenta i powinien z tego tytułu przejąć jego obowiązki.

(18) Mając na uwadze ścisły związek dystrybutorów i importerów z rynkiem, podmioty te należy zaangażować w zadania związane z nadzorem rynku realizowane przez właściwe organy krajowe oraz należy przygotować je do aktywnego udziału w wykonywaniu tych zadań poprzez dostarczanie tym organom wszystkich koniecznych informacji dotyczących danej zabawki.

(19) Zapewnienie identyfikowalności zabawki w całym łańcuchu dostaw pomaga uprościć działania nadzoru rynku i zwiększyć ich skuteczność. Skuteczny system identyfikowalności ułatwia organom odpowiedzialnym za nadzór rynku realizację zadania polegającego na zidentyfikowaniu podmiotów gospodarczych udostępniających na rynku zabawki niespełniające wymagań.

(20) Należy uaktualnić niektóre zasadnicze wymagania bezpieczeństwa, które zostały ustanowione w dyrektywie 88/378/EWG, w celu uwzględnienia postępu technicznego, jaki nastąpił od czasu przyjęcia tej dyrektywy. Postęp techniczny nastąpił zwłaszcza w zakresie właściwości elektrycznych, co umożliwiło przekroczenie określonego w dyrektywie 88/378/EWG poziomu napięcia 24 V, przy jednoczesnym zagwarantowaniu bezpiecznego używania danej zabawki.

(21) Należy również przyjąć nowe zasadnicze wymagania bezpieczeństwa. Aby zapewnić wysoki poziom ochrony dzieci przed ryzykiem związanym z obecnością substancji chemicznych w zabawkach, należy zwrócić szczególną uwagę na stosowanie substancji niebezpiecznych, zwłaszcza substancji zaliczanych do rakotwórczych, mutagennych lub działających szkodliwie na rozrodczość (CMR), a także substancji wywołujących alergie oraz niektórych metali. Dlatego też należy uzupełnić i uaktualnić przepisy dotyczące substancji chemicznych w zabawkach, w celu uściślenia, że zabawki muszą być zgodne z ogólnym prawodawstwem w zakresie środków chemicznych, zwłaszcza z rozporządzeniem (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) oraz powołującym do życia Europejską Agencję Chemikaliów[9]. Przepisy te powinny jednak również być dostosowane do szczególnych potrzeb dzieci, które w tym przypadku są najbardziej narażoną grupą konsumentów. Dlatego należy ustanowić nowe ograniczenia dotyczące substancji CMR, zgodnie z obowiązującym prawodawstwem wspólnotowym w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin oraz substancji zapachowych w zabawkach z racji szczególnego ryzyka, jakie te substancje mogą pociągać za sobą dla zdrowia czło-

9 Dz.U. L 396 z 30.12.2006, s. 1.

wieka. Wykazano, że stosowanie niklu w stali nierdzewnej jest bezpieczne, dlatego też można go zastosować w zabawkach.

(22) Pewne, ustanowione w dyrektywie 88/378/EWG dla niektórych substancji dopuszczalne wartości powinny również być uaktualniane, aby uwzględnić postęp wiedzy naukowej. Dla arsenu, kadmu, chromu VI, ołowiu, rtęci i cyny organicznej, które są szczególnie toksyczne, a w związku z tym nie powinny być umyślnie stosowane w dostępnych dzieciom częściach zabawek, należy ustanowić dopuszczalne wartości na poziomach odpowiadających połowie wartości uznawanej za bezpieczną zgodnie z kryteriami właściwego Komitetu Naukowego, aby zapewnić obecność tylko ilości śladowych zgodnych z zasadami dobrej praktyki wytwarzania.

(23) Zabawki lub ich części oraz opakowanie, co do których zachodzi przypuszczenie, że wejdą w kontakt z żywnością, powinny być zgodne z rozporządzeniem (WE) nr 1935/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 października 2004 r. w sprawie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością[10].

(24) Dla zapewnienia właściwej ochrony w przypadku zabawek związanych z wysokim stopniem narażenia powinno być możliwe przyjęcie środków wdrażających ustanawiających specjalne wartości graniczne substancji chemicznych zastosowanych w zabawkach przeznaczonych dla dzieci poniżej 36 miesięcy i w innych zabawkach przeznaczonych do wkładania do ust z uwzględnieniem wymagań rozporządzenia (WE) nr 1935/2004 oraz różnic między zabawkami i materiałami stykającymi się z żywnością.

(25) Ogólne i szczegółowe wymagania dotyczące substancji chemicznych określone w niniejszej dyrektywie powinny mieć na celu ochronę zdrowia dzieci przed niektórymi substancjami zawartymi w zabawkach, zaś zagrożenia dla środowiskapowodowane używaniem zabawek są rozwiązywane w prawodawstwie dotyczącym środowiska, stosowanym do zabawek elektrycznych i elektronicznych, to znaczy w dyrektywie 2002/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie ograniczenia stosowania niektórych niebezpiecznych substancji w sprzęcie elektrycznym i elektronicznym[11] oraz w dyrektywie 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrotechnicznego i elektronicznego[12]. Ponadto kwestie środowiskowe dotyczące odpadów regulowane są dyrek-

10 Dz.U. L 338 z 13.11.2004, s. 4.

11 Dz.U. L 37 z 13.2.2003, s. 19.

12 Dz.U. L 37 z 13.2.2003, s. 24.

tywą 2006/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r.[13], te dotyczące opakowań i odpadów opakowaniowych podlegają dyrektywie 94/62/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 1994 r.[14], a te dotyczące baterii i akumulatorów oraz zużytych baterii i akumulatorów w dyrektywie 2006/66/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 września 2006 r.[15]

(26) System wprowadzony niniejszą dyrektywą powinien również zachęcać do zastępowania substancji i materiałów niebezpiecznych wykorzystywanych w zabawkach substancjami lub technologiami mniej niebezpiecznymi, a w pewnych wypadkach, o ile dostępne są rozwiązania alternatywne możliwe do zastosowania z ekonomicznego i technicznego punktu widzenia, zapewnić ich zastąpienie.

(27) W celu ochrony dzieci przed zagrożeniem uszkodzenia słuchu spowodowanego dźwiękami wydawanymi przez zabawki, powinno się ustanowić bardziej rygorystyczne i jeszcze pełniej ograniczające normy dotyczące maksymalnych wartości emitowanego przez tego rodzaju zabawki hałasu, zarówno impulsowego, jak i ciągłego. Dlatego też niezbędne jest ustanowienie nowych zasadniczych wymagań bezpieczeństwa dotyczących dźwięków wydawanych przez tego rodzaju zabawki.

(28) Należy ustanowić szczegółowe wymagania bezpieczeństwa, aby objąć potencjalne szczególne zagrożenie, które może być spowodowane przez zabawki znajdujące się w żywności, zgodnie z zasadą ostrożności, jako że dołączenie zabawki do żywności może spowodować ryzyko zadławienia się, które jest odmienne od ryzyka spowodowanego przez samą zabawkę i w związku z tym nieobjęte żadnymi szczególnymi środkami na szczeblu Wspólnoty.

(29) Z uwagi na fakt, iż możliwe jest istnienie lub opracowanie zabawek, które stwarzają zagrożenia, a które nie są objęte szczegółowymi wymaganiami bezpieczeństwa ustanowionym w niniejszej dyrektywie, należy ustanowić zestaw ogólnych wymagań bezpieczeństwa jako podstawę prawną służącą do podjęcia działań dotyczących takich zabawek. W tym względzie bezpieczeństwo zabawek powinno być określone w odniesieniu do zamierzonego użycia takiej zabawki, przy uwzględnieniu przewidywanego użycia i mając na względzie zachowanie dzieci, które zazwyczaj nie zachowują takich samych środków ostrożności, jak przeciętny dorosły użytkownik. Jeżeli zagrożenia nie można wystarczająco zminimalizować poprzez sposób zaprojektowania lub

13 Dz.U. L 114 z 27.4.2006, s. 9.

14 Dz.U. L 365 z 31.12.1994, s. 10.

15 Dz.U. L 266 z 26.9.2006, s. 1.

poprzez zabezpieczenia, kwestię pozostałego ryzyka można rozwiązać poprzez skierowanie do opiekunów informacji dotyczącej produktu, z uwzględnieniem możliwości zaradzenia przez nich pozostałemu ryzyku. Zgodnie z uznanymi metodami oceny ryzyka nie należy traktować informacji dla opiekunów lub braku danych historycznych o wypadkach za fakt zwalniający z konieczności doskonalenia projektu.

(30) W celu dalszego propagowania bezpiecznych warunków użytkowania zabawek, należy uzupełnić przepisy dotyczące ostrzeżeń, które powinny być dołączone do zabawki. Aby zapobiec wykorzystywaniu ostrzeżeń do obchodzenia obowiązujących wymagań bezpieczeństwa, co ma miejsce zwłaszcza w przypadku ostrzeżeń stwierdzających, że zabawka nie nadaje się dla dzieci poniżej 36 miesięcy, należy jasno stwierdzić, że ostrzeżeń przewidzianych dla określonych kategorii zabawek nie można stosować, jeśli są one sprzeczne z zamierzonym użyciem zabawki.

(31) Oznakowanie CE wskazujące na zgodność zabawki z wymaganiami jest widoczną konsekwencją całego procesu obejmującego ocenę zgodności w szerokim znaczeniu. Ogólne zasady regulujące oznakowanie CE są ustanowione w rozporządzeniu (WE) nr 765/2008. Zasady dotyczące umieszczania oznakowania CE powinny być ustanowione w niniejszej dyrektywie.

(32) Niezmiernie ważnym jest, by wyjaśnić producentom i użytkownikom, że przez umieszczenie na zabawce oznakowania CE producent deklaruje zgodność zabawki ze wszystkimi obowiązującymi wymaganiami i producent tym samym przyjmuje na siebie pełną odpowiedzialność za ten produkt.

(33) Oznakowanie CE powinno być jedynym oznakowaniem wskazującym na zgodność danej zabawki ze wspólnotowym prawodawstwem harmonizacyjnym. Możliwe jest jednak stosowanie innych oznakowań, jeżeli przyczyniają się one do poprawy ochrony konsumentów i nie są objęte wspólnotowym prawodawstwem harmonizacyjnym.

(34) Należy ustanowić zasady umieszczania oznakowania CE, które zapewnią jego wystarczającą widoczność, ułatwiając tym samym nadzór rynku zabawek.

(35) Aby zapewnić zgodność z zasadniczymi wymaganiami bezpieczeństwa, należy ustanowić odpowiednie procedury oceny zgodności, które mają być przestrzegane przez producenta. Aby uzupełnić prawne obowiązki producenta, mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa zabawek, w niniejszej dyrektywie powinien być ujęty wyraźny obowiązek przeprowadzenia analizy poszczególnych zagrożeń, które może powodować zabawka, a także oceny potencjalnego narażenia na nie, w przy-

padku substancji chemicznych obejmującej ocenę prawdopodobieństwa występowania w zabawce substancji zakazanych lub poddanych ograniczeniom; producent zaś powinien być zobowiązany do przechowywania tej oceny bezpieczeństwa w dokumentacji technicznej, aby umożliwić organom nadzoru rynku skuteczne wykonanie ich obowiązków. Obejmująca wszystkie wymagania bezpieczeństwa wobec zabawek wewnętrzna kontrola produkcji, przeprowadzana na odpowiedzialność producenta, okazała się odpowiednia dla oceny zgodności, o ile zastosował on normy zharmonizowane, których numer odniesienia został opublikowany w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. W przypadku braku takich norm zharmonizowanych zabawka powinna być poddana weryfikacji przez stronę trzecią badaniu typu WE. Należy przedsięwziąć takie same środki, jeśli takie normy lub jedna z nich zostały opublikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej z zastrzeżeniem lub jeśli producent nie zastosował się do norm lub zastosował się do nich częściowo. Producent powinien poddać zabawkę badaniu typu WE w przypadku gdy uważa, że charakter, projekt, konstrukcja lub przeznaczenie zabawki wymagają weryfikacji przez stronę trzecią.

(36) Z uwagi na fakt, że należy zapewnić jednolicie wysoki poziom realizacji zadań przez jednostki dokonujące oceny zgodności zabawek na terenie całej Wspólnoty i z uwagi na fakt, że wszystkie takie organy powinny realizować swoje zadania na tym samym poziomie i zgodnie z warunkami uczciwej konkurencji, należy ustanowić obowiązkowe wymagania dla jednostek oceniających zgodność, które chciałyby zostać notyfikowane jako podmioty świadczące usługi w zakresie oceny zgodności na podstawie niniejszej dyrektywy.

(37) Zapewnienie spójnego poziomu jakości w dokonywaniu oceny zgodności zabawek wymaga nie tylko konsolidacji wymagań, które muszą spełniać jednostki oceniające zgodność, jeżeli chcą być notyfikowane, lecz również jednoczesnego ustalenia wymagań obowiązujących organy notyfikujące i inne organy zaangażowane w ocenę, notyfikowanie i monitorowanie jednostek notyfikowanych.

(38) Jeżeli dostępne dowody naukowe nie są na tyle wystarczające, by umożliwić dokładne oszacowanie ryzyka, wówczas państwa członkowskie, przyjmując środki na podstawie niniejszej dyrektywy, powinny stosować zasadę ostrożności, która jest zasadą prawa wspólnotowego przedstawioną między innymi w komunikacie Komisji z dnia 2 lutego 2000 r., uwzględniając równocześnie pozostałe przepisy i zasady zawarte w niniejszej dyrektywie, takie jak swobodny przepływ towarów i domniemanie zgodności.

(39) Rozporządzenie (WE) nr 765/2008 uzupełnia i wzmacnia obowiązujące ramy nadzoru rynku produktów objętych wspólnotowym prawodawstwem harmoni-

zacyjnym, w tym zabawek. W związku z tym państwa członkowskie powinny organizować i wykonywać nadzór rynku zabawek zgodnie z tym rozporządzeniem. Zgodnie z tym rozporządzeniem jego stosowanie nie stanowi przeszkody dla organów nadzoru rynku w podejmowaniu bardziej szczegółowych środków ustanowionych w dyrektywie 2001/95/WE. Ponadto w niniejszej dyrektywie, aby rozszerzyć możliwości działania organów nadzoru rynku w przypadku zabawek objętych certyfikatem badania typu WE, powinno się przyjąć pewne środki szczególne dotyczące możliwości uzyskiwania przez organy nadzoru rynku informacji od jednostki notyfikowanej przy jednoczesnym dokładnym jej informowaniu.

(40) Dyrektywa 88/378/EWG ustanawia już procedurę w sprawie klauzuli bezpieczeństwa, umożliwiającą Komisji zbadanie uzasadnienia podjęcia środka przez państwo członkowskie przeciwko zabawkom uważanym przez te państwo za niespełniające wymagań. W celu zwiększenia przejrzystości oraz ograniczenia czasu trwania procedur biurokratycznych konieczne jest udoskonalenie istniejącej procedury stosowania klauzuli bezpieczeństwa w sposób zwiększający jej skuteczność oraz umożliwiający wykorzystanie wiedzy specjalistycznej państw członkowskich.

(41) Istniejący system powinien zostać uzupełniony procedurą zapewniającą przekazywanie zainteresowanym stronom informacji na temat środków podejmowanych w odniesieniu do zabawek stwarzających zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa osób lub innych kwestii ważnych z punktu widzenia ochrony interesów publicznych. Powinien on również umożliwiać organom nadzoru rynku podejmowanie – we współpracy z zainteresowanymi podmiotami gospodarczymi – działań w odniesieniu do takich zabawek na wcześniejszym etapie.

(42) W przypadku gdy państwa członkowskie i Komisja osiągną porozumienie co do zasadności określonego środka przyjętego przez dane państwo członkowskie, dalsze zaangażowanie Komisji nie powinno być wymagane.

(43) Środki niezbędne do wdrożenia niniejszej dyrektywy powinny zostać przyjęte zgodnie z decyzją Rady 1999/468/WE z dnia 28 czerwca 1999 r. ustanawiającą warunki wykonywania uprawnień wykonawczych przyznanych Komisji[16].

(44) Szczególnie, należy upoważnić Komisję do dostosowania wymagań dotyczących substancji chemicznych w niektórych dobrze zdefiniowanych przypadkach i do przyznawania zwolnienia od zakazu stosowania substancji CMR w niektórych przypadkach,

16 Dz.U. L 184 z 17.7.1999, s. 23.

a także do dostosowania sformułowania specjalnych ostrzeżeń dla niektórych kategorii zabawek. Ponieważ środki te mają zakres ogólny i mają na celu zmianę elementów innych niż istotne niniejszej dyrektywy, między innymi poprzez jej uzupełnienie o nowe inne niż istotne elementy, należy przyjąć je zgodnie z procedurą regulacyjną połączoną z kontrolą, przewidzianą w art. 5a decyzji 1999/468/WE.

(45) Dyrektywa Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe[17] ma zastosowanie między innymi do zabawek, które są niezgodne z prawodawstwem harmonizacyjnym Wspólnoty. Zgodnie z tą dyrektywą producenci i importerzy, którzy wprowadzili do obrotu na rynku Wspólnoty produkty niezgodne, są odpowiedzialni za szkody.

(46) Państwa członkowskie powinny określić sankcje stosowane w przypadku naruszenia niniejszej dyrektywy. Przewidziane sankcje powinny być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

(47) W celu zapewnienia producentom zabawek i innym podmiotom gospodarczym wystarczającego czasu na dostosowanie się do wymagań ustanowionych w niniejszej dyrektywie niezbędne jest przyjęcie dwuletniego okresu przejściowego po wejściu w życie niniejszej dyrektywy, w którym możliwe będzie wprowadzanie do obrotu zabawek zgodnych z dyrektywą 88/378/EWG. W przypadku wymagań dotyczących substancji chemicznych okres ten powinien wynosić cztery lata, aby umożliwić opracowanie norm zharmonizowanych niezbędnych dla zapewnienia zgodności z tymi wymaganiami.

(48) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, czyli zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa zabawek, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i zdrowia dzieci, przy jednoczesnym zagwarantowaniu funkcjonowania rynku wewnętrznego poprzez ustanowienie zharmonizowanych wymagań bezpieczeństwa dla zabawek oraz minimalnych wymagań dla nadzoru rynku nie może być osiągnięty przez państwa członkowskie w sposób wystarczający, ale może być, ze względu na jej skalę i skutki, lepiej osiągnięty na poziomie Wspólnoty, Wspólnota może przyjąć środki zgodnie z zasadą pomocniczości, określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule zakres niniejszej dyrektywy nie wykracza poza to, co jest konieczne dla osiągnięcia tego celu,

17 Dz.U. L 210 z 7.8.1985, s. 29.

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

RODZIAŁ I
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Przedmiot

Niniejsza dyrektywa ustanawia zasady dotyczące bezpieczeństwa zabawek i ich swobodnego przepływu we Wspólnocie.

Artykuł 2
Zakres

1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do produktów zaprojektowanych lub przeznaczonych, wyłącznie lub nie, do użytku podczas zabawy przez dzieci poniżej 14 roku życia, (zwanych dalej „zabawkami"). Produkty wymienione w załączniku I nie są uznawane za zabawki w rozumieniu niniejszej dyrektywy.

2.[18] Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do następujących zabawek:

a) sprzętu do publicznego użytku na placach zabaw;
b) automatycznych urządzeń służących do zabawy, działających na monety lub nie, przeznaczonych do publicznego użytku;
c) pojazdów dla dzieci wyposażonych w silniki spalinowe;
d) zabawek z silnikami parowymi; oraz
e) proc i katapult.

Artykuł 3
Definicje

Dla celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

1) „udostępnianie na rynku" oznacza każde dostarczanie zabawki w celu jej dystrybucji, konsumpcji lub używania na rynku wspólnotowym, w ramach działalności handlowej, odpłatne lub nieodpłatne;
2) „wprowadzenie do obrotu" oznacza udostępnienie zabawki na rynku wspólnotowym po raz pierwszy;

18 Artykuł 2 ust. 2 zmieniony sprostowaniem z dnia 31.12.2013 r. (Dz.Urz. UE L z 2013 r. Nr 355, poz. 92), które wchodzi w życie 31.12.2013 r.

3) „producent" oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, która wytwarza zabawkę lub która zleca jej zaprojektowanie lub wytworzenie i oferuje zabawkę pod własną nazwą lub znakiem towarowym;
4) „upoważniony przedstawiciel" oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną mającą siedzibę we Wspólnocie posiadającą pisemne pełnomocnictwo od producenta do działania w jego imieniu w odniesieniu do określonych zadań;
5) „importer" oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, mającą siedzibę we Wspólnocie, wprowadzającą na rynek wspólnotowy zabawkę z kraju trzeciego;
6) „dystrybutor" oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną w łańcuchu dostaw, inną niż producent lub importer, która udostępnia zabawkę na rynku;
7) „podmioty gospodarcze" oznaczają producentów, upoważnionych przedstawicieli, importerów i dystrybutorów;
8) „norma zharmonizowana" oznacza normę przyjętą przez jeden z europejskich organów normalizacyjnych wymienionych w załączniku I do dyrektywy 98/34/WE na podstawie wniosku wydanego przez Komisję zgodnie z art. 6 tej dyrektywy;
9) „wspólnotowe prawodawstwo harmonizacyjne" oznacza wszelkie wspólnotowe akty prawne harmonizujące warunki wprowadzania produktów do obrotu;
10) „akredytacja" ma takie samo znaczenie, jak w rozporządzeniu (WE) nr 765/2008;
11) „ocena zgodności" oznacza proces wykazujący, czy zostały spełnione określone wymagania odnoszące się do zabawki;
12) „jednostka oceniająca zgodność" oznacza jednostkę, która wykonuje czynności z zakresu oceny zgodności, w tym wzorcowanie, badanie, certyfikację i inspekcję;
13) „odzyskanie" oznacza każdy środek, mający na celu doprowadzenie do zwrotu zabawki, która została już udostępniona użytkownikowi końcowemu;
14) „wycofanie z obrotu" oznacza każdy środek, którego celem jest zapobieżenie udostępnieniu na rynku zabawki w danym łańcuchu dostaw;
15) „nadzór rynku" oznacza czynności wykonywane i środki stosowane przez organy władzy publicznej w celu zapewnienia, że zabawki spełniają wymagania prawne określone w odpowiednim wspólnotowym prawodawstwie harmonizacyjnym lub nie stanowią zagrożenia dla zdrowia, bezpieczeństwa i żadnych innych aspektów ochrony interesu publicznego;
16) „oznakowanie CE" oznacza oznakowanie, poprzez które producent wskazuje, że zabawka spełnia mające zastosowanie wymagania we wspólnotowym prawodawstwie harmonizacyjnym przewidującym jej umieszczanie;
17) „produkt funkcjonalny" oznacza produkt, który działa i jest używany w taki sam sposób, jak produkt, urządzenie lub instalacja przeznaczone do użytku dorosłych, i który może być pomniejszonym modelem takiego produktu, urządzenia lub instalacji;
18) „zabawka funkcjonalna" oznacza zabawkę, która działa i jest używana w taki sam sposób jak produkt, urządzenie lub instalacja przeznaczone do użytku dorosłych,

i która może być pomniejszonym modelem takiego produktu, urządzenia lub instalacji;

19) „zabawka do zabawy w wodzie" oznacza zabawkę przeznaczoną do użytku w płytkiej wodzie, zdolną unieść lub utrzymać dziecko na wodzie;
20) „prędkość konstrukcyjna" oznacza wzorcową potencjalną prędkość eksploatacyjną determinowaną konstrukcją zabawki;
21) „zabawka ruchowa" oznacza zabawkę do użytku domowego, której konstrukcja nośna pozostaje nieruchoma w czasie wykonywania danej czynności i która jest przeznaczona do wykonywania przez dzieci jednej z następujących czynności: wspinanie się, skakanie, huśtanie, zjeżdżanie, kołysanie, obracanie, raczkowanie, pełzanie lub jakakolwiek kombinacja tych czynności;
22) „zabawka chemiczna" oznacza zabawkę przeznaczoną do bezpośredniego obchodzenia się z substancjami chemicznymi i mieszaninami, która jest wykorzystywana w sposób odpowiedni dla wieku dziecka, pod nadzorem dorosłych;
23) „zapachowa gra planszowa" oznacza zabawkę, której celem jest ułatwienie dziecku nauki rozpoznawania różnych zapachów lub smaków;
24) „zestaw kosmetyczny" oznacza zabawkę, która ma na celu ułatwienie dziecku nauki wytwarzania produktów, takich jak perfumy, mydła, kremy, szampony, płyny do kąpieli, błyszczyki, pomadki do ust, inne produkty do makijażu, pasty do zębów i odżywki;
25) „gra smakowa" oznacza zabawkę, której celem jest umożliwienie dziecku przygotowania słodyczy lub innych potraw, co wiąże się z wykorzystaniem składników spożywczych, takich jak substancje słodzące, płynne, sypkie i aromaty;
26) „szkoda" oznacza uraz fizyczny lub każdy inny uszczerbek na zdrowiu, w tym długotrwałe skutki dla zdrowia;
27) „zagrożenie" oznacza potencjalne źródło szkody;
28) „ryzyko" oznacza prawdopodobny współczynnik wystąpienia zagrożenia powodującego szkodę oraz stopień powagi szkody;
29) „przeznaczone dla" oznacza, że rodzic lub opiekun ma podstawy zakładać na podstawie funkcji, wymiarów i charakterystyki danej zabawki, że jest ona przeznaczona do użytku przez dzieci z podanej grupy wiekowej.

ROZDZIAŁ II
OBOWIĄZKI PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

Artykuł 4
Obowiązki producentów

1. Producenci wprowadzający swoje zabawki do obrotu gwarantują że zostały one zaprojektowane i wytworzone zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 10 i w załączniku II.

2. Producenci sporządzają wymaganą dokumentację techniczną zgodnie z art. 21 i przeprowadzają lub przeprowadzili obowiązującą procedurę oceny zgodności, zgodnie z art. 19.

W przypadku wykazania zgodności zabawki z obowiązującymi wymaganiami w wyniku przeprowadzenia tej procedury producenci sporządzają deklarację zgodności WE, o której mowa w art. 15, i umieszczają oznakowanie CE, określone w art. 17 ust. 1.

3. Producenci są zobowiązani przechowywać dokumentację techniczną oraz deklarację zgodności WE przez okres dziesięciu lat od momentu wprowadzenia zabawki do obrotu.

4. Producenci zapewniają stosowanie procedur mających na celu zapewnienie zgodności produkcji seryjnej. Należy odpowiednio uwzględnić zmiany w projekcie lub cechach charakterystycznych zabawki oraz zmiany w normach zharmonizowanych, stanowiących odniesienie dla stwierdzenia zgodności zabawki. Producenci są zobowiązani, we wszystkich stosownych przypadkach w odniesieniu do zagrożeń związanych z zabawką, w celu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów, do przeprowadzania badania próby produktów wprowadzanych do obrotu, badania skarg oraz, jeśli wystąpi taka konieczność, prowadzenia ich ewidencji, ewidencji zabawek niezgodnych z wymaganiami, przypadków odzyskania zabawki oraz informowania dystrybutorów o tego rodzaju działaniach w zakresie monitorowania.

5. Producenci zapewniają, aby ich zabawki były opatrzone nazwą typu, numerem partii, serii lub modelu lub inną informacją umożliwiającą ich identyfikację, lub w przypadku gdy wielkość lub charakter zabawki to uniemożliwiają, aby wymagane informacje były umieszczone na opakowaniu lub w dokumencie załączonym do produktu.

6. Producenci umieszczają na zabawce swoje nazwisko, zarejestrowaną nazwą towarową lub zarejestrowany znak towarowy i umieszczają swój adres kontaktowy na zabawce, a jeżeli nie jest to możliwe – na opakowaniu lub w dokumencie dołączonym do zabawki. Adres musi wskazywać pojedynczy punkt, w którym można skontaktować się z producentem.

7. Producenci zapewniają dołączenie do zabawki instrukcji obsługi oraz dostarczenie informacji na temat bezpieczeństwa w języku lub językach łatwo zrozumiałych przez konsumentów, określonych przez zainteresowane państwo członkowskie.

8. Producenci, którzy uważają lub mają powody, by uważać, że wprowadzona przez nich do obrotu zabawka nie jest zgodna z odpowiednim wspólnotowym prawodawstwem harmonizacyjnym, podejmują natychmiast niezbędne środki naprawcze w celu zapewnienia zgodności zabawki, jej wycofania z obrotu lub odzyskania, stosownie do okoliczności. Ponadto jeżeli za-

bawka stwarza zagrożenie, producenci niezwłocznie informują o tym właściwe organy krajowe państw członkowskich, w których zabawka została udostępniona, podając szczegółowe informacje, w szczególności na temat niezgodności oraz podjętych środków naprawczych.

9. Na uzasadnione żądanie właściwego organu krajowego producenci udzielają temu organowi wszelkich informacji i udostępniają dokumentację konieczną do ustalenia zgodności danej zabawki z wymaganiami w języku łatwo zrozumiałym dla tego organu. Na żądanie właściwych organów podejmują z nimi współpracę w działaniach ukierunkowanych na usunięcie zagrożeń, jakie stwarza zabawka wprowadzona przez nich do obrotu.

Artykuł 5
Upoważnieni przedstawiciele

1. Na podstawie pisemnego pełnomocnictwa producenci mogą wyznaczyć upoważnionego przedstawiciela.

2. Obowiązki określone w art. 4 ust. 1 oraz sporządzanie dokumentacji technicznej nie wchodzi w zakres pełnomocnictwa upoważnionego przedstawiciela.

3. Upoważniony przedstawiciel wykonuje zadania określone w pełnomocnictwie udzielonym mu przez producenta. Pełnomocnictwo musi umożliwiać upoważnionemu przedstawicielowi wykonywanie co najmniej następujących obowiązków:

a) przechowywania deklaracji zgodności WE oraz dokumentacji technicznej do dyspozycji krajowych organów nadzoru przez okres 10 lat od momentu wprowadzenia produktu do obrotu;

b) na uzasadnione żądanie właściwego organu krajowego, udzielanie temu organowi wszelkich informacji i udostępnianie mu dokumentacji koniecznej do ustalenia zgodności danej zabawki z wymaganiami;

c) na żądanie właściwego organu krajowego, podejmowanie z nim współpracy w jakichkolwiek działaniach ukierunkowanych na usunięcie zagrożeń, jakie stwarzają zabawki objęte pełnomocnictwem.

Artykuł 6
Obowiązki importerów

1. Importerzy wprowadzają do obrotu we Wspólnocie wyłącznie zabawki zgodne z wymaganiami.

2. Przed wprowadzeniem zabawki do obrotu importerzy zapewniają, aby producent przeprowadził odpowiednią procedurę oceny zgodności. Zapewniają oni, aby producent sporządził dokumentację techniczną, aby zabawka była opatrzona wymaganym oznakowaniem zgodności, aby towarzyszyły jej wymagane dokumenty i, aby producent spełnił wymagania określone w art. 4 ust. 5 i 6. Jeżeli importer uważa lub ma powody uważać, że zabawka nie jest zgodna

z wymaganiami bezpieczeństwa określonymi w art. 10 i w załączniku II, nie wolno mu wprowadzić zabawki do obrotu, dopóki nie zostanie zapewniona zgodność zabawki. Ponadto jeżeli zabawka stanowi zagrożenie, importer informuje o tym producenta i organy nadzoru rynku.

3. Importerzy umieszczają na zabawce swoje nazwisko, zarejestrowaną nazwę towarową lub zarejestrowany znak towarowy i umieszczają swój adres kontaktowy na zabawce, a jeżeli nie jest to możliwe – na opakowaniu lub w dokumencie dołączonym do zabawki.

4. Importerzy zapewniają dołączenie do zabawki instrukcji obsługi oraz informacji na temat bezpieczeństwa w języku lub językach łatwo zrozumiałych dla konsumentów, określonych przez dane państwo członkowskie.

5. Importerzy zapewniają, aby w czasie, gdy ponoszą oni odpowiedzialność za zabawkę, warunki jej przechowywania i przewożenia nie wpływały ujemnie na jej zgodność z wymaganiami określonymi w art. 10 i załączniku II.

6. Importerzy są zobowiązani, we wszystkich przypadkach w odniesieniu do ryzyka, które stanowi zabawka, w celu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów, do przeprowadzania badania próby zabawek wprowadzanych do obrotu, badania skarg oraz, jeśli wystąpi taka konieczność, prowadzenia ich ewidencji, ewidencji zabawek niezgodnych z wymaganiami i przypadków odzyskania zabawki oraz informowania dystrybutorów o tego rodzaju działaniach w zakresie monitorowania.

7. Importerzy, którzy uważają lub mają powody, by uważać, że wprowadzona przez nich do obrotu zabawka nie jest zgodna z odpowiednim wspólnotowym prawodawstwem harmonizacyjnym, podejmują natychmiast niezbędne środki naprawcze w celu zapewnienia zgodności zabawki, jej wycofania lub odzyskania, stosownie do okoliczności. Ponadto jeżeli zabawka stwarza zagrożenie, niezwłocznie informują oni o tym właściwe organy krajowe państw członkowskich, w których zabawka została udostępniona, podając szczegółowe informacje, w szczególności na temat niezgodności oraz podjętych środków naprawczych.

8. Importerzy przechowują kopię deklaracji zgodności WE do dyspozycji organów nadzoru rynku przez okres 10 lat od wprowadzenia zabawki do obrotu i zapewniają, aby dokumentacja techniczna była dostępna do dyspozycji tych organów na ich żądanie.

9. Na uzasadnione żądanie właściwego organu krajowego importerzy udzielają mu wszelkich informacji i udostępniają dokumentację konieczną do ustalenia zgodności danej zabawki z wymaganiami w języku łatwo zrozumiałym dla tego organu. Na żądanie tego organu podejmują z nim współpracę w działaniach ukierunkowanych na usunięcie zagrożeń, jakie stwarzają zabawki wprowadzone przez nich do obrotu.

Artykuł 7
Obowiązki dystrybutorów

1. Dystrybutorzy zachowują w swoich działaniach należytą staranność, by upewnić się, czy produkty, które udostępniają na rynku, są zgodne z obowiązującymi wymaganiami.

2. Przed udostępnieniem zabawki na rynku dystrybutorzy sprawdzają, czy zabawka jest opatrzona wymaganym oznakowaniem zgodności, czy towarzyszą jej wymagane dokumenty oraz instrukcje i informacje dotyczące bezpieczeństwa w języku lub językach zrozumiałych dla konsumentów w państwie członkowskim, w którym zabawka jest udostępniana na rynku, a także czy producent i importer spełnili wymagania określone w art. 4 ust. 5 i 6 oraz w art. 6 ust. 3. W przypadku gdy dystrybutor uważa lub ma powody, by uważać, że zabawka jest niezgodna z wymaganiami określonymi w art. 10 i w załączniku II, nie udostępnia zabawki na rynku, do czasu zapewnienia zgodności zabawki. Ponadto jeżeli zabawka stanowi zagrożenie, dystrybutor informuje o tym producenta lub importera jak również organy nadzoru rynku.

3. Dystrybutorzy zapewniają, by w czasie, gdy ponoszą oni odpowiedzialność za zabawkę, warunki jej przechowywania i przewożenia nie wpływały ujemnie na jej zgodność z wymaganiami określonymi w art. 10 i w załączniku II.

4. Dystrybutorzy, którzy uważają lub mają powody uważać, że udostępniona przez nich na rynku zabawka nie jest zgodna z odpowiednim ujednolicającym wspólnotowym prawodawstwem harmonizacyjnym, zapewniają podjęcie środków naprawczych koniecznych do zapewnienia zgodności zabawki, jej wycofania z obrotu lub odzyskania, stosownie do okoliczności. Ponadto jeżeli zabawka stanowi zagrożenie, dystrybutorzy niezwłocznie informują o tym właściwe organy krajowe państw członkowskich, w których zabawka została udostępniona, podając szczegółowe informacje, zwłaszcza na temat braku zgodności oraz wszelkich podjętych środków naprawczych.

5. Na uzasadnione żądanie właściwego organu krajowego dystrybutorzy udzielają temu organowi wszelkich informacji oraz udostępniają dokumentację konieczną do ustalenia zgodności zabawki. Na żądanie tego organu podejmują z nim współpracę w działaniach ukierunkowanych na usunięcie zagrożeń, jakie stwarzają zabawki udostępnione przez nich na rynku.

Artykuł 8
Przypadki, w których obowiązki producentów dotyczą importerów i dystrybutorów

Dla celów niniejszej dyrektywy importera lub dystrybutora uważa się za producenta i przyjmuje on na siebie obowiązki producenta zgodnie z art. 4, jeżeli wprowadza on zabawkę do obrotu pod własną nazwą lub znakiem towarowym lub zmienia zabawkę już wprowadzoną na rynek w taki sposób, że może to mieć wpływ na zgodność z obowiązującymi wymaganiami.

Artykuł 9
Identyfikacja podmiotów gospodarczych

Na żądanie organów nadzoru rynku, podmioty gospodarcze wskazują:

a) każdy podmiot gospodarczy, który dostarczył im zabawkę;

b) każdy podmiot gospodarczy, któremu dostarczyły zabawkę.

Podmioty gospodarcze są w stanie przedstawić informacje, o których mowa w ust. 1 przez okres 10 lat po wprowadzeniu zabawki na rynek w przypadku producenta i przez okres 10 lat po otrzymaniu dostawy zabawki w przypadku innych podmiotów gospodarczych.

ROZDZIAŁ III
ZGODNOŚĆ ZABAWEK

Artykuł 10
Zasadnicze wymagania bezpieczeństwa

1. Państwa członkowskie podejmują wszelkie niezbędne środki, aby zapewnić wprowadzenie zabawek na rynek wyłącznie pod warunkiem że spełniają one wszystkie zasadnicze wymagania bezpieczeństwa ustanowione w ust. 2 (ogólne wymagania bezpieczeństwa) i w załączniku II (szczegółowe wymagania bezpieczeństwa).

2. Zabawki, a także zawarte w nich substancje chemiczne, nie stanowią zagrożenia dla bezpieczeństwa lub zdrowia użytkowników lub osób trzecich wtedy, gdy są używane zgodnie z przeznaczeniem lub w sposób możliwy do przewidzenia z uwzględnieniem normalnego zachowania dzieci. Należy uwzględnić zdolności użytkowników, a tam gdzie to właściwe, ich opiekunów, zwłaszcza w przypadku zabawek przeznaczonych do użytku przez dzieci w wieku poniżej 36 miesięcy lub z innych określonych grup wiekowych. Etykiety umieszczone zgodnie z art. 11 ust. 2 oraz instrukcje użytkowania załączone do zabawek zwracają uwagę użytkowników lub ich opiekunów na zagrożenia i ryzyko szkody związane z ich używaniem oraz na sposoby uniknięcia takiego zagrożenia i ryzyka.

3. Zabawki wprowadzone do obrotu są zgodne z zasadniczymi wymaganiami bezpieczeństwa podczas przewidzianego i normalnego czasu ich używania.

Artykuł 11
Ostrzeżenia

1.[19] Tam, gdzie jest to właściwe, w celu bezpiecznego użytkowania, ostrzeżenia stworzone na potrzeby art. 10 ust. 2 podają stosowne ograniczenia użycia zabawki, zgodnie z częścią A załącznika V. W odniesieniu do kategorii zabawek wyszczególnionych w części B załącznika V używa się ostrzeżeń ustanowionych w tym załączniku. Ostrzeżenia ustanowione w pkt 2 do 10, części B załącznika V stosuje się w podanym tam brzmieniu. Na zabawkach nie umieszcza się ostrzeżenia szczegółowego lub ostrzeżeń szczegółowych, ustanowionych w załączniku V, część B, jeżeli są one sprzeczne z przewidywanym użytkowaniem zabawki określonym na podstawie ich funkcji, rozmiarów i charakterystyki.

19 Artykuł 11 ust. 1 zmieniony sprostowaniem z dnia 31.12.2013 r. (Dz.Urz. UE L z 2013 r. Nr 355, poz. 92), które wchodzi w życie 31.12.2013 r.

2. Producent umieszcza ostrzeżenia w sposób wyraźnie widoczny, łatwo czytelny, zrozumiały oraz dokładny na zabawce, na przymocowanej etykiecie lub na opakowaniu i, jeśli stosowne, w instrukcji użytkowania załączonej do zabawki. Do małych zabawek sprzedawanych bez opakowania przymocowane są odpowiednie ostrzeżenia. Ostrzeżenie poprzedza się słowami „Ostrzeżenie" lub „Ostrzeżenia", stosownie do przypadku. Ostrzeżenia, od których zależy decyzja o zakupie zabawki, takie jak określające minimalny i maksymalny wiek użytkownika, a także pozostałe mające zastosowanie ostrzeżenia ustanowione w załączniku V, podane są na opakowaniu dla konsumenta lub są w inny sposób wyraźnie widoczne dla konsumenta przed zakupem, również w przypadku zakupu przez Internet.

3. Zgodnie z art. 4 ust. 7 państwo członkowskie może ustanowić na swoim terytorium, że te ostrzeżenia i instrukcje dotyczące bezpieczeństwa zapisuje się w jednym lub kilku językach łatwo zrozumiałych dla konsumentów, określonych przez to państwo członkowskie.

Artykuł 12
Swobodny przepływ

Państwa członkowskie nie utrudniają udostępniania na rynku na swoim terytorium zabawek, które spełniają warunki określone w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 13
Domniemanie zgodności

W przypadku zabawek spełniających całkowicie lub częściowo normy zharmonizowane, do których odniesienie opublikowano w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, domniemywa się, że spełniają one wymagania objęte tymi normami lub ich częścią, określone w art. 10 i w załączniku II.

Artykuł 14.
Formalne zastrzeżenie do norm zharmonizowanych

1. W przypadku gdy państwo członkowskie lub Komisja uważają, że norma zharmonizowana nie spełnia w pełni wymagań objętych tą normą i określonych w art. 10 i w załączniku II, Komisja lub dane państwo członkowskie kieruje sprawę do komitetu powołanego na mocy art. 5 dyrektywy 98/34/WE, przytaczając swoje argumenty. Po konsultacji z właściwymi europejskimi organizacjami normalizacyjnymi komitet niezwłocznie wydaje opinię.

2. W świetle opinii komitetu Komisja podejmuje decyzję o opublikowaniu, niepublikowaniu, opublikowaniu z ograniczeniami, utrzymaniu, utrzymaniu z ograniczeniami lub wycofaniu odniesień do danej normy zharmonizowanej w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.

3. Komisja informuje o tym fakcie odpowiednią europejską organizację normalizacyjną oraz, w razie konieczności, wnioskuje o zmianę danych norm zharmonizowanych.

Artykuł 15
Deklaracja zgodności WE

1. Deklaracja zgodności WE stwierdza, że wykazano spełnienie wymagań określonych w art. 10 i w załączniku II.

2. Deklaracja zgodności WE zawiera przynajmniej elementy wymienione w załączniku III niniejszej dyrektywy i w odpowiednich modułach określonych w załączniku II decyzji nr 768/2008/WE i jest stale aktualizowana. Odpowiada ona wzorcowemu układowi przedstawionemu w załączniku III niniejszej dyrektywy. Jest ona tłumaczona na język lub języki wymagane przez państwo członkowskie, w którym zabawkę wprowadza się do obrotu lub udostępnia na rynku.

3. Poprzez sporządzenie deklaracji zgodności WE producent przyjmuje na siebie odpowiedzialność za zgodność zabawki.

Artykuł 16
Ogólne zasady dotyczące oznakowania CE

1. Zabawki udostępniane na rynku są opatrzone oznakowaniem CE.

2. Oznakowanie CE podlega ogólnym zasadom określonym w art. 30 rozporządzenia (WE) nr 765/2008.

3. Państwa członkowskie domniemają, że zabawki opatrzone oznakowaniem CE są zgodne z niniejszą dyrektywą.

4. Zabawki nieposiadające oznakowania CE lub w inny sposób niespełniające przepisów niniejszej dyrektywy mogą być prezentowane i używane na targach i wystawach, pod warunkiem że zostanie do nich dołączona informacja, która wyraźnie wskazuje, że zabawka nie spełnia wymagań niniejszej dyrektywy i nie będzie udostępniana we Wspólnocie, dopóki nie będzie zgodna z obowiązującymi wymaganiami.

Artykuł 17
Reguły i warunki zamieszczania oznakowania CE

1. Oznakowanie CE umieszcza się w sposób widoczny, czytelny i trwały na zabawce, na przytwierdzonej etykiecie lub na opakowaniu. W przypadku małych zabawek lub zabawek złożonych z małych części oznakowanie CE może również być umieszczone na etykiecie lub na załączonej ulotce. Jeżeli nie jest to technicznie możliwe, w przypadku zabawek umieszczanych w ekspozytorach, oznakowanie CE umieszczane jest na ekspozytorze pod warunkiem że

ekspozytor był pierwotnie wykorzystany jako opakowanie zabawek. Jeśli oznakowanie CE jest niewidoczne przez opakowanie, o ile zabawka jest opakowana, to powinno ono być umieszczone na opakowaniu.

2. Oznakowanie CE umieszcza się przed wprowadzeniem zabawki do obrotu. Za oznakowaniem CE można umieścić piktogram lub innego rodzaju znak wskazujący na szczególne zagrożenie lub zastosowanie.

ROZDZIAŁ IV
OCENA ZGODNOŚCI

Artykuł 18
Oceny bezpieczeństwa

Przed wprowadzeniem zabawki do obrotu producenci przeprowadzają analizę zagrożeń chemicznych, fizycznych, mechanicznych, elektrycznych, palności, higieny i radioaktywnych, które zabawka może stwarzać, oraz ocenę ewentualnego narażenia na takie zagrożenia.

Artykuł 19
Obowiązujące procedury oceny zgodności

1. Przed wprowadzeniem zabawki do obrotu producenci stosują procedury oceny zgodności określone w ust. 2 i 3, aby wykazać, że zabawki spełniają wymagania określone w art. 10 i załączniku II.

2. Jeśli producent zastosował normy zharmonizowane, których numer odniesienia został opublikowany w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, obejmujące wszelkie odpowiednie wymagania i bezpieczeństwa zabawek, stosuje on procedurę wewnętrznej kontroli produkcji, określoną w module A załącznika II do decyzji nr 768/2008/WE.

3. Zabawkę poddaje się badaniu typu WE, o którym mowa w art. 20, połączonym z procedurą zgodności z typem, określoną w module C załącznika II do decyzji nr 768/2008/WE w następujących przypadkach:

a) jeśli normy zharmonizowane, których numer odniesienia został opublikowany w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, obejmujące wszelkie właściwe wymagania bezpieczeństwa wobec zabawek, nie istnieją;
b) jeśli normy zharmonizowane, o których mowa w lit. a), istnieją, ale producent nie zastosował się do nich lub zastosował je częściowo;
c) jeśli jedna lub więcej norm zharmonizowanych, o których mowa w lit. a), zostały opublikowane z ograniczeniem;
d) jeśli producent uważa, że charakter, projekt, konstrukcja lub zastosowanie zabawki wymagają weryfikacji przez stronę trzecią.

Artykuł 20
Badanie typu WE

1. Wniosek o badanie typu WE, jego przeprowadzenie i wydanie certyfikatu badania typu WE prowadzi się zgodnie z procedurami określonymi w module B, ustanowionym w załączniku II do decyzji nr 768/2008/WE. Badanie typu WE przeprowadza się w sposób określony w ust. 2 tiret drugie modułu B. Oprócz tych przepisów zastosowanie mają wymagania określone w ust. 2 do 5 niniejszego artykułu.

2. Wniosek o badanie typu WE zawiera opis zabawki i wskazanie miejsca jej produkcji, łącznie z adresem.

3. W przypadku gdy badanie typu WE przeprowadzane jest przez jednostkę oceniającą zgodność notyfikowaną na mocy art. 22 (zwany dalej „jednostką notyfikowaną"), jednostka powinna, w razie konieczności wspólnie z producentem, ocenić analizę zagrożeń, które może stwarzać zabawka, wykonaną przez producenta zgodnie z art. 18.

4. Certyfikat badania typu WE zawiera odniesienie do niniejszej dyrektywy, kolorowy rysunek i przejrzysty opis zabawki, włącznie z jej rozmiarami, oraz wykaz przeprowadzonych badań z odniesieniem do odpowiednich sprawozdań z badania. Zawsze, gdy jest to niezbędne, dokonuje się przeglądu certyfikatu badania typu WE, zwłaszcza w przypadku zmiany procesu produkcji, zmiany stosowanych surowców lub składników zabawki, a w każdym razie raz na pięć lat. Certyfikat badania typu WE jest wycofywany, jeśli zabawka nie spełnia wymagań określonych w art. 10 i załączniku II. Państwa członkowskie zapewniają, by ich jednostki notyfikowane nie przyznawały certyfikatów badania typu WE zabawkom, którym nie przyznano certyfikatów lub dla których certyfikaty wycofano.

5. Dokumentację techniczną i korespondencję odnosząca się do procedur badania typu WE sporządza się w urzędowym języku państwa członkowskiego, w którym ustanowiona jest jednostka notyfikowana, lub w języku możliwym do przyjęcia przez ten tę jednostkę

Artykuł 21
Dokumentacja techniczna

1. Dokumentacja techniczna, o której mowa w art. 4 ust. 2, zawiera wszystkie istotne dane lub informacje dotyczące środków zastosowanych przez producenta, aby zapewnić zabawkom zgodność z wymaganiami określonymi w art. 10 i w załączniku II, a w szczególności dokumenty wymienione w załączniku IV.

2. Dokumentacja techniczna jest sporządzona w jednym z urzędowych języków Wspólnoty, zgodnie z wymaganiami ustanowionymi w art. 20 ust. 5.

3. Na uzasadnione żądanie organu nadzoru rynku państwa członkowskiego producent dostarcza tłumaczenia odpowiednich części dokumentacji technicznej na język tego państwa członkowskiego. Jeśli organ nadzoru rynku wymaga od producenta dokumentacji technicznej

lub tłumaczenia jej części, organ ten może ustalić termin ich dostarczenia, wynoszący 30 dni, chyba że, w celu zapobieżenia poważnemu i bezpośredniemu ryzyku jest uzasadnione wprowadzenie krótszego terminu.

4. Jeśli producent nie zastosuje się do obowiązków przewidzianych w ust. 1, 2 i 3, organ nadzoru rynku może wymagać od niego zlecenia przeprowadzenia badania przez jednostkę notyfikowaną, na koszt producenta, w określonym czasie, aby sprawdzić zgodność z normami zharmonizowanymi i zasadniczymi wymaganiami bezpieczeństwa.

ROZDZIAŁ V
NOTYFIKOWANIE JEDNOSTEK OCENIAJĄCYCH ZGODNOŚĆ

Artykuł 22
Notyfikacje

Państwa członkowskie zgłaszają Komisji i pozostałym państwom członkowskim organy uprawnione do wykonywania zadań w zakresie oceny zgodności zgodnie z art. 20.

Artykuł 23
Organy notyfikujące

1. Państwa członkowskie wyznaczają organ notyfikujący, który odpowiada za opracowanie i stosowanie procedur koniecznych do oceny i notyfikowania jednostek oceniających zgodność, do celów niniejszej dyrektywy oraz za monitorowanie jednostek notyfikowanych, w tym w odniesieniu do zgodności z art. 29.

2. Państwa członkowskie mogą zdecydować, że ocena oraz monitorowanie, o których mowa w ust. 1, są przeprowadzane przez krajową jednostkę akredytującą w rozumieniu przepisów rozporządzenia (WE) nr 765/2008 oraz zgodnie z nim.

3. W przypadku gdy organ notyfikujący przekazuje lub w inny sposób powierza ocenę, notyfikację lub monitorowanie, o których mowa w ust. 1, podmiotowi, który nie jest instytucją rządową, podmiot ten posiada status osoby prawnej oraz spełnia odpowiednio wymagania określone w art. 24 ust. 1–5. Ponadto podmiot ten jest przygotowany na pokrycie zobowiązań wynikających z działalności, którą prowadzi.

4. Organ notyfikujący ponosi pełną odpowiedzialność za zadania wykonywane przez podmiot, o którym mowa w ust. 3.

Artykuł 24
Wymagania dotyczące organów notyfikujących

1. Organy notyfikujące są ustanawiane w sposób niepowodujący konfliktu interesów między organem notyfikującym a jednostką oceniającą zgodność.

2. Sposób organizacji i funkcjonowania organów notyfikujących zapewnia bezstronność i neutralność ich działalności.

3. Organy notyfikujące są tak zorganizowane, aby każda decyzja dotycząca notyfikowania jednostki oceniającej zgodność była podejmowana przez kompetentne osoby spoza grona osób przeprowadzających ocenę.

4. Organy notyfikujące nie mogą oferować ani realizować żadnych działań pozostających w gestii jednostek oceniających zgodność ani nie mogą świadczyć usług w zakresie konsultacji na zasadach komercyjnych lub konkurencyjnych.

5. Organy notyfikujące zapewniają poufność informacji, które otrzymują.

6. Organy notyfikujące dysponują odpowiednią liczbą pracowników posiadających kompetencje do właściwego wykonywania swoich zadań.

Artykuł 25
Obowiązki organów notyfikujących w zakresie informowania

Państwa członkowskie informują Komisję o swoich procedurach oceny i notyfikowania jednostek oceniających zgodność i monitorowania jednostek notyfikowanych oraz o wszelkich zmianach w tym zakresie. Komisja udostępnia te informacje do wiadomości publicznej.

Artykuł 26
Wymagania i dotyczące jednostek notyfikowanych

1. Do celów notyfikacji przewidzianej niniejszą dyrektywą jednostka oceniająca zgodność spełnia wymagania określone w ust. 2 do 11.

2. Jednostki oceniające zgodność są powoływane zgodnie z prawem krajowym i posiadają osobowość prawną.

3. Jednostka oceniająca zgodność jest stroną trzecią, niezależną od organizacji lub zabawki, którą ocenia. Jednostkę należącą do stowarzyszenia przedsiębiorców lub zrzeszenia zawodowego reprezentującego przedsiębiorstwa zaangażowane w projektowanie, produkcję, dostarczanie, montowanie, wykorzystywanie lub konserwację zabawek, które ocenia, można uznać za taką jednostkę pod warunkiem że wykazano jej niezależność i brak jakiegokolwiek konfliktu interesów.

4. Jednostka oceniająca zgodność, jej ścisłe kierownictwo oraz pracownicy odpowiedzialni za realizację zadań związanych z oceną zgodności nie mogą być projektantami, producentami,

dostawcami, instalatorami, nabywcami, właścicielami, użytkownikami ani konserwatorami zabawek, które oceniają, ani upoważnionymi przedstawicielami wymienionych stron. Nie wyklucza to wykorzystywania ocenianych zabawek, które są niezbędne do prowadzenia działalności jednostki oceniającej zgodność, lub wykorzystywania tych zabawek do celów osobistych. Jednostka oceniająca zgodność, jej ścisłe kierownictwo oraz pracownicy odpowiedzialni za realizację zadań związanych z oceną zgodności nie angażują się bezpośrednio w projektowanie lub produkcję, wprowadzanie do obrotu, instalację, użytkowanie lub konserwację tych zabawek ani nie reprezentują stron zaangażowanych w taką działalność. Nie angażują się one w żadną działalność, która może zagrozić niezależności ich osądów i wiarygodności w związku z działalnością w zakresie oceny zgodności, do której zostali notyfikowani. Dotyczy to w szczególności usług konsultingowych. Jednostki oceniające zgodność zapewniają, by działalność ich podwykonawców lub spółek zależnych nie wpływała na poufność, obiektywizm i bezstronność ich działalności związanej z oceną zgodności.

5. Jednostki oceniające zgodność i ich pracownicy realizują zadania związane z oceną zgodności, wykazując najwyższy stopień uczciwości zawodowej i technicznej kompetencji w danej dziedzinie, oraz nie podlegają żadnym naciskom czy motywacji, zwłaszcza finansowej, mogącym wpływać na ich opinię lub wyniki oceny zgodności, szczególnie ze strony osób lub grup osób posiadających interes w wynikach danej działalności.

6. Jednostki oceniające zgodność są zdolne do realizacji zadań związanych z oceną zgodności, przydzielonych im na mocy przepisów artykułu 20 i w odniesieniu do których zostały notyfikowany, niezależnie od tego, czy dana jednostka oceniająca zgodność wykonuje wspomniane zadania samodzielnie, czy są one realizowane w jej imieniu i na jej odpowiedzialność. Przez cały czas, dla każdej procedury oceny zgodności oraz dla każdego rodzaju lub każdej kategorii zabawek będących przedmiotem notyfikacji dana jednostka oceniająca zgodność dysponuje niezbędnymi:

a) pracownikami posiadającymi wiedzę techniczną oraz wystarczające doświadczenie, odpowiednie do realizacji zadań związanych z oceną zgodności;
b) opisami procedur, zgodnie z którymi przeprowadza się ocenę zgodności, w celu zagwarantowania przejrzystości i powtarzalności tych procedur; jednostka prowadzi odpowiednią politykę i posiada stosowne procedury, dzięki którym możliwe jest odróżnienie zadań wykonywanych w ramach notyfikacji od wszelkiej innej działalności;
c) procedurami służącymi prowadzeniu działalności przy uwzględnieniu wielkości, sektora, struktury przedsiębiorstw, stopnia złożoności technologii wytwarzania danego produktu oraz masowego lub seryjnego charakteru procesu produkcyjnego.

Jednostka oceniająca zgodność posiada środki niezbędne do prawidłowej realizacji zadań o charakterze technicznym i administracyjnym związanych z oceną zgodności oraz ma dostęp do wszystkich niezbędnych urządzeń lub obiektów.

7. Pracownicy odpowiedzialni za realizację zadań związanych z oceną zgodności posiadają:

a) gruntowne wykształcenie techniczne i zawodowe, obejmujące całą działalność związaną z oceną zgodności w zakresie będącym przedmiotem notyfikacji;
b) dostateczną znajomość wymagań dotyczących ocen, które wykonują, oraz odpowiednie uprawnienia do dokonywania takich ocen;
c) odpowiednią znajomość i zrozumienie zasadniczych wymagań, obowiązujących norm zharmonizowanych oraz stosownych przepisów odpowiedniego wspólnotowego prawodawstwa harmonizacyjnego i przepisów wykonawczych;
d) umiejętności wymagane do sporządzania certyfikatów, zapisów i sprawozdań dokumentujących wykonanie ocen.

8. Zapewnia się bezstronność jednostek oceniających zgodność, ich ścisłego kierownictwa i pracowników wykonujących ocenę. Wynagrodzenie ścisłego kierownictwa jednostki oceniającej zgodność oraz jego pracowników wykonujących ocenę nie zależy od liczby wykonanych ocen ani od wyników tych ocen.

9. Jednostki oceniające zgodność wykupują ubezpieczenie od odpowiedzialności, chyba że na mocy prawa krajowego odpowiedzialność spoczywa na państwie członkowskim lub za ocenę zgodności bezpośrednio odpowiada samo państwo członkowskie.

10. Pracownicy jednostki oceniającej zgodność dochowują tajemnicy zawodowej w odniesieniu do wszystkich informacji, które uzyskują w trakcie wykonywania swoich zadań zgodnie z art. 20 lub z przepisami prawa krajowego w odniesieniu do tego artykułu, z wyjątkiem dochowania tajemnicy wobec właściwych organów państwa członkowskiego, w którym realizowane są zadania. Prawa własności podlegają ochronie.

11. Jednostki oceniające zgodność biorą udział w stosownej działalności normalizacyjnej i w działalności grupy koordynującej jednostki notyfikowanej, powołanej na podstawie art. 38, lub zapewniają informowanie o takiej działalności swoich pracowników dokonujących ocen, natomiast decyzje administracyjne i dokumenty opracowane w wyniku prac takiej grupy traktuje jak ogólne wytyczne.

Artykuł 27
Domniemanie zgodności

Jeżeli jednostka oceniająca zgodność wykaże, że spełnia kryteria ustanowione we odpowiednich normach zharmonizowanych lub ich częściach, do których odniesienia opublikowano w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, to domniemywa się, że jednostka ta spełnia wymagania określone w art. 26, pod warunkiem że obowiązujące zharmonizowane normy obejmują te wymagania.

Artykuł 28
Formalne zastrzeżenie wobec norm zharmonizowanych

Jeżeli państwo członkowskie lub Komisja zgłoszą formalny zastrzeżenie wobec norm zharmonizowanych, o których mowa w art. 27, zastosowanie ma art. 14.

Artykuł 29
Spółki zależne i podwykonawstwo jednostek notyfikowanych

1. W przypadku gdy jednostka notyfikowana podzleca określone zadania związane z oceną zgodności lub korzysta z usług spółki zależnej, zapewnia ona, aby podwykonawca lub spółka zależna spełniała wymagania określone w art. 26, oraz odpowiednio informuje organ notyfikujący.

2. Jednostki notyfikowane ponoszą pełną odpowiedzialność za zadania wykonywane przez podwykonawców lub spółki zależne, niezależnie od tego, gdzie mają one siedzibę.

3. Działalność może być podzlecana lub wykonywana przez spółkę zależną wyłącznie za zgodą klienta.

4. Jednostki notyfikowane przechowują do dyspozycji organu notyfikującego odpowiednie dokumenty dotyczące oceny kompetencji podwykonawcy lub spółki zależnej oraz prac wykonywanych przez nich na mocy art. 20.

Artykuł 30
Wniosek o notyfikację

1. Jednostka oceniająca zgodność przedkłada wniosek o notyfikację przewidzianą w niniejszej dyrektywie organowi notyfikującemu państwa członkowskiego, w którym ma swoją siedzibę.

2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, załącza się opis działalności związanej z oceną zgodności, modułu lub modułów oceny zgodności oraz zabawki lub zabawek, w odniesieniu do których dana jednostka uważa się za kompetentną, jak również certyfikat akredytacji, jeżeli taki istnieje, wydane przez krajową jednostkę akredytującą, potwierdzające, że dana jednostka oceniająca zgodność spełnia wymagania ustanowione w art. 26.

3. Jeżeli jednostka oceniająca zgodność nie może dostarczyć certyfikatu akredytacji, przedkłada ona organowi notyfikującemu wszystkie dowody w formie dokumentów, konieczne do sprawdzenia, uznania i regularnego monitorowania jej zgodności z wymaganiami ustanowionymi w art. 26.

Artykuł 31
Procedura notyfikacji

1. Organy notyfikujące mogą notyfikować wyłącznie jednostki oceniające zgodność, które spełniają wymagania ustanowione w art. 26.

2. Organy notyfikujące notyfikują jednostki oceniające zgodność Komisji i pozostałym państwom członkowskim, stosując do tego celu specjalne narzędzie elektroniczne, opracowane i zarządzane przez Komisję.

3. Do notyfikacji załącza się wszystkie szczegółowe informacje dotyczące działalności związanej z oceną zgodności, modułu lub modułów oceny zgodności, zabawki lub zabawek będących przedmiotem notyfikacji oraz stosowne poświadczenie kompetencji.

4. W przypadku gdy podstawy notyfikacji nie stanowi certyfikat akredytacji określony w art. 30 ust. 2, organ notyfikujący przedkłada Komisji i pozostałym państwom członkowskim dokumenty potwierdzające kompetencje jednostki oceniającej zgodność oraz wprowadzone ustalenia mające zapewnić systematyczne monitorowanie tej jednostki i dalsze spełnianie przez nią wymagań określonych w art. 26.

5. Dana jednostka może prowadzić działalność jednostki notyfikowanej wyłącznie pod warunkiem że Komisja lub pozostałe państwa członkowskie nie zgłosiły zastrzeżeń w terminie dwóch tygodni od notyfikacji, w przypadku korzystania z certyfikatu akredytacji, lub w terminie dwóch miesięcy od notyfikacji, w przypadku niekorzystania z akredytacji. Wyłącznie taka jednostka może być uznana za jednostkę notyfikowaną dla celów niniejszej dyrektywy.

6. Wszelkie kolejne zmiany w notyfikacji notyfikuje się Komisji i pozostałym państwom członkowskim.

Artykuł 32
Numery identyfikacyjne i wykazy jednostek notyfikowanych

1. Komisja przydziela każdej jednostce notyfikowanej numer identyfikacyjny. Wydaje jeden numer identyfikacyjny, nawet w przypadku gdy ten sama jednostka jest notyfikowana na mocy różnych wspólnotowych aktów prawnych.

2. Komisja udostępnia do wiadomości publicznej wykaz jednostek notyfikowanych na mocy niniejszej dyrektywy, włącznie z numerami identyfikacyjnymi, które im przydzielono, oraz informacją na temat rodzaju działalności będącej przedmiotem notyfikacji. Komisja zapewnia stałą aktualizację tego wykazu.

Artykuł 33
Zmiany w notyfikacji

1. W przypadku gdy organ notyfikujący stwierdza lub otrzymuje informację, że jednostka notyfikowana przestała spełniać wymagania określone w art. 26 lub nie wypełnia swoich obowiązków, organ notyfikujący ogranicza, zawiesza lub wycofuje notyfikację, zależnie od sytuacji oraz w zależności od wagi niespełnienia wymagań lub niewypełnienia obowiązków. Niezwłocznie informuje o tym Komisję i pozostałe państwa członkowskie.

2. W razie ograniczenia, zawieszenia lub wycofania notyfikacji albo w przypadku zaprzestania działalności przez jednostkę notyfikowaną, notyfikujące państwo członkowskie podejmuje właściwe środki w celu zapewnienia, aby aktami zajęła się inna jednostka notyfikowana lub żeby były one dostępne na odpowiedzialnych organów notyfikujących i organów nadzoru rynku.

Artykuł 34
Kwestionowanie kompetencji jednostek notyfikowanych

1. Komisja bada wszystkie przypadki, w których ma wątpliwości lub otrzymuje informację o wątpliwościach co do kompetencji jednostki notyfikowanej lub dalszego wywiązywania się przez tę jednostkę z nałożonych na nią obowiązków i zachowania zgodności z wymaganiami.

2. Na żądanie Komisji notyfikujące państwo członkowskie udziela jej wszelkich informacji dotyczących podstawy notyfikacji lub utrzymania kompetencji danej jednostki.

3. Komisja zapewnia utrzymanie w tajemnicy wszystkich wrażliwych informacji uzyskanych w trakcie dochodzenia.

4. W przypadku gdy Komisja stwierdza, że jednostka notyfikowana nie spełnia wymagań notyfikacji lub przestała je spełniać, informuje o tym fakcie notyfikujące państwo członkowskie i zwraca się do niego o podjęcie koniecznych środków naprawczych, włącznie z wycofaniem notyfikacji, jeżeli zachodzi taka potrzeba.

Artykuł 35
Obowiązki jednostek notyfikowanych w zakresie dotyczącym ich działalności

1. Jednostki notyfikowane przeprowadzają oceny zgodności według procedury oceny zgodności określonej w art. 20.

2. Oceny zgodności dokonuje się z zachowaniem odpowiednich proporcji, unikając przy tym zbędnych obciążeń dla podmiotów gospodarczych. Jednostki oceniające zgodność wykonują swe zadania, uwzględniając wielkość, sektor i strukturę zaangażowanych przedsiębiorstw, stopień złożoności technologii wykorzystywanych przy produkcji danej zabawki oraz masowy

lub seryjny charakter procesu produkcyjnego. Przestrzega się przy tym jednak stopnia rygoryzmu i poziomu ochrony wymaganych dla zgodności zabawki z niniejszą dyrektywą.

3. Jeżeli jednostka notyfikowana stwierdza, że producent nie spełnił wymagań określonych ustanowionych w art. 10 i w załączniku II lub w odpowiednich normach zharmonizowanych zobowiązuje on producenta do podjęcia stosownych środków naprawczych i nie wydaje certyfikatu badania typu WE określonego w art. 20 ust. 4.

4. W przypadku gdy w trakcie monitorowania zgodności w następstwie wydania certyfikatu badania typu WE, jednostka notyfikowana stwierdza, że zabawka przestała spełniać wymagania, zobowiązuje ona producenta do podjęcia stosownych środków naprawczych i zawiesza lub wycofuje wydany certyfikat badania typu WE, jeżeli zachodzi taka konieczność.

5. W razie niepodjęcia środków naprawczych lub jeżeli środki te nie przynoszą wymaganych skutków, jednostka notyfikowana ogranicza, zawiesza lub wycofuje wszystkie certyfikaty badania typu WE, stosownie do sytuacji.

Artykuł 36
Obowiązki jednostek notyfikowanych w zakresie informowania

1. Jednostki notyfikowane informują organ notyfikujący:
   a) o każdej odmowie, ograniczeniu, zawieszeniu lub wycofaniu certyfikatu badań typu WE;
   b) o wszelkich okolicznościach, które mogą mieć negatywny wpływ na zakres i warunki notyfikacji;
   c) o każdym przypadku żądania informacji, które otrzymały one od organów nadzoru rynku o wykonanych zadaniach związanych z oceną zgodności;
   d) na żądanie, o podejmowanych działaniach związanych z oceną zgodności będących przedmiotem ich notyfikacji oraz o innych realizowanych zadaniach, w tym o działalności transgranicznej i podwykonawstwie. 2. Jednostki notyfikowane przekazują pozostałym jednostkom notyfikowanym na mocy niniejszej dyrektywy, prowadzącym podobną działalność w zakresie oceny zgodności obejmującą te same zabawki, informacje na temat kwestii, związanych z negatywnymi, a na żądanie, również pozytywnymi rezultatami oceny zgodności.

Artykuł 37
Wymiana doświadczeń

Komisja zapewnia organizację wymiany doświadczeń między krajowymi organami państw członkowskich odpowiedzialnymi za politykę w obszarze notyfikowania.

Artykuł 38
Koordynacja jednostek notyfikowanych

Komisja zapewnia wprowadzenie i właściwą realizację koordynacji i współpracy organów notyfikowanych na mocy niniejszej dyrektywy, w formie sektorowego zespołu lub zespołów jednostek notyfikowanych.

Państwa członkowskie zapewniają, by notyfikowane przez nie jednostki uczestniczyły w pracach tej grupy (tych grup) bezpośrednio lub poprzez wyznaczonych przedstawicieli.

ROZDZIAŁ VI
OBOWIĄZKI I UPRAWNIENIA PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Artykuł 39
Zasada ostrożności

Przy podejmowaniu działań przewidzianych w niniejszej dyrektywie, w szczególności działań, o których mowa w art. 40 właściwe organy państw członkowskich należycie uwzględniają zasadę ostrożności.

Artykuł 40
Ogólny obowiązek organizowania nadzoru rynku

Państwa członkowskie, zgodnie z art. 15–29 rozporządzenia (WE) nr 765/2008, organizują i wykonują nadzór nad zabawkami wprowadzanymi do obrotu. Poza wymienionymi artykułami stosuje się także art. 41 niniejszej dyrektywy.

Artykuł 41

Zalecenia dla jednostki notyfikowanej

1. Organy nadzoru rynku mogą się zwrócić do jednostki notyfikowanej o dostarczenie informacji dotyczącej każdego certyfikatu badania typu WE, który ta jednostka wydała lub wycofała oraz informacji odnoszącej się do każdej odmowy wydania takiego certyfikatu, włącznie ze sprawozdaniami z badań oraz dokumentacją techniczną.

2. Jeżeli organ nadzoru rynku stwierdzi, że dana zabawka nie spełnia wymagań określonych w art. 10 i załączniku II, to w stosownych przypadkach poleca jednostce notyfikowanej, aby wycofała certyfikat badania typu WE w odniesieniu do takiej zabawki.

3. W razie potrzeby, a w szczególności w wypadkach określonych w drugim akapicie art. 20 ust. 4, organ nadzoru rynku poleca jednostce notyfikowanej, aby dokonała przeglądu certyfikatu badania typu WE.

Artykuł 42
Procedura postępowania w przypadku zabawek stwarzających zagrożenie na poziomie krajowym

1. W przypadku gdy organy nadzoru rynku jednego państwa członkowskiego podjęły działania zgodnie z art. 20 rozporządzenia (WE) nr 765/2008 lub mają wystarczające powody, by sądzić, że dana zabawka objęta niniejszą dyrektywą stwarza zagrożenie dla zdrowia lub bezpieczeństwa osób albo innych kwestii ważnych z punktu widzenia ochrony interesów publicznych objętych zakresem niniejszej dyrektywy, dokonują one oceny tej zabawki pod kątem spełnienia wszystkich wymagań określonych w niniejszej dyrektywie. Odpowiednie podmioty gospodarcze współpracują, o ile to konieczne, z organami nadzoru rynku. Jeśli w toku tej oceny organy nadzoru rynku stwierdzają, że dana zabawka nie spełnia wymagań określonych w niniejszej dyrektywie, żądają one niezwłocznie od zainteresowanego podmiotu gospodarczego podjęcia odpowiednich działań naprawczych w celu doprowadzenia zabawki do zgodności z tymi wymaganiami, wycofania zabawki z obrotu lub jej odzyskania w wyznaczonym przez siebie rozsądnym terminie, stosownym do charakteru zagrożenia. Organy nadzoru rynku powiadamiają odpowiednią jednostkę notyfikowaną. Artykuł 21 rozporządzenia (WE) nr 765/2008 ma zastosowanie do środków, o których mowa w akapicie drugim niniejszego ustępu.

2. W przypadku gdy organy nadzoru rynku uznają, że niezgodność nie ogranicza się wyłącznie do terytorium kraju, w którym prowadzą nadzór, informują one Komisję oraz pozostałe państwa członkowskie o wynikach oceny oraz działaniach, których podjęcia zażądały od danego podmiotu gospodarczego.

3. Zainteresowany podmiot gospodarczy zapewnia podjęcie właściwych działań naprawczych w odniesieniu do zabawek, które udostępnił on na rynku Wspólnoty.

4. W przypadku gdy zainteresowany podmiot gospodarczy nie podejmuje odpowiednich działań naprawczych w terminie, o którym mowa w akapicie drugim ust. 1, organy nadzoru rynku podejmują odpowiednie środki tymczasowe w celu zakazania lub ograniczenia udostępniania zabawki na ich rynkach krajowych, wycofania zabawki z obrotu lub jej odzyskania. Przekazują one niezwłocznie Komisji i pozostałym państwom członkowskim informacje na temat tych środków.

5. Informacje, o których mowa w ust. 4, zawierają wszelkie dostępne szczegóły, przede wszystkim dane umożliwiające identyfikację zabawki niespełniającej warunków zgodności, informacje na temat pochodzenia zabawki, charakteru zarzucanej niezgodności i związanego z tym zagrożenia oraz rodzaju i okresu obowiązywania przyjętych środków krajowych, a także

stanowisko przedstawione przez zainteresowany podmiot gospodarczy. W szczególności organy nadzoru rynku wskazują, czy brak zgodności wynika z:

a) niespełnienia przez zabawkę wymagań związanych ze zdrowiem lub bezpieczeństwem osób lub;
b) uchybień w normach zharmonizowanych, o których mowa w art. 13, przyznających domniemanie zgodności. 6. Państwa członkowskie inne niż państwo członkowskie, które wszczęło procedurę niezwłocznie informują Komisję i pozostałe państwa członkowskie o wszystkich przyjętych środkach i przekazują wszystkie informacje dotyczące niezgodności danej zabawki, którymi dysponują, a w przypadku sprzeciwu wobec notyfikowanego środka krajowego, przedstawiają swoje zastrzeżenia.

7. W przypadku gdy w terminie 3 miesięcy od otrzymania informacji, o których mowa w ust. 4, ani żadne państwo członkowskie, ani Komisja nie zgłosiły sprzeciwu wobec środka tymczasowego przyjętego przez dane państwo członkowskie, środek ten uznaje się za uzasadniony.

8. Państwa członkowskie zapewniają niezwłoczne podjęcie właściwych środków ograniczających w odniesieniu do danej zabawki, np. wycofanie zabawki z obrotu.

Artykuł 43
Procedura w sprawie środków ochronnych na poziomie Wspólnoty

1. W przypadku gdy po ukończeniu procedury określonej w art. 42 ust. 3 i 4 zgłaszane są zastrzeżenia wobec krajowego środka państwa członkowskiego, lub jeżeli Komisja stwierdza sprzeczność krajowego środka z prawodawstwem wspólnotowym, Komisja niezwłocznie rozpoczyna konsultacje z państwami członkowskimi i zainteresowanym podmiotem gospodarczym (zainteresowanymi podmiotami gospodarczymi) oraz ocenia ten środek krajowy. Na podstawie wyników tej oceny Komisja podejmuje decyzję, czy dany środek jest uzasadniony, czy nie. Komisja kieruje swoją decyzję do wszystkich państw członkowskich i niezwłocznie informuje o niej państwa członkowskie i dany podmiot gospodarczy (dane podmioty gospodarcze).

2. W razie uznania krajowego środka za uzasadniony wszystkie państwa członkowskie podejmują środki konieczne do zapewnienia wycofania z ich rynku zabawki niespełniającej wymagań i informują o nich Komisję. W przypadku uznania krajowego środka za nieuzasadniony państwo członkowskie zobowiązane jest uchylić go.

3. W razie uznania krajowego środka za uzasadniony i stwierdzenia, że niezgodność zabawki wynika z uchybień w normach zharmonizowanych, o których mowa w art. 42 ust. 5 lit. b), Komisja powiadamia właściwą europejską organizację normalizacyjną (właściwe europejskie organizacje normalizacyjne) i kieruje sprawę do komitetu utworzonego na mocy art. 5 dyrektywy 98/34/WE. Komitet konsultuje się z właściwą europejską organizacją normalizacyjną (właściwymi europejskimi organizacjami normalizacyjnymi) i niezwłocznie wydaje opinię.

Artykuł 44
Wymiana informacji – Wspólnotowy system szybkiego informowania

Jeżeli środek określony w art. 42 ust. 4 jest rodzajem środka, który zgodnie z art. 22 rozporządzenia (WE) nr 765/2008 należy zgłosić za pośrednictwem wspólnotowego systemu szybkiego informowania (RAPEX), nie jest konieczne oddzielne zgłoszenie na mocy art. 42 ust. 4 niniejszej dyrektywy, pod warunkiem że spełnione są następujące warunki:

a) zgłoszenie za pośrednictwem systemu wspólnotowego systemu szybkiego informowania wskazuje, że notyfikacja środka jest również wymagana niniejszą dyrektywą;
b) potwierdzające dowody określone w art. 42 ust. 5 zawarte są w zgłoszeniu za pośrednictwem wspólnotowego systemu szybkiego informowania.

Artykuł 45
Brak zgodności pod względem formalnym

1. Bez uszczerbku dla art. 42, w przypadku gdy państwo członkowskie dokona jednego z poniższych ustaleń, zobowiązuje ono właściwy podmiot gospodarczy do usunięcia występującej niezgodności:

a) oznakowanie CE zostało umieszczone z pogwałceniem art. 16 lub art. 17;
b) nie umieszczono oznakowania CE;
c) nie sporządzono deklaracji zgodności WE;
d) deklaracja zgodności WE nie została sporządzona w prawidłowy sposób;
e) dokumentacja techniczna jest niedostępna albo niekompletna.

2. W przypadku gdy niezgodność, o której mowa w ust. 1, nadal utrzymuje się, dane państwo członkowskie jest zobowiązane podjąć odpowiednie środki w celu ograniczenia lub zakazania udostępniania zabawki na rynku, lub zapewnić, aby została ona wycofana z obrotu lub odzyskana.

ROZDZIAŁ VII
PROCEDURY KOMITETU

Artykuł 46
Zmiany i środki wykonawcze

1. Komisja może zmienić następujące przepisy w celu dostosowania ich do postępu technicznego i naukowego:

a) załącznik I;
b) punkty 11 i 13 w części III załącznika II;
c) załącznik V.

Środki te, mające na celu zmianę elementów innych niż istotne niniejszej dyrektywy, przyjmuje się zgodnie z procedurą regulacyjną połączoną z kontrolą, o której mowa w art. 47 ust. 2.

2. Komisja może przyjąć szczegółowe maksymalne wartości dla substancji chemicznych zastosowanych w zabawkach przeznaczonych do użytku przez dzieci w wieku poniżej 36 miesięcy lub w innych zabawkach przeznaczonych do wkładania do ust., biorąc pod uwagę wymagania dotyczące opakowania żywności, o których mowa w rozporządzeniu (WE) nr 1935/2004 oraz w szczególnych właściwych przepisach dotyczących określonych materiałów, a także różnice między zabawkami i materiałami stykającymi się z żywnością. Dlatego Komisja zmienia odpowiednio dodatek C do załącznika II do niniejszej dyrektywy. Środki te, mające na celu zmianę elementów innych niż istotne niniejszej dyrektywy poprzez jej uzupełnienie, są przyjmowane zgodnie z procedurą regulacyjną połączoną z kontrolą, o której mowa w art. 47 ust. 2 niniejszej dyrektywy.

3. Komisja może podjąć decyzję dotyczącą stosowania w zabawkach substancji lub mieszanin zaklasyfikowanych jako rakotwórcze, mutagenne szkodliwie działających na rozrodczość, należących do kategorii określonych w sekcji 5 dodatku B do załącznika II i cenionych przez właściwy komitet naukowy, oraz odpowiednio zmienić dodatek A do załącznika II. Środki te, mające na celu zmianę elementów innych niż istotne niniejszej dyrektywy poprzez jej uzupełnienie, przyjmuje się zgodnie z procedurą regulacyjną połączoną z kontrolą, o której mowa w art. 47 ust. 2.

Artykuł 47
Procedura Komitetu

1. Komisję wspomaga Komitet.

2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5a ust. 1–4 oraz art. 7 decyzji 1999/468/WE, z uwzględnieniem jej art. 8.

ROZDZIAŁ VIII
SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ADMINISTRACYJNE

Artykuł 48
Sprawozdania

Do dnia 20 lipca 2014 r., a następnie co pięć lat, państwa członkowskie przesyłają Komisji sprawozdanie ze stosowania niniejszej dyrektywy.

Sprawozdanie to zawiera ocenę sytuacji dotyczącej bezpieczeństwa zabawek i skuteczności funkcjonowania niniejszej dyrektywy oraz prezentację przeprowadzanych przez to państwo członkowskie działań związanych z nadzorem rynku.

Komisja sporządza i publikuje podsumowanie tych raportów krajowych.

Artykuł 49
Przejrzystość i poufność

Przy przyjmowaniu przez właściwe organy państw członkowskich oraz przez Komisję środków na mocy niniejszej dyrektywy obowiązują przepisy dotyczących przejrzystości i poufności określone w art. 16 dyrektywy 2001/95/WE.

Artykuł 50
Uzasadnienie środków

Jakikolwiek środek podjęty na mocy niniejszej dyrektywy, aby zakazać wprowadzenia zabawki do obrotu lub je ograniczyć, albo, aby wycofać zabawkę z obrotu lub odzyskać ją od konsumentów, zawiera dokładną podstawę, w oparciu o którą środek ten podjęto.

Zainteresowana strona jest niezwłocznie powiadamiana o takich środkach, a tym samym powiadamiana jest o środkach odwoławczych przysługujących jej zgodnie z obowiązującym prawem w danym państwie członkowskim oraz o terminach mających zastosowanie do takich środków.

Artykuł 51
Sankcje

Państwa członkowskie ustanawiają przepisy w sprawie sankcji dla podmiotów gospodarczych, w tym sankcje karne w odniesieniu do poważnych wykroczeń, stosowanych w razie naruszeń przepisów krajowych, przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą i podejmują wszelkie niezbędne czynności w celu zapewnienia stosowania tych sankcji.

Przewidziane kary są skuteczne, współmierne i odstraszające oraz mogą zostać zaostrzone, w przypadku gdy dany podmiot gospodarczy w przeszłości naruszył w podobny sposób przepisy niniejszej dyrektywy.

Państwa członkowskie powiadamiają Komisję o ustanowionych przepisach do dnia 20 lipca 2011 r. i niezwłocznie zgłaszają wszystkie późniejsze zmiany, które ich dotyczą

ROZDZIAŁ IX
PRZEPISY KOŃCOWE I PRZEJŚCIOWE

Artykuł 52
Stosowanie dyrektyw 85/374/EWG i 2001/95/WE

1. Niniejsza dyrektywa nie ma wpływu na dyrektywę 85/374/EWG.
2. Dyrektywę 2001/95/WE stosuje się do zabawek, zgodnie z jej art. 1 ust. 2.

Artykuł 53
Okresy przejściowe

1. Państwa członkowskie nie utrudniają udostępniania na rynku zabawek zgodnych z dyrektywą 88/373/EWG i które zostały wprowadzone do obrotu przed dniem 20 lipca 2011 r.

2.[20] Oprócz przepisów ust. 1 państwa członkowskie nie utrudniają udostępniania na rynku zabawek zgodnych z wszystkimi wymaganiami niniejszej dyrektywy, z wyjątkiem tych określonych w części III załącznika II, pod warunkiem że zabawki te spełniają wymagania określone w sekcji 3 części II załącznika II do dyrektywy 88/378/EWG i że zostały wprowadzone do obrotu przed dniem 20 lipca 2013 r.

Artykuł 54
Transpozycja

Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia 20 stycznia 2011 r. Państwa członkowskie niezwłocznie przekazują Komisji odnośne informacje.

Państwa członkowskie stosują te przepisy od dnia 20 lipca 2011 r.

Środki przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odesłanie do niniejszej dyrektywy lub odesłanie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odesłania określane są przez państwa członkowskie.

Państwa członkowskie przekażą Komisji tekst przepisów prawa krajowego implementującego zapisy objęte niniejszą dyrektywą.

Artykuł 55
Uchylenie[21]

Dyrektywa 88/378/EWG, z wyjątkiem art. 2 ust. 1 i sekcji 3 części II załącznika II, zostaje uchylona ze skutkiem od dnia 20 lipca 2011 r. Artykuł 2 ust. 1 i sekcja 3 części II załącznika II zostają uchylone ze skutkiem od dnia 20 lipca 2013 r. Odniesienia do uchylonej dyrektywy traktuje się jak odniesienia do niniejszej dyrektywy.

20 Artykuł 53 ust. 2 zmieniony sprostowaniem z dnia 31.12.2013 r. (Dz.Urz. UE L z 2013 r. Nr 355, poz. 92), które wchodzi w życie 31.12.2013 r.

21 Artykuł 55 zmieniony sprostowaniem z dnia 31.12.2013 r. (Dz.Urz. UE L z 2013 r. Nr 355, poz. 92), które wchodzi w życie 31.12.2013 r.

Artykuł 56
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 57
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia 18 czerwca 2009 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego	*W imieniu Rady*
H.-G. Pöttering	Š. Füle
Przewodniczący	*Przewodniczący*

ZAŁĄCZNIK I
Wykaz produktów, które w szczególności nie są uważane za zabawki w rozumieniu niniejszej dyrektywy
(o których mowa w art. 2 ust. 1)[22]

1. Dekoracje związane ze świętami i obchodami
2. Produkty dla kolekcjonerów, pod warunkiem że na produkcie lub na jego opakowaniu znajduje się widoczna i czytelna informacja, że jest on przeznaczony dla kolekcjonerów w wieku powyżej 14 lat. Dotyczy to takich produktów jak:
   a) precyzyjne i wierne modele w zmniejszonej skali;
   b) zestawy do montażu precyzyjnych modeli w zmniejszonej skali;
   c) lalki ludowe i lalki dekoracyjne oraz inne podobne produkty;
   d) historyczne repliki zabawek; oraz
   e) wierne kopie prawdziwej broni palnej
3. Sprzęt sportowy, włącznie z wrotkami, łyżworolkami i deskorolkami przeznaczonymi dla dzieci o masie ciała powyżej 20 kg
4. Rowery o maksymalnej wysokości siodełka przekraczającej 435 mm, mierzonej jako pionowa odległość od podłoża do górnej powierzchni siodełka, przy siodełku w położeniu poziomym i wsporniku siodełka ustawionym na znaku minimalnego wsunięcia

22 Załącznik I zmieniony sprostowaniem z dnia 31.12.2013 r. (Dz.Urz. UE L z 2013 r. Nr 355, poz. 92), które wchodzi w życie 31.12.2013 r.

5. Hulajnogi i inne środki transportu przeznaczone do użytku sportowego lub poruszania się po drogach lub ścieżkach publicznych

6. Pojazdy o napędzie elektrycznym, przeznaczone do poruszania się po drogach i ścieżkach publicznych lub chodnikach

7. Sprzęt do pływania i nurkowania przeznaczony do używania w głębokiej wodzie oraz przyrządy do nauki pływania dla dzieci, takie jak foteliki do pływania lub akcesoria do pływania

8. Puzzle składające się z więcej niż 500 elementów

9. Broń pneumatyczna i pistoleciki pneumatyczne, z wyjątkiem broni wodnej pistolecików wodnych oraz łuków strzeleckich o długości ponad 120 cm

10. Sztuczne ognie, włącznie ze spłonkami, które nie są przeznaczone specjalnie dla zabawek

11. Produkty i gry, w których używa się zaostrzonych pocisków, takie jak zestawy rzutek z metalowymi zakończeniami

12. Funkcjonalne produkty edukacyjne, takie jak elektryczne piekarniki, żelazka lub inne produkty funkcjonalne, zasilane napięciem nominalnym przekraczającym 24 V, sprzedawane wyłącznie dla celów edukacyjnych i przeznaczone do użytku pod nadzorem osoby dorosłej

13. Produkty przeznaczone do użytku w celach edukacyjnych w szkołach i innym kontekście oświatowym pod nadzorem dorosłego instruktora, takie jak sprzęt naukowy

14. Sprzęt elektroniczny, taki jak komputery osobiste oraz konsole do gier wykorzystujące interaktywne oprogramowanie i związane z nimi urządzenia peryferyjne, o ile ten sprzęt elektroniczny lub związane z nimi urządzenia peryferyjne nie są specjalnie zaprojektowane i przeznaczone dla dzieci i same w sobie nie mają wartości zabawowej, takie jak specjalnie zaprojektowane komputery osobiste, klawiatury, dżojstiki lub kierownice

15. Oprogramowanie interaktywne, przeznaczone do użytku w wolnym czasie oraz rozrywki, takie jak gry komputerowe i ich nośniki, np. CD

16. Smoczki

17. Oświetlenie przeznaczone dla dzieci

18. Transformatory elektryczne do zabawek

19. Dodatki do ubrań dla dzieci, które nie są przeznaczone do zabawy.

ZAŁĄCZNIK II
WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA[23]

I. Właściwości fizyczne i mechaniczne

1. Zabawki i ich części oraz, w przypadku zabawek mocowanych, ich umocowanie, muszą mieć wymaganą wytrzymałość mechaniczną oraz, w odpowiednim przypadku, taką stabilność,

23 Załącznik II zmieniony dyrektywą z dnia 2.03.2012 r. (Dz.Urz. UE L Nr 64, poz. 7), która wchodzi w życie 23.03.2012 r.; zmieniony rozporządzeniem z dnia 17.07.2013 r. (Dz.Urz. UE L z 2013 r. Nr 195, poz. 16), które wchodzi w życie 20.07.2013 r.; zmieniony sprostowaniem z dnia 31.12.2013 r. (Dz.Urz. UE L z 2013 r. Nr 355, poz. 92), które wchodzi w życie 31.12.2013 r.

która pozwala na to, aby przy obciążeniach, jakim są poddawane podczas używania, nie powstały uszkodzenia lub odkształcenia, które mogłyby spowodować ryzyko obrażeń fizycznych.

2. Dostępne krawędzie, części wystające, przewody, kable i umocowania na zabawkach muszą być zaprojektowane i wytworzone w taki sposób, aby ryzyko zranienia z powodu kontaktu z nimi było jak najmniejsze.

3. Zabawki muszą być tak zaprojektowane i wytworzone, aby nie stanowić żadnego zagrożenia lub tylko minimalne zagrożenie związane z używaniem zabawki, które mogłoby być spowodowane ruchem ich części.

a) Zabawki i ich części nie mogą stwarzać ryzyka uduszenia.

b) Zabawki i ich części nie mogą stwarzać ryzyka uduszenia poprzez odcięcie dopływu powietrza w wyniku zewnętrznego zatkania dróg oddechowych przez ust. i nos.

c) Zabawki i ich części muszą mieć takie wymiary, aby nie stwarzać ryzyka uduszenia poprzez odcięcie dopływu powietrza w wyniku wewnętrznego zatkania przez przedmioty zaklinowane w ustach lub gardle albo przedmioty, które utkwiły przy wejściu do dolnych dróg oddechowych.

d) Zabawki, które są specjalnie przeznaczone dla dzieci w wieku poniżej 36 miesięcy i ich części składowe oraz wszelkie dające się odłączyć elementy tych zabawek, muszą posiadać takie wymiary, aby uniemożliwić ich połknięcie lub przedostanie się do dróg oddechowych. Dotyczy to także innych zabawek, które są przeznaczone do wkładania do ust oraz ich części składowych oraz wszelkich dających się odłączyć elementów tych zabawek.

e) Opakowania, w których znajdują się zabawki przy sprzedaży detalicznej, nie mogą stwarzać ryzyka odcięcia dopływu powietrza ani uduszenia (asfiksji) poprzez zewnętrzne zatkanie dróg oddechowych przez ust. i nos.

f) Zabawki znajdujące się w żywności lub wmieszane w żywność muszą posiadać własne opakowanie. Opakowanie to, w dostarczonej postaci, musi mieć takie wymiary, aby uniknąć ryzyka połknięcia lub przedostania się do dróg oddechowych.

g) Opakowania zabawek, o których mowa w lit. e) i f), o kształcie kulistym, jajowatym lub elipsoidalnym, oraz wszelkie elementy dające się odłączyć od nich lub od cylindrycznych opakowań zabawek o zaokrąglonych brzegach powinny mieć takie wymiary, aby nie powodować wewnętrznego zatkania dróg oddechowych wskutek ich zaklinowania w ustach czy gardle lub utkwienia przy wejściu do dolnych dróg oddechowych.

h) Zabawki solidnie połączone z produktem żywnościowym w chwili spożycia, w taki sposób, że produkt żywnościowy musi zostać spożyty, aby uzyskać bezpośredni dostęp do zabawki, są zakazane. Części zabawek połączone bezpośrednio z produktem żywnościowym w inny sposób spełniają wymagania określone w lit. c) i d).

5. Zabawki przeznaczone do zabawy w wodzie muszą być zaprojektowane i wytworzone w taki sposób, aby zmniejszyć, w miarę możliwości, biorąc pod uwagę zalecany sposób użycia

zabawki, jakiekolwiek ryzyko utraty zdolności zabawki do unoszenia się na powierzchni wody oraz utraty zdolności utrzymywania dziecka.

6. Zabawki, do których wnętrza można się dostać i które z tej przyczyny stanowią zamkniętą przestrzeń dla osób znajdujących się wewnątrz, muszą posiadać wyjście, które użytkownik może z łatwością otworzyć od środka.

7. Zabawki dające użytkownikom możliwość poruszania się muszą, w miarę możliwości, posiadać system hamulcowy, który jest odpowiedni dla takiego typu zabawki i jest dostosowany do energii kinetycznej, wytworzonej przez zabawkę. Taki system musi być łatwy w użyciu przez użytkownika i nie stwarzać ryzyka wypadnięcia lub obrażeń fizycznych użytkownika lub osób trzecich.

Maksymalna prędkość konstrukcyjna pojazdów dla dzieci o napędzie elektrycznym musi być tak ograniczona, aby zmniejszyć ryzyko obrażeń fizycznych.

8. Rodzaj i skład pocisków oraz energia kinetyczna, jaką mogą one osiągnąć przy wystrzeliwaniu z zabawki zaprojektowanej w tym celu, muszą być takie, że, biorąc pod uwagę charakter zabawki, nie istnieje ryzyko odniesienia obrażeń fizycznych przez użytkownika lub osoby trzecie.

9. Zabawki muszą być wytworzone w sposób gwarantujący, że:

a) maksymalna i minimalna temperatura wszelkich dostępnych powierzchni nie powoduje obrażeń przy dotknięciu; oraz

b) ciecze i gazy zawarte w zabawce nie osiągają temperatur lub ciśnień, których uwolnienie z zabawki, inne niż z przyczyn niezbędnych dla sprawnego jej funkcjonowania, mogą spowodować oparzenia lub innego typu obrażenia fizyczne.

10. Zabawki zaprojektowane do wydawania dźwięku są zaprojektowane i wytworzone w taki sposób pod względem maksymalnych wartości hałasu impulsowego i ciągłego w taki sposób, aby wydawany przez nie dźwięk nie mógł uszkodzić słuchu dzieci.

11. Zabawki ruchowe są tak wytworzone, aby w miarę możliwości ograniczać ryzyko zmiażdżenia lub uchwycenia części ciała lub odzieży oraz ryzyko upadków, uderzeń oraz utonięcia. W szczególności wszelkie ich powierzchnie dostępne do zabawy dla jednego dziecka lub większej liczby dzieci powinny być zaprojektowane tak, aby udźwignąć ich ciężar.

II. Palność

1. Zabawki nie mogą stanowić niebezpiecznego, palnego elementu środowiska, w którym przebywa dziecko. Dlatego muszą być wykonane z materiałów, które spełniają jeden lub więcej z następujących warunków:

a) nie palą się w razie bezpośredniego zetknięcia z płomieniem lub iskrą, lub innym potencjalnym źródłem ognia;

b) nie są łatwopalne (płomień zanika natychmiast z chwilą zniknięcia źródła ognia, który go powoduje);

c) jeżeli się zapalą, to palą się powoli i ogień ten rozprzestrzenia się wolno;

d) niezależnie od składu chemicznego zabawki są tak zaprojektowane, aby mechanicznie opóźnić proces spalania.

Takie materiały palne nie mogą stanowić ryzyka zapalenia dla innych materiałów użytych w zabawce.

2. Zabawki, które z przyczyn niezbędnych dla ich funkcjonowania zawierają substancje lub mieszaniny spełniające kryteria klasyfikacji określone w sekcji I dodatku B, w szczególności materiały i wyposażenie do eksperymentów chemicznych, montażu modeli, modelowania plastycznego lub ceramicznego, emaliowania, fotografowania lub podobnych czynności, nie mogą zawierać jako takie substancji lub mieszanin, które mogą stać się łatwopalne z powodu utraty niepalnych składników lotnych.

3. Zabawki, poza stosowanymi w zabawkach kapiszonami, nie mogą zawierać substancji wybuchowych ani elementów lub substancji, które grożą wybuchem podczas używania, jak określono w art. 10 ust. 2.

4. Zabawki oraz, w szczególności, zabawki i gry chemiczne nie mogą zawierać takich substancji lub mieszanin:

a) które po zmieszaniu mogą wybuchnąć: poprzez reakcję chemiczną lub ogrzewanie po zmieszaniu z substancjami utleniającymi;

b) które mogą wybuchnąć po zmieszaniu z substancjami utleniającymi; oraz

c) które zawierają składniki lotne, palne w powietrzu i które mogą wytworzyć palne lub wybuchowe mieszaniny pary/powietrza.

III. Właściwości chemiczne

1. Zabawki są zaprojektowane i wytworzone w taki sposób, że podczas używania nie występuje ryzyko niekorzystnych skutków dla zdrowia ludzkiego związane z narażeniem na działanie substancji lub mieszanin chemicznych, z których zabawki się składają lub które zawierają, jak określono w art. 10 ust. 2.

Zabawki muszą być zgodne z odpowiednimi przepisami Wspólnoty dotyczącymi niektórych kategorii produktów lub ograniczeń stosowania niektórych substancji i mieszanin.

2. Zabawki, które same są substancjami lub mieszaninami muszą być także zgodne z dyrektywą Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych[24], dyrektywą 1999/45/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 maja 1999 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania preparatów niebezpiecznych[25] oraz rozporządzenie (WE) nr 1272/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania sub-

24 Dz.U. 196 z 16.8.1967, s. 1.

25 Dz.U. L 200 z 30.7.1999, s. 1.

stancji i mieszanin[26], odnoszące się odpowiednio do klasyfikacji, pakowania i oznakowania niektórych substancji i mieszanin.

3. Bez uszczerbku dla ograniczeń, o których mowa w pkt 1 akapicie drugim, substancje zaklasyfikowane jako rakotwórcze, mutagenne działające szkodliwie na rozrodczość (CMR) kategorii 1 A, 1B lub 2 na mocy rozporządzenia (WE) nr 1272/2008 nie są stosowane w zabawkach, w częściach składowych zabawek lub w mikrostrukturalnie odrębnych częściach zabawek.

4. Na zasadzie odstępstwa od przepisów pkt 3 substancje lub mieszaniny zaklasyfikowane jako CMR kategorii określonych w sekcji 3 dodatku B mogą być używane w zabawkach, w częściach składowych zabawek lub w mikrostrukturalnie odrębnych częściach zabawek pod warunkiem że spełniony jest jeden lub więcej z następujących warunków:

a) te substancje i mieszaniny są zawarte w indywidualnych stężeniach równych lub niższych niż odpowiednie stężenia określone we wspólnotowych aktach prawnych, o których mowa w sekcji 2 dodatku B niniejszego załącznika dla klasyfikacji mieszanin zawierających takie substancje;
b) te substancje i mieszaniny są niedostępne w jakiejkolwiek postaci dla dzieci, włączając w to możliwość wdychania, kiedy zabawka jest używana w sposób określony w art. 10 ust. 2 akapit pierwszy;
c) podjęta została decyzja zgodnie z art. 46 ust. 3, aby zezwolić na stosowanie substancji lub mieszaniny, przy czym substancja lub mieszanina oraz ich dozwolone stosowania zostały wymienione w wykazie umieszczonym w dodatku A.

Decyzję taką można podjąć, jeżeli spełnione są następujące warunki:

(i) użycie substancji lub mieszaniny zostało ocenione przez odpowiedni komitet naukowy i uznane za bezpieczne, w szczególności pod względem narażenia na jej działanie;
(ii) nie istnieją odpowiednie substancje ani mieszaniny alternatywne, co zostało udokumentowane w analizie rozwiązań alternatywnych; oraz
(iii) nie jest zabronione stosowanie substancji lub mieszaniny w artykułach konsumpcyjnych na mocy rozporządzenia (WE) nr 1907/2006

Komisja upoważnia odpowiedni komitet naukowy do ponownej oceny tych substancji lub mieszanin, kiedy tylko powstają obawy co do ich bezpieczeństwa, oraz najpóźniej co pięć lat od daty podjęcia decyzji zgodnie z art. 46 ust. 3.

5. Na zasadzie odstępstwa od przepisów pkt 3 substancje lub mieszaniny zaklasyfikowane jako CMR kategorii określonych w sekcji 4 dodatku B mogą być używane w zabawkach, w częściach składowych zabawek lub w mikrostrukturalnie odrębnych częściach zabawek pod warunkiem że:

26 Dz.U. L 353 z 31.12.2008, s. 1.

a) te substancje i mieszaniny są zawarte w indywidualnych stężeniach równych lub niższych niż odpowiednie stężenia określone we wspólnotowych aktach prawnych, o których mowa w sekcji 2 dodatku B dla klasyfikacji mieszanin zawierających takie substancje; lub
b) te substancje i mieszaniny są niedostępne w jakiejkolwiek postaci dla dzieci, włączając w to możliwość wdychania, kiedy zabawka jest używana w sposób określony w art. 10 ust. 2 akapit pierwszy; lub
c) podjęta została decyzja zgodnie z art. 46 ust. 3, w celu zezwolenia na stosowanie substancji lub mieszaniny, przy czym substancja lub mieszanina oraz ich dozwolone stosowania zostały wymienione w wykazie umieszczonym w dodatku A.

Decyzję taką można podjąć, jeżeli spełnione są następujące warunki:

(i) użycie substancji lub mieszaniny zostało ocenione przez odpowiedni komitet naukowy i uznane za bezpieczne, w szczególności pod względem narażenia na jej działanie; oraz
(ii) nie jest zabronione stosowanie substancji lub mieszaniny w artykułach konsumpcyjnych na mocy rozporządzenia (WE) nr 1907/2006

Komisja upoważnia odpowiedni komitet naukowy do ponownej oceny tych substancji lub mieszanin, kiedy tylko powstają obawy co do ich bezpieczeństwa, oraz najpóźniej co pięć lat od daty podjęcia decyzji zgodnie z art. 46 ust. 3.

6. Punkty 3, 4 i 5 nie mają zastosowania do niklu w stali nierdzewnej.

7. Punkty 3, 4 i 5 nie mają zastosowania do materiałów spełniających wymagania w zakresie poszczególnych dopuszczalnych wartości, określonych w dodatku C, lub dopóki takie przepisy nie zostaną ustanowione, lecz nie później niż do dnia 20 lipca 2017 r., do materiałów objętych przepisami dotyczącymi materiałów wchodzących w kontakt z żywnością i zgodnych z tymi przepisami, określonymi w rozporządzeniu (WE) nr 1935/2004 oraz w środkach szczególnych dotyczących określonych materiałów.

8. Bez uszczerbku dla stosowania pkt 3 i 4, użycie nitrozoamin i substancji zdolnych do tworzenia nitrozoamin jest zabronione w zabawkach przeznaczonych dla używania przez dzieci poniżej 36 miesięcy lub w innych zabawkach przeznaczonych do wkładania do ust. jeżeli migracja substancji jest równa lub wyższa niż 0,05 mg/kg w odniesieniu do nitrozoamin i 1 mg/kg w odniesieniu do substancji zdolnych do tworzenia nitrozoamin.

9. Komisja dokonuje systematycznej i regularnej oceny występowania substancji lub materiałów stwarzających zagrożenie w zabawkach. Oceny takie uwzględniają sprawozdania organów nadzoru rynku oraz obawy wyrażone przez państwa członkowskie i zainteresowane podmioty.

10. Zabawki kosmetyczne, takie jak kosmetyki dla lalek, spełniają wymagania dotyczące składu i oznakowania ustalone w dyrektywie Rady 76/768/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w spra-

wie zbliżenia przepisów państw członkowskich odnoszących się do produktów kosmetycznych[27].

11. Zabawki nie mogą zawierać następujących substancji zapachowych mogących powodować alergie:

Nr	Nazwa substancji zapachowej mogącej powodować alergie	Numer CAS
(1)	Olejek Oman wielki (Inula helenium)	97676-35-2
(2)	Izotiocyjanian allilu	57-06-7
(3)	Cyjanek benzylu	140-29-4
(4)	4-tert-butylofenol	98-54-4
(5)	Olejek komosowy	8006-99-3
(6)	Alkohol cyklamenowy	4756-19-8
(7)	Maleinian dimetylu	141-05-9
(8)	Dihydrokumaryna	119-84-6
(9)	2,4-dihydroksy-3-metylobenzaldehyd	6248-20-0
(10)	3,7-dimetylo-2-okten-1-ol (6,7-Diwodorogeraniol)	40607-48-5
(11)	4,6-dimetylo-8-trzeciorzędowa-butylkumaryna	17874-34-9
(12)	Dimetylo-cytrakonian	617-54-9
(13)	7,11-dimetylo-4,6,10-dodekatrien-3-on	26651-96-7
(14)	6,10-dimetylo-3,5,9-undekatrien-2-on	141-10-6
(15)	Difenyloamina	122-39-4
(16)	Akrylan etylu	140-88-5
(17)	Liść figowy, świeży i preparaty	68916-52-9
(18)	Trans-2-heptenal	18829-55-5
(19)	Trans-2-heksenolowy acetal dietylowy	67746-30-9
(20)	Trans-2-heksenolowy acetal Dietylowy	18318-83-7
(21)	Alkohol hydroabietylowy	13393-93-6
(22)	4-etoksyfenol	622-62-8
(23)	6-izopropylo-2-dekahydronaftalen	34131-99-2
(24)	7-metoksykumaryna	531-59-9
(25)	4-metoksyfenol	150-76-5

27 Dz.U. L 262 z 27.9.1976, s. 169.

(26)	4-(p-metoksyfenylo)-3-buten-2-on	943-88-4
(27)	1-(p-metoksyfenylo)-1-penten-3-on	104-27-8
(28)	Metyl trans-2-butylenowy	623-43-8
(29)	6-metylokumaryna	92-48-8
(30)	7-metylokumaryna	2445-83-2
(31)	5-metylo-2,3-heksanodion	13706-86-0
(32)	Olejek z korzeni Kostus *(Saussurea lappa Clarke)*	8023-88-9
(33)	7-etoksy-4-metylokumaryna	87-05-8
(34)	Heksahydrokumaryna	700-82-3
(35)	Balsam peruwiański, crude *(Exudation Myroxylon pereirae Royale Klotzsch)*	8007-00-9
(36)	2-Pentylidenocykloheksanol	25677-40-1
(37)	3,6,10-trimetylo-3,5,9-undekatrien-2-on	1117-41-5
(38)	Olejek werbenowy *(Lippia citriodora Kunth)*	8024-12-2
(39)	Piżmo ambrowe (4-tert-butyl-3-methoxy-2, 6-dinitrotoluen)	83-66-9
(40)	4-fenylo-3-buten-2-on	122-57-6
(41)	Cynamonian amylu	122-40-7
(42)	Alkohol amylocynamonowy	101-85-9
(43)	Alkohol benzylowy	100-51-6
(44)	Salicylan benzylu	118-58-1
(45)	Alkohol cynamonowy	104-54-1
(46)	Aldehyd cynamonowy	104-55-2
(47)	Cytral	5392-40-5
(48)	Kumaryna	91-64-5
(49)	Eugenol	97-53-0
(50)	Geraniol	106-24-1
(51)	Hydroksycytronellal	107-75-5
(52)	Aldehyd hydroksy-metylopentylo--cykloheksenokarbo-ksylowy	31906-04-4
(53)	Izoeugenol	97-54-1
(54)	Wyciągi z mchu dębowego	90028-68-5

(55)	Ekstrakt z mchu drzewnego	90028-67-4

Śladowa obecność wymienionych zapachów jest jednak dopuszczalna, pod warunkiem, iż jest ona nieunikniona z punktu widzenia technicznego, przy zastosowaniu zasad dobrej praktyki wytwarzania i nie przekracza 100 mg/kg.

Dodatkowo, na zabawce, na przytwierdzonej etykiecie lub na opakowaniu, umieszcza się nazwy następujących substancji zapachowych mogących powodować alergie, jeżeli dodano je do zabawki w stężeniach przekraczających 100 mg/kg wagi zabawki lub jej części składowych.

Nr	Nazwa substancji zapachowej mogącej powodować alergie	Numer CAS
(1)	Alkohol anyżowy	105-13-5
(2)	Benzoesan benzylu	120-51-4
(3)	Cynamonian benzylu	103-41-3
(4)	Cytronellol	106-22-9
(5)	Farnezol	4602-84-0
(6)	Aldehyd heksylocynamonowy	101-86-0
(7)	Lilial	80-54-6
(8)	D-limonen	5989-27-5
(9)	Linalol	78-70-6
(10)	Węglan metyloheptynu	111-12-6
(11)	3-metylo-4-(2,6,6-tri-mety lo-2-cykloheksen-1-ylo) -3-buten-2-on	127-51-5

12. Stosowanie substancji zapachowych, o których mowa w pkt 41–55 tabeli zawartej w pierwszym ustępie pkt 11 oraz substancji zapachowych wymienionych w pkt 1–11 na liście zawartej w trzecim ustępie tego punktu jest dopuszczalne w grach zapachowych, zestawach kosmetycznych i grach smakowych, pod warunkiem że:

(i) te substancje zapachowe są wyraźnie oznakowane na opakowaniu, a opakowanie zawiera ostrzeżenie określone w pkt 10 części B załącznika V;

(ii) w stosownym przypadku, jeżeli produkty wytworzone przez dziecko zgodnie z instrukcją spełniają wymagania dyrektywy 76/768/EWG; oraz

(iii) tam, gdzie ma to zastosowanie, substancje zapachowe są zgodne z odnośnym ustawodawstwem dotyczącym żywności.

Takie gry zapachowe, zestawy kosmetyczne i gry smakowe nie są używane przez dzieci w wieku poniżej 36 miesięcy i muszą być zgodne z pkt 1 część B załącznika V.

Pierwiastek	mg/kg w suchym, kruchym, sproszkowanym, lub elastycznym material zabawki	mg/kg w płynnym lub lepkim materiale zabawki	mg/kg w zeskrobanym materiale zabawki
Aluminium	5 625	1 406	70 000
Antymon	45	11,3	560
Arsen	3,8	0,9	47
Bar	1 500	375	18 750
Bor	1 200	300	15 000
Kadm	1,3	0,3	17
Chrom (III)	37,5	9,4	460
Chrom (VI)	0,02	0,005	0,2
Kobalt	10,5	2,6	130
Miedź	622,5	156	7 700
Ołów	13,5	3,4	160
Mangan	1 200	300	15 000
Rtęć	7,5	1,9	94
Nikiel	75	18,8	930
Selen	37,5	9,4	460
Stront	4 500	1 125	56 000
Cyna	15 000	3 750	180 000
Cyna organiczna	0,9	0,2	12
Cynk	3 750	938	46 000

Wymienionych wartości granicznych nie stosuje się do zabawek lub części składowych zabawek, które z racji swej dostępności, funkcji, objętości lub masy w wyraźny sposób wykluczają zagrożenie związane ze ssaniem, lizaniem, połykaniem lub długotrwałym kontaktem ze skórą, podczas użytkowania określone w akapicie pierwszym art. 10 ust. 2.

IV. Właściwości elektryczne

1. Zabawki nie są zasilane prądem elektrycznym o napięciu nominalnym przekraczającym 24 V prądu stałego (DC) lub odpowiadającego mu napięcia prądu zmiennego (AC), a napięcie w ich dostępnych częściach nie przekracza 24 V DC lub odpowiadającego mu napięcia AC.

Napięcia wewnętrzne nie przekraczają 24 V DC lub odpowiadającego mu napięcia AC, chyba że zapewnia się, iż wytworzone napięcie i natężenie prądu nie powodują żadnego ryzyka lub porażenia prądem, nawet w przypadku uszkodzenia zabawki.

2. Części zabawek, które są podłączone lub mogą wejść w kontakt ze źródłem prądu, mogącym spowodować porażenie prądem, razem z kablami i innymi przewodami, przez które prąd jest przekazywany do takich części, muszą być odpowiednio odizolowane i mechanicznie chronione, tak, aby zapobiec ryzyku takiego porażenia.

3. Zabawki elektryczne muszą być zaprojektowane i wytworzone w taki sposób, aby zapewnić, że maksymalne temperatury osiągane przez wszystkie bezpośrednio dostępne powierzchnie nie mogą spowodować poparzenia przy dotknięciu.

4. W przypadku dających się przewidzieć uszkodzeń, zabawki muszą zapewniać ochronę przed zagrożeniami związanymi z zasilaniem elektrycznym.

5. Zabawki elektryczne muszą zapewniać odpowiednią ochronę przed zagrożeniem pożarem.

6. Zabawki elektryczne muszą być projektowane i wytwarzane w taki sposób, aby pola elektryczne, magnetyczne, elektromagnetyczne oraz inne rodzaje promieniowania wytwarzane przez sprzęt ograniczały się do poziomu koniecznego do działania zabawki i, aby utrzymywały się na bezpiecznym poziomie zgodnym z ogólnie przyjętym stanem wiedzy technicznej, przy uwzględnieniu szczegółowych przepisów wspólnotowych.

7. Zabawki wyposażone w elektroniczny układ sterowania muszą być zaprojektowane i wytwarzane w sposób zapewniający bezpieczne działanie zabawki, nawet gdy system elektroniczny zaczyna działać wadliwie lub przestaje działać, w wyniku awarii samego układu lub z powodu czynnika zewnętrznego.

8. Zabawki muszą być zaprojektowane i wytworzone w taki sposób, żeby podczas używania nie stwarzały zagrożenia dla zdrowia lub ryzyka obrażeń oczu lub skóry spowodowanych laserami, diodami świecącymi (LED) lub jakimkolwiek innym rodzajem promieniowania.

9. Transformator elektryczny zabawki nie jest integralną częścią zabawki.

V. Higiena

1. Zabawki muszą być zaprojektowane i wyprodukowane w taki sposób, aby spełniały wymagania w zakresie higieny i czystości w celu uniknięcia wszelkiego ryzyka infekcji, zachorowania i zatrucia.

2. Zabawka przeznaczona dla dzieci do 36 miesiąca życia musi być zaprojektowana i wytworzona w taki sposób, aby można ją czyścić. W tym celu zabawka tekstylna jest możliwa do uprania, z wyjątkiem zabawek zawierających mechanizm, który może ulec uszkodzeniu, jeżeli zostanie zamoczony. Zabawka spełnia wymagania bezpieczeństwa także po jej wyczyszczeniu zgodnie z niniejszym punktem i instrukcjami producenta.

VI. Radioaktywność

Zabawki spełniają wszystkie stosowne przepisy przyjęte na mocy rozdziału III Traktatu. ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej.

ZAŁĄCZNIK

Dodatek A
Lista substancji CMR i ich dozwolonych zastosowań zgodnie z pkt 4, 5 i 6 części III[28]

Substancja	Klasyfikacja	Dozwolone zastosowanie
Nikiel	CMR 2	W zabawkach i częściach zabawek wykonanych ze stali nierdzewnej. W częściach zabawek służących przewodzeniu prądu elektrycznego.

28 Załącznik Dodatek A w brzmieniu dyrektywy z dnia 30.06.2014 r. (Dz.Urz. UE L z 2014 r. Nr 192, poz. 49), która wchodzi w życie 21.07.2014 r.

ZAŁĄCZNIK

Dodatek B
KLASYFIKACJA SUBSTANCJI I MIESZANIN

W związku z harmonogramem stosowania rozporządzenia (WE) nr 1272/2008, istnieją równorzędne sposoby odnoszenia się do danej klasyfikacji, które należy stosować na różnych etapach.

1. Kryteria klasyfikacji substancji i mieszanin dla celów pkt 2 części II

A. Kryteria, jakie należy stosować od dnia 20 lipca 2011 r. do dnia 31 maja 2015 r.:

Substancje

Substancja spełnia kryteria dotyczące jednej z następujących klas zagrożenia lub kategorii określonych w załączniku I do rozporządzenia (WE) nr 1272/2008:

a)klasy zagrożenia 2.1-2.4, 2.6 i 2.7, 2.8 typy A i B, klasy 2.9, 2.10, 2.12, 2.13 kategorie 1 i 2, klasa 2.14 kategorie 1 i 2 oraz klasa 2.15 typy A–F;

b) klasy zagrożenia 3.1-3.6, klasa 3.7 – działanie szkodliwe na rozrodczość i płodność lub na rozwój, klasa 3.8 – działanie inne niż narkotyczne, klasy 3.9 i 3.10;

c) klasa zagrożenia 4.1;

d) klasa zagrożenia 5.1.

Mieszaniny

Mieszaniną niebezpieczną jest mieszanina w znaczeniu dyrektywy 67/548/EWG.

B. Kryteria, jakie należy stosować od dnia 1 czerwca 2015 r.:

Substancja lub mieszanina spełnia kryteria dotyczące jednej z następujących klas zagrożenia lub kategorii określonych w załączniku I do rozporządzenia (WE) nr 1272/2008:

a) klasy zagrożenia 2.1–2.4, 2.6 i 2.7, 2.8 typy A i B, klasy 2.9, 2.10, 2.12, 2.13 kategorie 1 i 2, klasa 2.14 kategorie 1 i 2 oraz klasa 2.15 typy A–F;

b) klasy zagrożenia 3.1-3.6, klasa 3.7 – działanie szkodliwe rozrodczość i płodność lub na rozwój, klasa 3.8 – działanie inne niż narkotyczne, klasy 3.9 i 3.10;

c) klasa zagrożenia 4.1;

d) klasa zagrożenia 5.1.

2. Wspólnotowe akty prawne regulujące używanie niektórych substancji dla celów pkt 4 lit. a) i 5 lit. a) części III

Od dnia 20 lipca 2011 r. do dnia 31 maja 2015 r. odpowiednie stężenia dotyczące klasyfikacji mieszanin zawierających te substancje są stężeniami określonymi zgodnie z dyrektywą 1999/45/WE.

Od dnia 1 czerwca 2015 r. odpowiednie stężenia dotyczące klasyfikacji mieszanin zawierających te substancje są stężeniami określonymi zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1272/2008.

3. Kategorie substancji lub mieszanin zaklasyfikowanych jako rakotwórcze, mutagenne lub działające szkodliwie na rozrodczość (CMR) ze względu na zaburzenia rozrodczości dla celów pkt 4 części III

Substancje

Punkt 4 części III dotyczą substancji zaklasyfikowanych jako CMR kategorii 1 A i 1B zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1272/2008.

Mieszaniny

Od dnia 20 lipca 2011 r. do dnia 31 maja 2015 r. pkt 4 części III dotyczą mieszanin zaklasyfikowanych jako CMR kategorii 1 i 2 zgodnie z dyrektywą 1999/45/WE oraz w danym przypadku z dyrektywą 67/548/EWG.

Od dnia 1 czerwca 2015 r. pkt 4 części III dotyczą mieszanin zaklasyfikowanych jako CMR kategorii 1 A i 1B zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1272/2008.

4. Kategorie substancji lub mieszanin zaklasyfikowanych jako rakotwórcze, mutagenne lub działające szkodliwie na rozrodczość (CMR) ze względu na zaburzenia rozrodczości dla celów pkt 5 części III

Substancje

Punkt 5 części III dotyczą substancji zaklasyfikowanych jako CMR kategorii 2 zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1272/2008.

Mieszaniny

Od dnia 20 lipca 2011 r. do dnia 31 maja 2015 r. pkt 5 części III dotyczą mieszanin zaklasyfikowanych jako CMR kategorii 3 zgodnie z dyrektywą 1999/45/WE oraz w danym przypadku z dyrektywą 67/548/EWG.

Od dnia 1 czerwca 2015 r. pkt 5 części III dotyczą mieszanin zaklasyfikowanych jako CMR kategorii 2 zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1272/2008.

5. Kategorie substancji lub mieszanin zaklasyfikowanych jako rakotwórcze, mutagenne lub działające szkodliwie na rozrodczość (CMR) ze względu na zaburzenia rozrodczości dla celów art. 46 ust. 3

Substancje

Artykuł 46 ust. 3 dotyczą substancji zaklasyfikowanych jako CMR kategorii 1 A, 1B i 2 zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1272/2008.

Mieszaniny

Od dnia 20 lipca 2011 r. do dnia 31 maja 2015 r. art. 46 ust. 3 dotyczą mieszanin zaklasyfikowanych jako CMR kategorii 1, 2 i 3 zgodnie z dyrektywą 1999/45/WE oraz w danym przypadku z dyrektywą 67/548/EWG.

Od dnia 1 czerwca 2015 r. art. 46 ust. 3 dotyczą substancji zaklasyfikowanych jako CMR kategorii 1 A, 1B i 2 zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1272/2008.

ZAŁĄCZNIK

Dodatek C
Określone stężenia graniczne substancji chemicznych stosowanych w zabawkach przeznaczonych dla dzieci w wieku poniżej 36 miesięcy lub w innych zabawkach przeznaczonych do wkładania do ust. przyjęte zgodnie z art. 46 ust. 2[29]

Substancja	Nr CAS	Stężenie graniczne
TCEP	115-96-8	5 mg/kg (zawartość graniczna)
TCPP	13674-84-5	5 mg/kg (zawartość graniczna)
TDCP	13674-87-8	5 mg/kg (zawartość graniczna)
Bisfenol A	1980-05-07	0,1 mg/l (limit migracji) zgodnie z metodami określonymi w normach EN 71-10:2005 i EN 71-11:2005
Formamid	1975-12-07	20 µg/m3 (limit emisji) po maksymalnie 28 dniach od rozpoczęcia badania emisji z piankowych materiałów zabawek zawierających ponad 200 mg/kg (wartość graniczna na podstawie zawartości)
1,2-benzoizotiazol-3(2H)-on	2634-33-5	5 mg/kg (zawartość graniczna) w wodnych materiałach zabawek, zgodnie z metodami określonymi w normach EN 71-10:2005 i EN 71-11:2005
masa reakcji: 5-chloro-2-metylo-4-izotiazolin-3-onu [nr WE 247-500-7] i 2-metylo-2H-izotiazol-3-onu [nr WE 220-239-6] (3:1)	55965-84-9	1 mg/kg (zawartość graniczna) w wodnych materiałach zabawek
5-chloro-2-metylo-izotiazolin--3(2H)-on	26172-55-4	0,75 mg/kg (zawartość graniczna) w wodnych materiałach zabawek

29 Załącznik Dodatek C w brzmieniu dyrektywy z dnia 23.06.2014 r. (Dz.Urz. UE L Nr 183, poz. 49), która wchodzi w życie 14.07.2014 r.; zmieniony dyrektywą z dnia 23.11.2015 r. (Dz.Urz. UE L z 2015 r. Nr 306, poz. 17), która wchodzi w życie 14.12.2015 r.; zmieniony dyrektywą z dnia 23.11.2015 r. (Dz.Urz. UE L z 2015 r. Nr 306, poz. 20), która wchodzi w życie 14.12.2015 r.; zmieniony dyrektywą z dnia 23.11.2015 r. (Dz.Urz. UE L z 2015 r. Nr 306, poz. 23), która wchodzi w życie 14.12.2015 r.

2-metyloizotiazolin-3(2H)-on	2682-20-4	0,25 mg/kg (zawartość graniczna) w wodnych materiałach zabawek

ZAŁĄCZNIK III
DEKLARACJA ZGODNOŚCI WE

1. Nr … (niepowtarzalny identyfikator zabawki (zabawek))
2. Nazwa i adres producenta lub jego upoważnionego przedstawiciela:
3. Niniejsza deklaracja zgodności wydana zostaje na wyłączną odpowiedzialność producenta:
4. Przedmiot deklaracji (identyfikator zabawki umożliwiający odtworzenie jej historii). Zawiera dostatecznie wyraźne kolorowe zdjęcie umożliwiające identyfikację zabawki.
5. Opisany w pkt 4 przedmiot niniejszej deklaracji jest zgodny z odnośnymi wymaganiami przepisów wspólnotowych dotyczących harmonizacji.
6. Odwołania do odnośnych norm zharmonizowanych, które zastosowano lub do specyfikacji, w odniesieniu do których deklarowana jest zgodność:
7. Tam, gdzie ma to zastosowanie, jednostka notyfikowana … (nazwa, numer) … przeprowadziła … (opis interwencji) … i wydała certyfikat:
8. Informacje dodatkowe:

Podpisano przez lub w imieniu: …
(miejsce i data wydania)
(nazwisko, stanowisko) (podpis)

ZAŁĄCZNIK IV
DOKUMENTACJA TECHNICZNA[30]

Dokumentacja techniczna określona w art. 21 zawiera w szczególności, w zakresie istotnym dla oceny:

a) szczegółowy opis projektu i produkcji, w tym wykaz stosowanych części składowych i materiałów użytych w zabawkach, oraz karty charakterystyki substancji chemicznych otrzymane od dostawców substancji chemicznych;
b) ocenę/oceny bezpieczeństwa przeprowadzaną/przeprowadzane zgodnie z art. 18;
c) opis zastosowanej procedury oceny zgodności;
d) kopię deklaracji zgodności WE;
e) adresy miejsc produkcji i magazynowania;
f) kopie dokumentów, które producent przedłożył jednostce notyfikowanej, jeśli jest zaangażowana;

30 Załącznik IV zmieniony sprostowaniem z dnia 31.12.2013 r. (Dz.Urz. UE L z 2013 r. Nr 355, poz. 92), które wchodzi w życie 31.12.2013 r.

g) sprawozdania z badań i opis środków, poprzez które producent zapewnił zgodność produkcji z normami zharmonizowanymi, jeżeli producent zastosował procedurę wewnętrznej kontroli produkcji określoną w art. 19 ust. 2; oraz
h) kopię certyfikatu badania typu WE, opis środków, poprzez które producent zapewnił zgodność produkcji z typem produktu, opisanym w certyfikacie badania typu WE oraz kopie dokumentów, które producent przedłożył jednostce notyfikowanej, jeżeli producent przedstawił zabawkę do badania typu WE oraz zastosował się do procedury zgodności typu, o której mowa w art. 19 ust. 3.

ZAŁĄCZNIK V
OSTRZEŻENIA
(o których mowa w art. 11)

CZĘŚĆ A
OSTRZEŻENIA OGÓLNE

Ograniczenia w zakresie użytkowania, o których mowa w art. 11 ust. 1 zawierają co najmniej minimalny lub maksymalny wiek użytkownika, i tam gdzie to jest właściwe, umiejętności użytkownika, maksymalną lub minimalną wagę użytkowników oraz konieczność zapewnienia, że zabawka jest używana wyłącznie pod nadzorem osoby dorosłej.

CZĘŚĆ B
OSTRZEŻENIA SZCZEGÓŁOWE I WSKAZANIA ZACHOWANIA ŚRODKÓW OSTROŻNOŚCI PODCZAS UŻYWANIA NIEKTÓRYCH KATEGORII ZABAWEK

1. Zabawki nieprzeznaczone dla dzieci w wieku poniżej 36 miesięcy

Zabawki, które mogą być niebezpieczne dla dzieci w wieku poniżej 36 miesięcy, są opatrzone ostrzeżeniem, takim jak: „Nie nadaje się dla dzieci w wieku poniżej 36 miesięcy" lub „Nie nadaje się dla dzieci w wieku poniżej 3 lat" lub ostrzeżeniem w formie następującego symbolu graficznego:

Ostrzeżeniom tym towarzyszy krótkie wskazanie, które może pojawić się w instrukcjach użytkowania, o szczególnym zagrożeniu wymagającym takiego ostrzeżenia.

Punkt ten nie ma zastosowania do zabawek, które ze względu na swoje funkcje, wymiary, cechy, właściwości lub inne przekonujące przyczyny są w oczywisty sposób nieodpowiednie dla dzieci w wieku poniżej 36 miesięcy.

2. Zabawki ruchowe

Zabawki ruchowe zawierają następujące ostrzeżeniem:

„Wyłącznie do użytku domowego".

Do zabawek ruchowych przymocowanych do belki poprzecznej jak również, odpowiednio, do innych zabawek ruchowych, muszą być dołączone instrukcje zwracające uwagę na potrzebę przeprowadzania okresowych kontroli i konserwacji podstawowych części (zawieszeń, mocowań, zakotwiczeń itd.) oraz wskazujące, że jeżeli kontrole takie nie są przeprowadzane, zabawka może spowodować upadek lub przewrócenie się.

Instrukcje muszą również wskazywać prawidłowy sposób montażu zabawki, oznaczając te części, które w przypadku wadliwego montażu mogą spowodować niebezpieczeństwo. Podaje się dokładne informacje dotyczące odpowiedniej powierzchni dla umieszczenia zabawki.

3. Zabawki funkcjonalne

Zabawki funkcjonalne zawierają następujące ostrzeżeniem:

„Do użytku pod bezpośrednim nadzorem osoby dorosłej".

Ponadto do zabawek tych dołączone są wskazówki podające instrukcję użycia, jak również środki ostrożności, które mają zostać podjęte przez użytkownika, z ostrzeżeniem mówiącym, że niezachowanie środków ostrożności narazi użytkownika na zagrożenia – które należy określić – zazwyczaj związane z urządzeniem lub produktem, którego zabawka jest modelem w zmniejszonej skali lub imitacją. Należy również wskazać, że zabawka musi być przechowywana w miejscu niedostępnym dla dzieci poniżej pewnego wieku, który zostaje określony przez producenta.

4. Zabawki chemiczne

Bez uszczerbku dla stosowania przepisów ustanowionych w obowiązującej legislacji wspólnotowej w sprawie klasyfikacji, pakowania i oznakowania niektórych substancji i mieszanin, instrukcje użytkowania zabawek, z których natury wynika, że zawierają niebezpieczne substancje lub mieszaniny muszą zawierać ostrzeżenie o niebezpiecznym charakterze tych substancji lub mieszanin oraz wskazanie dotyczące środków ostrożności, jakie powinny być zachowane przez użytkownika w celu uniknięcia zagrożeń z nimi związanych, co musi być zwięźle określone zgodnie z rodzajem zabawki. Należy także podać informacje dotyczące udzielenia pierwszej pomocy w przypadku poważnych wypadków spowodowanych użyciem takiego typu zabawki. Należy również wskazać, że zabawka musi być przechowywana w miejscu niedostępnym dla dzieci poniżej pewnego wieku, który zostaje określony przez producenta.

Poza instrukcjami przewidzianymi w akapicie pierwszym zabawki chemiczne zawierają następujące ostrzeżenie na opakowaniu: „Nie nadaje się dla dzieci w wieku poniżej[31] lat. Do używania pod nadzorem osoby dorosłej".

Za zabawki chemiczne uważa się w szczególności następujące zabawki: zestawy chemiczne, zestawy do wykonywania odcisków plastycznych, miniaturowe pracownie ceramiczne, do pokrywania przedmiotów emalią, fotograficzne i podobne zabawki, w których podczas użycia dochodzi do reakcji chemicznych lub podobnego rodzaju zmiany substancji.

5. Łyżwy, wrotki, łyżworolki, deskorolki, hulajnogi i rowerki dziecięce

Jeżeli te zabawki te oferowane są na sprzedaż jako zabawki, zawierają następujące ostrzeżenie:

„Konieczność stosowania środków ochronnych. Nie używać w ruchu ulicznym".

Ponadto instrukcje użytkowania muszą zawierać przypomnienie, że zabawka taka musi być używana z zachowaniem ostrożności, ponieważ wymaga ona odpowiednich umiejętności, w celu uniknięcia upadków lub zderzeń powodujących zranienie użytkownika lub osób trzecich. Muszą również być podane zalecenia dotyczące stosowania środków ochronnych (kasków, rękawic, ochraniaczy na kolana, łokcie itd.).

6. Zabawki do zabawy w wodzie

Zabawki do zabawy w wodzie, zawierają następujące ostrzeżenie:

„Do używania jedynie w wodzie na głębokości, na której dziecko wyczuwa dno pod nogami oraz pod nadzorem osoby dorosłej".

7. Zabawki w żywności

Zabawki znajdujące się w żywności lub wymieszane z żywnością zawierają następujące ostrzeżenie:

„Zawiera zabawkę. Zalecany nadzór osoby dorosłej."

8. Imitacje ochronnych masek i hełmów

Imitacje ochronnych masek i hełmów zawierają następujące ostrzeżenie:

„Ta zabawka nie zapewnia ochrony."

9. Zabawki przeznaczone do zawieszenia na kołysce, łóżeczku lub wózku dziecięcym za pomocą sznurków, tasiemek, gumek lub pasków

Zabawki przeznaczone do zawieszenia na kołysce, łóżeczku lub wózku dziecięcym za pomocą sznurków, tasiemek, gumek lub pasków powinny posiadać następujące ostrzeżenie na opakowaniu, które jest także na trwałe umieszczone na zabawce:

„Aby zapobiec ewentualnemu urazowi w wyniku zaplątania się dziecka w zabawkę, należy ją usunąć, od kiedy dziecko próbuje raczkować."

10. Opakowania substancji zapachowych gier planszowych, zestawów kosmetycznych i gier smakowych

31 Wiek określony przed producenta.

Opakowania substancji zapachowych gier planszowych, zestawów kosmetycznych i gier smakowych zawierających substancje zapachowe, o których mowa w punktach 41–55 tabeli zawartej w pierwszym akapicie pkt 11 części III załącznika II, oraz substancje, o których mowa w punktach 1–1 listy zawartej w ustępie trzecim tego samego punktu, zawierają następujące ostrzeżenie:

„Zawiera substancje zapachowe mogące powodować alergie."

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych z dnia 21 maja 2008 r. (Dz.Urz. UE L Nr 136, s. 3)

PARLAMENT EUROPEJSKI ORAZ RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 61 lit. c) i art. 67 ust. 5 tiret drugie,

uwzględniając wniosek Komisji,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 Traktatu[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Wspólnota postawiła sobie za cel utrzymanie i rozwój przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, w której zagwarantowany jest swobodny przepływ osób. W tym celu Wspólnota ma przyjmować między innymi środki w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych, niezbędne do prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego.

(2) Zasada dostępu do wymiaru sprawiedliwości ma podstawowe znaczenie i dlatego, w celu ułatwienia lepszego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, na posiedzeniu Rady Europejskiej w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. wezwano państwa członkowskie do stworzenia alternatywnych, pozasądowych procedur.

(3) W maju 2000 r. Rada przyjęła konkluzje na temat alternatywnych metod rozwiązywania sporów w sprawach cywilnych i handlowych, stwierdzając, że ustanowienie podstawowych zasad w tym obszarze to istotny krok w kierunku umożliwienia prawidłowego rozwoju i funkcjonowania pozasądowych procedur rozwią-

1 Dz.U. C 286 z 17.11.2005, s. 1.

2 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 29 marca 2007 r. (Dz.U. C 27 E z 31.1.2008, s. 129), wspólne stanowisko Rady z dnia 28 lutego 2008 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) i stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

zywania sporów w sprawach cywilnych i handlowych, tak aby uprościć i usprawnić dostęp do wymiaru sprawiedliwości.

(4) W kwietniu 2002 r. Komisja przedstawiła zieloną księgę w sprawie metod alternatywnego rozwiązywania sporów w sprawach cywilnych i handlowych, przedstawiając istniejącą sytuację w zakresie alternatywnych metod rozwiązywania sporów w Unii Europejskiej oraz inicjując szeroko zakrojone konsultacje z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami na temat ewentualnych środków zachęty do korzystania z mediacji.

(5) Zagwarantowanie lepszego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, stanowiące jeden z celów w ramach polityki Unii Europejskiej w zakresie ustanowienia przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, powinno obejmować także dostęp do sądowych oraz pozasądowych metod rozwiązywania sporów. Niniejsza dyrektywa powinna przyczynić się do prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego, w szczególności jeśli chodzi o dostępność usług mediacyjnych.

(6) Mediacja może stanowić oszczędną i szybką metodę pozasądowego rozwiązywania sporów w sprawach cywilnych i handlowych dzięki możliwości dostosowania jej do indywidualnych potrzeb stron. Jest bardziej prawdopodobne, że ugody zawarte w drodze mediacji będą realizowane dobrowolnie i przyczynią się do utrzymania przyjaznych i wyważonych stosunków pomiędzy stronami. Tego rodzaju korzyści stają się jeszcze bardziej widoczne w sytuacjach obejmujących elementy transgraniczne.

(7) Aby propagować szersze stosowanie mediacji i zapewnić stronom korzystającym z mediacji możliwość polegania na przewidywalnych ramach prawnych, niezbędne jest wprowadzenie przepisów ramowych, dotyczących w szczególności istotnych aspektów postępowania cywilnego.

(8) Przepisy niniejszej dyrektywy powinny mieć zastosowanie wyłącznie do mediacji w sporach o charakterze transgranicznym, lecz nic nie powinno uniemożliwiać państwom członkowskim stosowania takich przepisów również do postępowania mediacyjnego w sprawach krajowych.

(9) Niniejsza dyrektywa w żaden sposób nie powinna uniemożliwiać korzystania w postępowaniu mediacyjnym z nowoczesnych technologii komunikacyjnych.

(10) Niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie do postępowań, w których przynajmniej dwie strony sporu o charakterze transgranicznym dobrowolnie starają się polubownie rozwiązać spór, korzystając z pomocy mediatora. Powinna ona mieć za-

stosowanie w sprawach cywilnych i handlowych. Nie powinno się jej jednak stosować do praw i obowiązków stron, którymi strony nie mogą swobodnie dysponować na mocy stosownego obowiązującego prawa. Takie prawa i obowiązki szczególnie często wynikają z prawa rodzinnego i prawa pracy.

(11) Niniejsza dyrektywa nie powinna mieć zastosowania do negocjacji poprzedzających zawarcie umowy ani do postępowań, rozstrzygających o wyniku sporu, takich jak niektóre rodzaje sądowego postępowania pojednawczego, postępowanie w sprawach o ochronę interesów konsumentów, arbitraż lub rozstrzygnięcie przez biegłego ani też do postępowania prowadzonego przez osoby lub organy wydające formalne zalecenie, bez względu na jego prawną moc wiążącą.

(12) Niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie do przypadków, w których sąd kieruje strony do mediacji lub w których prawo krajowe nakazuje mediację. Ponadto o ile na mocy prawa krajowego sędzia może również występować jako mediator, niniejsza dyrektywa powinna mieć także zastosowanie do mediacji prowadzonej przez sędziego, który nie odpowiada za jakiekolwiek postępowanie sądowe odnoszące się do przedmiotu lub przedmiotów sporu. Zakres zastosowania niniejszej dyrektywy nie powinien jednak obejmować prób podejmowanych przez sąd lub sędziego rozstrzygającego spór w postępowaniu sądowym dotyczącym rzeczonego sporu lub przypadków, w których sąd lub sędzia rozstrzygający spór zwraca się o pomoc lub opinię do kompetentnej osoby.

(13) Mediacja na mocy niniejszej dyrektywy powinna być dobrowolna w tym znaczeniu, że strony same zajmują się przeprowadzeniem postępowania i mogą je organizować zgodnie ze swoim życzeniem oraz zakończyć je w dowolnym terminie. Sądy powinny jednak zgodnie z prawem krajowym mieć możliwość ustanawiania terminów mediacji. Ponadto w stosownych przypadkach sądy powinny mieć możliwość zwrócenia uwagi stron na możliwość skorzystania z mediacji.

(14) Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla ustawodawstwa krajowego, które nakłada obowiązek mediacji lub uzależnia ją od zachęt lub sankcji, pod warunkiem że ustawodawstwo to nie utrudnia stronom realizacji ich prawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Niniejsza dyrektywa pozostaje również bez uszczerbku dla istniejących samoregulujących się systemów mediacji w zakresie, w jakim systemy te dotyczą aspektów nieobjętych niniejszą dyrektywą.

(15) Aby zagwarantować pewność prawną, niniejsza dyrektywa powinna wskazywać, jaką datę należy brać pod uwagę przy określaniu, czy spór, który strony próbują roz-

wiązać w drodze mediacji, jest sporem o charakterze transgranicznym. W przypadku braku pisemnego porozumienia należy przyjąć, że strony postanowiły skorzystać z mediacji wraz z podjęciem konkretnych działań w celu rozpoczęcia postępowania mediacyjnego.

(16) Aby zapewnić konieczne wzajemne zaufanie, jeśli chodzi o poufność oraz skuteczność w odniesieniu do okresów przedawnienia, a także uznawanie i egzekwowanie ugód zawartych w drodze mediacji, państwa członkowskie powinny wszelkimi środkami uznanymi przez siebie za stosowne wspierać szkolenie mediatorów oraz wprowadzenie skutecznych mechanizmów kontroli jakości świadczonych usług mediacyjnych.

(17) Państwa członkowskie powinny określić takie mechanizmy – które mogą obejmować skorzystanie z rozwiązań rynkowych – ale nie powinny być zobowiązane do zapewnienia ich finansowania. Celem tych mechanizmów powinno być utrzymanie elastycznego charakteru postępowania mediacyjnego oraz autonomii stron, a także zagwarantowanie prowadzenia mediacji w sposób skuteczny, bezstronny i kompetentny. Mediatorzy powinni zostać poinformowani o istnieniu Europejskiego kodeksu postępowania dla mediatorów, który powinien zostać również podany do publicznej wiadomości za pośrednictwem Internetu.

(18) W dziedzinie ochrony konsumenta Komisja przyjęła w 2001 r. oficjalne zalecenie[3] ustanawiające minimalne kryteria jakościowe, które stronom winny proponować organy pozasądowe uczestniczące w polubownym rozwiązywaniu sporów konsumenckich. Mediatorów oraz organizacje, objętych zakresem tego zalecenia, należy zachęcać do poszanowania tych zasad. W celu ułatwienia rozpowszechniania informacji na temat takich organów Komisja powinna utworzyć bazę danych o systemach pozasądowych, które według uznania państw członkowskich przestrzegają zasad określonych w tym zaleceniu.

(19) Mediacji nie należy postrzegać jako gorszej alternatywy dla postępowania sądowego dlatego tylko, że przestrzeganie warunków ugód zawartych w drodze mediacji uzależnione byłoby od dobrej woli stron. Państwa członkowskie powinny zatem zapewnić stronom, które zawarły pisemną ugodę w drodze mediacji, możliwość uzyskania nadania ich ugodzie klauzuli wykonalności. Państwo członkowskie powinno mieć możliwość odmowy nadania danej ugodzie klauzuli wykonalności wyłącznie wtedy, gdy treść tej ugody jest sprzeczna z prawem tego państwa, w tym z obowiązującym w nim prawem prywatnym międzynarodowym, lub gdy prawo tego państwa nie przewiduje możliwości wyko-

3 Zalecenie Komisji 2001/310/WE z dnia 4 kwietnia 2001 r. o zasadach stosowanych przez organy pozasądowe do polubownego rozwiązywania sporów konsumenckich (Dz.U. L 109 z 19.4.2001, s. 56).

nania tej konkretnej ugody. Mogłoby się tak zdarzyć w przypadku, gdyby zobowiązania określonego w tej ugodzie z natury rzeczy nie można było wykonać.

(20) Ugoda, którą zawarto w drodze mediacji i której nadano klauzulę wykonalności w jednym państwie członkowskim, powinna zostać uznana i otrzymać klauzulę wykonalności w pozostałych państwach członkowskich zgodnie z właściwym prawem wspólnotowym lub krajowym. Jest to możliwe na przykład na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych[4] lub rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej[5].

(21) W rozporządzeniu (WE) nr 2201/2003 wyraźnie stwierdza się, że aby ugody między stronami były wykonalne w innym państwie członkowskim, muszą być również wykonalne w państwie członkowskim, w którym zostały zawarte. W konsekwencji, jeżeli ugodzie zawartej w drodze mediacji w kwestiach prawa rodzinnego nie może być nadana klauzula wykonalności w państwie członkowskim, w którym ta ugoda została zawarta i w którym wniesiono o nadanie jej klauzuli wykonalności, niniejsza dyrektywa nie powinna zachęcać stron do obejścia prawa tego państwa członkowskiego poprzez ubieganie się o nadanie ich ugodzie klauzuli wykonalności w innym państwie członkowskim.

(22) Niniejsza dyrektywa nie powinna wpływać na przepisy państw członkowskich dotyczące wykonywania ugód zawartych w drodze mediacji.

(23) Istotnym elementem mediacji jest poufność, dlatego niniejsza dyrektywa powinna zapewniać minimalny poziom zgodności przepisów postępowania cywilnego w odniesieniu do sposobu ochrony poufności mediacji podczas dalszych postępowań sądowych w sprawach cywilnych lub handlowych albo postępowań arbitrażowych.

(24) Aby zachęcić strony do korzystania z mediacji, państwa członkowskie powinny dopilnować, aby przepisy dotyczące okresów przedawnienia nie uniemożliwiały stronom wystąpienia na drogę sądową lub przeprowadzenia postępowania arbitrażowego, gdyby mediacja nie powiodła się. Państwa członkowskie powinny zapewnić osiągnięcie

4 Dz.U. L 12 z 16.1.2001, s. 1. Rozporządzenie zmienione ostatnio rozporządzeniem (WE) nr 1791/2006 (Dz.U. L 363 z 20.12.2006, s. 1).

5 Dz.U. L 338 z 23.12.2003, s. 1. Rozporządzenie zmienione rozporządzeniem (WE) nr 2116/2004 (Dz.U. L 367 z 14.12.2004, s. 1).

tego rezultatu także w przypadku, gdy niniejsza dyrektywa nie dokonuje harmonizacji krajowych przepisów dotyczących okresów przedawnienia. Niniejsza dyrektywa nie powinna mieć wpływu na przepisy dotyczące okresów przedawnienia, o których mowa w umowach międzynarodowych wykonywanych w państwach członkowskich, na przykład w dziedzinie prawa transportowego.

(25) Państwa członkowskie powinny sprzyjać upowszechnianiu wśród ogółu społeczeństwa informacji dotyczących sposobów kontaktowania się z mediatorami i organizacjami świadczącymi usługi mediacji. Powinny również zachęcać osoby świadczące usługi prawne, aby informowały swoich klientów o możliwości mediacji.

(26) Zgodnie z pkt 34 Porozumienia międzyinstytucjonalnego w sprawie lepszego stanowienia prawa[6] zachęca się państwa członkowskie do sporządzania, do ich własnych celów i w interesie Wspólnoty, własnych tabel, które w możliwie najszerszym zakresie odzwierciedlają korelację między niniejszą dyrektywą a środkami transpozycji, oraz do podawania ich do wiadomości publicznej.

(27) Niniejsza dyrektywa dąży do umacniania praw podstawowych oraz uwzględnia zasady uznane w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej.

(28) Jako że państwa członkowskie nie mogą w sposób wystarczający osiągnąć celu niniejszej dyrektywy, natomiast z uwagi na rozmiary lub skutki proponowanych działań możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie Wspólnoty, Wspólnota może podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym samym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co konieczne do osiągnięcia wspomnianego celu.

(29) Zgodnie z art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej oraz do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Zjednoczone Królestwo i Irlandia poinformowały o swoim zamiarze uczestniczenia w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy.

(30) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej oraz do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związana, ani jej nie stosuje,

6 Dz.U. C 321 z 31.12.2003, s. 1.

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1
Cel i zakres zastosowania

1. Celem niniejszej dyrektywy jest ułatwienie dostępu do alternatywnych metod rozwiązywania sporów oraz promowanie polubownego rozwiązywania sporów przez zachęcanie do korzystania z mediacji oraz przez zapewnienie wyważonej relacji między mediacją a postępowaniem sądowym.

2. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie, w przypadku sporów o charakterze transgranicznym, do spraw cywilnych i handlowych, z wyjątkiem praw i obowiązków, którymi zgodnie z właściwym obowiązującym prawem strony nie mogą swobodnie dysponować. Nie rozszerza się jej stosowania w szczególności na sprawy skarbowe, celne i administracyjne lub odpowiedzialność państwa za działania lub zaniechania w wykonywaniu władzy publicznej (acta iure imperii).

3. W niniejszej dyrektywie termin „państwo członkowskie" oznacza państwa członkowskie z wyłączeniem Danii.

Artykuł 2
Spory o charakterze transgranicznym

1. Do celów niniejszej dyrektywy dany spór uznaje się za spór o charakterze transgranicznym, jeśli przynajmniej jedna ze stron ma miejsce zamieszkania lub zwykłe miejsce pobytu w innym państwie członkowskim niż państwo miejsca zamieszkania lub zwykłego miejsca pobytu którejkolwiek z pozostałych stron w dniu, w którym:

a) strony postanowiły skorzystać z mediacji po zaistnieniu sporu;

b) sąd postanowił o przeprowadzeniu mediacji;

c) obowiązek skorzystania z mediacji wynika z prawa krajowego; lub

d) do celów art. 5 strony zachęcono do skorzystania z mediacji.

2. Nie naruszając ust. 1, do celów art. 7 i 8 za spór o charakterze transgranicznym uznaje się również spór, w przypadku którego postępowanie sądowe lub arbitrażowe przeprowadzane po zakończeniu mediacji między stronami zostało wszczęte w innymi państwie członkowskim niż państwo, w którym strony mają miejsce zamieszkania lub zwykłe miejsce pobytu w dniu, o którym mowa w ust. 1 lit. a), b) lub c).

3. Do celów ust. 1 i 2 miejsce zamieszkania jest określane zgodnie z art. 59 i 60 rozporządzenia (WE) nr 44/2001.

Artykuł 3
Definicje

Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

a) „mediacja" oznacza zorganizowane postępowanie o dobrowolnym charakterze, bez względu na jego nazwę lub określenie, w którym przynajmniej dwie strony sporu próbują same osiągnąć porozumienie w celu rozwiązania ich sporu, korzystając z pomocy mediatora. Postępowanie takie może zostać zainicjowane przez strony albo może je zaproponować lub zarządzić sąd lub nakazać prawo państwa członkowskiego.
Termin ten obejmuje mediację prowadzoną przez sędziego, który nie jest odpowiedzialny za jakiekolwiek postępowanie sądowe dotyczące rzeczonego sporu. Nie obejmuje on jednak prób podejmowanych przez sąd lub sędziego rozstrzygającego spór w toku postępowania sądowego dotyczącego rzeczonego sporu;

b) „mediator" oznacza osobę trzecią, do której zwrócono się o to, aby przeprowadziła mediację w sposób skuteczny, bezstronny i kompetentny, bez względu na jej nazwę lub zawód wykonywany w danym państwie członkowskim oraz sposób jej wyznaczenia lub formę, w której zwrócono się do niej o przeprowadzenie mediacji.

Artykuł 4
Zapewnienie odpowiedniej jakości mediacji

1. Państwa członkowskie wspierają wszelkimi środkami, które uznają za właściwe, opracowywanie dobrowolnych kodeksów postępowania i stosowanie się do nich przez mediatorów oraz organizacje świadczące usługi mediacji, a także inne skuteczne mechanizmy kontroli jakości świadczonych usług mediacji.

2. Państwa członkowskie wspierają wstępne szkolenia mediatorów i kontynuację tych szkoleń, aby zagwarantować stronom skuteczne, bezstronne i kompetentne prowadzenie mediacji.

Artykuł 5
Korzystanie z mediacji

1. Sąd, do którego została wniesiona sprawa, może, jeśli jest to właściwe oraz po uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, zachęcić strony do skorzystania z mediacji w celu rozwiązania sporu. Sąd może także zachęcić strony do uczestnictwa w sesji informacyjnej na temat korzystania z mediacji, jeżeli takie sesje są organizowane i są łatwo dostępne.

2. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla ustawodawstwa krajowego, które nakłada obowiązek skorzystania z mediacji lub uzależnia ją od zachęt lub sankcji, bez względu na to, czy rozpoczęło się już postępowanie sądowe, pod warunkiem że ustawodawstwo to nie utrudnia stronom korzystania z ich prawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Artykuł 6
Wykonalność ugód zawartych w drodze mediacji

1. Państwa członkowskie zapewniają stronie lub jednej ze stron, za wyraźną zgodą pozostałych stron, możliwość wystąpienia z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności pisemnej ugodzie zawartej w drodze mediacji. Ugodzie takiej zostaje nadana klauzula wykonalności, chyba że w danym przypadku treść tej ugody jest sprzeczna z prawem państwa członkowskiego, w którym składany jest wniosek, lub prawo tego państwa członkowskiego nie przewiduje możliwości wykonania treści tej ugody.

2. Nadanie klauzuli wykonalności ugodzie zawartej w drodze mediacji może nastąpić w formie orzeczenia lub decyzji lub innego urzędowego dokumentu wydanego przez sąd bądź inny właściwy organ zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym składany jest wniosek.

3. Państwa członkowskie informują Komisję, które sądy lub inne organy są właściwe do przyjmowania wniosków zgodnie z ust. 1 i 2.

4. Żaden z przepisów niniejszego artykułu nie narusza przepisów mających zastosowanie do uznawania i wykonywania w innym państwie członkowskim ugody, która stała się wykonalna zgodnie z przepisami ust. 1.

Artykuł 7
Poufność mediacji

1. Biorąc pod uwagę fakt, że mediacja powinna odbywać się z zachowaniem poufności, państwa członkowskie dopilnowują, aby, o ile strony nie postanowią inaczej, mediatorzy ani inne osoby zaangażowane w przeprowadzenie postępowania mediacyjnego nie były zmuszane w postępowaniu sądowym lub arbitrażowym dotyczącym spraw cywilnych lub handlowych do składania zeznań dotyczących informacji uzyskanych w wyniku postępowania mediacyjnego albo z tym postępowaniem związanych, z wyjątkiem sytuacji, w których:

a) jest to konieczne z ważnych powodów dotyczących porządku publicznego danego państwa członkowskiego, w szczególności dla zapewnienia ochrony interesu dzieci lub niedopuszczenia do jakiegokolwiek zamachu na nietykalność cielesną i psychiczną danej osoby; lub
b) ujawnienie treści ugody zawartej w drodze mediacji jest konieczne w celu wprowadzenia w życie lub wykonania tej ugody.

2. Przepis ust. 1 nie pozbawia państw członkowskich możliwości zastosowania bardziej rygorystycznych środków w celu zapewnienia ochrony poufności mediacji.

Artykuł 8
Wpływ mediacji na okresy przedawnienia

1. Państwa członkowskie dopilnowują, aby wygaśnięcie okresów przedawnienia w trakcie postępowania mediacyjnego nie odebrało stronom, które próbują rozwiązać spór w drodze mediacji, możliwości wszczęcia w późniejszym czasie postępowania sądowego lub arbitrażowego dotyczącego tego sporu.

2. Przepisy ust. 1 pozostają bez uszczerbku dla przepisów dotyczących okresów przedawnienia w umowach międzynarodowych, których stroną są państwa członkowskie.

Artykuł 9
Informacje dla ogółu społeczeństwa

Państwa członkowskie wspierają wszelkimi środkami, które uznają za właściwe, w szczególności za pośrednictwem stron internetowych, udostępnianie ogółowi społeczeństwa informacji dotyczących sposobu nawiązania kontaktu z mediatorami i organizacjami świadczącymi usługi mediacji.

Artykuł 10
Informacje dotyczące właściwych sądów i organów

Komisja publikuje w dowolnej stosownej formie informacje na temat właściwych sądów lub organów podane przez państwa członkowskie zgodnie z art. 6 ust. 3.

Artykuł 11
Przegląd

Nie później niż dnia 21 maja 2016 r. Komisja przedstawia Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu sprawozdanie dotyczące stosowania niniejszej dyrektywy. Sprawozdanie to uwzględnia rozwój mediacji w Unii Europejskiej oraz skutki realizacji niniejszej dyrektywy w państwach członkowskich. W razie potrzeby sprawozdaniu towarzyszą wnioski w sprawie wprowadzenia w niej zmian.

Artykuł 12
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy przed dniem 21 maja 2011 r., z wyjąt-

kiem art. 10, w przypadku którego wykonanie musi nastąpić najpóźniej do dnia 21 listopada 2010 r. Niezwłocznie informują Komisję o tych przepisach.

Takie przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst najważniejszych przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 13
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 14
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.

Sporządzono w Strasburgu, dnia 21 maja 2008 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego	*W imieniu Rady*
H.-G. Pöttering *Przewodniczący*	J. Lenarčič *Przewodniczący*

Dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady („Dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych") z dnia 11 maja 2005 r. (Dz.Urz. UE L Nr 149, s. 22)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego

art. 95,

uwzględniając wniosek Komisji,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 Traktatu[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Artykuł 153 ust. 1 i ust. 3 lit. a) Traktatu stanowi, że Wspólnota ma przyczyniać się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumentów poprzez środki, które przyjmuje na podstawie jego art. 95.

(2) Zgodnie z art. 14 ust. 2 Traktatu rynek wewnętrzny obejmuje obszar bez granic wewnętrznych, w którym jest zapewniony swobodny przepływ towarów i usług oraz swoboda przedsiębiorczości. Rozwój uczciwych praktyk handlowych na obszarze bez granic wewnętrznych jest niezbędny dla wspierania rozwoju działalności transgranicznej.

(3) Przepisy prawne Państw Członkowskich w zakresie nieuczciwych praktyk handlowych wykazują istotne różnice, które mogą powodować znaczne zakłócenia konku-

1 Dz.U. C 108 z 30.4.2004, s. 81.

2 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 20 kwietnia 2004 r. (Dz. U. C 104 E z 30.4.2004, s. 260), wspólne stanowisko Rady z dnia 15 listopada 2004 r. (Dz. U. C 38 E z 15.2.2005, s. 1), stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 24 lutego 2005 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) i decyzja Rady z dnia 12 kwietnia 2005 r.

rencji oraz tworzyć przeszkody dla sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego. W dziedzinie reklamy dyrektywa Rady 84/450/EWG z dnia 10 września 1984 r. dotycząca reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej[3] ustanawia minimalne kryteria harmonizacji przepisów prawnych w zakresie reklamy wprowadzającej w błąd, ale nie stoi na przeszkodzie utrzymaniu lub przyjęciu przez Państwa Członkowskie środków zapewniających szerszą ochronę konsumentów. W rezultacie przepisy Państw Członkowskich w zakresie reklamy wprowadzającej w błąd znacznie się od siebie różnią.

(4) Różnice te powodują niepewność co do tego, które z przepisów krajowych mają zastosowanie do nieuczciwych praktyk handlowych szkodzących interesom gospodarczym konsumentów oraz tworzą liczne bariery mające wpływ na sytuację przedsiębiorstw i konsumentów. Bariery te zwiększają koszty ponoszone przez przedsiębiorstwa w związku z korzystaniem przez nie ze swobód na rynku wewnętrznym, w szczególności w przypadku prowadzenia przez przedsiębiorstwa działalności transgranicznej w dziedzinie marketingu, kampanii reklamowych i promocji sprzedaży. Bariery te pozbawiają również konsumentów pewności co do ich praw i sprawiają, że tracą oni zaufanie do rynku wewnętrznego.

(5) Wobec braku jednolitych przepisów na poziomie wspólnotowym przeszkody w transgranicznym swobodnym przepływie usług i towarów oraz w swobodzie przedsiębiorczości mogłyby znaleźć uzasadnienie w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, o ile służą ochronie ogólnie uznanych celów związanych z interesem publicznym i o ile są do tych celów proporcjonalne. Zgodnie z celami Wspólnoty określonymi w postanowieniach Traktatu oraz w prawie wtórnym Wspólnoty odnoszącym się do swobodnego przepływu oraz zgodnie z polityką Komisji w zakresie komunikacji handlowej, o której mowa w komunikacie Komisji „Działania uzupełniające do Zielonej Księgi w sprawie komunikacji handlowej na rynku wewnętrznym", przeszkody takie powinny zostać wyeliminowane. Można tego dokonać jedynie poprzez ustanowienie na poziome Wspólnoty jednolitych zasad zapewniających wysoki poziom ochrony konsumentów oraz poprzez wyjaśnienie na poziomie Wspólnoty pewnych pojęć prawnych w takim zakresie, w jakim jest to konieczne dla właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz dla spełnienia wymogu pewności prawa.

(6) Niniejsza dyrektywa zbliża zatem przepisy prawne Państw Członkowskich w zakresie nieuczciwych praktyk handlowych, w tym nieuczciwej reklamy, które bezpo-

3 Dz.U. L 250 z 19.9.1984, s. 17. Dyrektywa zmieniona dyrektywą 97/55/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 290 z 23.10.1997, s. 18).

średnio wyrządzają szkodę interesom gospodarczym konsumentów, a tym samym szkodzą pośrednio interesom gospodarczym konkurentów działających zgodnie z prawem. Zgodnie z zasadą proporcjonalności niniejsza dyrektywa chroni konsumentów przed konsekwencjami takich nieuczciwych praktyk handlowych w przypadku, gdy konsekwencje te są istotne, ale uznaje, że w niektórych przypadkach skutki dla konsumentów mogą być znikome. Niniejsza dyrektywa nie obejmuje przepisów prawa krajowego ani nie wpływa na nie w zakresie, w jakim odnoszą się one do nieuczciwych praktyk handlowych szkodzących jedynie interesom gospodarczym konkurentów lub dotyczących transakcji między przedsiębiorcami; uwzględniając w pełni zasadę pomocniczości, Państwa Członkowskie, jeżeli tak postanowią, nadal będą mogły regulować takie praktyki, w zgodzie z prawem wspólnotowym. Niniejsza dyrektywa nie obejmuje również ani nie wpływa na przepisy dyrektywy 84/450/EWG dotyczącej reklamy wprowadzającej w błąd przedsiębiorstwa, ale niewprowadzającej w błąd konsumentów, oraz dotyczącej reklamy porównawczej. Nie ma ona również wpływu na przyjęte praktyki związane z reklamą i wprowadzaniem produktów do obrotu, takie jak prawnie dozwolone lokowanie produktu (product placement), różnicowanie marki lub stosowanie zachęt, które mogą w sposób zgodny z prawem oddziaływać na postrzeganie produktów przez konsumentów i wpływać na ich zachowanie, nie zakłócając ich zdolności do podejmowania świadomej decyzji.

(7) Niniejsza dyrektywa odnosi się do praktyk handlowych bezpośrednio związanych z wywieraniem wpływu na decyzje dotyczące transakcji podejmowane przez konsumentów względem produktów. Nie dotyczy ona praktyk handlowych stosowanych głównie w innych celach, w tym np. w celu komunikacji handlowej przeznaczonej dla inwestorów, w tym rocznych sprawozdań i materiałów promocyjnych dla przedsiębiorstw. Nie odnosi się ona do wymogów prawnych związanych z poczuciem dobrego smaku i przyzwoitości, które różnią się znacznie między Państwami Członkowskimi. Praktyki handlowe, takie jak np. namawianie do kupna produktów na ulicy, mogą być niepożądane w Państwach Członkowskich ze względów kulturowych. Stosownie do tego, Państwa Członkowskie powinny nadal mieć możliwość zakazywania na swoim terytorium praktyk handlowych ze względu na poczucie dobrego smaku i przyzwoitości, w zgodzie z prawem wspólnotowym, nawet w przypadku, gdy takie praktyki nie ograniczają konsumentom swobody wyboru. Przy stosowaniu niniejszej dyrektywy, a zwłaszcza jej klauzul generalnych, należy w pełni uwzględnić okoliczności konkretnego przypadku.

(8) Niniejsza dyrektywa chroni bezpośrednio interesy gospodarcze konsumentów przed nieuczciwymi praktykami handlowymi stosowanymi wobec nich przez przedsiębiorstwa. W związku z powyższym chroni ona również pośrednio działające zgodnie

z prawem przedsiębiorstwa przed konkurentami, którzy nie przestrzegają reguł wyznaczonych w niniejszej dyrektywie, i gwarantuje w ten sposób uczciwą konkurencję w dziedzinie przez nią koordynowanej. Przyjmuje się, że istnieją inne praktyki handlowe, które, chociaż nie szkodzą konsumentom, mogą przynosić szkodę konkurentom i klientom będącym podmiotami gospodarczymi. Komisja powinna uważnie zbadać potrzebę działań wspólnotowych w dziedzinie nieuczciwej konkurencji, wykraczających poza zakres niniejszej dyrektywy i, o ile jest to konieczne, przedstawić wniosek dotyczący przyjęcia aktu prawnego obejmującego inne aspekty nieuczciwej konkurencji.

(9) Niniejsza dyrektywa nie stanowi uszczerbku dla indywidualnych powództw wnoszonych przez osoby, które ucierpiały na skutek nieuczciwej praktyki handlowej. Nie stanowi ona również uszczerbku dla wspólnotowych i krajowych przepisów w zakresie prawa zobowiązań umownych, praw własności intelektualnej, przepisów dotyczących aspektów zdrowia i bezpieczeństwa produktów, warunków przedsiębiorczości i regulacji dotyczących zezwoleń, w tym takich, które zgodnie z prawem wspólnotowym odnoszą się do organizacji gier losowych, wspólnotowych przepisów w dziedzinie konkurencji i wprowadzających je w życie przepisów prawa krajowego. Państwa Członkowskie będą zatem mogły utrzymywać lub wprowadzać na swoim terytorium ograniczenia i zakazy praktyk handlowych w celu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów, np. w odniesieniu do alkoholu, tytoniu lub produktów farmaceutycznych, bez względu na to, gdzie przedsiębiorca ma swoją siedzibę. W zakresie usług finansowych i nieruchomości, z uwagi na złożoność tych dziedzin i związanie z nimi poważne ryzyko, niezbędne jest ustanowienie szczegółowych wymogów, w tym nałożenie na przedsiębiorców pozytywnych obowiązków. Z tego też względu, w dziedzinie usług finansowych i nieruchomości, niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla prawa Państw Członkowskich do wyjścia poza przepisy niniejszej dyrektywy w celu ochrony interesów gospodarczych konsumentów. Nie jest wskazane uregulowanie w niniejszej dyrektywie kwestii certyfikacji i oznaczania norm dotyczących prób wyrobów z metali szlachetnych.

(10) Należy zadbać o spójność pomiędzy niniejszą dyrektywą a istniejącym prawem wspólnotowym, w szczególności w przypadkach, w których szczegółowe przepisy dotyczące nieuczciwych praktyk handlowych mają zastosowanie do określonych sektorów. Niniejsza dyrektywa zmienia zatem dyrektywę 84/450/EWG,dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość[4], dyrektywę 98/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 maja 1998 r. w sprawie nakazów za-

4 Dz.U. L 144 z 4.6.1997, s.19. Dyrektywa zmieniona dyrektywą 2002/65/WE (Dz.U. L 271 z 9.10.2002, s. 16).

przestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów[5] oraz dyrektywę 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. dotyczącą sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość[6]. Niniejszą dyrektywę stosuje się odpowiednio tylko w takim zakresie, w jakim nie istnieją szczególne przepisy prawa wspólnotowego regulujące określone aspekty nieuczciwych praktyk handlowych, takie jak wymogi informacyjne i zasady dotyczące sposobu prezentowania informacji konsumentom. Niniejsza dyrektywa zapewnia konsumentom ochronę w przypadkach, gdy na poziomie wspólnotowym brak jest szczegółowych przepisów sektorowych, i zakazuje przedsiębiorcom stwarzania fałszywych wyobrażeń o charakterze produktu. Jest to szczególnie ważne w przypadku produktów złożonych, z którymi wiąże się wysoki poziom ryzyka dla konsumentów, np. niektórych produktów finansowych. Tym samym niniejsza dyrektywa uzupełnia dorobek wspólnotowy, który ma zastosowanie do praktyk handlowych szkodzących interesom gospodarczym konsumentów.

(11) Wysoki poziom konwergencji osiągnięty w wyniku zbliżenia krajowych przepisów prawnych poprzez niniejszą dyrektywę zapewnia wysoki wspólny poziom ochrony konsumentów. Niniejsza dyrektywa ustanawia jeden ogólny zakaz stosowania tych spośród nieuczciwych praktyk handlowych, które zniekształcają zachowanie gospodarcze konsumentów. Określa ona również zasady dotyczące agresywnych praktyk handlowych, które nie są obecnie uregulowane na poziomie wspólnotowym.

(12) Harmonizacja przepisów w istotny sposób zwiększy pewność prawną zarówno konsumentów, jak i przedsiębiorstw. Zarówno konsumenci, jak i przedsiębiorstwa będą mogli polegać na jednolitych ramach regulacyjnych, opartych na jasno zdefiniowanych pojęciach prawnych, regulujących wszystkie aspekty nieuczciwych praktyk handlowych w całej UE. Efektem tych działań będzie wyeliminowanie barier wynikających z rozdrobnienia przepisów w zakresie nieuczciwych praktyk handlowych szkodzących interesom gospodarczym konsumentów oraz umożliwienie powstania wewnętrznego rynku na tym obszarze.

(13) Aby osiągnąć cele Wspólnoty poprzez usuniecie barier na rynku wewnętrznym, należy zastąpić istniejące w Państwach Członkowskich rozbieżne klauzule generalne i zasady prawne. Dlatego też jeden wspólny ogólny zakaz ustanowiony przez niniejszą dyrektywę obejmuje nieuczciwe praktyki handlowe, które zniekształcają zachowanie gospodarcze konsumentów. Aby utrzymać zaufanie konsumentów, ten ogólny za-

5 Dz.U. L 166 z 11.6.1998, s. 51. Dyrektywa ostatnio zmieniona dyrektywą 2002/65/WE.

6 Dz.U. L 271 z 9.10.2002, s.16.

kaz powinien mieć zastosowanie do nieuczciwych praktyk handlowych istniejących miedzy przedsiębiorcą a konsumentem zarówno w stosunkach pozaumownych, po zawarciu umowy, jak i w trakcie jej wykonywania. Ogólny zakaz jest skonkretyzowany przez przepisy w zakresie dwóch zdecydowanie najpowszechniejszych typów praktyk handlowych, mianowicie praktyk handlowych wprowadzających w błąd i agresywnych praktyk handlowych.

(14) Wskazane jest, aby pojecie praktyk handlowych wprowadzających w błąd obejmowało te spośród praktyk, w tym reklamę wprowadzającą w błąd, które poprzez wprowadzanie konsumenta w błąd uniemożliwiają mu dokonanie świadomego, a zatem i efektywnego wyboru. W zgodzie z przepisami i praktykami Państw Członkowskich w dziedzinie reklamy wprowadzającej w błąd, w niniejszej dyrektywie praktyki wprowadzające w błąd dzielą się na działania wprowadzające w błąd i zaniechania wprowadzające w błąd. Odnośnie do zaniechań, niniejsza dyrektywa wyznacza ograniczony zakres podstawowych informacji, które są potrzebne konsumentowi do podjęcia świadomej decyzji dotyczącej transakcji. Informacji takich nie trzeba będzie ujawniać we wszystkich ogłoszeniach reklamowych, lecz tylko w tych przypadkach, gdy przedsiębiorca składa zaproszenie do dokonania zakupu, które jest pojęciem jasno zdefiniowanym w niniejszej dyrektywie. Przewidziana w niniejszej dyrektywie pełna harmonizacja nie stoi na przeszkodzie określeniu przez Państwa Członkowskie w prawie krajowym podstawowych cech pewnych produktów, takich jak artykuły kolekcjonerskie czy urządzenia elektryczne, których pominięcie byłoby istotne przy składaniu zaproszenia do dokonania zakupu. Niniejsza dyrektywa nie zmierza do ograniczenia konsumentom wyboru poprzez zakaz promocji produktów, które przypominają wyglądem inne produkty, chyba że podobieństwo to utrudnia konsumentom ustalenie handlowego pochodzenia produktu, a zatem wprowadza ich w błąd. Niniejsza dyrektywa powinna pozostać bez uszczerbku dla istniejącego prawa wspólnotowego, które wyraźnie przyznaje Państwom Członkowskim prawo wyboru między kilkoma opcjami uregulowania kwestii ochrony konsumentów w zakresie praktyk handlowych. W szczególności niniejsza dyrektywa powinna pozostać bez uszczerbku dla art. 13 ust. 3 dyrektywy 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 2002 r. dotyczącej przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej[7].

(15) W przypadku gdy prawo wspólnotowe określa wymogi informacyjne dotyczące komunikatów handlowych, reklamy i marketingu, dana informacja jest uznawana za istotną w ramach niniejszej dyrektywy. Państwa Członkowskie będą miały

7 Dz.U. L 201 z 31.7.2002, s. 37.

prawo utrzymania bądź poszerzenia wymogów informacyjnych dotyczących prawa zobowiązań umownych i wywołujących skutki w zakresie tego prawa w przypadku, gdy zezwalają na to klauzule minimalne w istniejących aktach prawa wspólnotowego. Niewyczerpujący wykaz takich wymogów informacyjnych w dorobku wspólnotowym jest zawarty w załączniku II. Ze względu na pełną harmonizację, którą wprowadza niniejsza dyrektywa, jedynie informacja wymagana prawem wspólnotowym jest uznawana za istotną do celów jej art. 7 ust. 5. W przypadku wprowadzenia przez Państwa Członkowskie wymogów informacyjnych wykraczających poza wymogi uregulowane w prawie wspólnotowym, na podstawie klauzul minimalnych, pominięcie tej dodatkowej informacji nie będzie stanowiło zaniechania wprowadzającego błąd w rozumieniu niniejszej dyrektywy. Przeciwnie, Państwa Członkowskie będą mogły, o ile pozwolą im na to klauzule minimalne zawarte w prawie wspólnotowym, utrzymać lub ustanowić w zgodzie z tym prawem bardziej rygorystyczne przepisy w celu zapewnienia wyższego poziomu ochrony indywidualnych praw konsumentów wynikających z umów.

(16) Przepisy dotyczące agresywnych praktyk handlowych powinny obejmować takie praktyki, które w istotny sposób ograniczają swobodę wyboru konsumentów. Należą do nich praktyki posługujące się nękaniem, przymusem, w tym z użyciem siły fizycznej lub bezprawnym naciskiem.

(17) W celu zapewnienia większej pewności prawnej wskazane jest zidentyfikowanie tych praktyk handlowych, które są nieuczciwe w każdych okolicznościach. W związku z tym załącznik I zawiera pełen wykaz tego typu praktyk. Są to jedyne praktyki handlowe, które można uznać za nieuczciwe bez konieczności oceny konkretnego przypadku w świetle przepisów art. 5–9. Wykaz ten może być zmodyfikowany wyłącznie poprzez poddanie niniejszej dyrektywy przeglądowi.

(18) Właściwe jest zapewnienie wszystkim konsumentom ochrony przed nieuczciwymi praktykami handlowymi; jednakże od czasu wejścia w życie dyrektywy 84/450/EWG Trybunał Sprawiedliwości przy orzekaniu w sprawach dotyczących reklamy uznał za konieczne badanie jej wpływu na hipotetycznego typowego konsumenta. Zgodnie z zasadą proporcjonalności oraz w celu umożliwienia skutecznego stosowania środków ochrony zawartych w niniejszej dyrektywie, za punkt odniesienia uznaje ona przeciętnego konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany oraz dostatecznie uważny i ostrożny, z uwzględnieniem czynników społecznych, kulturowych i językowych, zgodnie z wykładnią Trybunału Sprawiedliwości, jednak zawiera ona również przepisy mające na celu zapobieganie wykorzystywaniu konsumentów, których cechy czynią ich szczególnie podatnymi na nieuczciwe praktyki handlowe.

W przypadku gdy określona praktyka handlowa przeznaczona jest dla szczególnej grupy konsumentów, jak np. dzieci, oddziaływanie tej praktyki należy ocenić z perspektywy przeciętnego członka tej grupy. Dlatego też wskazane jest dodanie do wykazu praktyk, które są nieuczciwe w każdych okolicznościach, przepisu, który nie wprowadzając całkowitego zakazu reklamy skierowanej do dzieci, chroni je przed bezpośrednimi namowami do dokonania zakupu. Test przeciętnego konsumenta nie jest przy tym testem statystycznym. W celu ustalenia typowej reakcji przeciętnego konsumenta w danym przypadku krajowe sądy i organy administracyjne będą musiały polegać na własnej umiejętności oceny, z uwzględnieniem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości.

(19) Jeżeli niektóre cechy, takie jak wiek, niepełnosprawność fizyczna lub umysłowa lub łatwowierność czynią konsumentów szczególnie podatnymi na praktykę handlową lub produkt, którego ona dotyczy, i jeżeli praktyka ta może zniekształcić zachowanie gospodarcze jedynie takich konsumentów w sposób racjonalnie możliwy do przewidzenia przez przedsiębiorcę, należy zadbać o ich odpowiednią ochronę poprzez ocenę danej praktyki z perspektywy przeciętnego członka tej grupy.

(20) Należy nadać odpowiednie znaczenie kodeksom postępowania, które umożliwiają przedsiębiorcom skuteczne stosowanie zasad niniejszej dyrektywy w poszczególnych dziedzinach gospodarki. W sektorach, w których istnieją szczególne obligatoryjne wymogi regulujące postępowanie przedsiębiorców, powinny one również stanowić podstawę oceny staranności zawodowej w określonym sektorze. Sprawowanie kontroli przez twórców kodeksów na poziomie krajowym i wspólnotowym w celu wyeliminowania nieuczciwych praktyk handlowych może zlikwidować konieczność odwoływania się do procedur administracyjnych lub sądowych i dlatego powinno być popierane. W celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów organizacje konsumenckie mogłyby być informowane i zapraszane do udziału w opracowywaniu kodeksów postępowania.

(21) Osobom lub organizacjom uważanym na mocy prawa krajowego za mające w tym uzasadniony interes należy zapewnić środki prawne umożliwiające zaskarżanie nieuczciwych praktyk handlowych przed sądem lub przed organem administracyjnym, który jest właściwy do rozpatrywania skarg lub wszczynania właściwego postępowania sądowego. Jakkolwiek to prawo krajowe wskazuje, na kim spoczywa ciężar dowodu, to jednak sądy i organy administracyjne powinny mieć możliwość żądania od przedsiębiorców przedstawienia dowodów na prawdziwość powoływanych przez nich faktów.

(22) Państwa Członkowskie mają obowiązek ustanowić sankcje za naruszenie przepisów niniejszej dyrektywy i zapewnić ich egzekwowanie. Sankcje te muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

(23) Ponieważ cele niniejszej dyrektywy, a mianowicie wyeliminowanie barier dla funkcjonowania rynku wewnętrznego w postaci przepisów prawa krajowego w zakresie nieuczciwych praktyk handlowych oraz zapewnienie wysokiego wspólnego poziomu ochrony konsumentów poprzez zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich w zakresie nieuczciwych praktyk handlowych, nie mogą być osiągnięte w sposób wystarczający przez Państwa Członkowskie, a zatem możliwe jest ich lepsze osiągniecie na poziomie Wspólnoty, Wspólnota może podjąć środki zgodnie z zasadą pomocniczości ustanowioną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, ustanowioną w tym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do wyeliminowania barier na rynku wewnętrznym i osiągnięcia wysokiego wspólnego poziomu ochrony konsumentów.

(24) Należy dokonać przeglądu niniejszej dyrektywy w celu upewnienia się, że zostały podjęte działania zmierzające do usunięcia barier na rynku wewnętrznym i że osiągnięto wysoki poziom ochrony konsumentów. W wyniku takiego przeglądu Komisja może przedstawić wniosek w sprawie zmiany niniejszej dyrektywy, który może obejmować ograniczone przedłużenie derogacji z art. 3 ust. 5 i/lub zmiany innych przepisów prawnych dotyczących ochrony konsumenta w myśl podjętego przez Komisję, w ramach strategii polityki ochrony konsumentów, zobowiązania do dokonywania przeglądu istniejącego dorobku w celu osiągnięcia wysokiego wspólnego poziomu ochrony konsumentów.

(25) Niniejsza dyrektywa przestrzega praw podstawowych i zasad uznanych w szczególności przez Kartę Praw Podstawowych Unii Europejskiej,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ 1
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Cel

Celem niniejszej dyrektywy jest przyczynienie się do właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego i osiągnięcie wysokiego poziomu ochrony konsumentów poprzez zbliżenie

przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do nieuczciwych praktyk handlowych szkodzących interesom gospodarczym konsumentów.

Artykuł 2
Definicje

Do celów niniejszej dyrektywy:

a) „konsument" oznacza każdą osobę fizyczną, która w ramach praktyk handlowych objętych niniejszą dyrektywą działa w celu niezwiązanym z jej działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub wolnym zawodem;

b) „przedsiębiorca" oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, która w ramach praktyk handlowych objętych niniejszą dyrektywą działa w celu związanym z jej działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub wolnym zawodem, oraz każdą osobę działającą w imieniu lub na rzecz przedsiębiorcy;

c) „produkt" oznacza każdy towar lub usługę, w tym nieruchomości, prawa i obowiązki;

d) „praktyki handlowe stosowane przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów" (zwane dalej również „praktykami handlowymi") oznaczają każde działanie przedsiębiorcy, jego zaniechanie, sposób postępowania, oświadczenie lub komunikat handlowy, w tym reklamę i marketing, bezpośrednio związane z promocją, sprzedażą lub dostawą produktu do konsumentów;

e) „istotne zniekształcenie zachowania gospodarczego konsumentów" oznacza wykorzystanie praktyki handlowej w celu znacznego ograniczenia zdolności konsumenta do podjęcia świadomej decyzji i skłonienia go tym samym do podjęcia decyzji dotyczącej transakcji, której inaczej by nie podjął;

f) „kodeks postępowania" oznacza umowę lub zbiór zasad, które nie są wymagane na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych Państwa Członkowskiego i które definiują postępowanie przedsiębiorców, którzy zobowiązali się do przestrzegania kodeksu w odniesieniu do jednej lub większej liczby określonych praktyk handlowych lub sektorów działalności gospodarczej;

g) „twórca kodeksu" oznacza każdy podmiot, w tym przedsiębiorcę lub grupę przedsiębiorców, odpowiedzialny za redagowanie kodeksu postępowania, wprowadzanie do niego zmian i/lub nadzór nad jego przestrzeganiem przez wszystkich, którzy zobowiązali się do jego przestrzegania.

h) „staranność zawodowa" oznacza standard dotyczący szczególnej wiedzy i staranności, których można w racjonalny sposób oczekiwać od przedsiębiorcy w jego relacjach z konsumentami, zgodnie z uczciwymi praktykami rynkowymi i/lub ogólną zasadą dobrej wiary w zakresie jego działalności;

i) „zaproszenie do dokonania zakupu" oznacza komunikat handlowy, który określa cechy produktu i jego cenę w sposób właściwy dla użytego środka komunikacji handlowej i umożliwia w ten sposób konsumentowi dokonanie zakupu;

j) „bezprawny nacisk" oznacza wykorzystanie przewagi względem konsumenta w celu wywarcia na niego presji, także bez użycia siły fizycznej lub groźby jej użycia, w sposób znacznie ograniczający zdolność konsumenta do podjęcia świadomej decyzji;

k) „decyzja dotycząca transakcji" oznacza każdą podejmowaną przez konsumenta decyzję co do tego, czy, jak i na jakich warunkach dokona zakupu, zapłaci za produkt w całości lub w części, zatrzyma produkt, rozporządzi nim lub wykona uprawnienie umowne związane z produktem, bez względu na to, czy konsument postanowi dokonać czynności, czy też powstrzymać się od jej dokonania;

l) „zawód regulowany" oznacza działalność zawodową lub grupę działalności zawodowych, do której dostęp lub której wykonywanie lub jeden ze sposobów wykonywania, uzależnione jest, bezpośrednio lub pośrednio, od posiadania szczególnych kwalifikacji zawodowych, zgodnie z przepisami ustawowymi, wykonawczymi lub administracyjnymi.

Artykuł 3
Zakres zastosowania

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do nieuczciwych praktyk handlowych w rozumieniu art. 5, stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów przed zawarciem transakcji handlowej dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania oraz po jej zawarciu.

2. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla przepisów prawa zobowiązań umownych, w szczególności dla postanowień dotyczących ważności, zawierania lub skutków umowy.

3. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla wspólnotowych i krajowych przepisów prawnych dotyczących aspektów produktów związanych z bezpieczeństwem i zdrowiem.

4. W przypadku kolizji pomiędzy przepisami niniejszej dyrektywy a innymi przepisami prawnymi Wspólnoty regulującymi szczególne aspekty nieuczciwych praktyk handlowych, te ostatnie mają pierwszeństwo i stosuje się je do tych szczególnych aspektów.

5. Przez okres sześciu lat od 12.6.2007 r. Państwa Członkowskie mogą w dziedzinie zbliżonej niniejszą dyrektywą nadal stosować przepisy krajowe o charakterze bardziej restryktywnym lub nakazowym niż niniejsza dyrektywa, służące wykonaniu dyrektyw oraz zawierające klauzule minimalnej harmonizacji. Środki te muszą być niezbędne dla zapewnienia odpowiedniej ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami handlowymi i muszą być proporcjonalne do tego celu. Przegląd, o którym mowa w art. 18, może, o ile zajdzie taka potrzeba, zawierać wniosek o przedłużenie niniejszej derogacji na dalszy ograniczony okres.

6. Państwa Członkowskie niezwłocznie powiadamiają Komisje o przepisach krajowych zastosowanych na podstawie ust. 5.

7. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla przepisów określających właściwość sądów.

8. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla wszelkich warunków wykonywania działalności gospodarczej lub warunków udzielania zezwoleń oraz dla zawodowych kodeksów postępowania lub innych szczególnych przepisów dotyczących zawodów regulowanych, tak aby możliwe było zapewnienie utrzymania wysokich standardów uczciwości, które Państwa Członkowskie mogą, w zgodzie z prawem wspólnotowym, nałożyć na osoby wykonujące dany zawód.

9. W odniesieniu do „usług finansowych" zdefiniowanych w dyrektywie 2002/65/WE oraz w odniesieniu do nieruchomości Państwa Członkowskie mogą nakładać wymogi o charakterze bardziej restryktywnym lub nakazowym niż wymogi nałożone przez niniejszą dyrektywę w objętej nią dziedzinie zbliżania ustawodawstw.

10. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla stosowania przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich w dziedzinie certyfikacji i oznaczania norm dotyczących prób wyrobów z metali szlachetnych.

Artykuł 4
Rynek wewnętrzny

Państwa Członkowskie nie mogą ograniczać swobody świadczenia usług aniswobodnego przepływu towarów z przyczyn związanych z dziedziną zbliżoną niniejszą dyrektywą.

ROZDZIAŁ 2
NIEUCZCIWE PRAKTYKI HANDLOWE

Artykuł 5
Zakaz nieuczciwych praktyk handlowych

1. Nieuczciwe praktyki handlowe są zabronione.
2. Praktyka handlowa jest nieuczciwa, jeżeli:
   a) jest sprzeczna z wymogami staranności zawodowej;
   i
   b) w sposób istotny zniekształca lub może w sposób istotny zniekształcić zachowanie gospodarcze względem produktu przeciętnego konsumenta, do którego dociera bądź do którego jest skierowana, lub przeciętnego członka grupy konsumentów, jeżeli praktyka handlowa skierowana jest do określonej grupy konsumentów.
3. Praktyki handlowe, które mogą w sposób istotny zniekształcić zachowanie gospodarcze wyłącznie dającej się jednoznacznie zidentyfikować grupy konsumentów szczególnie podatnej na tą praktykę lub na produkt, którego ona dotyczy, ze względu na niepełnosprawność fizyczną

lub umysłową, wiek lub łatwowierność, w sposób racjonalnie możliwy do przewidzenia przez przedsiębiorcę, oceniane są z perspektywy przeciętnego członka tej grupy. Pozostaje to bez uszczerbku dla powszechnej i zgodnej z prawem praktyki reklamowej polegającej na wygłaszaniu przesadzonych twierdzeń lub twierdzeń, których nie należy rozumieć dosłownie.

4. Za nieuczciwe uznaje się w szczególności praktyki handlowe, które:

a) wprowadzają błąd w rozumieniu art. 6 i 7;

lub

b) są agresywne w rozumieniu art. 8 i 9.

5. Załącznik I zawiera wykaz praktyk handlowych, które uznaje się za nieuczciwe w każdych okolicznościach. Wykaz ten obowiązuje jednolicie we wszystkich Państwach Członkowskich i może zostać zmodyfikowany wyłącznie poprzez zmianę niniejszej dyrektywy.

Sekcja 1
Praktyki handlowe wprowadzające w błąd

Artykuł 6
Działania wprowadzające w błąd

1. Praktykę handlową uznaje się za wprowadzającą w błąd, jeżeli zawiera ona fałszywe informacje i w związku z tym jest niezgodna z prawdą lub w jakikolwiek sposób, w tym poprzez wszystkie okoliczności jej prezentacji, wprowadza lub może wprowadzić w błąd przeciętnego konsumenta, nawet jeżeli informacje te w odniesieniu do jednego lub większej liczby wymienionych niżej elementów są zgodne z rzeczywistością, i która w każdym przypadku powoduje lub może spowodować podjecie przez konsumenta decyzji dotyczącej transakcji, której inaczej by nie podjął:

a) istnienie lub rodzaj produktu;

b) główne cechy produktu, takie jak jego dostępność, związane z nim korzyści i ryzyko, wykonanie, skład, wyposażenie dodatkowe, usługi po sprzedaży i procedura reklamacyjna, sposób i data produkcji lub wykonania, dostawa, przydatność, zastosowanie, ilość, specyfikacja, pochodzenie geograficzne lub handlowe, spodziewane rezultaty jego zastosowania lub wyniki i istotne cechy testów lub kontroli przeprowadzonych na produkcie;

c) zakres obowiązków przedsiębiorcy, motywy stosowania praktyki handlowej i rodzaj procesu sprzedaży, oświadczenia lub symbole dotyczące bezpośredniego lub pośredniego sponsorowania lub zezwolenia wydanego dla przedsiębiorcy lub produktu;

d) cena, sposób obliczania ceny lub istnienie szczególnej korzyści cenowej;

e) niezbędne usługi, części, wymiany lub naprawy;

f) rodzaj, cechy i prawa przedsiębiorcy lub jego przedstawiciela, takie jak jego tożsamość i majątek, kwalifikacje, status, zezwolenia, członkostwo lub powiązania oraz prawa własności przemysłowej i intelektualnej lub nagrody i wyróżnienia;

g) prawa konsumenta, w tym prawo do wymiany towaru lub do żądania zwrotu kosztów zgodnie z dyrektywą 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji[8], lub potencjalne ryzyka dla konsumenta.

2. Praktykę handlową uznaje się również za wprowadzającą w błąd, jeżeli w konkretnym przypadku, biorąc pod uwagę wszystkie jej cechy i okoliczności, powoduje ona lub może spowodować podjecie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej transakcji, której inaczej by nie podjął, i obejmuje:

a) każdy rodzaj wprowadzenia produktu na rynek, w tym reklamę porównawczą, który powoduje mylenie produktów, znaków towarowych, nazw handlowych lub innych znaków rozpoznawczych przedsiębiorcy i jego konkurenta;

b) nieprzestrzeganie przez przedsiębiorcę obowiązków zawartych w kodeksach postępowania, do których przestrzegania się zobowiązał, jeżeli:

i) obowiązek taki nie opiera się jedynie na samym zamiarze jego wykonania, lecz jest wiążący i możliwy do zweryfikowania;

i

ii) przedsiębiorca zaznacza w ramach praktyki handlowej, że jest związany kodeksem.

Artykuł 7
Zaniechania wprowadzające w błąd

1. Praktykę handlową uznaje się za wprowadzającą w błąd, jeżeli w konkretnym przypadku, biorąc pod uwagę wszystkie jej cechy i okoliczności oraz ograniczenia środka przekazu, pomija ona istotne informacje potrzebne przeciętnemu konsumentowi, stosownie do okoliczności, do podjęcia świadomej decyzji dotyczącej transakcji i tym samym powoduje lub może powodować podjecie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej transakcji, której inaczej by nie podjął.

2. Za wprowadzające w błąd uznaje się również zaniechanie, jeżeli, uwzględniając szczegółowe postanowienia ust. 1, przedsiębiorca zataja lub w sposób niejasny, niezrozumiały, dwuznaczny lub z opóźnieniem przekazuje istotne informacje, o których mowa w tym ustępie, lub nie ujawnia komercyjnego celu praktyki, jeżeli nie wynika on jasno z kontekstu i jeżeli powoduje to lub może spowodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej transakcji, której inaczej by nie podjął.

8 Dz.U. L 171 z 7.7.1999, s. 12.

3. W przypadku gdy środek przekazu stosowany dla danej praktyki handlowej nakłada ograniczenia przestrzenne lub czasowe, ograniczenia te i wszystkie środki podjęte przez przedsiębiorcę w celu udostępnienia informacji konsumentom w inny sposób zostaną uwzględnione przy rozstrzyganiu, czy doszło do pominięcia informacji.

4. W przypadku zaproszenia do dokonania zakupu za istotne uważa się następujące informacje, jeżeli nie wynikają one jasno z kontekstu:

a) istotne cechy produktu, w takim zakresie, w jakim jest to właściwe dla danego środka przekazu i produktu;

b) adres i tożsamość przedsiębiorcy, np. nazwa firmy i, w stosownych przypadkach, adres i tożsamość przedsiębiorcy, na którego rzecz działa;

c) cena wraz z podatkami lub, w przypadku gdy charakter produktu nie pozwala w sposób racjonalny na wcześniejsze obliczenie ceny, sposób, w jaki cena jest obliczana, jak również, w odpowiednich przypadkach, wszelkie dodatkowe opłaty za transport, dostawę lub usługi pocztowe lub, w sytuacji, gdy wcześniejsze obliczenie tych opłat nie jest w sposób racjonalny możliwe, informacja o możliwości powstania takich dodatkowych kosztów;

d) uzgodnienia dotyczące sposobu płatności, dostawy lub wykonania oraz procedury rozpatrywania reklamacji, jeżeli odbiegają one od wymogów staranności zawodowej;

e) w odniesieniu do produktów i transakcji obejmujących prawo odstąpienia lub unieważnienia, istnienie takiego prawa.

5. Wymogi informacyjne ustanowione w prawie wspólnotowym, dotyczące komunikacji handlowej, w tym reklamy i marketingu, których niewyczerpujący wykaz zamieszczono w załączniku II, uznaje się za istotne.

Sekcja 2
Agresywne praktyki handlowe

Artykuł 8
Agresywne praktyki handlowe

Praktykę handlową uznaje się za agresywną, jeżeli w konkretnym przypadku, biorąc pod uwagę wszystkie jej cechy i okoliczności, poprzez nękanie, przymus, w tym z użyciem siły fizycznej, lub bezprawny nacisk, w znaczny sposób ogranicza ona lub może ograniczyć swobodę wyboru przeciętnego konsumenta lub jego zachowanie względem produktu i tym samym powoduje lub może spowodować podjęcie przez niego decyzji dotyczącej transakcji, której inaczej by nie podjął.

Artykuł 9
Nękanie, przymus i bezprawny nacisk

Przy ustalaniu, czy w ramach praktyki handlowej stosuje się nękanie, przymus, w tym z użyciem siły fizycznej, lub bezprawny nacisk, uwzględnia się:

a) ich czas, miejsce, rodzaj i uporczywość;
b) użycie gróźb lub obraźliwych sformułowań bądź sposobów zachowania;
c) wykorzystanie przez przedsiębiorcę konkretnego nieszczęścia lub konkretnych okoliczności na tyle poważnych, że ograniczają one zdolność konsumenta do oceny, czego przedsiębiorca jest świadomy, w celu wpłynięcia na decyzję konsumenta względem produktu;
d) uciążliwe lub niewspółmierne bariery pozaumowne, które przedsiębiorca wykorzystuje, aby przeszkodzić konsumentowi w wykonaniu jego praw umownych, w tym prawa do wypowiedzenia umowy lub do rezygnacji na rzecz innego produktu lub przedsiębiorcy;
e) groźby podjęcia działania niezgodnego z prawem.

ROZDZIAŁ 3
KODEKSY POSTĘPOWANIA

Artykuł 10
Kodeksy postępowania

Niniejsza dyrektywa nie wyklucza kontroli nieuczciwych praktyk handlowych przez twórców kodeksów postępowania, do której mogą zachęcać Państwa Członkowskie, oraz odwoływania się do takich instytucji przez osoby lub organizacje określone w art. 11, jeżeli postępowanie przed tymi instytucjami ma charakter dodatkowy w stosunku do postępowań sądowych lub administracyjnych określonych w tym artykule.

Odwołanie się do tych organów kontroli w żadnym razie nie oznacza rezygnacji z możliwości wniesienia odwołania do sądu lub organu administracji zgodnie z art. 11.

ROZDZIAŁ 4
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 11
Wykonanie

1. Państwa Członkowskie zapewniają w interesie konsumentów odpowiednie i skuteczne środki zwalczania nieuczciwych praktyk w celu zapewnienia zgodności z przepisami niniejszej dyrektywy.

Środki takie obejmują przepisy prawne, zgodnie z którymi osoby lub organizacje uznawane na mocy prawa krajowego za mające uzasadniony interes w zwalczaniu nieuczciwych praktyk handlowych, w tym konkurenci, mogą:

a) wszcząć postępowanie sądowe w odniesieniu do takich nieuczciwych praktyk handlowych; i/lub

b) zaskarżyć takie nieuczciwe praktyki handlowe przed organem administracyjnym właściwym do rozpatrywania skarg lub do wszczynania właściwych postępowań sądowych. Do każdego Państwa Członkowskiego należy decyzja, który z powyższych środków będzie dostępny oraz czy należy umożliwić sądom lub organom administracyjnym żądanie wcześniejszego przeprowadzenia postępowania przed innymi istniejącymi organami powołanymi do rozpatrywania skarg, w tym przed instytucjami, o których mowa w art. 10. Środki te będą dostępne bez względu na to, czy poszkodowani konsumenci przebywają na terytorium Państwa Członkowskiego, w którym przedsiębiorca ma swoją siedzibę, czy w innym Państwie Członkowskim.

Do każdego Państwa Członkowskiego należy decyzja:

a) czy środki te mogą być skierowane oddzielnie lub łącznie przeciwko kilku przedsiębiorcom działającym w tym samym sektorze gospodarczym;

oraz

b) czy środki te mogą być skierowane przeciwko twórcy kodeksu postępowania w przypadku, gdy dany kodeks zachęca do nieprzestrzegania przepisów prawnych.

2. W ramach przepisów prawnych, o których mowa w ust. 1, Państwa Członkowskie przyznają sądom lub organom administracyjnym uprawnienia, umożliwiające im, w przypadkach gdy uznają takie środki za konieczne, uwzględniając uwagę interesy wszystkich zainteresowanych, a w szczególności interes publiczny:

a) nakazanie zaprzestania nieuczciwych praktyk handlowych lub wszczęcie właściwego postępowania sądowego lub administracyjnego w celu nakazania zaprzestania takich praktyk;

lub

b) jeżeli nieuczciwa praktyka handlowa nie została jeszcze zastosowana, ale jej zastosowanie jest bliskie, zakazanie tej praktyki lub wszczęcie właściwego postępowania są-

dowego lub administracyjnego w celu wydania zakazu jej stosowania; nawet w przypadku braku dowodu rzeczywistej straty lub szkody bądź zamiaru lub niedbalstwa ze strony przedsiębiorcy.

Państwa Członkowskie zapewnią również możliwość podjęcia środków określonych w akapicie pierwszym w ramach procedury przyspieszonej:

– ze skutkiem tymczasowym,

lub

– ze skutkiem ostatecznym, przy czym każde Państwo Członkowskie będzie mogło zdecydować, którą z tych dwóch możliwości wybierze.

Ponadto Państwa Członkowskie mogą przyznać sądom lub organom administracyjnym uprawnienia umożliwiające im, w celu usunięcia trwałych skutków nieuczciwych praktyk handlowych, których zaprzestanie zostało nakazane prawomocnym orzeczeniem:

a) nakazanie publikacji tego orzeczenia w całości lub w części i w takiej formie, którą uznają za właściwą;

b) nakazanie dodatkowo publikacji sprostowania.

3. Organy administracyjne, o których mowa w ust. 1, muszą:

a) posiadać taki skład, aby nie wzbudzać wątpliwości co do ich bezstronności;

b) posiadać odpowiednie uprawnienia pozwalające im na skuteczną kontrolę i egzekwowanie wykonania ich orzeczeń;

c) co do zasady uzasadniać swoje orzeczenia. Jeżeli uprawnienia określone w ust. 2 są wykonywane wyłącznie przez organ administracyjny, jego orzeczenia muszą być uzasadnione we wszystkich przypadkach. Ponadto w takim przypadku należy ustanowić procedury, zgodnie z którymi niewłaściwe albo nieuzasadnione wykonywanie tych uprawnień przez organy administracyjne lub niewłaściwe albo nieuzasadnione zaniechanie ich wykonywania może być przedmiotem kontroli sądowej.

Artykuł 12
Sądy i organy administracyjne: uzasadnianie twierdzeń

Państwa Członkowskie przyznają sądom lub organom administracyjnym uprawnienia umożliwiające im w ramach postępowań cywilnych lub administracyjnych, o których mowa w art. 11:

a) żądanie, aby przedsiębiorca przedstawił dowód na prawdziwość swoich twierdzeń o faktach związanych z praktyką handlową, jeżeli biorąc pod uwagę uzasadniony interes przedsiębiorcy i innych uczestników postępowania, żądanie takie wydaje się właściwe z uwagi na okoliczności danej sprawy; oraz

b) uznanie twierdzeń o faktach za nieprawdziwe, jeżeli dowód zażądany zgodnie z lit. a) nie zostanie przedstawiony lub jeżeli zostanie on uznany przez sąd lub organ administracyjny za niewystarczający.

Artykuł 13
Sankcje

Państwa Członkowskie ustanawiają sankcje za naruszenie przepisów krajowych przyjętych w celu wykonania niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie niezbędne działania w celu zapewnienia ich egzekwowania. Sankcje te muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

Artykuł 14
Zmiana dyrektywy 84/450/EWG

W dyrektywie 84/450/EWG wprowadza się następujące zmiany:

1) artykuł 1 otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 1

Celem niniejszej dyrektywy jest ochrona przedsiębiorców przed reklamą wprowadzającą w błąd i jej negatywnymi skutkami oraz określenie warunków, w których reklama porównawcza jest dozwolona.";

2) w art. 2:

– punkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3. «przedsiębiorca» oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, która działa w celu związanym z jej działalnością handlową, rzemieślniczą, gospodarczą lub wolnym zawodem oraz każdą osobę działającą w imieniu lub na rzecz przedsiębiorcy;",

– dodaje się punkt w brzmieniu:

„4. «twórca kodeksu» oznacza każdy podmiot, w tym przedsiębiorcę lub grupę przedsiębiorców, odpowiedzialny za redagowanie kodeksu postępowania, wprowadzanie do niego zmian i/lub nadzór nad jego przestrzeganiem przez wszystkich, którzy zobowiązali się do jego przestrzegania.";

3) artykuł 3a otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 3a

1. Reklama porównawcza, w zakresie, w jakim dotyczy to porównania, jest dozwolona, jeżeli spełnia następujące warunki:

a) nie wprowadza w błąd w rozumieniu art. 2 ust. 2, art. 3 i art. 7 ust. 1 niniejszej dyrektywy lub w rozumieniu art. 6 i 7 dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym[9] ;

b) dokonuje porównania towarów lub usług realizujących te same potrzeby lub przeznaczonych do tego samego celu;

9 Dz.U. L 149 z 11.6.2005, s. 22."

c) porównuje w sposób obiektywny jedną lub kilka istotnych, odpowiednich, możliwych do zweryfikowania i typowych cech tych towarów i usług, przy czym jedną z tych cech może być cena;
d) nie dyskredytuje ani nie przedstawia w złym świetle znaków towarowych, nazw handlowych, innych znaków rozpoznawczych, towarów, usług, działalności lub sytuacji konkurenta;
e) w przypadku produktów posiadających oznaczenie pochodzenia, odnosi się w każdym przypadku do produktów o tym samym oznaczeniu;
f) nie korzysta w sposób nieuczciwy z renomy znaku towarowego, nazwy handlowej lub innych znaków wyróżniających konkurenta lub oznaczenia pochodzenia konkurujących produktów;
g) nie przedstawia towaru lub usługi jako imitacji bądź repliki towaru lub usługi noszącej zastrzeżony znak towarowy lub zastrzeżoną nazwę handlową;
h) nie prowadzi do mylenia przez przedsiębiorców przedsiębiorcy reklamującego z jego konkurentem lub też mylenia znaków towarowych, nazw handlowych, innych znaków rozpoznawczych, towarów lub usług przedsiębiorcy reklamującego i jego konkurenta.

4) artykuł 4 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Państwa Członkowskie zapewniają w interesie przedsiębiorców i konkurentów odpowiednie i skuteczne środki zwalczania reklamy wprowadzającej w błąd w celu zapewnienia zgodności z przepisami dotyczącymi reklamy porównawczej. Środki te obejmują przepisy prawne umożliwiające osobom lub organizacjom, uznawanym na mocy prawa krajowego za mające uzasadniony interes w zakazaniu reklamy wprowadzającej w błąd lub w uregulowaniu reklamy porównawczej:

a) wszczęcie postępowania w odniesieniu do takiej reklamy;
lub
b) zaskarżenie takiej reklamy przed organem administracyjnym właściwym do rozpatrywania skarg lub do wszczynania właściwych postępowań sądowych. Do każdego Państwa Członkowskiego należy decyzja, który z powyższych środków będzie dostępny oraz czy należy umożliwić sądom lub organom administracyjnym żądanie wcześniejszego przeprowadzenia postępowania przed innymi istniejącymi organami powołanym do rozpatrywania skarg, w tym przed organami, o których mowa w art. 5.

Do każdego Państwa Członkowskiego należy decyzja:

a) czy środki te mogą być skierowane oddzielnie lub łącznie przeciwko kilku przedsiębiorcom działającym w tym samym sektorze gospodarczym;
oraz
b) czy środki te mogą być skierowane przeciwko twórcy kodeksu w przypadku, gdy dany kodeks zachęca do nieprzestrzegania przepisów prawnych."

5) artykuł 7 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Niniejsza dyrektywa nie stoi na przeszkodzie utrzymaniu lub przyjęciu przez Państwa Członkowskie przepisów zmierzających do zapewnienia szerszej ochrony przedsiębiorców i konkurentów w odniesieniu do reklamy wprowadzającej w błąd."

Artykuł 15
Zmiana dyrektyw 97/7/WE i 2002/65/WE

1. Artykuł 9 dyrektywy 97/7/WE otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 9

Dostawa niezamówiona

Z uwagi na zakaz praktyk związanych z dostawami niezamówionymi, ustanowiony w dyrektywie 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym[10] , Państwa Członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zwolnienia konsumenta od jakiegokolwiek świadczenia wzajemnego w przypadku niezamówionej dostawy, gdyż brak odpowiedzi nie może zostać uznany za zgodę.

2. Artykuł 9 dyrektywy 2002/65/WE otrzymuje brzmienie:

„Artykuł 9

Z uwagi na zakaz stosowania praktyk związanych z dostawami niezamówionymi, ustanowiony w dyrektywie 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym[11] i z zastrzeżeniem przepisów Państw Członkowskich dotyczących dorozumianego przedłużania umów zawieranych na odległość, o ile takie przepisy pozwalają na dorozumiane przedłużenie umowy, Państwa Członkowskie podejmują środki w celu zwolnienia konsumenta od jakichkolwiek obowiązków w przypadku niezamówionej dostawy, gdyż brak odpowiedzi nie może zostać uznany za zgodę.

Artykuł 16
Zmiana dyrektywy 98/27/WE i rozporządzenia (WE) nr 2006/2004

1. Punkt 1 załącznika do dyrektywy 98/27/WE otrzymuje brzmienie:

„1. Dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym (Dz.U. L149 z 11.6.2005, str. 22)."

10 Dz.U. L 149 z 11.6.2005, str. 22."

11 Dz.U. L 149 z 11.6.2005, str. 22."

2. W załączniku do rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 października 2004 r. w sprawie współpracy między organami krajowymi odpowiedzialnym za egzekwowanie przepisów prawa w zakresie ochrony konsumentów („Rozporządzenie w sprawie współpracy w dziedzinie ochrony konsumentów")[12] dodaje się punkt w brzmieniu:

„16. Dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym (Dz.U. L 149 z 11.6.2005, str. 22)."

Artykuł 17
Informacja

Państwa Członkowskie podejmują właściwe środki w celu powiadomienia konsumentów o przepisach krajowych stanowiących transpozycję niniejszej dyrektywy oraz, w stosownych przypadkach, zachęcają przedsiębiorców i twórców kodeksów do informowania konsumentów o swoich kodeksach postępowania.

Artykuł 18
Przegląd

1. Nie później niż 12 czerwca 2001 r. Komisja przedstawi Parlamentowi Europejskiemu i Radzie obszerne sprawozdanie dotyczące stosowania niniejszej dyrektywy, w szczególności jej art. 3 ust. 9 oraz art. 4 i załącznika 1, zakresu stosowania dalszej harmonizacji i uproszczenia prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony konsumentów oraz, mając na uwadze art. 3 ust. 5, wszelkich środków, które należy podjąć na poziomie wspólnotowym w celu zapewnienia utrzymania odpowiedniego poziomu ochrony konsumenta. W razie potrzeby wraz ze sprawozdaniem zostanie przedstawiony wniosek dotyczący zmiany niniejszej dyrektywy lub innych odpowiednich części prawa wspólnotowego.

2. Parlament Europejski i Rada dążą, zgodnie z Traktatem, do podjęcia odpowiednich środków w ciągu dwóch lat od przedstawienia przez Komisję wniosku na podstawie ust. 1.

Artykuł 19
Transpozycja

Państwa Członkowskie przyjmą i opublikują przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy do dnia 12 czerwca 2007 r. Niezwłocznie powiadamiają o tym, jak również o wszelkich późniejszych zmianach, Komisje.

12 Dz.U. L 364 z 9.12.2004, s. 1.

Państwa Członkowskie stosują te środki do dnia 12 grudnia 2007 r. Środki przyjęte przez Państwa Członkowskie zawierają odesłanie do niniejszej dyrektywy lub odesłanie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odesłania określane są przez Państwa Członkowskie.

Artykuł 20
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 21
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich.
Sporządzono w Strasburgu, dnia 11 maja 2005 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego	*W imieniu Rady*
J. P. Borrell Fontelles *Przewodniczący*	N. Schmit *Przewodniczący*

ZAŁĄCZNIK I
PRAKTYKI HANDLOWE UZNAWANE ZA NIEUCZCIWE W KAŻDYCH OKOLICZNOŚCIACH

Praktyki handlowe wprowadzające w błąd

1) Podawanie się przez przedsiębiorcę za sygnatariusza kodeksu postępowania, gdy jest to niezgodne z rzeczywistością.
2) Posługiwanie się znakiem zaufania, znakiem jakości lub równorzędnym oznaczeniem bez odpowiedniego zezwolenia.
3) Twierdzenie, że kodeks postępowania został zatwierdzony przez organ publiczny lub inny organ, gdy jest to niezgodne z rzeczywistością.
4) Twierdzenie, że przedsiębiorca (w tym jego praktyki handlowe) lub produkt został zatwierdzony, zaaprobowany lub otrzymał zezwolenie od organu publicznego lub prywatnego, gdy jest to niezgodne z rzeczywistością, oraz wysuwanie takiego twierdzenia przy jednoczesnym niespełnianiu warunków zatwierdzenia, aprobaty lub zezwolenia.

5) Zaproszenie do dokonania zakupu produktów po określonej cenie bez ujawniania, że przedsiębiorca ma uzasadnione podstawy, aby sądzić, że nie będzie w stanie zaoferować dostawy lub zamówić u innego przedsiębiorcy dostawy tych lub równorzędnych produktów po takiej cenie, przez taki okres i w takich ilościach, jakie są uzasadnione, biorąc pod uwagę produkt, zakres reklamy produktu i oferowaną cenę („reklama przynęta").
6) Zaproszenie do dokonania zakupu produktów po określonej cenie, a następnie:
   a) odmowa pokazania konsumentom reklamowanego produktu; lub
   b) odmowa przyjęcia zamówień na artykuł lub dostarczenia go w racjonalnym terminie; lub
   c) demonstrowanie wadliwej próbki produktu; z zamiarem promowania innego produktu („przynęta i zamiana").
7) Fałszywe twierdzenie, że produkt będzie dostępny jedynie przez ograniczony czas lub że będzie on dostępny na określonych warunkach przez bardzo ograniczony czas, w celu nakłonienia konsumentów do podjęcia natychmiastowej decyzji i pozbawienia ich możliwości świadomego wyboru lub czasu potrzebnego do jego dokonania.
8) Zobowiązanie się do zapewnienia usług po sprzedaży konsumentom, z którymi przedsiębiorca przed transakcją komunikował się w języku niebędącym językiem urzędowym Państwa Członkowskiego, na którego terytorium przedsiębiorca ma swoją siedzibę, a następnie udostępnienie takich usług jedynie w innym języku, bez wyraźnego poinformowania o tym konsumenta przed zawarciem przez niego transakcji.
9) Twierdzenie lub stwarzanie w inny sposób wrażenia, że sprzedaż produktu jest zgodna z prawem, w sytuacji gdy jest to niezgodne z rzeczywistością.
10) Prezentowanie praw przysługujących konsumentom na mocy przepisów prawnych jako cechy wyróżniającej ofertę przedsiębiorcy.
11) Wykorzystywanie treści publicystycznej w środkach masowego przekazu w celu promocji produktu w sytuacji, gdy przedsiębiorca zapłacił za tę promocję, a nie wynika to wyraźnie z treści lub z obrazów lub dźwięków łatwo rozpoznawalnych przez konsumenta (kryptoreklama). Pozostaje to bez uszczerbku dla dyrektywy 89/552/EWG[13].
12) Przedstawianie rzeczowo nieścisłych twierdzeń dotyczących rodzaju i stopnia ryzyka, na jakie będzie narażone bezpieczeństwo osobiste konsumenta lub jego rodziny w przypadku, gdy nie nabędzie produktu.
13) Reklamowanie produktu podobnego do produktu określonego producentaw sposób umyślnie sugerujący konsumentowi, że produkt ten został wykonany przez tego producenta, gdy jest to niezgodne z rzeczywistością.

13 Dyrektywa Rady 89/552/EWG z dnia 3 października 1989 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących wykonywania telewizyjnej działalności transmisyjnej (Dz.U. L 298 z 17.10.1989, str. 23). Dyrektywa zmieniona dyrektywą 97/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 202 z 30.7.1997, s. 60).

14) Zakładanie, prowadzenie lub propagowanie systemów promocyjnych typu „piramida", w ramach których konsument wykonuje świadczenie w zamian za możliwość otrzymania wynagrodzenia, które jest uzależnione przede wszystkim od wprowadzenia innych konsumentów do systemu, a nie od sprzedaży lub konsumpcji produktów.
15) Twierdzenie, że przedsiębiorca wkrótce zakończy działalność handlową lub zmieni siedzibę, gdy jest to niezgodne z rzeczywistością.
16) Twierdzenie, że produkty są w stanie zwiększyć szanse na wygraną w grach losowych.
17) Fałszywe twierdzenie, że produkt jest w stanie leczyć choroby, zaburzenia i wady rozwojowe.
18) Przekazywanie rzeczowo nieścisłych informacji dotyczących warunków rynkowych lub możliwości znalezienia produktu, z zamiarem nakłonienia konsumenta do zakupu produktu na warunkach mniej korzystnych niż normalne warunki rynkowe.
19) Twierdzenie w ramach praktyki handlowej, że organizowany jest konkurs lub promocja z nagrodami, a następnie nieprzyznanie opisanych nagród lub ich odpowiedniego ekwiwalentu.
20) Opisywanie produktu jako „gratis ", „darmowy ", „bezpłatny " lub w podobny sposób, jeżeli konsument musi uiścić jakąkolwiek inną należność niż nieunikniony koszt związany z odpowiedzią na praktykę handlową, odbiorem lub dostarczeniem produktu.
21) Umieszczanie w materiałach marketingowych faktury lub podobnego dokumentu żądającego zapłaty, który wywołuje u konsumenta wrażenie, że już zamówił reklamowany produkt, mimo iż tego nie zrobił.
22) Fałszywe twierdzenie lub stwarzanie wrażenia, że sprzedawca nie działa w celu związanym z jego działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub wolnym zawodem lub fałszywe podawanie się za konsumenta.
23) Wywoływanie u konsumenta fałszywego wrażenia, że serwis dotyczący danego produktu jest dostępny w Państwie Członkowskim innym niż Państwo Członkowskie, w którym produkt ten został sprzedany.

Agresywne praktyki handlowe

24) Stwarzanie wrażenia, że konsument nie może opuścić pomieszczeń przedsiębiorcy, dopóki nie zostanie zawarta umowa.
25) Składanie wizyt osobiście w domu konsumenta w celu wyegzekwowania zobowiązania umownego, ignorując jego prośbę o opuszczenie domu lub zaprzestanie takich wizyt, z wyjątkiem przypadków egzekwowania zobowiązań umownych, w zakresie uzasadnionym przez prawo krajowe.
26) Uporczywe i niechciane namawianie do zakupu produktów przez telefon, faks, pocztę elektroniczną lub inne środki komunikacji na odległość, z wyjątkiem przypadków egzekwowania zobowiązań umownych, w zakresie uzasadnionym przez prawo krajo-

we. Pozostaje to bez uszczerbku dla art. 10 dyrektywy 97/7/WE oraz dyrektyw 95/46/WE[14] i 2002/58/WE.

27) Żądanie od konsumenta zgłaszającego roszczenie na podstawie polisy ubezpieczeniowej przedstawienia dokumentów, których w sposób racjonalny nie można uznać za istotne dla ustalenia ważności roszczenia, lub systematyczne nieodpowiadanie na stosowną korespondencję, w celu odwiedzenia konsumenta od zamiaru wykonania jego praw umownych.
28) Umieszczanie w reklamie bezpośredniego wezwania dzieci do nabycia reklamowanych produktów lub do nakłonienia rodziców lub innych osób dorosłych do kupienia im reklamowanych produktów. Niniejsze postanowienie pozostaje bez uszczerbku dla art. 16 dyrektywy 89/552/EWG o wykonywaniu telewizyjnej działalności transmisyjnej.
29) Żądanie natychmiastowej lub odroczonej zapłaty za produkty bądź zwrotu lub przechowania produktów, które zostały dostarczone przez przedsiębiorcę, ale nie zostały zamówione przez konsumenta (dostawa niezamówiona), z wyjątkiem sytuacji, gdy produkt jest produktem zastępczym dostarczonym zgodnie z art. 7 ust. 3 dyrektywy 97/7/WE.
30) Wyraźne informowanie konsumenta o tym, że jeżeli nie nabędzie produktu lub usługi, przedsiębiorcy może grozić utrata pracy lub środków do życia.
31) Stwarzanie fałszywego wrażenia, że konsument już uzyskał, uzyska lub po wykonaniu określonej czynności uzyska nagrodę lub inną porównywalną korzyść, gdy w rzeczywistości
   – nagroda lub inna porównywalna korzyść nie istnieje,
     lub
   – możliwość wykonania określonej czynności w związku z uzyskaniem nagrody lub innej porównywalnej korzyści uzależniona jest od wpłacenia przez konsumenta określonej kwoty pieniędzy lub poniesienia kosztów.

ZAŁĄCZNIK II
PRZEPISY PRAWA WSPÓLNOTOWEGO OKREŚLAJĄCE ZASADY REKLAMY I KOMUNIKACJI HANDLOWEJ

Artykuły4 i 5 dyrektywy 97/7/WE

Artykuł 3 dyrektywy Rady 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek[15]

14 Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.U. L 281 z 23.11.1995, s. 31). Dyrektywa zmieniona rozporządzeniem (WE) nr 1882/2003 (Dz.U. L 284 z 31.10.2003, s. 1).

15 Dz.U. L 158 z 23.6.1990, s. 59.

Artykuł 3 ust. 3 dyrektywy 94/47/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 1994 r. w sprawie ochrony nabywców w odniesieniu do niektórych aspektów umów odnoszących się do nabywania praw do korzystania z nieruchomości w oznaczonym czasie[16]

Artykuł 3 ust. 4 dyrektywy 98/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. w sprawie ochrony konsumenta przez podawanie cen produktów oferowanych konsumentom[17]

Artykuły 86-100 dyrektywy 2001/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi[18]

Artykuły5i6 dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego, w ramach rynku wewnętrznego („Dyrektywa o handlu elektronicznym")[19]

Artykuł 1 lit. d) dyrektywy 98/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. zmieniającej dyrektywę Rady 87/102/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego[20]

Artykuły3i4 dyrektywy 2002/65/WE

Artykuł 1 ust. 9 dyrektywy 2001/107/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 stycznia 2002 r. zmieniającej dyrektywę Rady 85/611/EWG w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS), w celu uregulowania działalności spółek zarządzających i uproszczonych prospektów emisyjnych[21]

Artykuły 12 i 13 dyrektywy 2002/92/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie pośrednictwa ubezpieczeniowego[22]

Artykuł 36 dyrektywy 2002/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 listopada 2002 r. dotyczącej ubezpieczeń na życie[23]

16 Dz.U. L 280 z 29.10.1994, s. 83.

17 Dz.U. L 80 z 18.3.1998, s. 27.

18 Dz.U. L 311 z 28.11.2001, s. 67. Dyrektywa ostatnio zmieniona dyrektywą 2004/27/WE (Dz.U. L 136 z 30.4.2004, s. 34).

19 Dz.U. L 178 z 17.7.2000, s. 1.

20 Dz.U. L 101 z 1.4.1998, s. 17.

21 Dz.U. L 41 z 13.2.2002, s. 20.

22 Dz.U. L 9 z 15.1.2003, s. 3.

23 Dz.U. L 345 z 19.12.2002, s. 1. Dyrektywa ostatnio zmieniona dyrektywą Rady 2004/66/WE (Dz.U. L 168, z 1.5.2004, s.

Artykuł 19 dyrektywy 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych[24]

Artykuły 31 i 43 dyrektywy Rady 92/49/EWG z dnia 18 czerwca 1992 r. w sprawie koordynacji przepisów

ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do ubezpieczeń bezpośrednich innych niż ubezpieczenia na życie[25] (trzecia dyrektywa w sprawie ubezpieczeń innych niż ubezpieczenia na życie)

Artykuły 5, 7 i 8 dyrektywy 2003/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia4 listopada 2003 w sprawie prospektu, który należy opublikować w sytuacji zaoferowania lub przyjęcia papierów wartościowych do obrotu[26]

24 Dz.U. L 145 z 30.4.2004, s. 1.

25 Dz.U. L 228. z 11.8.1992, s. 1. Dyrektywa ostatnio zmieniona dyrektywą 2002/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 35 z 11.2.2003, s. 1).

26 Dz.U. L 345 z 31.12.2003, s. 64.

Dyrektywa 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów z dnia 3 grudnia 2001 r. (Dz.Urz. UE L 2002 Nr 11, str. 4)
(zm. Dz.Urz. UE L 2009 Nr 188, poz. 14, Dz.Urz. UE L 2008 Nr 218, poz. 30)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 95,

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[2],

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 Traktatu[3] , w świetle wspólnego tekstu zatwierdzonego przez

Komitet Pojednawczy dnia 2 sierpnia 2001 r.,

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Zgodnie z art. 16 dyrektywy Rady 92/59/EWG z dnia 29 czerwca 1992 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów[4] cztery lata po dacie ustanowionej dla wykonania tej dyrektywy Rada zobowiązana jest podjąć decyzję o ewentualnym dostosowaniu dyrektywy 92/59/EWG, na podstawie raportu Komisji na temat zdobytych doświadczeń, wraz z odpowiednimi wnioskami. Pod kilkoma względami konieczna jest zmiana dyrektywy 92/59/EWG, w celu uzupełnienia, wzmocnienia lub wyjaśnienia niektórych jej przepisów w świetle doświadczeń oraz nowych i istotnych wydarzeń w zakresie bez-

1 Dz.U. C 337 E z 28.11.2000, s. 109 i Dz.U. C 154 E z 29.5.2000, s. 265.

2 Dz.U. C 367 z 20.12.2000, s. 34.

3 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 15.11.2000 r. (Dz.U. C 223 z 8.8.2001, s. 154), wspólne stanowisko Rady z dnia 12.2.2001 r. (Dz.U. C 93 z 23.3.2001, s. 24) i decyzja Parlamentu Europejskiego z dnia 16.5.2001 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym). Decyzja Parlamentu Europejskiego z dnia 4.10.2001 r. i decyzja Rady z dnia 27.9.2001 r.

4 Dz.U. L 228 z 11.8.1992, s. 24.

pieczeństwa produktów konsumenckich, wraz ze zmianami wprowadzonymi do Traktatu, szczególnie w art. 152 dotyczącym zdrowia publicznego i art. 153 dotyczącym ochrony konsumenta, a także w świetle zasady ostrożności. Dlatego też należy wprowadzić zmiany do dyrektywy 92/59/EWG w celu uzyskania jasności. Zmiany te pozostawiają kwestię bezpieczeństwa usług poza zakresem zastosowania niniejszej dyrektywy, ponieważ Komisja zamierza zidentyfikować potrzeby, możliwości i priorytety dla działań Wspólnoty w zakresie bezpieczeństwa usług i odpowiedzialności dostawców tych usług, z myślą o przedstawieniu odpowiednich wniosków.

(2) Istotne jest przyjęcie środków w celu poprawy funkcjonowania rynku wewnętrznego, stanowiącego obszar pozbawiony wewnętrznych granic, w którego obrębie zapewniony jest wolny przepływ towarów, osób, usług i kapitału.

(3) Wobec braku przepisów wspólnotowych, horyzontalne ustawodawstwo Państw Członkowskich w odniesieniu do bezpieczeństwa produktów, nakładające w szczególności na podmioty gospodarcze obowiązek wprowadzania na rynek wyłącznie produktów bezpiecznych, może się różnić w zakresie ochrony zapewnianej konsumentom. Różnice takie oraz brak horyzontalnego ustawodawstwa w niektórych Państwach Członkowskich mogłyby stworzyć bariery dla handlu oraz spowodować zakłócenie konkurencji w obrębie rynku wewnętrznego.

(4) W celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumenta Wspólnota zobowiązana jest przyczyniać się do ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów. Cel ten można osiągnąć przy wsparciu ze strony horyzontalnej ustawodawstwa Wspólnoty, wprowadzającej wymóg ogólnego bezpieczeństwa produktów i zawierającej przepisy w sprawie ogólnych zobowiązań producentów i dystrybutorów, wprowadzenia wymogów wspólnotowych związanych z bezpieczeństwem produktów oraz szybkiej wymiany informacji i działań na szczeblu Wspólnoty w niektórych przypadkach.

(5) Niezmiernie trudne jest przyjęcie ustawodawstwa Wspólnoty w odniesieniu do każdego istniejącego produktu czy wyrobu lub takiego, który może dopiero powstać; w celu uwzględnienia takich produktów i wypełnienia luki istnieje potrzeba opracowania szerokich ram ustawodawczych o horyzontalnym charakterze, w szczególności do czasu rewizji istniejącego szczególnego ustawodawstwa, a także potrzeba uzupełnienia przepisów obecnego bądź przyszłego ustawodawstwa szczególnego, zwłaszcza mając na względzie zapewnienie wysokiego poziomu ochrony bezpieczeństwa i zdrowia konsumentów, stosownie do postanowień art. 95 Traktatu.

(6) W związku z powyższym, konieczne jest ustanowienie na szczeblu Wspólnoty ogólnego wymogu dotyczącego bezpieczeństwa każdego produktu, jaki jest wprowadzany na rynek lub dostarczany albo udostępniany konsumentom w inny sposób, przeznaczony dla konsumentów, bądź w przypadku którego istnieje prawdopodobieństwo, że będzie używany przez konsumentów w możliwych do przewidzenia warunkach, nawet jeżeli jego przeznaczenie jest inne. We wszystkich tych przypadkach dany produkt może stanowić zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów, do czego nie wolno dopuścić. Niemniej jednak, z natury rzeczy nie można wykluczyć produktów z drugiej ręki.

(7) Niniejszą dyrektywę należy stosować w odniesieniu do produktów, bez względu na techniki sprzedaży, łącznie ze sprzedażą na odległość i z zastosowaniem rozwiązań elektronicznych.

(8) Bezpieczeństwo produktów należy oceniać z uwzględnieniem wszystkich istotnych aspektów, szczególnie kategorii konsumentów, którzy mogą być szczególnie narażeni na zagrożenie, jakie stwarza dany produkt, zwłaszcza dzieci i osoby w podeszłym wieku.

(9) Niniejsza dyrektywa nie uwzględnia usług, lecz dla zapewnienia osiągnięcia omawianych celów ochrony ustanowione tu przepisy należy także stosować w odniesieniu do produktów, które są dostarczane lub udostępniane konsumentom do użytku w związku ze świadczoną usługą. Bezpieczeństwo sprzętu używanego przez samych dostawców usług, celem świadczenia usług na rzecz konsumentów, nie podlega zakresowi zastosowania niniejszej dyrektywy, ponieważ należy je rozważać w połączeniu z bezpieczeństwem świadczonej usługi. W szczególności poza zakresem stosowania niniejszej dyrektywy pozostaje sprzęt, który jest obsługiwany przez usługodawcę, a wykorzystywany przez konsumentów do przejażdżek czy podróży.

(10) Wymogom niniejszej dyrektywy podlegają produkty przeznaczone wyłącznie do zastosowań profesjonalnych, które dotarły następnie na rynek konsumencki, ponieważ produkty takie, w przypadku stosowania ich w warunkach możliwych do przewidzenia, mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumenta.

(11) Wobec braku dodatkowych przepisów szczególnych, w ramach ustawodawstwa Wspólnoty obejmującego bezpieczeństwo omawianych produktów, wszystkie przepisy niniejszej dyrektywy należy stosować w celu zapewnienia ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów.

(12) Jeżeli ustawodawstwo Wspólnoty ustanawia wymogi dotyczące bezpieczeństwa, obejmujące jedynie niektóre zagrożenia lub kategorie zagrożeń, to ustawodawstwo szczególne ustanawia zobowiązania podmiotów gospodarczych w odniesieniu do zagrożeń niesionych przez dane produkty, ogólny wymóg dotyczący bezpieczeństwa, ustanowiony na mocy niniejszej dyrektywy, stosowany jest w odniesieniu do innych zagrożeń.

(13) Przepisy niniejszej dyrektywy stosuje się w przypadku produktów objętych szczególnymi przepisami Wspólnoty, jeżeli te drugie nie uwzględniają innych zobowiązań producentów i dystrybutorów, zobowiązań i uprawnień Państw Członkowskich, wymiany informacji i sytuacji szybkiej interwencji oraz rozpowszechniania informacji i klauzuli poufności.

(14) W celu ułatwienia skutecznego i konsekwentnego stosowania wymogu niniejszej dyrektywy, dotyczącego ogólnego bezpieczeństwa, istotne jest takie ustalenie europejskich norm dobrowolnych, obejmujących pewne produkty i zagrożenia, aby produkt spełniający normę krajową stanowiącą transpozycje normy europejskiej był uważany za produkt zgodny ze wspomnianym wymogiem.

(15) W odniesieniu do celów niniejszej dyrektywy europejskie organy normalizacyjne powinny ustalić wymogi europejskie w ramach powierzonych im zadań, ustanowionych przez Komisje, wspieraną przez właściwe komitety. W celu zapewnienia, aby dane produkty spełniające normy pozostawały również w zgodności z ogólnymi wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa, Komisja, przy wsparciu komitetu składającego się z przedstawicieli Państw Członkowskich, powinna ustanowić wymogi umożliwiające spełnienie norm. Wymogi te powinny zostać uwzględnione w zadaniach powierzonych organom normalizacyjnym.

(16) Wobec braku szczególnych przepisów i w przypadku nieustalenia norm europejskich stosownie do obowiązujących wymagań ustanowionych przez Komisje bądź w razie niemożliwości wykorzystania tych norm, bezpieczeństwo produktów należy oceniać ze szczególnym uwzględnieniem norm krajowych, stanowiących transpozycje innych odnośnych norm europejskich lub międzynarodowych, zaleceń Komisji albo norm krajowych, norm międzynarodowych, kodeksów rzetelnej praktyki, poziomu rzemiosła i bezpieczeństwa, jakiego oczekują konsumenci. W tym kontekście zalecenia Komisji mogą ułatwić konsekwentne i skuteczne stosowanie niniejszej dyrektywy do czasu wprowadzenia norm europejskich lub w odniesieniu do zagrożeń i/albo produktów, w stosunku do których stosowanie takich norm uważa się za niemożliwe i nieodpowiednie.

(17) Odpowiednia niezależna certyfikacja, uznawana przez właściwe władze, może ułatwić sprawdzenie zgodności ze stosownymi kryteriami bezpieczeństwa produktów.

(18) Obowiązek przestrzegania ogólnego wymogu dotyczącego bezpieczeństwa należy uzupełnić o inne zobowiązania podmiotów gospodarczych, ponieważ działania tych podmiotów są niezbędne do zapobiegania zagrożeniom wobec konsumentów w niektórych okolicznościach.

(19) Dodatkowe zobowiązania producentów powinny obejmować obowiązek przyjęcia środków współmiernych do właściwości produktów, umożliwiających im uzyskanie informacji na temat zagrożeń ze strony danych produktów, podawanie do wiadomości konsumentów informacji umożliwiających im ocenę zagrożeń i zapobieganie im, ostrzeganie konsumentów o zagrożeniach ze strony produktów niebezpiecznych, które już zostały im dostarczone, wycofywanie tych produktów z rynku oraz, w ostateczności, działanie w celu odzyskania produktów, co może być związane z odpowiednią formą rekompensaty, na przykład z wymianą lub zwrotem kosztów, w zależności od przepisów mających zastosowanie w Państwach Członkowskich.

(20) Dystrybutorzy powinni nieść pomoc w zapewnieniu zgodności z mającymi zastosowanie wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa. Zobowiązania nakładane na dystrybutorów są stosowane proporcjonalnie do ich odpowiedzialności. Szczególnie w kontekście działalności charytatywnej, w przypadku przedmiotów pojedynczych i używanych, dostarczonych przez osoby prywatne, udzielenie właściwym władzom informacji i dostarczenie dokumentacji dotyczącej możliwych zagrożeń i pochodzenia produktu może okazać się niemożliwe.

(21) Zarówno producenci, jak i dystrybutorzy powinni współpracować z właściwymi władzami w zakresie działań skierowanych na zapobieganie zagrożeniom oraz powinni informować te władze w przypadku stwierdzenia, że niektóre z dostarczanych produktów są niebezpieczne. Niniejsza dyrektywa powinna ustanawiać warunki odnośnie do udzielania takich informacji, w celu ułatwienia jej skutecznego stosowania i uniknięcia nadmiernego obciążenia podmiotów gospodarczych i władz.

(22) W celu zapewnienia skutecznego egzekwowania wywiązywania się przez producentów i dystrybutorów z nałożonych na nich zobowiązań Państwa Członkowskie powinny ustanowić lub desygnować władze, które byłyby odpowiedzialne za monitorowanie bezpieczeństwa produktów oraz byłyby upoważnione do przedsięwzięcia właściwych środków, łącznie z prawem do nakładania skutecznych, proporcjonalnych i zniechę-

cających kar; Państwa Członkowskie powinny zapewnić odpowiednią koordynacje działań różnych władz desygnowanych do tych zadań.

(23) W przypadku właściwych środków szczególnie konieczne jest uwzględnienie prawa Państw Członkowskich do natychmiastowego i skutecznego nakazania bądź organizacji wycofania niebezpiecznych produktów, które już zostały wprowadzone na rynek, oraz, w ostateczności, do koordynacji lub organizacji działań w celu odzyskania od konsumentów produktów, które już zostały im dostarczone. Prawa takie powinny mieć zastosowanie w przypadku, gdy producenci i dystrybutorzy nie dopełniają obowiązku zapobiegania zagrożeniom w odniesieniu do konsumentów. W razie konieczności władze powinny posiadać odpowiednie prawa i procedury w celu szybkiego podejmowania decyzji i stosowania wszelkich niezbędnych środków.

(24) Bezpieczeństwo konsumentów w dużym stopniu zależy od czynnego egzekwowania wspólnotowych wymogów dotyczących bezpieczeństwa produktów. W związku z tym Państwa Członkowskie powinny ustanowić systemowe podejście dla zapewnienia skuteczności nadzorowania rynku i innych działań związanych z egzekwowaniem obowiązku stosowania się do tych wymogów, a także powinny zapewnić społeczeństwu i zainteresowanym stronom dostęp do tych działań.

(25) Współpraca między władzami nadzorczymi Państw Członkowskich jest niezbędna dla zapewnienia celów ochronnych niniejszej dyrektywy. W związku z tym zaleca się promowanie działania europejskiej sieci władz nadzorczych Państw Członkowskich, w szczególności dla ułatwienia, w sposób skoordynowany z procedurami wspólnotowymi, działania Wspólnotowego Systemu Szybkiej Informacji (RAPEX), lepszej współpracy na szczeblu operacyjnym w odniesieniu do nadzorowania rynku i innych działań egzekucyjnych, zwłaszcza oceny ryzyka, badania produktów, wymiany wiedzy specjalistycznej i naukowej, realizacji wspólnych projektów nadzoru i wyszukiwania, wycofywania niebezpiecznych produktów lub organizacji działania w celu odzyskania produktów niebezpiecznych.

(26) W celu zapewnienia konsekwentnego, wysokiego poziomu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów oraz zachowania jednolitości rynku wewnętrznego Komisja musi być informowana o wszelkich środkach ograniczających wprowadzenie produktu do obrotu bądź wymagających jego wycofania z rynku. Środki takie należy podejmować zgodnie z postanowieniami Traktatu, w szczególności z jego art. 28, 29 i 30.

(27) Skuteczny nadzór nad bezpieczeństwem produktów wymaga ustanowienia na szczeblach krajowym i wspólnotowym systemu szybkiej wymiany informacji, w sytuacjach poważnego zagrożenia, wymagających szybkiej interwencji w odniesieniu do bezpieczeństwa produktu. Wskazane jest także, aby niniejsza dyrektywa ustanawiała szczegółowe procedury działania takiego systemu oraz aby przyznawała Komisji i wspomagającemu ją komitetowi doradczemu prawo do ich przyjęcia.

(28) Niniejsza dyrektywa przewiduje ustanowienie niewiążących wytycznych, skierowanych na wskazanie oraz wyjaśnienie kryteriów i praktycznych zasad, które mogą się zmieniać, szczególnie w celu umożliwienia skutecznego powiadamiania o środkach ograniczających wprowadzenie na rynek produktów, w przypadkach, o których mowa w niniejszej dyrektywie, z jednoczesnym uwzględnieniem całej gamy sytuacji, z jakimi mają do czynienia Państwa Członkowskie i podmioty gospodarcze. Wytyczne te powinny przede wszystkim uwzględniać kryteria stosowania definicji poważnych zagrożeń, w celu ułatwienia spójnego wykonania stosownych przepisów w razie wystąpienia takich zagrożeń.

(29) W pierwszej kolejności, zgodnie z Traktatem, w szczególności z jego art. 28, 29 i 30, Państwa Członkowskie powinny przedsięwziąć właściwe środki w odniesieniu do niebezpiecznych produktów znajdujących się na ich terytorium.

(30) Niemniej jednak, jeżeli stanowisko Państw Członkowskich w odniesieniu do zagrożeń prezentowanych przez niektóre produkty różni się, różnice takie mogłyby pociągać za sobą niedopuszczalne rozbieżności w ochronie konsumenta i stanowiłyby barierę dla handlu wewnętrznego Wspólnoty.

(31) Może zaistnieć potrzeba uporania się z poważnymi problemami związanymi z bezpieczeństwem produktu, wymagającymi szybkiej interwencji, która w bezpośredniej przyszłości objęłaby bądź mogłaby objąć całą Wspólnotę lub znaczną jej cześć oraz która nie mogłaby zostać przeprowadzona w sposób współmierny do stopnia pilności sprawy, zważywszy na rodzaj problemu bezpieczeństwa związanego z danym produktem, zgodnie z procedurami ustanowionymi w szczegółowych przepisach ustawodawstwa Wspólnoty, mającego zastosowanie w odniesieniu do omawianych produktów albo kategorii produktów.

(32) W związku z powyższym konieczne jest zapewnienie odpowiedniego mechanizmu, który w ostateczności umożliwi przyjęcie środków mających zastosowanie w całej Wspólnocie, w formie decyzji adresowanej do Państw Członkowskich, w celu poradzenia sobie z sytuacjami spowodowanymi przez produkty stanowiące poważne za-

grożenie. Decyzja taka pociągałaby za sobą zakaz wywozu danego produktu, chyba że wyjątkowe okoliczności dopuszczają w danej sytuacji decyzję o wprowadzeniu zakazu częściowego lub niewydawania takiego zakazu, szczególnie w przypadku ustanowienia systemu uprzedniej zgody. Ponadto zakaz eksportu powinien zostać przeanalizowany w związku z zapobieganiem zagrożeniom dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów. Ponieważ decyzja taka nie ma bezpośredniego zastosowania w odniesieniu do podmiotów gospodarczych, Państwa Członkowskie powinny podjąć wszelkie niezbędne środki w celu jej wykonania. Środki przyjęte w związku z taką procedurą mają charakter tymczasowy, z wyjątkiem sytuacji, gdy są stosowane do pojedynczych produktów czy partii produktów. W celu zapewnienia odpowiedniej oceny konieczności podjęcia takich środków oraz jak najlepszego ich opracowania powinny one zostać podjęte przez Komisje, wspieraną przez komitet, w świetle konsultacji z Państwami Członkowskimi oraz z właściwym komitetem naukowym ds. danego zagrożenia, w przypadku wystąpienia kwestii naukowych pozostających w kompetencjach naukowego komitetu Wspólnoty.

(33) Środki konieczne w celu wykonania niniejszej dyrektywy powinny zostać przyjęte zgodnie z decyzją Rady 1999/468/WE z dnia 28 czerwca 1999 r. ustanawiającą warunki wykonywania uprawnień wykonawczych przyznanych Komisji[5].

(34) W celu ułatwienia skutecznego i spójnego stosowania niniejszej dyrektywy może zaistnieć potrzeba omówienia na forum komitetu różnych aspektów jej stosowania.

(35) Należy zapewnić publiczny dostęp do informacji posiadanych przez władze, a dotyczących bezpieczeństwa produktów. Niemniej jednak konieczna jest ochrona tajemnicy zawodowej, o której mowa w art. 287 Traktatu, w sposób zgodny z koniecznością zapewnienia skuteczności działań związanych z nadzorem rynku oraz skuteczności środków ochronnych.

(36) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw ofiar w rozumieniu dyrektywy Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżania przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe[6].

5 Dz.U. L 184 z 17.7.1999, s. 23.

6 Dz.U. L 210 z 7.8.1985, s. 29. Dyrektywa ostatnio zmieniona dyrektywą 1999/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 141 z 4.6.1999, s. 20).

(37) Państwa Członkowskie zobowiązane są uwzględnić odpowiednie środki odwoławcze przed właściwymi sądami, w odniesieniu do środków podejmowanych przez właściwe władze, ograniczające wprowadzenie produktu na rynek bądź nakazujące jego wycofanie czy działanie w celu odzyskania produktów.

(38) Ponadto przyjęcie środków dotyczących produktów przywiezionych, na przykład wprowadzenie zakazu przywozu, w związku z zapobieganiem zagrożeniom dla bezpieczeństwa i zdrowia konsumentów, musi być zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami Wspólnoty.

(39) Komisja powinna okresowo badać sposób stosowania niniejszej dyrektywy oraz otrzymywane wyniki, w szczególności w odniesieniu do funkcjonowania systemów nadzoru rynkowego, szybkiej wymiany informacji oraz środków przyjętych na szczeblu Wspólnoty, wraz z innymi kwestiami dotyczącymi bezpieczeństwa produktów konsumenckiego we Wspólnocie, a także powinna przedkładać Parlamentowi Europejskiemu i Radzie regularne raporty na ten temat.

(40) Niniejsza dyrektywa nie wpływa na zobowiązania Państw Członkowskich dotyczące nieprzekraczalnego terminu transpozycji i zastosowania dyrektywy 92/59/EWG,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
CEL – ZAKRES – DEFINICJE

Artykuł 1

1. Niniejsza dyrektywa ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa wszystkich produktów wprowadzanych na rynek.

2. Niniejszą dyrektywę stosuje się w odniesieniu do wszystkich produktów określonych w art. 2 lit. a). Każdy z jej przepisów stosuje się w przypadku braku przepisów szczególnych ustawodawstwa Wspólnoty, regulujących bezpieczeństwo danych produktów.

W przypadku gdy produkty podlegają szczególnym wymogom związanym z bezpieczeństwem, narzuconym przez ustawodawstwo wspólnotowe, niniejszą dyrektywę stosuje się wyłącznie w odniesieniu do aspektów i zagrożeń lub kategorii zagrożeń nieobjętych tymi wymogami. Oznacza to, że:

a) artykułu 2 lit. b) i c), art. 3 i 4 nie stosuje się w odniesieniu do produktów, w przypadku których sprawa dotyczy zagrożeń lub kategorii zagrożeń objętych ustawodawstwem szczegółowym;

b) artykuły 5-18 stosuje się wyłącznie w przypadku, gdy istnieją przepisy szczególne regulujące aspekty uwzględnione w wymienionych artykułach, ukierunkowane na ten sam cel.

Artykuł 2

Do celów niniejszej dyrektywy:

a) „produkt" oznacza każdy produkt – łącznie z produktem w kontekście świadczenia usług – przeznaczony dla konsumentów lub taki, który nawet jeżeli nie jest przeznaczony dla konsumentów, to w możliwych do przewidzenia warunkach może być przez nich używany, dostarczany im bądź udostępniany za opłatą lub bezpłatnie w ramach działalności handlowej, nowy, używany lub odnowiony. Niniejsza dyrektywa nie ma jednak zastosowania do produktów z drugiej ręki, dostarczanych jako antyki lub towary wymagające przed ich użyciem naprawy czy renowacji, pod warunkiem że dostawca wyraźnie informuje o tym odbiorcę;

b) „produkt bezpieczny" oznacza każdy produkt, który w normalnych bądź możliwych do przewidzenia warunkach zastosowania, łącznie z przechowywaniem oraz, w stosownych przypadkach, oddaniem do użytku, wymogami instalacyjnymi i konserwacyjnymi, nie przedstawia żadnego zagrożenia lub jedynie minimalne zagrożenie związane z jego użytkowaniem, uważany za dopuszczalny i odpowiadający wysokiemu poziomowi ochrony bezpieczeństwa i zdrowia osób, ze szczególnym uwzględnieniem:
   i) właściwości produktu, łącznie z jego składem, opakowaniem, instrukcją montażu oraz, w stosownych przypadkach, z instrukcją instalacji i konserwacji;
   ii) oddziaływania na inne produkty, jeżeli można przewidzieć, że będzie on używany wraz z innymi produktami;
   iii) wyglądem produktu, etykietowaniem, wszelkimi ostrzeżeniami i instrukcjami zastosowania i zniszczenia, a także wszelkimi innymi wskazówkami czy informacjami na temat produktu;
   iv) kategorii konsumentów narażonych na szczególne ryzyko podczas używania produktu, zwłaszcza dzieci i osób w podeszłym wieku.

   Możliwość osiągnięcia wyższego poziomu bezpieczeństwa lub dostępność innych produktów o niższym stopniu zagrożenia nie stanowi podstaw do uznania produktu za „niebezpieczny";

c) „produkt niebezpieczny" oznacza każdy produkt, który nie odpowiada definicji „produktu bezpiecznego", określonej w lit. b);

d) „poważne zagrożenie" oznacza każde poważne zagrożenie, łącznie z późniejszymi skutkami, wymagające szybkiej interwencji władz publicznych;

e) „producent" oznacza:

i) wytwórcę produktu, prowadzącego działalność gospodarczą na terytorium Wspólnoty, oraz każdą inną osobę podającą się za wytwórcę przez umieszczenie na produkcie swojej nazwy, znaku handlowego lub innego wyróżniającego znaku lub osobę, która dokonuje renowacji danego produktu;
ii) przedstawiciela wytwórcy, jeżeli wytwórca nie prowadzi działalności gospodarczej na terytorium Wspólnoty lub jeżeli nie posiada on przedstawiciela – importera produktu we Wspólnocie;
iii) innych profesjonalistów w procesie wprowadzania na rynek, w zakresie, w jakim ich działalność może mieć wpływ na cechy bezpieczeństwa produktu;

f) „dystrybutor" oznacza wszystkich profesjonalistów w procesie wprowadzania na rynek, których działalność nie ma wpływu na cechy bezpieczeństwa produktu;
g) „działanie w celu odzyskania produktu" oznacza każdy środek mający na celu odebranie klientom niebezpiecznego produktu, który został już im dostarczony bądź udostępniony przez producenta czy dystrybutora;
h) „wycofanie" oznacza środek mający na celu zapobieżenie dystrybucji, prezentacji czy oferowaniu konsumentowi niebezpiecznego produktu.

ROZDZIAŁ II
OGÓLNE WYMOGI BEZPIECZEŃSTWA, KRYTERIA OCENY ZGODNOŚCI I NORMY EUROPEJSKIE

Artykuł 3

1. Producenci są zobowiązani do wprowadzania na rynek wyłącznie produktów bezpiecznych.

2. Produkt uważa się za bezpieczny, o ile uwzględnione są aspekty objęte odnośnym ustawodawstwem krajowym, jeżeli w przypadku braku szczególnych przepisów wspólnotowych regulujących kwestie bezpieczeństwa danego produktu spełnia on wymogi szczególnych przepisów ustawodawstwa krajowego Państwa Członkowskiego, na terytorium którego dany produkt jest sprzedawany, a przepisy takie zostały opracowane zgodnie z Traktatem, w szczególności z jego art. 28 i 30, oraz ustanawiają wymogi dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa, jakie dany produkt musi spełniać, aby mógł być zostać wprowadzony do obrotu.

Produkt jest uważany za bezpieczny, o ile uwzględnione zostały zagrożenia i kategorie zagrożeń objęte odnośnymi normami krajowymi, jeżeli spełnia dobrowolne normy krajowe będące transpozycją norm europejskich, do których Komisja opublikowała odniesienia w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich* zgodnie z art. 4. Państwa Członkowskie zobowiązane są publikować odniesienia do takich norm krajowych.

3. W okolicznościach innych niż te, o których mowa w ust. 2, zgodność produktu z ogólnymi wymogami bezpieczeństwa ocenia się przede wszystkim poprzez uwzględnienie następujących elementów, jeżeli takie istnieją:

a) dobrowolnych norm krajowych będących transpozycją odnośnych norm europejskich, innych niż te określone w ust. 2;
b) norm opracowanych w Państwie Członkowskim, w którym sprzedawany jest dany produkt;
c) zaleceń Komisji ustanawiających wytyczne odnośnie do oceny bezpieczeństwa produktu;
d) obowiązujących w danym sektorze kodeksów rzetelnej praktyki w odniesieniu do bezpieczeństwa produktów;
e) poziomu wykonania i zastosowanej technologii;
f) możliwych oczekiwań konsumentów w odniesieniu do bezpieczeństwa.

4. Zgodność produktu z kryteriami mającymi na celu zapewnienie ogólnego wymogu bezpieczeństwa, w szczególności z przepisami wymienionymi w ust. 2 lub 3, nie zabrania właściwym władzom Państw Członkowskich podejmowania stosownych środków w celu nałożenia ograniczeń co do wprowadzenia danego produktu na rynek bądź zażądania jego wycofania z rynku czy działania w celu odzyskania produktów, w przypadku istnienia dowodu, że pomimo takiej zgodności produkt jest niebezpieczny.

Artykuł 4

1.[7] Do celów niniejszej dyrektywy normy europejskie, o których mowa w art. 3 ust. 2 akapit drugi, są opracowane w następujący sposób:

a) wymogi mające na celu zapewnienie, że produkty odpowiadające tym normom spełniają ogólny wymóg bezpieczeństwa, są określane przez Komisję. Środki te, mające na celu zmianę elementów innych niż istotne niniejszej dyrektywy poprzez jej uzupełnienie, przyjmuje się zgodnie z procedurą regulacyjną połączoną z kontrolą, o której mowa w art. 15 ust. 4;
b) na podstawie tych wymogów, zgodnie z dyrektywą 98/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w zakresie norm i przepisów technicznych oraz zgodnie z przepisami w sprawie usług społeczeństwa informacyjnego[8], Komisja wzywa europejskie organy normalizacyjne do opracowania norm spełniających te wymogi;

7 Art. 4 ust. 1 lit. a) w brzmieniu rozporządzenia z dnia 18.06.2009 r. (Dz.Urz. UE L Nr 188, poz. 14), które wchodzi w życie 7.08.2009 r.

8 Dz.U. L 204 z 21.7.1998, s. 37. Dyrektywa zmieniona dyrektywą 98/48/WE (Dz.U. L 217 z 5.8.1998, s. 18).

c) na podstawie powierzonych zadań europejskie organy normalizacyjne przyjmują normy zgodnie z zasadami określonymi w ogólnych wytycznych dotyczących współpracy między Komisją a tymi organami;

d) Komisja zobowiązana jest co trzy lata przedkładać Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie, w ramach raportu, o którym mowa w art. 19 ust. 2, dotyczące jej programów ustanawiania wymogów i powierzanych zadań związanych z normalizacją, przewidzianych w lit. a) i b). W szczególności sprawozdanie zawiera analizę decyzji podjętych w odniesieniu do wymogów i powierzonych zadań związanych z normalizacją, o których mowa w lit. a) i b), oraz odnośnie do norm wymienionych w lit. c). Zawiera również informacje dotyczące produktów, w odniesieniu do których Komisja zamierza ustanowić omawiane wymogi i związane z tym zadania, a także informacje na temat zagrożeń ze strony danego produktu, jakie należy uwzględnić, oraz wyniki wszelkich prac przygotowawczych zapoczątkowanych w tej dziedzinie.

2. Komisja zobowiązana jest publikować w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich* odniesienia do norm europejskich przyjętych w ten sposób i opracowanych zgodnie z wymogami określonymi w ust. 1.

Jeżeli przed wejściem w życie niniejszej dyrektywy norma przyjęta przez europejskie organy normalizacyjne zapewnia zgodność z ogólnym wymogiem bezpieczeństwa, Komisja może podjąć decyzje o opublikowaniu odniesienia do tej normy w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich*.

Jeżeli norma nie zapewnia zgodności z ogólnym wymogiem bezpieczeństwa, Komisja wycofa z publikacji, całkowicie bądź częściowo, odniesienie do takiej normy.

W przypadkach, o których mowa w akapicie drugim i trzecim, Komisja, z własnej inicjatywy lub na życzenie Państwa Członkowskiego, zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 15 ust. 2, podejmuje decyzje, czy dana norma spełnia ogólny wymóg bezpieczeństwa. Po konsultacji z Komitetem ustanowionym na mocy art. 5 dyrektywy 98/34/WE Komisja podejmuje decyzje o publikacji bądź wycofaniu takiej normy. Komisja powiadamia Państwa Członkowskie o swojej decyzji.

ROZDZIAŁ III
INNE ZOBOWIĄZANIA PRODUCENTÓW I ZOBOWIĄZANIA DYSTRYBUTORÓW

Artykuł 5

1. W ramach prowadzonej działalności producenci są zobowiązani udzielić konsumentom stosownych informacji w celu umożliwienia im oceny zagrożenia, jakie niesie ze sobą dany produkt w trakcie normalnego bądź przewidywanego czasu jego używania, w przypadku bra-

ku stosownych ostrzeżeń o takich zagrożeniach, a także celem umożliwienia przedsięwzięcia odpowiednich środków ostrożności.

Obecność ostrzeżeń nie zwalnia nikogo z obowiązku zachowania zgodności z innymi wymogami ustanowionymi w niniejszej dyrektywie.

W ramach prowadzonej działalności producenci zobowiązani są do przyjęcia środków współmiernych do właściwości produktów, które dostarczają. Środki te umożliwiają im:

a) uzyskanie informacji o zagrożeniach, jakie może spowodować dany produkt;
b) w razie zaistnienia konieczności uniknięcia zagrożeń – podjecie stosownych działań, łącznie z wycofaniem z rynku, stosownym i skutecznym ostrzeżeniem konsumentów lub działaniem w celu odzyskania produktów.

Środki wymienione w akapicie trzecim obejmują na przykład:

a) wskazanie, za pomocą produktu lub jego opakowania, producenta i szczegółów go dotyczących oraz odniesienia do produktu albo, w stosownych przypadkach, partii produktów, do której należy, z wyjątkiem przypadków, kiedy brak takiej informacji jest uzasadniony; oraz
b) we wszystkich stosownych przypadkach przeprowadzenie badania próbek sprzedawanych produktów, dochodzenia oraz, w razie konieczności, prowadzenie rejestru zarzutów i informowanie dystrybutorów o takim monitorowaniu. Działania, o których mowa w lit. b) trzeciego akapitu podejmowane są dobrowolnie bądź na żądanie właściwych władz, zgodnie z art. 8 ust. 1 lit. f). Działanie w celu odzyskania produktów jest wyjściem ostatecznym, w przypadku gdy inne środki są niewystarczające do zapobieżenia danemu zagrożeniu, w sytuacjach kiedy producenci uznają to za konieczne albo kiedy są zobowiązani do tego w wyniku środka podjętego przez właściwe władze. Działanie takie może zostać przeprowadzone w ramach odpowiednich kodeksów rzetelnej praktyki w danym Państwie Członkowskim, w przypadku gdy takie kodeksy istnieją.

2. Dystrybutorzy zobowiązani są działać z należytą ostrożnością w celu zapewnienia zgodności z obowiązującymi wymogami bezpieczeństwa. W szczególności zabrania się dostarczania produktów, co do których wiadomo bądź przypuszcza się, na podstawie posiadanych informacji i wiedzy zawodowej, że nie spełniają wymogów. Ponadto dystrybutorzy, w granicach swojej działalności, powinni uczestniczyć w monitorowaniu bezpieczeństwa produktów wprowadzanych do obrotu handlowego, zwłaszcza poprzez przekazywanie informacji na temat zagrożeń niesionych przez produkty, prowadzenie i zapewnienie dokumentacji niezbędnej do stwierdzenia pochodzenia produktów i współprace z producentami i właściwymi władzami w zakresie podejmowanych działań ukierunkowanych na unikanie zagrożeń. W ramach swojej działalności dystrybutorzy powinni podjąć środki umożliwiające im skuteczną współprace.

3.[9] W przypadku gdy producenci i dystrybutorzy, na podstawie posiadanych informacji i wiedzy zawodowej, wiedzą bądź powinni wiedzieć, że produkt, który wprowadzili na rynek, stanowi zagrożenie dla konsumenta, które jest nie do pogodzenia z ogólnym wymogiem bezpieczeństwa, zobowiązani są oni do niezwłocznego poinformowania o tym fakcie właściwych władz Państwa Członkowskiego, stosownie do warunków ustanowionych w załączniku I, w szczególności podając szczegóły działania, jakie zostało podjęte celem zapobieżenia zagrożeniu konsumenta.

Komisja dostosowuje szczegółowe wymogi związane z obowiązkiem udzielania informacji ustanowionym w załączniku I. Środki te, mające na celu zmianę elementów innych niż istotne niniejszej dyrektywy poprzez jej uzupełnienie, przyjmuje się zgodnie z procedurą regulacyjną połączoną z kontrolą, o której mowa w art. 15 ust. 5.

4. W ramach swojej działalności, na żądanie właściwych władz, producenci i dystrybutorzy podejmują z nimi współprace w zakresie działań mających na celu unikniecie zagrożeń ze strony produktów, które dostarczają bądź już dostarczyli. Właściwe władze zobowiązane są ustanowić procedury w odniesieniu do takiej współpracy, łącznie z procedurami dotyczącymi dialogu z odpowiednimi producentami i dystrybutorami w zakresie kwestii bezpieczeństwa produktów.

ROZDZIAŁ IV
SZCZEGÓLNE OBOWIĄZKI I UPRAWNIENIA PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Artykuł 6

1. Państwa Członkowskie zobowiązane są zapewnić, aby producenci i dystrybutorzy wywiązywali się ze swoich zobowiązań ustanowionych na mocy niniejszej dyrektywy, w sposób gwarantujący wprowadzanie do obrotu wyłącznie bezpiecznych produktów.

2. Państwa Członkowskie zobowiązane są ustanowić bądź mianować władze odpowiedzialne za monitorowanie zgodności produktów z ogólnymi wymogami bezpieczeństwa oraz przyznać takim władzom prawo podejmowania właściwych środków, do których są zobowiązane na mocy niniejszej dyrektywy.

3. Państwa Członkowskie zobowiązane są określić zadania, uprawnienia, organizacje i warunki współpracy właściwych władz. Informują o tym Komisje, która z kolei przekazuje takie informacje do wiadomości innych Państw Członkowskich.

9 Art. 5 ust. 3 zmieniony rozporządzeniem z dnia 18.06.2009 r. (Dz.Urz. UE L Nr 188, poz. 14), które wchodzi w życie 7.08.2009 r.

Artykuł 7

Państwa Członkowskie ustanawiają przepisy w sprawie sankcji za naruszenie przepisów krajowych, przyjętych na mocy niniejszej dyrektywy, oraz podejmują wszelkie środki niezbędne w celu ich wykonania.

Przewidziane sankcje są skuteczne, proporcjonalne i zniechęcające. Państwa Członkowskie informują Komisje o tych przepisach do dnia 15 stycznia 2004 r., a także zobowiązane są informować ją niezwłocznie o wszelkich zmianach do tych przepisów.

Artykuł 8

1. Do celów niniejszej dyrektywy, w szczególności jej art. 6, właściwe władze Państw Członkowskich uprawnione są między innymi do podejmowania w miarę potrzeb środków wyszczególnionych w poniższych lit. a) i b) do f):

a) w odniesieniu do każdego produktu:
   - i) organizowanie, nawet po wprowadzeniu na rynek produktu jako bezpiecznego, odpowiednich kontroli bezpieczeństwa produktu na wystarczającą skale, aż do ostatecznego etapu użytkowania czy konsumpcji;
   - ii) żądanie od zainteresowanych stron wszystkich niezbędnych informacji;
   - iii) pobieranie próbek produktów i poddawanie ich kontrolom bezpieczeństwa;

b) w odniesieniu do produktu, który mógłby stanowić zagrożenie w pewnych warunkach:
   - i) wymaganie, aby produkt był sprzedawany z odpowiednimi, jasno sformułowanymi i zrozumiałymi ostrzeżeniami odnośnie do zagrożeń, jakie może stanowić, w urzędowych językach Państwa Członkowskiego, w którym jest wystawiany na sprzedaż;
   - ii) dopuszczanie do obrotu w zależności od spełnienia uprzednich warunków bezpieczeństwa;

c) w odniesieniu do produktu, który mógłby stanowić zagrożenie dla niektórych osób: wydawanie zarządzeń o obowiązku ostrzegania o zagrożeniu, w odpowiednim czasie i w stosownej formie, łącznie z publikacją specjalnych ostrzeżeń;

d) w odniesieniu do produktu, który mógłby być niebezpieczny: w okresie koniecznym do przeprowadzenia rozmaitych ocen bezpieczeństwa – sprawdzenie i kontrole, tymczasowy zakaz dostarczania, oferowania i prezentacji produktu;

e) w odniesieniu do produktu niebezpiecznego: zakaz sprzedaży produktu i wprowadzenie dodatkowych środków, wymaganych w celu zapewnienia stosowania zakazu;

f) w odniesieniu do produktu niebezpiecznego, który został już wprowadzony na rynek:
   - i) zarządzenie lub organizowanie jego faktycznego i niezwłocznego wycofania i ostrzeganie konsumentów przed zagrożeniami, jakie stanowi dany produkt;

ii) zarządzenie lub koordynacja albo, w miarę potrzeb, organizowanie wraz z producentami i dystrybutorami działań w celu odzyskania produktów oraz zniszczenia produktów w odpowiednich warunkach.

2. Właściwe władze Państw Członkowskich, w przypadku przedsięwzięcia środków przewidzianych w ust. 1, zwłaszcza tych opisanych w lit. d) do f), zobowiązane są działać zgodnie z Traktatem, w szczególności z jego art. 28i 30, w sposób zapewniający wdrożenie środków proporcjonalnych do powagi zagrożenia oraz uwzględniając odpowiednio zasadę ostrożności.

W tym kontekście powinny one zachęcić producentów i dystrybutorów do dobrowolnego działania oraz popierać takie działanie, zgodnie z ich zobowiązaniami wynikającymi z niniejszej dyrektywy, w szczególności z jej rozdziału III, łącznie z opracowaniem kodeksów rzetelnej praktyki w stosownych przypadkach.

W razie konieczności, jeżeli działanie podjęte przez producentów i dystrybutorów w ramach wywiązywania się z ich zobowiązań jest niezadowalające, organizują bądź zarządzają podjecie środków przewidzianych w ust. 1 lit. f). Działanie w celu odzyskania produktów stanowi wyjście ostateczne. W przypadku istnienia w danym Państwie Członkowskim odpowiednich kodeksów rzetelnej praktyki może być przeprowadzony w ramach takich kodeksów.

3.[10] W przypadku produktów stwarzających poważne zagrożenie właściwe organy podejmują we właściwym czasie odpowiednie środki, o których mowa w ust. 1 lit. b)–f). Istnienie poważnego zagrożenia oceniają państwa członkowskie, oceniając każdy przypadek pod względem merytorycznym oraz uwzględniając wytyczne określone w pkt 8 załącznika II.

4. Środki, jakie mogą zostać podjęte przez właściwe władze na mocy niniejszego art. będą kierowane w miarę potrzeb do:

a) producenta;
b) dystrybutorów, a w szczególności do stron odpowiedzialnych za pierwszy etap dystrybucji na rynku krajowym, w granicach prowadzonej przez nich działalności;
c) w razie konieczności – do wszystkich innych osób, w związku z podjętym działaniem w celu uniknięcia zagrożeń ze strony produktu.

Artykuł 9

1. Państwa Członkowskie zapewniają właściwe podejście do zagadnienia, związane ze stosowaniem odpowiednich środków i procedur w celu zapewnienia skutecznego nadzoru nad rynkiem, ukierunkowanego na zagwarantowanie wysokiego poziomu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumenta, co pociąga za sobą współprace pomiędzy właściwymi władzami. Może to być związane w szczególności z następującymi działaniami:

10 Artykuł 8 ust. 3 w brzmieniu decyzji z dnia 9.07.2008 r. (Dz.Urz. UE L Nr 218, poz. 30), która wchodzi w życie 1.01.2010 r.

a) ustanowienie, okresowa aktualizacja i wdrożenie programów nadzoru w poszczególnych sektorach, według kategorii produktów lub zagrożeń, oraz monitorowanie działań związanych z nadzorem, kontrolowanie danych i wyników;
b) uzupełnianie i aktualizacja wiedzy naukowej i technicznej dotyczącej bezpieczeństwa produktów;
c) okresowa rewizja i ocena funkcjonowania systemu kontroli i jego skuteczności oraz, w razie konieczności, rewizja stosowanego podejścia związanego z nadzorem i organizacją.

2. Państwa Członkowskie zapewniają, aby konsumenci i inne zainteresowane strony otrzymały możliwość zgłaszania właściwym władzom reklamacji dotyczących bezpieczeństwa produktów oraz działań związanych z nadzorem i kontrolą oraz aby reklamacje te były w miarę potrzeb załatwiane. Państwa Członkowskie zobowiązane są aktywnie informować konsumentów i inne zainteresowane strony o procedurach ustanowionych w związku z powyższym.

Artykuł 10

1. Komisja zobowiązana jest popierać i uczestniczyć w działaniu europejskiej sieci władz Państw Członkowskich, właściwych ds. bezpieczeństwa produktów, zwłaszcza w zakresie współpracy administracyjnej.

2. Powyższe działania w ramach sieci są skierowane szczególnie na rozwój systemu RAPEX, w sposób skoordynowany z innymi procedurami obowiązującymi we Wspólnocie. System ma za zadanie w szczególności ułatwić:

a) wymianę informacji dotyczących oceny ryzyka, produktów niebezpiecznych, metod badawczych i wyników, najnowszych odkryć naukowych oraz innych aspektów dotyczących czynności kontrolnych;
b) ustanowienie i wykonanie wspólnych projektów nadzoru i badań;
c) wymianę wiedzy specjalistycznej i wiedzy na temat rzetelnych praktyk oraz współpracę w zakresie szkoleń;
d) lepszą współprace na szczeblu Wspólnoty w odniesieniu do czynności związanych z wykrywaniem, wycofywaniem i działaniami w celu odzyskania niebezpiecznych produktów od konsumentów.

ROZDZIAŁ V
WYMIANA INFORMACJI I SYTUACJE SZYBKIEJ INTERWENCJI

Artykuł 11

1. W przypadku gdy Państwo Członkowskie podejmuje środki ograniczające wprowadzenie produktów na rynek – lub nakazuje ich wycofanie czy działanie w celu odzyskania produk-

tów – takie jak środki określone w art. 8 ust. 1 lit. b) do f), zobowiązane jest ono powiadomić Komisje o podjętych środkach, wyszczególniając powody ich przyjęcia, w zakresie, w jakim jest to wymagane na podstawie art. 12 lub szczególnego ustawodawstwa Wspólnoty. Państwo Członkowskie powiadamia także Komisje o wszelkich zmianach lub zniesieniu takich środków.

Jeżeli informujące Państwo Członkowskie uzna, że skutki zagrożenia nie sięgają bądź nie mogą sięgać poza jego terytorium, powiadomi o zastosowanych środkach, w zakresie, w jakim dotyczą one informacji, która mogłaby być interesująca dla Państw Członkowskich z punktu widzenia bezpieczeństwa produktów, w szczególności jeżeli środki te stanowią reakcje na nowe zagrożenie, które nie zostało jeszcze zgłoszone.

Zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 15 ust. 3 niniejszej dyrektywy, zapewniając skuteczność i prawidłowe działanie systemu, Komisja zobowiązana jest przyjąć wytyczne, o których mowa w pkt 8 załącznika II. Zawierają one projekt treści oraz znormalizowanego formularza w celu udzielania informacji przewidzianych w niniejszym artykule, a w szczególności przewidują dokładne kryteria określania warunków udzielania informacji, o których mowa w akapicie drugim.

2. Po stwierdzeniu na podstawie informacji wyszczególnionych w zgłoszeniu, że dany środek nie spełnia wymogów ustawodawstwa wspólnotowego, i podjęciu decyzji Komisja przesyła informacje do innych Państw Członkowskich. W takim przypadku Komisja zobowiązana jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie Państwo Członkowskie, które zainicjowało działania.

Artykuł 12

1. W przypadku gdy Państwo Członkowskie przyjmuje lub podejmuje decyzję o przyjęciu, zaleca czy ustala z producentami i dystrybutorami, dobrowolnie bądź na zasadzie obowiązku, środki albo działania mające na celu zapobieżenie, ograniczenie czy nałożenie szczególnych warunków w odniesieniu do ewentualnej dystrybucji lub stosowania na jego terytorium produktów ze względu na poważne zagrożenie, zobowiązane jest niezwłocznie zgłosić ten fakt do wiadomości Komisji za pośrednictwem systemu RAPEX. Niezwłocznie powiadamia Komisję o zmianie bądź wycofaniu takiego środka czy działania.

Jeżeli notyfikujące Państwo Członkowskie uzna, że skutki zagrożenia nie sięgają lub nie mogą wydostać się poza jego terytorium, zobowiązane jest zastosować procedurę ustanowioną w art. 11, uwzględniając odnośne kryteria proponowane w wytycznych, o których mowa w pkt 8 załącznika II.

Nie naruszając przepisów ustanowionych w pierwszym akapicie, przed podjęciem decyzji o przyjęciu takich środków lub podjęciu działań Państwa Członkowskie mogą przekazać Komisji wszelkie informacje, jakie posiadają na temat poważnego zagrożenia.

W przypadku poważnego zagrożenia Państwa Członkowskie zobowiązane są poinformować Komisję o dobrowolnych środkach ustanowionych w art. 5 niniejszej dyrektywy, podjętych przez producentów i dystrybutorów.

2. Po otrzymaniu takich informacji Komisja zobowiązana jest sprawdzić ich zgodność z niniejszym artykułem oraz z wymogami mającymi zastosowanie w odniesieniu do funkcjonowania systemu RAPEX oraz przesyła je do wiadomości innych Państw Członkowskich, które z kolei niezwłocznie powiadamiają Komisje o przyjętych środkach.

3.[11] Szczegółowe procedury w odniesieniu do systemu RAPEX zostały wymienione w załączniku II. Komisja dokonuje ich dostosowania. Środki te, mające na celu zmianę elementów innych niż istotne niniejszej dyrektywy poprzez jej uzupełnienie, przyjmuje się zgodnie z procedurą regulacyjną połączoną z kontrolą, o której mowa w art. 15 ust. 5.

4. Dostęp do systemu RAPEX przysługuje krajom kandydującym, krajom trzecim lub organizacjom międzynarodowym, w ramach umów między Wspólnotą a tymi krajami czy organizacjami międzynarodowymi, stosownie do warunków określonych w tych umowach. Warunki te opierają się na wzajemności oraz zawierają przepisy dotyczące poufności, odpowiadające przepisom mającym zastosowanie we Wspólnocie.

Artykuł 13

1. Jeżeli Komisja zdaje sobie sprawę z poważnego zagrożenia, jakie stanowią niektóre produkty dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów w różnych Państwach Członkowskich, po konsultacji z Państwami Członkowskimi oraz w przypadku pojawienia się kwestii naukowych, które należą do kompetencji Komitetu Naukowego Wspólnoty i komitetu naukowego ds. danego zagrożenia, w świetle wyników tych konsultacji, może ona przyjąć zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 15 ust. 2 decyzję zobowiązującą Państwa Członkowskie do przedsięwzięcia środków spośród tych wymienionych w art. 8 ust. 1 lit. b) do f), jeżeli jednocześnie:

a) w wyniku uprzednich konsultacji z Państwami Członkowskimi okaże się, że ich opinie na temat przyjętego podejścia lub podejścia, które ma zostać przyjęte w odniesieniu do zagrożenia, znacznie się różnią; i
b) ze względu na istotę kwestii bezpieczeństwa danego produktu nie można rozwiązać sprawy zagrożenia w sposób właściwy dla stopnia pilności danego przypadku, zgodnie z procedurami ustanowionymi na mocy szczegółowego ustawodawstwa Wspólnoty, które mają zastosowanie w odniesieniu do danych produktów; oraz
c) nie ma możliwości skutecznego wyeliminowania zagrożenia jedynie poprzez przyjęcie właściwych środków, mających zastosowanie na szczeblu Wspólnoty, w celu zapewnienia konsekwentnego i wysokiego poziomu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów oraz prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego.

2. Decyzje, o których mowa w ust. 1, zachowują swą ważność przez okres nieprzekraczający jednego roku i mogą zostać zatwierdzone zgodnie z tą samą procedurą na kolejne okresy, z których żaden nie może przekroczyć jednego roku. Niemniej jednak ważność decyzji do-

11 Artykuł 12 ust. 3 w brzmieniu rozporządzenia z dnia 18.06.2009 r. (Dz.Urz. UE L Nr 188, poz. 14), które wchodzi w życie 7.08.2009 r.

tyczących szczególnych, pojedynczo zidentyfikowanych produktów czy partii produktów nie podlega żadnym ograniczeniom czasowym.

3. Zakazuje się wywozu ze Wspólnoty produktów, które zostały objęte decyzją określoną w ust. 1, chyba że decyzja przewiduje inaczej.

4. Państwa Członkowskie zobowiązane są przedsięwziąć wszelkie niezbędne środki w celu wykonania decyzji określonych w ust. 1, w terminie nieprzekraczającym 20 dni, chyba że decyzje przewidują inaczej.

5. Właściwe władze, odpowiedzialne za przedsięwzięcie środków określonych w ust. 1, w ciągu jednego miesiąca zobowiązane umożliwić zainteresowanym stronom przedłożenie ich opinii oraz odpowiednio powiadomić o tym Komisje.

ROZDZIAŁ VI
PROCEDURY DOTYCZĄCE DZIAŁANIA KOMITETU

Artykuł 14

1. Środki konieczne do wykonania niniejszej dyrektywy, odnoszące się do spraw, o których mowa poniżej, są przyjmowane zgodnie z procedurą regulacyjną określoną w art. 15 ust. 2:

a) środki wymienione w art. 4, dotyczące norm przyjętych przez europejskie organy normalizacyjne;

b) decyzje wymienione w art. 13, zobowiązujące Państwa Członkowskie do przedsięwzięcia środków wyszczególnionych w art. 8 ust. 1 lit. b) do f).

2. Środki konieczne do wykonania niniejszej dyrektywy, odnoszące się do wszystkich innych spraw, są przyjmowane zgodnie z procedurą doradczą określoną w art. 15 ust. 3.

Artykuł 15[12]

1. Komisja jest wspierana przez komitet.

2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu, stosuje się art. 5 i 7 decyzji Rady 1999/468/WE, z uwzględnieniem jej art. 8. Termin określony w art. 5 ust. 6 decyzji 1999/468/WE wynosi 15 dni.

3. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu, stosuje się art. 3 i 7 decyzji Rady 1999/468/WE, z uwzględnieniem jej art. 8. Termin określony w art. 5 ust. 6 decyzji 1999/468/WE wynosi 15 dni.

4. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu, stosuje się art. 5a ust. 1–4 oraz art. 7 decyzji 1999/468/WE, z uwzględnieniem jej art. 8.

12 Artykuł 15 w brzmieniu rozporządzenia z dnia 18.06.2009 r. (Dz.Urz. UE L Nr 188, poz. 14), które wchodzi w życie 7.08.2009 r.

5. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu, stosuje się art. 5a ust. 1–4 i ust. 5 lit. b) oraz art. 7 decyzji 1999/468/WE, z uwzględnieniem jej art. 8. Terminy określone w art. 5a ust. 3 lit. c) oraz ust. 4 lit. b) i e) decyzji 1999/468/WE wynoszą odpowiednio dwa miesiące, jeden miesiąc i dwa miesiące.

ROZDZIAŁ VII
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 16

1. Informacje udostępniane władzom Państw Członkowskich lub Komisji, dotyczące zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów ze strony produktów, są w zasadzie udostępniane do wiadomości publicznej, zgodnie z wymogami przejrzystości i baz naruszania ograniczeń wymaganych w celu prowadzenia działań związanych z monitorowaniem i badaniem. W szczególności społeczeństwo powinno mieć dostęp do informacji na temat identyfikacji produktu, charakteru zagrożenia i podjętych środków.

Niemniej jednak Państwa Członkowskie i Komisja zobowiązane są podjąć działania niezbędne do zapewnienia, że ich urzędnicy oraz agenci zachowają w tajemnicy informacje uzyskane do celów niniejszej dyrektywy, które ze względu na swój charakter, w odpowiednio uzasadnionych przypadkach, objęte są tajemnicą zawodową, z wyjątkiem informacji o właściwościach związanych z bezpieczeństwem produktów, które muszą zostać podane do wiadomości publicznej w celu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów, jeżeli wymagają tego okoliczności.

2. Ochrona tajemnicy zawodowej nie uniemożliwia udzielania właściwym władzom informacji istotnych dla zapewnienia skuteczności monitorowania rynku i działań związanych z nadzorem. Władze otrzymujące informacje objęte tajemnicą zawodową zapewniają ich ochronę.

Artykuł 17

Niniejsza dyrektywa nie wpływa na zastosowanie dyrektywy 85/374/EWG.

Artykuł 18

1. Każdy środek przyjęty na mocy niniejszej dyrektywy i dotyczący ograniczeń w zakresie wprowadzenia produktu na rynek lub nakazujący jego wycofanie czy działanie w celu odzyskania produktów od konsumentów musi określać odpowiednie powody, na których się opiera. Zostanie on możliwie jak najszybciej przekazany do wiadomości zainteresowanych stron i powinien wskazywać środki zaradcze, jakie są dostępne na mocy obowiązujących przepisów w danym Państwie Członkowskim, oraz terminy mające zastosowanie do takich środków zaradczych.

Gdy to tylko możliwe, przed przyjęciem danego środka, zainteresowane strony otrzymują możliwość przedłożenia swoich opinii. Jeżeli z powodu pilności środków, jakie muszą zostać podjęte, strony nie przedłożą swoich opinii, należy im dać taką możliwość we właściwym czasie po wdrożeniu danego środka.

Środki wymagające wycofania produktu bądź działania w celu odzyskania produktów uwzględniają konieczność zachęcenia dystrybutorów, użytkowników i konsumentów do wdrożenia takich środków.

2. Państwa Członkowskie zapewniają, aby wszelkie środki podejmowane przez właściwe władze i pociągające za sobą ograniczenia we wprowadzaniu produktu na rynek lub wymagające jego wycofania z rynku czy działanie w celu odzyskania produktów od konsumentów mogły być przedmiotem odwołania do właściwych władz sądowych.

3. Wszelkie decyzje podjęte na mocy niniejszej dyrektywy i pociągające za sobą ograniczenia we wprowadzaniu produktu na rynek lub wymagające jego wycofania z rynku czy działania w celu odzyskania produktów od konsumentów nie będą miały żadnego wpływu na ocenę odpowiedzialności zainteresowanej strony, w świetle krajowego prawa karnego mającego zastosowanie do danej sprawy.

Artykuł 19

1. Komisja może wnieść przed Komitet wymieniony w art. 15 jakąkolwiek sprawę dotyczącą stosowania niniejszej dyrektywy, a w szczególności sprawy związane z monitorowaniem rynku i nadzorowaniem.

2. Od 15 stycznia 2004 r. Komisja co trzy lata przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z wykonania niniejszej dyrektywy.

Sprawozdanie w szczególności zawiera informacje dotyczące bezpieczeństwa produktów konsumenckich, zwłaszcza lepszego wykrywania produktów, funkcjonowania nadzoru rynkowego, prac normalizacyjnych, funkcjonowania systemu RAPEX i środków wspólnotowych, jakie zostały przedsięwzięte na podstawie art. 13. W tym celu Komisja dokonuje oceny odnośnych kwestii, w szczególności podejścia do zagadnienia, systemów i praktyk stosowanych przez Państwa Członkowskie, w świetle wymogów niniejszej dyrektywy i innego ustawodawstwa Wspólnoty dotyczącego bezpieczeństwa produktów. Państwa Członkowskie zobowiązane są zapewnić Komisji wszelką pomoc oraz informacje niezbędne do przeprowadzenia oceny i opracowania raportów.

Artykuł 20

Komisja zobowiązana jest określić potrzeby, możliwości oraz priorytety w odniesieniu do działań Wspólnoty w zakresie bezpieczeństwa usług oraz przedłożyć Parlamentowi Eu-

ropejskiemu i Radzie, do 1 stycznia 2003 r., raport oraz, w miarę potrzeb, wnioski dotyczące danej kwestii.

Artykuł 21

1. Państwa Członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy przed 15 stycznia 2004 r. i niezwłocznie powiadamiają o tym Komisję.

Wspomniane środki zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie to towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie.

2. Państwa Członkowskie przekazują Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinach objętych niniejszą dyrektywą.

Artykuł 22

Dyrektywa 92/59/EWG traci moc od 15 stycznia 2004 r., nie naruszając zobowiązań Państw Członkowskich w odniesieniu do nieprzekraczalnych terminów transpozycji i stosowania wspomnianej dyrektywy, zgodnie ze wskazaniami w załączniku III.

Odniesienia do dyrektywy 92/59/EWG są interpretowane jako odniesienia do niniejszej dyrektywy oraz są odczytywane zgodnie z tabelą zbieżności przedstawioną w załączniku IV.

Artykuł 23

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich*.

Artykuł 24

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich.

Sporządzono w Brukseli, dnia 3 grudnia 2001 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego	*W imieniu Rady*
N. FONTAINE *Przewodniczący*	F. VANDENBROUCKE *Przewodniczący*

ZAŁĄCZNIK I
WYMOGI DOTYCZĄCE INFORMACJI, JAKIE MAJĄ BYĆ DOSTARCZANE WŁAŚCIWYM WŁADZOM PRZEZ PRODUCENTÓW I DYSTRYBUTORÓW, KTÓRE NIE SPEŁNIAJĄ OGÓLNEGO WYMOGU BEZPIECZEŃSTWA

1. Informacje wyszczególnione w art. 5 ust. 3 lub mające zastosowanie na podstawie szczególnych wymogów określonych przepisami Wspólnoty w odniesieniu do danego produktu powinny być przekazywane właściwym władzom, wyznaczonym do tych celów w Państwach Członkowskich, w których kwestionowane produkty są lub były sprzedawane lub dostarczane konsumentom w inny sposób.

2. Komisja, wspomagana przez komitet wymieniony w art. 15, określa treść oraz opracowuje standardowy formularz zgłoszeniowy, przewidziany w niniejszym załączniku, zapewniając jednocześnie skuteczność i prawidłowe funkcjonowanie systemu. W szczególności zobowiązana jest przedstawić, możliwie w formie poradnika, proste i jasne kryteria określania szczególnych warunków, zwłaszcza tych dotyczących odosobnionych okoliczności czy produktów, do których zgłoszenie nie ma zastosowania w związku z niniejszym załącznikiem.

3. W sytuacji poważnego zagrożenia informacje te powinny obejmować przynajmniej:

a) informacje umożliwiające dokładną identyfikacje kwestionowanego produktu lub partii produktów;

b) pełny opis zagrożenia, jakie stanowi dany produkt;

c) wszelkie dostępne informacje dotyczące wykrycia danego produktu;

d) opis działań podjętych w celu zapobieżenia zagrożeniu konsumentów.

ZAŁĄCZNIK II
PROCEDURY ZWIĄZANE ZE STOSOWANIEM SYSTEMU RAPEX I WYTYCZNE DOTYCZĄCE ZGŁOSZEŃ

1. RAPEX obejmuje produkty określone w art. 2 lit. a), które stanowią poważne zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów.

Z zakresu systemu RAPEX wyklucza się środki farmakologiczne uwzględnione w dyrektywach 75/319/EWG[13] i 81/851/EWG[14].

2. RAPEX jest zasadniczo ukierunkowany na szybką wymianę informacji w przypadku poważnego zagrożenia. Wytyczne, o których mowa w pkt 8, określają szczególne kryteria w celu rozpoznania poważnych zagrożeń.

13 Dz.U. C 337 E z 28.11.2000, str. 109 i Dz.U. C 154 E z 29.5.2000, s. 265.

14 Dz.U. C 367 z 20.12.2000, s. 34.

3. Państwa Członkowskie przekazujące informacje na podstawie art. 12 powinny udzielić wszystkich dostępnych informacji szczegółowych. W szczególności zgłoszenie powinno zawierać informacje określone w wytycznych wymienionych w pkt 8 oraz co najmniej:

a) informacje umożliwiające identyfikację produktu;
b) opis danego zagrożenia, łącznie z podsumowaniem wyników wszelkich badań/analiz oraz wnioski w celu oceny poziomu zagrożenia;
c) w stosownych przypadkach – charakter i czas trwania środków lub działań, w sprawie których zapadła decyzja lub które zostały podjęte;
d) informacje o sieci zaopatrzenia i dystrybucji danego produktu, w szczególności o krajach przeznaczenia. Informacje takie powinny być przekazywane na specjalnym standardowym formularzu zgłoszeniowym oraz za pomocą środków określonych w wytycznych wymienionych w pkt 8.

Kiedy środek zgłoszony zgodnie z art. 11 lub art. 12 nakazuje ograniczenie dystrybucji bądź stosowania substancji chemicznej albo preparatu, Państwa Członkowskie zobowiązane są jak najszybciej dostarczyć podsumowanie lub odniesienie do właściwych danych dotyczących danej substancji czy preparatu oraz znanych i osiągalnych substytutów, jeżeli informacje na ten temat są dostępne. Powiadamiają także o przewidywanych skutkach środka w odniesieniu do zdrowia i bezpieczeństwa konsumenta, wraz z oceną ryzyka przeprowadzoną zgodnie z ogólnymi zasadami dotyczącymi oceny zagrożenia ze strony substancji chemicznych, stosownie do art. 10 ust. 4 rozporządzenia (EWG) nr 793/93[15,16] w przypadku substancji istniejącej lub art. 3 ust. 2 dyrektywy 67/548/EWG w przypadku substancji nowej. Wytyczne wymienione w pkt 8 określają szczegóły i procedury w odniesieniu do informacji wymaganych w związku z powyższym.

4. Kiedy Państwo Członkowskie informuje Komisję o poważnym zagrożeniu przed podjęciem decyzji o przyjęciu środków, zgodnie z art. 12 ust. 1 akapit trzeci, zobowiązane jest ono powiadomić Komisję w ciągu 45 dni, czy potwierdza te informację, czy też ją zmienia.

5. Komisja, możliwie jak najszybciej, weryfikuje zgodność informacji otrzymanych za pośrednictwem RAPEX z przepisami dyrektywy i kiedy uzna za konieczne oraz w celu dokonania oceny bezpieczeństwa produktu, z własnej inicjatywy może przeprowadzić dochodzenie. W przypadku takiego dochodzenia Państwa Członkowskie są zobowiązane w miarę możliwości udzielić Komisji wymaganych przez nią informacji.

6. Po otrzymaniu zgłoszenia, o którym mowa w art. 12, Państwa Członkowskie, najpóźniej w terminie określonym w wytycznych wymienionych w pkt 8, zobowiązane są przekazać Komisji następujące informacje:

15 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 15.11.2000 r. (Dz.U. C 223 z 8.8.2001, s. 154), wspólne stanowisko Rady z dnia 12.2.2001 r. (Dz.U. C 93 z 23.3.2001, s. 24) i decyzja Parlamentu Europejskiego z dnia 16.5.2001 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym). Decyzja Parlamentu Europejskiego z dnia 4.10.2001 r. i decyzja Rady z dnia 27.9.2001 r.

16 Dz.U. L 228 z 11.8.1992, s. 24.

a) czy produkt był sprzedawany na ich terytorium;
b) jakie środki związane z danym produktem mogą przedsięwziąć w świetle ich własnych okoliczności, podając powody, łącznie z odmienną oceną ryzyka czy inną szczególną sytuacją, która uzasadnia ich decyzje, w szczególności dotyczącą braku działania czy kontynuacji działań;
c) wszelkie stosowne informacje uzupełniające, jakie otrzymały na temat danego zagrożenia, łącznie z wynikami badań lub przeprowadzonych analiz. Wytyczne wymienione w pkt 8 określają dokładne kryteria w odniesieniu do zgłaszania środków ograniczonych do terytorium krajowego oraz precyzują sposoby postępowania w przypadku zgłaszania zagrożeń, które zdaniem Państwa Członkowskiego nie wydostały się poza jego terytorium.

7. Państwa Członkowskie niezwłocznie powiadamiają Komisję o wszelkich zmianach lub zniesieniu danego środka(-ów) lub działania (działań).

8. Komisja opracowowuje i regularnie aktualizuje, zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 15 ust. 3, wytyczne dotyczące zarządzania przez Komisję i Państwa Członkowskie systemem RAPEX.

9. Komisja może informować krajowe punkty kontaktowe o produktach stanowiących poważne zagrożenie, wwożonych lub wywożonych przez Wspólnotę i Europejski Obszar Gospodarczy.

10. Odpowiedzialność za udzielaną informację spoczywa na powiadamiającym Państwie Członkowskim.

11. Komisja zapewnia prawidłowe funkcjonowanie systemu, w szczególności klasyfikację i indeksowanie zgłoszeń, zgodnie ze stopniem ich pilności. Szczegółowe procedury ustanowione zostaną na podstawie wytycznych wymienionych w pkt 8.

ZAŁĄCZNIK III
TERMIN TRANSPOZYCJI I STOSOWANIA UCHYLONEJ DYREKTYWY

(wymienionej w art. 22 akapit pierwszy)

Dyrektywa	Termin transpozycji	Termin rozpoczęcia stosowania
Dyrektywa 92/59/EWG	29 czerwca 1994 r.	29 czerwca 1994 r.

ZAŁĄCZNIK IV
TABELA ZGODNOŚCI
(wymieniona w art. 22 akapit drugi)

Niniejsza dyrektywa	Dyrektywa 92/59/EWG
artykuł 1	artykuł 1
artykuł 2	artykuł 2
artykuł 3	artykuł 4
artykuł 4	–
artykuł 5	artykuł 3
artykuł 6	artykuł 5
artykuł 7	artykuł 5 ust. 2
artykuł 8	artykuł 6
artykuł 9	–
artykuł 10	–
artykuł 11	artykuł 7
artykuł 12	artykuł 8
artykuł 13	artykuł 9
artykuł 14 i 15	artykuł 10
artykuł 16	artykuł 12
artykuł 17	artykuł 13
artykuł 18	artykuł 14
artykuł 19	artykuł 15
artykuł 20	–
artykuł 21	artykuł 17
artykuł 22	artykuł 18
artykuł 23	artykuł 19
załącznik I	–
załącznik II	Załącznik
załącznik III	–
załącznik IV	–

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności z dnia 22 października 2013 r. (Dz.Urz. UE L Nr 294, s. 1)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2 lit. b),

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

po konsultacji z Komitetem Regionów,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) W art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej („Karta"), w art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („EKPCz") oraz w art. 14 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych („MPPOP") zapisane jest prawo do rzetelnego procesu sądowego. Art. 48 ust. 2 Karty gwarantuje poszanowanie prawa do obrony.

(2) Unia postawiła sobie za cel utrzymanie i rozwój przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Zgodnie z konkluzjami prezydencji Rady Europejskiej z posiedzenia w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r., a w szczególności z ich

1 Dz.U. C 43 z 15.2.2012, s. 51.

2 Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 10 września 2013 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 7 października 2013 r.

pkt 33, zasada wzajemnego uznawania wyroków i innych orzeczeń organów sądowych powinna stać się fundamentem współpracy wymiarów sprawiedliwości w Unii w sprawach cywilnych i karnych, gdyż skuteczniejsze wzajemne uznawanie oraz niezbędne zbliżenie przepisów ułatwiłoby współpracę między właściwymi organami oraz sądową ochronę praw jednostki.

(3) Zgodnie z art. 82 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) „współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych w Unii opiera się na zasadzie wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych…"

(4) Wdrożenie zasady wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych zakłada, że państwa członkowskie mają wzajemne zaufanie do swoich systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Zakres wzajemnego uznawania w znacznym stopniu zależy od szeregu czynników, w tym mechanizmów mających na celu zagwarantowanie praw podejrzanych lub oskarżonych oraz wspólnych minimalnych norm niezbędnych dla ułatwienia stosowania zasady wzajemnego uznawania.

(5) Chociaż państwa członkowskie są stronami EKPCz i MPPOP, doświadczenie pokazuje, że nie zawsze wystarczy to samo w sobie, aby zapewnić postrzeganie systemów sądownictwa karnego innych państw członkowskich jako budzących dostateczne zaufanie.

(6) Wzajemne uznawanie orzeczeń w sprawach karnych może skutecznie funkcjonować jedynie w duchu zaufania, w którym nie tylko organy sądowe, ale wszyscy uczestnicy postępowania karnego traktują orzeczenia organów sądowych innych państw członkowskich jako równoważne swoim własnym, z czym wiąże się nie tylko zaufanie do adekwatności przepisów innych państw członkowskich, ale także zaufanie do tego, że przepisy te są prawidłowo stosowane. Zwiększenie wzajemnego zaufania wymaga szczegółowych przepisów dotyczących ochrony praw i gwarancji procesowych wynikających z Karty, EKPCz i MPPOP. Wymaga ono również dalszego rozwinięcia w ramach Unii – poprzez niniejszą dyrektywę oraz poprzez inne środki – norm minimalnych określonych w Karcie i w EKPCz.

(7) Art. 82 ust. 2 TFUE przewiduje możliwość ustanowienia norm minimalnych mających zastosowanie w państwach członkowskich w celu ułatwienia wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych, jak również współpracy policyjnej i wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym. Artykuł ten odwołuje się do „praw jednostek w postępowaniu karnym" jako jednego z obszarów, w których można ustanowić normy minimalne.

(8) Istnienie wspólnych minimalnych norm powinno doprowadzić do zwiększenia zaufania do systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych wszystkich państw członkowskich, co z kolei powinno doprowadzić do skuteczniejszej współpracy wymiarów sprawiedliwości w atmosferze wzajemnego zaufania, a także do propagowania kultury praw podstawowych w Unii. Takie wspólne minimalne normy powinny również usunąć przeszkody dla swobodnego przepływu obywateli na terytoriach państw członkowskich. Takie wspólne minimalne normy powinny zostać ustanowione w odniesieniu do prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym, prawa do poinformowania osoby trzeciej w przypadku pozbawienia wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności.

(9) W dniu 30 listopada 2009 r. Rada przyjęła rezolucję dotyczącą harmonogramu działań mających na celu wzmocnienie praw procesowych osób podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym („harmonogram")[3]. W harmonogramie wezwano do stopniowego przyjmowania środków dotyczących prawa do tłumaczenia pisemnego i ustnego (środek A), prawa do informacji o prawach i informacji o zarzutach (środek B), prawa do porady prawnej i pomocy prawnej z urzędu (środek C), prawa do kontaktu z krewnymi, pracodawcami i organami konsularnymi (środek D) oraz specjalnych zabezpieczeń dla podejrzanych lub oskarżonych wymagających szczególnego traktowania (środek E). W harmonogramie podkreślono, że kolejność praw ma charakter jedynie orientacyjny, co oznacza, że może zostać zmieniona stosownie do priorytetów. Harmonogram ma funkcjonować jako całość – dopiero po realizacji wszystkich jego części płynące z niego korzyści będą w pełni odczuwalne.

(10) W dniu 11 grudnia 2009 r. Rada Europejska z zadowoleniem przyjęła harmonogram i włączyła go do Programu sztokholmskiego – otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli[4] (pkt 2.4). Rada Europejska podkreśliła niewyczerpujący charakter harmonogramu i zwróciła się do Komisji o zbadanie innych aspektów minimalnych praw procesowych podejrzanych i oskarżonych oraz o ocenę, czy istnieje potrzeba zajęcia się innymi kwestiami, np. domniemaniem niewinności, w celu propagowania lepszej współpracy w tej dziedzinie.

(11) Dotychczas przyjęto dwa środki zgodnie z harmonogramem, a mianowicie: dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/64/UE z dnia 20 października 2010 r. w spra-

3 Dz.U. C 295 z 4.12.2009, s. 1.

4 Dz.U. C 115 z 4.5.2010, s. 1.

wie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym[5] oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym[6].

(12) Niniejsza dyrektywa określa normy minimalne dotyczące prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym wykonania europejskiego nakazu aresztowania zgodnie z decyzją ramową Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi[7] („postępowanie dotyczące europejskiego nakazu aresztowania") oraz prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności. W ten sposób sprzyja ona stosowaniu Karty, a w szczególności jej art. 4, 6, 7, 47 i 48, opierając się na art. 3, 5, 6 i 8 EKPCz zgodnie z wykładnią Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który w swym orzecznictwie regularnie określa standardy w zakresie prawa dostępu do adwokata. W orzecznictwie tym stwierdza się między innymi, że rzetelność postępowania wymaga, aby podejrzany lub oskarżony miał możliwość skorzystania z całego zakresu usług wyraźnie związanych z pomocą prawną. W tym względzie adwokat podejrzanego lub oskarżonego powinien móc zapewnić bez ograniczeń podstawowe aspekty obrony.

(13) Bez uszczerbku dla wynikających z EKPCz zobowiązań państw członkowskich do zapewnienia prawa do rzetelnego procesu sądowego, postępowania dotyczące drobnych przestępstw popełnionych w więzieniu oraz postępowanie dotyczące przestępstw popełnianych w kontekście służby wojskowej, którymi zajmuje się dowódca, nie są do celów niniejszej dyrektywy uznawane za postępowania karne.

(14) Niniejsza dyrektywa powinna być wdrożona z uwzględnieniem przepisów dyrektywy 2012/13/UE, które zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni niezwłocznie otrzymali informacje o prawie dostępu do adwokata, a podejrzani lub oskarżeni, którzy zostali zatrzymani lub aresztowani, niezwłocznie otrzymali pisemne „pouczenie o prawach", zawierające informacje o prawie dostępu do adwokata.

(15) W niniejszej dyrektywie termin „adwokat" odnosi się do każdej osoby, która zgodnie z prawem krajowym posiada stosowne kwalifikacje i uprawnienia – w tym uzyskane

5 Dz.U. L 280 z 26.10.2010, s. 1.

6 Dz.U. L 142 z 1.6.2012, s. 1.

7 Dz.U. L 190 z 18.7.2002, s. 1.

w drodze uznania przez uprawniony organ – do udzielania porad prawnych i pomocy prawnej podejrzanym lub oskarżonym.

(16) W niektórych państwach członkowskich organ inny niż sąd właściwy w sprawach karnych ma uprawnienia do nakładania kar w odniesieniu do stosunkowo drobnych przestępstw Może być tak na przykład w przypadku wykroczeń drogowych, które popełniane są na szeroką skalę i które mogą zostać wykryte w wyniku kontroli ruchu drogowego. W takich sytuacjach wymóg, aby właściwe organy zapewniały wszystkie prawa wynikające z niniejszej dyrektywy, byłby nieuzasadniony. Jeżeli prawo państwa członkowskiego przewiduje nakładanie kary za drobne przestępstwa przez taki organ, a także istnieje prawo do odwołania się do sądu właściwego w sprawach karnych albo możliwość przekazania mu sprawy w inny sposób, niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie jedynie do postępowania wszczętego przed sądem w wyniku takiego odwołania lub przekazania sprawy.

(17) W niektórych państwach członkowskich pewne drobne przestępstwa, zwłaszcza wykroczenia drogowe, wykroczenia polegające na naruszeniu ogólnych przepisów władz lokalnych oraz wykroczenia polegające na naruszeniu porządku publicznego, uznaje się za przestępstwa. W takich sytuacjach wymóg, aby właściwe organy zapewniały wszystkie prawa wynikające z niniejszej dyrektywy, byłby nieuzasadniony. W przypadku gdy prawo państwa członkowskiego przewiduje, że kara za wykroczenia nie może polegać na pozbawieniu wolności, niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie jedynie do postępowania przed sądem właściwym w sprawach karnych.

(18) Zakres zastosowania niniejszej dyrektywy w odniesieniu do niektórych drobnych przestępstw nie powinien wpływać na wynikające z EKPCz obowiązki państw członkowskich polegające na zapewnieniu prawa do rzetelnego procesu sądowego, w tym do pomocy prawnej ze strony adwokata.

(19) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby podejrzanym lub oskarżonym przysługiwało prawo dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki zgodnie z niniejszą dyrektywą. W każdym przypadku podejrzanemu lub oskarżonemu należy zapewnić dostęp do adwokata podczas postępowania karnego przed sądem, o ile nie zrzekł się on tego prawa.

(20) Do celów niniejszej dyrektywy przesłuchanie nie obejmuje wstępnego przesłuchania przez policję lub inne organy ścigania, które ma służyć ustaleniu tożsamości danej osoby, sprawdzeniu, czy osoba posiada broń lub innych podobnych kwestii bezpieczeństwa, lub stwierdzeniu, czy należy wszcząć dochodzenie, na przykład w trakcie

kontroli drogowej lub podczas rutynowych wyrywkowych kontroli, gdy nie ustalono jeszcze tożsamości podejrzanego lub oskarżonego.

(21) W przypadku gdy osoba inna niż podejrzany lub oskarżony – na przykład świadek – staje się podejrzanym lub oskarżonym, osoba ta powinna być chroniona przed samooskarżeniem i ma prawo do nieskładania wyjaśnień, co potwierdza orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Dlatego też niniejsza dyrektywa zawiera wyraźne odniesienie do sytuacji, w której taka osoba staje się podejrzanym lub oskarżonym w czasie przesłuchania przez policję lub inny organ ścigania w ramach postępowania karnego. Jeżeli w czasie takiego przesłuchania osoba inna niż podejrzany lub oskarżony staje się podejrzanym lub oskarżonym, przesłuchanie należy natychmiast zawiesić. Jednakże należy umożliwić kontynuowanie takiego przesłuchania, jeżeli dana osoba została poinformowana, że jest podejrzanym lub oskarżonym, i ma możliwość skorzystania w pełni z praw przewidzianych w niniejszej dyrektywie.

(22) Podejrzani lub oskarżeni powinni mieć prawo do spotykania się na osobności z reprezentującym ich adwokatem. Państwa członkowskie mogą wprowadzać praktyczne rozwiązania dotyczące czasu trwania i częstotliwości takich spotkań, z uwzględnieniem okoliczności postępowania, a zwłaszcza złożoności sprawy i możliwych czynności procesowych. Państwa członkowskie mogą również również wprowadzić praktyczne rozwiązania w celu zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony – zwłaszcza adwokata i podejrzanego lub oskarżonego – w miejscu, w którym odbywa się takie spotkanie. Takie praktyczne rozwiązania powinny pozostawać bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania prawa podejrzanych lub oskarżonych do spotykania się z adwokatem oraz dla istoty tego prawa.

(23) Podejrzani lub oskarżeni powinni mieć prawo do porozumiewania się z reprezentującym ich adwokatem. Takie porozumiewanie jest możliwe na każdym etapie, również przed skorzystaniem z prawa do spotkania z tym adwokatem. Państwa członkowskie mogą wprowadzić praktyczne rozwiązania dotyczące czasu trwania, częstotliwości i sposobów takiego porozumiewania – w tym w odniesieniu do korzystania z wideokonferencji i innych technologii komunikacyjnych umożliwiających takie porozumiewanie. Takie praktyczne rozwiązania powinny pozostawać bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania prawa podejrzanych lub oskarżonych do porozumiewania się ze swoim adwokatem oraz dla istoty tego prawa.

(24) W odniesieniu do pewnych drobnych przestępstw niniejsza dyrektywa nie powinna uniemożliwiać państwom członkowskim zapewnienia podejrzanym lub oskarżonym wykonywania prawa dostępu do adwokata przez telefon. Ograniczenie

prawa w ten sposób powinno jednak mieć miejsce jedynie w przypadkach, gdy podejrzany lub oskarżony nie będzie przesłuchiwany przez policję lub przez inne organy ścigania.

(25) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby podejrzani lub oskarżeni mieli prawo do obecności i skutecznego udziału swojego adwokata w czasie przesłuchiwania ich przez policję lub przez inne organy ścigania lub przez organy sądowe, w tym podczas rozpraw sądowych. Taki udział powinien być wykonywany zgodnie z wszelkimi procedurami określonymi w prawie krajowym, które regulują udział adwokata w czasie przesłuchiwania podejrzanego lub oskarżonego przez policję lub przez inne organy ścigania lub przez organy sądowe, w tym podczas rozpraw sądowych, pod warunkiem że takie procedury pozostają bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania odnośnego prawa oraz dla jego istoty. W czasie przesłuchiwania podejrzanego lub oskarżonego przez policję lub przez inne organy ścigania lub przez organy sądowe, w tym podczas rozprawy sądowej, adwokat może między innymi – zgodnie z takimi procedurami – zadawać pytania, domagać się wyjaśnień i składać oświadczenia, co powinno zostać zaprotokołowane, zgodnie z prawem krajowym.

(26) Podejrzani lub oskarżeni mają prawo do obecności swojego adwokata przy czynnościach dochodzeniowych lub dowodowych, o ile czynności te są przewidziane w danym prawie krajowym i o ile obecność podejrzanych lub oskarżonych jest wymagana lub dozwolona. Czynności takie powinny obejmować co najmniej okazania w celu rozpoznania, w trakcie których podejrzany lub oskarżony znajduje się w grupie innych osób, co ma służyć rozpoznaniu go przez ofiarę lub świadka; konfrontacje, kiedy to podejrzany lub oskarżony spotyka się z co najmniej jedną osobą będącą świadkiem lub ofiarą, w sytuacji gdy występuje między nimi różnica zdań co do istotnych faktów lub kwestii; oraz odtworzenia przebiegu przestępstwa, w trakcie których obecny jest podejrzany lub oskarżony, co ma służyć lepszemu zrozumieniu sposobu i okoliczności popełnienia przestępstwa oraz umożliwieniu zadania szczegółowych pytań podejrzanemu lub oskarżonemu. Państwa członkowskie mogą wprowadzać praktyczne rozwiązania dotyczące obecności adwokata przy czynnościach dochodzeniowych lub dowodowych. Takie praktyczne rozwiązania powinny pozostawać bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania odnośnych praw oraz dla ich istoty. Jeżeli adwokat jest obecny przy czynności dochodzeniowej lub dowodowej, należy to odnotować przy zastosowaniu procedury protokołowania, zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego.

(27) Państwa członkowskie powinny dokładać starań, aby udostępniać – na przykład na stronie internetowej lub w ulotkach dostępnych na posterunkach policji – informa-

cje ogólne mające ułatwiać podejrzanym lub oskarżonym uzyskanie dostępu do adwokata. Jednakże nie należy wymagać od państw członkowskich aktywnego zapewniania, aby podejrzani lub oskarżeni, którzy nie zostali pozbawieni wolności, korzystali z pomocy adwokata, jeżeli sami nie zapewnili sobie takiej pomocy. Dany podejrzany lub oskarżony powinien mieć możliwość swobodnego porozumiewania się z adwokatem, konsultowania się z nim oraz korzystania z pomocy adwokata.

(28) W przypadku gdy podejrzani lub oskarżeni zostają pozbawieni wolności, państwa członkowskie powinny wprowadzić niezbędne rozwiązania, aby zapewnić takim osobom możliwość skutecznego korzystania z prawa dostępu do adwokata, w tym zorganizować pomoc adwokata osobie, która nie ma adwokata, chyba że osoba ta zrzekła się tego prawa. Takie rozwiązania mogłyby polegać między innymi na tym, że właściwe organy organizują pomoc adwokata na podstawie wykazu dostępnych adwokatów, spośród których podejrzany lub oskarżony mógłby dokonać wyboru. Takie rozwiązania mogłyby w stosownych przypadkach obejmować rozwiązania dotyczące pomocy prawnej z urzędu.

(29) Warunki, na jakich podejrzani lub oskarżeni pozbawieni są wolności, powinny być w pełni zgodnie z normami określonymi przez EKPCz, Kartę oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej („Trybunał Sprawiedliwości") i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Podczas świadczenia pomocy na mocy niniejszej dyrektywy podejrzanemu lub oskarżonemu, który został pozbawiony wolności, dany adwokat powinien mieć możliwość zwrócenia się do właściwych organów z zapytaniem dotyczącym warunków pozbawienia wolności tej osoby.

(30) W przypadkach oddalenia geograficznego podejrzanego lub oskarżonego, na przykład na terytoriach zamorskich lub gdy państwo członkowskie podejmuje operacje wojskowe poza swoim terytorium lub w takich operacjach uczestniczy, państwa członkowskie mają możliwość stosowania czasowych odstępstw od prawa podejrzanych lub oskarżonych do dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki po pozbawieniu ich wolności. W okresie takiego czasowego odstępstwa właściwe organy nie powinny mieć możliwości przesłuchiwania danej osoby ani przeprowadzania żadnych czynności dochodzeniowych lub dowodowych przewidzianych w niniejszej dyrektywie. W przypadku gdy natychmiastowy dostęp do adwokata nie jest możliwy z uwagi na oddalenie geograficzne podejrzanego lub oskarżonego, państwa członkowskie powinny zorganizować porozumiewanie się przez telefon lub w drodze wideokonferencji, o ile nie jest to niemożliwe.

(31) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość stosowania czasowych odstępstw od prawa dostępu do adwokata na etapie postępowania przygotowawczego, jeżeli istnieje potrzeba pilnego zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nietykalności cielesnej jakiejś osoby. W okresie czasowego odstępstwa przyjętego na tej podstawie właściwe organy mogą przesłuchiwać podejrzanych lub oskarżonych pod nieobecność adwokata, pod warunkiem że podejrzani lub oskarżeni zostali poinformowani o prawie do nieskładania wyjaśnień i są w stanie z tego prawa skorzystać, a także pod warunkiem że takie przesłuchanie pozostaje bez uszczerbku dla prawa do obrony, w tym możliwości uniknięcia samooskarżenia. Przesłuchanie może być prowadzone wyłącznie w celu i w stopniu koniecznym do uzyskania informacji niezbędnych dla zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nietykalności cielesnej jakiejś osoby. Jakiekolwiek nadużycie takiego odstępstwa co do zasady nieodwracalnie naruszyłoby prawo do obrony.

(32) Państwa członkowskie powinny również mieć możliwość stosowania czasowych odstępstw od prawa dostępu do adwokata na etapie postępowania przygotowawczego, jeżeli natychmiastowe działanie organów ścigania jest niezbędne do tego, aby zapobiec narażeniu postępowania karnego na znaczący uszczerbek, a zwłaszcza by zapobiec zniszczeniu lub zmanipulowaniu ważnych dowodów lub nie dopuścić do matactwa związanego z zeznaniami świadków. W okresie czasowego odstępstwa przyjętego na tej podstawie właściwe organy mogą przesłuchiwać podejrzanych lub oskarżonych pod nieobecność adwokata, pod warunkiem że podejrzani lub oskarżeni zostali poinformowani o swoim prawie do nieskładania wyjaśnień i pod warunkiem że są w stanie z tego prawa skorzystać, a także, że takie przesłuchanie pozostaje bez uszczerbku dla prawa do obrony, w tym możliwości uniknięcia samooskarżenia. Przesłuchanie może być prowadzone wyłącznie w celu i w stopniu koniecznym do uzyskania informacji niezbędnych dla zapobieżenia narażeniu postępowania karnego na znaczący uszczerbek. Jakiekolwiek nadużycie takiego odstępstwa co do zasady nieodwracalnie naruszyłoby prawo do obrony.

(33) Poufność porozumiewania się między podejrzanymi lub oskarżonymi a ich adwokatem ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia skutecznego korzystania z prawa do obrony i jest istotną częścią prawa do rzetelnego procesu. Państwa członkowskie powinny zatem respektować – bez jakichkolwiek odstępstw – zasadę poufności spotkań i innych form porozumiewania się pomiędzy adwokatem a podejrzanym lub oskarżonym przy korzystaniu z prawa dostępu do adwokata, przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla procedur odnoszących się do sytuacji, gdy istnieją obiektywne i poparte faktami przesłanki wskazujące na to, że adwo-

kat jest podejrzany o udział, wraz z podejrzanym lub oskarżonym, w przestępstwie. Wszelka działalności adwokata o charakterze przestępczym nie powinna być uznawana za zgodną z prawem pomoc świadczoną podejrzanemu lub oskarżonemu w ramach niniejszej dyrektywy. Obowiązek respektowania zasady poufności oznacza nie tylko, że państwa członkowskie powinny się powstrzymać od zakłócania takiego porozumiewania się lub od uzyskiwania dostępu do jego treści, lecz również to, że w przypadku pozbawienia podejrzanych lub oskarżonych wolności lub innego umieszczenia ich w miejscu znajdującym się pod kontrolą państwa, powinny zapewnić, aby rozwiązania dotyczące porozumiewania się tę poufność respektowały i chroniły. Pozostaje to bez uszczerbku dla jakichkolwiek mechanizmów istniejących w placówkach pozbawienia wolności, mających na celu zapobieganie przesyłaniu pozbawionym wolności osobom nielegalnych przedmiotów – takich jak kontrola korespondencji – pod warunkiem że takie mechanizmy nie umożliwiają właściwym organom czytania treści wiadomości przesyłanych między podejrzanymi lub oskarżonymi a ich adwokatem. Niniejsza dyrektywa pozostaje również bez uszczerbku dla procedur prawa krajowego, zgodnie z którymi przekazania korespondencji można odmówić, jeśli nadawca nie wyraża zgody na uprzednie przedłożenie tej korespondencji właściwemu sądowi.

(34) Niniejsza dyrektywa powinna pozostawać bez uszczerbku dla naruszenia poufności będącego ubocznym skutkiem legalnych operacji nadzoru prowadzonych przez właściwe organy. Niniejsza dyrektywa powinna także pozostawać bez uszczerbku dla prac prowadzonych na przykład przez krajowe służby wywiadu w celu ochrony bezpieczeństwa narodowego zgodnie z art. 4 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej („TUE") lub art. 72 TFUE, zgodnie z którym tytuł V odnoszący się do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości nie może mieć wpływu na wykonywanie przez państwa członkowskie obowiązków dotyczących utrzymania porządku publicznego i ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego.

(35) Podejrzani lub oskarżeni powinni mieć prawo do tego, aby przynajmniej jedna wskazana przez nie osoba – taka jak krewny lub pracodawca – została bez zbędnej zwłoki poinformowana o pozbawieniu ich wolności, przy założeniu, że nie powinno to mieć wpływu na prawidłowy przebieg postępowania karnego toczącego się przeciwko danej osobie lub jakiegokolwiek innego postępowania karnego. Należy umożliwić państwom członkowskim wprowadzenie praktycznych rozwiązań w odniesieniu do stosowania tego prawa. Takie praktyczne rozwiązania powinny pozostawać bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania tego prawa oraz jego istoty. W szczególnych, wyjątkowych okolicznościach powinno być jednak możliwe stosowanie czasowego odstępstwa od tego prawa, gdy jest to uzasadnione – w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy – istotnym powodem określonym w niniejszej dyrektywie.

W przypadku gdy właściwe organy przewidują zastosowanie takiego czasowego odstępstwa w odniesieniu do określonej osoby trzeciej, powinny najpierw zbadać, czy o pozbawieniu wolności danego podejrzanego lub oskarżonego nie mogłaby zostać poinformowana inna osoba trzecia wskazana przez podejrzanego lub oskarżonego.

(36) Podejrzani lub oskarżeni powinni mieć prawo, w czasie pozbawienia wolności, do porozumiewania się, bez zbędnej zwłoki, z co najmniej jedną wyznaczoną przez siebie osobą trzecią, na przykład krewnym. Państwa członkowskie mogą ograniczyć lub odroczyć korzystanie z tego prawa z uwagi na nadrzędny interes lub proporcjonalne wymogi operacyjne. Takie wymogi mogłyby obejmować, między innymi, potrzebę zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nietykalności cielesnej jakiejś osoby, potrzebę zapobieżenia uszczerbkowi dla postępowania karnego, potrzebę zapobieżenia przestępstwu, potrzebę obecności na rozprawie sądowej oraz potrzebę ochrony ofiar przestępstwa. W przypadku gdy właściwe organy przewidują ograniczenie lub odroczenie korzystania z prawa porozumiewania się w odniesieniu do określonej osoby trzeciej, powinny najpierw zbadać, czy podejrzany lub oskarżony mógłby porozumieć się z inną wskazaną przez siebie osobą trzecią. Państwa członkowskie mogą wprowadzić praktyczne rozwiązania dotyczące terminu, sposobu, czasu trwania i częstotliwości porozumiewania się z osobami trzecimi, biorąc pod uwagę konieczność utrzymania porządku, bezpieczeństwa i ochrony w miejscu, w którym przebywa osoba pozbawiona wolności.

(37) Prawo podejrzanych lub oskarżonych, którzy zostali pozbawieni wolności, do otrzymania pomocy konsularnej jest zapisane w art. 36 Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych z 1963 r., gdzie jest sformułowane jako prawo państw do dostępu do swoich obywateli. Niniejsza dyrektywa przyznaje analogiczne prawo podejrzanym lub oskarżonym, którzy zostali pozbawieni wolności, jeżeli sobie tego zażyczą. Ochrona konsularna może być świadczona przez organy dyplomatyczne w przypadku, gdy organy te pełnią rolę organów konsularnych.

(38) Państwa członkowskie powinny wyraźnie określić w swoim prawie krajowym podstawy i kryteria czasowych odstępstw od praw przyznanych na mocy niniejszej dyrektywy oraz powinny w sposób ograniczony korzystać z możliwości stosowania tychże czasowych odstępstw. Wszelkie takie czasowe odstępstwa powinny być proporcjonalne, ściśle ograniczone w czasie, nie powinny opierać się wyłącznie na rodzaju lub wadze zarzucanego przestępstwa i powinny pozostawać bez uszczerbku dla ogólnego rzetelnego przebiegu postępowania. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby w sytuacji, gdy na mocy niniejszej dyrektywy na czasowe odstępstwo zezwolił organ wymiaru sprawiedliwości niebędący sędzią ani sądem, decyzja w sprawie zezwole-

nia na czasowe odstępstwo mogła zostać oceniona przez sąd przynajmniej na etapie postępowania sądowego.

(39) Podejrzani lub oskarżeni powinni mieć możliwość zrzeczenia się prawa przyznanego na mocy niniejszej dyrektywy, pod warunkiem że udzielono im informacji na temat treści danego prawa i możliwych konsekwencji zrzeczenia się tego prawa. Przy udzielaniu takich informacji należy uwzględnić konkretną sytuację danych podejrzanych lub oskarżonych, w tym ich wiek oraz stan psychiczny i fizyczny.

(40) Fakt zrzeczenia się prawa i okoliczności, w których to zrzeczenie nastąpiło, powinny zostać odnotowane z wykorzystaniem procedury protokołowania, zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego. Nie powinno to prowadzić do nałożenia na państwa członkowskie żadnego dodatkowego obowiązku w zakresie wprowadzenia nowych mechanizmów ani żadnych dodatkowych obciążeń administracyjnych.

(41) W przypadku gdy podejrzany lub oskarżony podejmie decyzję o skorzystaniu z prawa do zrzeczenia się zgodnie z niniejszą dyrektywą, nie powinno być konieczne ponowne przeprowadzanie przesłuchania ani żadnych czynności procesowych, które zostały przeprowadzone w okresie zrzeczenia się prawa.

(42) Osoby objęte postępowaniem dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania („osoby podlegające nakazowi") powinny mieć prawo dostępu do adwokata w państwie członkowskim wykonującym nakaz, aby móc skuteczne korzystać z praw przysługujących im na mocy decyzji ramowej 2002/584/WSiSW. W przypadku gdy adwokat uczestniczy w przesłuchaniu osoby podlegającej nakazowi przez organ sądowy wykonujący nakaz, adwokat może między innymi – zgodnie z procedurami przewidzianymi w prawie krajowym – zadawać pytania, domagać się wyjaśnień i składać oświadczenia. Fakt, że adwokat uczestniczył w takim przesłuchaniu, należy odnotować, wykorzystując procedurę protokołowania, zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego.

(43) Osoby podlegające nakazowi powinny mieć prawo do spotykania się na osobności z adwokatem reprezentującym je w państwie członkowskim wykonującym nakaz. Państwa członkowskie mogą wprowadzić praktyczne rozwiązania dotyczące czasu trwania i częstotliwości takich spotkań, z uwzględnieniem konkretnych okoliczności sprawy. Państwa członkowskie mogą także wprowadzić praktyczne rozwiązania w celu zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony – zwłaszcza adwokata i osoby podlegającej nakazowi – w miejscu, w którym odbywa się spotkanie pomiędzy adwokatem i osobą podlegającą nakazowi. Takie praktyczne rozwiązania powinny po-

zostawać bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania prawa osób podlegających nakazowi do spotykania się ze swoim adwokatem oraz dla istoty tego prawa.

(44) Osoby podlegające nakazowi powinny mieć prawo do porozumiewania się z adwokatem reprezentującym je w państwie wykonującym nakaz. Należy umożliwić, aby takie porozumiewanie mogło mieć miejsce na każdym etapie, również przed skorzystaniem z prawa do spotkania z adwokatem. Państwa członkowskie mogą wprowadzić praktyczne rozwiązania dotyczące czasu trwania, częstotliwości i sposobów porozumiewania się osób podlegających nakazowi z ich adwokatem – w tym w odniesieniu do korzystania z wideokonferencji i innych technologii komunikacyjnych umożliwiających takie porozumiewanie. Takie praktyczne rozwiązania powinny pozostawać bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania prawa osób podlegających nakazowi do porozumiewania się ze swoim adwokatem oraz dla istoty tego prawa.

(45) Państwa członkowskie wykonujące nakaz powinny wprowadzić niezbędne rozwiązania, aby zapewnić osobom podlegającym nakazowi możliwość skutecznego skorzystania z przysługującego im prawa dostępu do adwokata w państwie wykonującym nakaz, w tym zorganizować pomoc adwokata osobom podlegającym nakazowi, które nie mają adwokata, chyba że osoby te zrzekły się tego prawa. Rozwiązania te, w tym – jeżeli mają zastosowanie – rozwiązania dotyczące pomocy prawnej z urzędu, powinny być regulowane przez prawo krajowe. Mogłyby one polegać między innymi na tym, że właściwe organy organizują pomoc adwokata na podstawie wykazu dostępnych adwokatów, spośród których osoby podlegające nakazowi mogłyby dokonać wyboru.

(46) Niezwłocznie po otrzymaniu informacji, że osoba podlegająca nakazowi chce ustanowić adwokata w państwie członkowskim wydającym nakaz, właściwy organ tego państwa członkowskiego powinien przekazać osobie podlegającej nakazowi informacje mające ułatwić ustanowienie adwokata w tym państwie członkowskim. Takie informacje mogłyby na przykład obejmować aktualny wykaz adwokatów – lub imię i nazwisko adwokata dyżurującego w państwie wydającym nakaz – którzy mogą udzielać informacji i porad w sprawach europejskiego nakazu aresztowania. Państwa członkowskie mogłyby zwrócić się o sporządzenie takiego wykazu do właściwego samorządu adwokackiego.

(47) Procedura wydawania osób ma kluczowe znaczenie dla współpracy państw członkowskich w sprawach karnych. Niezbędne w takiej współpracy jest dotrzymywanie terminów przewidzianych w decyzji ramowej 2002/584/WSiSW. Dlatego też, choć osoby podlegające nakazowi powinny mieć możliwość korzystania w pełni ze swoich

praw na mocy niniejszej dyrektywy w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania, terminy te powinny być przestrzegane.

(48) W oczekiwaniu na akt ustawodawczy Unii dotyczący pomocy prawnej z urzędu, państwa członkowskie powinny stosować w tym zakresie prawo krajowe, które powinno być zgodne z Kartą, EKPCz oraz orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

(49) Zgodnie z zasadą skuteczności prawa Unii państwa członkowskie powinny wprowadzić odpowiednie i skuteczne środki naprawcze mające służyć ochronie praw przyznanych jednostkom na mocy niniejszej dyrektywy.

(50) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby przy ocenie wyjaśnień złożonych przez podejrzanych lub oskarżonych lub dowodów uzyskanych z naruszeniem ich prawa dostępu do adwokata lub w przypadkach, gdy zezwolono na odstępstwo od tego prawa zgodnie z niniejszą dyrektywą, szanowane były prawo do obrony i rzetelnego postępowania. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który stwierdza, że prawo do obrony będzie co do zasady w sposób nieodwracalny naruszone w przypadku, gdy do celów skazania danej osoby wykorzysta się obciążające ją wyjaśnienia złożone podczas przesłuchania policyjnego prowadzonego bez dostępu do adwokata. Powinno to pozostawać bez uszczerbku dla wykorzystania wyjaśnień do innych celów dopuszczalnych zgodnie z prawem krajowym, na przykład w przypadku konieczności przeprowadzenia pilnych czynności dochodzeniowych w celu zapobieżenia popełnieniu innych przestępstw lub wystąpieniu poważnych negatywnych konsekwencji dla jakiejkolwiek osoby lub w związku z pilną potrzebą niedopuszczenia do narażenia postępowania karnego na znaczący uszczerbek, kiedy to zapewnienie dostępu do adwokata lub opóźnienie dochodzenia spowodowałoby nieodwracalną szkodę dla trwających dochodzeń dotyczących poważnego przestępstwa. Ponadto powinno to pozostawać bez uszczerbku dla krajowych przepisów lub systemów dotyczących dopuszczalności dowodów i nie powinno uniemożliwiać państwom członkowskim utrzymywania systemu, w ramach którego przed sądem lub sędzią można powołać wszystkie istniejące dowody bez konieczności przeprowadzania jakiejkolwiek odrębnej lub uprzedniej oceny dopuszczalności takich dowodów.

(51) U podstaw właściwego wymierzania sprawiedliwości leży obowiązek zadbania o podejrzanych lub oskarżonych znajdujących się w potencjalnie gorszej sytuacji. Prokuratura, organy ścigania i organy sądowe powinny zatem umożliwić takim osobom skuteczne wykonywanie praw przewidzianych w niniejszej dyrektywie, na przykład

poprzez uwzględnienie wszelkich potencjalnych słabości mających wpływ na zdolność tych osób do korzystania z prawa dostępu do adwokata i prawa do tego, by o pozbawieniu ich wolności została poinformowana osoba trzecia, a także poprzez podejmowanie odpowiednich działań mających zagwarantować te prawa.

(52) Niniejsza dyrektywa potwierdza prawa podstawowe i zasady uznane w Karcie, w tym zakaz tortur oraz nieludzkiego i poniżającego traktowania, prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, prawo do nietykalności osobistej, prawa dziecka, integracji osób niepełnosprawnych, prawo do skutecznego środka odwoławczego i prawo do rzetelnego procesu, domniemanie niewinności i prawo do obrony. Niniejszą dyrektywę należy wykonywać zgodnie z tymi prawami i zasadami.

(53) Państwa członkowskie powinny zapewnić, by przepisy niniejszej dyrektywy, w zakresie, w jakim odpowiadają prawom gwarantowanym przez EKPCz, były wykonywane w sposób spójny z przepisami EKPCz i zgodny z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

(54) Niniejsza dyrektywa ustanawia normy minimalne. Państwa członkowskie mogą rozszerzyć zakres praw określonych w niniejszej dyrektywie w celu zapewnienia wyższego poziomu ochrony. Taki wyższy poziom ochrony nie powinien stanowić przeszkody dla wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych, które te minimalne normy mają ułatwiać. Poziom ochrony nigdy nie powinien być niższy niż poziom wynikający z norm określonych w Karcie i EKPCz, zgodnie z ich wykładnią dokonaną w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

(55) Niniejsza dyrektywa propaguje prawa dzieci i uwzględnia wytyczne Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom, a w szczególności przepisy dotyczące informacji i porad, których należy udzielać dzieciom. Niniejsza dyrektywa zapewnia dostarczanie podejrzanym i oskarżonym, w tym dzieciom, odpowiednich informacji pozwalających na zrozumienie konsekwencji zrzeczenia się prawa przyznanego na mocy niniejszej dyrektywy oraz zapewnia, aby każde takie zrzeczenie odbywało się na zasadzie dobrowolności i w sposób jednoznaczny. W przypadku gdy podejrzany lub oskarżony jest dzieckiem, osoba, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, powinna zostać jak najszybciej powiadomiona o pozbawieniu dziecka wolności oraz o powodach pozbawienia go wolności. Jeżeli przekazanie takiej informacji osobie, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, jest sprzeczne z celem najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, należy powiadomić inną właściwą osobę dorosłą, np. krewnego. Powinno to pozostawać bez uszczerb-

ku dla przepisów prawa krajowego nakładających wymóg, by o pozbawieniu dziecka wolności powiadamiać określone organy, instytucje lub osoby, zwłaszcza te, które odpowiadają za ochronę dzieci i dbanie o ich dobro. Państwa członkowskie powinny się powstrzymać – z wyjątkiem szczególnych okoliczności – od ograniczania lub odraczania korzystania przez podejrzane lub oskarżone dzieci z prawa porozumiewania się z osobą trzecią. Jednak, w przypadku gdy zastosowano odroczenie, dziecko nie powinno w żadnym przypadku być izolowane i należy mu zezwolić na porozumienie się na przykład z instytucją lub osobą odpowiadającą za ochronę dzieci lub dbanie o ich dobro.

(56) Zgodnie ze wspólną deklaracją polityczną z dnia 28 września 2011 r. państw członkowskich i Komisji dotyczącą dokumentów wyjaśniających[8] państwa członkowskie zobowiązały się do złożenia, w uzasadnionych przypadkach, wraz z powiadomieniem o środkach transpozycji, jednego lub większej liczby dokumentów wyjaśniających związki między elementami dyrektywy a odpowiadającymi im częściami krajowych instrumentów transpozycyjnych. W odniesieniu do niniejszej dyrektywy ustawodawca uznaje, że przekazanie takich dokumentów jest uzasadnione.

(57) Ponieważ cele niniejszej dyrektywy, a mianowicie ustanowienie wspólnych minimalnych norm dotyczących prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności, nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast z uwagi na rozmiary tego środka możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii, Unia może przyjmować środki zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.

(58) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do TUE i do TFUE, oraz bez uszczerbku dla art. 4 tego Protokołu, te państwa członkowskie nie uczestniczą w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie są nią związane ani jej nie stosują.

8 Dz.U. C 369 z 17.12.2011, s. 14.

(59) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do TUE i do TFUE, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani jej nie stosuje,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1
Przedmiot

W niniejszej dyrektywie ustanawia się normy minimalne dotyczące praw podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz osób objętych postępowaniem na mocy decyzji ramowej 2002/584/WSiSW („postępowanie dotyczące europejskiego nakazu aresztowania") dostępu do adwokata, do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności.

Artykuł 2
Zakres stosowania

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym od chwili poinformowania ich przez właściwe organy państwa członkowskiego, za pomocą oficjalnego powiadomienia lub w inny sposób, o tym, że są podejrzani lub oskarżeni o popełnienie przestępstwa, niezależnie od tego, czy zostali pozbawieni wolności. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do czasu zakończenia postępowania, przez co rozumie się ostateczne rozstrzygnięcie kwestii, czy podejrzany lub oskarżony popełnił przestępstwo, w tym w stosownych przypadkach wydanie wyroku skazującego i rozpatrzenie wszelkich środków odwoławczych.

2. Niniejszą dyrektywę stosuje się do osób objętych postępowaniem dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania („osoby podlegające nakazowi") od chwili ich zatrzymania w państwie członkowskim wykonującym nakaz zgodnie z art. 10.

3. Niniejszą dyrektywę stosuje się także, na takich samych warunkach jak przewidziane w ust. 1, do osób – innych niż podejrzani lub oskarżeni – które w toku przesłuchania przez policję lub inny organ ścigania stają się podejrzanymi lub oskarżonymi.

4. Bez uszczerbku dla prawa do rzetelnego procesu, niniejsza dyrektywa ma zastosowanie jedynie do postępowania przed sądem właściwym w sprawach karnych, w odniesieniu do drobnych przestępstw:

a) w przypadku gdy prawo państwa członkowskiego przewiduje nakładanie kar przez organ inny niż sąd właściwy w sprawach karnych, a nałożenie takiej kary może być przedmiotem odwołania lub przekazania do takiego sądu; lub

b) w przypadku gdy nałożona kara nie może polegać na pozbawieniu wolności;

niniejsza dyrektywa ma zastosowanie jedynie do postępowania przed sądem właściwym w sprawach karnych.

W każdym przypadku niniejszą dyrektywę stosuje się w pełni, gdy podejrzany lub oskarżony został pozbawiony wolności, niezależnie od etapu postępowania karnego.

Artykuł 3
Prawo dostępu do adwokata w postępowaniu karnym

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani i oskarżeni mieli prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać przysługujące im prawo do obrony.

2. Podejrzani lub oskarżeni mają prawo dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki. W każdym wypadku podejrzani lub oskarżeni mają dostęp do adwokata począwszy od najwcześniejszego spośród następujących terminów:
   a) przed ich przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy;
   b) w momencie prowadzenia przez organy ścigania lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowych lub innych czynności dowodowych zgodnie z ust. 3 lit. c);
   c) niezwłocznie po pozbawieniu wolności;
   d) zanim zostali wezwani do stawiennictwa przed sądem właściwym w sprawach karnych w odpowiednim czasie, zanim stawią się przed tym sądem.

3. Prawo dostępu do adwokata pociąga za sobą, co następuje:
   a) państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni mieli prawo do spotykania się na osobności i porozumiewania się z reprezentującym ich adwokatem, także przed przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy;
   b) państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni mieli prawo do obecności i skutecznego udziału ich adwokata w czasie ich przesłuchiwania. Taki udział musi być zgodny z procedurami określonymi w prawie krajowym, pod warunkiem że takie procedury pozostają bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania odnośnego prawa i dla jego istoty. Jeżeli adwokat bierze udział w przesłuchaniu, fakt ten jest odnotowywany, z wykorzystaniem procedury protokołowania, zgodnie z prawem krajowym dangeo państwa członkowskiego;
   c) państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni mieli co najmniej prawo do obecności swojego adwokata podczas następujących czynności dochodzeniowych lub dowodowych, w przypadku gdy czynności te są przewidziane w prawie krajowym oraz jeżeli dla danej czynności jest wymagana lub dozwolona obecność podejrzanego lub oskarżonego:
      (i) okazania w celu rozpoznania;
      (ii) konfrontacji;

(iii) eksperymentów procesowych polegających na odtworzeniu przebiegu przestępstwa.

4. Państwa członkowskie dokładają starań, aby udostępniać informacje ogólne mające ułatwić podejrzanym lub oskarżonym uzyskanie dostępu do adwokata.

Niezależnie od przepisów prawa krajowego dotyczących obowiązkowej obecności adwokata, państwa członkowskie wprowadzają niezbędne rozwiązania, by zapewnić podejrzanym lub oskarżonym, którzy zostali pozbawieni wolności, możliwość skutecznego skorzystania z prawa dostępu do adwokata, chyba że takie osoby zrzekły się tego prawa zgodnie z art. 9.

5. W wyjątkowych okolicznościach i jedynie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania ust. 2 lit. c), w przypadku gdy oddalenie geograficzne podejrzanego lub oskarżonego uniemożliwia zapewnienie prawa dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki po pozbawieniu go wolności.

6. W wyjątkowych okolicznościach i jedynie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania praw przewidzianych w ust. 3, w zakresie, w jakim jest to uzasadnione – w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy – jednym z następujących istotnych powodów:

a) w przypadku pilnej potrzeby zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nietykalności cielesnej jakiejś osoby;

b) w przypadku konieczności podjęcia przez organy ścigania natychmiastowego działania w celu niedopuszczenia do narażenia postępowania karnego na znaczący uszczerbek.

Artykuł 4
Poufność

Państwa członkowskie respektują zasadę poufności porozumiewania się pomiędzy podejrzanymi lub oskarżonymi a ich adwokatem przy korzystaniu z prawa dostępu do adwokata przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Takie porozumiewanie obejmuje spotkania, korespondencję, rozmowy telefoniczne oraz inne formy porozumiewania się, dozwolone na mocy prawa krajowego.

Artykuł 5
Prawo do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni, którzy zostali pozbawieni wolności, mieli prawo do tego, aby, na ich życzenie, przynajmniej jedna wskazana przez nie osoba, na przykład krewny lub pracodawca, została niezwłocznie powiadomiona o pozbawieniu ich wolności.

2. Jeżeli podejrzany lub oskarżony jest dzieckiem, państwa członkowskie zapewniają, aby osoba, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, została jak najszybciej poinformowana o pozbawieniu wolności oraz o jego powodach, chyba że byłoby to sprzeczne z celem najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, w którym to przypadku powiadamia się inną stosowną osobę dorosłą. Do celów niniejszego ustępu za dziecko uznaje się osobę, która nie ukończyła osiemnastego roku życia.

3. Państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania praw określonych w ust. 1 i 2, w przypadku gdy jest to uzasadnione – w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy – jednym z następujących istotnych powodów:

a) pilną potrzebą zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nietykalności cielesnej jakiejś osoby;

b) pilną potrzebą zapobieżenia sytuacji, w której postępowanie karne mogłoby zostać narażone na znaczący uszczerbek.

4. W przypadku gdy państwa członkowskie stosują czasowe odstępstwo od stosowania praw określonych w ust. 2, zapewniają, aby o pozbawieniu dziecka wolności został niezwłocznie poinformowany organ odpowiadający za ochronę dzieci i dbanie o ich dobro.

Artykuł 6
Prawo do porozumiewania się z osobami trzecimi w czasie pozbawienia wolności

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni, którzy zostali pozbawieni wolności, mieli prawo do porozumiewania się bez zbędnej zwłoki z co najmniej jedną wyznaczoną przez siebie osobą trzecią, na przykład z krewnym.

2. Państwa członkowskie mogą ograniczyć lub odroczyć wykonywanie prawa, o którym mowa w ust. 1, z uwagi na nadrzędny interes lub proporcjonalne wymogi operacyjne.

Artykuł 7
Prawo do porozumiewania się z organami konsularnymi

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni, którzy nie są ich obywatelami i którzy zostali pozbawieni wolności, mieli prawo do tego, by organy konsularne państwa, którego są obywatelami, zostały powiadomione bez zbędnej zwłoki o pozbawieniu ich wolności, oraz miały prawo do porozumiewania się z tymi organami, jeśli sobie tego życzą. Jednak w przypadku gdy podejrzani lub oskarżeni mają dwa obywatelstwa lub więcej, mogą wybrać, które organy konsularne mają być powiadomione o pozbawieniu ich wolności i z którymi chcą się porozumiewać.

2. Podejrzani lub oskarżeni mają również prawo do odwiedzin ze strony swoich organów konsularnych, prawo do rozmowy i korespondencji z nimi oraz prawo do tego, by organy te

zajęły się organizacją ich zastępstwa procesowego, pod warunkiem że organy te wyrażają na to zgodę, a podejrzani lub oskarżeni sobie tego życzą.

3. Wykonywanie praw określonych w niniejszym artykule może podlegać przepisom lub procedurom krajowym, pod warunkiem że takie przepisy i procedury umożliwiają pełną realizację celów, dla których prawa te przewidziano.

Artykuł 8
Ogólne warunki stosowania czasowych odstępstw

1. Odstępstwa czasowe stosowane na mocy art. 3 ust. 5 lub 6 albo na mocy art. 5 ust. 3:
   a) muszą być proporcjonalne i nie mogą wykraczać poza to, co jest konieczne;
   b) muszą być ściśle ograniczone w czasie;
   c) nie mogą opierać się wyłącznie na rodzaju lub wadze zarzucanego przestępstwa; ani
   d) nie mogą naruszać ogólnej rzetelności postępowania.

2. Na czasowe odstępstwa na mocy art. 3 ust. 5 lub 6 można zezwolić jedynie w drodze należycie uzasadnionej decyzji podjętej w trybie indywidualnym przez organ sądowy lub przez inny właściwy organ, pod warunkiem że decyzja ta może podlegać kontroli sądowej. Należycie uzasadnioną decyzję odnotowuje się, wykorzystując procedurę protokołowania, zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego.

3. Na czasowe odstępstwa na mocy art. 5 ust. 3 można zezwalić jedynie w trybie indywidualnym organ sądowy lub inny właściwy organ, pod warunkiem że decyzja ta może podlegać kontroli sądowej.

Artykuł 9
Zrzeczenie się praw

1. Bez uszczerbku dla prawa krajowego nakładającego wymóg obowiązkowej obecności lub pomocy adwokata państwa członkowskie w odniesieniu do każdego zrzeczenia się prawa, o którym mowa w art. 3 i 10, zapewniają, aby:
   a) podejrzanemu lub oskarżonemu udzielono ustnie lub pisemnie jasnych i wystarczających informacji w prostym i zrozumiałym języku na temat treści danego prawa i możliwych konsekwencji zrzeczenia się go; oraz
   b) zrzeczenie się praw dokonane zostało w sposób dobrowolny i jednoznaczny.

2. Zrzeczenie się praw, którego można dokonać pisemnie lub ustnie, jak również okoliczności, w których zrzeczenie nastąpiło, odnotowuje się, wykorzystując procedurę protokołowania, zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni mogli odwołać zrzeczenie się praw na każdym etapie postępowania karnego, a także zapewniają, aby zostali oni poinformowani o tej możliwości. Takie odwołanie staje się skuteczne z chwilą jego dokonania.

Artykuł 10
Prawo dostępu do adwokata w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoba podlegająca nakazowi miała w państwie członkowskim wykonującym nakaz prawo dostępu do adwokata przy zatrzymaniu dokonanym na mocy europejskiego nakazu aresztowania.

2. W odniesieniu do treści prawa dostępu do adwokata w państwie członkowskim wykonującym nakaz osobie podlegającej nakazowi przysługują w tym państwie członkowskim następujące prawa:

a) prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby podlegające nakazowi mogły skutecznie wykonywać przysługujące im prawa, a w każdym przypadku niezwłocznie po pozbawieniu ich wolności;

b) prawo do spotkania z reprezentującym je adwokatem i do porozumiewania się z nim;

c) prawo do obecności i udziału ich adwokata w czasie przesłuchania osób podlegających nakazowi przez organ sądowy wykonujący nakaz, zgodnie z procedurami przewidzianymi w prawie krajowym. W przypadku gdy adwokat uczestniczy w przesłuchaniu, jest to odnotowywane, z wykorzystaniem procedury protokołowania, zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego.

3. Do postępowania dotyczącego europejskiego nakazu aresztowania w państwie członkowskim wykonującym nakaz stosuje się odpowiednio prawa przewidziane w art. 4, 5, 6, 7, 9 oraz – jeżeli zastosowanie ma czasowe odstępstwo na mocy art. 5 ust. 3 – art. 8.

4. Właściwy organ państwa członkowskiego wykonującego nakaz informuje osoby podlegające nakazowi, niezwłocznie po pozbawieniu ich wolności, informację, że mają one prawo do ustanowienia adwokata w państwie członkowskim wydającym nakaz. Zadaniem adwokata w państwie członkowskim wydającym nakaz jest wspomaganie adwokata w państwie członkowskim wykonującym nakaz poprzez udzielanie mu informacji i porad w celu skutecznego skorzystania przez osoby podlegające nakazowi z przysługujących im praw na mocy decyzji ramowej 2002/584/WSiSW.

5. W przypadku gdy osoby podlegające nakazowi chcą skorzystać z prawa do ustanowienia adwokata w państwie członkowskim wydającym nakaz, a nie mają jeszcze takiego adwokata, właściwy organ w państwie członkowskim wykonującym nakaz bezzwłocznie informuje o tym właściwy organ w państwie członkowskim wydającym nakaz.

Właściwy organ tego państwa członkowskiego przekazuje osobom podlegającym nakazowi, bez zbędnej zwłoki, informacje mające ułatwić im ustanowienie tam adwokata.

6. Prawo osoby podlegającej nakazowi do ustanowienia adwokata w państwie członkowskim wydającym nakaz pozostaje bez uszczerbku dla terminów określonych w decyzji ramowej 2002/584/WSiSW oraz dla obowiązku organu sądowego wykonującego nakaz polegającego na

podjęciu – z uwzględnieniem tych terminów i warunków określonych w tej decyzji ramowej – decyzji, czy dana osoba ma zostać wydana.

Artykuł 11
Pomoc prawna z urzędu

Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla prawa krajowego dotyczącego pomocy prawnej z urzędu, stosowanego zgodnie z Kartą oraz EKPCz.

Artykuł 12
Środki naprawcze

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni w postępowaniu karnym, jak również osoby podlegające nakazowi w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania miały do dyspozycji na mocy prawa krajowego skuteczny środek naprawczy w przypadku naruszenia ich praw przewidzianych w niniejszej dyrektywie.
2. Bez uszczerbku dla krajowych przepisów i systemów dotyczących dopuszczalności dowodów państwa członkowskie zapewniają, aby w postępowaniu karnym przy ocenie wyjaśnień złożonych przez podejrzanych lub oskarżonych lub dowodów uzyskanych z naruszeniem ich prawa dostępu do adwokata lub w przypadkach, gdy zezwolono na odstępstwo od tego prawa zgodnie z art. 3 ust. 6, przestrzegane były prawo do obrony i prawo do rzetelnego postępowania.

Artykuł 13
Osoby wymagające szczególnego traktowania

Państwa członkowskie zapewniają, aby przy stosowaniu niniejszej dyrektywy uwzględniane były odrębne potrzeby podejrzanych i oskarżonych wymagających szczególnego traktowania.

Artykuł 14
Nieobniżanie poziomu ochrony

Żaden z przepisów niniejszej dyrektywy nie może być rozumiany jako ograniczający lub umniejszający prawa i gwarancje procesowe, które są zapewnione na mocy Karty, EKPCz lub innych stosownych przepisów prawa międzynarodowego lub prawa któregokolwiek z państw członkowskich zapewniającego wyższy poziom ochrony.

Artykuł 15
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia 27 listopada 2016 r. Niezwłocznie powiadamiają one o tym Komisję.

2. Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez państwa członkowskie.

3. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 16
Sprawozdanie

Do dnia 28 listopada 2019 r. Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie, w którym oceni, w jakim stopniu państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy, w tym przedstawi ocenę stosowania art. 3 ust. 6 w związku z art. 8 ust. 1 i 2; do sprawozdania tego załącza, w razie potrzeby, wnioski ustawodawcze.

Artykuł 17
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 18
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.
Sporządzono w Strasburgu dnia 22 października 2013 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego	*W imieniu Rady*
M. Schulz *Przewodniczący*	V. Leškevičius *Przewodniczący*

4. PRAWA DZIECI MIGRANTÓW

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodowąz dnia 26 czerwca 2013 r. (Dz.Urz. UE L Nr 180, s. 96) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (wersja przekształcona)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego

art. 78 ust. 2 lit. f),

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

uwzględniając opinię Komitetu Regionów[2],

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[3],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Do dyrektywy Rady 2003/9/WE z dnia 27 stycznia 2003 r. ustanawiającej minimalne normy dotyczące przyjmowania osób ubiegających się o azyl[4] mają zostać wprowadzone istotne zmiany. Dla zachowania przejrzystości, dyrektywę tę należy przekształcić.

(2) Wspólna polityka azylowa, łącznie ze wspólnym europejskim systemem azylowym, jest integralną częścią celu Unii Europejskiej, jakim jest stopniowe ustanowienie prze-

1 Dz.U. C 317 z 23.12.2009, s. 110 i Dz.U. C 24 z 28.1.2012, s. 80.

2 Dz.U. C 79 z 27.3.2010, s. 58.

3 Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 7 maja 2009 r. (Dz.U. C 212 E z 5.8.2010, s. 348) oraz stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 6 czerwca 2013 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym). Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 10 czerwca 2013 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

4 Dz.U. L 31 z 6.2.2003, s. 18.

strzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, otwartej dla wszystkich, którzy zmuszeni okolicznościami słusznie szukają ochrony w Unii. Polityce takiej powinna przyświecać zasada solidarności i sprawiedliwego podziału odpowiedzialności, w tym skutków finansowych, między państwami członkowskimi.

(3) Na specjalnym posiedzeniu w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. Rada Europejska uzgodniła podjęcie prac zmierzających do ustanowienia wspólnego europejskiego systemu azylowego, opartego na pełnym stosowaniu Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 r., uzupełnionej protokołem nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 r. (zwanej dalej „konwencją genewską"), utrzymując w ten sposób zasadę non-refoulement. Pierwszy etap wspólnego europejskiego systemu azylowego został uwieńczony przyjęciem odnośnych aktów prawnych przewidzianych Traktatami, w tym dyrektywy 2003/9/WE.

(4) Rada Europejska na posiedzeniu w dniu 4 listopada 2004 r. przyjęła program haski, w którym wyznaczono cele do osiągnięcia w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w latach 2005–2010. W tym względzie w programie haskim wezwano Komisję Europejską do oceny aktów prawnych przyjętych w pierwszej fazie oraz przedstawienia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie aktów i środków przewidzianych dla drugiej fazy.

(5) Rada Europejska na posiedzeniu w dniach 10–11 grudnia 2009 r. przyjęła program sztokholmski, w którym ponownie potwierdzono cel, jakim jest ustanowienie do 2012 r. wspólnej przestrzeni ochrony i solidarności opartej na wspólnej procedurze azylowej oraz jednolitym statusie osób, którym udzielono ochrony międzynarodowej w oparciu o wysokie normy ochrony oraz sprawiedliwe i skuteczne procedury. W programie sztokholmskim stwierdzono również zasadnicze znaczenie traktowania osób fizycznych w porównywalny sposób jeżeli chodzi o warunki przyjęcia niezależnie od tego, w jakim państwie członkowskim składają wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej.

(6) Należy zmobilizować zasoby Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców oraz Europejskiego Urzędu Wsparcia w dziedzinie Azylu w celu odpowiedniego wsparcia wysiłków państw członkowskich w zakresie wdrażania norm określonych w drugiej fazie tworzenia wspólnego europejskiego systemu azylowego, w szczególności tych państw członkowskich, których systemy azylowe znajdują się pod szczególną i niewspółmierną presją, zwłaszcza za względu na ich położenie geograficzne lub sytuację demograficzną.

(7) W świetle wyników przeprowadzonej oceny wdrożenia aktów prawnych przyjętych w pierwszej fazie, na obecnym etapie właściwe jest potwierdzenie zasad, na których opiera się dyrektywa 2003/9/WE, w celu poprawy warunków przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (dalej zwanymi „wnioskodawcami").

(8) Aby zapewnić równe traktowanie wnioskodawców na obszarze całej Unii, niniejsza dyrektywa powinna być stosowana na wszystkich etapach i we wszystkich rodzajach postępowań w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, we wszystkich miejscach oraz ośrodkach przyjmujących wnioskodawców, tak długo, jak wolno im pozostać na terytorium państw członkowskich jako wnioskodawcom.

(9) Stosując niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie powinny starać się o jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka oraz uwzględnienie jedności rodziny, zgodnie z odpowiednio Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej, Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych z 1989 r. o prawach dziecka oraz europejską Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

(10) W odniesieniu do traktowania osób objętych zakresem stosowania niniejszej dyrektywy państwa członkowskie związane są zobowiązaniami wynikającymi z aktów prawa międzynarodowego, których są stronami.

(11) Należy ustanowić normy dotyczące przyjmowania wnioskodawców, wystarczające do zapewnienia im godnego poziomu życia i porównywalnych warunków życia we wszystkich państwach członkowskich.

(12) Harmonizacja warunków dotyczących przyjmowania wnioskodawców powinna pomóc w ograniczaniu wtórnego przemieszczania się wnioskodawców, na który wpływ ma zróżnicowanie warunków ich przyjmowania.

(13) Aby zapewnić równe traktowanie wszystkich wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową, jak również aby zagwarantować spójność z obecnym dorobkiem prawnym Unii w dziedzinie azylu, w szczególności z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony[5],

5 Dz.U. L 337 z 20.12.2011, s. 9.

stosowne jest rozszerzenie zakresu stosowania niniejszej dyrektywy, aby uwzględnić wnioskodawców ubiegających się o ochronę uzupełniającą.

(14) Organy krajowe powinny szczególną uwagę poświęcać przyjmowaniu osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie przyjmowania, tak aby przyjmowanie tych osób było zorganizowane odpowiednio do ich szczególnych potrzeb w tym zakresie.

(15) Zatrzymywanie wnioskodawców powinno być zgodne z podstawową zasadą, według której osoba nie powinna zostać zatrzymana wyłącznie z powodu starań o uzyskanie ochrony międzynarodowej, w szczególności zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami prawnymi państw członkowskich oraz z art. 31 konwencji genewskiej. Zatrzymanie wnioskodawców powinno być możliwe jedynie w jasno zdefiniowanych, wyjątkowych okolicznościach, określonych w niniejszej dyrektywie, przy czym sposób i cel zatrzymania muszą być zgodne z zasadami konieczności i proporcjonalności. W przypadku zatrzymania wnioskodawcy powinien on mieć skuteczny dostęp do koniecznych gwarancji procesowych, takich jak możliwość odwołania się do krajowego organu sądowego.

(16) Jeżeli chodzi o postępowania administracyjne dotyczące powodów zatrzymania, kryterium „należytej staranności" wymaga przynajmniej, aby państwa członkowskie podejmowały konkretne i użyteczne kroki pozwalające maksymalnie skrócić czas weryfikowania powodów zatrzymania oraz aby istniały realne szanse, że taka weryfikacja może z powodzeniem nastąpić w możliwie najkrótszym czasie. Zatrzymanie nie może przekraczać czasu racjonalnie potrzebnego na zakończenie odnośnych postępowań.

(17) Powody zatrzymania wymienione w niniejszej dyrektywie pozostają bez uszczerbku dla innych powodów zatrzymania – w tym powodów zatrzymania w ramach postępowania karnego – mających zastosowanie na podstawie prawa krajowego, bez związku z wnioskiem obywatela państwa trzeciego czy bezpaństwowca o ochronę międzynarodową.

(18) Zatrzymani wnioskodawcy powinni być traktowani z pełnym poszanowaniem godności ludzkiej, a ich przyjęcie powinno być zorganizowane w sposób umożliwiający zaspokojenie ich potrzeb w tej sytuacji. Państwa członkowskie powinny zapewnić w szczególności stosowanie artykułu 37 Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych z 1989 r. o prawach dziecka.

(19) Mogą występować przypadki, w których nie będzie możliwe niezwłoczne zapewnienie w praktyce pewnych gwarancji w zakresie przyjmowania w przypadku zatrzymania, przykładowo z uwagi na położenie geograficzne lub szczególną strukturę ośrodka zatrzymań. Jednak wszelkie odstępstwa od tych gwarancji powinny mieć charakter tymczasowy i powinny być stosowane wyłącznie w okolicznościach określonych w niniejszej dyrektywie. Odstępstwa powinny być stosowane jedynie w wyjątkowych okolicznościach i powinny być należycie uzasadnione z uwzględnieniem okoliczności każdego przypadku, w tym powagi danego odstępstwa, czasu jego trwania oraz jego skutków dla danego wnioskodawcy.

(20) W celu lepszej ochrony nietykalności fizycznej i psychicznej wnioskodawcy zatrzymanie go powinno być ostatecznością i może mieć miejsce jedynie, gdy należycie przeanalizowano użycie wszelkich alternatywnych środków niepolegających na pozbawieniu wolności. Środki alternatywne wobec zatrzymania muszą zapewniać poszanowanie podstawowych praw człowieka.

(21) W celu zapewnienia zgodności z gwarancjami procesowymi obejmującymi możliwość skontaktowania się z organizacjami lub grupami osób świadczącymi pomoc prawną, należy udostępnić informacje na temat takich organizacji lub osób.

(22) Decydując o kwestiach zakwaterowania, państwa członkowskie powinny należycie uwzględnić interes dziecka oraz indywidualną sytuację wnioskodawców, gdy pozostają oni na utrzymaniu członków rodziny lub innych bliskich krewnych, takich jak małoletnie rodzeństwo niepozostające w związku małżeńskim już obecne w danym państwie członkowskim.

(23) W celu promowania samowystarczalności wnioskodawców oraz ograniczenia znacznych rozbieżności między państwami członkowskimi, istotne jest określenie jasnych norm dotyczących dostępu wnioskodawców do rynku pracy.

(24) Aby zapewnić zgodność pomocy materialnej udzielanej wnioskodawcom z zasadami określonymi w niniejszej dyrektywie, konieczne jest określenie przez państwa członkowskie poziomu takiej pomocy na podstawie odpowiednich wielkości referencyjnych. Nie oznacza to, że przyznawana kwota powinna być taka sama jak dla własnych obywateli. Państwa członkowskie mogą przyznać wnioskodawcom mniej korzystne warunki traktowania niż własnym obywatelom, zgodnie z przepisami niniejszej dyrektywy.

(25) Należy ograniczyć możliwości nadużyć w systemie przyjmowania przez określenie okoliczności, w jakich można obniżyć świadczenia materialne w ramach przyjmowa-

nia wnioskodawców lub cofnąć je, jednocześnie zapewniając wszystkim wnioskodawcom godne warunki życia.

(26) Należy zapewnić wydajność krajowych systemów przyjmowania wnioskodawców oraz współpracę między państwami członkowskimi w zakresie przyjmowania takich osób.

(27) Należy wspierać odpowiednią koordynację między właściwymi organami w odniesieniu do przyjmowania wnioskodawców oraz, co za tym idzie, promować harmonijne relacje między wspólnotami lokalnymi i ośrodkami dla cudzoziemców.

(28) Państwa członkowskie powinny być uprawnione do wprowadzania lub utrzymywania korzystniejszych przepisów dla obywateli państw trzecich oraz bezpaństwowców, którzy ubiegają się o ochronę międzynarodową w państwie członkowskim.

(29) W tym duchu zachęca się również państwa członkowskie do stosowania przepisów niniejszej dyrektywy w związku z postępowaniami w sprawie udzielenia innych form ochrony niż przewidziane w dyrektywie 2011/95/UE.

(30) Wykonanie niniejszej dyrektywy powinno być oceniane w regularnych odstępach czasu.

(31) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, a mianowicie ustanowienie norm w sprawie przyjmowania wnioskodawców w państwach członkowskich, nie może być osiągnięty w sposób wystarczający w przez państwa członkowskie, a z uwagi na rozmiary i skutki niniejszej dyrektywy możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie unijnym, Unia może podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE). Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

(32) Zgodnie ze wspólną deklaracją polityczną z dnia 28 września 2011 r. państw członkowskich i Komisji dotyczącą dokumentów wyjaśniających[6] państwa członkowskie zobowiązały się do składania w uzasadnionych przypadkach wraz z powiadomieniem o środkach transpozycji co najmniej jednego dokumentu wyjaśniajacego związek między poszczególnymi elementami dyrektywy a odnośnymi częściami krajowych instrumentów transpozycyjnych. Ustawodawca jest zdania, że w odniesieniu do niniejszej dyrektywy złożenie takich dokumentów jest uzasadnione.

6 Dz.U. C 369 z 17.12.2011, s. 14.

(33) Zgodnie z art. 1 i 2 oraz art. 4a ust. 1 Protokołu nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, który jest załączony do TUE i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), oraz bez uszczerbku dla z art. 4 tego protokołu, Zjednoczone Królestwo oraz Irlandia nie uczestniczą w przyjmowaniu niniejszej dyrektywy, nie są nią związane ani jej nie stosują.

(34) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii załączonego do TUE i TFUE, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani jej nie stosuje.

(35) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. W szczególności niniejsza dyrektywa ma na celu zapewnienie pełnego poszanowania godności ludzkiej i wspieranie stosowania art. 1, 4, 6, 7, 18, 21, 24 i 47 Karty i musi być odpowiednio wdrażana.

(36) Zobowiązanie do transpozycji niniejszej dyrektywy do prawa krajowego powinno ograniczać się do tych przepisów, które stanowią zasadniczą zmianę w porównaniu z dyrektywą 2003/9/WE. Zobowiązanie do transponowania przepisów, które nie uległy zmianie, wynika z tej dyrektywy.

(37) Niniejsza dyrektywa nie powinna naruszać zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminów transpozycji do prawa krajowego dyrektywy 2003/9/WE określonych w załączniku II część B,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
CEL, DEFINICJE I ZAKRES

Artykuł 1
Cel

Celem niniejszej dyrektywy jest ustanowienie norm dotyczących przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową (zwanych dalej „wnioskodawcami") w państwach członkowskich.

Artykuł 2
Definicje

Na użytek niniejszej dyrektywy:

a) „wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej" oznacza wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej zdefiniowany w art. 2 lit. h) dyrektywy 2011/95/UE;

b) „wnioskodawca" oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, w odniesieniu do którego nie została jeszcze podjęta ostateczna decyzja;

c) „członkowie rodziny" oznaczają, o ile rodzina istniała już w kraju pochodzenia, następujących członków rodziny wnioskodawcy, którzy przebywają w tym samym państwie członkowskim w związku z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej:
   - małżonka wnioskodawcy lub jego partnera stanu wolnego, z którym pozostaje w stałym związku, w przypadku gdy prawo lub praktyka danego państwa członkowskiego traktuje związki niemałżeńskie w sposób porównywalny do związków małżeńskich na mocy przepisów prawa tego państwa członkowskiego odnoszących się do obywateli państw trzecich,
   - małoletnie dzieci pochodzące ze związków, o których mowa w tiret pierwszym, lub małoletnie dzieci wnioskodawcy, pod warunkiem że nie pozostają w związku małżeńskim oraz bez względu na to, czy zostały urodzone w małżeństwie czy poza nim lub przysposobione zgodnie z przepisami prawa krajowego,
   - ojca, matkę lub inną osobę dorosłą, która zgodnie z prawem lub z praktyką danego państwa członkowskiego odpowiada za wnioskodawcę, gdy jest on małoletni i nie pozostaje w związku małżeńskim;

d) „małoletni" oznacza obywatela państwa trzeciego albo bezpaństwowca, który nie ukończył 18 lat;

e) „małoletni bez opieki" oznacza małoletniego, który przybywa na terytorium państw członkowskich bez opieki osoby dorosłej, odpowiedzialnej za niego zgodnie z prawem lub z praktyką danego państwa członkowskiego, dopóki nie zostanie on skutecznie objęty opieką takiej osoby; pojęcie to obejmuje również małoletniego, który zostaje pozostawiony bez opieki po przybyciu na terytorium państw członkowskich;

f) „warunki przyjmowania" oznaczają pełen zestaw środków, które państwa członkowskie przyznają wnioskodawcom zgodnie z niniejszą dyrektywą;

g) „świadczenia materialne w ramach przyjmowania" oznaczają warunki przyjmowania, które obejmują zakwaterowanie, wyżywienie i odzież świadczone w naturze lub jako świadczenia pieniężne, talony, lub połączenie tych trzech form pomocy oraz dzienne diety;

h) „zatrzymanie" oznacza umieszczenie wnioskodawcy przez państwo członkowskie w określonym miejscu, gdzie wnioskodawca jest pozbawiony swobody przemieszczania się;
i) „ośrodek dla cudzoziemców" oznacza każde miejsce używane jako miejsce zbiorowego zakwaterowania wnioskodawców;
j) „przedstawiciel" oznacza osobę lub organizację wyznaczoną przez właściwe organy, mającą pomagać małoletniemu bez opieki i reprezentować go w postępowaniach przewidzianych w niniejszej dyrektywie, w celu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, jak również, w razie potrzeby, dokonywać czynności prawnych w jego imieniu. Jeżeli na przedstawiciela wyznaczona jest organizacja, wskazuje ona osobę odpowiedzialną za wypełnianie obowiązków przedstawiciela wobec małoletniego bez opieki zgodnie z niniejszą dyrektywą;
k) „wnioskodawca o szczególnych potrzebach w zakresie przyjmowania" oznacza osobę szczególnej troski, zgodnie z art. 21, która potrzebuje specjalnych gwarancji, aby korzystać z praw i wypełniać obowiązki, o których mowa w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 3
Zakres

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do wszystkich obywateli państw trzecich i bezpaństwowców, którzy składają wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium, w tym na granicy, na wodach terytorialnych lub w strefach tranzytowych państwa członkowskiego, tak długo jak posiadają oni zezwolenie na pozostanie na jego terytorium jako wnioskodawcy, a także do członków ich rodzin, jeżeli są oni objęci takim wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej zgodnie z prawem krajowym.

2. Niniejszej dyrektywy nie stosuje się w przypadkach wniosków o azyl dyplomatyczny lub terytorialny złożonych w przedstawicielstwach państw członkowskich.

3. Niniejszej dyrektywy nie stosuje się w przypadku, gdy zastosowanie mają przepisy dyrektywy Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami[7].

4. Państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o stosowaniu niniejszej dyrektywy w związku z postępowaniami w sprawie wniosków o ochronę innego rodzaju niż wynikająca z dyrektywy 2011/95/UE.

7 Dz.U. L 212 z 7.8.2001, s. 12.

Artykuł 4
Korzystniejsze przepisy

Państwa członkowskie mogą wprowadzić lub utrzymać korzystniejsze przepisy dotyczące warunków przyjmowania wnioskodawców i innych bliskich krewnych wnioskodawcy przebywających w tym samym państwie członkowskim, którzy są na jego utrzymaniu, lub ze względów humanitarnych, w zakresie, w jakim przepisy te są zgodne z niniejszą dyrektywą.

ROZDZIAŁ II
PRZEPISY OGÓLNE DOTYCZĄCE WARUNKÓW PRZYJMOWANIA

Artykuł 5
Informacje

1. W rozsądnym czasie nieprzekraczającym piętnastu dni od złożenia do właściwego organu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, państwa członkowskie powiadamiają wnioskodawców przynajmniej o ustalonych świadczeniach oraz o obowiązkach dotyczących warunków przyjmowania, które osoby te muszą wypełniać.

Państwa członkowskie zapewniają dostarczanie wnioskodawcom informacji o organizacjach lub grupach osób świadczących szczególną pomoc prawną oraz o organizacjach, które mogą świadczyć pomoc lub udzielić informacji o dostępnych warunkach przyjmowania, w tym o opiece zdrowotnej.

2. Państwa członkowskie zapewniają przekazywanie informacji, o których mowa w ust. 1, w formie pisemnej oraz w języku zrozumiałym dla wnioskodawcy, lub co do którego można zasadnie przypuszczać, że jest dla niego zrozumiały. W stosownych przypadkach takie informacje mogą być przekazane również ustnie.

Artykuł 6
Dokumenty

1. Państwa członkowskie zapewniają doręczenie wnioskodawcy, w terminie trzech dni od dnia złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, dokumentu wydanego na jego nazwisko, potwierdzającego jego status wnioskodawcy lub poświadczającego, że uzyskał on zezwolenie na pobyt na terytorium państwa członkowskiego, podczas gdy jego wniosek ma być lub jest rozpatrywany.

Jeżeli posiadacz takiego dokumentu nie może swobodnie przemieszczać się po całości lub części terytorium państwa członkowskiego, dokument powinien stwierdzać także ten fakt.

2. Państwa członkowskie mogą wyłączyć stosowanie niniejszego artykułu, jeżeli wnioskodawca został zatrzymany, oraz na czas rozpatrywania wniosku o udzielenie ochrony międzyna-

rodowej złożonego na granicy lub w kontekście postępowania w sprawie prawa wnioskodawcy do wjazdu na terytorium państwa członkowskiego. W szczególnych przypadkach państwa członkowskie mogą na czas rozpatrywania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej wydać wnioskodawcom inne dowody równoważne dokumentowi, o którym mowa w ust. 1.

3. Dokument, o którym mowa w ust. 1, nie musi poświadczać tożsamości wnioskodawcy.

4. Państwa członkowskie przyjmują środki niezbędne do wydawania wnioskodawcom dokumentów, o których mowa w ust. 1, które muszą być ważne tak długo, jak długo osoby te posiadają zezwolenie na pobyt na terytorium danego państwa członkowskiego.

5. Państwa członkowskie mogą wydać wnioskodawcom dokument podróży, jeśli zaistnieją ważne powody humanitarne wymagające obecności tych osób w innym państwie.

6. Państwa członkowskie nie mogą stosować wobec wnioskodawców wymogów dotyczących dokumentacji lub innych wymogów administracyjnych, które nie są konieczne, lub które są niewspółmierne, przed przyznaniem praw, które przysługują wnioskodawcom na mocy niniejszej dyrektywy, wyłącznie z powodu ubiegania się przez nich o ochronę międzynarodową.

Artykuł 7
Pobyt i swoboda przemieszczania się

1. Wnioskodawcy mogą swobodnie przemieszczać się w granicach terytorium przyjmującego państwa członkowskiego lub na obszarze wyznaczonym im przez to państwo członkowskie. Wyznaczony obszar nie może mieć wpływu na nienaruszalną sferę życia prywatnego i musi zapewniać wystarczającą swobodę gwarantującą dostęp do wszystkich świadczeń na mocy niniejszej dyrektywy.

2. Państwa członkowskie mogą podejmować decyzje dotyczące miejsca pobytu wnioskodawcy, jeśli przemawia za tym interes publiczny, porządek publiczny lub, w razie konieczności, ze względu na sprawne rozpatrzenie i skuteczne monitorowanie wniosku o ochronę międzynarodową.

3. Państwa członkowskie mogą uzależnić korzystanie ze świadczeń materialnych w ramach przyjmowania, od rzeczywistego pobytu wnioskodawcy w konkretnym miejscu, które zostanie określone przez państwa członkowskie. Taka decyzja, która może mieć charakter ogólny, jest podejmowana indywidualnie, i na podstawie prawa krajowego.

4. Państwa członkowskie określają przypadki, w których wnioskodawcom może zostać wydane tymczasowe zezwolenie na opuszczenie miejsca pobytu, o którym mowa w ust. 2 i 3, lub wyznaczonego obszaru, o którym mowa w ust. 1. Decyzje są podejmowane indywidualnie, obiektywnie i bezstronnie, a decyzja odmowna jest uzasadniana.

Wnioskodawca nie musi posiadać zezwolenia na stawienie się przed organami lub sądami, jeżeli jego obecność jest niezbędna.

5. Państwa członkowskie zobowiązują wnioskodawców do niezwłocznego powiadomienia właściwych organów o ich aktualnym adresie oraz o każdej zmianie adresu.

Artykuł 8
Zatrzymanie

1. Państwa członkowskie nie zatrzymują żadnej osoby wyłącznie ze względu na fakt, że jest ona wnioskodawcą zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej[8].

2. W przypadkach gdy jest to konieczne, państwa członkowskie mogą, po indywidualnym zbadaniu każdej sprawy, zatrzymać wnioskodawcę, jeżeli nie można skutecznie zastosować łagodniejszych środków przymusu.

3. Wnioskodawcę można zatrzymać wyłącznie:

a) w celu ustalenia lub weryfikacji jego tożsamości lub obywatelstwa;

b) w celu uzyskania informacji, na których opiera się wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, a których uzyskanie bez zatrzymania byłoby niemożliwe, szczególnie gdy istnieje ryzyko ucieczki wnioskodawcy;

c) w związku z postępowaniem mającym na celu podjęcie decyzji w sprawie prawa wnioskodawcy do przybycia na terytorium państwa członkowskiego;

d) gdy zatrzymanie to wiąże się z procedurą powrotu na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich[9] i ma służyć przygotowaniu powrotu lub przeprowadzeniu procesu wydalania, a dane państwo członkowskie może wykazać na podstawie objektywnych kryteriów, w tym informacji, że wnioskodawca już uprzednio miał możliwość skorzystania z procedury azylowej, istnienie racjonalnych przesłanek, by sądzić, że wnioskodawca wystąpił o ochronę międzynarodową tylko w celu opóźnienia lub uniemożliwienia wykonania decyzji nakazującej powrót;

e) jeżeli wymaga tego bezpieczeństwo narodowe lub porządek publiczny;

f) zgodnie z art. 28 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela kraju trzeciego lub bezpaństwowca[10].

Powody zatrzymania są określane w prawie krajowym.

8 Zob. s. 60 niniejszego Dziennika Urzędowego.

9 Dz.U. L 348 z 24.12.2008, s. 98.

10 Zob. s. 31 niniejszego Dziennika Urzędowego.

4. Państwa członkowskie zapewnią określenie w prawie krajowym alternatyw dla zatrzymania, takich jak regularne zgłaszanie się do wskazanych organów, złożenie poręczenia majątkowego lub nakaz przebywania w określonym miejscu pobytu.

Artykuł 9
Gwarancje dla zatrzymanych wnioskodawców

1. Zatrzymanie stosuje się wobec wnioskodawców na możliwie najkrótszy okres i jedynie tak długo, jak zastosowanie mają warunki określone w art. 8 ust. 3.

Postępowania administracyjne istotne z punktu widzenia warunków zatrzymania, o których mowa w art. 8 ust. 3, są przeprowadzane z należytą starannością. Opóźnienia w postępowaniu administracyjnym, których nie można przypisać wnioskodawcy, nie mogą stanowić uzasadnienia dla przedłużenia zatrzymania.

2. Decyzja o zatrzymaniu wnioskodawcy wydawana jest na piśmie przez organy sądowe lub administracyjne. W nakazie zatrzymania wskazuje się przesłanki prawne i faktyczne dla jego wydania.

3. W przypadku zarządzenia zatrzymania przez organy administracyjne, państwa członkowskie zapewniają – z urzędu lub na żądanie wnioskodawcy – szybką sądową kontrolę legalności zatrzymania. W razie kontroli z urzędu, legalność zatrzymania jest ustalana możliwie jak najszybciej po dokonaniu zatrzymania. W razie żądania wnioskodawcy, legalność zatrzymania jest kontrolowana możliwie jak najszybciej po wszczęciu odnośnego postępowania. W tym celu państwa członkowskie określają w prawie krajowym terminy przeprowadzania kontroli sądowej z urzędu lub kontroli sądowej na żądanie wnioskodawcy.

Jeżeli zatrzymanie zostało w wyniku kontroli sądowej uznane za niezgodne z prawem, dany wnioskodawca jest

natychmiast zwalniany.

4. Zatrzymani wnioskodawcy są natychmiast informowani na piśmie – w języku dla nich zrozumiałym lub co do którego można zasadnie przypuszczać, że jest dla nich zrozumiały – o powodach zatrzymania, o określonych w prawie krajowym procedurach zaskarżania nakazu zatrzymania oraz o możliwości wystąpienia o bezpłatną pomoc prawną i zastępstwo prawne.

5. Zatrzymanie podlega kontroli przez organ sądowy w rozsądnych odstępach czasu, z urzędu lub na żądanie danego wnioskodawcy, w szczególności w przypadku dłuższego okresu zatrzymania, zaistnienia nowych okoliczności lub jeśli dostępne będą nowe informacje, które mogą wpływać na legalność zatrzymania.

6. W przypadku kontroli nakazu zatrzymania, przewidzianej w ust. 3, państwa członkowskie zapewniają wnioskodawcy dostęp do bezpłatnej pomocy prawnej i zastępstwa prawnego. Obejmuje to co najmniej przygotowanie wymaganych w ramach postępowania dokumentów oraz udział w rozprawie przed organami sądowymi w imieniu wnioskodawcy.

Bezpłatna pomoc prawna i zastępstwo prawne są świadczone przez odpowiednio wykwalifikowane osoby – tak jak to dopuszcza lub na to zezwala prawo krajowe – których interes nie jest sprzeczny, ani faktycznie, ani potencjalnie, z interesem wnioskodawcy.

7. Państwa członkowskie mogą także postanowić, że bezpłatna pomoc prawna i zastępstwo prawne przysługują:

a) jedynie osobom pozbawionym wystarczających zasobów; lub

b) jedynie w postaci usług świadczonych przez doradców prawnych lub innych doradców wyraźnie wyznaczonych zgodnie z prawem krajowym do pomocy wnioskodawcom i do ich reprezentowania.

8. Państwa członkowskie mogą także:

a) określić limity – pieniężne lub czasowe – w odniesieniu do udzielania bezpłatnej pomocy prawnej oraz zastępstwa prawnego, pod warunkiem że takie limity nie ograniczają w sposób arbitralny dostępu do pomocy prawnej oraz do zastępstwa prawnego;

b) ustalić, że w odniesieniu do opłat i innych kosztów traktowanie wnioskodawcówy nie może być korzystniejsze niż standardowe traktowanie własnych obywateli w kwestiach związanych z pomocą prawną.

9. Państwa członkowskie mogą żądać całkowitego lub częściowego zwrotu wszelkich przyznanych świadczeń w przypadku znacznej poprawy sytuacji finansowej wnioskodawcy lub jeżeli decyzja o przyznaniu takich świadczeń zapadła na podstawie fałszywych informacji dostarczonych przez wnioskodawcę.

10. Procedury dotyczące dostępu do pomocy prawnej oraz zastępstwa prawnego są określane w prawie krajowym.

Artykuł 10
Warunki zatrzymania

1. Co do zasady na czas zatrzymania wnioskodawcy są umieszczani w specjalnych ośrodkach zatrzymań. Jeżeli państwo członkowskie nie może zapewnić zakwaterowania w specjalnym ośrodku zatrzymań i musi posiłkować się zakwaterowaniem w więzieniu, zatrzymanego wnioskodawcę umieszcza się oddzielnie od zwykłych więźniów i zastosowanie mają warunki zatrzymania określone w niniejszej dyrektywie.

W zakresie, w jakim jest to możliwe, w czasie trwania zatrzymania wnioskodawców umieszcza się oddzielnie od innych obywateli państw trzecich, którzy nie złożyli wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Jeżeli wnioskodawców nie można umieścić osobno od innych obywateli państw trzecich, dane państwo członkowskie zapewnia, aby zastosowanie miały warunki zatrzymania określone w niniejszej dyrektywie.

2. Zatrzymani wnioskodawcy muszą mieć dostęp do stref znajdujących się na świeżym powietrzu.

3. Państwa członkowskie zapewniają przedstawicielom Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) możliwość kontaktowania się z wnioskodawcami i możliwość ich odwiedzania w warunkach nienaruszających prywatności. Dotyczy to również organizacji działającej na terytorium danego państwa członkowskiego w imieniu UNHCR na podstawie umowy z tym państwem członkowskim.

4. Państwa członkowskie zapewniają członkom rodziny, doradcom prawnym lub innym doradcom oraz osobom reprezentującym odnośne organizacje pozarządowe uznane przez dane państwo członkowskie możliwość kontaktu z wnioskodawcami i możliwość ich odwiedzania w warunkach nienaruszających prywatności. Ograniczenia dostępu do ośrodka zatrzymań mogą być wprowadzane wyłącznie w przypadkach, w których, na mocy prawa krajowego, są one obiektywnie konieczne ze względu na bezpieczeństwo, porządek publiczny lub zarządzanie ośrodkiem zatrzymań, pod warunkiem że dostęp nie zostanie w ten sposób znacząco ograniczony lub uniemożliwiony.

5. Państwa członkowskie zapewniają, by zatrzymani wnioskodawcy byli systematyczne informowani o regułach obowiązujących w ośrodku oraz o swoich prawach i obowiązkach w języku dla nich zrozumiałym, lub co do którego można w uzasadniony sposób przypuszczać, że jest dla nich zrozumiały. W uzasadnionych przypadkach oraz na rozsądny, możliwie najkrótszy okres, państwa członkowskie mogą odstąpić od wypełniania tego obowiązku, jeżeli zatrzymanie wnioskodawcy nastąpiło na przejściu granicznym lub w strefie tranzytowej. Odstępstwo to nie ma zastosowania w przypadkach, o których mowa w art. 43 dyrektywy 2013/32/UE.

Artykuł 11
Zatrzymanie osób wymagających szczególnej troski i wnioskodawców o szczególnych potrzebach w zakresie przyjmowania

1. Organy krajowe biorą pod uwagę przede wszystkim stan zdrowia, w tym stan zdrowia psychicznego, zatrzymanych wnioskodawców, którzy wymagają szczególnej troski.

W przypadku zatrzymania osób wymagających szczególnej troski państwa członkowskie zapewniają regularne monitorowanie oraz odpowiednią pomoc z uwzględnieniem szczególnej sytuacji takich osób, w tym stanu ich zdrowia.

2. Małoletnich zatrzymuje się tylko w ostateczności, gdy zostanie ustalone, że nie można skutecznie zastosować łagodniejszych środków przymusu. Zatrzymanie takie zarządza się na możliwie najkrótszy okres oraz podejmuje się starania zmierzające do zwolnienia zatrzymanych małoletnich i umieszczenia ich w odpowiednich miejscach zakwaterowania dla małoletnich. Naczelnym kryterium dla państw członkowskich jest interes małoletniego zgodnie z art. 23 ust. 2.

Zatrzymani małoletni mają możliwość uczestniczenia w zajęciach wypoczynkowych, w tym w grach i zajęciach rekreacyjnych odpowiednich dla ich wieku.

3. Małoletnich bez opieki zatrzymuje się tylko w wyjątkowych okolicznościach. Dokłada się wszelkich starań, aby zatrzymanego małoletniego bez opieki jak najszybciej zwolnić.

Małoletnich bez opieki nigdy nie zatrzymuje się w więzieniach.

Małoletnim bez opieki zapewnia się w zakresie, w jakim jest to możliwe, zakwaterowanie w placówkach dysponujących personelem i udogodnieniami, które odpowiadają potrzebom osób w ich wieku.

W przypadku zatrzymania małoletnich bez opieki państwa członkowskie zapewniają zakwaterowanie ich oddzielnie od dorosłych.

4. Zatrzymanym rodzinom zapewnia się oddzielne pomieszczenia gwarantujące odpowiedni zakres prywatności.

5. Państwa członkowskie zapewniają umieszczanie zatrzymanych wnioskodawców będących kobietami w oddzielnych pomieszczeniach od wnioskodawców będących mężczyznami, chyba że są oni członkami rodziny i wszystkie zainteresowane osoby wyrażą na to zgodę.

Odstępstwa od akapitu pierwszego mogą dotyczyć wykorzystania pomieszczeń wspólnych przeznaczonych do zajęć rekreacyjnych i socjalnych, w tym wydawania posiłków.

6. W uzasadnionych przypadkach i na rozsądny, możliwie najkrótszy okres, państwa członkowskie mogą odstąpić od ust. 2 akapit trzeci, ust. 4 i ust. 5 akapit pierwszy w przypadku zatrzymania wnioskodawcy na przejściu granicznym lub w strefie tranzytowej, z wyłączeniem przypadków, o których mowa w art. 43 dyrektywy 2013/32/UE.

Artykuł 12
Rodziny

Zapewniając zakwaterowanie wnioskodawcom, państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu utrzymania, w możliwie jak najszerszym zakresie, jedności rodziny w postaci, w jakiej przebywa na ich terytorium. Środki takie są wdrażane za zgodą wnioskodawcy.

Artykuł 13
Profilaktyczne badania medyczne

Państwa członkowskie mogą wymagać od wnioskodawców poddania się profilaktycznemu badaniu medycznemu uzasadnionemu względami zdrowia publicznego.

Artykuł 14
Nauka szkolna i kształcenie małoletnich

1. Państwa członkowskie przyznają małoletnim dzieciom wnioskodawców oraz wnioskodawcom, którzy są małoletni, dostęp do systemu kształcenia na podobnych warunkach, jak

własnym obywatelom, do czasu faktycznego wykonania wobec nich lub ich rodziców środka w postaci wydalenia. Takie kształcenie może być prowadzone w ośrodku dla cudzoziemców.

Dane państwo członkowskie może zastrzec, że taki dostęp musi być ograniczony do państwowego systemu kształcenia.

Państwa członkowskie nie odmawiają prawa do kształcenia średniego z tej tylko przyczyny, że małoletni osiągnął pełnoletniość.

2. Dostępu do systemu kształcenia nie odracza się na okres dłuższy niż trzy miesiące od daty złożenia przez małoletniego lub w jego imieniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

W razie potrzeby dla małoletnich organizuje się zajęcia przygotowawcze, w tym kursy językowe, mające na celu ułatwienie im dostępu do systemu kształcenia oraz uczestnictwa w tym systemie zgodnie z ust. 1.

3. W przypadku gdy dostęp do systemu kształcenia, o którym mowa w ust. 1, nie jest możliwy ze względu na szczególną sytuację małoletniego, dane państwo członkowskie udostępnia inne formy kształcenia zgodne ze swoim prawem krajowym i swoją praktyką.

Artykuł 15
Zatrudnienie

1. Państwa członkowskie zapewniają wnioskodawcom dostęp do rynku pracy nie później niż 9 miesięcy od dnia złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, jeżeli właściwy organ nie podjął jeszcze dycyzji w pierwszej instancji, a wnioskodawca nie ponosi odpowiedzialności za tę zwłokę.

2. Państwa członkowskie podejmują decyzję dotyczącą warunków przyznania wnioskodawcy dostępu do rynku pracy zgodnie ze swoim prawem krajowym, zapewniając jednocześnie wnioskodawcom faktyczny dostęp do rynku pracy.

Ze względów związanych z polityką rynku pracy państwa członkowskie mogą przyznać pierwszeństwo obywatelom Unii oraz obywatelom państw, które są stronami Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym, a także legalnie przebywającym obywatelom państw trzecich.

3. Dostęp do rynku pracy nie może zostać cofnięty podczas trwania postępowania odwoławczego w przypadku, gdy odwołanie się od decyzji odmownej w zwykłym trybie ma skutek zawieszający, do momentu doręczenia odmownej decyzji w sprawie odwołania.

Artykuł 16
Szkolenie zawodowe

Państwa członkowskie mogą zezwolić wnioskodawcom na dostęp do szkolenia zawodowego niezależnie od tego, czy mają oni dostęp do rynku pracy.

Dostęp do szkolenia zawodowego związanego z umową o pracę zależy od zakresu, w jakim wnioskodawca ma dostęp do rynku pracy, zgodnie z art. 15.

Artykuł 17
Ogólne zasady dotyczące świadczeń materialnych w ramach przyjmowania oraz opieki zdrowotnej

1. Państwa członkowskie zapewniają udostępnienie wnioskodawcom świadczeń materialnych w ramach przyjmowania w momencie złożenia przez nich wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

2. Państwa członkowskie zapewniają świadczenia materialne w ramach przyjmowania pozwalające wnioskodawcom na odpowiedni poziom życia, gwarantujący im utrzymanie i ochronę zdrowia fizycznego i psychicznego.

Państwa członkowskie zapewniają, by taki poziom życia był zapewniany w przypadku osób szczególnej troski,

zgodnie z art. 21, jak również w przypadku osób zatrzymanych.

3. Państwa członkowskie mogą uzależnić przyznanie wszystkich lub niektórych świadczeń materialnych w ramach przyjmowania oraz opieki zdrowotnej od faktu, że wnioskodawcy nie posiadają środków wystarczających do życia na poziomie odpowiednim do ich stanu zdrowia oraz zapewnienia im utrzymania.

4. Państwa członkowskie mogą wymagać, aby wnioskodawcy pokrywali w całości lub w części koszty świadczeń materialnych w ramach przyjmowania oraz opieki zdrowotnej przewidzianych w niniejszej dyrektywie, zgodnie z ust. 3, jeżeli wnioskodawcy posiadają wystarczające środki, na przykład jeżeli pracowali przez wystarczający okres.

Jeżeli okaże się, że wnioskodawca posiadał środki wystarczające do pokrycia kosztów świadczeń materialnych w ramach przyjmowania oraz opieki zdrowotnej w czasie, gdy te podstawowe potrzeby były zaspokajane, państwa członkowskie mogą zażądać od wnioskodawcy zwrotu poniesionych kosztów.

5. Jeżeli państwa członkowskie przyznają świadczenia materialne w ramach przyjmowania w formie świadczeń finansowych lub talonów, ich wartość jest ustalana na podstawie poziomów określonych prawem lub praktyką danego państwa członkowskiego w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu życia własnym obywatelom. Państwa członkowskie mogą w tym kontekście traktować wnioskodawców mniej korzystnie niż własnych obywateli, zwłaszcza jeżeli wsparcia materialnego udziela się częściowo w naturze lub jeżeli te poziomy, stosowane względem własnych obywateli, mają zapewnić poziom życia wyższy od tego, który wobec wnioskodawców przewiduje niniejsza dyrektywa.

Artykuł 18
Formy świadczeń materialnych w ramach przyjmowania

1. W przypadku gdy zakwaterowanie jest świadczone w naturze, powinno ono przyjąć jedną z następujących form lub ich kombinację:
   a) lokali wykorzystywanych do celów zakwaterowania wnioskodawców na czas rozpatrywania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego na granicy lub w strefach tranzytowych;
   b) ośrodków dla cudzoziemców, które gwarantują odpowiedni poziom życia;
   c) domów prywatnych, mieszkań, hoteli lub innych lokali zaadaptowanych na potrzeby zakwaterowania wnioskodawców.

2. Bez uszczerbku dla szczególnych warunków zatrzymania przewidzianych w art. 10 i 11, w odniesieniu do zakwaterowania, o którym mowa w ust. 1 lit. a), b) i c) niniejszego artykułu, państwa członkowskie zapewniają:
   a) wnioskodawcom – gwarancję ochrony ich życia rodzinnego; wnioskodawcom – możliwość kontaktowania się z krewnymi, doradcami prawnymi lub innymi doradcami oraz z osobami reprezentującymi UNHCR i inne odpowiednie organizacje i organy krajowe, międzynarodowe oraz pozarządowe;
   b) członkom rodzin, doradcom prawnym lub innym doradcom, osobom reprezentującym UNHCR oraz odpowiednim organizacjom pozarządowym uznawanym przez dane państwo członkowskie – dostęp w celu udzielania pomocy wnioskodawcom. Ograniczenia dotyczące takiego dostępu mogą być nałożone wyłącznie ze względu na bezpieczeństwo tych pomieszczeń oraz wnioskodawców.

3. W odniesieniu do wnioskodawców umieszczonych w lokalach i ośrodkach dla cudzoziemców, o których mowa w ust. 1 lit. a) i b), państwa członkowskie biorą pod uwagę szczególne względy wynikające z płci i wieku oraz sytuację osób szczególnej troski.

4. Państwa członkowskie przyjmują odpowiednie środki zapobiegające napadom oraz przemocy ze względu na płeć, w tym napadom na tle seksualnym i molestowaniu, w lokalach i ośrodkach dla cudzoziemców, o których mowa w ust. 1 lit. a) i b).

5. Państwa członkowskie zapewniają, w miarę możliwości, zakwaterowanie dorosłego wnioskodawcy o szczególnych potrzebach w zakresie przyjmowania razem z dorosłymi bliskimi krewnymi, którzy już są obecni w tym samym państwie członkowskim i którzy za niego odpowiadają zgodnie z prawem lub praktyką danego państwa członkowskiego.

6. Państwa członkowskie zapewniają ograniczenie przenoszenia wnioskodawców z jednego miejsca zakwaterowania do innego do przypadków, gdy jest to niezbędne. Państwa członkowskie zapewniają wnioskodawcom możliwość powiadamiania swoich doradców prawnych lub innych doradców o przeniesieniu oraz o nowym adresie.

7. Osoby pracujące w ośrodkach dla cudzoziemców są odpowiednio przeszkolone i związane krajowymi przepisami dotyczącymi poufności, w odniesieniu do wszelkich informacji uzyskanych w trakcie wykonywania pracy.

8. Państwa członkowskie mogą włączyć wnioskodawców w zarządzanie zasobami materialnymi oraz niematerialnymi aspektami życia w ośrodku poprzez organ doradczy lub radę reprezentującą mieszkańców.

9. W należycie uzasadnionych przypadkach państwa członkowskie mogą wyjątkowo, na rozsądny i możliwie najkrótszy okres, ustalić inne formy świadczeń materialnych w ramach przyjmowania niż przewidziane w niniejszym artykule, jeżeli:

a) zgodnie z art. 22 wymagana jest ocena szczególnych potrzeb wnioskodawcy;

b) zwykle dostępne zasoby mieszkaniowe są tymczasowo wyczerpane.

Takie inne warunki w każdym przypadku muszą zaspokajać podstawowe potrzeby.

Artykuł 19
Opieka zdrowotna

1. Państwa członkowskie zapewniają wnioskodawcom niezbędną opiekę zdrowotną, która obejmuje przynajmniej opiekę medyczną w nagłych przypadkach oraz podstawowe leczenie chorób i poważnych zaburzeń psychicznych.

2. Państwa członkowskie zapewniają wnioskodawcom o szczególnych potrzebach w zakresie przyjmowania pomoc medyczną i lub inną, w tym, w stosownych przypadkach, odpowiednią opiekę medyczną w zakresie zdrowia psychicznego.

ROZDZIAŁ III
OGRANICZENIE LUB COFNIĘCIE ŚWIADCZEŃ MATERIALNYCH W RAMACH PRZYJMOWANIA

Artykuł 20
Ograniczenie lub cofnięcie świadczeń materialnych w ramach przyjmowania

1. Państwa członkowskie mogą ograniczyć lub – w wyjątkowych i odpowiednio uzasadnionych przypadkach – cofnąć świadczenia materialne w ramach przyjmowania w przypadku gdy wnioskodawca:

a) opuszcza miejsce zamieszkania ustalone przez właściwy organ bez powiadomienia lub bez zezwolenia, jeśli jest ono wymagane;

b) nie spełnia obowiązków zgłaszania się lub dostarczania informacji lub stawiania się na rozmowy osobiste dotyczące postępowania w sprawie azylu, w rozsądnym okresie określonym w prawie krajowym; lub

c) złożył kolejny wniosek w rozumieniu art. 2 lit. q) dyrektywy 2013/32/UE.

W odniesieniu do przypadków, o których mowa w lit. a) i b), jeżeli wnioskodawca zostanie odnaleziony lub dobrowolnie zgłosi się do właściwego organu, wydaje się należycie uzasadnioną decyzję w sprawie ponownego przyznania części lub całości tych świadczeń materialnych w ramach przyjmowania, które zostały cofnięte lub

ograniczone, biorąc pod uwagę powody opuszczenia miejsca zamieszkania.

2. Państwa członkowskie mogą także ograniczyć świadczenia materialne w ramach przyjmowania, jeżeli stwierdzą, że wnioskodawca bez uzasadnionego powodu nie złożył wniosku o ochronę międzynarodową, gdy tylko złożenie go stało się racjonalnie wykonalne po przybyciu do danego państwa członkowskiego.

3. Państwa członkowskie mogą ograniczyć lub cofnąć świadczenia materialne w ramach przyjmowania, jeżeli wnioskodawca zataił, iż dysponuje środkami finansowymi i dzięki temu bezzasadnie skorzystał ze świadczeń materialnych w ramach przyjmowania.

4. Państwa członkowskie mogą określić sankcje mające zastosowanie w przypadku poważnego naruszenia reguł obowiązujących w ośrodkach dla cudzoziemców oraz szczególnie agresywnego zachowania.

5. Decyzje dotyczące ograniczenia lub cofnięcia świadczeń materialnych w ramach przyjmowania lub decyzje dotyczące sankcji, o których mowa w ust. 1, 2, 3 i 4 niniejszego artykułu, podejmowane są indywidualnie, obiektywnie i bezstronnie, a każda decyzja jest uzasadniana. Decyzje opierają się na konkretnej sytuacji danej osoby, szczególnie w odniesieniu do osób objętych art. 21, uwzględniając zasadę proporcjonalności. Państwa członkowskie w każdym wypadku zapewniają dostęp do opieki zdrowotnej zgodnie z art. 19 oraz zapewniają wszystkim wnioskodawcom godny poziom życia.

6. Państwa członkowskie zapewniają, aby świadczenia materialne w ramach przyjmowania nie były cofane ani ograniczane przed wydaniem decyzji zgodnie z ust. 5.

ROZDZIAŁ IV
PRZEPISY DOTYCZĄCE OSÓB SZCZEGÓLNEJ TROSKI

Artykuł 21
Zasada ogólna

Państwa członkowskie uwzględniają w prawie krajowym wprowadzającym w życie niniejszą dyrektywę szczególną sytuację osób szczególnej troski – takich jak małoletni, małoletni bez opieki, osoby niepełnosprawne, osoby starsze, kobiety ciężarne, rodzice samotnie wychowujący małoletnie dzieci, ofiary handlu ludźmi, osoby cierpiące na poważne choroby, osoby z zaburzeniami umysłowymi oraz osoby, które zostały poddane torturom, ofiary zgwałcenia lub innych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej, takie jak ofiary okaleczania żeńskich narządów płciowych.

Artykuł 22
Ocena szczególnych potrzeb w zakresie przyjmowania osób szczególnej troski

1. Aby skutecznie wdrożyć art. 21, państwa członkowskie oceniają, czy wnioskodawca jest wnioskodawcą o szczególnych potrzebach w zakresie przyjmowania. Państwa członkowskie ustalają również charakter takich potrzeb.

Ocenę taką podejmuje się w rozsądnym terminie po złożeniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej i można ją włączyć do istniejących procedur krajowych. Państwa członkowskie zapewniają uwzględnienie tych szczególnych potrzeb zgodnie z przepisami niniejszej dyrektywy także w przypadkach, gdy ujawnią się one na późniejszym etapie postępowania w sprawie azylu.

Państwa członkowskie zapewniają, aby pomoc udzielana zgodnie z niniejszą dyrektywą wnioskodawcom o szczególnych potrzebach w zakresie przyjmowania uwzględniała w trakcie całego postępowania w sprawie azylu ich specjalne potrzeby w zakresie przyjmowania, oraz przewidują odpowiednie monitorowanie sytuacji tych osób.

2. Ocena, o której mowa w ust. 1, nie musi mieć formy postępowania administracyjnego.

3. Tylko osoby szczególnej troski, zgodnie z art. 21, można uznać za mające specjalne potrzeby w zakresie przyjmowania i tym samym mogące korzystać ze szczególnej pomocy udzielanej zgodnie z niniejszą dyrektywą.

4. Ocena, o której mowa w ust. 1, pozostaje bez uszczerbku dla oceny potrzeby uzyskania ochrony międzynarodowej zgodnie z dyrektywą 2011/95/UE.

Artykuł 23
Małoletni

1. Jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka jest jednym z priorytetów branych pod uwagę przez państwa członkowskie podczas wprowadzania w życie przepisów niniejszej dyrektywy dotyczących małoletnich. Państwa członkowskie zapewniają poziom życia odpowiedni dla fizycznego, psychicznego, duchowego, moralnego i społecznego rozwoju małoletniego.

2. Przy ocenie, co najlepiej służy zabezpieczeniu interesów dziecka, państwa członkowskie należycie uwzględniają w szczególności następujące czynniki:

a) możliwość połączenia rodziny;
b) dobrostan małoletniego i jego rozwój społeczny, szczególnie biorąc pod uwagę pochodzenie małoletniego;
c) względy bezpieczeństwa i ochrony, w szczególności jeżeli istnieje ryzyko, że małoletni jest ofiarą handlu ludźmi;
d) zdanie małoletniego odpowiednio do jego wieku i dojrzałości.

3. Państwa członkowskie zapewniają małoletnim możliwość uczestniczenia w zajęciach wypoczynkowych, w tym grach i zajęciach rekreacyjnych odpowiednich dla ich wieku, w lo-

kalach i ośrodkach dla cudzoziemców, o których mowa w art. 18 ust. 1 lit. a) i b), a także w zajęciach na świeżym powietrzu.

4. Państwa członkowskie zapewniają dostęp do opieki rehabilitacyjnej małoletnim, którzy są ofiarami jakiejkolwiek formy nadużycia, zaniedbania, wykorzystywania, torturowania lub okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania, lub małoletnim, którzy ucierpieli w wyniku konfliktów zbrojnych, oraz zapewniają im w razie potrzeby właściwą opiekę w zakresie zdrowia psychicznego oraz fachowe doradztwo.

5. Państwa członkowskie zapewniają małoletnim dzieciom wnioskodawców lub małoletnim wnioskodawcom zakwaterowanie z ich rodzicami, z ich małoletnim rodzeństwem niepozostającym w związku małżeńskim lub z dorosłymi odpowiedzialnymi za nich zgodnie z prawem lub praktyką danego państwa członkowskiego, pod warunkiem że służy to najlepszemu zabezpieczeniu interesów tych małoletnich.

Artykuł 24
Małoletni bez opieki

1. Państwa członkowskie jak najszybciej podejmują działania mające na celu zapewnienie reprezentacji małoletniego bez opieki i pomocy małoletniemu przez przedstawiciela, aby umożliwić małoletniemu korzystanie z praw i wypełnienie obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy. Małoletniego bez opieki informuje się bezzwłocznie o wyznaczeniu przedstawiciela. Przedstawiciel wypełnia swoje obowiązki zgodnie z zasadą najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, o której mowa w art. 23 ust. 2, oraz musi posiadać niezbędną w tym celu wiedzę fachową. Z uwagi na dobrostan i rozwój społeczny małoletniego, o których mowa w art. 23 ust. 2 lit. b), zmiana osoby sprawującej funkcję przedstawiciela może nastąpić jedynie w razie konieczności. Organizacje lub osoby, których interesy kolidują lub mogą kolidować z interesami małoletniego bez opieki, nie mogą zostać przedstawicielami.

Właściwe organy dokonują regularnych ocen, między innymi w odniesieniu do dysponowania środkami koniecznymi do reprezentowania małoletniego bez opieki.

2. Małoletni bez opieki składający wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, od momentu wjazdu na terytorium do momentu, w którym są zobowiązani opuścić terytorium państwa członkowskiego, w którym złożono wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej lub w którym wniosek jest rozpatrywany, są umieszczani:

a) z pełnoletnimi krewnymi;
b) w rodzinie zastępczej;
c) w ośrodkach dla cudzoziemców specjalnie przystosowanych do przyjmowania małoletnich;
d) w innych miejscach zakwaterowania odpowiednich dla małoletnich.

Państwa członkowskie mogą umieścić małoletnich bez opieki w wieku co najmniej 16 lat w ośrodkach dla cudzoziemców przeznaczonych dla pełnoletnich wnioskodawców, jeżeli najlepiej zabezpiecza to ich interesy, zgodnie z art. 23 ust. 2.

W miarę możliwości, nie rozdziela się rodzeństwa, uwzględniając najlepiej pojęty interes małoletniego, w szczególności jego wiek i stopień dojrzałości. Zmiany miejsca zamieszkania małoletnich bez opieki ogranicza się do minimum.

3. Państwa członkowskie rozpoczynają poszukiwanie członków rodziny małoletniego bez opieki, w razie potrzeby korzystając z pomocy organizacji międzynarodowych lub innych właściwych organizacji, tak szybko, jak to możliwe po złożeniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, w celu jak najlepszego zabezpieczenia jego interesów. W przypadkach gdy życie lub bezpieczeństwo małoletniego albo jego bliskich krewnych mogą być zagrożone, szczególnie jeżeli pozostali oni w kraju pochodzenia, konieczne jest zadbanie o zapewnienie poufności gromadzenia, przetwarzania i obiegu informacji dotyczących tych osób, tak aby uniknąć zagrożenia dla ich bezpieczeństwa.

4. Pracujący z małoletnimi bez opieki muszą być odpowiednio wyszkoleni w zakresie potrzeb małoletnich i kontynuować takie szkolenie oraz są związani krajowymi przepisami dotyczącymi poufności w odniesieniu do każdej informacji uzyskanej podczas wykonywania swojej pracy.

Artykuł 25
Ofiary tortur i przemocy

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom tortur, zgwałcenia lub innych poważnych aktów przemocy niezbędne leczenie wymagane ze względu na szkody wyrządzone takimi aktami, w szczególności dostęp do odpowiedniej opieki medycznej i psychologicznej.

2. Osoby pracujące z ofiarami tortur, zgwałcenia lub innych poważnych aktów przemocy muszą być odpowiednio wyszkolenie w zakresie potrzeb ofiar i kontynuować takie szkolenie oraz są związane przepisami krajowymi dotyczącymi poufności w odniesieniu do każdej informacji uzyskanej podczas wykonywania swojej pracy.

ROZDZIAŁ V
ODWOŁANIA

Artykuł 26
Odwołania

1. Państwa członkowskie zapewniają możliwość odwołania od decyzji w sprawie przyznania, cofnięcia lub ograniczenia świadczeń na mocy niniejszej dyrektywy lub decyzji podjętych na podstawie art. 7, które indywidualnie wpływają na sytuację wnioskodawców, w ramach

procedur ustanowionych w prawie krajowym. Przynajmniej w ostatniej instancji istnieć musi możliwość wniesienia odwołania lub innego środka dotyczącego stanu faktycznego i kwestii prawnych do organu sądowego.

2. W razie wniesienia do organu sądowego odwołania lub innego środka, o którym mowa w ust. 1, państwa członkowskie zapewniają, aby na żądanie udostępniana była bezpłatna pomoc prawna oraz zastępstwo prawne, o ile jest to konieczne dla zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Dotyczy to co najmniej przygotowania wymaganych w ramach postępowania dokumentów oraz udziału w rozprawie przed organami sądowymi w imieniu wnioskodawcy.

Bezpłatna pomoc prawna i zastępstwo prawne są świadczone przez odpowiednio wykwalifikowane osoby – tak jak to dopuszcza lub na to zezwala prawo krajowe – których interes nie jest sprzeczny, ani faktycznie, ani potencjalnie, z interesem wnioskodawcy.

3. Państwa członkowskie mogą także postanowić, że bezpłatna pomoc prawna i zastępstwo prawne przysługuje:

a) jedynie osobom pozbawionym wystarczających zasobów; lub

b) jedynie w postaci usług zapewnianych przez doradców prawnych lub innych doradców wyraźnie wyznaczonych zgodnie z prawem krajowym do pomocy wnioskodawcom i do ich reprezentowania.

Państwa członkowskie mogą postanowić, że bezpłatna pomoca prawna i zastępstwo prawne nie przysługują, jeżeli zdaniem właściwego organu odwołanie lub inny środek nie rokują powodzenia. W takim przypadku państwa członkowskie zapewniają, aby pomoc prawna i zastępstwo prawne nie były arbitralnie ograniczane, a skuteczny dostęp wnioskodawcy do wymiaru sprawiedliwości nie był utrudniony.

4. Państwa członkowskie mogą także:

a) ustanawiać limity – pieniężne lub czasowe – na świadczenie bezpłatnej pomocy prawnej i zastępstwa prawnego, pod warunkiem że takie limity nie ograniczają w sposób arbitralny dostępu do pomocy prawnej i zastępstwa prawnego;

b) ustalić, że w odniesieniu do opłat i innych koszty, traktowanie wnioskodawców nie może być korzystniejsze niż standardowe traktowanie swoich obywateli w zakresie pomocy prawnej.

5. Państwa członkowskie mogą żądać całkowitego lub częściowego zwrotu wszelkich poniesionych kosztów, jeżeli sytuacja finansowa wnioskodawcy znacznie się poprawiła lub jeżeli decyzja o pokryciu takich kosztów zapadła na podstawie nieprawdziwych informacji dostarczonych przez wnioskodawcę.

6. Procedury dotyczące dostępu do pomocy prawnej i zastępstwa prawnego są określane w prawie krajowym.

ROZDZIAŁ VI
DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU POPRAWĘ SKUTECZNOŚCI SYSTEMU PRZYJMOWANIA

Artykuł 27
Właściwe organy

Każde państwo członkowskie zgłasza Komisji nazwy organów odpowiedzialnych za wypełnianie obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy. Państwa członkowskie informują Komisję o wszelkich zmianach wyznaczonych organów.

Artykuł 28
System wytycznych, monitorowania i kontroli

1. Państwa członkowskie tworzą, z należytym poszanowaniem własnej struktury konstytucyjnej, właściwe mechanizmy mające na celu zapewnienie ustanowienia właściwych wytycznych oraz środków monitorowania i kontroli poziomu warunków przyjmowania.
2. W terminie do dnia 20 lipca 2016 r. państwa członkowskie przekazują Komisji odpowiednie informacje w formularzu zawartym w załączniku I.

Artykuł 29
Personel i zasoby

1. Państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu zagwarantowania, by organy i inne organizacje wdrażające niniejszą dyrektywę odbyły odpowiednie podstawowe szkolenie w odniesieniu do potrzeb wnioskodawców obu płci.
2. Państwa członkowskie zapewniają zasoby niezbędne w związku z przepisami krajowymi wprowadzającymi w życie niniejszą dyrektywę.

ROZDZIAŁ VII
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 30
Sprawozdania

W terminie do dnia 20 lipca 2017 r. Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie w sprawie stosowania niniejszej dyrektywy i proponuje wszelkie niezbędne zmiany.

Państwa członkowskie przesyłają Komisji wszelkie informacje przydatne dla sporządzenia sprawozdania do dnia 20 lipca 2016 r.

Po przedstawieniu pierwszego sprawozdania Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie w sprawie stosowania niniejszej dyrektywy co najmniej co pięć lat.

Artykuł 31
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania art. 1–12, 14–28 i 30 oraz załącznika I w terminie do dnia 20 lipca 2015 r. Niezwłocznie przekazują one Komisji tekst tych przepisów.

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Przepisy te zawierają także wskazanie, że w istniejących przepisach ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odniesienia do dyrektyw uchylonych niniejszą dyrektywą należy odczytywać jako odniesienia do niniejszej dyrektywy. Metody dokonywania takiego odniesienia i formułowania takiego wskazania określane są przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 32
Uchylenie

Dyrektywa 2003/9/WE traci moc w odniesieniu do państw członkowskich związanych niniejszą dyrektywą od dnia 21 lipca 2015 r., bez uszczerbku dla zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminów przeniesienia do prawa krajowego dyrektywy określonej w załączniku II część B.

Odesłania do dyrektywy 2003/9/WE odczytuje się jako odesłania do niniejszej dyrektywy zgodnie z tabelą korelacji w załączniku III.

Artykuł 33
Wejście w życie i rozpoczęcie stosowania

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Art. 13 oraz 29 stosuje się od dnia 21 lipca 2015 r.

Artykuł 34
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.
Sporządzono w Brukseli dnia 26 czerwca 2013 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

M. Schulz
Przewodniczący

W imieniu Rady

A. Shatter
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

Formularz sprawozdawczy służący do przekazywania informacji przez państwa członkowskie zgodnie z art. 28 ust. 2

Po upływie terminu, o którym mowa w art. 28 ust. 2, informacje, które mają być przekazywane przez państwa członkowskie, są przekazywane Komisji ponownie w przypadku istotnej zmiany w prawie krajowym lub praktyce krajowej powodującej dezaktualizację przekazanych informacji.

1. Na podstawie art. 2 lit. k) oraz art. 22, proszę objaśnić poszczególne etapy identyfikacji osób o szczególnych potrzebach w zakresie przyjmowania, z uwzględnieniem momentu, w którym procedura ta jest uruchamiana i jej skutków w zakresie uwzględniania takich potrzeb, w szczególności w odniesieniu do małoletnich bez opieki, ofiar tortur, zgwałcenia lub innych lub innych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej, jak również ofiar handlu ludźmi.

2. Proszę podać kompletne informacje na temat rodzaju, nazwy i formatu dokumentów przewidzianych w art. 6.

3. W nawiązaniu do art. 15 proszę podać zakres, w jakim dostęp do rynku pracy dla osób ubiegających się o azyl jest związany ze szczególnymi warunkami oraz szczegółowo opisać takie ograniczenia.

4. W nawiązaniu do art. 2 lit. g) proszę szczegółowo przedstawić formy świadczeń materialnych w ramach przyjmowania (tj. jakie świadczenia materialne w ramach przyjmowania są udostępniane w formie rzeczowej, pieniężnej, w talonach lub w kombinacji tych form) i podać wysokość dziennej diety wypłacanej wnioskodawcom.

5. W stosownych przypadkach, w nawiązaniu do art. 17 ust. 5 proszę przestawić punkty odniesienia stosowane w prawie krajowym lub praktyce krajowej do ustalenia poziomu pomocy finansowej udzielanej wnioskodawcom. W przypadku traktowania wnioskodawców w mniej korzystny sposób niż własnych obywateli proszę przedstawić powody takiej sytuacji.

ZAŁĄCZNIK II

CZĘŚĆ A
Uchylona dyrektywa
(określona w art. 32)
Dyrektywa Rady 2003/9/WE | (Dz.U. L 31 z 6.2.2003, s. 18) |

CZĘŚĆ B
Termin transpozycji do prawa krajowego
(o którym mowa w art. 32)

Dyrektywa	Termin transpozycji
2003/9/WE	6 lutego 2005 r.

ZAŁĄCZNIK III
TABELA KORELACJI

Dyrektywa 2003/9/WE	Niniejsza dyrektywa
art. 1	art. 1
art. 2, część wprowadzająca	art. 2, część wprowadzająca
art. 2 lit. a)	—
art. 2 lit. b)	—
—	art. 2 lit. a)
art. 2 lit. c)	art. 2 lit. b)
art. 2 lit. d), część wprowadzająca	art. 2 lit. c), część wprowadzająca
art. 2 lit. d) ppkt (i)	art. 2 lit. c) tiret pierwsze
art. 2 lit. d) ppkt (ii)	art. 2 lit. c) ppkt (i) tiret drugie
—	art. 2 lit. c) ppkt (i) tiret trzecie
art. 2 lit. e), f) i g)	—
—	art. 2 lit. d)
art. 2 lit. h)	art. 2 lit. e)
art. 2 lit. i)	art. 2 lit. f)
art. 2 lit. j)	art. 2 lit. g)
art. 2 lit. k)	art. 2 lit. h)

art. 2 lit. l)	art. 2 lit. i)
—	art. 2 lit. j)
—	art. 2 lit. k)
art. 3	art. 3
art. 4	art. 4
art. 5	art. 5
art. 6 ust. 1–5	art. 6 ust. 1–5
—	art. 6 ust. 6
art. 7 ust. 1 i 2	art. 7 ust. 1 i 2
art. 7 ust. 3	—
art. 7 ust. 4–6	art. 7 ust. 3–5
—	art. 8
—	art. 9
—	art. 10
—	art. 11
art. 8	art. 12
art. 9	art. 13
art. 10 ust. 1	art. 14 ust. 1
art. 10 ust. 2	art. 14 ust. 2 akapit pierwszy
—	art. 14 ust. 2 akapit drugi
art. 10 ust. 3	art. 14 ust. 3
art. 11 ust. 1	—
—	art. 15 ust. 1
art. 11 ust. 2	art. 15 ust. 2
art. 11 ust. 3	art. 15 ust. 3
art. 11 ust. 4	—
art. 12	art. 16
art. 13 ust. 1–4	art. 17 ust. 1–4
art. 13 ust. 5	—
—	art. 17 ust. 5
art. 14 ust. 1	art. 18 ust. 1

art. 14 ust. 2 akapit pierwszy, część wprowadzająca, lit. a) i b)	art. 18 ust. 2, część wprowadzająca, lit. a) i b)
art. 14 ust. 7	art. 18 ust. 2 lit. c)
—	art. 18 ust. 3
art. 14 ust. 2 akapit drugi	art. 18 ust. 4
art. 14 ust. 3	—
—	art. 18 ust. 5
art. 14 ust. 4	art. 18 ust. 6
art. 14 ust. 5	art. 18 ust. 7
art. 14 ust. 6	art. 18 ust. 8
art. 14 ust. 8 akapit pierwszy, część wprowadzająca, tiret pierwsze	art. 18 ust. 9 akapit pierwszy, część wprowadzająca, lit. a)
art. 14 ust. 8 akapit pierwszy, tiret drugie	—
art. 14 ust. 8 akapit pierwszy, tiret trzecie	art. 18 ust. 9 akapit pierwszy, lit. b)
art. 14 ust. 8 akapit pierwszy, tiret czwarte	—
art. 14 ust. 8 akapit drugi	art. 18 ust. 9 akapit drugi
art. 15	art. 19
art. 16 ust. 1, część wprowadzająca	art. 20 ust. 1, część wprowadzająca
art. 16 ust. 1 lit. a) akapit pierwszy, tiret pierwsze, drugie i trzecie	art. 20 ust. 1, akapit pierwszy, lit. a), b) i c)
art. 16 ust. 1 lit. a) akapit drugi	art. 20 ust. 1 akapit drugi
art. 16 ust. 1 lit. b)	—
art. 16 ust. 2	—
—	art. 20 ust. 2 i 3
art. 16 ust. 3–5	art. 20 ust. 4–6
art. 17 ust. 1	art. 21
art. 17 ust. 2	—
—	art. 22
art. 18 ust. 1	art. 23 ust. 1
—	art. 23 ust. 2 i 3
art. 18 ust. 2	art. 23 ust. 4
To be inserted	art. 23 ust. 5

art. 19	art. 24
art. 20	art. 25 ust. 1
—	art. 25 ust. 2
art. 21 ust. 1	art. 26 ust. 1
—	art. 26 ust. 2–5
art. 21 ust. 2	art. 26 ust. 6
art. 22	—
—	art. 27
art. 23	art. 28 ust. 1
—	art. 28 ust. 2
art. 24	art. 29
art. 25	art. 30
art. 26	art. 31
—	art. 32
art. 27	art. 33, akapit pierwszy
—	art. 33, akapit drugi
art. 28	art. 34
—	Załącznik I
—	Załącznik II
—	Załącznik III

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej z dnia 26 czerwca 2013 r. (Dz.Urz. UE L Nr 180, s. 60)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 78 ust. 2 lit. d),

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

po konsultacji z Komitetem Regionów,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Do dyrektywy Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich należy wprowadzić szereg istotnych zmian[3]. W celu zapewnienia jasności dyrektywa ta powinna zostać przekształcona.

(2) Wspólna polityka azylowa, w tym wspólny europejski system azylowy, jest integralnym elementem wytyczonego przez Unię Europejską celu, polegającego na stopniowym ustanawianiu przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości otwartej dla tych, którzy, zmuszeni przez okoliczności, poszukują zgodnie z prawem ochrony w Unii. Polityka ta powinna podlegać zasadzie solidarności i sprawiedliwego podzia-

1 Dz.U. C 24 z 28.1.2012, s. 79.

2 Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 6 kwietnia 2011 r. (Dz.U. C 296 E z 2.10.2012, s 184) oraz stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 6 czerwca 2013 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym). Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 10 czerwca 2013 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

3 Dz.U. L 326 z 13.12.2005, s. 13.

łu odpowiedzialności między państwami członkowskimi, w tym również na płaszczyźnie finansowej.

(3) Na specjalnym posiedzeniu w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. Rada Europejska uzgodniła podjęcie wysiłków mających na celu ustanowienie wspólnego europejskiego systemu azylowego, opartego na pełnym i integralnym stosowaniu Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 r., zmienionej protokołem nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 r. („konwencja genewska"), potwierdzając w ten sposób zasadę non-refoulement i zapewniając, aby nikt nie był odsyłany tam, gdzie narażony jest na prześladowania.

(4) W konkluzjach z Tampere przewidziano, że w niedługim terminie wspólny europejski system azylowy powinien objąć wspólne normy w zakresie sprawiedliwych i skutecznych procedur azylowych w państwach członkowskich, a w dłuższym terminie przepisy unijne prowadzące do wspólnej procedury azylowej w Unii.

(5) Pierwsza faza tworzenia wspólnego europejskiego systemu azylowego zakończyła się wraz z przyjęciem stosownych aktów prawnych przewidzianych w traktatach, w tym dyrektywy 2005/85/WE, która była pierwszym środkiem w zakresie procedur azylowych.

(6) Na posiedzeniu w dniu 4 listopada 2004 r. Rada Europejska przyjęła program haski, w którym określono cele, jakie należy zrealizować w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w latach 2005-2010. W tym kontekście w programie haskim wezwano Komisję Europejską do zakończenia oceny aktów prawnych przyjętych w ramach tej pierwszej fazy oraz do przedłożenia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie aktów i środków, które mają zostać przyjęte w ramach drugiej fazy. Zgodnie z programem haskim, stworzenie wspólnego europejskiego systemu azylowego służy realizacji celu zakładającego ustanowienie wspólnej procedury azylowej oraz jednolitego statusu obowiązujących w całej Unii.

(7) W Europejskim pakcie o migracji i azylu przyjętym w dniu 16 października 2008 r. Rada Europejska odnotowała znaczne różnice, jakie utrzymują się między poszczególnymi państwami członkowskimi w zakresie udzielania ochrony oraz wezwała do podjęcia nowych inicjatyw, w tym do przedłożenia wniosku dotyczącego ustanowienia jednolitej procedury azylowej obejmującej wspólne gwarancje, aby dopełnić proces ustanawiania wspólnego europejskiego systemu azylowego przewidzianego w programie haskim.

(8) Na posiedzeniu w dniach 10–11 grudnia 2009 r. Rada Europejska przyjęła program sztokholmski powtarzający zobowiązanie do stworzenia do 2012 r. wspólnej przestrzeni ochrony i solidarności, której podstawę stanowić będą wspólna procedura azylowa i jednolity status osób, którym przyznano ochronę międzynarodową; system opierać się miał na wysokich normach ochrony oraz sprawiedliwych i skutecznych procedurach. Program sztokholmski potwierdził, że osobom potrzebującym ochrony międzynarodowej musi zostać zapewniony dostęp do bezpiecznych i skutecznych, z prawnego punktu widzenia, procedur azylowych. Zgodnie z programem sztokholmskim osoby składające wniosek o ochronę międzynarodową, niezależnie od państwa członkowskiego, w którym wniosek ten jest złożony, powinny być jednakowo traktowane pod względem rozwiązań proceduralnych i określania statusu. Celem jest, aby podobne sprawy były podobnie traktowane i kończyły się takim samym wynikiem.

(9) Należy zmobilizować zasoby Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców oraz Europejskiego Urzędu Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO) w celu zapewnienia odpowiedniego wsparcia wysiłków państw członkowskich w zakresie wdrożenia norm określonych w drugiej fazie tworzenia wspólnego europejskiego systemu azylowego, w szczególności tych państw członkowskich, których systemy azylowe poddawane są szczególnej i nieproporcjonalnej presji, zwłaszcza ze względu na ich położenie geograficzne lub sytuację demograficzną.

(10) Wdrażając niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie powinny uwzględniać stosowne wytyczne opracowane przez EASO.

(11) W celu zapewnienia kompleksowej i skutecznej oceny potrzeby uzyskania ochrony międzynarodowej przez wnioskodawców w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony[4], unijne ramy procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej powinny opierać się na koncepcji jednolitej procedury.

(12) Głównym celem niniejszej dyrektywy jest dalszy rozwój norm dotyczących procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej w państwach członkowskich z myślą o ustanowieniu wspólnej procedury azylowej w Unii.

4 Dz.U. L 337 z 20.12.2011, s. 9.

(13) Zbliżenie przepisów dotyczących procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej powinno pomóc w ograniczeniu wtórnego przepływu wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową między państwami członkowskimi w przypadkach, w których tego rodzaju przepływ byłby spowodowany różnicami w ramach prawnych oraz w stworzeniu równoważnych warunków stosowania dyrektywy 2011/95/UE w państwach członkowskich.

(14) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość wprowadzenia lub utrzymania korzystniejszych przepisów wobec obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców, którzy poszukują ochrony międzynarodowej w państwie członkowskim, w przypadku gdy przyjmuje się, że taki wniosek złożyła osoba, która potrzebuje ochrony międzynarodowej w rozumieniu dyrektywy 2011/95/UE.

(15) W odniesieniu do traktowania osób objętych zakresem niniejszej dyrektywy, państwa członkowskie związane są zobowiązaniami wynikającymi z aktów prawa międzynarodowego, których są stronami.

(16) Istotne jest, aby decyzje w sprawie wszystkich wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej podejmowane były na podstawie faktów oraz, w pierwszej instancji, przez organy, których personel posiada odpowiednią wiedzę lub przeszedł niezbędne szkolenie w dziedzinie ochrony międzynarodowej.

(17) Aby zapewnić obiektywizm i bezstronność w rozpatrywaniu wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz w podejmowaniu decyzji, niezbędne jest, aby specjaliści wykonujący zadania w ramach procedur przewidzianych w niniejszej dyrektywie wykonywali swoje zadania z należytym poszanowaniem mających zastosowanie zasad deontologicznych.

(18) Podejmowanie decyzji w sprawie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w najkrótszym możliwym terminie leży w interesie zarówno państw członkowskich, jak i wnioskodawców, bez uszczerbku dla odpowiedniego i kompletnego rozpatrywania wniosku.

(19) Aby w niektórych przypadkach skrócić całkowity czas trwania procedury, państwa członkowskie powinny mieć możliwość, zależnie od potrzeb krajowych, priorytetowego traktowania dowolnego wniosku, rozpatrując go w pierwszej kolejności, przed innymi wnioskami złożonymi wcześniej, nie odstępując od mających zwykle zastosowanie terminów, zasad i gwarancji.

(20) W dokładnie określonych okolicznościach, w przypadku gdy wniosek najprawdopodobniej okaże się nieuzasadniony lub gdy występują poważne obawy związane z bezpieczeństwem narodowym lub porządkiem publicznym, państwa członkowskie powinny mieć możliwość przyspieszenia procedury rozpatrywania wniosku, w szczególności poprzez wprowadzenie krótszych, lecz rozsądnych, terminów przeprowadzania niektórych etapów procedury, bez uszczerbku dla odpowiedniego i kompletnego rozpatrywania wniosku oraz dla skutecznego dostępu wnioskodawcy do podstawowych zasad i gwarancji przewidzianych w niniejszej dyrektywie.

(21) O ile wnioskodawca jest w stanie przedstawić ważną przyczynę, brak dokumentów przy wjeździe lub użycie fałszywych dokumentów nie powinny same w sobie powodować automatycznego wszczęcia procedury granicznej lub procedury prowadzonej w trybie przyśpieszonym.

(22) W interesie zarówno państw członkowskich, jak i wnioskodawców leży także zapewnienie prawidłowego uznania potrzeby ochrony międzynarodowej już na poziomie pierwszej instancji. W tym celu należy bezpłatnie udzielać wnioskodawcom informacji prawnych i proceduralnych na poziomie pierwszej instancji, uwzględniając przy tym ich szczególną sytuację. Udzielanie takich informacji powinno między innymi umożliwić wnioskodawcom lepsze zrozumienie procedury, pomagając im w ten sposób w wywiązywaniu się ze stosownych obowiązków. Wymaganie od państw członkowskich dostarczenia takich informacji jedynie za pośrednictwem prawników posiadających uprwanienia do wykonywania zawodu adwokata lub radcy prawnego stanowiłoby nadmierne obciążenie. Państwa członkowskie powinny zatem mieć możliwość wykorzystywania najodpowiedniejszych sposobów dostarczania takich informacji, na przykład za pośrednictwem organizacji pozarządowych, specjalistów z organów publicznych lub wyspecjalizowanych służb państwowych.

(23) W postępowaniach odwoławczych, z zastrzeżeniem pewnych warunków, wnioskodawcom należy zapewnić bezpłatną pomoc prawną i reprezentację ze strony osób uprawnionych do takich czynności na mocy prawa krajowego. Ponadto, na wszystkich etapach postępowania, wnioskodawcy powinni mieć prawo do konsultowania się, na swój własny koszt, z doradcą lub zastępcą prawnym, dopuszczonymi lub uprawnionymi do takiej działalności na mocy prawa krajowego.

(24) Pojęcie porządku publicznego może obejmować między innymi skazanie za popełnienie poważnego przestępstwa.

(25) W interesie prawidłowego uznania osób potrzebujących ochrony za uchodźców w rozumieniu art. 1 konwencji genewskiej lub za osoby kwalifikujące się do objęcia ich ochroną uzupełniającą, każdy wnioskodawca powinien mieć skuteczny dostęp do procedur, możliwość współpracy i właściwego komunikowania się z właściwymi organami w celu przedstawienia istotnych okoliczności faktycznych swojej sprawy oraz wystarczające gwarancje proceduralne w celu prowadzenia swojej sprawy na wszystkich etapach procedury. Ponadto procedura rozpatrywania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej powinna zasadniczo zapewniać wnioskodawcy przynajmniej prawo pobytu do czasu wydania decyzji przez organ rozstrzygający, dostęp do usług tłumacza w celu przedstawienia swojej sprawy w przypadku przesłuchania przez organy, możliwość kontaktowania się z przedstawicielem Wysokiego Komisarza Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) oraz z organizacjami zapewniającymi osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową pomoc lub doradztwo, prawo do odpowiedniego powiadomienia o decyzji oraz o jej faktycznym i prawnym uzasadnieniu; możliwość konsultowania się z doradcą lub zastępcą prawnym; prawo do uzyskania informacji o swojej sytuacji prawnej w decydujących momentach procedury w języku, który rozumie lub co do którego można zasadnie przyjąć, że zostanie przez niego zrozumiany, jak również – w przypadku decyzji odmownej – prawo do skutecznego środka zaskarżenia do sądu.

(26) W celu zapewnienia skutecznego dostępu do procedury rozpatrywania wniosku, urzędnicy, którzy jako pierwsi mają kontakt z osobami ubiegającymi się o ochronę międzynarodową, w szczególności funkcjonariusze zajmujący się ochroną granic lądowych lub morskich lub dokonujący odpraw granicznych, powinni otrzymać stosowne informacje oraz niezbędne przeszkolenie w zakresie rozpoznawania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej i postępowania z tymi wnioskami, w należyty sposób obejmujące między innymi stosowne wytyczne przygotowane przez EASO. Powinni oni być zdolni do udzielenia obywatelom państw trzecich lub bezpaństwowcom przebywającym na terytorium państw członkowskich, w tym na granicy, na wodach terytorialnych lub w strefach tranzytowych, i występującym z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej, stosownych informacji na temat miejsca i trybu składania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej. W przypadku gdy osoby te znajdują się na wodach terytorialnych państwa członkowskiego, powinny zostać przetransportowane na ląd, gdzie ich wnioski powinny zostać rozpatrzone zgodnie z niniejszą dyrektywą.

(27) Ze względu na to, że obywatele państw trzecich lub bezpaństwowcy, którzy wyrazili chęć wystąpienia o udzielenie ochrony międzynarodowej, są wnioskodawcami ubiegającymi się o ochronę międzynarodową, powinni oni wywiązywać się

z obowiązków i korzystać z praw zgodnie z niniejszą dyrektywą oraz dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową[5]. W tym celu państwa członkowskie powinny jak najszybciej zarejestrować fakt, że osoby te są wnioskodawcami ubiegającymi się o ochronę międzynarodową.

(28) Aby ułatwić dostęp do procedury rozpatrywania wniosku na przejściach granicznych i w ośrodkach zatrzymań, należy udostępnić informacje o możliwości ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej. Podstawowa komunikacja niezbędna do tego, aby umożliwić właściwym organom zrozumienie, czy dana osoba deklaruje chęć ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej powinna być zapewniona za pośrednictwem tłumaczy.

(29) Niektórzy wnioskodawcy mogą potrzebować szczególnych gwarancji proceduralnych, między innymi ze względu na swój wiek, płeć, orientację seksualną, tożsamość płciową, niepełnosprawność, poważne choroby, zaburzenia umysłowe lub skutki tortur, zgwałcenia lub innych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej. Państwa członkowskie powinny starać się zidentyfikować wnioskodawców potrzebujących szczególnych gwarancji proceduralnych, zanim zostanie podjęta decyzja w pierwszej instancji. Wnioskodawcom tym należy zapewnić odpowiednie wsparcie, w tym dać wystarczająco dużo czasu, w celu stworzenia warunków niezbędnych do zapewnienia im skutecznego dostępu do procedur oraz do przedstawienia elementów potrzebnych do uzasadnienia ich wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

(30) W przypadku gdy wnioskodawcy potrzebującemu szczególnych gwarancji proceduralnych nie można zapewnić odpowiedniego wsparcia w ramach procedury granicznej lub procedury prowadzonej w trybie przyspieszonym, wnioskodawca taki powinien zostać zwolniony z takich procedur. Potrzeba szczególnych gwarancji proceduralnych o charakterze, który mógłby uniemożliwić stosowanie procedury granicznej lub procedury prowadzonej w trybie przyspieszonym powinna także oznaczać zapewnienie wnioskodawcy dodatkowych gwarancji w przypadkach, gdy jego odwołanie nie wywołuje automatycznie skutku zawieszającego, z myślą o nadaniu skuteczności środkowi zaskarżenia w szczególnej sytuacji tego wnioskodawcy.

(31) Krajowe środki dotyczące identyfikowania oraz dokumentowania symptomów i oznak tortur oraz innych poważnych aktów przemocy fizycznej lub psychicznej, w tym ak-

5 Zob. s. 96 niniejszego Dziennika Urzędowego.

tów przemocy seksualnej, w procedurach objętych zakresem niniejszej dyrektywy mogą opierać się między innymi na Podręczniku skutecznego dochodzenia i dokumentacji w sprawach dotyczących stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania (protokół istambulski).

(32) W celu zapewnienia równości materialnej między wnioskodawcami kobietami i wnioskodawcami mężczyznami, w procedurach rozpatrywania wniosku należy uwzględnić aspekty związane z płcią. W szczególności przesłuchania należy zorganizować w taki sposób, aby zarówno wnioskodawcy kobiety, jak i wnioskodawcy mężczyźni mogli opisać swoje przeżycia w sprawach związanych z prześladowaniem ze względu na płeć. W procedurach opartych na koncepcji bezpiecznego kraju trzeciego, koncepcji bezpiecznego kraju pochodzenia lub pojęciu kolejnego wniosku należy odpowiednio uwzględnić złożoność zgłoszeń zawiarających aspekty związane z płcią.

(33) Stosując niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie powinny w pierwszym rzędzie dążyć do najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej („Karta") oraz konwencją Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z 1989 r. Dokonując oceny najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, państwa członkowskie powinny w szczególności należycie uwzględnić dobrostan i rozwój społeczny małoletniego, w tym również jego środowisko.

(34) Procedury rozpatrywania potrzeby uzyskania ochrony międzynarodowej powinny umożliwiać właściwym organom skrupulatne rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej.

(35) W przypadku gdy w ramach rozpatrywania wniosku dokonuje się przeszukania wnioskodawcy, powinno ono być przeprowadzane przez osobę tej samej płci. Powinno to pozostawać bez uszczerbku dla przeszukiwania przeprowadzanego ze względów bezpieczeństwa na podstawie prawa krajowego.

(36) W przypadku gdy wnioskodawca występuje z kolejnym wnioskiem, nie przedstawiając nowych dowodów lub argumentów, zobowiązywanie państwa członkowskiego do przeprowadzenia nowej pełnej procedury rozpatrywania wniosku stanowiłoby niewspółmierne obciążenie. W takich przypadkach państwa członkowskie powinny mieć możliwość odrzucenia wniosku jako niedopuszczalnego zgodnie z zasadą powagi rzeczy osądzonej.

(37) W odniesieniu do udziału personelu organu innego niż organ rozstrzygający w przeprowadzaniu terminowych przesłuchań dotyczących merytorycznej treści wniosku,

pojęcie „terminowe" powinno być rozumiane stosownie do terminów przewidzianych w art. 31.

(38) Z wieloma wnioskami o udzielenie ochrony międzynarodowej występuje się na granicy lub w strefie tranzytowej państwa członkowskiego przed wydaniem decyzji w sprawie wjazdu wnioskodawcy. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość ustanowienia procedur rozpatrywania wniosku pod względem dopuszczalności i pod względem merytorycznym, które umożliwiłyby podjęcie decyzji w sprawie takich wniosków w tych miejscach w dokładnie określonych okolicznościach.

(39) Aby stwierdzić, czy w kraju pochodzenia wnioskodawcy utrzymuje się niepewna sytuacja, państwa członkowskie powinny zapewnić sobie otrzymywanie precyzyjnych i aktualnych informacji ze stosownych źródeł, takich jak Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu, UNHCR, Rada Europy oraz inne właściwe organizacje międzynarodowe. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby wszelkie przypadki przesunięcia terminu zakończenia procedury były w pełni zgodne z ich obowiązkami na mocy dyrektywy 2011/95/UE i art. 41 Karty, bez uszczerbku dla skuteczności i rzetelności procedur przewidzianych w niniejszej dyrektywie.

(40) Przy ocenie zasadności wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, kluczowym aspektem jest bezpieczeństwo wnioskodawcy w jego kraju pochodzenia. W przypadku gdy państwo trzecie może zostać uznane za bezpieczny kraj pochodzenia, państwa członkowskie powinny mieć możliwość uznania go za bezpieczne i domniemywać, że jest ono bezpieczne dla danego wnioskodawcy, chyba że przedstawi on przeciwdowody.

(41) Uwzględniając osiągnięty poziom harmonizacji w zakresie kwalifikowania obywateli państw trzecich i bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, należy ustanowić wspólne kryteria określania państw trzecich jako bezpiecznych krajów pochodzenia.

(42) Uznanie państwa trzeciego za bezpieczny kraj pochodzenia do celów niniejszej dyrektywy nie może oznaczać stwierdzenia bezwarunkowej gwarancji bezpieczeństwa dla obywateli tego państwa. Ocena decydująca o takim uznaniu, z uwagi na jej charakter, może jedynie brać pod uwagę ogólne uwarunkowania cywilne, prawne i polityczne w tym państwie oraz to, czy osoby, które w tym państwie zostaną uznane winnymi prześladowań, tortur lub nieludzkiego lub poniżającego traktowania bądź karania, w praktyce podlegają karom. Z tego powodu ważne jest, aby państwo określone jako bezpieczne dla wnioskodawcy nie mogło dłużej za takie uchodzić w przy-

padku, gdy wnioskodawca wykaże, że istnieją ważne przyczyny przemawiające za tym, że dane państwo w jego szczególnej sytuacji nie może być dłużej uznawane za bezpieczne.

(43) Państwa członkowskie powinny rozpatrzyć wszystkie wnioski pod względem merytorycznym, to jest ocenić, czy dany wnioskodawca kwalifikuje się do udzielenia mu ochrony międzynarodowej zgodnie z dyrektywą 2011/95/UE, z wyjątkiem przypadków, w których niniejsza dyrektywa stanowi inaczej, w szczególności w przypadku, gdy można zasadnie przypuszczać, że inne państwo rozpatrzyłoby wniosek lub zapewniłoby wystarczającą ochronę. W szczególności, państwa członkowskie nie powinny być zobowiązane do merytorycznej oceny wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w przypadku, gdy kraj pierwszego azylu przyznał wnioskodawcy status uchodźcy lub inną wystarczającą ochronę, a wnioskodawca będzie podlegał readmisji do tego kraju.

(44) Państwa członkowskie nie powinny być zobowiązane do merytorycznej oceny wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w przypadku, gdy można zasadnie oczekiwać, że wnioskodawca z powodu wystarczającego związku z państwem trzecim, określonego prawem krajowym, może poszukiwać ochrony w tym państwie trzecim oraz że zachodzą okoliczności wskazujące, że wnioskodawca zostanie przyjęty lub będzie podlegał readmisji do tego państwa. Państwa członkowskie powinny postępować według tej zasady jedynie w przypadku, gdy można przyjąć, że dany wnioskodawca będzie bezpieczny w danym państwie trzecim. W celu uniknięcia wtórnego przepływu wnioskodawców należy ustanowić wspólne zasady, według których państwa członkowskie uznają lub określają państwa trzecie jako bezpieczne.

(45) Ponadto, w odniesieniu do niektórych europejskich państw trzecich, w których przestrzega się szczególnie wysokich norm w zakresie praw człowieka i ochrony uchodźców, państwa członkowskie powinny mieć możliwość odstąpienia od rozpatrywania lub odstąpienia od rozpatrywania w całości wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w przypadku wnioskodawców, którzy wjechali na ich terytorium z takich europejskich państw trzecich.

(46) W przypadku gdy państwa członkowskie stosują koncepcje bezpiecznego kraju indywidualnie w każdym przypadku lub w przypadku gdy uznają kraje za bezpieczne, przyjmując w tym celu wykazy, powinny uwzględniać między innymi wytyczne i podręczniki postępowania oraz informacje o krajach pochodzenia i działania, w tym metodologię sporządzania przez EASO sprawozdania zawierającego informacje o krajach pochodzenia, o których mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady

(UE) nr 439/2010 z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Urzędu Wsparcia w dziedzinie Azylu[6], a także stosownewytyczne UNHCR.

(47) Aby ułatwić regularną wymianę informacji na temat stosowania na poziomie krajowym koncepcji bezpiecznego kraju pochodzenia, bezpiecznego kraju trzeciego i europejskiego bezpiecznego kraju trzeciego oraz przeprowadzanie przez Komisję regularnego przeglądu stosowania tych koncepcji, a także aby przygotować ewentualną dalszą harmonizację w przyszłości, państwa członkowskie powinny powiadamiać lub okresowo informować Komisję o państwach trzecich, do których stosowane są te koncepcje. Komisja powinna regularnie informować Parlament Europejski o wynikach swoich przeglądów.

(48) Aby zapewnić prawidłowe stosowanie koncepcji bezpiecznego kraju na podstawie aktualnych informacji, państwa członkowskie powinny dokonywać regularnych przeglądów sytuacji w tych krajach, uwzględniając informacje uzyskane z różnych źródeł, w tym w szczególności informacje od innych państw członkowskich, od EASO, UNHCR, Rady Europy oraz innych właściwych organizacji międzynarodowych. Kiedy państwa członkowskie dowiadują się o znaczących zmianach sytuacji w zakresie praw człowieka w kraju uznanym przez nie za bezpieczny, powinny zapewniać jak najszybsze przeprowadzenie takiego przeglądu sytuacji oraz, w razie konieczności, dokonać przeglądu uznania tego kraju za bezpieczny.

(49) W odniesieniu do cofnięcia statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej państwa członkowskie powinny zapewnić, aby osoby korzystające z ochrony międzynarodowej były należycie informowane o możliwym ponownym rozpatrzeniu ich statusu oraz miały możliwość przedstawienia swojego stanowiska zanim organy będą mogły podjąć umotywowaną decyzję o cofnięciu ich statusu.

(50) W myśl podstawowej zasady prawa unijnego od decyzji podjętych w sprawie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, decyzji dotyczących odmowy wznowienia rozpatrywania wniosku po jego umorzeniu oraz decyzji w sprawie cofnięcia statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej przysługują skuteczne środki zaskarżenia do sądu.

(51) Zgodnie z art. 72 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) niniejsza dyrektywa nie narusza wykonywania ciążących na państwach członkowskich

6 Dz.U. L 132 z 29.5.2010, s. 11.

obowiązków dotyczących utrzymania porządku publicznego oraz ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego.

(52) Przetwarzanie danych osobowych w państwach członkowskich na mocy niniejszej dyrektywy jest regulowane przepisami dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych[7].

(53) Niniejsza dyrektywa nie dotyczy przeprowadzanych między państwami członkowskimi postępowań regulowanych rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanawienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca[8].

(54) Niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie do wnioskodawców, do których zastosowanie ma rozporządzenie (UE) nr 604/2013, w uzupełnieniu do tego rozporządzenia i bez uszczerbku dla jego przepisów.

(55) Wdrażanie niniejszej dyrektywy powinno być oceniane w regularnych odstępach czasu.

(56) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, a mianowicie ustanowienie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej, nie może być osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary lub skutki niniejszej dyrektywy możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie Unii, Unia może podejmować działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE). Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

(57) Zgodnie ze wspólną deklaracją polityczną państw członkowskich i Komisji dotyczącą dokumentów wyjaśniających z dnia 28 września 2011 r.[9] państwa członkowskie zobowiązały się do dołączania, w uzasadnionych przypadkach, do powiadomienia o środkach transpozycji co najmniej jednego dokumentu wyjaśniającego związki między elementami dyrektywy a odpowiadającymi im częściami krajowych instrumentów słu-

7 Dz.U. L 281 z 23.11.1995, s. 31.

8 Zob. s. 31 niniejszego Dziennika Urzędowego.

9 Dz.U. C 369 z 17.12.2011, s. 14.

żących transpozycji. W odniesieniu do niniejszej dyrektywy ustawodawca uznaje, że przekazanie takich dokumentów jest uzasadnione.

(58) Zgodnie z art. 1, 2 oraz art. 4a ust. 1 Protokołu nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do TUE i do TFUE oraz bez uszczerbku dla art. 4 tego protokołu, Zjednoczone Królestwo i Irlandia nie uczestniczą w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie są nią związane ani jej nie stosują.

(59) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do TUE oraz do TFUE, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani jej nie stosuje.

(60) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w Karcie. Niniejsza dyrektywa zmierza w szczególności do zapewnieniu pełnego poszanowania godności ludzkiej i wspierania stosowania art. 1, 4, 18, 19, 21, 23, 24 i 47 Karty oraz musi zostać odpowiednio wdrożona.

(61) Obowiązek transpozycji niniejszej dyrektywy do prawa krajowego powinien ograniczać się do tych przepisów, które stanowią istotną zmianę w porównaniu z dyrektywą 2005/85/WE. Obowiązek transpozycji przepisów, które nie uległy zmianie, wynika z tej dyrektywy.

(62) Niniejsza dyrektywa powinna pozostawać bez uszczerbku dla obowiązków państw członkowskich dotyczących terminu transpozycji do prawa krajowego dyrektywy 2005/85/WE, określonego w załączniku II część B,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Cel

Celem niniejszej dyrektywy jest ustanowienie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej na mocy dyrektywy 2011/95/UE.

Artykuł 2
Definicje

Na użytek niniejszej dyrektywy:

a) „konwencja genewska" oznacza Konwencję z dnia 28 lipca 1951 r. dotyczącą statusu uchodźców, zmienioną protokołem nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 r.;

b) „wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej" lub „wniosek" oznacza wniosek o ochronę ze strony państwa członkowskiego, z którym występuje obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec, którego można uznać za osobę ubiegającą się o status uchodźcy lub status ochrony uzupełniającej, i który nie występuje wyraźnie o inny rodzaj ochrony, pozostający poza zakresem dyrektywy 2011/95/UE, o który można osobno wystąpić;

c) „wnioskodawca" oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który wystąpił z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej, w odniesieniu do którego nie została jeszcze podjęta ostateczna decyzja;

d) „wnioskodawca potrzebujący szczególnych gwarancji proceduralnych" oznacza wnioskodawcę, którego możliwość korzystania z praw i wywiązywania się z obowiązków przewidzianych w niniejszej dyrektywie jest ograniczona ze względu na sytuację tej osoby;

e) „ostateczna decyzja" oznacza decyzję, w której stwierdza się, czy obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi można nadać status uchodźcy lub status ochrony uzupełniającej na mocy dyrektywy 2011/95/UE, i która już nie podlega środkowi zaskarżenia w ramach rozdziału V niniejszej dyrektywy, niezależnie od tego, czy skutkiem takiego środka zaskarżenia jest zezwolenie wnioskodawcom na pozostanie w danych państwach członkowskich w oczekiwaniu na jego wynik;

f) „organ rozstrzygający" oznacza każdy organ quasi-sądowy lub administracyjny w państwie członkowskim odpowiedzialny za rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej i właściwy do podejmowania decyzji w takich sprawach w pierwszej instancji;

g) „uchodźca" oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, spełniającego wymogi art. 2 lit. d) dyrektywy 2011/95/UE;

h) „osoba kwalifikująca się do objęcia jej ochroną uzupełniającą" oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który spełnia wymogi art. 2 lit. f) dyrektywy 2011/95/UE;

i) „ochrona międzynarodowa" oznacza status uchodźcy lub status ochrony uzupełniającej określone w lit. j) i k);

j) „status uchodźcy" oznacza uznanie przez państwo członkowskie obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca za uchodźcę;

k) „status ochrony uzupełniającej" oznacza uznanie przez państwo członkowskie obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca za osobę kwalifikującą się do objęcia jej ochroną uzupełniającą;
l) „małoletni" oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który nie ukończył 18 lat;
m) „małoletni bez opieki" oznacza małoletniego bez opieki określonego w art. 2 lit. l) dyrektywy 2011/95/UE;
n) „przedstawiciel" oznacza osobę lub organizację wyznaczoną przez właściwe organy w celu udzielenia pomocy małoletniemu bez opieki i reprezentowania go w procedurach przewidzianych w niniejszej dyrektywie z myślą o zapewnieniu najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka oraz dokonywania w jego imieniu czynności prawnych w razie potrzeby. W przypadku gdy przedstawicielem wyznaczona została organizacja, wskazuje ona osobę odpowiedzialną za wykonywanie obowiązków przedstawiciela w stosunku do małoletniego bez opieki, zgodnie z niniejszą dyrektywą;
o) „cofnięcie statusu ochrony międzynarodowej" oznacza podjętą przez właściwy organ decyzję w sprawie cofnięcia, pozbawienia lub odmowy przedłużenia danej osobie statusu uchodźcy lub statusu ochrony uzupełniającej zgodnie z dyrektywą 2011/95/UE;
p) „pozostawać w państwie członkowskim" oznacza pozostawać na terytorium, w tym na granicy lub w strefach tranzytowych państwa członkowskiego, w którym wystąpiono z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej lub w którym wniosek jest rozpatrywany;
q) „kolejny wniosek" oznacza następny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, z którym występuje się po tym, jak ostateczna decyzja w odniesieniu do poprzedniego wniosku została podjęta, w tym w przypadkach, gdy wnioskodawca wyraźnie wycofał swój wniosek oraz w przypadkach, gdy organ rozstrzygający odrzucił wniosek w następstwie dorozumianego wycofania wniosku zgodnie z art. 28 ust. 1.

Artykuł 3
Zakres stosowania

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do wszystkich wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, z którymi wystąpiono na terytorium, w tym na granicy, na wodach terytorialnych lub w strefach tranzytowych państw członkowskich, oraz do cofania ochrony międzynarodowej.

2. Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do wniosków o azyl dyplomatyczny lub terytorialny złożonych w przedstawicielstwach państw członkowskich.

3. Państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o stosowaniu niniejszej dyrektywy w procedurach rozstrzygania wniosków o wszelkie rodzaje ochrony pozostające poza zakresem dyrektywy 2011/95/UE.

Artykuł 4
Organy odpowiedzialne

1. Państwa członkowskie wyznaczają dla wszystkich procedur organ rozstrzygający, który będzie odpowiedzialny za odpowiednie rozpatrywanie wniosków zgodnie z niniejszą dyrektywą. Państwa członkowskie zapewniają, aby organ ten dysponował odpowiednimi środkami, w tym wystarczającą liczbą wykwalifikowanych pracowników, aby mógł wypełniać swoje zadania zgodnie z niniejszą dyrektywą.

2. Państwa członkowskie mogą postanowić, że organ, inny niż organ, o którym mowa w ust. 1, jest odpowiedzialny za:

a) rozpatrywanie spraw zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 604/2013; oraz

b) przyznawanie lub odmowę pozwolenia na wjazd w ramach procedury przewidzianej w art. 43, z zastrzeżeniem warunków określonych w tym artykule i na podstawie uzasadnionej opinii organu rozstrzygającego.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby personel organu rozstrzygającego, o którym mowa w ust. 1, został odpowiednio przeszkolony. W tym celu państwa członkowskie zapewniają stosowne szkolenia, które obejmują elementy wymienione w art. 6 ust. 4 lit. a)-e) rozporządzenia (UE) nr 439/2010. Państwa członkowskie uwzględniają także stosowne szkolenia stworzone i rozwijane przez Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO). Osoby przesłuchujące wnioskodawców zgodnie z niniejszą dyrektywą muszą także uzyskać ogólną wiedzę o problemach, które mogłyby negatywnie wpłynąć na zdolność wnioskodawców do udziału w przesłuchaniu, na przykład o oznakach, że wnioskodawca mógł być w przeszłości poddawany torturom.

4. W przypadku wyznaczenia organu zgodnie z ust. 2, państwa członkowskie zapewniają, aby personel tego organu posiadał odpowiednią wiedzę lub przeszedł niezbędne szkolenie, tak aby mógł wypełniać swoje obowiązki, wdrażając niniejszą dyrektywę.

5. Wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej, z którymi wystąpiono w państwie członkowskim do organów innego państwa członkowskiego prowadzącego tam kontrolę graniczną lub imigracyjną rozpatrywane są przez państwo członkowskie, na którego terytorium wystąpiono z wnioskiem.

Artykuł 5
Korzystniejsze przepisy

Państwa członkowskie mogą wprowadzić lub utrzymać korzystniejsze normy dotyczące procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej, o ile normy te są zgodne z niniejszą dyrektywą.

ROZDZIAŁ II
PODSTAWOWE ZASADY I GWARANCJE

Artykuł 6
Dostęp do procedury

1. Gdy osoba występuje z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej do organu, który zgodnie z prawem krajowym jest właściwy do rejestrowania takich wniosków, rejestracja odbywa się nie później niż trzy dni robocze po wystąpieniu z takim wnioskiem.

Jeżeli wystąpiono z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej do innych organów mogących przyjmować takie wnioski, ale nie są właściwe do ich rejestrowania zgodnie z prawem krajowym, państwa członkowskie zapewniają dokonanie rejestracji nie później niż sześć dni roboczych po wystąpieniu z takim wnioskiem.

Państwa członkowskie zapewniają uzyskanie stosownych informacji przez te inne organy mogące przyjmować wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej, takie jak policja, straż graniczna, urzędy imigracyjne i personel ośrodków zatrzymań, a także przeszkolenie personelu tych organów na niezbędnym poziomie, odpowiednim do wykonywanych zadań i pełnionych funkcji, a także przekazanie temu personelowi instrukcji dotyczących informowania wnioskodawców o miejscu i sposobie składania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoba, która wystąpiła z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej, miała rzeczywistą możliwość jak najszybszego złożenia wniosku. W przypadku gdy wnioskodawca nie składa swojego wniosku, państwa członkowskie mogą stosować odpowiednio art. 28.

3. Bez uszczerbku dla ust. 2 państwa członkowskie mogą wymagać, aby wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej były składane osobiście lub w wyznaczonym miejscu.

4. Niezależnie od ust. 3 wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej uznaje się za złożony w momencie, gdy formularz przedłożony przez wnioskodawcę lub – w przypadku gdy przewiduje to prawo krajowe – urzędowe sprawozdanie dotrą do właściwych organów danych państw członkowskich.

5. W przypadku gdy z wnioskami o udzielenie ochrony międzynarodowej występuje jednocześnie duża liczba obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców i praktycznie bardzo utrudnia to przestrzeganie terminu określonego w ust. 1, państwa członkowskie mogą postanowić o przedłużeniu tego terminu do 10 dni roboczych.

Artykuł 7
Wnioski w imieniu osób pozostających na utrzymaniu lub małoletnich

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby każda osoba dorosła posiadająca zdolność do czynności prawnych miała prawo wystąpienia we własnym imieniu z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej.

2. Państwa członkowskie mogą przewidzieć możliwość wystąpienia przez wnioskodawcę z wnioskiem w imieniu osób pozostających na jego utrzymaniu. W takich przypadkach państwa członkowskie zapewniają, aby osoby dorosłe pozostające na utrzymaniu wnioskodawcy wyraziły zgodę na złożenie wniosku w ich imieniu, a w przeciwnym razie miały możliwość wystąpienia z wnioskiem we własnym imieniu.

Zgoda jest wymagana w momencie składania wniosku lub najpóźniej w momencie przeprowadzania przesłuchania osoby dorosłej pozostającej na utrzymaniu wnioskodawcy. Każda pozostająca na utrzymaniu osoba dorosła, przed zwróceniem się do niej o zgodę, jest informowana na osobności o odnośnych konsekwencjach proceduralnych złożenia wniosku w swoim imieniu oraz o przysługującym jej prawie do wystąpienia z odrębnym wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby małoletni miał prawo do wystąpienia z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej w swoim imieniu, jeśli posiada zdolność do czynności prawnych w postępowaniach zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego, albo za pośrednictwem swoich rodziców lub innych dorosłych członków rodziny lub osoby dorosłej odpowiedzialnej za niego zgodnie z prawem lub praktyką danego państwa członkowskiego, albo za pośrednictwem swojego przedstawiciela.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby właściwe organy, o których mowa w art. 10 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich[10] miały prawo do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w imieniu małoletniego bez opieki jeżeli, na podstawie indywidualnej oceny jego sytuacji osobistej, organy te są zdania, że małoletni może potrzebować ochrony na mocy dyrektywy 2011/95/UE.

5. Państwa członkowskie mogą określić w ustawodawstwie krajowym:
   a) przypadki, w których małoletni może wystąpić z wnioskiem we własnym imieniu;
   b) przypadki, w których wniosek małoletniego bez opieki musi zostać złożony przez przedstawiciela, zgodnie z art. 25 ust. 1 lit. a);
   c) przypadki, w których złożenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej jest uznawane jednocześnie za złożenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej dla każdego małoletniego niepozostającego w związku małżeńskim.

10 Dz.U. L 348 z 24.12.2008, s. 98.

Artykuł 8
Informowanie i doradztwo w ośrodkach zatrzymań i na przejściach granicznych

1. W przypadku gdy istnieją powody, aby przypuszczać, że obywatele państw trzecich lub bezpaństwowcy przetrzymywani w ośrodkach zatrzymań lub obecni na przejściach granicznych, w tym w strefach tranzytowych, na granicach zewnętrznych mogą chcieć wystąpić z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej, państwa członkowskie przekazują im informacje o możliwości wystąpienia z takim wnioskiem. W takich ośrodkach i na takich przejściach granicznych państwa członkowskie zapewniają możliwość skorzystania z pomocy tłumaczy w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne do ułatwienia dostępu do procedury azylowej.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby organizacje i osoby świadczące pomoc i doradztwo wnioskodawcom miały rzeczywisty dostęp do wnioskodawców obecnych na przejściach granicznych, w tym do stref tranzytowych, na granicach zewnętrznych. Państwa członkowskie mogą ustanowić przepisy dotyczące obecności takich organizacji i osób na tych przejściach granicznych, a w szczególności postanowić, że dostęp uzależniony jest od zawarcia porozumienia z właściwymi organami państw członkowskich. Dostęp ten ograniczyć można jedynie w przypadku, gdy na mocy prawa krajowego jest to obiektywnie konieczne ze względów bezpieczeństwa, porządku publicznego lub administracyjnego zarządzania danymi przejściami granicznymi, pod warunkiem że dostęp nie zostanie tym samym drastycznie ograniczony lub uniemożliwiony.

Artykuł 9
Prawo do pozostawania w państwie członkowskim do czasu rozpatrzenia wniosku

1. Wnioskodawcom zezwala się na pozostawanie w państwie członkowskim, wyłącznie na potrzeby procedury, do czasu podjęcia przez organ rozstrzygający decyzji zgodnie z procedurami obowiązującymi w pierwszej instancji określonymi w rozdziale III. To prawo do pozostawania nie oznacza uprawnienia do otrzymania zezwolenia na pobyt.

2. Państwa członkowskie mogą uczynić wyjątek jedynie w przypadku, gdy osoba występuje z kolejnym wnioskiem, o którym mowa w art. 41, lub gdy wydadzą one tę osobę lub dokonają jej ekstradycji, odpowiednio, do innego państwa członkowskiego na mocy obowiązków wynikających z europejskiego nakazu aresztowania[11] lub z innych przyczyn, bądź do państwa trzeciego lub do międzynarodowych sądów lub trybunałów karnych. 3. Państwo członkowskie może dokonać ekstradycji wnioskodawcy do państwa trzeciego zgodnie z ust. 2 wyłącznie w przypadku, gdy właściwe organy upewniły się, że decyzja o ekstradycji nie doprowadzi bez-

11 Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. L 190 z 18.7.2002, s. 1).

pośrednio lub pośrednio do odesłania w pogwałceniu zobowiązań międzynarodowych i unijnych tego państwa członkowskiego.

Artykuł 10
Wymogi dotyczące rozpatrywania wniosków

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej nie były ani odrzucane, ani pozostawiane bez rozpatrzenia wyłącznie z powodu niewystąpienia z nimi w najkrótszym możliwym terminie.

2. Rozpatrując wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej, organ rozstrzygający ustala najpierw, czy wnioskodawców można zakwalifikować jako uchodźców, a jeśli nie, czy wnioskodawcy kwalifikują się do objęcia ich ochroną uzupełniającą.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby decyzje organu rozstrzygającego w sprawie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej były podejmowane po odpowiednim rozpatrzeniu. W tym celu państwa członkowskie zapewniają, aby:

a) wnioski były rozpatrywane, a decyzje podejmowane indywidualnie, obiektywnie i bezstronnie;

b) uzyskiwane były precyzyjne i aktualne informacje z różnych źródeł, takich jak EASO oraz UNHCR i właściwe organizacje międzynarodowe zajmujące się prawami człowieka, na temat ogólnej sytuacji panującej w krajach pochodzenia wnioskodawców o oraz, w razie potrzeby, w państwach, przez które przejeżdżali oni tranzytem, oraz aby takie informacje były udostępniane personelowi odpowiedzialnemu za rozpatrywanie wniosków i podejmowanie decyzji;

c) personel rozpatrujący wnioski i podejmujący decyzje znał stosowne normy mające zastosowanie w dziedzinie prawa azylowego i uchodźczego;

d) personel rozpatrujący wnioski i podejmujący decyzje miał, w razie potrzeby, możliwość konsultacji z ekspertami na temat konkretnych zagadnień, takich jak kwestie medyczne, kulturowe, religijne oraz związane z dziećmi i płcią.

4. Poprzez organ rozstrzygający lub poprzez wnioskodawcę, lub w inny sposób, organy, o których mowa w rozdziale V, mają dostęp do ogólnych informacji, o których mowa w ust. 3 lit. b), niezbędnych do wypełniania ich zadań.

5. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące tłumaczenia dokumentów mających znaczenie dla rozpatrywania wniosków.

Artykuł 11
Wymogi dotyczące podejmowania decyzji przez organ rozstrzygający

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby decyzje w sprawie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej były wydawane na piśmie.

2. Państwa członkowskie zapewniają również, aby w przypadku odrzucenia wniosku o nadanie statusu uchodźcy lub udzielenie ochrony międzynarodowej decyzja zawierała pisemne uzasadnienie faktyczne i prawne oraz informację o trybie odwołania się od decyzji odmownej.

Państwa członkowskie nie muszą podawać pisemnej informacji na temat trybu odwołania od decyzji odmownej w treści decyzji w przypadku, gdy wnioskodawca otrzymał taką informację na wcześniejszym etapie na piśmie lub poprzez dostępne mu media elektroniczne.

3. Do celów art. 7 ust. 2 oraz w każdym przypadku, gdy wniosek oparty jest na tych samych podstawach, państwa członkowskie mogą podjąć jedną decyzję odnoszącą się do wszystkich osób pozostających na utrzymaniu wnioskodawcy, chyba że prowadziłoby to do ujawnienia szczególnej sytuacji wnioskodawcy, co mogłoby zagrozić jego interesom, w szczególności w sprawach związanych z prześladowaniem ze względu na płeć, orientację seksualną, tożsamość płciową lub wiek. W takich sprawach wydaje się osobną decyzję dotyczącą danej osoby.

Artykuł 12
Gwarancje dla wnioskodawców

1. W odniesieniu do procedur przewidzianych w rozdziale III, państwa członkowskie zapewniają, aby wszystkim wnioskodawcom udzielano następujących gwarancji:

a) są oni informowani w języku, który rozumieją lub co do którego można zasadnie przyjąć, że zostanie przez nich zrozumiany, o procedurze, której należy się poddać, oraz o swoich prawach i obowiązkach w trakcie tej procedury, jak również potencjalnych skutkach niewywiązywania się z tych obowiązków i braku współpracy z organami. Są oni informowani o terminach, o przysługujących im środkach służących spełnieniu obowiązku przedstawienia elementów, o których mowa w art. 4 dyrektywy 2011/95/UE, jak również o konsekwencjach wyraźnego lub dorozumianego wycofania wniosku. Informacje te są udzielane w terminie umożliwiającym im skorzystanie z praw zagwarantowanych niniejszą dyrektywą i wywiązanie się z obowiązków opisanych w art. 13;

b) w razie potrzeby mogą oni skorzystać z pomocy tłumacza w celu przedłożenia swojej sprawy właściwym organom. Państwa członkowskie uznają za konieczne zapewnienie takiej pomocy przynajmniej w przypadku, gdy wnioskodawca ma być poddany przesłuchaniu, o którym mowa w art. 14–17 i 34, a bez takiej pomocy nie można zapewnić odpowiedniej komunikacji. W takim przypadku oraz w innych przypadkach, gdy właściwe organy wzywają wnioskodawcę, koszty takiej pomocy są pokrywane ze środków publicznych;

c) nie odmawia się im możliwości kontaktu z UNHCR lub jakąkolwiek inną organizacją świadczącą pomoc prawną lub inne doradztwo wnioskodawcom zgodnie z prawem krajowym danego państwa członkowskiego;

d) mają oni, a także, w stosownych przypadkach, ich doradcy lub zastępcy prawni zgodnie z art. 23 ust. 1 dostęp do informacji, o których mowa w art. 10 ust. 3 lit. b), oraz do informacji przekazywanych przez ekspertów, o których mowa w art. 10 ust. 3 lit. d), w przypadku gdy organ rozstrzygający uwzględnił te informacje przy podejmowaniu decyzji w sprawie ich wniosku;
e) otrzymują oni w rozsądnym terminie zawiadomienie o decyzji organu rozstrzygającego w sprawie ich wniosku. Jeżeli doradca lub zastępca prawny jest prawnym przedstawicielem wnioskodawcy, państwa członkowskie mogą powiadomić go o swojej decyzji zamiast powiadamiać wnioskodawcę;
f) są oni informowani o wyniku decyzji organu rozstrzygającego w języku, który rozumieją lub co do którego można zasadnie przyjąć, że zostanie przez nich zrozumiany, w przypadku gdy nie korzystają z pomocy lub nie są reprezentowani przez doradcę lub zastępcę prawnego. Udzielone informacje obejmują informację o trybie odwołania od decyzji odmownej zgodnie z art. 11 ust. 2.

2. W odniesieniu do procedur przewidzianych w rozdziale V, państwa członkowskie zapewniają, aby wszyscy wnioskodawcy o korzystali z gwarancji równoważnych gwarancjom, o których mowa w ust. 1 lit. b)–e).

Artykuł 13
Obowiązki wnioskodawców

1. Państwa członkowskie nakładają na wnioskodawców obowiązek współpracy z właściwymi organami w celu ustalenia ich tożsamości oraz innych elementów, o których mowa w art. 4 ust. 2 dyrektywy 2011/95/UE. Państwa członkowskie mogą nałożyć na wnioskodawców inne obowiązki w zakresie współpracy z właściwymi organami, o ile obowiązki takie są konieczne dla rozpatrzenia wniosku.

2. Państwa członkowskie mogą postanowić w szczególności, że:
a) wnioskodawcy są zobowiązani do kontaktowania się z właściwymi organami lub do osobistego stawiennictwa przed nimi, niezwłocznie albo w wyznaczonych terminach;
b) wnioskodawcy muszą przekazać posiadane przez nich dokumenty mające znaczenie dla rozpatrzenia wniosku, takie jak swoje paszporty;
c) wnioskodawcy są zobowiązani do informowania właściwych organów o swoim aktualnym miejscu pobytu lub adresie zamieszkania oraz o wszelkich zmianach w tym zakresie w najkrótszym możliwym terminie. Państwa członkowskie mogą postanowić, że wnioskodawca musi przyjmować wszelką korespondencję odpowiednio w ostatnim wskazanym miejscu pobytu lub pod ostatnim wskazanym adresem zamieszkania;
d) właściwe organy mogą przeszukiwać wnioskodawcę oraz przedmioty, które nosi przy sobie. Bez uszczerbku dla wszelkich przeszukań przeprowadzanych ze względów bezpieczeństwa, przeszukanie osoby wnioskodawcy na mocy niniejszej dyrektywy

zostaje przeprowadzone przez osobę tej samej płci, z pełnym poszanowaniem zasad godności ludzkiej oraz integralności fizycznej i psychicznej;

e) właściwe organy mogą wykonywać fotografie wnioskodawcy; oraz

f) właściwe organy mogą utrwalać treść ustnych wypowiedzi wnioskodawcy, pod warunkiem że został on o tym uprzednio poinformowany.

Artykuł 14
Przesłuchanie

1. Zanim organ rozstrzygający podejmie decyzję, wnioskodawcy o przysługuje możliwość stawienia się na przesłuchanie w sprawie jego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, które prowadzi osoba właściwa na mocy prawa krajowego do prowadzenia tego rodzaju przesłuchań. Przesłuchanie dotyczące merytorycznej treści wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej przeprowadzane jest przez personel organu rozstrzygającego. Niniejszy akapit pozostaje bez uszczerbku dla art. 42 ust. 2 lit. b).

W przypadku gdy z wnioskami o udzielenie ochrony międzynarodowej występuje jednocześnie duża liczba obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców i praktycznie uniemożliwia to organowi rozstrzygającemu terminowe przeprowadzanie przesłuchań dotyczących merytorycznej treści każdego wniosku, państwa członkowskie mogą postanowić, że personel innego organu będzie czasowo zaangażowany w przeprowadzanie tych przesłuchań. W takich przypadkach personel takiego innego organu przechodzi uprzednio stosowne szkolenie, które obejmuje elementy wymienione w art. 6 ust. 4 lit. a)–e) rozporządzenia (UE) nr 439/2010. Osoby prowadzące przesłuchania wnioskodawców zgodnie z niniejszą dyrektywą uzyskują także ogólną wiedzę o problemach, które mogłyby negatywnie wpłynąć na zdolność wnioskodawców do udziału w przesłuchaniu, na przykład o oznakach, że wnioskodawca mógł być w przeszłości poddawany torturom.

W przypadku gdy osoba złożyła wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w imieniu osób pozostających na jej utrzymaniu, każdej osobie dorosłej pozostającej na utrzymaniu zapewnia się możliwość stawienia się na przesłuchanie.

Państwa członkowskie mogą określić w ustawodawstwie krajowym przypadki, w których możliwość stawienia się na przesłuchanie przysługuje małoletniemu.

2. Odstąpienie od przesłuchania dotyczącego merytorycznej treści wniosku możliwe jest w przypadkach, gdy:

a) organ rozstrzygający jest w stanie podjąć pozytywną decyzję w odniesieniu do nadania statusu uchodźcy na podstawie dostępnych dowodów; lub

b) organ rozstrzygający uważa, że wnioskodawca nie jest zdolny do uczestnictwa lub nie jest w stanie uczestniczyć w przesłuchaniu z powodu utrzymujących się okoliczności, na które nie ma on wpływu. W przypadku wątpliwości, organ rozstrzygający konsultuje się z lekarzem w celu ustalenia, czy okoliczności sprawiające, że wnioskodawca

nie jest zdolny do uczestnictwa lub nie jest w stanie uczestniczyć w przesłuchaniu, mają charakter przejściowy czy trwały.

W przypadku gdy nie przeprowadza się przesłuchania zgodnie z lit. b) lub, w stosownych przypadkach, przesłuchania osoby pozostającej na utrzymaniu wnioskodawcy, podejmuje się rozsądne wysiłki w celu pozwolenia wnioskodawcy lub osobie pozostającej na utrzymaniu, na przedłożenie dalszych informacji.

3. Brak przesłuchania zgodnie z niniejszym artykułem nie stanowi przeszkody dla podjęcia przez organ rozstrzygający decyzji w sprawie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

4. Brak przesłuchania zgodnie z ust. 2 lit. b) nie wpływa negatywnie na decyzję organu rozstrzygającego.

5. Niezależnie od art. 28 ust. 1 państwa członkowskie, podejmując decyzję w sprawie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, mogą uwzględnić niestawiennictwo wnioskodawcy na przesłuchanie, chyba że miał on uzasadnione powody takiego niestawiennictwa.

Artykuł 15
Wymogi dotyczące przesłuchania

1. Przesłuchanie odbywa się co do zasady bez obecności członków rodziny, chyba że organ rozstrzygający uważa obecność innych członków rodziny za konieczną dla odpowiedniego rozpatrzenia wniosku

2. Przesłuchanie odbywa się w warunkach zapewniających odpowiedni stopień poufności.

3. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie kroki w celu zapewnienia, aby przesłuchania prowadzone były w warunkach, które pozwalają wnioskodawcom na wyczerpujące przedstawienie powodów złożenia wniosku. W tym celu państwa członkowskie:

a) zapewniają, aby osoba prowadząca przesłuchanie posiadała kompetencje pozwalające uwzględnić osobiste i ogólne okoliczności towarzyszące złożeniu wniosku, w tym pochodzenie kulturowe, płeć, orientację seksualną, tożsamość płciową lub szczególne potrzeby wnioskodawcy;

b) w każdym możliwym przypadku, jeśli wnioskodawca wystąpi z taką prośbą, zapewniają przesłuchanie go przez osobę tej samej płci, chyba że organ rozstrzygający ma powody, aby uważać, że podstawą takiej prośby nie są trudności po stronie wnioskodawcy dotyczące przedstawienia wyczerpującego uzasadnienia jego wniosku;

c) wyznaczają tłumacza, który jest w stanie zapewnić odpowiednią komunikację pomiędzy wnioskodawcą a osobą prowadzącą przesłuchanie. Komunikacja taka odbywa się w języku preferowanym przez wnioskodawcę, chyba że jest inny język, który wnioskodawca rozumie oraz w którym jest w stanie jasno się komunikować. W każdym możliwym przypadku państwa członkowskie zapewniają usługi tłumacza tej samej płci, jeśli wnioskodawca wystąpi z taką prośbą, chyba że organ rozstrzygający ma po-

wody, by uważać, że podstawą takiej prośby nie są trudności po stronie wnioskodawcy dotyczące przedstawienia wyczerpującego uzasadnienia jego wniosku;

d) zapewniają, aby osoba prowadząca przesłuchanie dotyczące zasadniczej treści wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej nie nosiła munduru wojskowego ani policyjnego;

e) zapewniają, aby przesłuchania małoletnich były prowadzone w sposób uwzględniający potrzeby dzieci.

4. Państwa członkowskie mogą ustanowić przepisy dotyczące obecności osób trzecich w trakcie przesłuchania.

Artykuł 16
Zakres przesłuchania

Prowadząc przesłuchanie dotyczące merytorycznej treści wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, organ rozstrzygający zapewnia, aby wnioskodawcy zapewniono odpowiednią możliwość jak najpełniejszego przedstawienia elementów niezbędnych do uzasadnienia wniosku, zgodnie z art. 4 dyrektywy 2011/95/UE. Obejmuje to możliwość złożenia wyjaśnień dotyczących ewentualnych brakujących elementów lub niespójności bądź sprzeczności w oświadczeniach wnioskodawcy.

Artykuł 17
Protokół i zapis przesłuchania

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby z każdego przesłuchania sporządzany był szczegółowy i oparty na faktach protokół zawierające wszystkie istotne elementy albo stenogram.

2. Państwa członkowskie mogą postanowić o audio lub audiowizualnym zapisie przesłuchania. W przypadku takiego zapisu państwa członkowskie zapewniają, aby zapis lub jego stenogram był dostępny wraz z aktami wnioskodawcy.

3. Państwa członkowskie zapewniają wnioskodawcy możliwość przedstawienia uwag lub wyjaśnień, ustnie lub pisemnie, dotyczących błędów w tłumaczeniu lub interpretacji w tekście protokołu lub stenogramu na końcu przesłuchania lub w określonym terminie, zanim organ rozstrzygający podejmie decyzję. W tym celu państwa członkowskie zapewniają, aby wnioskodawca został w pełni poinformowany o treści protokołu lub o istotnych elementach stenogramu, w razie potrzeby przy pomocy tłumacza. Państwa członkowskie zwracają się wtedy do wnioskodawcy o potwierdzenie, że treść protokołu lub stenogram poprawnie oddają treść przesłuchania.

W przypadku gdy przesłuchanie jest rejestrowane zgodnie z ust. 2 i jeżeli jego zapis jest dopuszczalny jako dowód w postępowaniach odwoławczych, o których mowa w rozdziale V, państwa członkowskie nie muszą zwracać się do wnioskodawcy o potwierdzenie, że treść

protokołu lub stenogram poprawnie oddają treść przesłuchania. Bez uszczerbku dla art. 16, w przypadku gdy państwa członkowskie zapewniają zarówno stenogram, jak i zapis przesłuchania, nie muszą one zezwolić wnioskodawcy na przedstawienie uwag lub wyjaśnień do stenogramu.

4. W przypadku gdy wnioskodawca odmawia potwierdzenia, że treść protokołu lub stenogram poprawnie oddają treść przesłuchania, powody tej odmowy wpisuje się do akt wnioskodawcy.

Taka odmowa nie uniemożliwia organowi rozstrzygającemu podjęcia decyzji w sprawie wniosku.

5. Przed podjęciem decyzji przez organ rozstrzygający wnioskodawcy lub ich doradcy lub zastępcy prawni określeni w art. 23 mają dostęp do protokołu lub stenogramu oraz, w stosownych przypadkach, zapisu.

W przypadku gdy państwa członkowskie przewidują zarówno stenogram, jak i zapis przesłuchania, nie muszą zapewniać dostępu do zapisu w postępowaniach w pierwszej instancji, o których mowa w rozdziale III. W takich przypadkach zapewniają dostęp do zapisu w postępowaniach odwoławczych, o których mowa w rozdziale V.

Bez uszczerbku dla ust. 3 niniejszego artykułu w przypadku gdy wniosek jest rozpatrywany zgodnie z art. 31 ust. 8, państwa członkowskie mogą postanowić, że dostęp do protokołu lub stenogramu, a w stosownych przypadkach – do zapisu, jest przyznawany jednocześnie z podjęciem decyzji.

Artykuł 18
Badania lekarskie

1. W przypadku gdy organ rozstrzygający uzna to za mające znaczenie dla oceny wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej zgodnie z art. 4 dyrektywy 2011/95/UE, państwa członkowskie organizują, z zastrzeżeniem zgody wnioskodawcy, badanie lekarskie wnioskodawcy pod kątem oznak które mogłyby świadczyć o prześladowaniach lub poważnej krzywdzie doznanych w przeszłości. Ewentualnie państwa członkowskie mogą postanowić, że wnioskodawca sam organizuje takie badanie lekarskie.

Badania lekarskie, o których mowa w akapicie pierwszym, są przeprowadzane przez wykwalifikowany personel medyczny, a ich wyniki są w najkrótszym możliwym terminie przekazywane organowi rozstrzygającemu. Państwa członkowskie mogą wyznaczyć personel medyczny, który może przeprowadzać takie badania lekarskie. Odmowa poddania się takim badaniom ze strony wnioskodawcy nie uniemożliwia organowi rozstrzygającemu podjęcia decyzji w sprawie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Koszty badań lekarskich przeprowadzanych zgodnie z niniejszym ustępem są pokrywane ze środków publicznych.

2. Gdy nie przeprowadza się żadnych badań lekarskich zgodnie z ust. 1, państwa członkowskie informują wnioskodawców, że mogą oni z własnej inicjatywy i na własny koszt zorganizować badanie lekarskie pod kątem oznak, które mogłyby świadczyć o prześladowaniach lub poważnej krzywdzie doznanych w przeszłości.

3. Wyniki badań lekarskich, o których mowa w ust. 1 i 2, są oceniane przez organ rozstrzygający łącznie z innymi elementami wniosku.

Artykuł 19
Bezpłatne udzielanie informacji prawnych i proceduralnych w postępowaniach w pierwszej instancji

1. W postępowaniach w pierwszej instancji przewidzianych w rozdziale III państwa członkowskie zapewniają, aby informacje prawne i proceduralne były udzielane wnioskodawcom bezpłatnie na prośbę, w tym przynajmniej informacje na temat postępowania przy uwzględnieniu szczególnej sytuacji danego wnioskodawcy W przypadku decyzji odmownej w sprawie wniosku w pierwszej instancji państwa członkowskie udzielają także wnioskodawcom na prośbę informacje – obok informacji, których udziela się zgodnie z art. 11 ust. 2 i art. 12 ust. 1 lit. f) – mające na celu wyjaśnienie powodów takiej decyzji i sposobów jej zaskarżenia.

2. Bezpłatne udzielanie informacji prawnych i proceduralnych podlega warunkom określonym w art. 21

Artykuł 20
Bezpłatna pomoc i reprezentacja prawna w postępowaniach odwoławczych

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby na prośbę udzielano bezpłatnej pomocy i reprezentacji prawnej w postępowaniach odwoławczych przewidzianych w rozdziale V. Obejmuje to co najmniej przygotowanie wymaganych dokumentów proceduralnych i udział w rozprawie przed sądem pierwszej instancji w imieniu wnioskodawcy.

2. Państwa członkowskie mogą również zapewniać bezpłatną pomoc lub reprezentację prawną w postępowaniach w pierwszej instancji przewidzianych w rozdziale III. W takich przypadkach art. 19 nie ma zastosowania.

3. Państwa członkowskie mogą postanowić, że bezpłatnej pomocy i reprezentacji prawnej nie udziela się w przypadku gdy w ocenie sądu lub innego właściwego organu odwołanie wnioskodawcy nie ma realnych szans powodzenia.

W przypadku gdy decyzję o nieudzieleniu bezpłatnej pomocy i reprezentacji prawnej podejmuje zgodnie z niniejszym ustępem organ, który nie jest sądem, państwa członkowskie zapewniają, aby wnioskodawca miał prawo do skutecznego środka zaskarżenia przed sądem przeciwko tej decyzji.

Stosując przepisy niniejszego ustępu, państwa członkowskie zapewniają, aby pomoc i reprezentacja prawna nie były arbitralnie ograniczane i aby skuteczny dostęp wnioskodawcy do wymiaru sprawiedliwości nie był utrudniony.

4. Bezpłatna pomoc i reprezentacja prawna podlegają warunkom określonym w art. 21.

Artykuł 21
Warunki bezpłatnego udzielania informacji prawnych i proceduralnych oraz bezpłatnej pomocy i reprezentacji prawnej

1. Państwa członkowskie mogą postanowić, że bezpłatnych informacji prawnych i proceduralnych, o których mowa w art. 19, udzielają organizacje pozarządowe, specjaliści z organów publicznych lub wyspecjalizowane służby państwowe.

Bezpłatna pomoc i reprezentacja prawna, o których mowa w art. 20, jest udzielana przez takie osoby dopuszczone lub uprawnione na mocy prawa krajowego.

2. Państwa członkowskie mogą postanowić, że bezpłatne informacje prawne i proceduralne, o których mowa w art. 19, oraz bezpłatna pomoc i reprezentacja prawna, o których mowa w art. 20, przysługują:

a) jedynie osobom, które nie posiadają wystarczających środków; lub

b) jedynie za pomocą usług świadczonych przez doradców lub zastępców prawnych wyraźnie wyznaczonych w ustawodawstwie krajowym do pomocy lub reprezentacji wnioskodawców.

Państwa członkowskie mogą postanowić, że bezpłatna pomoc lub reprezentacja prawna, o której mowa w art. 20, przysługuje jedynie w przypadku postępowań odwoławczych zgodnie z rozdziałem V przed sądem pierwszej instancji, a nie w odniesieniu do jakichkolwiek dalszych odwołań lub wniosków o ponowne rozpoznanie, przewidzianych w prawie krajowym, w tym ponownych rozpraw lub ponownego rozpoznania odwołań.

Państwa członkowskie mogą także postanowić o nieudzielaniu bezpłatnej pomocy lub reprezentacji prawnej, o których mowa w art. 20, wnioskodawcom, którzy nie przebywają już na ich terytorium, zgodnie z art. 41 ust. 2 lit. c).

3. Państwa członkowskie mogą ustanowić przepisy dotyczące zasad wypełniania i rozpatrywania wniosków o udzielenie bezpłatnych informacji prawnych i proceduralnych na mocy art. 19 oraz bezpłatnej pomocy i reprezentacji prawnej na mocy art. 20.

4. Państwa członkowskie mogą również:

a) nałożyć ograniczenia kwotowe lub czasowe w zakresie bezpłatnego udzielania informacji prawnych i proceduralnych, o którym mowa w art. 19, oraz świadczenia bezpłatnej pomocy i reprezentacji prawnej, o których mowa w art. 20, pod warunkiem że nie ograniczają one arbitralnie dostępu do udzielania informacji prawnych i proceduralnych oraz pomocy i reprezentacji prawnej;

b) przewidzieć, że w odniesieniu do opłat i innych kosztów, w sprawach związanych z pomocą prawną, wnioskodawcy nie są traktowani korzystniej niż ich właśni obywatele.

5. Państwa członkowskie mogą wymagać całkowitego lub częściowego zwrotu wszelkich poniesionych kosztów, jeżeli i gdy sytuacja finansowa wnioskodawcy ulegnie znaczącej poprawie lub jeżeli decyzja o przyznaniu zwolnienia od kosztów została podjęta na podstawie nieprawdziwych informacji przedstawionych przez wnioskodawcę.

Artykuł 22
Prawo do pomocy i reprezentacji prawnej na wszystkich etapach postępowania

1. Wnioskodawcom zapewnia się możliwość skutecznej konsultacji na ich własny koszt, z doradcą lub zastępcą prawnym, dopuszczonym lub uprawnionym do takiej działalności na mocy prawa krajowego, w sprawach związanych z ich wnioskami o udzielenie ochrony międzynarodowej, na wszystkich etapach postępowania, w tym po wydaniu decyzji odmownej.

2. Państwa członkowskie mogą zezwolić organizacjom pozarządowym na zapewnianie wnioskodawcom pomocy lub reprezentacji prawnej w postępowaniach przewidzianych w rozdziale III i rozdziale V zgodnie z prawem krajowym.

Artykuł 23
Zakres pomocy i reprezentacji prawnej

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby doradca lub zastępca prawny dopuszczony lub uprawniony do takiej działalności na mocy prawa krajowego, i który udziela pomocy prawnej wnioskodawcy lub reprezentuje go na warunkach określonych w prawie krajowym, korzystał z dostępu do informacji zawartych w aktach wnioskodawcy, na podstawie których decyzja jest podejmowana lub zostanie podjęta zostanie.

Państwa członkowskie mogą uczynić wyjątek w przypadku, gdy ujawnienie informacji lub źródeł stanowiłoby zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego, bezpieczeństwa organizacji lub osób, które dostarczyły informacji, lub bezpieczeństwa osoby lub osób, do których odnosi się informacja, lub w przypadku, gdy mogłoby to zagrozić interesom dochodzenia związanego z rozpatrywaniem wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej przez właściwe organy państw członkowskich lub stosunkom międzynarodowym państw członkowskich. W takich przypadkach państwa członkowskie:

a) umożliwiają dostęp do takich informacji lub źródeł organom, o których mowa w rozdziale V; oraz

b) ustanawiają w prawie krajowym procedury, które gwarantują przestrzeganie praw wnioskodawcy do obrony.

W odniesieniu do lit. b) państwa członkowskie mogą w szczególności udzielić dostępu do informacji lub źródeł doradcy lub innego zastępcy prawnemu, których sprawdzono pod względem bezpieczeństwa osobowego, o ile informacje te mają znaczenie dla rozpatrzenia wniosku lub podjęcia decyzji o cofnięciu ochrony międzynarodowej;

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby doradca lub zastępca prawny, który udziela pomocy wnioskodawcy lub go reprezentuje, miał dostęp do obszarów zamkniętych, takich jak ośrodki zatrzymań lub strefy tranzytowe, w celu konsultowania się z wnioskodawcą, zgodnie z art. 10 ust. 4 oraz art. 18 ust. 2 lit. b) i c) dyrektywy 2013/33/UE.

3. Państwa członkowskie zezwalają wnioskodawcy na stawienie się na przesłuchanie wraz z doradcą lub zastępcą prawnym, dopuszczonymi lub uprawnionymi do takiej działalności na mocy prawa krajowego.

Państwa członkowskie mogą postanowić, że doradca lub zastępca prawny mogą zabrać głos tylko na końcu przesłuchania.

4. Bez uszczerbku dla niniejszego artykułu lub dla art. 25 ust. 1 lit. b) państwa członkowskie mogą ustanowić przepisy dotyczące obecności doradców lub zastępców prawnych w trakcie wszelkich przesłuchań odbywanych w ramach postępowania.

Państwa członkowskie mogą wymagać obecności wnioskodawcy na przesłuchaniu, nawet jeżeli jest on reprezentowany na warunkach określonych prawem krajowym przez doradcę lub zastępcę prawnego, oraz mogą wymagać, aby wnioskodawca osobiście odpowiadał na zadawane pytania.

Bez uszczerbku dla art. 25 ust. 1 lit. b) nieobecność doradcy lub zastępcy prawnego nie uniemożliwia właściwemu organowi przeprowadzenia przesłuchania wnioskodawcy.

Artykuł 24
Wnioskodawcy potrzebujący szczególnych gwarancji proceduralnych

1. Państwa członkowskie oceniają, w rozsądnym terminie po złożeniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, czy wnioskodawca jest wnioskodawcą potrzebującym szczególnych gwarancji proceduralnych.

2. Ocena, o której mowa w ust. 1, może zostać włączona do istniejących procedur krajowych lub do oceny, o której mowa w art. 22 dyrektywy 2013/33/UE, i nie musi mieć formy procedury administracyjnej.

3. Państwa członkowskie zapewniają udzielenie wnioskodawcom, w przypadku gdy zidentyfikowano ich jako wnioskodawców potrzebujących szczególnych gwarancji proceduralnych, odpowiedniego wsparcia, aby umożliwić im korzystanie z praw i wywiązywanie się z obowiązków przewidzianych w niniejszej dyrektywie w trakcie całej procedury azylowej.

W przypadku gdy takie odpowiednie wsparcie nie może zostać udzielone w ramach procedur, o których mowa w art. 31 ust. 8 i art. 43, w szczególności gdy państwa członkowskie uważają, że wnioskodawca potrzebuje szczególnych gwarancji proceduralnych w związku

z torturami, zgwałceniem lub innymi poważnymi formami przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej, państwa członkowskie nie stosują art. 31 ust. 8 i art. 43 lub przestają je stosować. W przypadku gdy państwa członkowskie stosują art. 46 ust. 6 wobec wnioskodawców, do których nie można stosować art. 31 ust. 8 i art. 43 zgodnie z niniejszym akapitem, państwa członkowskie zapewniają co najmniej gwarancje przewidziane w art. 46 ust. 7.

4. Państwa członkowskie zapewniają, bez konieczności ponownego wszczynania procedury, zaspokojenie szczególnych potrzeb proceduralnych zgodnie z niniejszą dyrektywą w przypadku gdy takie potrzeby ujawnią się na późniejszym etapie procedury.

Artykuł 25
Gwarancje dla małoletnich bez opieki

1. W odniesieniu do wszystkich procedur przewidzianych w niniejszej dyrektywie oraz bez uszczerbku dla art. 14-17 państwa członkowskie:

a) podejmują środki w najkrótszym możliwym terminie w celu zapewnienia, aby przedstawiciel reprezentował małoletniego bez opieki i udzielał mu pomocy, aby mógł on korzystać z praw i dopełnić obowiązków przewidzianych w niniejszej dyrektywie. Małoletni bez opieki zostaje niezwłocznie poinformowany o wyznaczeniu przedstawiciela. Przedstawiciel wykonuje swoje obowiązki zgodnie z zasadą najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka i posiada niezbędną wiedzę w tym zakresie. Zmiana osoby działającej jako przedstawiciel następuje tylko w razie konieczności. Organizacje lub osoby, których interesy są sprzeczne lub mogą być sprzeczne z interesami małoletniego bez opieki, nie powinny kwalifkować się do roli przedstawiciela. Przedstawicielem może być również przedstawiciel, o którym mowa w dyrektywie 2013/33/UE;

b) zapewniają, aby przedstawiciel małoletniego bez opieki miał możliwość poinformowania go o znaczeniu i możliwych skutkach przesłuchania oraz, w stosownych przypadkach, o sposobie przygotowania się do przesłuchania. Państwa członkowskie zapewniają obecność przedstawiciela bądź doradcy lub zastępcy prawnego dopuszczonych lub uprawnionych do takiej działalności na mocy prawa krajowego podczas przesłuchania oraz możliwość zadawania pytań lub zgłaszania uwag w ramach określonych przez osobę prowadzącą przesłuchanie.

Państwa członkowskie mogą wymagać obecności małoletniego bez opieki na przesłuchaniu, nawet jeżeli obecny jest jego przedstawiciel.

2. Państwa członkowskie mogą odstąpić od od wyznaczenia przedstawiciela w przypadkach, gdy małoletni bez opieki według wszelkiego prawdopodobieństwa osiągnie wiek 18 lat przed wydaniem decyzji w pierwszej instancji.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby:

a) w przypadku gdy małoletni bez opieki uczestniczy w przesłuchaniu dotyczącym jego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, o którym mowa w art. 14–17 i 34,

przesłuchanie to było prowadzone przez osobę posiadającą niezbędną wiedzę o szczególnych potrzebach małoletnich;

b) decyzje organu rozstrzygającego wniosek małoletniego bez opieki były przygotowywane przez urzędnika posiadającego niezbędną wiedzę o szczególnych potrzebach małoletnich.

4. Małoletnim bez opieki oraz ich przedstawicielom udziela się bezpłatnie informacji prawnych i proceduralnych, o których mowa w art. 19, także w przypadku procedur cofnięcia ochrony międzynarodowej przewidzianych w rozdziale IV.

5. Państwa członkowskie mogą przeprowadzać w ramach rozpatrywania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej badania lekarskie mające na celu ustalenie wieku małoletnich bez opieki w przypadku, gdy na podstawie ogólnych oświadczeń lub innych stosownych oznak, państwa członkowskie mają wątpliwości co do wieku wnioskodawcy. Jednakże jeśli państwa członkowskie nadal mają takie wątpliwości po badaniach lekarskich, przyjmują, że wnioskodawca jest małoletni.

Wszelkie badania lekarskie przeprowadzane są z pełnym poszanowaniem godności jednostki, są jak najmniej inwazyjne i przeprowadzane przez wykwalifikowany personel medyczny, tak aby możliwe było uzyskanie jak najbardziej rzetelnego wyniku.

W przypadku przeprowadzania badań lekarskich państwa członkowskie zapewniają, aby:

a) małoletni bez opieki zostali poinformowani przed rozpatrzeniem ich wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz w języku, który rozumieją, lub co do którego można zasadnie przyjąć, że zostanie przez nich zrozumiany, o możliwości ustalenia ich wieku w drodze badania lekarskiego. Obejmuje to informację na temat sposobu przeprowadzenia badania i ewentualnych konsekwencjach wyniku badania lekarskiego dla rozpatrzenia wniosku o ochronę międzynarodową, jak również konsekwencjach odmowy przez małoletniego bez opieki poddania się badaniu lekarskiemu;

b) małoletni bez opieki lub ich przedstawiciele wyrazili zgodę na przeprowadzenie badania lekarskiego w celu ustalenia wieku danych małoletnich;

c) decyzja o odrzuceniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego przez małoletniego bez opieki, który odmówił poddania się badaniu lekarskiemu, nie była oparta wyłącznie na fakcie tej odmowy.

Odmowa przez małoletniego bez opieki poddania się badaniu lekarskiemu nie uniemożliwia organowi rozstrzygającemu podjęcia decyzji w sprawie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

6. Wdrażając niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie dążą w pierwszym rzędzie do najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka.

W przypadku gdy państwa członkowskie w trakcie procedury azylowej zidentyfikują daną osobę jako małoletniego bez opieki, mogą:

a) zastosować lub nadal stosować art. 31 ust. 8, tylko jeśli:

(i) wnioskodawca pochodzi z kraju, który spełnia kryteria bezpiecznego kraju pochodzenia w rozumieniu niniejszej dyrektywy; lub

(ii) wnioskodawca wystąpił z kolejnym wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej, który nie jest niedopuszczalny zgodnie z art. 40 ust. 5; lub

(iii) wnioskodawca może z poważnych przyczyn być uznany za zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego państwa członkowskiego, lub wnioskodawca został przymusowo wydalony z poważnych względów bezpieczeństwa publicznego lub porządku publicznego zgodnie z prawem krajowym;

b) zastosować lub nadal stosować art. 43, zgodnie z art. 8-11 dyrektywy 2013/33/UE, tylko jeśli:

(i) wnioskodawca pochodzi z kraju, który spełnia kryteria bezpiecznego kraju pochodzenia w rozumieniu niniejszej dyrektywy; lub

(ii) wnioskodawca wystąpił z kolejnym wnioskiem; lub

(iii) wnioskodawca może z poważnych przyczyn być uznany za zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego państwa członkowskiego, lub wnioskodawca został przymusowo wydalony z poważnych względów bezpieczeństwa publicznego lub porządku publicznego zgodnie z prawem krajowym; lub

(iv) istnieją uzasadnione powody, aby uznać że kraj, który nie jest państwem członkowskim, jest bezpiecznym krajem trzecim dla wnioskodawcy, zgodnie z art. 38; lub

(v) wnioskodawca wprowadził organy w błąd, przedstawiając fałszywe dokumenty; lub

(vi) działając w złej wierze, wnioskodawca zniszczył dokument tożsamości lub dokument podróży, które pomogłyby ustalić jego tożsamość lub obywatelstwo, lub pozbył się tych dokumentów.

Państwa członkowskie mogą stosować ppkt (v) i (vi) jedynie w indywidualnych przypadkach, gdy istnieją poważne podstawy, by uważać, że wnioskodawca próbuje ukryć istotne elementy, które prawdopodobnie doprowadziłyby do wydania decyzji odmownej, oraz pod warunkiem że wnioskodawcy udostępniono wszystkie możliwości, z uwzględnieniem szczególnych potrzeb proceduralnych małoletnich bez opieki, przedstawienia ważnej przyczyny działań, o których mowa w ppkt (v) i (vi), w tym w drodze konsultacji z jego przedstawicielem;

c) uznać wniosek za niedopuszczalny zgodnie z art. 33 ust. 2 lit. c), jeżeli kraj, który nie jest państwem członkowskim, uważa się za bezpieczny kraj trzeci dla wnioskodawcy, zgodnie z art. 38, pod warunkiem że służy to najlepszemu zabezpieczeniu interesów małoletniego;

d) zastosować procedurę, o której mowa w art. 20 ust. 3, w przypadku gdy przedstawiciel małoletniego ma uprawnienia do wykonywania zawodu adwokata lub radcy prawnego zgodnie z prawem krajowym.

Bez uszczerbku dla art. 41, stosując artykuł 46 ust. 6 do małoletnich bez opieki, państwa członkowskie zapewniają co najmniej gwarancje przewidziane w art. 46 ust. 7 we wszystkich przypadkach.

Artykuł 26
Zatrzymanie

1. Państwa członkowskie nie zatrzymują żadnej osoby wyłącznie na podstawie faktu, że jest ona wnioskodawcą. Podstawy i warunki zatrzymania oraz gwarancje dostępne dla zatrzymanych wnioskodawców muszą być zgodne z dyrektywą 2013/33/UE.

2. W przypadku gdy wnioskodawca zostanie zatrzymany, państwa członkowskie zapewniają możliwość szybkiej kontroli sądowej zgodnie z dyrektywą 2013/33/UE.

Artykuł 27
Postępowanie w przypadku wycofania wniosku

1. Jeżeli państwa członkowskie przewidują możliwość wyraźnego wycofania wniosku na mocy prawa krajowego, kiedy wnioskodawca wyraźnie wycofa swój wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, państwa członkowskie zapewniają, aby organ rozstrzygający podjął decyzję o umorzeniu postępowania albo o odrzuceniu wniosku.

2. Państwa członkowskie mogą również postanowić, że organ rozstrzygający może zdecydować o umorzeniu postępowania bez podejmowania decyzji. W takim przypadku państwa członkowskie zapewniają, aby organ rozstrzygający zamieścił odpowiednią informację w aktach wnioskodawcy.

Artykuł 28
Procedura w przypadku dorozumianego wycofania lub zaprzestania popierania wniosku

1. Gdy istnieją zasadne powody, aby uważać, że wnioskodawca wycofał wniosek lub zaprzestał jego popierania, państwa członkowskie zapewniają, aby organ rozstrzygający podjął decyzję o umorzeniu postępowania albo, pod warunkiem że organ rozstrzygający uzna wniosek za bezzasadny po odpowiednim rozpatrzeniu jego treści merytorycznej zgodnie z art. 4 dyrektywy 2011/95/UE, decyzję o odrzuceniu wniosku.

Państwa członkowskie mogą przyjąć domniemanie, że wnioskodawca w sposób dorozumiany wycofał wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej lub zaprzestał jego popierania w szczególności, kiedy upewniono się, że:

a) nie odpowiedział on na żądania dostarczenia informacji mających znaczenie z punktu widzenia wniosku w rozumieniu art. 4 dyrektywy 2011/95/UE lub nie stawił się na przesłuchanie, o którym mowa w art. 14–17 niniejszej dyrektywy, chyba że wnioskodawca wykaże w rozsądnym terminie, że to zaniechanie było spowodowane okolicznościami, na które nie miał wpływu;

b) zbiegł z miejsca, w którym zamieszkiwał lub był przetrzymywany lub opuścił takie miejsce bez zezwolenia, nie kontaktując się z właściwym organem w rozsądnym terminie, lub nie wywiązał się w rozsądnym terminie z obowiązku zgłaszania się lub innych obowiązków kontaktowania się, chyba że wnioskodawca wykaże, że było to spowodowane okolicznościami, na które nie miał wpływu.

Państwa członkowskie mogą ustanowić terminy lub wytyczne do celów wdrażania tych przepisów.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby wnioskodawca, który zgłosi się ponownie do właściwego organu po podjęciu decyzji o umorzeniu postępowania, o której mowa w ust., miał prawo do wystąpienia o ponowne otwarcie sprawy lub do wystąpienia z nowym wnioskiem, który nie podlega procedurze, o której mowa w art. 40 i 41.

Państwa członkowskie mogą ustanowić termin wynoszący co najmniej dziewięć miesięcy, po upływie którego niemożliwe jest ponowne otwarcie sprawy wnioskodawcy, a nowy wniosek może być traktowany jak kolejny wniosek i podlegać procedurze, o której mowa w art. 40 i 41. Państwa członkowskie mogą postanowić, że sprawa wnioskodawcy może zostać ponownie otwarta tylko raz.

Państwa członkowskie zapewniają, aby taka osoba nie została wydalona z naruszeniem zasady non-refoulement.

Państwa członkowskie mogą zezwolić organowi rozstrzygającemu na podjęcie rozpatrywania od etapu, na którym zostało ono umorzone.

3. Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla rozporządzenia (UE) 604/2013.

Artykuł 29
Rola UNHCR

1. Państwa członkowskie zezwalają UNHCR na:

a) dostęp do wnioskodawców, w tym osób zatrzymanych, znajdujących się na granicy oraz w strefach tranzytowych;

b) dostęp do informacji na temat poszczególnych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, przebiegu postępowania oraz na temat podjętych decyzji, pod warunkiem że wyrazi na to zgodę wnioskodawca;

c) przedstawianie wszelkim właściwym organom swojej opinii, w ramach wykonania jego zadań nadzorczych na mocy art. 35 konwencji genewskiej, w odniesieniu do poszczególnych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej na każdym etapie postępowania.

2. ust. 1 stosuje się również do każdej organizacji działającej na terytorium danego państwa członkowskiego w imieniu UNHCR na podstawie umowy z tym państwem członkowskim.

Artykuł 30
Gromadzenie informacji w poszczególnych sprawach

Przy rozpatrywaniu poszczególnych spraw państwa członkowskie:

a) nie ujawniają informacji odnoszących się do poszczególnych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, ani do samego faktu wystąpienia z takim wnioskiem, domniemanemu sprawcy lub sprawcom prześladowań lub poważnych krzywd;

b) nie uzyskują jakichkolwiek informacji od domniemanego sprawcy lub sprawców prześladowania lub poważnych krzywd w sposób, który doprowadziłby do uzyskania przez takie osoby bezpośredniej informacji o fakcie wystąpienia z wnioskiem przez danego wnioskodawcę oraz zagrozić integralności fizycznej wnioskodawcy lub osób pozostających na jego utrzymaniu bądź wolności i bezpieczeństwu członków jego rodziny pozostających w kraju pochodzenia.

ROZDZIAŁ III
POSTĘPOWANIE W PIERWSZEJ INSTANCJI

Sekcja I

Artykuł 31
Procedura rozpatrywania wniosku

1. Państwa członkowskie rozpatrują wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej w drodze procedury rozpatrywania wniosku zgodnie z podstawowymi zasadami i gwarancjami określonymi w rozdziale II.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby procedura rozpatrywania wniosku została zakończona w najkrótszym możliwym terminie, bez uszczerbku dla odpowiedniego i pełnego rozpatrzenia.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby procedura rozpatrywania wniosku została zakończona w ciągu sześciu miesięcy od złożenia wniosku.

W przypadku gdy wniosek podlega procedurze określonej w rozporządzeniu (UE) 604/2013, wspomniany sześciomiesięczny okres rozpoczyna się w momencie, gdy ustalono

państwo członkowskie odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku zgodnie z tym rozporządzeniem, wnioskodawca znajduje się na terytorium tego państwa członkowskiego i zajął się nim właściwy organ.

Państwa członkowskie mogą przedłużyć sześciomiesięczny termin określony w niniejszym ustępie o nie więcej niż kolejne dziewięć miesięcy w przypadku, gdy:

a) występują złożone kwestie faktyczne lub prawne;
b) o udzielenie ochrony międzynarodowej występuje jednocześnie duża liczba obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców, i praktycznie bardzo utrudnia to zakończenie procedury w terminie sześciu miesięcy;
c) opóźnienie może być jednoznacznie przypisane niewywiązaniu się przez wnioskodawcę z obowiązków ciążących na nim na mocy art. 13.

W drodze wyjątku państwa członkowskie mogą, w należycie uzasadnionych okolicznościach, przedłużyć terminy określone w niniejszym ustępie o maksymalnie trzy miesiące, w przypadku gdy konieczne jest odpowiednie i kompletne rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

4. Bez uszczerbku dla art. 13 i 18 dyrektywy 2011/95/UE państwa członkowskie mogą przesunąć termin zakończenia procedury rozpatrywania wniosku w przypadku, gdy nie można zasadnie oczekiwać, by organ rozstrzygający podjął decyzję w terminach określonych w ust. 3 ze względu na niepewną sytuację w kraju pochodzenia, której charakter jest przypuszczalnie tymczasowy. W takim przypadku państwa członkowskie:

a) dokonują przeglądu sytuacji w tym kraju pochodzenia co najmniej raz na sześć miesięcy;
b) informują zainteresowanych wnioskodawców w rozsądnym terminie o powodach przesunięcia terminu;
c) informują Komisję w rozsądnym terminie o przesunięcia terminu zakończenia procedur w odniesieniu do tego kraju pochodzenia.

5. W każdym wypadku państwa członkowskie kończą procedurę rozpatrywania wniosku w maksymalnym terminie 21 miesięcy od złożenia wniosku.

6. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku gdy decyzja nie może zostać podjęta w terminie sześciu miesięcy, zainteresowany wnioskodawca:

a) został poinformowany o opóźnieniu; oraz
b) otrzymał, na swoją prośbę, informację na temat przyczyn opóźnienia oraz terminu, w którym należy się spodziewać podjęcia decyzji w sprawie jego wniosku.

7. Państwa członkowskie mogą nadać priorytet rozpatrzeniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej zgodnie z podstawowymi zasadami i gwarancjami określonymi w rozdziale II, w szczególności:

a) w przypadku gdy wniosek wydaje się być uzasadniony;

b) w przypadku gdy wnioskodawca jest osobą szczególnej troski w rozumieniu art. 22 dyrektywy 2013/33/UE lub potrzebuje szczególnych gwarancji proceduralnych, w szczególności małoletnim bez opieki;

8. Państwa członkowskie mogą przewidzieć, że procedura rozpatrywania wniosku zgodnie z podstawowymi zasadami i gwarancjami określonymi w rozdziale II prowadzona jest w trybie przyspieszonym lub przeprowadzana na granicy lub w strefach tranzytowych zgodnie z art. 43, jeżeli:

a) wnioskodawca, składając wniosek i przedstawiając stan faktyczny, poruszył jedynie kwestie, które nie mają znaczenia dla oceny, czy można go zakwalifikować jako beneficjenta ochrony międzynarodowej na mocy dyrektywy 2011/95/UE; lub

b) wnioskodawca pochodzi z bezpiecznego kraju pochodzenia w rozumieniu niniejszej dyrektywy; lub

c) wnioskodawca wprowadził organy w błąd, przedstawiając nieprawdziwe informacje lub dokumenty bądź zatajając istotne informacje lub dokumenty dotyczące jego tożsamości lub obywatelstwa, które mogłyby mieć negatywny wpływ na decyzję; lub

d) jest prawdopodobne, że wnioskodawca w złej wierze zniszczył lub pozbył się dokumentu tożsamości lub dokumentu podróży, który pomógłby w ustaleniu jego tożsamości lub obywatelstwa; lub

e) wnioskodawca przedstawił wyraźnie niespójne i sprzeczne, wyraźnie nieprawdziwe lub ewidentnie nieprawdopodobne wyjaśnienia, które są sprzeczne z wystarczająco sprawdzonymi informacjami dotyczącymi kraju pochodzenia, czyniąc tym samym swój wniosek w sposób oczywisty nieprzekonującym w odniesieniu do tego, czy kwalifikuje się jako beneficjent ochrony międzynarodowej na mocy dyrektywy 2011/95/UE; lub

f) wnioskodawca złożył kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, który nie jest niedopuszczalny zgodnie z art. 40 ust. 5; lub

g) wnioskodawca wystąpił z wnioskiem jedynie w celu opóźnienia lub zakłócenia wykonania wcześniejszej lub mającej zostać wkrótce podjętej decyzji skutkującej jego wydaleniem; lub

h) wnioskodawca wjechał nielegalnie na terytorium państwa członkowskiego lub przedłużył nielegalnie swój pobyt oraz bez ważnego powodu nie zgłosił się do organów albo nie złożył wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w najkrótszym możliwym terminie, zważywszy na takie okoliczności jego wjazdu; lub

i) wnioskodawca odmawia wywiązania się z obowiązku poddania się pobraniu odcisków palców przewidzianego w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 603/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania odcisków palców w celu skutecznego stosowania rozporządzenia (UE) nr 604/2013 w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela kra-

ju trzeciego lub bezpaństwowca oraz w celu występowania o porównanie z danymi systemu Eurodac przez organy ścigania państw członkowskich i Europol na potrzeby ochrony porządku publicznego[12], lub

j) wnioskodawca może być z poważnych powodów uznany za zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego państwa członkowskiego, lub wnioskodawca został już wcześniej przymusowo wydalony z poważnych powodów związanych z bezpieczeństwem lub porządkiem publicznym na mocy prawa krajowego.

9. Państwa członkowskie określają terminy podjęcia decyzji w postępowaniu w pierwszej instancji zgodnie z ust. 8. Terminy te muszą być rozsądne.

Bez uszczerbku dla ust. 3–5 państwa członkowskie mogą przedłużyć te terminy, w przypadku gdy konieczne jest odpowiednie i kompletne rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Artykuł 32
Wnioski bezzasadne

1. Bez uszczerbku dla art. 27, państwa członkowskie mogą uznać wniosek o za bezzasadny jedynie w przypadku, gdy organ rozstrzygający ustalił, że wnioskodawca nie kwalifikuje się do objęcia go ochroną międzynarodową zgodnie z dyrektywą 2011/95/UE.

2. W przypadkach wniosków bezzasadnych, w których zachodzą którekolwiek z okoliczności wymienionych w art. 31 ust. 8, państwa członkowskie mogą również uznać wniosek za oczywiście bezzasadny w przypadkach określonych w ustawodawstwie krajowym.

Sekcja II

Artykuł 33

Wnioski niedopuszczalne

1. Oprócz przypadków, w których wniosek nie jest rozpatrywany zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 604/2013, od państw członkowskich nie wymaga się oceny, czy wnioskodawca kwalifikuje się do objęcia go ochroną międzynarodową zgodnie z dyrektywą 2011/95/UE, w przypadku gdy wniosek jest uznany za niedopuszczalny na mocy niniejszego artykułu.

2. Państwa członkowskie mogą uznać wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej za niedopuszczalny wyłącznie jeżeli:

a) inne państwo członkowskie udzieliło już ochrony międzynarodowej;

12 Zob. s. 1 niniejszego Dziennika Urzędowego.

b) państwo niebędące państwem członkowskim jest uznawane za kraj pierwszego azylu w odniesieniu do wnioskodawcy zgodnie z art. 35;
c) państwo niebędące państwem członkowskim jest uznawane za bezpieczny kraj trzeci w odniesieniu do wnioskodawcy zgodnie z art. 38;
d) wniosek jest kolejnym wnioskiem i nie zaistniały ani nie zostały przedstawione przez wnioskodawcę żadne nowe elementy lub oceny, czy wnioskodawca kwalifikuje się jako beneficjent ochrony międzynarodowej na mocy dyrektywy 2011/95/UE; lub
e) osoba pozostająca na utrzymaniu wnioskodawcy złożyła wniosek po tym, jak na mocy art. 7 ust. 2 wyraziła zgodę, aby jej sprawa została rozpatrzona na podstawie wniosku złożonego w jej imieniu, i nie zachodzą okoliczności faktyczne związane z sytuacją tej osoby uzasadniające odrębny wniosek.

Artykuł 34
Przepisy szczególne dotyczące przesłuchania dotyczącego dopuszczalności

1. Państwa członkowskie zezwalają wnioskodawcom na przedstawienie ich stanowiska w odniesieniu do zastosowania w ich szczególnej sytuacji przesłanek, o których mowa w art. 33, przed podjęciem przez organ rozstrzygający decyzji w sprawie dopuszczalności wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. W tym celu państwa członkowskie przeprowadzają przesłuchanie dotyczące dopuszczalności wniosku. Państwa członkowskie mogą uczynić wyjątek wyłącznie zgodnie z art. 42, w przypadku kolejnego wniosku.

Niniejszy ustęp pozostaje bez uszczerbku dla art. 4 ust. 2 lit. a) niniejszej dyrektywy oraz art. 5 rozporządzenia (UE) nr 604/2013.

2. Państwa członkowskie mogą przewidzieć, że personel organów innych niż organ rozstrzygający prowadzi przesłuchanie dotyczące dopuszczalności wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. W takich przypadkach państwa członkowskie zapewniają, aby taki personel przeszedł uprzednio niezbędne podstawowe szkolenie, w szczególności dotyczące prawa międzynarodowego praw człowieka, unijnego dorobku prawnego w zakresie azylu oraz technik przesłuchania.

Sekcja III

Artykuł 35
Koncepcja kraju pierwszego azylu

Państwo może być uważane za kraj pierwszego azylu dla konkretnego wnioskodawcy, jeżeli:

a) został on uznany w tym państwie za uchodźcę i nadal może korzystać ze związanej z tym faktem ochrony;

lub

b) w inny sposób korzysta z wystarczającej ochrony w tym państwie, w tym z zasady non-refoulement;

pod warunkiem że będzie on podlegać readmisji do tego państwa.

Stosując koncepcję kraju pierwszego azylu w szczególnej sytuacji wnioskodawcy, państwa członkowskie mogą uwzględnić art. 38 ust. 1. Wnioskodawcy zezwala się na odwołanie się od zastosowania koncepcji kraju pierwszego azylu w jego szczególnej sytuacji.

Artykuł 36
Koncepcja bezpiecznego kraju pochodzenia

1. Państwo trzecie uznane za bezpieczny kraj pochodzenia na mocy niniejszej dyrektywy może, w następstwie indywidualnej oceny wniosku, zostać uznane za bezpieczny kraj pochodzenia dla konkretnego wnioskodawcy tylko jeżeli:

a) posiada on obywatelstwo tego państwa; lub

b) jest on bezpaństwowcem i uprzednio stale zamieszkiwał w tym państwie;

oraz nie podał żadnych poważnych podstaw do nieuznawania tego państwa za bezpieczny kraj pochodzenia, odnoszących się do jego szczególnej sytuacji oraz do zakwalifikowania go jako beneficjenta ochrony międzynarodowej zgodnie z dyrektywą 2011/95/UE.

2. Państwa członkowskie ustanawiają w ustawodawstwie krajowym dalsze przepisy i zasady stosowania koncepcji bezpiecznego kraju pochodzenia.

Artykuł 37
Uznanie krajów trzecich na poziomie krajowym za bezpieczne kraje pochodzenia

1. Państwa członkowskie mogą zachować lub wprowadzić ustawodawstwo pozwalające, zgodnie z załącznikiem I, na określenie na poziomie krajowym bezpiecznych krajów pochodzenia na potrzeby rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej.

2. Państwa członkowskie dokonują regularnego przeglądu sytuacji w krajach trzecich uznanych za bezpieczne kraje pochodzenia zgodnie z niniejszym artykułem.

3. Ocena, czy państwo jest bezpiecznym krajem pochodzenia w rozumieniu niniejszego artykułu, opiera się na zróżnicowanych źródłach informacji, w tym w szczególności na informacjach z innych państw członkowskich, EASO, UNHCR, Rady Europy i innych właściwych organizacji międzynarodowych.

4. Państwa członkowskie zgłaszają Komisji państwa uznane za bezpieczne kraje pochodzenia zgodnie z niniejszym artykułem.

Artykuł 38
Koncepcja bezpiecznego kraju trzeciego

1. Państwa członkowskie mogą stosować koncepcję bezpiecznego kraju trzeciego jedynie w przypadku, gdy właściwe organy upewniły się, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową będzie traktowana w danym państwie trzecim zgodnie z następującymi zasadami:
   a) życie i wolność tej osoby nie są zagrożone z powodu rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub poglądów politycznych;
   b) nie zachodzi ryzyko doznania przez nią poważnej krzywdy określonej w dyrektywie 2011/95/UE;
   c) przestrzegana jest zasada non-refoulement zgodnie z konwencją genewską;
   d) przestrzegany jest ustanowiony w prawie międzynarodowym zakaz wydalania, gdy jest on sprzeczny z prawem do wolności od tortur oraz okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania; oraz
   e) istnieje możliwość ubiegania się o nadanie statusu uchodźcy i, jeśli status taki zostanie przyznany, uzyskania ochrony zgodnie z konwencją genewską.
2. Stosowanie koncepcji bezpiecznego kraju trzeciego podlega przepisom ustanowionym w prawie krajowym, w tym:
   a) przepisom wymagającym istnienia związku między wnioskodawcą a danym państwem trzecim, na podstawie których udanie się do tego państwa byłoby rozsądne z punktu widzenia tej osoby;
   b) przepisom dotyczącym metodologii, za pomocą której właściwe organy upewniają się, że można zastosować koncepcję bezpiecznego kraju trzeciego w odniesieniu do konkretnego państwa lub konkretnego wnioskodawcy. Metodologia taka obejmuje rozważenie w poszczególnych przypadkach, czy dane państwo jest bezpieczne dla konkretnego wnioskodawcy lub uznanie na poziomie krajowym państw ogólnie uznawanych za bezpieczne;
   c) przepisom zezwalającym, zgodnie z prawem międzynarodowym, na odrębne badanie, czy dane państwo trzecie jest bezpieczne dla konkretnego wnioskodawcy, które, co najmniej, zezwalają wnioskodawcy na odwołanie się od zastosowania koncepcji bezpiecznego kraju trzeciego na takiej podstawie, że dane państwo trzecie nie jest bezpieczne w jego szczególnej sytuacji. Wnioskodawcy zezwala się również na podważenie istnienia związku łączącego go z państwem trzecim, o którym mowa w lit. a).
3. Wykonując decyzję opartą wyłącznie na niniejszym artykule, państwa członkowskie:
   a) informują odpowiednio wnioskodawcę; oraz
   b) wydają mu dokument informujący organy państwa trzeciego, w języku tego państwa, że wniosek nie został rozpatrzony merytorycznie.

4. W przypadku gdy państwo trzecie nie zezwala wnioskodawcy na wjazd na swoje terytorium, państwa członkowskie zapewniają dostęp do procedury zgodnie z podstawowymi zasadami i gwarancjami opisanymi w rozdziale II.

5. Państwa członkowskie okresowo informują Komisję o państwach, do których stosowana jest ta koncepcja zgodnie z niniejszym artykułem.

Artykuł 39
Koncepcja europejskiego bezpiecznego kraju trzeciego

1. Państwa członkowskie mogą przewidzieć odstąpienie od rozpatrzenia lub rozpatrzenia w całości wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz oceny kwestii bezpieczeństwa wnioskodawcy w jego szczególnej sytuacji, opisanej w rozdziale II, w przypadkach, w których właściwy organ ustalił na podstawie faktów, że wnioskodawca próbuje wjechać lub wjechał nielegalnie na jego terytorium z bezpiecznego kraju trzeciego zgodnie z ust. 2.

2. Państwo trzecie może być uznane za bezpieczny kraj trzeci na potrzeby ust. 1 w przypadku, gdy:

a) ratyfikowało konwencję genewską i przestrzega jej postanowień bez jakichkolwiek ograniczeń geograficznych;
b) posiada ustanowione prawem procedury azylowe; oraz
c) ratyfikowało europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i przestrzega jej postanowień, w tym norm odnoszących się do skutecznych środków zaskarżenia.

3. Wnioskodawcy zezwala się na zaskarżenie zastosowania koncepcji europejskiego bezpiecznego kraju trzeciego na podstawie tego, że dany kraj trzeci nie jest dla niego bezpieczny ze względu na jego szczególną sytuację.

4. Dane państwa członkowskie ustanawiają w prawie krajowym zasady wdrażania ust. 1 i konsekwencje decyzji podjętych na mocy tych przepisów zgodnie z zasadą non-refoulement, w tym przewidując wyjątki w stosowaniu niniejszego artykułu wynikające z przyczyn humanitarnych lub politycznych lub z przyczyn wynikających z międzynarodowego prawa publicznego.

5. Wykonując decyzję opartą wyłącznie na niniejszym artykule, dane państwa członkowskie:

a) informują odpowiednio wnioskodawcę; oraz
b) wydają mu dokument informujący organy państwa trzeciego, w języku tego państwa, że wniosek nie został rozpatrzony merytorycznie.

6. W przypadku gdy bezpieczny kraj trzeci nie dokona readmisji wnioskodawcy, państwa członkowskie zapewniają dostęp do procedury zgodnie z podstawowymi zasadami i gwarancjami opisanymi w rozdziale II.

7. Państwa członkowskie okresowo informują Komisję o państwach, do których stosowana jest ta koncepcja zgodnie z niniejszym artykułem.

Sekcja IV

Artykuł 40
Kolejne wnioski

1. W przypadku gdy osoba, która złożyła wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w państwie członkowskim, przedstawi dalsze informacje lub złoży kolejny wniosek w tym samym państwie członkowskim, to państwo członkowskie może zbadać te dalsze informacje lub elementy kolejnego wniosku w ramach rozpatrzenia porzedniego wniosku lub w ramach kontroli decyzji na skutek wniesienia wniosku o ponowne rozpatrzenie lub odwołania, o ile właściwe organy mogą w tych ramach uwzględnić i rozważyć wszystkie elementy zawarte w dalszych informacjach lub kolejnym wniosku.

2. Do celów podjęcia decyzji w sprawie dopuszczalności wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej zgodnie z art. 33 ust. 2 lit. d) kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej jest poddawany najpierw wstępnemu rozpatrzeniu, czy zaistniały lub zostały przedstawione przez wnioskodawcę nowe elementy lub ustalenia odnoszące się do rozpatrzenia, czy wnioskodawca kwalifikuje się jako beneficjent ochrony międzynarodowej na mocy dyrektywy 2011/95/UE.

3. Jeżeli we wstępnym rozpatrzeniu, o którym mowa w ust. 2, stwierdza się, że zaistniały lub zostały przedstawione przez wnioskodawcę nowe elementy lub ustalenia, znacząco zwiększające prawdopodobieństwo, że wnioskodawca kwalifikuje się jako beneficjent ochrony międzynarodowej na mocy dyrektywy 2011/95/UE, wniosek jest rozpatrywany dalej zgodnie z rozdziałem II. Państwa członkowskie mogą również postanowić o dalszym rozpatrywaniu kolejnego wniosku z innych powodów.

4. Państwa członkowskie mogą postanowić, że wniosek będzie dalej rozpatrywany jedynie wtedy, gdy dany wnioskodawca nie ze swej winy nie był w stanie powołać się na okoliczności, o których mowa w ust. 2 i 3 niniejszego artykułu w trakcie uprzedniego postępowania, w szczególności wykonując prawo do skutecznego środka zaskarżenia zgodnie z art. 46.

5. Gdy kolejny wniosek nie jest dalej rozpatrywany na mocy niniejszego artykułu, uznawany jest za niedopuszczalny zgodnie z art. 33 ust. 2 lit. d).

6. Procedura, o której mowa w niniejszym artykule, może być stosowana również w przypadku:

a) osoby pozostającej na utrzymaniu, która składa wniosek po tym, jak zgodnie z art. 7 ust. 2 wyraziła zgodę, aby jej sprawa została rozpatrzona na podstawie wniosku złożonego w jej imieniu; lub

b) małoletniego niepozostającego w związku małżeńskim, który składa wniosek po tym, jak złożono wniosek w jego imieniu zgodnie z art. 7 ust. 5 lit. c).

W takich przypadkach, wstępne rozpatrzenie, o którym mowa w ust. 2, polega na sprawdzeniu, czy istnieją okoliczności faktyczne odnoszące się do sytuacji osoby pozostającej na

utrzymaniu lub małoletniego niepozostającego w związku małżeńskim, które uzasadniają odrębny wniosek.

7. W przypadku gdy osoba, wobec której należy wykonać decyzję o przekazaniu na mocy rozporządzenia (UE) nr 604/2013, przedstawia dalsze informacje lub składa kolejny wniosek w przekazującym państwie członkowskim, informacje te lub kolejne wnioski rozpatrywane są przez odpowiedzialne państwo członkowskie określone w tym rozporządzeniu, zgodnie z niniejszą dyrektywą.

Artykuł 41
Wyjątki od stosowania prawa do pozostania na terytorium w przypadku kolejnych wniosków

1. Państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki od stosowania prawa do pozostania na terytorium w przypadku, gdy osoba:

a) złożyła pierwszy kolejny wniosek niepodlegający dalszemu rozpatrzeniu na mocy art. 40 ust. 5 tylko w celu opóźnienia lub zakłócenia wykonania decyzji, która skutkowałaby jego nieuchronnym wydaleniem z tego państwa członkowskiego; lub

b) występuje z innym kolejnym wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej w tym samym państwie członkowskim po tym, jak wydana została ostateczna decyzja o uznaniu pierwszego kolejnego wniosku za niedopuszczalny na mocy art. 40 ust. 5 lub ostateczna decyzja o odrzuceniu tego wniosku jako bezzasadnego.

Państwa członkowskie mogą przewidzieć taki wyjątek tylko w przypadku, gdy organ rozstrzygający uważa, że decyzja nakazująca powrót nie doprowadzi bezpośrednio lub pośrednio do odesłania z naruszeniem międzynarodowych i unijnych zobowiązań tego państwa członkowskiego;

2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, państwa członkowskie mogą także:

a) odstąpić od przestrzegania terminów mających zwykle zastosowanie w postępowaniu prowadzonym w trybie przyśpieszonym, zgodnie z prawem krajowym, w przypadku gdy procedura rozpatrywania wniosku jest prowadzona w trybie przyśpieszonym zgodnie z art. 31 ust. 8 lit. g);

b) odstąpić od przestrzegania terminów mających zwykle zastosowanie w procedurach badania dopuszczalności przewidzianych w art. 33 i 34, zgodnie z prawem krajowym; lub

c) odstąpić od stosowania art. 46 ust. 8.

Artykuł 42
Przepisy proceduralne

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby wnioskodawcy, których wniosek podlega wstępnemu rozpatrzeniu na mocy art. 40, korzystały z gwarancji przewidzianych w art. 12 ust. 1.

2. Państwa członkowskie mogą ustanowić w prawie krajowym przepisy dotyczące wstępnego rozpatrzenia na mocy art. 40. Przepisy te mogą, między innymi:

a) zobowiązywać danego wnioskodawcę do wskazania faktów i przedstawienia dowodów, które uzasadniają nowe postępowanie;

b) zezwalać na wstępne rozpatrzenie wyłącznie na podstawie pisemnych oświadczeń bez przesłuchania, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 40 ust. 6.

Przepisy te nie mogą uniemożliwiać dostępu wnioskodawców o do nowego postępowania, ani skutkować faktycznym zablokowaniem lub poważnym ograniczeniem takiego dostępu.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby wnioskodawca został w odpowiedni sposób poinformowany o wyniku wstępnego rozpatrzenia oraz, jeżeli wniosek nie będzie dalej rozpatrywany, o powodach takiej decyzji i możliwościach wniesienia od niej odwołania lub wniosku o ponowne rozpoznanie.

Sekcja V

Artykuł 43
Procedury graniczne

1. Państwa członkowskie mogą, zgodnie z podstawowymi zasadami i gwarancjami określonymi w rozdziale II, przewidzieć procedury pozwalające podejmować na granicach lub w strefach tranzytowych państw członkowskich decyzje dotyczące:

a) dopuszczalności wniosku zgodnie z art. 33, z którymi wystąpiono w takich miejscach; lub

b) merytorycznej treści wniosku w postępowaniu zgodnie z art. 31 ust. 8.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby decyzja podejmowana w ramach procedur przewidzianych w ust. 1 została podjęta w rozsądnym terminie. Jeżeli decyzja nie została podjęta w terminie czterech tygodni, wnioskodawca o otrzymuje pozwolenie na wjazd na terytorium państwa członkowskiego w celu rozpatrzenia jego wniosku zgodnie z innymi przepisami niniejszej dyrektywy.

3. W przypadku przyjazdu dużej liczby obywateli państwa trzeciego lub bezpaństwowców składających wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej na granicy lub w strefie tranzytowej, co praktycznie uniemożliwia stosowanie przepisów ust. 1, procedury te mogą również być stosowane w przypadku gdy ci obywatele państwa trzeciego lub bezpaństwowcy są nor-

malnie zakwaterowani w miejscach znajdujących się w pobliżu granicy lub strefy tranzytowej oraz przez okres takiego zakwaterowania.

ROZDZIAŁ IV
PROCEDURY COFANIA OCHRONY MIĘDZYNARODOWEJ

Artykuł 44
Cofnięcie ochrony międzynarodowej

Państwa członkowskie zapewniają, aby można było rozpocząć rozpatrywanie cofnięcia ochrony międzynarodowej konkretnej osobie, gdy pojawią się nowe elementy lub ustalenia wskazujące, że występują powody dla ponownego rozpatrzenia zasadności udzielenia ochrony międzynarodowej.

Artykuł 45
Przepisy proceduralne

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadkach, gdy właściwy organ rozważa cofnięcie ochrony międzynarodowej przyznanego obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi zgodnie z art. 14 lub 19 dyrektywy 2011/95/UE, osoba ta korzystała z następujących gwarancji:
   a) otrzymania pisemnej informacji, że właściwy organ ponownie rozpatruje, czy kwalifikuje się jako beneficjent ochrony międzynarodowej wraz z podaniem powodów takiego ponownego rozpatrzenia; oraz
   b) możliwości przedstawienia, w trakcie przesłuchania zgodnie z art. 12 ust. 1 lit. b) oraz art. 14–17 lub w formie oświadczenia pisemnego, powodów, dla których udzielona jej ochrona międzynarodowa nie powinna zostać cofnięta.
2. Ponadto państwa członkowskie zapewniają, aby w ramach postępowania określonego w ust. 1:
   a) właściwy organ mógł otrzymywać precyzyjne i aktualne informacje z różnych źródeł, takich jak, w stosownych przypadkach, EASO oraz UNHCR, na temat ogólnej sytuacji panującej w krajach pochodzenia danych osób; oraz
   b) w przypadku gdy gromadzone są informacje dotyczące indywidualnej sprawy do celów ponownego rozpatrzenia ochrony międzynarodowej, nie są one uzyskiwane od osoby lub osób będących sprawcami prześladowań lub poważnej krzywdy w sposób, który mógłby doprowadzić takie osoby do uzyskania bezpośrednich informacji o tym, że dana osoba jest beneficjentem ochrony międzynarodowej i że jej status jest poddawany ponownemu rozpatrzeniu, lub w sposób stwarzający zagrożenie dla

integralności fizycznej tej osoby lub osób pozostających na jej utrzymaniu, lub dla wolności i bezpieczeństwa członków jej rodziny pozostających w kraju pochodzenia.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby decyzja właściwego organu o cofnięciu ochrony międzynarodowej została wydana na piśmie. Decyzja zawiera uzasadnienie faktyczne i prawne, a informacja o trybie odwołania się od decyzji jest przedstawiana na piśmie.

4. Po podjęciu przez właściwy organ decyzji o cofnięciu ochrony międzynarodowej w stosuje się również art. 20, 22, art. 23 ust. 1 i art. 29.

5. Na zasadzie odstępstwa od ust. 1–4 niniejszego artykułu, państwa członkowskie mogą zadecydować, że ochrona międzynarodowa ustaje z mocy prawa, w przypadku gdy beneficjent ochrony międzynarodowej w sposób jednoznaczny zrzekł się tej ochrony. Państwo członkowskie może również postanowić, że ochrona międzynarodowa ustaje z mocy prawa w przypadku, gdy beneficjent ochrony międzynarodowej uzyskał obywatelstwo tego państwa członkowskiego.

ROZDZIAŁ V
POSTĘPOWANIA ODWOŁAWCZE

Artykuł 46
Prawo do skutecznego środka zaskarżenia

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby wnioskodawcy mieli prawo do skutecznego środka zaskarżenia przed sądem w następujących sytuacjach:

a) decyzji podjętej w sprawie ich wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, w tym decyzji:
   (i) o uznaniu wniosku za bezzasadny w zakresie dotyczącym nadania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej;
   (ii) o uznaniu wniosku za niedopuszczalny zgodnie z art. 33 ust. 2;
   (iii) podjętej na granicy lub w strefie tranzytowej państwa członkowskiego zgodnie z art. 43 ust. 1;
   (iv) o odstąpieniu od rozpatrzenia wniosku zgodnie z art. 39.

b) odmowy wznowienia rozpatrywania wniosku po jego umorzeniu zgodnie z art. 27 i 28;

c) decyzji o cofnięciu statusu ochrony międzynarodowej zgodnie z art. 45.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby uznane przez organ rozstrzygający za osoby kwalifikujące się do objęcia ich ochroną uzupełniającą miały prawo do skutecznego środka zaskarżenia zgodnie z ust. 1 od decyzji o uznaniu ich wniosku za bezzasadny w zakresie dotyczącym statusu uchodźcy.

Bez uszczerbku dla ust. 1 lit. c), w przypadku gdy status ochrony uzupełniającej przyznany przez państwo członkowskie zapewnia te same prawa i korzyści co prawa i korzyści

zapewniane przez status uchodźcy na mocy prawa unijnego i prawa krajowego, to państwo członkowskie może uznać odwołanie od decyzji o uznaniu wniosku za bezzasadne w zakresie dotyczącym nadania statusu uchodźcy za niedopuszczalne ze względu na niewystarczający interes wnioskodawcy w odniesieniu do kontynuacji postępowania.

3. Aby spełnić wymogi w ust. 1, państwa członkowskie zapewniają, aby skuteczny środek zaskarżenia zapewniał pełne rozpatrzenie ex nunc zarówno okoliczności faktycznych, jak i kwestii prawnych, w tym, w stosownych przypadkach, rozpatrzenie potrzeby zapewnienia ochrony międzynarodowej na mocy dyrektywy 2011/95/UE, co najmniej w postępowaniach odwoławczych przed sądem pierwszej instancji.

4. Państwa członkowskie ustanawiają rozsądne terminy i inne przepisy konieczne, aby wnioskodawca mógł korzystać z prawa do skutecznego środka zaskarżenia na mocy ust. 1. Terminy nie mogą uniemożliwiać ani nadmiernie utrudniać wnioskodawcom korzystania z tego prawa na mocy ust. 1.

Państwa członkowskie mogą również przewidzieć kontrolę z urzędu decyzji podejmowanych na mocy art. 43.

5. Bez uszczerbku dla ust. 6 państwa członkowskie zezwalają wnioskodawcom na pozostawanie na terytorium do upływu terminu, w jakim mogą oni skorzystać z prawa do skutecznego środka zaskarżenia, a jeśli z tego prawa skorzystano w przewidzianym terminie, do czasu rozpatrzenia środka zaskarżenia.

6. W przypadku decyzji:

a) o uznaniu wniosku za oczywiście bezzasadny zgodnie z art. 32 ust. 2 lub bezzasadny, po rozpatrzeniu go zgodnie z art. 31 ust. 8, z wyjątkiem przypadków, gdy decyzje te opierają się na okolicznościach, o których mowa w art. 31 ust. 8 lit. h);

b) o uznaniu wniosku za niedopuszczalny zgodnie z art. 33 ust. 2 lit. a), b) lub d);

c) o odmowie ponownego otwarcia sprawy wnioskodawcy po jej umorzeniu zgodnie z art. 28; lub

d) o nierozpatrywaniu lub niepełnym rozpatrywaniu wniosku zgodnie z art. 39 sąd uprawniony jest do rozstrzygnięcia, czy wnioskodawca może pozostać na terytorium państwa członkowskiego, na wniosek wnioskodawcy albo z urzędu, jeżeli skutkiem tej decyzji jest odebranie wnioskodawcy prawa do pozostawania w państwie członkowskim oraz jeżeli w takich przypadkach prawo krajowe nie przewiduje prawa do pozostawania w państwie członkowskim do czasu rozpatrzenia środka zaskarżenia.

7. ust. 6 ma zastosowanie jedynie do procedur, o których mowa w art. 43, pod warunkiem że:

a) wnioskodawca ma niezbędne tłumaczenie, pomoc prawną i co najmniej tydzień, aby przygotować wniosek i przedłożyć sądowi argumenty za przyznaniem mu prawa do pozostania na terytorium do czasu rozpatrzenia środka zaskarżenia; oraz

b) w ramach rozpatrywania wniosku, o którym mowa w ust. 6, sąd bada decyzję odmowną organu rozstrzygającego pod względem faktycznym i prawnym.

Jeżeli warunki, o których mowa w lit. a) i b) nie są spełnione, zastosowanie ma ust. 5.

8. Państwa członkowskie zezwalają wnioskodawcy na pozostawanie na terytorium do czasu zakończenia postępowania, o którym mowa w ust. 6 i 7, mającego na celu rozstrzygnięcie, czy wnioskodawca może pozostać na terytorium.

9. Ust. 5, 6 i 7 pozostają bez uszczerbku dla art. 26 rozporządzenia (UE) nr 604/2013.

10. Państwa członkowskie mogą ustanowić terminy obowiązujące sąd na mocy ust. 1 na zbadanie decyzji organu rozstrzygającego.

11. Państwa członkowskie mogą również ustanowić w ustawodawstwie krajowym warunki, na jakich można domniemywać, że wnioskodawca wycofał środek zaskarżenia lub zaprzestał jego popierania zgodnie z ust. 1, wraz z normami proceduralnymi, których należy przy tym przestrzegać.

ROZDZIAŁ VI
PRZEPISY OGÓLNE I KOŃCOWE

Artykuł 47
Możliwość odwołania się przez organy publiczne

Niniejsza dyrektywa nie wpływa na możliwość odwołania się przez organy publiczne od decyzji administracyjnych lub orzeczeń sądowych zgodnie z ustawodawstwem krajowym.

Artykuł 48
Poufność

Państwa członkowskie zapewniają, aby organy wdrażające niniejszą dyrektywę zostały zobowiązane do przestrzegania zasady poufności określonej w prawie krajowym, w odniesieniu do wszelkich informacji, które uzyskują w trakcie swojej pracy.

Artykuł 49
Współpraca

Każde z państw członkowskich wyznacza krajowy punkt kontaktowy i przekazuje jego adres Komisji. Komisja przekazuje tę informację pozostałym państwom członkowskim.

Państwa członkowskie, w porozumieniu z Komisją, podejmują wszystkie odpowiednie środki, aby właściwe organy nawiązały bezpośrednią współpracę i wymieniały informacje.

Stosując środki, o których mowa w art. 6 ust. 5, art. 14 ust. 1 akapit drugi i art. 31 ust. 3 lit. b), państwa członkowskie, przynajmniej raz w roku, informują Komisję gdy tylko powody, dla których zaprzestano stosowania tych środków wyjątkowych przestały istnieć. Informacje te obejmują, jeżeli to możliwe, dane dotyczące odsetka wniosków, w odniesieniu do których zastosowano odstępstwa, w stosunku do ogólnej liczby wniosków przetworzonych w tym okresie.

Artykuł 50
Sprawozdanie

Nie później niż w dniu 20 lipca 2017 r. Komisja przedstawia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie w sprawie stosowania niniejszej dyrektywy w państwach członkowskich i proponuje wszelkie niezbędne zmiany. Państwa członkowskie przekazują Komisji wszystkie informacje odpowiednie do sporządzenia jej sprawozdania. Po przedstawieniu sprawozdania, Komisja przedstawia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie przynajmniej przynajmniej co pięć lat sprawozdania w sprawie stosowania niniejszej dyrektywy w państwach członkowskich.

W ramach pierwszego sprawozdania Komisja informuje w szczególności o stosowaniu art. 17 i różnych narzędzi wykorzystywanych do informowania o przesłuchaniach.

Artykuł 51
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania art. 1–30, art. 31 ust. 1, 2, 6–9, art. 32–46, art. 49 i 50 oraz załącznika I najpóźniej do dnia 20 lipca 2015 r. Niezwłocznie przekazują Komisji tekst tych przepisów.

2. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania art. 31 ust. 3, 4 i 5 do dnia 20 lipca 2018 r. Niezwłocznie przekazują Komisji tekst tych przepisów.

3. Przyjęte przez państwa członkowskie przepisy, o których mowa w ust. 1 i 2, zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Przepisy te zawierają także wskazanie, że w istniejących przepisach ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odniesienia do dyrektyw uchylonych niniejszą dyrektywą należy odczytywać jako odniesienia do niniejszej dyrektywy. Metody dokonywania takiego odniesienia i formułowania takiego wskazania określane są przez państwa członkowskie.

4. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 52
Przepisy przejściowe

Państwa członkowskie stosują przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne, o których mowa wart. 51 ust. 1, do wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych po dniu 20 lipca 2015 r. lub wcześniej oraz do procedur cofnięcia ochrony międzynarodowej wszczętych po dniu … lub wcześniej. Wnioski złożone przed dniem 20 lipca 2015 r. oraz pro-

cedury cofnięcia statusu uchodźcy wszczęte przed tą datą regulowane są przepisami ustawowymi, wykonawczymi i administracyjnymi, przyjętymi zgodnie z dyrektywą 2005/85/WE.

Państwa członkowskie stosują przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne, o których mowa w art. 51 ust. 2 do wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych po dniu 20 lipca 2018 r. lub wcześniej. Wnioski złożone przed tą datą regulowane są przepisami ustawowymi, wykonawczymi i administracyjnymi, zgodnie z dyrektywą 2005/85/WE.

Artykuł 53
Uchylenie

Dyrektywa 2005/85/WE traci moc w odniesieniu do państw członkowskich, które są nią związane, ze skutkiem od dnia 21 lipca 2015 r., bez uszczerbku dla obowiązków państw członkowskich dotyczących terminu transpozycji do prawa krajowego dyrektywy określonego w załączniku II część B.

Odesłanie do uchylonej dyrektywy należy odczytywać jako odesłanie do niniejszej dyrektywy, zgodnie z tabelą korelacji w załączniku III.

Artykuł 54
Wejście w życie i stosowanie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Art. 47 i 48 stosuje się od dnia 21 lipca 2015 r.

Artykuł 55
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w Brukseli dnia 26 czerwca 2013 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

M. Schulz
Przewodniczący

W imieniu Rady

A. Shatter
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

Uznanie za bezpieczny kraj pochodzenia do celów art. 37 ust. 1

Kraj uznawany jest za bezpieczny kraj pochodzenia w przypadku, gdy na podstawie sytuacji prawnej, stosowania prawa w ramach ustroju demokratycznego i ogólnych uwarunkowań politycznych można wykazać, że co do zasady i konsekwentnie nie ma w nim prześladowań w rozumieniu art. 9 dyrektywy 2011/95/UE; nie stosuje się w nim tortur, nieludzkiego lub poniżającego traktowania lub kar i nie występuje w nim zagrożenie poprzez masowe użycie przemocy w sytuacji międzynarodowego lub wewnętrznego konfliktu zbrojnego.

Przy dokonywaniu takiej oceny bierze się pod uwagę, między innymi, poziom ochrony przed prześladowaniem lub złym traktowaniem zapewniany poprzez:

a) stosowne przepisy ustawowe i wykonawcze obowiązujące w danym państwie oraz sposób, w jaki są stosowane;
b) przestrzeganie praw i wolności ustanowionych w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności lub Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych, lub konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie zakazu stosowania tortur, w szczególności zaś praw, od których nie można czynić odstępstw na mocy art. 15 ust. 2 wspomnianej europejskiej konwencji;
c) przestrzeganie zasady non-refoulement zgodnie z konwencją genewską;
d) ustanowienie systemu skutecznych środków zaskarżenia przeciwko naruszaniu tych praw i wolności.

ZAŁĄCZNIK II

CZĘŚĆ A
Uchylona dyrektywa
(o której mowa w art. 53)
Dyrektywa Rady 2005/85/WE (Dz.U. L 326 z 13.12.2005, s. 13)

CZĘŚĆ B
Termin transpozycji do prawa krajowego
(o którym mowa w art. 51)

Dyrektywa	Termin transpozycji
2005/85/WE	Pierwszy termin: 1 grudnia 2007 r.
	Drugi termin: 1 grudnia 2008 r.

ZAŁĄCZNIK III
TABELA KORELACJI

Dyrektywa 2005/85/WE	Niniejsza dyrektywa
art. 1	art. 1
art. 2 lit. a)–c)	art. 2 lit. a) –c)
–	art. 2 lit. d)
art. 2 lit. d) –f)	art. 2 lit. e) –g)
–	art. 2 lit. h) i i)
art. 2 lit. g)	art. 2 lit. j)
–	art. 2 lit. k) i l)
art. 2 lit. h) –k)	art. 2 lit. m) –p)
–	art. 2 lit. q)
art. 3 ust. 1 i 2	art. 3 ust. 1 i 2
art. 3 ust. 3	–
art. 3 ust. 4	art. 3 ust. 3
art. 4 ust. 1 akapit pierwszy	art. 4 ust. 1 akapit pierwszy
art. 4 ust. 1 akapit drugi	–
art. 4 ust. 2 lit. a)	art. 4 ust. 2 lit. a)
art. 4 ust. 2 lit. b) –d)	–
art. 4 ust. 2 lit. e)	art. 4 ust. 2 lit. b)
art. 4 ust. 2 lit. f)	–
–	art. 4 ust. 3
art. 4 ust. 3	art. 4 ust. 4
–	art. 4 ust. 5
art. 5	art. 5
art. 6 ust. 1	art. 6 ust. 1
–	art. 6 ust. 2-4
art. 6 ust. 2 i 3	art. 7 ust. 1 i 2
–	art. 7 ust. 3
–	art. 7 ust. 4
art. 6 ust. 4	art. 7 ust. 5

art. 6 ust. 5	–
–	art. 8
art. 7 ust. 1 i 2	art. 9 ust. 1 i 2
–	art. 9 ust. 3
art. 8 ust. 1	art. 10 ust. 1
–	art. 10 ust. 2
art. 8 ust. 2 lit. a)-c)	art. 10 ust. 3 lit. a) –c)
–	art. 10 ust. 3 lit. d)
art. 8 ust. 3 i 4	art. 10 ust. 4 i 5
art. 9 ust. 1	art. 11 ust. 1
art. 9 ust. 2 akapit pierwszy	art. 11 ust. 2 akapit pierwszy
art. 9 ust. 2 akapit drugi	–
art. 9 ust. 2 akapit trzeci	art. 11 ust. 2 akapit drugi
art. 9 ust. 3	art. 11 ust. 3
art. 10 ust. 1 lit. a) –c)	art. 12 ust. 1 lit. a) –c)
–	art. 12 ust. 1 lit. d)
art. 10 ust. 1 lit. d) i e)	art. 12 ust. 1 lit. e) i f)
art. 10 ust. 2	art. 12 ust. 2
art. 11	art. 13
art. 12 ust. 1 akapit pierwszy	art. 14 ust. 1 akapit pierwszy
art. 12 ust. 2 akapit drugi	–
–	art. 14 ust. 1 akapit drugi i trzeci
art. 12 ust. 2 akapit trzeci	art. 14 ust. 1 akapit czwarty
art. 12 ust. 2 lit. a)	art. 14 ust. 2 lit. a)
art. 12 ust. 2 lit. b)	–
art. 12 ust. 2 lit. c)	–
art. 12 ust. 3 akapit pierwszy	art. 14 ust. 2 lit. b)
art. 12 ust. 3 akapit drugi	art. 14 ust. 2 akapit drugi
art. 12 ust. 4–6	art. 14 ust. 3-5
art. 13 ust. 1 i 2	art. 15 ust. 1 i 2
art. 13 ust. 3 lit. a)	art. 15 ust. 3 lit. a)

–	art. 15 ust. 3 lit. b)
art. 13 ust. 3 lit. b)	art. 15 ust. 3 lit. c)
–	art. 15 ust. 3 lit. d)
–	art. 15 ust. 3 lit. e)
art. 13 ust. 4	art. 15 ust. 4
art. 13 ust. 5	–
–	art. 16
art. 14	–
–	art. 17
–	art. 18
–	art. 19
art. 15 ust. 1	art. 22 ust. 1
art. 15 ust. 2	art. 20 ust. 1
–	art. 20 ust. 2–4
–	art. 21 ust. 1
art. 15 ust. 3 lit. a)	–
art. 15 ust. 3 lit. b) i c)	art. 21 ust. 2 lit. a) i b)
art. 15 ust. 3 lit. d)	–
art. 15 ust. 3 akapit drugi	–
art. 15 ust. 4–6	art. 21 ust. 3–5
–	art. 22 ust. 2
art. 16 ust. 1 akapit pierwszy	art. 23 ust. 1 akapit pierwszy
art. 16 ust. 1 akapit drugi zdanie pierwsze	art. 23 ust. 1 akapit drugi część wprowadzająca
–	art. 23 ust. 1 lit. a)
art. 16 ust. 1 akapit drugi zdanie drugie	art. 23 ust. 1 lit. b)
art. 16 ust. 2 zdanie pierwsze	art. 23 ust. 2
art. 16 ust. 2 zdanie drugie	–
–	art. 23 ust. 3
art. 16 ust. 3	art. 23 ust. 4 akapit pierwszy
art. 16 ust. 4 akapit pierwszy	–

art. 16 ust. 4 akapit drugi i trzeci	art. 23 ust. 4 akapit drugi i trzeci
–	art. 24
art. 17 ust. 1	art. 25 ust. 1
art. 17 ust. 2 lit. a)	art. 25 ust. 2
art. 17 ust. 2 lit. b) i c)	–
art. 17 ust. 3	–
art. 17 ust. 4	art. 25 ust. 3
–	art. 25 ust. 4
art. 17 ust. 5	art. 25 ust. 5
–	art. 25 ust. 6
art. 17 ust. 6	art. 25 ust. 7
art. 18	art. 26
art. 19	art. 27
art. 20 ust. 1 i 2	art. 28 ust. 1 i 2
–	art. 28 ust. 3
art. 21	art. 29
art. 22	art. 30
art. 23 ust. 1	art. 31 ust. 1
art. 23 ust. 2 akapit pierwszy	art. 31 ust. 2
–	art. 31 ust. 3
–	art. 31 ust. 4 i 5
art. 23 ust. 2 akapit drugi	art. 31 ust. 6
art. 23 ust. 3	–
–	art. 31 ust. 7
art. 23 ust. 4 lit. a)	art. 31 ust. 8 lit. a)
art. 23 ust. 4 lit. b)	–
art. 23 ust. 4 lit. c) ppkt (i)	art. 31 ust. 8 lit. b)
art. 23 ust. 4 lit. c) ppkt (ii)	–
art. 23 ust. 4 lit. d)	art. 31 ust. 8 lit. c)
art. 23 ust. 4 lit. e)	–
art. 23 ust. 4 lit. f)	art. 31 ust. 8 lit. d)

art. 23 ust. 4 lit. g)	art. 31 ust. 8 lit. e)
–	art. 31 ust. 8 lit. f)
art. 23 ust. 4 lit. h) i i)	–
art. 23 ust. 4 lit. j)	art. 31 ust. 8 lit. g)
–	art. 31 ust. 8 lit. h) oraz i)
art. 23 ust. 4 lit. k) i l)	–
art. 23 ust. 4 lit. m)	art. 31 ust. 8 lit. j)
art. 23 ust. 4 lit. n) i o)	–
–	art. 31 ust. 9
art. 24	–
art. 25	art. 33
art. 25 ust. 1	art. 33 ust. 1
art. 25 ust. 2 lit. a) –c)	art. 33 ust. 2 lit. a) –c)
art. 25 ust. 2 lit. d) i e)	–
art. 25 ust. 2 lit. f) i g)	art. 33 ust. 2 lit. d) i e)
–	art. 34
art. 26	art. 35
art. 27 ust. 1 lit. a)	art. 38 ust. 1 lit. a)
–	art. 38 ust. 1 lit. b)
art. 27 ust. 1 lit. b)-d)	art. 38 ust. 1 lit. c) –e)
art. 27 ust. 2-5	art. 38 ust. 2–5
art. 28	art. 32
art. 29	–
art. 30 ust. 1	art. 37 ust. 1
art. 30 ust. 2–4	–
–	art. 37 ust. 2
art. 30 ust. 5 i 6	art. 37 ust. 3 i 4
art. 31 ust. 1	art. 36 ust. 1
art. 31 ust. 2	–
art. 31 ust. 3	art. 36 ust. 2
art. 32 ust. 1	art. 40 ust. 1

art. 32 ust. 2	–
art. 32 ust. 3	art. 40 ust. 2
art. 32 ust. 4	art. 40 ust. 3 zdanie pierwsze
art. 32 ust. 5	art. 40 ust. 3 zdanie drugie
art. 32 ust. 6	art. 40 ust. 4
–	art. 40 ust. 5
art. 32 ust. 7 akapit pierwszy	art. 40 ust. 6 lit. a)
–	art. 40 ust. 6 lit. b)
art. 32 ust. 7 akapit drugi	art. 40 ust. 6 akapit drugi
–	art. 40 ust. 7
–	art. 41
art. 33	–
art. 34 ust. 1 i 2 lit. a)	art. 42 ust. 1 i 2 lit. a)
art. 34 ust. 2 lit. b)	–
art. 34 ust. 2 lit. c)	art. 42 ust. 2 lit. b)
art. 34 ust. 3 lit. a)	art. 42 ust. 3
art. 34 ust. 3 lit. b)	–
art. 35 ust. 1	art. 43 ust. 1 lit. a)
–	art. 43 ust. 1 lit. b)
art. 35 ust. 2 i 3 lit. a)-f)	–
art. 35 ust. 4	art. 43 ust. 2
art. 35 ust. 5	art. 43 ust. 3
art. 36 ust. 1–2 lit. c)	art. 39 ust. 1–2 lit. c)
art. 36 ust. 2 lit. d)	–
art. 36 ust. 3	–
–	art. 39 ust. 3
art. 36 ust. 4–6	art. 39 ust. 4–6
–	art. 39 ust. 7
art. 36 ust. 7	–
art. 37	art. 44
art. 38	art. 45

–	art. 46 ust. 1 lit. a) ppkt (i)
art. 39 ust. 1 lit. a) ppkt (i) oraz ppkt (ii)	art. 46 ust. 1 lit. a) ppkt (ii) i (iii)
art. 39 ust. 1 lit. a) ppkt (iii)	–
art. 39 ust. 1 lit. b)	art. 46 ust. 1 lit. b)
art. 39 ust. 1 lit. c) i d)	–
art. 39 ust. 1 lit. e)	art. 46 ust. 1 lit. c)
–	art. 46 ust. 2 i 3
art. 39 ust. 2	art. 46 ust. 4 akapit pierwszy
–	art. 46 ust. 4 akapit drugi i trzeci
art. 39 ust. 3	–
–	art. 46 ust. 5–9
art. 39 ust. 4	art. 46 ust. 10
art. 39 ust. 5	–
art. 39 ust. 6	art. 41 ust. 11
art. 40	art. 47
art. 41	art. 48
–	art. 49
art. 42	art. 50
art. 43 pierwszy akapit	art. 51 ust. 1
–	art. 51 ust. 2
art. 43 akapit drugi i trzeci	art. 51 ust. 3 i 4
art. 44	art. 52 akapit pierwszy
–	art. 52 akapit drugi
–	art. 53
art. 45	art. 54
art. 46	art. 55
załącznik I	–
załącznik II	załącznik I
załącznik III	–
–	załącznik II
–	załącznik III

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony z dnia 13 grudnia 2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 337, s. 9)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 78 ust. 2 lit. a) i b),

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Do dyrektywy Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony[3] należy wprowadzić szereg zasadniczych zmian. W trosce o jasność dyrektywę tę należy przekształcić.

(2) Wspólna polityka azylowa, obejmująca wspólny europejski system azylowy, stanowi nieodłączny element realizacji celu Unii Europejskiej dotyczącego stopniowego tworzenia przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości otwartej dla wszystkich tych, którzy zmuszeni okolicznościami zasadnie szukają ochrony w Unii.

1 Dz.U. C 18 z 19.1.2011, s. 80.

2 Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 27 października 2011 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 24 listopada 2011 r.

3 Dz.U. L 304 z 30.9.2004, s. 12

(3) Rada Europejska na specjalnym posiedzeniu w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. uzgodniła podjęcie wysiłków na rzecz utworzenia wspólnego europejskiego systemu azylowego, opartego na pełnym i integralnym stosowaniu Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 r. („konwencja genewska"), uzupełnionej protokołem nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 r. („protokół"), utrzymując w ten sposób zasadę non-refoulement i zapewniając, by nikt nie został odesłany i ponownie prześladowany.

(4) Konwencja genewska i protokół stanowią fundamenty międzynarodowych regulacji prawnych dotyczących ochrony uchodźców.

(5) Konkluzje z Tampere przewidują, że w ramach wspólnego europejskiego systemu azylowego należy w krótkim terminie zbliżyć przepisy o uznawaniu uchodźców i o zakresie statusu uchodźcy.

(6) Konkluzje z Tampere przewidują także, iż przepisy dotyczące statusu uchodźcy należy uzupełnić o środki dotyczące uzupełniających form ochrony, oferujące odpowiedni status każdej osobie potrzebującej takiej ochrony.

(7) Pierwsza faza tworzenia wspólnego europejskiego systemu azylowego została obecnie ukończona. W dniu 4 listopada 2004 r. Rada Europejska przyjęła program haski określający cele, które mają zostać osiągnięte w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w latach 2005-2010. W tym kontekście w programie haskim wezwano Komisję Europejską do zakończenia oceny aktów prawnych przyjętych w tej pierwszej fazie oraz do przedstawienia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie aktów i środków w ramach drugiej fazy, by zostały one przyjęte przed końcem 2010 r.

(8) W przyjętym w dniach 15- 16 października 2008 r. Europejskim pakcie o imigracji i azylu Rada Europejska stwierdziła, że pomiędzy państwami członkowskimi istnieją znaczne różnice w zakresie udzielania ochrony i jej form, oraz wezwała do zakończenia procesu utworzenia wspólnego europejskiego systemu azylowego, przewidzianego w programie haskim, a co za tym idzie, zapewnienia wyższego poziomu ochrony.

(9) W programie sztokholmskim Rada Europejska powtórzyła swoje zaangażowanie w realizację celu, jakim jest utworzenie najpóźniej do 2012 r. wspólnej przestrzeni ochrony i solidarności, opartej na wspólnej procedurze azylowej i jednolitym statusie osób otrzymujących ochronę międzynarodową, zgodnie z art. 78 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

(10) W świetle wyników przeprowadzonych ocen należy na obecnym etapie potwierdzić zasady leżące u podstaw dyrektywy 2004/83/WE, a jednocześnie dążyć do większego zbliżenia przepisów dotyczących uznawania oraz zakresu ochrony międzynarodowej w oparciu o wyższe standardy.

(11) Należy zmobilizować zasoby Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców oraz Europejskiego Urzędu Wsparcia w dziedzinie Azylu, by odpowiednio wesprzeć wysiłki państw członkowskich we wdrażaniu norm określonych w drugiej fazie wspólnego europejskiego systemu azylowego, w szczególności tych państw członkowskich, których systemy azylowe znajdują się pod szczególną i niewspółmierną presją, zwłaszcza ze względu na ich położenie geograficzne lub sytuację demograficzną.

(12) Głównym celem niniejszej dyrektywy jest po pierwsze to, by państwa członkowskie stosowały wspólne kryteria identyfikacji osób rzeczywiście potrzebujących ochrony międzynarodowej, a po drugie, by osoby takie miały dostęp do minimalnego poziomu świadczeń we wszystkich państwach członkowskich.

(13) Zbliżenie przepisów dotyczących uznawania oraz zakresu statusu uchodźcy i ochrony uzupełniającej powinno pomóc ograniczyć wtórny przepływ wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową między państwami członkowskimi, spowodowany wyłącznie różnicami w przepisach prawnych.

(14) Państwa członkowskie powinny być uprawnione do wprowadzania lub utrzymywania przepisów korzystniejszych niż normy określone w niniejszej dyrektywie w odniesieniu do obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców ubiegających się o ochronę międzynarodową w danym państwie członkowskim, przy założeniu, że powodem złożenia takiego wniosku jest to, że zainteresowana osoba jest uchodźcą w rozumieniu art. 1 lit. A konwencji genewskiej lub osobą kwalifikującą się do otrzymania ochrony uzupełniającej.

(15) Obywatele państw trzecich lub bezpaństwowcy, którzy są uprawnieni do przebywania na terytorium państw członkowskich nie z powodów związanych z potrzebą ochrony międzynarodowej, ale z powodów uznaniowych motywowanych współczuciem lub względami humanitarnymi, nie są objęci zakresem stosowania niniejszej dyrektywy.

(16) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. Celem niniejszej dyrektywy jest w szczególności zapewnienie pełnego poszanowania godności ludzkiej

i prawa do azylu dla osób ubiegających się o azyl oraz towarzyszących im członków ich rodzin oraz wspieranie stosowania art. 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 i 35 tej karty, w związku z czym należy odpowiednio wdrożyć niniejszą dyrektywę.

(17) W odniesieniu do traktowania osób objętych zakresem stosowania niniejszej dyrektywy państwa członkowskie są związane zobowiązaniami wynikającymi z aktów prawa międzynarodowego, których są stronami, w tym w szczególności aktów zakazujących dyskryminacji.

(18) Wdrażając niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie powinny w pierwszym rzędzie dążyć do najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka zgodnie z konwencją ONZ o prawach dziecka z 1989 r. Oceniając najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka, państwa członkowskie powinny w szczególności uwzględniać zasadę jedności rodziny, dobro i rozwój społeczny małoletniego, względy bezpieczeństwa oraz opinię małoletniego, stosownie do jego wieku i dojrzałości.

(19) Należy rozszerzyć pojęcie „członków rodziny", uwzględniając różnorodne szczególne sytuacje zależności oraz zwracając szczególną uwagę na najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

(20) Niniejsza dyrektywa nie narusza Protokołu w sprawie prawa azylu dla obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, dołączonego do Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) i TFUE.

(21) Uznanie statusu uchodźcy jest aktem deklaratoryjnym.

(22) Konsultacje z Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców mogą dostarczyć państwom członkowskim cennych wskazówek podczas określania statusu uchodźcy zgodnie z art. 1 konwencji genewskiej.

(23) Jako wytyczne dla właściwych organów krajowych państw członkowskich w stosowaniu konwencji genewskiej należy ustanowić normy dotyczące definicji i zakresu statusu uchodźcy.

(24) Konieczne jest wprowadzenie wspólnych kryteriów uznawania wnioskodawców ubiegających się o azyl za uchodźców w rozumieniu art. 1 konwencji genewskiej.

(25) W szczególności konieczne jest wprowadzenie wspólnych pojęć „potrzeby ochrony powstałej po przybyciu do państwa członkowskiego", „źródeł krzywdy i ochrony", „ochrony wewnętrznej" oraz „prześladowania", w tym „powodów prześladowania".

(26) Ochronę może zapewnić państwo lub spełniające warunki określone w niniejszej dyrektywie podmioty lub organizacje (w tym organizacje międzynarodowe), które kontrolują region lub większy obszar na terytorium danego państwa, jeżeli chcą one i mogą zapewnić ochronę. Taka ochrona powinna być skuteczna i mieć charakter nietymczasowy.

(27) Wewnętrzna ochrona przed prześladowaniem lub poważną krzywdą powinna być faktycznie dostępna wnioskodawcy w części terytorium kraju jego pochodzenia, do której może on bezpiecznie i legalnie pojechać i uzyskać wstęp oraz w której, jak można zasadnie zakładać, może się on osiedlić. Jeżeli prześladowania lub wyrządzenia poważnej krzywdy dopuszcza się państwo lub jego przedstawiciele, to należy zakładać, że wnioskodawcy nie jest dostępna skuteczna ochrona. Jeżeli wnioskodawca jest małoletnim bez opieki, to elementem oceny, czy ochrona jest faktycznie dostępna, powinna być dostępność rozwiązań opiekuńczych najlepiej zabezpieczających interesy małoletniego bez opieki.

(28) Podczas dokonywania oceny wniosków o ochronę międzynarodową składanych przez małoletnich państwa członkowskie powinny zwracać uwagę na formy prześladowania odnoszące się w szczególności do dzieci.

(29) Jednym z warunków kwalifikowania się do otrzymania statusu uchodźcy w rozumieniu art. 1 lit. A konwencji genewskiej jest związek przyczynowy między powodami prześladowania takimi jak rasa, religia, narodowość, przekonania polityczne lub przynależność do szczególnej grupy społecznej a aktami prześladowania lub brakiem ochrony przed takimi aktami.

(30) Równie konieczne jest wprowadzenie wspólnego pojęcia przynależności do szczególnej grupy społecznej jako powodu prześladowania. Definiując szczególną grupę społeczną, należy zwrócić należytą uwagę na aspekty związane z płcią wnioskodawcy, jeżeli mają one związek z uzasadnioną obawą wnioskodawcy przed prześladowaniem, w tym na tożsamość płciową i orientację seksualną, które to aspekty mogą być powiązane z określoną tradycją prawną i zwyczajami, prowadzącymi na przykład do okaleczania narządów płciowych, przymusowej sterylizacji czy przymusowej aborcji.

(31) Działania sprzeczne z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych zostały wymienione w preambule oraz w art. 1 i 2 Karty Narodów Zjednoczonych i są między innymi odzwierciedlone w rezolucjach Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczących środków zwalczania terroryzmu, w których stwierdza się, że „działania, metody i praktyki terrorystyczne są sprzeczne z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych" i że „świadome finansowanie, planowanie oraz stymulowanie działań terrorystycznych jest także sprzeczne z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych".

(32) „Status", o którym mowa w art. 14, może także obejmować status uchodźcy.

(33) Należy także ustanowić normy dotyczące definicji oraz zakresu statusu osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej. Ochrona uzupełniająca powinna mieć charakter komplementarny i dodatkowy wobec ochrony uchodźców przewidzianej w konwencji genewskiej.

(34) Konieczne jest wprowadzenie wspólnych kryteriów, na podstawie których wnioskodawcy ubiegający się o ochronę międzynarodową będą uznawani za kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej. Kryteria takie powinny wynikać ze zobowiązań międzynarodowych określonych instrumentami ochrony praw człowieka i z praktyki obowiązującej w państwach członkowskich.

(35) Ryzyko, na które jest narażona ogólnie ludność danego państwa lub jej część, zasadniczo nie stanowi samo w sobie indywidualnego zagrożenia, które można by uznać za poważną krzywdę.

(36) Członkowie rodziny są zazwyczaj, z racji samego pokrewieństwa z uchodźcą, narażeni na akty prześladowania w sposób, który może stanowić podstawę nadania im statusu uchodźcy.

(37) Pojęcie bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego dotyczy także przypadków, w których obywatel państwa trzeciego należy do ugrupowania wspierającego międzynarodowy terroryzm lub sam takie ugrupowanie wspiera.

(38) Decydując o uprawnieniach do otrzymania świadczeń zapisanych w niniejszej dyrektywie, państwa członkowskie powinny należycie uwzględniać najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka oraz szczególne sytuacje zależności od beneficjenta ochrony międzynarodowej w przypadku bliskich krewnych już przebywających w państwie członkowskim, a niebędących członkami rodziny tego beneficjenta. W szczególnych

okolicznościach, jeżeli bliskim krewnym beneficjenta ochrony międzynarodowej jest żonaty małoletni lub zamężna małoletnia, którym nie towarzyszy jednak małżonek lub małżonka, to najlepszego zabezpieczenia interesów małoletniego można upatrywać w przebywaniu z rodziną, z której się wywodzi.

(39) Odpowiadając na zawarty w programie sztokholmskim apel, by ustanowić jednolity status uchodźców i osób kwalifikujących się do ochrony uzupełniającej, należy, z zastrzeżeniem koniecznych i obiektywnie uzasadnionych odstępstw, przyznać beneficjentom statusu ochrony uzupełniającej takie same prawa i świadczenia, z jakich korzystają uchodźcy zgodnie z niniejszą dyrektywą, oraz stosować do nich takie same kryteria kwalifikowalności.

(40) W granicach określonych przez zobowiązania międzynarodowe państwa członkowskie mogą postanowić, że przyznanie świadczeń dotyczących dostępu do zatrudnienia, opieki społecznej, opieki zdrowotnej oraz dostępu do ułatwień integracyjnych wymaga uprzedniego wydania zezwolenia na pobyt.

(41) Aby beneficjenci ochrony międzynarodowej mogli skuteczniej korzystać z praw i świadczeń określonych w niniejszej dyrektywie, konieczne jest uwzględnienie ich specyficznych potrzeb i szczególnych trudności integracyjnych, którym muszą sprostać. Takie uwzględnienie zasadniczo nie powinno prowadzić do traktowania korzystniejszego niż przewidziane dla własnych obywateli, bez uszczerbku dla możliwości wprowadzenia lub utrzymania przez państwa członkowskie bardziej korzystnych norm.

(42) W tym względzie niezbędne są starania służące przede wszystkim rozwiązaniu problemów, które beneficjentom ochrony międzynarodowej uniemożliwiają faktyczny dostęp do związanych z zatrudnieniem możliwości kształcenia i szkolenia zawodowego, a które są związane między innymi z ograniczeniami finansowymi.

(43) Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do świadczeń finansowych przyznawanych przez państwa członkowskie w celu promowania kształcenia.

(44) Należy rozważyć szczególne środki mające skutecznie zaradzić trudnościom, które beneficjenci ochrony międzynarodowej napotykają w praktyce przy nostryfikacji zagranicznych dyplomów, świadectw lub innych dowodów potwierdzających formalne kwalifikacje, w szczególności z powodu braku dokumentacji oraz niemożliwości poniesienia kosztów związanych z procedurami uznawania.

(45) W szczególności w celu uniknięcia trudności socjalnych celowe jest, aby w kontekście pomocy socjalnej beneficjentom ochrony międzynarodowej zapewnić odpowiednią opiekę społeczną i środki utrzymania bez dyskryminacji. W odniesieniu do opieki społecznej tryb i szczegółowe warunki oferowania podstawowych świadczeń beneficjentom statusu ochrony uzupełniającej powinno określać prawo krajowe. Możliwość ograniczenia takiej pomocy do świadczeń podstawowych należy rozumieć tak, by obejmowały one przynajmniej zapewnienie minimalnego dochodu, pomoc w przypadku choroby oraz pomoc dla kobiet w ciąży i osób wychowujących dzieci w takim zakresie, w jakim świadczenia takie przyznawane są obywatelom danego państwa członkowskiego zgodnie z prawem krajowym.

(46) Beneficjentom ochrony międzynarodowej należy zapewnić dostęp do opieki zdrowotnej, zarówno w zakresie zdrowia fizycznego, jak i psychicznego.

(47) W programach integracyjnych skierowanych do beneficjentów statusu uchodźców i statusu pomocy uzupełniającej należy w jak najszerszym zakresie uwzględniać ich specyficzne potrzeby i położenie, przy czym w stosownych przypadkach programy te powinny obejmować szkolenia językowe oraz udzielanie informacji o indywidualnych prawach i obowiązkach związanych z ich statusem ochrony w danym państwie członkowskim.

(48) Wdrażanie niniejszej dyrektywy należy regularnie oceniać, biorąc pod uwagę w szczególności zmiany w międzynarodowych zobowiązaniach państw członkowskich pod względem zasady non-refoulement, zmiany na rynkach pracy w państwach członkowskich oraz rozwój wspólnych podstawowych zasad integracji.

(49) Ponieważ cele niniejszej dyrektywy, mianowicie ustanowienie norm dotyczących udzielania ochrony międzynarodowej obywatelom państw trzecich i bezpaństwowcom przez państwa członkowskie, jednolitego statusu uchodźcy lub osoby kwalifikującej się do objęcia ochroną uzupełniającą oraz ustalenie zakresu udzielanej ochrony, nie mogą zostać w wystarczającym stopniu osiągnięte przez państwa członkowskie, ale ze względu ze względu na swoją skalę i skutki niniejszej dyrektywy mogą zostać lepiej osiągnięte na poziomie Unii, Unia może podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w przywołanym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.

(50) Zgodnie z art. 1 i 2 oraz 4a ust. 1 Protokołu (nr 21) w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w sprawie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedli-

wości, który jest dołączony do TUE i TFUE, bez uszczerbku dla art. 4 tego protokołu, Zjednoczone Królestwo i Irlandia nie uczestniczą w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie są nią związane ani jej nie stosują.

(51) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu (nr 22) w sprawie stanowiska Danii, który jest dołączony do TUE i TFUE, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani jej nie stosuje.

(52) Obowiązek transpozycji niniejszej dyrektywy do prawa krajowego powinien ograniczać się do tych przepisów, które wprowadzają merytoryczne zmiany względem dyrektywy 2004/83/WE. Obowiązek transpozycji przepisów, które nie uległy zmianie, wynika z tej dyrektywy.

(53) Niniejsza dyrektywa powinna pozostawać bez uszczerbku dla obowiązków państw członkowskich pod względem określonego w załączniku I część B terminu transpozycji dyrektywy 2004/83/WE do prawa krajowego,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Cel

Celem niniejszej dyrektywy jest określenie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony.

Artykuł 2
Definicje

Na użytek niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

a) „ochrona międzynarodowa" oznacza status uchodźcy lub status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej określony w lit. e) i g);

b) „beneficjent ochrony międzynarodowej" oznacza osobę, której nadano status uchodźcy lub status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej określony w lit. e) i g);

c) „konwencja genewska" oznacza Konwencję dotyczącą statusu uchodźców podpisaną w Genewie w dniu 28 lipca 1951 r., ze zmianami wprowadzonymi przez protokół nowojorski z dnia 31 stycznia 1967 r.;
d) „uchodźca" oznacza obywatela państwa trzeciego, który na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do szczególnej grupy społecznej przebywa poza państwem swojego obywatelstwa i nie może lub nie chce z powodu tej obawy korzystać z ochrony tego państwa, lub bezpaństwowca, który przebywając z takich samych powodów jak wyżej poza państwem swojego dawnego miejsca zwykłego pobytu, nie może lub nie chce z powodu tej obawy powrócić do tego państwa i do którego nie ma zastosowania art. 12;
e) „status uchodźcy" oznacza uznanie przez państwo członkowskie obywatela państwa trzeciego albo bezpaństwowca za uchodźcę;
f) „osoba kwalifikująca się do otrzymania ochrony uzupełniającej" oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który nie kwalifikuje się do uznania go za uchodźcę, lecz co do którego wykazano zasadnie, że jeśli wróci do swojego kraju pochodzenia, a w przypadku bezpaństwowca – do państwa swojego dawnego miejsca zwykłego pobytu, może mu rzeczywiście grozić poważna krzywda określona w art. 15, i do którego nie ma zastosowania art. 17 ust. 1 i 2 oraz który nie może lub ze względu na takie ryzyko nie chce korzystać z ochrony tego państwa;
g) „status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej" oznacza uznanie przez państwo członkowskie obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca za osobę kwalifikującą się do otrzymania ochrony uzupełniającej;
h) „wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej" oznacza wniosek do państwa członkowskiego o ochronę złożony przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, którego można uznać za osobę ubiegającą się o status uchodźcy lub status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej, a który nie występuje wyraźnie o inny rodzaj ochrony pozostający poza zakresem stosowania niniejszej dyrektywy i mogący stanowić przedmiot osobnego wniosku;
i) „wnioskodawca" oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, ale w odniesieniu do jego wniosku nie zapadła jeszcze prawomocna decyzja;
j) „członkowie rodziny" oznaczają, o ile rodzina istniała już w kraju pochodzenia, niżej wymienionych członków rodziny beneficjenta ochrony międzynarodowej, którzy przebywają w tym samym państwie członkowskim w związku z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej:
    – małżonek beneficjenta ochrony międzynarodowej lub będący stanu wolnego partner tego beneficjenta, z którym beneficjent pozostaje w stałym związku, jeżeli prawo lub praktyka danego państwa członkowskiego traktuje pary nie-

pozostające w związku małżeńskim w sposób porównywalny do par pozostających w związku małżeńskim, zgodnie z jego prawem odnoszącym się do obywateli państw trzecich,

– małoletnie dzieci par, o których mowa w tiret pierwszym, lub beneficjenta ochrony międzynarodowej, pod warunkiem że nie pozostają w związku małżeńskim oraz bez względu na to, czy są dziećmi ślubnymi, nieślubnymi czy adoptowanymi zgodnie z przepisami prawa krajowego,

– ojciec, matka lub inny dorosły odpowiedzialny za beneficjenta ochrony międzynarodowej z mocy prawa danego państwa członkowskiego lub z mocy stosowanej w danym państwie członkowskim praktyki, jeżeli beneficjent jest małoletni i nie pozostaje w związku małżeńskim;

k) „małoletni" oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który nie ukończył 18 lat;

l) „małoletni bez opieki" oznacza małoletniego, który przybywa na terytorium państw członkowskich bez opieki osoby dorosłej odpowiedzialnej za niego z mocy prawa danego państwa członkowskiego lub z mocy praktyki stosowanej w danym państwie członkowskim, dopóki nie zostanie on faktycznie objęty opieką przez taką osobę; pojęcie to obejmuje również małoletniego, który zostaje pozbawiony opieki po przybyciu na terytorium państw członkowskich;

m) „zezwolenie na pobyt" oznacza zezwolenie lub upoważnienie wydane przez organy państwa członkowskiego w formie przewidzianej prawem tego państwa i pozwalające obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi na przebywanie na jego terytorium;

n) „kraj pochodzenia" oznacza państwo(-a), którego(-ych) obywatelstwo posiada dana osoba, a w przypadku bezpaństwowców – państwo dawnego miejsca zwykłego pobytu.

Artykuł 3
Korzystniejsze normy

Państwa członkowskie mogą wprowadzać lub utrzymywać korzystniejsze normy pozwalające określić, kto może zostać zakwalifikowany jako uchodźca lub osoba potrzebująca ochrony uzupełniającej, oraz pozwalające określić zakres ochrony międzynarodowej, pod warunkiem że normy te będą zgodne z niniejszą dyrektywą.

ROZDZIAŁ II
OCENA WNIOSKÓW O UDZIELENIE OCHRONY MIĘDZYNARODOWEJ

Artykuł 4
Ocena faktów i okoliczności

1. Państwa członkowskie mogą nałożyć na wnioskodawcę obowiązek jak najszybszego przedstawienia wszystkich elementów niezbędnych do uzasadnienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Obowiązkiem państwa członkowskiego jest ocenienie odpowiednich elementów wniosku we współpracy z wnioskodawcą.

2. Na elementy, o których mowa w ust. 1, składają się oświadczenia wnioskodawcy oraz wszelkie dokumenty znajdujące się w jego posiadaniu odnoszące się do jego wieku, przeszłości, w tym przeszłości uwzględnianych krewnych, jego tożsamości, obywatelstwa (obywatelstw), państwa (państw) i miejsca (miejsc) poprzedniego pobytu, wcześniejszych wniosków azylowych, tras podróży, dokumentów podróży oraz powodów występowania o udzielenie ochrony międzynarodowej.

3. Ocena wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej jest przeprowadzana indywidualnie dla każdego przypadku i obejmuje m.in.:

a) wszystkie istotne fakty odnoszące się do kraju pochodzenia w momencie podejmowania decyzji w sprawie wniosku, w tym również przepisy ustawowe i wykonawcze kraju pochodzenia oraz sposoby ich wykonywania;

b) odpowiednie oświadczenia i dokumenty przedstawione przez wnioskodawcę, informujące, czy wnioskodawca doznał lub może doznać prześladowań lub poważnej krzywdy;

c) indywidualną sytuację i osobiste uwarunkowania wnioskodawcy, w tym takie czynniki, jak jego przeszłość, płeć i wiek – by ocenić, czy w świetle osobistych uwarunkowań wnioskodawcy akty, których doświadczył lub na które mógłby zostać narażony, stanowią prześladowanie lub powodują poważną krzywdę;

d) ustalenie, czy działalność wnioskodawcy od chwili opuszczenia kraju pochodzenia służyła wyłącznie lub głównie stworzeniu warunków koniecznych do ubiegania się o ochronę międzynarodową – by ocenić, czy taka działalność naraziłaby wnioskodawcę na prześladowanie lub poważną krzywdę, jeśli powróci on do tego kraju;

e) ustalenie, czy od wnioskodawcy można by racjonalnie oczekiwać, że powinien skorzystać z ochrony innego państwa, na którego obywatelstwo mógłby się powołać.

4. Fakt, że wnioskodawca już doznał prześladowania lub poważnej krzywdy albo że bezpośrednio groziło mu takie prześladowanie lub poważna krzywda, jest istotną przesłanką potwierdzającą uzasadnioną obawę wnioskodawcy przed prześladowaniem lub rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy, chyba że istnieją zasadne powody, aby uznać, iż akty prześladowania lub wyrządzania poważnej krzywdy się nie powtórzą.

5. W przypadku gdy państwo członkowskie stosuje zasadę, że obowiązkiem wnioskodawcy jest uzasadnienie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, i gdy niektóre treści oświadczeń wnioskodawcy nie są poparte dokumentami ani innymi dowodami, potwierdzenie takich treści nie jest konieczne pod następującymi warunkami:

a) wnioskodawca poczynił rzeczywisty wysiłek, aby uzasadnić swój wniosek;

b) wszystkie właściwe elementy będące w posiadaniu wnioskodawcy zostały przedstawione oraz złożono zadowalające wyjaśnienia co do braku innych istotnych elementów;

c) oświadczenia wnioskodawcy zostały uznane za spójne i wiarygodne i nie są sprzeczne z dostępnymi szczegółowymi i ogólnymi informacjami mającymi znaczenie dla sprawy wnioskodawcy;

d) wnioskodawca wystąpił o udzielenie ochrony międzynarodowej w najwcześniejszym możliwym terminie, chyba że może on wskazać zasadny powód, dlaczego tego nie zrobił; oraz

e) stwierdzono ogólną wiarygodność wnioskodawcy.

Artykuł 5
Potrzeba ochrony międzynarodowej powstała po przybyciu do państwa członkowskiego

1. Podstawą uzasadnionej obawy przed prześladowaniem lub rzeczywistego ryzyka doznania poważnej krzywdy mogą być wydarzenia, które miały miejsce po tym, jak wnioskodawca opuścił kraj pochodzenia.

2. Podstawą uzasadnionej obawy przed prześladowaniem lub rzeczywistego ryzyka doznania poważnej krzywdy może być działalność, w jaką wnioskodawca zaangażował się po opuszczeniu kraju pochodzenia, w szczególności jeżeli ustalono, że działalność ta stanowi wyraz i kontynuację przekonań lub poglądów posiadanych w kraju pochodzenia.

3. Bez uszczerbku dla konwencji genewskiej państwa członkowskie mogą postanowić, że wnioskodawcy, który złożył kolejny wniosek, nie nadaje się statusu uchodźcy, jeśli ryzyko prześladowania wynika z okoliczności wywołanych celowo przez samego wnioskodawcę po opuszczeniu kraju pochodzenia.

Artykuł 6
Podmioty dopuszczające się prześladowania lub wyrządzające poważną krzywdę

Podmiotami dopuszczającymi się prześladowania lub wyrządzającymi poważną krzywdę są m.in.:

a) państwo;

b) partie lub organizacje kontrolujące państwo lub znaczną część jego terytorium;

c) podmioty niepubliczne, jeśli można wykazać, że podmioty wymienione w lit. a) i b), w tym organizacje międzynarodowe, nie mogą lub nie chcą udzielić ochrony przed prześladowaniem lub poważną krzywdą, zdefiniowanej w art. 7.

Artykuł 7
Podmioty udzielające ochrony

1. Ochrona przed prześladowaniem lub poważną krzywdą może być udzielana wyłącznie przez:

a) państwo; lub

b) strony lub organizacje, w tym organizacje międzynarodowe, kontrolujące państwo lub znaczną część jego terytorium; o ile chcą i mogą oferować ochronę zgodnie z ust. 2.

2. Ochrona przed prześladowaniem lub poważną krzywdą musi być skuteczna i trwała. Taka ochrona zasadniczo udzielana jest, gdy podmioty wskazane w ust. 1 lit. a) i b) podejmują racjonalne działania mające zapobiec prześladowaniu lub wyrządzaniu poważnej krzywdy, stosując między innymi skuteczny system prawny do wykrywania i ścigania aktów stanowiących prześladowanie lub powodujących poważną krzywdę oraz do karania za nie, oraz gdy wnioskodawca ma dostęp do takiej ochrony.

3. Oceniając, czy organizacja międzynarodowa kontroluje państwo lub znaczną część jego terytorium i czy udziela ochrony zgodnie z kryteriami określonymi w ust. 2, państwa członkowskie uwzględniają wszelkie wytyczne zawarte w odpowiednich aktach prawnych Unii.

Artykuł 8
Ochrona wewnętrzna

1. Oceniając wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, państwa członkowskie mogą stwierdzić, że wnioskodawca nie potrzebuje ochrony międzynarodowej, jeśli na części terytorium kraju pochodzenia:

a) nie zachodzi uzasadniona obawa, że będzie on prześladowany, lub nie istnieje realne niebezpieczeństwo, że doświadczy on poważnej krzywdy; lub

b) ma on dostęp do zdefiniowanej w art. 7 ochrony przed prześladowaniem lub poważną krzywdą; a także może on bezpiecznie i legalnie pojechać i uzyskać wstęp do tej części kraju oraz można racjonalnie oczekiwać, że może on się tam osiedlić.

2. Oceniając, czy wnioskodawca ma uzasadnione powody, aby obawiać się, że będzie prześladowany, lub czy istnieje realne niebezpieczeństwo, że doświadczy on poważnej krzywdy, lub czy ma on dostęp do ochrony przed prześladowaniem lub poważną krzywdą w części terytorium kraju pochodzenia zgodnie z ust. 1, państwa członkowskie, przy podejmowaniu decyzji w sprawie wniosku, uwzględniają ogólną sytuację panującą w tej części kraju oraz osobiste uwarunkowania wnioskodawcy zgodnie z art. 4. W tym celu państwa członkowskie zapew-

niają, aby uzyskano dokładne i aktualne informacje z odpowiednich źródeł, takich jak Urząd Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców i Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu.

ROZDZIAŁ III
KWALIFIKOWANIE SIĘ DO OTRZYMANIA STATUSU UCHODŹCY

Artykuł 9
Akty prześladowania

1. Aby czyn mógł zostać uznany za akt prześladowania w rozumieniu art. 1 lit. A konwencji genewskiej, musi on:
   a) być na tyle poważny pod względem swojej istoty lub powtarzalności, by stanowić poważne naruszenie podstawowych praw człowieka, w szczególności praw, od których przestrzegania nie można się uchylić na mocy art. 15 ust. 2 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności; lub
   b) być kumulacją różnych środków, w tym takich naruszeń praw człowieka, które są na tyle poważne, by oddziaływać na jednostkę w sposób podobny do określonego w lit. a).
2. Akty prześladowania określone w ust. 1 mogą przybierać między innymi formę:
   a) aktów przemocy fizycznej lub psychicznej, w tym aktów przemocy seksualnej;
   b) środków prawnych, administracyjnych, policyjnych lub sądowych, które same w sobie są dyskryminujące lub które są stosowane w sposób dyskryminujący;
   c) ścigania lub kar, które są nieproporcjonalne lub dyskryminujące;
   d) odmowy sądowego środka zaskarżenia, której skutkiem jest kara nieproporcjonalna lub dyskryminująca;
   e) ścigania lub kar za odmowę odbycia służby wojskowej podczas konfliktu, jeżeli odbycie służby wojskowej pociągałoby za sobą dokonywanie przestępstw lub czynów stanowiących podstawę wykluczenia określonych w art. 12 ust. 2;
   f) czynów wymierzonych w osoby określonej płci lub w dzieci.
3. Zgodnie z art. 2 lit. d) musi istnieć związek między powodami określonymi w art. 10 a aktami prześladowania określonymi w ust. 1 niniejszego artykułu lub brakiem ochrony przed takimi aktami.

Artykuł 10
Powody prześladowania

1. Dokonując oceny powodów prześladowania, państwa członkowskie uwzględniają następujące elementy:

a) pojęcie rasy obejmuje w szczególności takie aspekty, jak kolor skóry, pochodzenie lub przynależność do szczególnej grupy etnicznej;
b) pojęcie religii obejmuje w szczególności posiadanie przekonań teistycznych, nieteistycznych i ateistycznych, prywatne lub publiczne uczestniczenie lub nieuczestniczenie w formalnych – indywidualnych lub wspólnotowych – praktykach religijnych, inne czynności religijne czy wyrażane poglądy lub formy indywidualnych lub wspólnotowych zachowań opartych na wierzeniach religijnych lub nakazanych takimi wierzeniami;
c) pojęcie narodowości nie ogranicza się do obywatelstwa lub jego braku, lecz obejmuje w szczególności przynależność do grupy określonej przez swoją kulturową, etniczną lub językową tożsamość, swoje wspólne korzenie geograficzne lub polityczne lub przez swoje powiązanie z mieszkańcami innego państwa;
d) grupę uznaje się za szczególną grupę społeczną, jeśli w szczególności:
   – członkowie takiej grupy mają jakąś wspólną nieusuwalną cechę wrodzoną lub przeszłość lub charakteryzują się jakimś wspólnym rysem lub przekonaniem na tyle istotnym z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go, oraz
   – grupa ta posiada odrębną tożsamość w danym państwie, ponieważ jest postrzegana przez otaczające społeczeństwo jako inna.

W zależności od sytuacji w kraju pochodzenia szczególna grupa społeczna może oznaczać grupę, u podstaw której leży wspólna cecha orientacji seksualnej. Orientacji seksualnej nie należy rozumieć jako obejmującej czyny uznawane za przestępcze w świetle prawa krajowego państw członkowskich. Aspektom płci, w tym tożsamości płciowej, poświęca się szczególną uwagę w celu określenia przynależności do szczególnej grupy społecznej lub zidentyfikowania cechy charakteryzującej taką grupę;

e) pojęcie opinii politycznej obejmuje w szczególności posiadanie opinii, idei lub przekonania w kwestii dotyczącej podmiotów potencjalnie dopuszczających się prześladowania, określonych w art. 6, oraz ich polityki lub metod, bez względu na to, czy wnioskodawca działał zgodnie z tą opinią, ideą lub tym przekonaniem.

2. Podczas oceniania, czy obawa wnioskodawcy przed prześladowaniem jest uzasadniona, bez znaczenia jest, czy wnioskodawca rzeczywiście odznacza się rasową, religijną, narodowościową, społeczną lub polityczną cechą powodującą prześladowanie, jeżeli tylko taka cecha jest przypisywana wnioskodawcy przez podmiot dopuszczający się prześladowania.

Artykuł 11
Ustanie statusu

1. Obywatel państwa trzeciego albo bezpaństwowiec przestaje być uchodźcą, jeśli:

a) dobrowolnie zwrócił się ponownie o ochronę do państwa, którego jest obywatelem; lub
b) utraciwszy swoje obywatelstwo, dobrowolnie ponownie je przyjął; lub
c) przyjął nowe obywatelstwo i korzysta z ochrony państwa, którego obywatelstwo przyjął; lub
d) dobrowolnie ponownie zamieszkał w państwie, które opuścił lub poza którego granicami przebywał z obawy przed prześladowaniem; lub
e) nie może dłużej odmawiać korzystania z ochrony państwa swojego obywatelstwa, albowiem ustały okoliczności, w związku z którymi został uznany za uchodźcę; lub
f) będąc bezpaństwowcem, może powrócić do państwa swojego poprzedniego miejsca zwykłego pobytu, albowiem ustały okoliczności, w związku z którymi został uznany za uchodźcę.

2. W odniesieniu do ust. 1 lit. e) i f) państwa członkowskie zwracają uwagę na to, czy zmiana okoliczności ma charakter na tyle znaczący i trwały, by obawy uchodźcy przed prześladowaniem nie można było dłużej uznawać za uzasadnioną.

3. Ust. 1 lit. e) i f) nie stosuje się do uchodźcy, który może powołać się na przekonywające powody związane z poprzednim prześladowaniem, uzasadniające jego odmowę skorzystania z ochrony państwa, którego obywatelstwo posiada, lub w przypadku bezpaństwowca – z ochrony państwa jego poprzedniego miejsca zwykłego pobytu.

Artykuł 12
Wykluczenie

1. Obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec zostaje wykluczony z możliwości uzyskania statusu uchodźcy, jeśli:

a) jest objęty zakresem stosowania art. 1 lit. D konwencji genewskiej odnoszącego się do ochrony lub pomocy otrzymywanej od organów lub agencji Organizacji Narodów Zjednoczonych innych niż Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców; jeśli taka ochrona lub pomoc ustały z jakichkolwiek powodów, a położenie takich osób nie zostało ostatecznie uregulowane zgodnie z odpowiednimi rezolucjami Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych, osoby takie kwalifikuje się tym samym do korzystania ze świadczeń określonych w niniejszej dyrektywie;
b) jest uważany przez właściwe organy państwa, w którym się osiedlił, za osobę mającą prawa i obowiązki związane z posiadaniem obywatelstwa tego państwa lub posiadającą prawa i obowiązki im równorzędne.

2. Obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec zostaje wykluczony z możliwości otrzymania statusu uchodźcy, jeżeli istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że:

a) dokonał zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej, zbrodni przeciwko ludzkości w rozumieniu aktów międzynarodowych opracowanych w celu ustanowienia przepisów odnoszących się do tych zbrodni;
b) popełnił poza państwem, które go przyjęło, poważne przestępstwo o charakterze niepolitycznym, zanim został przyjęty jako uchodźca, czyli zanim wydano mu zezwolenie na pobyt na podstawie nadanego statusu uchodźcy; szczególnie okrutne czyny, nawet jeśli zostały popełnione z rzekomo politycznych pobudek, można zakwalifikować jako poważne zbrodnie o charakterze niepolitycznym;
c) jest winny czynów sprzecznych z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych określonymi w preambule i art. 1 i 2 Karty Narodów Zjednoczonych.

3. Ust. 2 ma zastosowanie do osób, które podżegają do przestępstw lub czynów określonych w tym ustępie lub w inny sposób uczestniczą w ich popełnianiu.

ROZDZIAŁ IV
STATUS UCHODŹCY

Artykuł 13
Nadanie statusu uchodźcy

Państwa członkowskie nadają status uchodźcy obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi, który kwalifikuje się do otrzymania takiego statusu zgodnie z rozdziałem II i III.

Artykuł 14
Cofnięcie, pozbawienie lub odmowa przedłużenia ważności statusu uchodźcy

1. W odniesieniu do wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych po wejściu w życie dyrektywy 2004/83/WE państwa członkowskie cofają status uchodźcy, pozbawiają tego statusu lub odmawiają przedłużenia ważności tego statusu nadanego przez organ rządowy, administracyjny, sądowy lub quasi-sądowy obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi, jeśli przestał on być uchodźcą zgodnie z art. 11.

2. Bez uszczerbku dla określonego w art. 4 ust. 1 obowiązku uchodźcy, by ujawnić wszystkie istotne fakty i dostarczyć wszystkie istotne dokumenty znajdujące się w jego posiadaniu, państwo członkowskie, które nadało status uchodźcy, musi wykazać w każdym indywidualnym przypadku, że dana osoba przestała być lub nigdy nie była uchodźcą, zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu.

3. Państwa członkowskie cofają status uchodźcy, pozbawiają tego statusu lub odmawiają przedłużenia jego ważności obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi, jeśli po nadaniu takiej osobie statusu uchodźcy dane państwo członkowskie ustaliło, że:

a) dana osoba powinna była zostać wykluczona lub jest wykluczona z możliwości otrzymania statusu uchodźcy zgodnie z art. 12;
b) dana osoba zniekształciła lub pominęła fakty, w tym posłużyła się fałszywymi dokumentami, co zadecydowało o nadaniu jej statusu uchodźcy.

4. Państwa członkowskie mogą cofnąć status, pozbawić lub odmówić przedłużenia ważności statusu nadanego uchodźcy przez organ rządowy, administracyjny, sądowy lub quasi-sądowy, jeżeli:
a) istnieją racjonalne podstawy, by uznać danego uchodźcę za zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa członkowskiego, w którym przebywa;
b) dany uchodźca został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo i stanowi zagrożenie dla społeczności tego państwa członkowskiego.

5. W sytuacjach określonych w ust. 4 państwa członkowskie mogą postanowić, że nie nadadzą statusu danemu uchodźcy, w przypadku gdy odnośna decyzja jeszcze nie zapadła.

6. Osoby, do których mają zastosowanie ust. 4 lub 5, kwalifikują się do uzyskania praw określonych w art. 3, 4, 16, 22, 31, 32 i 33 konwencji genewskiej lub praw podobnych, o ile osoby te przebywają w państwie członkowskim.

ROZDZIAŁ V
KWALIFIKOWANIE SIĘ DO OBJĘCIA OCHRONĄ UZUPEŁNIAJĄCĄ

Artykuł 15
Poważna krzywda

Poważna krzywda obejmuje:
a) karę śmierci lub egzekucję; lub
b) tortury lub nieludzkie lub poniżające traktowanie lub karanie wnioskodawcy w kraju jego pochodzenia; lub
c) poważne indywidualne zagrożenie życia lub fizycznej integralności osoby cywilnej wynikające z masowej przemocy w sytuacjach międzynarodowych lub wewnętrznych konfliktów zbrojnych.

Artykuł 16
Ustanie statusu

1. Obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec przestaje kwalifikować się do otrzymywania ochrony uzupełniającej, jeżeli okoliczności będące podstawą otrzymania statusu osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej przestały istnieć lub uległy zmianie w takim stopniu, że ochrona nie jest już konieczna.

2. Stosując ust. 1, państwa członkowskie biorą pod uwagę, czy zmiana okoliczności ma charakter na tyle znaczący i trwały, że osobie kwalifikującej się do otrzymywania ochrony uzupełniającej nie grozi już rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy.

3. Ust. 1 nie ma zastosowania do beneficjenta ochrony uzupełniającej, który może powołać się na przekonywające powody związane z poprzednio doznaną poważną krzywdą, uzasadniające jego odmowę skorzystania z ochrony państwa, którego obywatelstwo posiada, lub w przypadku bezpaństwowca – z ochrony państwa jego poprzedniego miejsca zwykłego pobytu.

Artykuł 17
Wykluczenie

1. Obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec zostaje wykluczony z możliwości otrzymania ochrony uzupełniającej, jeżeli istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że:

a) dokonał zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej, zbrodni przeciwko ludzkości w rozumieniu aktów międzynarodowych opracowanych w celu ustanowienia przepisów odnoszących się do tych zbrodni;

b) popełnił poważne przestępstwo;

c) jest winny czynów sprzecznych z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych określonymi w preambule i art. 1 i 2 Karty Narodów Zjednoczonych;

d) stanowi zagrożenie dla społeczności lub bezpieczeństwa państwa członkowskiego, w którym przebywa.

2. Ust. 1 ma zastosowanie do osób, które podżegają do przestępstw lub czynów określonych w tym ustępie lub w inny sposób uczestniczą w ich popełnianiu.

3. Państwa członkowskie mogą wykluczyć obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca z możliwości otrzymania ochrony uzupełniającej, jeżeli przed przyjęciem do danego państwa członkowskiego popełnił on jedno lub więcej przestępstw nieobjętych zakresem ust. 1, które – gdyby zostały popełnione w danym państwie członkowskim – podlegałyby karze więzienia, i jeżeli opuścił on kraj pochodzenia wyłącznie w celu uniknięcia kary wynikającej z popełnienia tych przestępstw.

ROZDZIAŁ VI
STATUS OSOBY POTRZEBUJĄCEJ OCHRONY UZUPEŁNIAJĄCEJ

Artykuł 18
Nadanie statusu osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej

Państwa członkowskie nadają status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi, który kwalifikuje się do otrzymania ochrony uzupełniającej zgodnie z rozdziałem II i V.

Artykuł 19
Cofnięcie, pozbawienie lub odmowa przedłużenia ważności statusu osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej

1. W odniesieniu do wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych po wejściu w życie dyrektywy 2004/83/WE państwa członkowskie cofają status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej, pozbawiają tego statusu lub odmawiają przedłużenia ważności tego statusu nadanego przez organ rządowy, administracyjny, sądowy lub quasi-sądowy obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi, jeśli przestał on kwalifikować się do otrzymywania ochrony uzupełniającej zgodnie z art. 16.

2. Państwa członkowskie mogą cofnąć status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej, pozbawić albo odmówić przedłużenia ważności tego statusu nadanego przez organ rządowy, administracyjny, sądowy lub quasi-sądowy obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi, jeśli po otrzymaniu statusu osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej powinien on był zostać wykluczony z możliwości otrzymywania ochrony uzupełniającej zgodnie z art. 17 ust. 3.

3. Państwa członkowskie cofają status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej, pozbawiają tego statusu lub odmawiają przedłużenia jego ważności obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi, jeżeli:

a) po otrzymaniu statusu osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej dana osoba powinna była zostać lub jest wykluczona z możliwości otrzymywania ochrony uzupełniającej zgodnie z art. 17 ust. 1 i 2;

b) dana osoba zniekształciła lub pominęła fakty, w tym posłużyła się fałszywymi dokumentami, co zadecydowało o nadaniu jej statusu osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej.

4. Bez uszczerbku dla określonego w art. 4 ust. 1 obowiązku obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, by ujawnić wszystkie istotne fakty i dostarczyć wszystkie istotne dokumenty znajdujące się w jego posiadaniu, państwo członkowskie, które nadało status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej, musi wykazać w każdym indywidualnym przypadku, że dana osoba przestała kwalifikować się lub nie kwalifikuje się do otrzymywania ochrony uzupełniającej, zgodnie z ust. 1, 2 i 3 niniejszego artykułu.

ROZDZIAŁ VII
ZAKRES OCHRONY MIĘDZYNARODOWEJ

Artykuł 20
Zasady ogólne

1. Niniejszy rozdział pozostaje bez uszczerbku dla praw określonych w konwencji genewskiej.

2. O ile nie określono inaczej, niniejszy rozdział ma zastosowanie zarówno do uchodźców, jak i do osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej.

3. Wdrażając przepisy niniejszego rozdziału, państwa członkowskie uwzględniają specyficzną sytuację osób szczególnie podatnych na zagrożenia, takich jak małoletni, małoletni bez opieki, osoby niepełnosprawne, osoby starsze, kobiety w ciąży, rodzice samotnie wychowujący małoletnie dzieci, ofiary handlu ludźmi, osoby z zaburzeniami psychicznymi i ofiary tortur, gwałtu lub innych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej.

4. Ust. 3 ma zastosowanie wyłącznie do osób, które po indywidualnej ocenie ich sytuacji uznano za mające specjalne potrzeby.

5. Wdrażając przepisy niniejszego rozdziału dotyczące dzieci, państwa członkowskie przywiązują szczególną uwagę do najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka.

Artykuł 21
Ochrona przed odesłaniem

1. Państwa członkowskie, zgodnie ze swoimi zobowiązaniami międzynarodowymi, przestrzegają zasady non-refoulement.

2. Jeżeli zobowiązania międzynarodowe wspomniane w ust. 1 tego nie zabraniają, państwa członkowskie mogą odesłać uchodźcę, bez względu na to, czy jego status został formalnie uznany, jeżeli:

a) istnieją racjonalne podstawy, by uznać danego uchodźcę za zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa członkowskiego, w którym przebywa; lub

b) dany uchodźca został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo i stanowi zagrożenie dla społeczności tego państwa członkowskiego.

3. Państwa członkowskie mogą cofnąć zezwolenie na pobyt, pozbawić tego zezwolenia, odmówić przedłużenia jego ważności lub odmówić jego przyznania uchodźcy, do którego ma zastosowanie ust. 2.

Artykuł 22
Informowanie

Jak najszybciej po nadaniu statusu uchodźcy lub statusu osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej państwa członkowskie zapewniają beneficjentom ochrony międzynarodowej dostęp do informacji o prawach i obowiązkach wynikających z takiego statusu, w języku, który jest dla nich zrozumiały lub można racjonalnie przypuszczać, że jest on dla nich zrozumiały.

Artykuł 23
Utrzymanie jedności rodziny

1. Państwa członkowskie zapewniają możliwość utrzymania jedności rodziny.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby członkowie rodziny beneficjenta ochrony międzynarodowej, którzy osobiście nie kwalifikują się do otrzymania takiej ochrony, zostali uprawnieni do ubiegania się o świadczenia, o których mowa w art. 24–35, zgodnie z krajowymi procedurami i w zakresie odpowiednim do osobistego statusu prawnego danego członka rodziny.

3. Ust. 1 i 2 nie mają zastosowania w przypadku, gdy członek rodziny jest lub zostałby wykluczony z możliwości otrzymania ochrony międzynarodowej zgodnie z rozdziałem III i V.

4. Niezależnie od ust. 1 i 2 państwa członkowskie mogą odmówić, ograniczyć lub cofnąć świadczenia, o których tam mowa, ze względu na bezpieczeństwo narodowe lub porządek publiczny.

5. Państwa członkowskie mogą podjąć decyzję, iż niniejszy artykuł ma zastosowanie także do innych bliskich krewnych, którzy żyli wspólnie jako część rodziny w momencie opuszczenia państwa pochodzenia i którzy pozostawali wtedy całkowicie lub w głównej mierze na utrzymaniu beneficjenta ochrony międzynarodowej.

Artykuł 24
Zezwolenia na pobyt

1. Tak szybko jak to możliwe po udzieleniu ochrony międzynarodowej państwa członkowskie wydają beneficjentom statusu uchodźcy zezwolenie na pobyt, które bez uszczerbku dla art. 21 ust. 3 musi być ważne przez co najmniej trzy lata i być odnawialne, o ile nie sprzeciwiają się temu ważne względy bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego.

Bez uszczerbku dla art. 23 ust. 1, zezwolenia na pobyt, które mają być wydane członkom rodziny beneficjentów statusu uchodźcy, mogą być ważne przez okres krótszy niż trzy lata i być odnawialne.

2. Tak szybko jak to możliwe po udzieleniu ochrony międzynarodowej państwa członkowskie wydają beneficjentom pomocy uzupełniającej i członkom ich rodziny zezwolenie na pobyt, które musi być ważne przez co najmniej rok i w odniesieniu do którego istnieje możliwość przedłużenia na co najmniej dwa lata, o ile nie sprzeciwiają się temu ważne względy bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego.

Artykuł 25
Dokument podróży

1. Państwa członkowskie wydają beneficjentom statusu uchodźcy dokumenty podróży w formie określonej w wykazie do konwencji genewskiej, służące do podróżowania poza terytoria tych państw członkowskich, o ile nie sprzeciwiają się temu ważne względy bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego.

2. Państwa członkowskie wydają beneficjentom ochrony uzupełniającej, którzy nie są w stanie otrzymać paszportu państwa, którego są obywatelami, dokumenty umożliwiające im podróżowanie poza terytorium tych państw członkowskich, o ile nie sprzeciwiają się temu ważne względy bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego.

Artykuł 26
Dostęp do zatrudnienia

1. Niezwłocznie po udzieleniu ochrony międzynarodowej państwa członkowskie upoważniają jej beneficjentów do podejmowania zatrudnienia lub działalności na własny rachunek zgodnie z przepisami ogólnie mającymi zastosowanie do danego zawodu oraz do służby publicznej.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby udogodnienia, takie jak zapewnienie osobom dorosłym możliwości kształcenia związanego z zatrudnieniem, szkolenie zawodowe, w tym szkolenie podnoszące kwalifikacje, staże zawodowe oraz usługi doradcze świadczone przez urzędy pracy były oferowane beneficjentom ochrony międzynarodowej na takich samych warunkach co własnym obywatelom.

3. Państwa członkowskie dążą do ułatwienia beneficjentom ochrony międzynarodowej pełnego dostępu do działań, o których mowa w ust. 2.

4. Zastosowanie mają obowiązujące w państwach członkowskich przepisy regulujące wynagrodzenie, dostęp do systemów zabezpieczenia społecznego dla osób zatrudnionych lub prowadzących działalność na własny rachunek oraz inne warunki zatrudnienia.

Artykuł 27
Dostęp do kształcenia

1. Państwa członkowskie przyznają pełny dostęp do systemu kształcenia wszystkim małoletnim, którym udzielono ochrony międzynarodowej, na takich samych warunkach co własnym obywatelom.

2. Państwa członkowskie zezwalają osobom dorosłym, którym udzielono ochrony międzynarodowej, na dostęp do ogólnego systemu edukacji, do dalszego szkolenia lub do przekwalifi-

kowania, na takich samych warunkach co obywatelom państw trzecich legalnie przebywającym na ich terytorium.

Artykuł 28
Dostęp do procedur uznawania kwalifikacji

1. Państwa członkowskie zapewniają równe traktowanie beneficjentów ochrony międzynarodowej i własnych obywateli w zakresie obowiązujących procedur uznawania zagranicznych dyplomów, świadectw i innych dowodów formalnych kwalifikacji.

2. Państwa członkowskie dążą do ułatwienia beneficjentom ochrony międzynarodowej, którzy nie mogą dostarczyć dokumentów potwierdzających ich kwalifikacje, pełnego dostępu do odpowiednich systemów oceny, nostryfikowania i zaliczania ich wcześniejszego kształcenia. Wszystkie takie środki muszą być zgodne z art. 2 ust. 2 i art. 3 ust. 3 dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych[4].

Artykuł 29
Opieka społeczna

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby beneficjenci ochrony międzynarodowej otrzymali w państwie członkowskim, które im udzieliło takiej ochrony, niezbędną pomoc społeczną, równoważną pomocy zapewnianej obywatelom tego państwa członkowskiego.

2. W drodze odstępstwa od zasady ogólnej określonej w ust. 1 państwa członkowskie mogą ograniczyć pomoc socjalną przyznawaną osobom korzystającym z ochrony uzupełniającej do podstawowych świadczeń, które w takim przypadku są przyznawane na takim samym poziomie i na podstawie takich samych kryteriów kwalifikujących, co własnym obywatelom.

Artykuł 30
Opieka zdrowotna

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby beneficjenci ochrony międzynarodowej mieli dostęp do opieki zdrowotnej według takich samych kryteriów kwalifikujących co obywatele państwa członkowskiego, które udzieliło takiej ochrony.

2. Państwa członkowskie zapewniają – na podstawie takich samych kryteriów kwalifikujących co obywatelom państwa członkowskiego, które udzieliło ochrony – odpowiednią opiekę zdrowotną, w tym w razie potrzeby leczenie zaburzeń psychicznych, beneficjentom ochrony międzynarodowej o specjalnych potrzebach, takim jak kobiety w ciąży, osoby niepełnospraw-

4 Dz.U. L 255 z 30.9.2005, s. 22.

ne, ofiary tortur, gwałtu lub innych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej oraz małoletnim, którzy padli ofiarą jakichkolwiek form wykorzystania, zaniedbania, eksploatacji, torturowania czy okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania, lub ofiarą konfliktów zbrojnych.

Artykuł 31
Małoletni bez opieki

1. Tak szybko jak to możliwe po udzieleniu ochrony międzynarodowej państwa członkowskie przedsiębiorą konieczne środki, aby małoletnim bez opieki zapewnić przedstawicielstwo, sprawowane przez opiekuna prawnego lub w razie konieczności przez organizację odpowiedzialną za opiekę nad małoletnimi i ich dobro, lub by zapewnić innego rodzaju właściwe przedstawicielstwo, w tym przedstawicielstwo oparte na prawodawstwie lub orzeczeniu sądowym.

2. Wdrażając niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie zapewniają, aby potrzeby małoletnich były właściwie zaspokajane przez wyznaczonego opiekuna prawnego lub przedstawiciela. Właściwe organy dokonują regularnej oceny.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby małoletni bez opieki byli umieszczani razem:
   a) z pełnoletnimi krewnymi; lub
   b) w rodzinie zastępczej; lub
   c) w ośrodkach specjalizujących się w kwaterowaniu małoletnich; lub
   d) w innych miejscach zakwaterowania odpowiednich dla małoletnich.

W tym kontekście uwzględnia się opinię dziecka stosownie do jego wieku i stopnia dojrzałości.

4. Jeżeli to możliwe, nie rozdziela się rodzeństwa, uwzględniając jak najlepsze zabezpieczenie interesów małoletniego, a w szczególności jego wiek i stopień dojrzałości. Zmiany miejsca zamieszkania małoletnich bez opieki ogranicza się do minimum.

5. Jeżeli małoletni bez opieki otrzymał ochronę międzynarodową, a jeszcze nie rozpoczęto poszukiwania członków jego rodziny, państwa członkowskie rozpoczynają ich poszukiwanie jak najszybciej po udzieleniu ochrony międzynarodowej, dążąc jednocześnie do jak najlepszego zabezpieczenia interesów małoletniego. Jeżeli poszukiwania już się rozpoczęły, państwa członkowskie w stosownych przypadkach kontynuują poszukiwania. W przypadkach gdy może dojść do zagrożenia życia lub integralności fizycznej małoletniego lub jego bliskich krewnych, szczególnie jeżeli pozostali oni w kraju pochodzenia, należy zadbać o poufność gromadzenia, przetwarzania i obiegu informacji dotyczących tych osób.

6. Osoby pracujące z małoletnimi bez opieki muszą odbyć i kontynuować odpowiednie szkolenie w zakresie potrzeb takich małoletnich.

Artykuł 32
Dostęp do zakwaterowania

1. Państwa członkowskie zapewniają beneficjentom ochrony międzynarodowej dostęp do zakwaterowania na takich samych zasadach co innym obywatelom państw trzecich legalnie przebywającym na ich terytorium.
2. Dopuszczając krajową praktykę rozpraszania beneficjentów ochrony międzynarodowej, państwa członkowskie dążą do wdrażania polityki zapobiegającej dyskryminacji beneficjentów ochrony międzynarodowej oraz zapewniającej jednakowe szanse w dostępie do zakwaterowania.

Artykuł 33
Swoboda przemieszczania się w państwie członkowskim

Państwa członkowskie zezwalają beneficjentom ochrony międzynarodowej na swobodne przemieszczanie się w obrębie swojego terytorium na takich samych warunkach i z tymi samymi ograniczeniami, jakie są przewidziane dla innych obywateli państw trzecich legalnie przebywających na ich terytorium.

Artykuł 34
Dostęp do ułatwień integracyjnych

W celu ułatwienia integracji beneficjentów ochrony międzynarodowej ze społeczeństwem państwa członkowskie zapewniają im dostęp do programów integracyjnych uznanych przez nie za odpowiednie w stosunku do specyficznych potrzeb beneficjentów statusu uchodźcy lub osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej lub tworzą warunki gwarantujące dostęp do takich programów.

Artykuł 35
Repatriacja

Państwa członkowskie mogą zapewniać pomoc beneficjentom ochrony międzynarodowej, którzy pragną zostać repatriowani.

ROZDZIAŁ VIII
WSPÓŁPRACA ADMINISTRACYJNA

Artykuł 36
Współpraca

Każde z państw członkowskich wyznacza krajowy punkt kontaktowy oraz przekazuje jego adres Komisji. Komisja przekazuje tę informację pozostałym państwom członkowskim.

Państwa członkowskie w kontakcie z Komisją przedsiębiorą wszelkie niezbędne środki, aby nawiązać bezpośrednią współpracę i wymianę informacji między właściwymi organami.

Artykuł 37
Personel

Państwa członkowskie zapewniają, aby organy i inne organizacje wdrażające niniejszą dyrektywę odbyły niezbędne szkolenie i były związanie zasadą poufności, zgodnie z przepisami prawa krajowego, w odniesieniu do informacji uzyskanych podczas pracy.

ROZDZIAŁ IX
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 38
Sprawozdania

1. Do dnia 21 czerwca 2015 r. Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie na temat stosowania niniejszej dyrektywy i proponuje wszelkie niezbędne zmiany. Propozycje zmian dotyczą w pierwszej kolejności art. 2 i 7. Do dnia 21 grudnia 2014 r. państwa członkowskie przesyłają Komisji wszelkie informacje istotne do sporządzenia tego sprawozdania.

2. Po przedstawieniu tego sprawozdania Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie przynajmniej co pięć lat sprawozdanie w sprawie stosowania niniejszej dyrektywy.

Artykuł 39
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do zapewnienia zgodności z art. 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 i 35 do dnia 21 grudnia 2013 r. Niezwłocznie przekazują one Komisji tekst tych przepisów.

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Przepisy te zawierają także pouczenie, że w istniejących przepisach ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odniesienia do dyrektywy uchylonej niniejszą dyrektywą należy odczytywać jako odniesienia do niniejszej dyrektywy. Metody dokonywania takiego odniesienia i formułowania takiego pouczenia określane są przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty najważniejszych przepisów prawa krajowego z dziedziny objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 40
Uchylenie

Dyrektywa 2004/83/WE zostaje niniejszym uchylona w odniesieniu do państw związanych niniejszą dyrektywą ze skutkiem od dnia 21 grudnia 2013 r., bez uszczerbku dla obowiązków państw członkowskich w odniesieniu do terminu transpozycji tej dyrektywy do prawa krajowego, który określono w załączniku I część B.

W przypadku państw członkowskich związanych niniejszą dyrektywą odesłania do uchylonej dyrektywy należy odczytywać jako odesłania do niniejszej dyrektywy, zgodnie z tabelą korelacji w załączniku II.

Artykuł 41
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Art. 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 i 35 stosuje się od dnia 22 grudnia 2013 r.

Artykuł 42
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w Strasburgu dnia 13 grudnia 2011 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

J. Buzek
Przewodniczący

W imieniu Rady

M. Szpunar
Przewodniczący

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich z dnia 16 grudnia 2008 r. (Dz.Urz. UE L Nr 348, s. 98)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego

art. 63 ust. 3 lit. b),

uwzględniając wniosek Komisji,

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 Traktatu[1],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Rada Europejska na posiedzeniu w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. ustaliła spójne podejście w dziedzinie imigracji i azylu, obejmujące utworzenie wspólnego systemu azylowego, politykę imigracyjną i zwalczanie nielegalnej imigracji.

(2) Rada Europejska na posiedzeniu w Brukseli w dniach 4 i 5 listopada 2004 r. wezwała do opracowania skutecznej polityki wydalania i repatriacji, opartej na wspólnych normach, aby osoby, które mają być wydalone, traktowane były w sposób ludzki oraz z pełnym poszanowaniem ich praw podstawowych i godności.

(3) Komitet Ministrów Rady Europy przyjął w dniu 4 maja 2005 r. „Dwadzieścia wytycznych w sprawie powrotów przymusowych".

(4) Należy ustalić jasne, przejrzyste i sprawiedliwe zasady, aby określić skuteczną politykę powrotów stanowiącą integralną część dobrze zarządzanej polityki migracyjnej.

(5) Należy ustanowić w niniejszej dyrektywie zbiór zasad horyzontalnych mających zastosowanie do wszystkich obywateli państw trzecich, którzy nie spełniają lub przestali spełniać warunki wjazdu, pobytu lub zamieszkania w państwie członkowskim.

1 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 18 czerwca 2008 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 9 grudnia 2008 r.

(6) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby zakończenie nielegalnego pobytu obywateli państw trzecich odbywało się w ramach sprawiedliwej i przejrzystej procedury. Zgodnie z ogólnymi zasadami prawa UE decyzje podejmowane na mocy niniejszej dyrektywy powinny być podejmowane indywidualnie, na podstawie obiektywnych kryteriów, co oznacza, że pod uwagę powinien być brany nie tylko sam fakt nielegalnego pobytu. Używając standardowych formularzy decyzji dotyczących powrotu, tj. decyzji nakazujących powrót oraz, jeśli zostały wydane, decyzji o zakazie wjazdu i decyzji o wykonaniu wydalenia, państwa członkowskie powinny przestrzegać tej zasady i w pełni stosować wszystkie właściwe przepisy niniejszej dyrektywy.

(7) Podkreśla się potrzebę zawarcia wspólnotowych oraz dwustronnych umów o readmisji z państwami trzecimi w celu ułatwienia procesu powrotu. Współpraca międzynarodowa z państwami pochodzenia, na wszystkich etapach procesu wydalania, jest wstępnym warunkiem doprowadzenia do trwałych powrotów.

(8) Uznaje się za uzasadnioną stosowaną przez państwa członkowskie praktykę powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, pod warunkiem, że ustanowione zostały sprawiedliwe i skuteczne systemy azylowe, w pełni zgodne z zasadą non-refoulement.

(9) Zgodnie z dyrektywą Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich[2], obywatela państwa trzeciego, który wystąpił o azyl w państwie członkowskim, nie należy uznawać za osobę nielegalnie przebywającą na terytorium tego państwa członkowskiego, dopóki nie wejdzie w życie decyzja odmowna w sprawie wniosku o azyl lub decyzja o odebraniu mu prawa do pobytu jako osobie ubiegającej się o azyl.

(10) Jeżeli nie ma powodów do stwierdzenia, że godziłoby to w cel procedury powrotu, powrót dobrowolny należy przedkładać nad powrót przymusowy, a także wyznaczyć termin dobrowolnego wyjazdu. Należy przewidzieć przedłużenie terminu dobrowolnego wyjazdu, gdy jest to uważane za konieczne z powodu szczególnych okoliczności w danym przypadku. Aby zachęcać do powrotów dobrowolnych, państwa członkowskie powinny zapewnić lepszą pomoc i doradztwo w tym zakresie oraz jak najlepiej wykorzystywać stosowne możliwości finansowania dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów.

2 Dz.U. L 326 z 13.12.2005, s. 13.

(11) Należy ustanowić zbiór wspólnych minimalnych gwarancji prawnych, mających zastosowanie do decyzji dotyczących powrotu, tak aby zapewnić skuteczną ochronę interesów osób, których dotyczą. Osobom nieposiadającym dostatecznych środków należy udostępnić niezbędną pomoc prawną. Państwa członkowskie powinny określić w swoim ustawodawstwie krajowym, w jakich przypadkach pomoc prawną należy uznać za niezbędną.

(12) Sytuacja obywateli państw trzecich, którzy przebywają nielegalnie, ale nie mogą jeszcze zostać wydaleni, powinna zostać uregulowana. Ich podstawowe warunki bytowe powinny zostać określone zgodnie z prawem krajowym. Aby osoby te mogły wykazać swą szczególną sytuację w przypadku kontroli administracyjnych, powinny otrzymywać pisemne potwierdzenie ich sytuacji. Państwa członkowskie powinny mieć dużą swobodę w ustalaniu formy i formatu tego pisemnego potwierdzenia oraz powinny mieć możliwość włączenia go do decyzji dotyczących powrotów wydawanych zgodnie z niniejszą dyrektywą.

(13) Stosowanie środków przymusu powinno zostać w sposób wyraźny podporządkowane zasadom proporcjonalności i skuteczności w odniesieniu do zastosowanych środków i do zamierzonych celów. Należy ustanowić minimalne gwarancje mające zastosowanie do powrotu przymusowego, biorąc pod uwagę decyzję Rady 2004/573/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wspólnych lotów w celu wydalenia z terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich obywateli państw trzecich, którzy podlegają indywidualnemu nakazowi wydalenia[3]. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość korzystania z różnych możliwości nadzorowania powrotu przymusowego.

(14) Skutkom krajowych środków w zakresie powrotów należy nadać wymiar europejski poprzez wprowadzenie zakazu wjazdu wskutek którego zabroniony byłby wjazd i pobyt na terytorium wszystkich państw członkowskich. Okres obowiązywania tego zakazu wjazdu należy określić z należytym uwzględnieniem wszystkich istotnych dla danego przypadku okoliczności i nie powinien on zwykle przekraczać pięciu lat. W tym kontekście, należy w sposób szczególny uwzględniać fakt, że wobec danego obywatela państwa trzeciego wydano już więcej niż jedną decyzję nakazującą powrót lub o wykonaniu wydalenia, lub fakt, że wjechał on na terytorium państwa członkowskiego w okresie obowiązywania zakazu wjazdu.

3 Dz.U. L 261 z 6.8.2004, s. 28.

(15) Państwa członkowskie w swoim zakresie decydują, czy kontrola decyzji dotyczących powrotu daje organowi lub podmiotowi dokonującemu kontroli prawo do zastąpienia ich swoimi własnymi decyzjami dotyczącymi powrotu.

(16) Stosowanie środków detencyjnych w celu wydalenia należy ograniczyć i uzależnić od tego, czy jest ono proporcjonalne w odniesieniu do zastosowanych środków i zakładanych celów. Zastosowanie środka detencyjnego jest uzasadnione tylko w celu przygotowania powrotu lub wykonania wydalenia oraz jeśli zastosowanie łagodniejszych środków przymusu byłoby niewystarczające.

(17) Obywateli państwa trzeciego, których umieszczono w ośrodku detencyjnym, należy traktować w sposób ludzki i godny, z poszanowaniem ich praw podstawowych i zgodnie z prawem międzynarodowym i krajowym. Bez uszczerbku dla początkowego zatrzymania dokonanego przez organy ścigania, regulowanego przez prawo krajowe, środek detencyjny powinien być stosowany co do zasady w specjalnym ośrodku detencyjnym.

(18) Państwa członkowskie powinny mieć szybki dostęp do informacji o zakazach wjazdu wydanych przez inne państwa członkowskie. Wymiana tych informacji powinna przebiegać zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1987/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie utworzenia, funkcjonowania i użytkowania systemu informacyjnego Schengen drugiej generacji (SIS II)[4].

(19) Współpraca między zainteresowanymi instytucjami zaangażowanymi na wszystkich etapach procesu powrotu oraz wymiana i upowszechnianie najlepszych praktyk powinny towarzyszyć wprowadzaniu w życie niniejszej dyrektywy oraz zapewnić europejską wartość dodaną.

(20) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, mianowicie ustanowienie wspólnych zasad dotyczących powrotu, wykonania wydalenia, stosowania środków przymusu, środków detencyjnych i zakazów wjazdu, nie może być osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast z uwagi na jego rozmiary i skutki możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie Wspólnoty, Wspólnota może przyjąć środki, zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym samym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

4 Dz.U. L 381 z 28.12.2006, s. 4.

(21) Państwa członkowskie powinny wprowadzić w życie niniejszą dyrektywę bez dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub światopogląd, przekonania polityczne lub inne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

(22) Zgodnie z Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z 1989 r., dobro dziecka powinno być kwestią nadrzędną dla państw członkowskich przy wprowadzaniu w życie niniejszej dyrektywy. Zgodnie z Europejską Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, prawo do poszanowania życia rodzinnego powinno być kwestią nadrzędną dla państw członkowskich przy wprowadzaniu w życie niniejszej dyrektywy.

(23) Stosowanie niniejszej dyrektywy nie narusza zobowiązań wynikających z Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 r., zmienionej protokołem nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 r.

(24) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej.

(25) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej oraz Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani nie podlega jej stosowaniu. Ze względu na to, że niniejsza dyrektywa rozwija – w zakresie, w jakim ma zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie spełniają lub przestali spełniać warunki wjazdu zgodnie z kodeksem granicznym Schengen[5] – dorobek Schengen na mocy tytułu IV część trzecia Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Dania, zgodnie z art. 5 wspomnianego protokołu, postanawia w terminie sześciu miesięcy od daty przyjęcia niniejszej dyrektywy, czy przeniesie ją do swojego prawa krajowego.

(26) W zakresie, w jakim niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie spełniają lub przestali spełniać warunki wjazdu zgodnie z kodeksem granicznym Schengen, stanowi ona rozwinięcie przepisów dorobku Schengen, które nie mają zastosowania do Zjednoczonego Królestwa zgodnie z decyzją Rady 2000/365/WE z dnia 29 maja 2000 r. dotyczącą wniosku Zjednoczonego Króle-

5 Rozporządzenie (WE) nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. ustanawiające wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz.U. L 105 z 13.4.2006, s. 1).

stwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej o zastosowaniu wobec nich niektórych przepisów dorobku Schengen[6]; ponadto zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu dotyczącego stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, oraz bez uszczerbku dla art. 4 wspomnianego Protokołu, Zjednoczone Królestwo nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią zatem w całości związane ani nie podlega jej stosowaniu.

(27) W zakresie, w jakim niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie spełniają lub przestali spełniać warunki wjazdu zgodnie z kodeksem granicznym Schengen, stanowi ona rozwinięcie przepisów dorobku Schengen, które nie mają zastosowania do Irlandii zgodnie z decyzją Rady 2002/192/WE z dnia 28 lutego 2002 r. dotyczącą wniosku Irlandii o zastosowanie wobec niej niektórych przepisów dorobku Schengen[7]; ponadto, zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu dotyczącego stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, oraz bez uszczerbku dla art. 4 wspomnianego Protokołu, Irlandia nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią zatem w całości związana ani nie podlega jej stosowaniu.

(28) W odniesieniu do Islandii i Norwegii, niniejsza dyrektywa – w zakresie, w jakim ma ona zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie spełniają lub przestali spełniać warunki wjazdu zgodnie z kodeksem granicznym Schengen – stanowi rozwinięcie przepisów dorobku Schengen w rozumieniu Układu zawartego przez Radę Unii Europejskiej i Republikę Islandii oraz Królestwo Norwegii dotyczącego włączenia tych dwóch państw we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen, które wchodzą w zakres obszaru, o którym mowa w art. 1 pkt C decyzji Rady 1999/437/WE z dnia 17 maja 1999 r.[8] w sprawie niektórych warunków stosowania tego Układu.

(29) W odniesieniu do Szwajcarii, niniejsza dyrektywa – w zakresie, w jakim ma ona zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie spełniają lub przestali spełniać warunki wjazdu zgodnie z kodeksem granicznym Schengen – stanowi rozwinięcie przepisów dorobku Schengen – w rozumieniu Umowy między Unią Europejską, Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie włączenia Konfederacji Szwajcarskiej we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen,

6 Dz.U. L 131 z 1.6.2000, s. 43.

7 Dz.U. L 64 z 7.3.2002, s. 20.

8 Dz.U. L 176 z 10.7.1999, s. 31.

które wchodzą w zakres obszaru, o którym mowa w art. 1 pkt C decyzji 1999/437/WE w powiązaniu z art. 3 decyzji Rady 2008/146/WE z dnia 28 stycznia 2008 r.[9] w sprawie zawarcia w imieniu Wspólnoty Europejskiej tej Umowy.

(30) W odniesieniu do Liechtensteinu, niniejsza dyrektywa – w zakresie, w jakim ma zastosowanie do obywateli państw trzecich, którzy nie spełniają lub przestali spełniać warunki wjazdu zgodnie z kodeksem granicznym Schengen – stanowi rozwinięcie przepisów dorobku Schengen w rozumieniu Protokołu między Unią Europejską, Wspólnotą Europejską, Konfederacją Szwajcarską i Księstwem Liechtensteinu o przystąpieniu Księstwa Liechtensteinu do Umowy między Unią Europejską, Wspólnotą Europejską i Konfederacją Szwajcarską dotyczącej włączenia Konfederacji Szwajcarskiej we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen, które wchodzą w zakres obszaru, o którym mowa w art. 1 pkt C decyzji 1999/437/WE w powiązaniu z art. 3 decyzji Rady 2008/261WE z dnia 28 lutego 2008 r.[10] w sprawie podpisania, w imieniu Wspólnoty Europejskiej, oraz tymczasowego stosowania niektórych postanowień tego Protokołu,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Przedmiot

Niniejsza dyrektywa określa wspólne normy i procedury, które mają być stosowane przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, zgodnie z prawami podstawowymi jako zasadami ogólnymi prawa wspólnotowego oraz prawa międzynarodowego, w tym z obowiązkami w zakresie ochrony uchodźców oraz praw człowieka.

Artykuł 2
Zakres zastosowania

1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium państwa członkowskiego.

9 Dz.U. L 53 z 27.2.2008, s. 1.

10 Dz.U. L 83 z 26.3.2008, s. 3.

2. Państwa członkowskie mogą postanowić, że nie będą stosować niniejszej dyrektywy do obywateli państw trzecich, którzy:

a) podlegają zakazowi wjazdu zgodnie z art. 13 kodeksu granicznego Schengen lub którzy zostali zatrzymani lub ujęci przez właściwe organy w związku z nielegalnym przekraczaniem lądowej, morskiej lub powietrznej zewnętrznej granicy tego państwa członkowskiego oraz którzy nie otrzymali następnie zezwolenia na pobyt lub prawa do pobytu w tym państwie członkowskim;

b) podlegają sankcji karnej, która przewiduje lub której skutkiem jest zobowiązanie do powrotu, zgodnie z prawem krajowym, lub podlegają ekstradycji.

3. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do osób korzystających ze wspólnotowego prawa do swobodnego przemieszczania się, określonych w art. 2 ust. 5 kodeksu granicznego Schengen.

Artykuł 3
Definicje

Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

1) „obywatel państwa trzeciego" oznacza każdą osobę niebędącą obywatelem Unii w znaczeniu art. 17 ust. 1 Traktatu i niebędącą osobą korzystającą ze wspólnotowego prawa do swobodnego przemieszczania się, określoną w art. 2 ust. 5 kodeksu granicznego Schengen;
2) „nielegalny pobyt" oznacza obecność na terytorium państwa członkowskiego obywatela państwa trzeciego, który nie spełnia lub przestał spełniać warunki wjazdu do państwa członkowskiego, określone w art. 5 kodeksu granicznego Schengen, albo innych warunków wjazdu, pobytu lub zamieszkania w tym państwie członkowskim;
3) „powrót" oznacza powrót obywatela państwa trzeciego – wynikający z dobrowolnego lub przymusowego wykonania zobowiązania do powrotu – do:
   – jego/jej państwa pochodzenia, lub
   – kraju tranzytu, zgodnie ze wspólnotowymi lub dwustronnymi umowami o readmisji lub z innymi porozumieniami, lub
   – innego państwa trzeciego, do którego dany obywatel państwa trzeciego zdecyduje się dobrowolnie powrócić i przez które zostanie przyjęty;
4) „decyzja nakazująca powrót" oznacza decyzję administracyjną lub orzeczenie sądowe, w których stwierdza się lub uznaje, że obywatel państwa trzeciego przebywa w państwie członkowskim nielegalnie, oraz nakłada się lub stwierdza zobowiązanie do powrotu;
5) „wydalenie" oznacza wykonanie zobowiązania do powrotu, czyli fizyczny przewóz osoby poza terytorium państwa członkowskiego;

6) „zakaz wjazdu" oznacza decyzję administracyjną lub orzeczenie sądowe, które zakazują na określony czas wjazdu i pobytu na terytorium państw członkowskich oraz którym towarzyszy decyzja nakazująca powrót;
7) „ryzyko ucieczki" oznacza istnienie w indywidualnych przypadkach powodów, opartych na obiektywnych kryteriach określonych przez prawo, pozwalających sądzić, że obywatel państwa trzeciego, który jest objęty procedurami dotyczącymi powrotu, może uciec;
8) „dobrowolny wyjazd" oznacza zastosowanie się do zobowiązania do powrotu w terminie, który został w tym celu określony w decyzji o zobowiązaniu do powrotu;
9) „osoby wymagające szczególnego traktowania" oznacza małoletnich, małoletnich bez opieki, osoby niepełnosprawne, osoby starsze, kobiety w ciąży, osoby samotnie wychowujące małoletnie dzieci, ofiary tortur, zgwałcenia lub innych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej.

Artykuł 4
Korzystniejsze postanowienia

1. Niniejsza dyrektywa nie narusza korzystniejszych postanowień zawartych w:
   a) dwu- lub wielostronnych umowach między Wspólnotą lub Wspólnotą i jej państwami członkowskimi i co najmniej jednym państwem trzecim;
   b) dwu- lub wielostronnych umowach między jednym lub większą liczbą państw członkowskich i jednym lub większą liczbą państw trzecich.

2. Niniejsza dyrektywa nie narusza żadnych przepisów dorobku Wspólnoty w dziedzinie polityki imigracyjnej i azylowej, które mogą być korzystniejsze dla obywatela państwa trzeciego.

3. Niniejsza dyrektywa nie narusza prawa państw członkowskich do przyjęcia lub zachowania przepisów korzystniejszych dla osób objętych jej zakresem zastosowania, o ile przepisy te są zgodne z niniejszą dyrektywą.

4. W odniesieniu do obywateli państw trzecich wyłączonych z zakresu zastosowania niniejszej dyrektywy zgodnie z art. 2 ust. 2 lit. a) państwa członkowskie:
   a) zapewniają, by ich traktowanie oraz poziom ochrony były nie mniej korzystne, niż przewidziano w art. 8 ust. 4 i 5 (ograniczenia w stosowaniu środków przymusu), art. 9 ust. 2 lit. a (wstrzymanie wydalenia), art. 14 ust. 1 lit. b) i d) (opieka zdrowotna w nagłych wypadkach i uwzględnianie potrzeb osób wymagających szczególnego traktowania) oraz w art. 16 i 17 (warunki pobytu w ośrodku detencyjnym), oraz
   b) przestrzegają zasady non-refoulement.

Artykuł 5
Zasada non-refoulement, dobro dziecka, życie rodzinne i stan zdrowia

Wprowadzając w życie niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie należycie uwzględniają
a) dobro dziecka;
b) życie rodzinne;
c) stan zdrowia danego obywatela państwa trzeciego i przestrzegają zasady non-refoulement.

ROZDZIAŁ II
ZAKOŃCZENIE NIELEGALNEGO POBYTU

Artykuł 6
Decyzja o zobowiązaniu do powrotu

1. Bez uszczerbku dla wyjątków, o których mowa w ust. 2–5, państwa członkowskie wydają decyzję nakazującą powrót każdemu obywatelowi państwa trzeciego nielegalnie przebywającemu na ich terytorium.

2. Obywatele państw trzecich nielegalnie przebywający na terytorium jednego z państw członkowskich oraz posiadający ważne zezwolenie na pobyt lub inne zezwolenie upoważniające ich do pobytu wydane przez inne państwo członkowskie, mają obowiązek natychmiast udać się na terytorium tego państwa członkowskiego. Jeżeli dany obywatel państwa trzeciego nie wypełni tego obowiązku lub gdy natychmiastowy wyjazd danego obywatela państwa trzeciego jest konieczny ze względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa narodowego, zastosowanie ma ust. 1.

3. Państwa członkowskie mogą wstrzymać się od wydania decyzji nakazującej powrót wobec obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na nich terytorium, jeżeli dany obywatel państwa trzeciego zostanie przyjęty przez inne państwo członkowskie na podstawie dwustronnych umów lub porozumień obowiązujących w chwili wejścia w życie niniejszej dyrektywy. W takim przypadku państwo członkowskie, które przyjęło danego obywatela państwa trzeciego, stosuje ust. 1.

4. Państwa członkowskie mogą w dowolnym momencie postanowić o wydaniu obywatelowi państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na ich terytorium, niezależnego zezwolenia na pobyt lub innego zezwolenia upoważniającego go do pobytu, ze względu na jego ciężką sytuację albo z przyczyn humanitarnych lub z innych przyczyn. W takim przypadku nie wydaje się decyzji nakazującej powrót. Jeżeli decyzja nakazująca powrót została już wydana, należy ją uchylić lub zawiesić na okres ważności wspomnianego zezwolenia na pobyt lub innego zezwolenia upoważniającego do pobytu.

5. Jeżeli wobec obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na terytorium danego państwa członkowskiego toczy się procedura mająca na celu przedłużenie ważności zezwolenia na pobyt lub innego zezwolenia upoważniającego do pobytu, wspomniane państwo członkowskie rozważa wstrzymanie się od wydania decyzji nakazującej powrót aż do zakończenia toczącej się procedury, bez uszczerbku dla ust. 6.

6. Niniejsza dyrektywa nie wyklucza podejmowania przez państwa członkowskie decyzji o zakończeniu legalnego pobytu wraz z decyzją nakazującą powrót lub decyzją o wykonaniu wydalenia lub zakazem wjazdu, w ramach jednej decyzji administracyjnej lub orzeczenia sądowego, zgodnie z ich prawem krajowym, bez uszczerbku dla gwarancji proceduralnych przewidzianych w rozdziale III i w innych odpowiednich przepisach prawa wspólnotowego i krajowego.

Artykuł 7
Dobrowolny wyjazd

1. Bez uszczerbku dla wyjątków, o których mowa w ust. 2 i 4, w decyzji nakazującej powrót wyznacza się odpowiedni termin dobrowolnego wyjazdu, który wynosi od siedmiu do trzydziestu dni. Państwa członkowskie mogą określić w prawie krajowym, że termin ten jest wyznaczany jedynie na wniosek danego obywatela państwa trzeciego. W takim przypadku państwa członkowskie informują danych obywateli państw trzecich o możliwości złożenia takiego wniosku.

Przewidziany wyżej termin nie pozbawia danych obywateli państw trzecich możliwości wcześniejszego wyjazdu.

2. Jeżeli jest to konieczne, państwa członkowskie przedłużają termin dobrowolnego wyjazdu, uwzględniając w danym przypadku szczególne okoliczności, takie jak długość pobytu, obecność dzieci uczęszczających do szkoły oraz istnienie innych związków rodzinnych i społecznych.

3. Niektóre obowiązki mające na celu uniknięcie ryzyka ucieczki, takie jak regularne zgłaszanie się do danego organu, wpłacenie odpowiedniej kaucji, dostarczenie dokumentów lub obowiązek przebywania w określonym miejscu, mogą zostać nałożone na czas trwania okresu, w którym ma nastąpić dobrowolny wyjazd.

4. Jeżeli istnieje ryzyko ucieczki lub jeżeli wniosek o pozwolenie na legalny pobyt został odrzucony jako oczywiście bezzasadny lub zawierający fałszywe informacje, lub jeżeli dana osoba stanowi zagrożenie dla porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego, państwo członkowskie może wstrzymać się od wyznaczenia terminu dobrowolnego wyjazdu, lub może wyznaczyć termin krótszy niż siedem dni.

Artykuł 8
Wydalenie

1. Państwa członkowskie podejmują wszelkie środki niezbędne do wykonania decyzji nakazującej powrót jeżeli żaden termin dobrowolnego wyjazdu nie został wyznaczony zgodnie z art. 7 ust. 4 lub jeżeli zobowiązanie do powrotu nie zostało wykonane w terminie dobrowolnego wyjazdu, zgodnie z art. 7.

2. Jeżeli państwo członkowskie wyznaczyło termin dobrowolnego wyjazdu zgodnie z art. 7, decyzja nakazująca powrót może być wykonana dopiero po wygaśnięciu tego terminu, chyba że pojawi się w tym okresie ryzyko, o którym mowa w art. 7 ust. 4.

3. Państwo członkowskie może wydawać odrębne decyzje administracyjne lub orzeczenia sądowe nakazujące wydalenie.

4. Jeżeli państwa członkowskie stosują – w ostateczności – środki przymusu w celu przeprowadzenia wydalenia obywatela państwa trzeciego, który sprzeciwia się temu wydaleniu, środki te muszą być proporcjonalne i nie mogą obejmować użycia siły przekraczającego rozsądne granice. Są one stosowane w sposób przewidziany w prawie krajowym, z poszanowaniem praw podstawowych i należnym szacunkiem dla godności i nietykalności cielesnej danego obywatela państwa trzeciego.

5. Jeżeli wydalenie następuje drogą powietrzną, państwa członkowskie uwzględniają wspólne wytyczne w sprawie postanowień dotyczących bezpieczeństwa w odniesieniu do wspólnych wydaleń drogą powietrzną, załączone do decyzji 2004/573/WE.

6. Państwa członkowskie zapewniają skuteczny system monitorowania powrotów przymusowych.

Artykuł 9
Wstrzymanie wydalenia

1. Państwa członkowskie przesuwają termin wydalenia:
   a) jeżeli miałoby ono naruszać zasadę non-refoulement, lub
   b) dopóki obowiązuje zawieszenie wykonania decyzji nakazującej powrót, przyznane zgodnie z art. 13 ust. 2.

2. Państwa członkowskie mogą wstrzymać wydalenie na odpowiedni okres, uwzględniając szczególne okoliczności w danym przypadku. Państwa członkowskie uwzględniają w szczególności:

   a) stan fizyczny i psychiczny obywatela państwa trzeciego;

   b) względy techniczne, takie jak brak możliwości transportu, niemożność wydalenia z powodu braku ustalenia jej tożsamości.

3. Jeżeli wydalenie zostaje wstrzymane zgodnie z ust. 1 i 2, na danego obywatela państwa trzeciego mogą zostać nałożone obowiązki określone w art. 7 ust. 3.

Artykuł 10
Powrót i wydalenie małoletnich bez opieki

1. Przed podjęciem decyzji o wydaniu decyzji nakazującej powrót wobec małoletniego bez opieki, zostaje mu przyznana odpowiednia pomoc, z należytym uwzględnieniem dobra dziecka.

2. Przed wydaleniem małoletniego bez opieki z terytorium danego państwa członkowskiego, organy tego państwa członkowskiego upewniają się, że zostanie on przekazany członkowi swojej rodziny lub wyznaczonemu opiekunowi albo zostanie umieszczony w odpowiednim ośrodku w państwie, do którego następuje wydalenie.

Artykuł 11
Zakaz wjazdu

1. Decyzji nakazującej powrót towarzyszy zakaz wjazdu:
   a) jeżeli nie wyznaczono terminu dobrowolnego wyjazdu, lub
   b) jeżeli zobowiązanie do powrotu nie zostało wykonane.
   W innych przypadkach decyzjom nakazującym powrót może towarzyszyć zakaz wjazdu.

2. Czas trwania zakazu wjazdu jest określany, z należytym uwzględnieniem wszystkich istotnych dla danego przypadku okoliczności i co do zasady nie przekracza pięciu lat. Może on być jednak dłuższy niż pięć lat, jeżeli obywatel państwa trzeciego stanowi poważne zagrożenie dla porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego.

3. Państwa członkowskie rozważają cofnięcie lub zawieszenie zakazu wjazdu, jeżeli obywatel państwa trzeciego, który podlega zakazowi wjazdu wydanemu zgodnie z ust. 1 akapit drugi, jest w stanie wykazać, że opuścił terytorium państwa członkowskiego, w pełni przestrzegając decyzji nakazującej powrót.

Ofiary handlu ludźmi, którym wydano zezwolenie na pobyt zgodnie z dyrektywą Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami[11], nie podlegają zakazowi wjazdu, bez uszczerbku dla ust. 1 akapit pierwszy pkt b) oraz pod warunkiem, że dany obywatel państwa trzeciego nie stanowi zagrożenia dla porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego.

W indywidualnych przypadkach państwa członkowskie mogą wstrzymać się od wydania zakazu wjazdu lub zawiesić go z przyczyn humanitarnych.

W indywidualnych przypadkach lub w niektórych kategoriach przypadków państwa członkowskie mogą cofnąć lub zawiesić zakaz wjazdu z innych przyczyn.

11 Dz.U. L 261 z 6.8.2004, s. 19.

4. Jeżeli państwo członkowskie rozważa możliwość wydania zezwolenia na pobyt lub innego zezwolenia upoważniającego do pobytu obywatelowi państwa trzeciego, wobec którego w innym państwie członkowskim wydany został zakaz wjazdu, zasięga ono najpierw opinii państwa członkowskiego, które wydało ten zakaz wjazdu oraz bierze pod uwagę jego interesy zgodnie z art. 25 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen12.

5. Ust. 1–4 mają zastosowanie bez uszczerbku dla prawa do międzynarodowej ochrony, określonej w art. 2 lit. a) dyrektywy Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony[13], w państwach członkowskich.

ROZDZIAŁ III

Artykuł 12
Forma

1. Decyzje nakazujące powrót oraz, w stosownych przypadkach, decyzje o zakazie wjazdu lub o wykonaniu wydalenia wydawane są w formie pisemnej i zawierają uzasadnienie faktyczne i prawne, a także informacje o dostępnych środkach odwoławczych.

Można ograniczyć uzasadnienie faktyczne, jeżeli prawo krajowe pozwala na ograniczenie prawa do informacji, w szczególności w celu ochrony bezpieczeństwa narodowego, obronności, bezpieczeństwa publicznego oraz w celu zapobiegania przestępstwom karnym, prowadzenia dochodzenia w sprawie, wykrywania i ścigania przestępstw karnych.

2. Państwa członkowskie na żądanie zapewniają pisemne lub ustne tłumaczenie głównych elementów decyzji dotyczących powrotu, o których mowa w ust. 1 – w tym tłumaczenia informacji o dostępnych środkach odwoławczych – na język, który obywatel państwa trzeciego rozumie lub można w uzasadniony sposób przypuszczać, że jest dla niego zrozumiały.

3. Państwa członkowskie mogą postanowić, że nie będą stosować ust. 2 wobec obywateli państw trzecich, które nielegalnie wjechały na terytorium jednego z państw członkowskich i które następnie nie otrzymały zezwolenia lub prawa do pobytu w tym państwie członkowskim.

W takich przypadkach, decyzje dotyczące powrotu, o których mowa w ust. 1, wydawane są na standardowym formularzu, którego wzór określa prawo krajowe.

Państwa członkowskie udostępniają ogólne broszury informacyjne wyjaśniające najważniejsze elementy standardowego formularza przynajmniej w pięciu językach, które są naj-

12 Dz.U. L 239 z 22.9.2000, s. 19.

13 Dz.U. L 304 z 30.9.2004, s. 12.

częściej używane lub rozumiane przez nielegalnych migrantów przybywających do danego państwa członkowskiego.

Artykuł 13
Środki odwoławcze

1. Dany obywatel państwa trzeciego otrzymuje możliwość skorzystania ze skutecznych środków odwoławczych, aby zaskarżyć decyzje dotyczące powrotu, o których mowa w art. 12 ust. 1, przed właściwym organem sądowym lub administracyjnym lub właściwym podmiotem złożonym z osób bezstronnych i posiadających gwarancje niezależności.

2. Organ lub podmiot, o którym mowa w ust. 1, jest właściwy w sprawie ponownego rozpatrzenia decyzji dotyczących powrotu, o których mowa w art. 12 ust. 1, i może między innymi tymczasowo zawiesić ich wykonanie, chyba że takie tymczasowe zawieszenie ma już zastosowanie na mocy prawa krajowego.

3. Dany obywatel państwa trzeciego ma możliwość uzyskania porady prawnej, reprezentacji prawnej oraz, w razie konieczności, pomocy tłumacza.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby niezbędna pomoc prawna lub reprezentacja prawna zostały przyznane nieodpłatnie na wniosek, zgodnie z odpowiednimi przepisami krajowymi lub z zasadami dotyczącymi pomocy prawnej oraz mogą ustalić, że taka nieodpłatna pomoc prawna lub reprezentacja prawna podlegają warunkom określonym w art. 15 ust. 3–6 dyrektywy 2005/85/WE.

Artykuł 14
Gwarancje w oczekiwaniu na powrót

1. Z wyłączeniem sytuacji, objętych art. 16 i 17, państwa członkowskie zapewniają, by następujące zasady były brane pod uwagę, tak dalece jak to możliwe, w odniesieniu do obywateli państw trzecich w okresie przed upływem terminu dobrowolnego wyjazdu, wyznaczonego zgodnie z art. 7 oraz przed upływem okresu, na jaki wstrzymano wydalenie, zgodnie z art. 9:

a) utrzymana jest jedność rodziny w odniesieniu do członków rodziny znajdujących się na terytorium państw członkowskich;
b) zapewniona jest opieka zdrowotna w nagłych wypadkach oraz leczenie chorób w podstawowym zakresie;
c) małoletnim zapewniony jest dostęp do podstawowego systemu edukacji w zależności od długości ich pobytu;
d) uwzględnione są szczególne potrzeby osób wymagających szczególnego traktowania.

2. Państwa członkowskie dostarczają osobom, o których mowa w ust. 1, pisemne potwierdzenie, zgodnie z prawem krajowym, że termin dobrowolnego wyjazdu został przedłużony

zgodnie z art. 7 ust. 2 lub że decyzja nakazująca powrót tymczasowo nie będzie podlegać wykonaniu.

ROZDZIAŁ IV
ŚRODEK DETENCYJNY W CELU WYDALENIA

Artykuł 15
Środek detencyjny

1. O ile w danej sprawie nie mogą zostać zastosowane wystarczające lecz mniej represyjne środki, państwa członkowskie mogą umieścić w ośrodku detencyjnym obywatela państwa trzeciego podlegającego procedurze powrotu tylko w celu przygotowania powrotu lub przeprowadzenia procesu wydalenia, w szczególności jeżeli:

a) istnieje ryzyko ucieczki, lub

b) dany obywatel państwa trzeciego unika lub utrudnia przygotowania do powrotu lub proces wydalenia.

Jakikolwiek środek detencyjny stosowany jest przez możliwie najkrótszy okres czasu i tylko dopóki trwają przygotowania do wydalenia oraz podlega wykonaniu z należytą starannością.

2. Decyzja o zastosowaniu środka detencyjnego wydawana jest przez organy administracyjne lub sądowe.

Decyzja o zastosowaniu środka detencyjnego wydawana jest w formie pisemnej, z podaniem uzasadnienia faktycznego i prawnego.

Jeżeli decyzja o zastosowaniu środka detencyjnego została wydana przez organy administracyjne, państwa członkowskie:

a) zapewniają kontrolę sądową, w trybie przyspieszonym, zgodności z prawem środka detencyjnego, najszybciej jak to możliwe po jego zastosowaniu;

b) lub przyznają danemu obywatelowi państwa trzeciego prawo do wszczęcia postępowania w celu podania kontroli sądowej, w trybie przyspieszonym, zgodności z prawem środka detencyjnego, najszybciej jak to możliwe po jego zastosowaniu. W takim przypadku państwa członkowskie niezwłocznie informują danego obywatela państwa członkowskiego o możliwości wszczęcia takiego postępowania.

Jeżeli zastosowanie środka detencyjnego jest niezgodne z prawem, dany obywatel państwa trzeciego zostaje natychmiast zwolniony.

3. W każdym przypadku, środek detencyjny podlega kontroli w rozsądnych odstępach czasu na wniosek danego obywatela państwa trzeciego lub z urzędu. W przypadku przedłużonych okresów pobytu w ośrodku detencyjnym kontrole podlegają nadzorowi ze strony organu sądowego.

4. Przesłanki zastosowania środka detencyjnego ustają, a dana osoba zostaje niezwłocznie zwolniona, jeżeli okaże się, że nie ma już rozsądnych perspektyw jej wydalenia ze względów natury prawnej lub innych, lub że warunki określone w ust. 1 nie są już spełniane.

5. Środek detencyjny jest utrzymany dopóki nie spełnione zostaną warunki określone w ust. 1 i jest to konieczne do zapewnienia skutecznego wydalenia. Każde państwo członkowskie określa maksymalny okres zastosowania środka detencyjnego, który nie może przekroczyć sześciu miesięcy.

6. Państwa członkowskie nie mogą przedłużać okresu, o którym mowa w ust. 5, z wyjątkiem przedłużenia na ograniczony okres czasu nieprzekraczający kolejnych dwunastu miesięcy zgodnie z prawem krajowym, jeżeli pomimo wszelkich rozsądnych starań wydalenie może potrwać dłużej ze względu na:

a) brak współpracy ze strony danego obywatela państwa trzeciego, lub

b) opóźnienia w uzyskiwaniu niezbędnej dokumentacji od państw trzecich.

Artykuł 16
Warunki pobytu w ośrodku detencyjnym

1. Przetrzymywanie odbywa się z reguły w specjalnych ośrodkach detencyjnych. Jeżeli państwo członkowskie nie może zapewnić obywatelom państw trzecich pobytu w specjalnym ośrodku detencyjnym i zmuszone do wykorzystania w tym celu zakład karny, obywatele państw trzecich, wobec których zastosowano środek detencyjny, przetrzymywani są oddzielnie od zwykłych więźniów.

2. Obywatelom państwa trzeciego umieszczonym w ośrodku detencyjnym należy – na ich wniosek – umożliwić kontakt w odpowiednim czasie z ich pełnomocnikami prawnymi, członkami rodziny i właściwymi organami konsularnymi.

3. Szczególną uwagę poświęca się osobom wymagającym szczególnego traktowania. Zostaje im zapewniona opieka zdrowotna w nagłych wypadkach oraz leczenie chorób w podstawowym zakresie.

4. Odpowiednie i właściwe organizacje i podmioty krajowe, międzynarodowe i pozarządowe mają możliwość wizytowania ośrodków detencyjnych, o których mowa w ust. 1, w zakresie, w jakim służą one do przetrzymywania obywateli państw trzecich zgodnie z niniejszym rozdziałem. Takie wizytacje mogą wymagać zezwolenia.

5. Obywatele państw trzecich umieszczeni w ośrodku detencyjnym są regularnie informowani o zasadach pobytu w obiekcie oraz o swoich prawach i obowiązkach. Informacja ta obejmuje również informację o przysługującym im prawie, zgodnie z prawem krajowym, do kontaktowania się z organizacjami i podmiotami, o których mowa w ust. 4.

Artykuł 17
Stosowanie środka detencyjnego wobec małoletnich i rodzin

1. Małoletni bez opieki oraz rodziny z małoletnimi umieszczane są w ośrodku detencyjnym jedynie w ostateczności i na możliwie najkrótszy odpowiedni okres czasu.

2. Rodzinom oczekującym w ośrodku detencyjnym na wydalenie zapewnia się pobyt w oddzielnych pomieszczeniach gwarantujących odpowiedni poziom prywatności.

3. Małoletni przebywający w ośrodku detencyjnym mają możliwość uczestniczenia w wolnym czasie w zajęciach, w tym w grach, zabawach i zajęciach rekreacyjnych odpowiednich do ich wieku oraz, w zależności od długości ich pobytu, mają dostęp do edukacji.

4. Małoletnim bez opieki zapewnia się zakwaterowanie w placówkach dysponujących personelem i wyposażeniem przystosowanym do potrzeb osób w tym wieku.

5. Dobro dziecka jest kwestią nadrzędną w ramach pobytu małoletnich w ośrodku detencyjnym w oczekiwaniu na wydalenie.

Artykuł 18
Sytuacje nadzwyczajne

1. W sytuacjach gdy wyjątkowo duża liczba obywateli państw trzecich podlegających zobowiązaniu do powrotu w sposób nieprzewidziany znacząco obciąża ośrodki detencyjne państwa członkowskiego lub jego personel administracyjny lub sądowy, to państwo członkowskie może, na czas trwania tej wyjątkowej sytuacji, postanowić o dopuszczeniu dłuższych terminów kontroli sądowej niż przewidziane w art. 15 ust. 2 akapit trzeci, oraz podjąć pilne działania w odniesieniu do warunków pobytu w ośrodku detencyjnym, odbiegające od tych przewidzianych w art. 16 ust. 1 i art. 17 ust. 2.

2. Jeżeli państwo członkowskie podejmuje tego typu wyjątkowe środki, informuje o tym Komisję. Informuje również Komisję gdy tylko ustały powody zastosowania tych wyjątkowych środków.

3. Przepisy niniejszego artykułu nie mogą być interpretowane jako zezwolenie na odstępstwo od ciążącego na nich ogólnego obowiązku podjęcia wszelkich właściwych środków, ogólnych lub szczególnych, aby zapewnić wypełnienie ich obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy.

ROZDZIAŁ V

Artykuł 19
Sprawozdawczość

Co trzy lata Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdania dotyczące stosowania niniejszej dyrektywy w państwach członkowskich oraz, w stosownych przypadkach, proponuje zmiany.

Po raz pierwszy Komisja składa sprawozdanie najpóźniej do 24 grudnia 2013 r., i zwraca przy tej okazji szczególną uwagę na stosowanie art. 11, art. 13 ust. 4 i art. 15 w państwach członkowskich. W odniesieniu do art. 13 ust. 4 Komisja ocenia w szczególności dodatkowe skutki finansowe i administracyjne w państwach członkowskich.

Artykuł 20
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy najpóźniej do 24 grudnia 2010 r. W odniesieniu do art. 13 ust. 4, państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy najpóźniej do 24 grudnia 2011 r. Państwa członkowskie niezwłocznie przekazują Komisji tekst tych środków.

Środki przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst podstawowych przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 21
Powiązanie z konwencją z Schengen

Niniejsza dyrektywa zastępuje przepisy art. 23 i 24 Konwencji wykonawczej do Układu z Schengen.

Artykuł 22
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 23
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską.

Sporządzono w Strasburgu, dnia 16 grudnia 2008 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

H.-G. Pöttering
Przewodniczący

W imieniu Rady

B. Le Maire
Przewodniczący

CZĘŚĆ IV
Dyrektywy Rady

1. PRAWO DZIECKA DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA

Dyrektywa Rady z dnia 25 czerwca 1987 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich dotyczących produktów, których wygląd wskazuje na przeznaczenie inne niż rzeczywiste, zagrażających zdrowiu lub bezpieczeństwu konsumentów z dnia 25 czerwca 1987 r. (Dz.Urz. UE L Nr 192, s. 49)

RADA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH,

uwzględniając Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą, w szczególności jego art. 100,

uwzględniając wniosek Komisji,

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[1],

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

w poszczególnych Państwach Członkowskich obowiązują przepisy prawne lub regulacje dotyczące niektórych produktów, których wygląd wskazuje na przeznaczenie inne niż rzeczywiste, zagrażających zdrowiu lub bezpieczeństwu konsumentów; przepisy te różnią się od siebie pod względem treści, zakresu i obszaru stosowania; w szczególności, przepisy te w niektórych Państwach Członkowskich dotyczą wszystkich produktów przypominających środki spożywcze, a niebędących środkami spożywczymi, natomiast w innych Państwach Członkowskich dotyczą poszczególnych produktów, które mogą zostać pomylone ze środkami spożywczymi, w szczególności z wyrobami cukierniczymi;

powyższa sytuacja stwarza znaczące bariery w swobodnym przepływie towarów oraz nierówne warunki konkurencji we Wspólnocie, bez zapewnienia skutecznej ochrony konsumentów, w szczególności dzieci;

1 Dz.U. C 156 z 15.6.1987.

2 Dz.U. C 150 z 9.6.1987, s. 1.

powyższe przeszkody w ustanowieniu i funkcjonowaniu wspólnego rynku należy usunąć oraz należy zapewnić właściwą ochronę konsumenta, zgodnie z rezolucjami Rady z dnia 14 kwietnia 1975 r. oraz z 19 maja 1981 r. odpowiednio w sprawie pierwszego[3] i drugiego[4] programu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej w sprawie ochrony konsumentów i polityki informacyjnej, oraz zgodnie z rezolucją Rady z dnia 23 czerwca 1986 r. w sprawie nowych bodźców dla polityki ochrony konsumentów[5];

w poszczególnych Państwach Członkowskich należy zapewnić taki sam poziom ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów;

w tym celu, konieczne jest wprowadzenie zakazu wprowadzania do obrotu, przywozu, produkcji oraz wywozu wyrobów, które mogą zostać omyłkowo uznane za środki spożywcze i związku z tym stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa lub zdrowia konsumentów;

należy ustanowić system kontroli, jakie mają być przeprowadzane przez właściwe władze Państw Członkowskich;

zgodnie z zasadami wymienionymi w rezolucjach Rady w sprawie ochrony konsumentów, wyroby niebezpieczne muszą zostać wycofane z rynku;

należy ustanowić przepisy umożliwiający dyskusję oraz badanie środków podejmowanych przez Państwa Członkowskie w celu zakazu lub wycofania ich z rynku; w celu zapewnienia jednolitego stosowania zasad wymienionych w niniejszej dyrektywie w całej Wspólnocie, powyższe badanie oraz dyskusja mogą odbywać się w ramach Komitetu Doradczego ustanowionego na mocy decyzji 84/133/EWG;

uwzględniając ewentualną potrzebę rozszerzenia zakresu niniejszej dyrektywy, w celu uwzględnienia niebezpiecznych imitacji środków spożywczych, oraz w celu dokonania oceny i przeglądu procedur ustanowionych w niniejszej dyrektywie, należy zobowiązać Radę, aby dwa lata od chwili wdrożenia niniejszej dyrektywy, podjęła decyzję w sprawie ewentualnego dostosowania przepisów niniejszej dyrektywy, na podstawie sprawozdania Komisji dotyczącego zebranych doświadczeń,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

3 Dz.U. C 92 z 25.4.1975, s. 1.

4 Dz.U. C 133 z 3.6.1981, s. 1.

5 Dz.U. C 167 z 5.7.1986, s. 1.

Artykuł 1

1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do produktów określonych w poniższym ust. 2, których wygląd wskazuje na przeznaczenie inne niż rzeczywiste, zagrażających bezpieczeństwu lub zdrowiu konsumentów.

2. Produkty określone w ust. 1 to produkty, które nie są wprawdzie środkami spożywczymi, lecz ze względu na ich kształt, zapach, kolor, wygląd, opakowanie, etykiety, pojemność lub wielkość, mogą zostać uznane przez konsumentów, w szczególności przez dzieci, za środki spożywcze, a w konsekwencji mogą zostać spożyte przez umieszczenie ich w jamie ustnej, wyssanie lub połknięcie, co wiąże się z zagrożeniem i może skutkować na przykład uduszeniem, zatruciem, przebiciem lub niedrożnością przewodu pokarmowego.

Artykuł 2

Państwa Członkowskie podejmą wszelkie środki niezbędne w celu wprowadzenia zakazu obrotu, przywozu, produkcji lub wywozu produktów określonych w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 3

W szczególności, Państwa Członkowskie zapewnią kontrole produktów znajdujących się na rynku, w celu sprawdzenia, czy produkty objęte zakresem niniejszej dyrektywy nie są wprowadzane do obrotu, oraz podejmą wszelkie środki, konieczne dla zapewnienia, aby ich właściwe władze wycofały lub nakazały wycofanie z rynku wszystkich produktów objętych niniejszą dyrektywą.

Artykuł 4

1. Jeżeli Państwo Członkowskie podejmuje szczególny środek na mocy art. 2 i 3, informuje o tym fakcie Komisję. Dostarcza ono opis danego produktu oraz podaje powody swojej decyzji.

W przypadku gdy szczegółowe informacje na temat produktu objęte są wymagane na mocy decyzji 84/133/EWG, powiadomienie wymagane na mocy niniejszej dyrektywy nie jest konieczne.

Komisja przekazuje niezwłocznie szczegółowe informacje pozostałym Państwom Członkowskim.

2. Komisja lub Państwo Członkowskie mogą zwrócić się do Komitetu ustanowionego na mocy decyzji 84/133/EWG o przeprowadzenie wymiany poglądów odnoszących się do stosowania niniejszej dyrektywy.

Artykuł 5

Dwa lata od dnia określonego w art. 6, na podstawie sprawozdania Komisji dotyczącego zebranych doświadczeń oraz zawierającego właściwe wnioski, Rada podejmie decyzję w sprawie ewentualnego dostosowania niniejszej dyrektywy, w szczególności w celu rozszerzenia jej zakresu na inne niebezpieczne imitacje, inne niż imitacje środków spożywczych, oraz celem przeglądu procedur ustanowionych w art. 4.

Artykuł 6

1. Państwa Członkowskie podejmą środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy najpóźniej do dnia 26 czerwca 1989 r. Państwa Członkowskie powiadomią o tym niezwłocznie Komisję.

2. Państwa Członkowskie przekażą Komisji teksty przepisów prawa krajowego, jakie przyjmą w zakresie objętym niniejszą dyrektywą.

Artykuł 7

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich.
Sporządzono w Luksemburgu, dnia 25 czerwca 1987 r.

W imieniu Rady

H. De Croo
Przewodniczący

2. PRAWO DZIECKA DO WYCHOWANIA W RODZINIE

**Dyrektywa Rady 2003/86/WE z dnia 22 września 2003 r.
w sprawie prawa do łączenia rodzin
z dnia 22 września 2003 r. (Dz.Urz. UE L Nr 251, s. 12)**
(zm. Dz.Urz. UE L 2014 Nr 157, poz. 1)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 63 ust. 3 lit. a),

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[2],

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[3],

uwzględniając opinię Komitetu Regionów[4],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) W celu stopniowego ustanawiania przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską przewiduje zarówno przyjęcie środków mających na celu zapewnienie swobodnego przepływu osób, w powiązaniu ze środkami towarzyszącymi odnoszącymi się do kontroli granic zewnętrznych, azylu i imigracji, jak i przyjęcie środków odnoszących się do azylu, imigracji i ochrony praw obywateli państw trzecich.

(2) Środki dotyczące łączenia rodziny powinny zostać przyjęte zgodnie z obowiązkiem ochrony rodziny i poszanowania życia rodzinnego zawartym w wielu instrumentach

1 Dz.U. C 116 E z 26.4.2000, s. 66 oraz Dz.U. C 62 E z 27.2.2001, s. 99.
2 Dz.U. C 135 z 7.5.2001, s. 174.
3 Dz.U. C 204 z 18.7.2000, s. 40.
4 Dz.U. C 73 z 26.3.2003, s. 16.

prawa międzynarodowego. Niniejsza dyrektywa szanuje prawa podstawowe i przestrzega zasad uznanych w szczególności w art. 8 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

(3) Rada Europejska, na specjalnym posiedzeniu w Tampere w dniu 15 i 16 października 1999 r., uznała potrzebę harmonizacji ustawodawstwa krajowego dotyczącego przyjęcia i pobytu obywateli państw trzecich. W tym kontekście, w szczególności, stwierdziła, że Unia Europejska powinna zapewnić uczciwe traktowanie obywateli państw trzecich mieszkających zgodnie z prawem na terytorium Państw Członkowskich, oraz że bardziej zdecydowana polityka w zakresie integracji powinna zmierzać do przyznania im praw i obowiązków porównywalnych do praw i obowiązków obywateli Unii Europejskiej. W tym celu Rada Europejska zwróciła się do Rady o szybkie przyjęcie instrumentów prawnych na podstawie wniosków Komisji. Potrzeba osiągnięcia celów określonych w Tampere została potwierdzona na posiedzeniu Rady Europejskiej w Laeken w dniu 14 i 15 grudnia 2001 r.

(4) Łączenie rodziny jest niezbędne w celu umożliwienia życia rodzinnego. Pomaga ono stworzyć stabilność socjokulturową ułatwiającą integrację obywateli państw trzecich w danym Państwie Członkowskim, a także wspiera spójność gospodarczą i społeczną, będącą podstawowym celem Wspólnoty określonym w Traktacie.

(5) Państwa Członkowskie powinny nadać moc prawną przepisom niniejszej dyrektywy, bez dyskryminowania ze względu na płeć, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, charakterystykę genetyczną, język, religię lub wierzenia, poglądy polityczne lub inne, przynależność do mniejszości narodowej, stan majątkowy, urodzenie, wiek lub orientację seksualną.

(6) W celu ochrony rodziny i ustanowienia lub zachowania życia rodzinnego, powinno się ustalić istotne warunki dla wykonania prawa do łączenia rodziny na podstawie wspólnych kryteriów.

(7) Państwa Członkowskie powinny móc stosować niniejszą dyrektywę również w przypadku, gdy rodzina przybywa razem.

(8) Powinno się zwrócić szczególną uwagę na sytuację uchodźców pod kątem powodów, które zmusiły ich do opuszczenia swojego kraju oraz uniemożliwiają im tam prowa-

dzenie normalnego życia rodzinnego. Dlatego też należy ustanowić korzystniejsze warunki dla wykonywania ich prawa do łączenia rodziny.

(9) Łączenie rodziny powinno mieć zastosowanie w każdym przypadku do członków podstawowej rodziny, czyli małżonka i nieletnich dzieci.

(10) Państwa Członkowskie swobodnie podejmują decyzję o zezwoleniu na łączenie rodziny w przypadku krewnych w prostej linii wstępnej, dorosłych niezamężnych lub nieżonatych dzieci, a także, w przypadku małżeństwa poligamicznego, nieletnich dzieci kolejnej żony oraz członka rodziny rozdzielonej. Zezwolenie Państwa Członkowskiego na łączenie rodziny tych osób nie narusza możliwości Państw Członkowskich, które nie uznają istnienia więzi rodzinnych w przypadkach objętych tym przepisem, do nietraktowania tych osób jako członków rodziny w odniesieniu do prawa pobytu w innym Państwie Członkowskim, zgodnie z przepisami zawartymi w odpowiednim pstawodawstwie WE.

(11) Prawo do łączenia rodziny powinno być wykonywane zgodnie z wartościami i zasadami uznawanymi przez Państwa Członkowskie, w szczególności w odniesieniu do praw kobiet i dzieci, co uzasadnia ewentualne podjęcie środków ograniczających skierowanych przeciwko wnioskom o łączenie rodzin poligamicznych.

(12) Możliwość ograniczenia prawa do łączenia rodziny w przypadku dzieci powyżej 12 roku życia, których główne miejsce zamieszkania nie jest przy członku rodziny rozdzielonej, ma na celu uwzględnienie zdolności dzieci do zintegrowania się w młodym wieku i zapewnienie zdobycia niezbędnego wykształcenia oraz umiejętności językowych w szkole.

(13) Powinno się ustanowić zespół zasad regulujących procedurę badania wniosków o łączenie rodziny oraz wjazdu i pobytu członków rodziny. Procedury te powinny być skuteczne i wykonalne oraz powinny uwzględniać zwykłe obciążenie pracą administracji Państw Członkowskich, a także powinny być przejrzyste i sprawiedliwe w celu zapewnienia osobom zainteresowanym odpowiedniej pewności prawnej.

(14) Można nie zezwolić na podstawie należycie uzasadnionej na łączenie rodziny. W szczególności, osoba która pragnie, aby jej udzielono prawa do łączenia rodziny powinna nie stanowić zagrożenia dla porządku publicznego i bezpieczeństwa publicznego. Pojęcie porządku publicznego może obejmować skazanie za popełnienie poważnego przestępstwa. W tym kontekście, należy zauważyć, że pojęcie porządku publicznego i bezpieczeństwa publicznego obejmuje wszystkie przypadki, w których

obywatel państwa trzeciego należy do związku popierającego terroryzm lub popierającego taki związek lub posiadającego aspiracje ekstremistyczne.

(15) Należy wspierać integrację członków rodziny. W tym celu, należy im przyznać status niezależny od statusu członka rodziny rozdzielonej, w szczególności w przypadkach rozpadu małżeństwa lub związku partnerskiego, a także dostęp do edukacji, zatrudnienia, szkolenia i kształcenia zawodowego na tych samych warunkach jakie posiadają osoby, z którymi zostali połączeni.

(16) Z tego względu, że cele zaproponowanego działania, czyli ustanowienia prawa do łączenia rodziny dla obywateli państw trzecich, które ma być wykonywane zgodnie ze zwykłymi zasadami, nie mogą być w sposób wystarczający osiągnięte przez Państwa Członkowskie, i dlatego też, z uwagi na skalę i skutki działania, mogą być lepiej osiągnięte przez Wspólnotę, Wspólnota może przyjąć środki, zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule, niniejsza dyrektywa ogranicza się jedynie do takich środków, które są niezbędne do osiągnięcia tych celów.

(17) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską oraz bez uszczerbku dla art. 4 tego Protokołu, te Państwa Członkowskie nie uczestniczą w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie są nią związane, ani też jej nie podlegają.

(18) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związana, ani też jej nie podlega,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Niniejsza dyrektywa ma na celu określenie warunków wykonania prawa do łączenia rodziny przez obywateli państwa trzeciego zamieszkających legalnie na terytorium Państw Członkowskich.

Artykuł 2

Do celów niniejszej dyrektywy:

a) „obywatel państwa trzeciego" oznacza każdą osobę, która nie jest obywatelem Unii w rozumieniu art. 17 ust. 1 Traktatu;

b) „uchodźca" oznacza każdego obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca posiadającego status uchodźcy w rozumieniu Konwencji Genewskiej dotyczącej statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 r., zmienionej Protokołem podpisanym w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r.;

c) „członek rodziny rozdzielonej" oznacza obywatela państwa trzeciego mieszkającego zgodnie z prawem w Państwie Członkowskim i składającego wniosek, lub którego członkowie rodziny składają wniosek o przyłączenie się do niego;

d) „łączenie rodziny" oznacza wjazd i pobyt w Państwie Członkowskim przez członków rodziny obywatela państwa trzeciego mieszkającego zgodnie z prawem w tym Państwie Członkowskim w celu zachowania komórki rodzinnej, bez względu na to czy związek rodzinny powstał przed czy po wjeździe rezydenta;

e) „dokument pobytowy" oznacza każde upoważnienie wydane przez organy Państwa Członkowskiego zezwalające obywatelowi państwa trzeciego na legalny pobyt na danym terytorium, zgodnie z przepisami zawartymi w art. 1 ust. 2 lit. a) rozporządzenia Rady (WE) nr 1030/2002 z dnia 13 czerwca 2002 r. ustanawiającego jednolity wzór dokumentów pobytowych dla obywateli państw trzecich[5];

f) określenie „osoby nieletnie pozbawione opieki" oznacza obywateli państwa trzeciego lub bezpaństwowców poniżej osiemnastego roku życia, którzy przybywają na terytorium Państw Członkowskich bez opieki osoby dorosłej odpowiedzialnej zgodnie z prawem lub zwyczajowo, oraz o ile nie są skutecznie objęte opieką takiej osoby, bądź też osoby nieletnie, które są pozostawione bez opieki po wjeździe na terytorium Państw Członkowskich.

Artykuł 3

1.[6] Niniejszą dyrektywę stosuje się w przypadku, gdy członek rodziny rozdzielonej posiada dokument pobytowy wydany przez Państwo Członkowskie o okresie ważności wynoszącym przynajmniej jeden rok i istnieją uzasadnione przypuszczenia, że uzyska prawo stałego pobytu, jeżeli członkowie jego rodziny są obywatelami państwa trzeciego posiadającymi dowolny status.

5 Dz.U. L 157 z 15.6.2002, s. 1.

6 Zgodnie z art. 19 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/66/UE z dnia 15.05.2014 r. (Dz.Urz. UE L 2014 Nr 157, poz. 1) wprowadza się odstępstwo od stosowania art. 3 ust. 1 z dniem 28.05.2014 r.

2. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania, w przypadku gdy członek rodziny rozdzielonej:
   a) ubiega się o uznanie statusu uchodźcy, do którego wniosku jeszcze nie została wydana ostateczna decyzja;
   b) jest uprawniony do pobytu w Państwie Członkowskim na podstawie tymczasowej ochrony lub ubiegania się o zezwolenie na pobyt na tej podstawie i oczekuje decyzji w odniesieniu do swojego statusu;
   c) jest uprawniony do pobytu w Państwie Członkowskim na podstawie dodatkowej formy ochrony zgodnie ze zobowiązaniami międzynarodowymi, ustawodawstwem krajowym lub praktyką Państw Członkowskich lub na podstawie ubiegania się o zezwolenie na pobyt na tej podstawie i oczekuje decyzji w odniesieniu do swojego statusu.
3. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do członków rodziny obywatela Unii.
4. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla korzystniejszych przepisów:
   a) dwustronnych lub wielostronnych porozumień między Wspólnotą lub Wspólnotą i jej Państwami Członkowskimi, z jednej strony, a państwami trzecimi, z drugiej strony;
   b) Europejskiej Karty Społecznej z dnia 18 października 1961 r., zmienionej Europejskiej Karty Społecznej z dnia 3 maja 1987 r. oraz Konwencji Europejskiej w sprawie statusu prawnego pracowników migrujących z dnia 24 listopada 1977 r.
5. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez wpływu na możliwość przyjęcia lub utrzymania korzystniejszych przepisów przez Państwa Członkowskie.

ROZDZIAŁ II
CZŁONKOWIE RODZINY

Artykuł 4

1.[7] Państwa Członkowskie zezwalają na wjazd i pobyt, na mocy niniejszej dyrektywy i z zastrzeżeniem zgodności z warunkami określonymi w rozdziale IV oraz w art. 16, następujących członków rodziny:
   a) małżonek członka rodziny rozdzielonej;
   b) nieletnie dzieci członka rodziny rozdzielonej i jego małżonka, włącznie z dziećmi przysposobionymi zgodnie z decyzją podjętą przez właściwe organy danego Państwa Członkowskiego lub decyzją automatycznie wykonywaną na podstawie zobowiązań międzynarodowych tego Państwa Członkowskiego lub która musi być uznana zgodnie ze zobowiązaniami międzynarodowymi;
   c) nieletnie dzieci włącznie z dziećmi przysposobionymi członka rodziny rozdzielonej, w przypadku gdy członek rodziny rozdzielonej sprawuje opiekę, a dzieci pozostają na

7 Zgodnie z art. 19 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/66/UE z dnia 15.05.2014 r. (Dz.Urz. UE L 2014 Nr 157, poz. 1) wprowadza się odstępstwo od stosowania art. 3 ust. 1 z dniem 28.05.2014 r.

jego utrzymaniu. Państwa Członkowskie mogą zezwolić na łączenie dzieci, nad którymi opiekę sprawują dwie osoby, o ile druga strona sprawująca opiekę wyrazi zgodę;

d) nieletnie dzieci włącznie z dziećmi przysposobionymi małżonka, w przypadku gdy małżonek sprawuje opiekę, a dzieci pozostają na jego utrzymaniu. Państwa Członkowskie mogą zezwolić na łączenie dzieci, nad którymi opiekę sprawują dwie osoby, o ile druga strona sprawująca opiekę wyrazi zgodę.

Nieletnie dzieci, określone w niniejszym artykule muszą znajdować się poniżej granicy wieku pełnoletności określonej w prawodawstwie danego Państwa Członkowskiego oraz muszą być niezamężne lub nieżonate.

W drodze odstępstwa, w przypadku gdy dziecko ma więcej niż 12 lat i przybędzie niezależnie od pozostałej rodziny, Państwo Członkowskie może, przed zezwoleniem na wjazd i pobyt na mocy niniejszej dyrektywy, sprawdzić, czy dziecko to spełnia warunki integracji określone w istniejącym ustawodawstwie tego Państwa Członkowskiego na dzień wykonania niniejszej dyrektywy.

2. Państwa Członkowskie mogą, na mocy przepisu ustawowego lub wykonawczego, zezwolić na wjazd i pobyt, na mocy niniejszej dyrektywy i z zastrzeżeniem zgodności z warunkami określonymi w rozdziale IV, następujących członków rodziny:

a) wstępnych pierwszego stopnia w prostej linii członka rodziny rozdzielonej lub jego małżonka, w przypadku gdy pozostają na ich utrzymaniu i nie posiadają wsparcia własnej rodziny w kraju pochodzenia;

b) dorosłych niezamężnych lub nieżonatych dzieci członka rodziny rozdzielonej lub jego małżonka, w przypadku gdy obiektywnie z uwagi na stan zdrowia nie są one w stanie zapewnić sobie utrzymania.

3. Państwa Członkowskie mogą, na mocy przepisu ustawowego lub rozporządzenia, zezwolić na wjazd i pobyt, na mocy niniejszej dyrektywy i z zastrzeżeniem zgodności z warunkami określonymi w rozdziale IV, niepoślubionego partnera, będącego obywatelem państwa trzeciego, z którym członek rodziny rozdzielonej znajduje się w należycie poświadczonym, stabilnym długotrwałym związku, lub obywatela państwa trzeciego, który jest związany z członkiem rodziny rozdzielonej na mocy zarejestrowanego związku zgodnie z art. 5 ust. 2, oraz niezamężnego lub nieżonatego nieletniego dziecka tych osób, włącznie z dziećmi przysposobionymi, a także dorosłego niezamężnego lub nieżonatego dziecka tych osób, które obiektywnie z uwagi na stan zdrowia nie jest w stanie zapewnić sobie utrzymania.

Państwa Członkowskie mogą zdecydować, że partnerzy w zarejestrowanym związku będą traktowani tak samo jak małżonkowie w odniesieniu do zagadnienia łączenia rodziny.

4. W przypadku małżeństwa poligamicznego, jeżeli małżonek członka rodziny rozdzielonej mieszka już z członkiem rodziny rozdzielonej na terytorium Państwa Członkowskiego, dane Państwo Członkowskie nie zezwala na łączenie rodziny kolejnego małżonka.

Na zasadzie odstępstwa od ust. 1 lit. c), Państwa Członkowskie mogą ograniczyć łączenie rodziny nieletnich dzieci kolejnego małżonka i członka rodziny rozdzielonej.

5. W celu zapewnienia lepszej integracji i uniknięcia wymuszonych małżeństw, Państwa Członkowskie mogą wymagać, aby członek rodziny rozdzielonej i jego małżonek byli w pewnym minimalnym wieku, co najwyżej 21 lat, przed umożliwieniem połączenia z małżonkiem.

6. W drodze odstępstwa, Państwa Członkowskie mogą zażądać, aby wnioski dotyczące łączenia rodziny nieletnich dzieci były przedkładane przed ukończeniem 15. roku życia, zgodnie z istniejącym ustawodawstwem na dzień wykonania niniejszej dyrektywy. Jeżeli wniosek zostanie złożony po ukończeniu 15. roku życia, Państwa Członkowskie, które postanowią zastosować to odstępstwo zezwolą na wjazd i pobyt takich dzieci na podstawie innej niż łączenie rodziny.

ROZDZIAŁ III
SKŁADANIE I ROZPATRYWANIE WNIOSKÓW

Artykuł 5

1. Państwa Członkowskie określają, czy, w celu wykonania prawa do łączenia rodziny, wnioski o wjazd i pobyt składane są do właściwych organów danego Państwa Członkowskiego przez członka rodziny rozdzielonej czy też przez członka lub członków jego rodziny.

2. Do wniosku dołącza się dokumenty dowodowe dotyczące związków rodzinnych oraz zgodności z warunkami określonymi w art. 4 i 6, oraz, w odpowiednich przypadkach, w art. 7 i 8, a także uwierzytelnione odpisy dokumentów podróżnych członka(-ów) rodziny.

W odpowiednich przypadkach, w celu uzyskania dowodu na istnienie związków rodzinnych, Państwa Członkowskie mogą przeprowadzać rozmowy z członkiem rodziny rozdzielonej i członkami jego rodziny oraz podejmować inne badania, które uznają za niezbędne.

Rozpatrując wniosek dotyczący niepoślubionego partnera członka rodziny rozdzielonej, Państwa Członkowskie biorą pod uwagę, w charakterze dowodu na istnienie związku rodzinnego, różne czynniki, takie jak: wspólne dziecko, wcześniejsze wspólne zamieszkiwanie, rejestracja związku partnerskiego oraz wszelkie inne rzetelne dowody.

3. Wnioski składane są i rozpatrywane w przypadku, gdy członkowie rodziny przebywają poza terytorium Państwa Członkowskiego, w którym przebywa członek rodziny rozdzielonej.

W drodze odstępstwa, Państwo Członkowskie może, w odpowiednich okolicznościach, przyjąć wniosek złożony w przypadku, gdy członkowie rodziny już przebywają na terytorium tego Państwa Członkowskiego.

4.[8] Właściwe organy Państwa Członkowskiego dostarczają osobie, która złożyła wniosek, pisemne powiadomienie dotyczące decyzji w możliwie najkrótszym terminie, a w żadnym przypadku nie później niż w ciągu dziewięciu miesięcy od dnia, w którym wniosek został złożony.

8 Zgodnie z art. 19 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/66/UE z dnia 15.05.2014 r. (Dz.Urz. UE L 2014 Nr 157, poz. 1) wprowadza się odstępstwo od stosowania art. 3 ust. 1 z dniem 28.05.2014 r.

W wyjątkowych okolicznościach związanych ze złożonością procesu rozpatrywania wniosku, okres czasu, określony w akapicie pierwszym może zostać przedłużony.

W przypadku odrzucenia wniosku należy podać powody takiej decyzji. Wszelkie konsekwencje braku podjęcia decyzji przed upływem okresu przewidzianego w akapicie pierwszym określane są w ustawodawstwie krajowym danego Państwa Członkowskiego.

5. Rozpatrując wniosek, Państwa Członkowskie należycie uwzględniają interes nieletniego dziecka.

ROZDZIAŁ IV
WYMAGANIA DOTYCZĄCE WYKONANIA PRAWA DO ŁĄCZENIA RODZINY

Artykuł 6

1. Państwa Członkowskie mogą odrzucić wniosek o wjazd i pobyt członków rodziny ze względu na porządek publiczny, bezpieczeństwo publiczne lub zdrowie publiczne.

2. Państwa Członkowskie mogą wycofać lub odmówić przedłużenia ważności dokumentu pobytowego członków rodziny ze względu na porządek publiczny, bezpieczeństwo publiczne lub zdrowie publiczne.

Podejmując odpowiednią decyzję, Państwo Członkowskie uwzględnia, oprócz art. 17, wagę lub rodzaj wykroczenia przeciwko porządkowi publicznemu lub bezpieczeństwu publicznemu popełnionego przez członka rodziny, lub też zagrożenia związane z tą osobą.

3. Przedłużenie ważności dokumentu pobytowego nie może zostać cofnięte, a wydalenie z terytorium nie może zostać nakazane przez właściwy organ danego Państwa Członkowskiego jedynie na podstawie choroby bądź niepełnosprawności zaistniałej po wydaniu dokumentu pobytowego.

Artykuł 7

1. W przypadku złożenia wniosku o łączenie rodziny, dane Państwo Członkowskie może zażądać, aby osoba, która złożyła ten wniosek dostarczyła dowodów, że członek rodziny rozdzielonej posiada:

a) zakwaterowanie uznawane za normalne dla porównywalnej rodziny w tym samym regionie oraz spełnia ogólne standardy w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa obowiązujące w danym Państwie Członkowskim;

b) ubezpieczenie chorobowe w odniesieniu do wszystkich rodzajów ryzyka, którym zwykle obejmuje się jego współobywateli w danym Państwie Członkowskim, dla siebie i członków rodziny;

c) stabilne i regularne środki, które wystarczają do utrzymania tej osoby oraz członków jej rodziny, bez korzystania z systemu pomocy społecznej danego Państwa Członkow-

skiego. Państwa Członkowskie dokonują oceny tych środków poprzez odniesienie do ich rodzaju i regularności wpływu, przy czym mogą wziąć pod uwagę poziom najniższych krajowych płac, rent i emerytur, a także liczbę członków rodziny.

2.[9] Państwa Członkowskie mogą żądać, aby obywatele państw trzecich przestrzegali środków dotyczących integracji, zgodnie z prawodawstwem krajowym.

W odniesieniu do uchodźców i/lub członków rodzin uchodźców określonych w art. 12, środki dotyczące integracji, określone w akapicie pierwszym, mogą być zastosowane jedynie wówczas, gdy danym osobom umożliwiono łączenie rodziny.

Artykuł 8[10]

Państwa Członkowskie mogą żądać, aby członek rodziny rozdzielonej przebywał na ich terytorium zgodnie z prawem przez okres nieprzekraczający dwóch lat, przed połączeniem z członkami jego rodziny.

W drodze odstępstwa, w przypadku gdy ustawodawstwo Państwa Członkowskiego dotyczące łączenia rodziny i obowiązujące na dzień przyjęcia niniejszej dyrektywy uwzględnia możliwości przyjęcia, Państwo Członkowskie może ustanowić okres oczekiwania nie dłuższy niż trzy lata między złożeniem wniosku o łączenie rodziny a wydaniem dokumentu pobytowego członkom rodziny.

ROZDZIAŁ V
ŁĄCZENIE RODZINY UCHODŹCÓW

Artykuł 9

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do łączenia rodzin uchodźców uznawanych przez Państwa Członkowskie.

2. Państwa Członkowskie mogą ograniczyć stosowanie niniejszego rozdziału do uchodźców, których związki rodzinne trwały przed ich wjazdem.

3. Niniejszy rozdział pozostaje bez uszczerbku dla jakichkolwiek zasad dotyczących przyznawania statusu uchodźcy członkom rodziny.

9 Zgodnie z art. 19 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/66/UE z dnia 15.05.2014 r. (Dz.Urz. UE L 2014 Nr 157, poz. 1) wprowadza się odstępstwo od stosowania art. 7 ust. 2 z dniem 28.05.2014 r.

10 Zgodnie z art. 19 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/66/UE z dnia 15.05.2014 r. (Dz.Urz. UE L 2014 Nr 157, poz. 1) wprowadza się odstępstwo od stosowania art. 8 z dniem 28.05.2014 r.

Artykuł 10

1. Art. 4 ma zastosowanie do określenia członków rodziny, z wyjątkiem ust. 1 akapit trzeci tego artykułu, który nie stosuje się do dzieci uchodźców.

2. Państwa Członkowskie mogą zezwolić na łączenie rodziny w przypadku innych członków rodziny nieokreślonych w art. 4, jeżeli pozostają na utrzymaniu uchodźcy.

3. Jeżeli uchodźca jest osobą nieletnią pozbawioną opieki, Państwa Członkowskie:

a) zezwalają na wjazd i pobyt do celów łączenia rodziny w przypadku wstępnych pierwszego stopnia w prostej linii, przy pozbawieniu możliwości stosowania warunków określonych w art. 4 ust. 2 lit. a);

b) mogą zezwolić na wjazd i pobyt do celów łączenia rodziny w przypadku prawnego opiekuna lub jakiegokolwiek innego członka rodziny, jeżeli uchodźca nie posiada żadnych wstępnych w prostej linii bądź też nie można odnaleźć takichwstępnych.

Artykuł 11

1. Art. 5 ma zastosowanie do składania i rozpatrywania wniosków, z zastrzeżeniem ust. 2 niniejszego artykułu.

2. W przypadku gdy uchodźca nie może przedłożyć dokumentów dowodowych dotyczących związków rodzinnych, Państwa Członkowskie uwzględniają inne dowody świadczące o istnieniu takich związków, które podlegają ocenie zgodnie z prawem krajowym. Decyzja w sprawie odrzucenia wniosku nie może opierać się jedynie na braku dokumentów dowodowych.

Artykuł 12

1. W drodze odstępstwa od art. 7, Państwa Członkowskie nie wymagają od uchodźcy i/lub członka(-ów) jego rodziny dostarczenia, w odniesieniu do wniosków dotyczących tych członków rodziny określonych w art. 4 ust. 1, dowodu, że uchodźca spełnia wymagania, określone w art. 7.

Bez uszczerbku dla międzynarodowych zobowiązań, w przypadku gdy łączenie rodziny jest możliwe w państwie trzecim, z którym członka rodziny rozdzielonej i/lub członka jego rodziny łączą szczególne więzi, Państwa Członkowskie mogą wymagać dostarczenia dowodów określonych w akapicie pierwszym.

Państwa Członkowskie mogą wymagać od uchodźcy spełnienia warunków określonych w art. 7 ust. 1, jeżeli wniosek o łączenie rodziny nie zostanie przedłożony w terminie trzech miesięcy od przyznania statusu uchodźcy.

2. W drodze odstępstwa od art. 8, Państwa Członkowskie nie wymagają, aby uchodźca przebywał na ich terytorium przez pewien okres czasu, przed połączeniem z członkami rodziny.

ROZDZIAŁ VI
WJAZD I POBYT CZŁONKÓW RODZINY

Artykuł 13

1. Zaraz po przyjęciu wniosku o łączenie rodziny, dane Państwo Członkowskie zezwala na wjazd członka lub członków rodziny. W odniesieniu do tego, Państwo Członkowskie udziela tym osobom wszelkiej pomocy w uzyskaniu wymaganych wiz.

2.[11] Dane Państwo Członkowskie przyznaje członkom rodziny pierwszy dokument pobytowy ważny co najmniej jeden rok. Ten dokument pobytowy jest odnawialny.

3. Okres ważności dokumentów pobytowych udzielonych członkowi(-om) rodziny z zasady nie jest dłuższy niż okres ważności dokumentu pobytowego posiadanego przez członka rodziny rozdzielonej.

Artykuł 14

1. Członkowie rodziny członka rodziny rozdzielonej mają prawo, tak samo jak członek rodziny rozdzielonej, do:

a) dostępu do edukacji;

b) dostępu do podejmowania pracy najemnej i na własny rachunek;

c) dostępu do poradnictwa zawodowego, kształcenia podstawowego i dalszego i przekwalifikowania.

2.[12] Państwa Członkowskie mogą określić, zgodnie z prawem krajowym, warunki, na których członkowie rodziny podejmują pracę najemną lub na własny rachunek. Warunki te ustanawiają okres czasu, który w żadnym przypadku nie może być dłuższy niż 12 miesięcy, w ciągu którego Państwa Członkowskie mogą zbadać sytuację panującą na ich rynku pracy przed udzieleniem zezwolenia członkom rodziny na podjęcie pracy najemnej bądź na własny rachunek.

3. Państwa Członkowskie mogą ograniczyć dostęp do podejmowania pracy najemnej lub na własny rachunek przez wstępnych pierwszego stopnia w prostej linii lub dorosłych niezamężnych bądź nieżonatych dzieci, do których ma zastosowanie art. 4 ust. 2.

11 Zgodnie z art. 19 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/66/UE z dnia 15.05.2014 r. (Dz.Urz. UE L 2014 Nr 157, poz. 1) wprowadza się odstępstwo od stosowania art. 13 ust. 2 z dniem 28.05.2014 r.

12 Zgodnie z art. 19 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/66/UE z dnia 15.05.2014 r. (Dz.Urz. UE L 2014 Nr 157, poz. 1) wprowadza się odstępstwo od stosowania art. 14 ust. 2 z dniem 28.05.2014 r.

Artykuł 15

1. Nie później niż po pięciu latach pobytu oraz pod warunkiem, że członkowi rodziny nie udzielono dokumentu pobytowego ze względów innych niż łączenie rodziny, małżonek lub niepoślubiony partner i dziecko, które osiągnęło pełnoletniość mają prawo, po złożeniu wniosku, jeśli jest wymagany, do samoistnego dokumentu pobytowego, niezależnego od dokumentu pobytowego członka rodziny rozdzielonej.

Państwa Członkowskie mogą ograniczyć przyznanie dokumentu pobytowego określonego w pierwszym akapicie do małżonka lub niepoślubionego partnera w przypadku rozpadu więzi rodzinnych.

2. Państwa Członkowskie mogą wydać autonomiczny dokument pobytowy dorosłym dzieciom i wstępnym w prostej linii, do których ma zastosowanie art. 4 ust. 2.

3. W przypadku owdowienia, rozwodu, separacji lub śmierci wstępnegopierwszego stopnia w prostej linii lub zstępnej, samoistny dokument pobytowy może zostać wydany, po złożeniu wniosku, jeśli jest wymagany, osobom, które przybyły na mocy łączenia rodziny. Państwa Członkowskie ustanawiają przepisy zapewniające udzielenie samoistnego dokumentu pobytowego w przypadku szczególnie trudnych warunków.

4. Warunki odnoszące się do udzielenia i okresu ważności samoistnego dokumentu pobytowego ustanawiane są przez prawo krajowe.

ROZDZIAŁ VII
KARY I ZADOŚĆUCZYNIENIE

Artykuł 16

1. Państwa Członkowskie mogą odrzucić wniosek o wjazd lub pobyt w celu łączenia rodziny, bądź, w odpowiednim przypadku, cofnąć lub odmówić przedłużenia ważności dokumentu pobytowego członkowi rodziny w następujących przypadkach:

a) jeżeli warunki ustanowione w niniejszej dyrektywie nie są lub przestały być spełnione. Przedłużając ważność dokumentu pobytowego, jeżeli członek rodziny rozdzielonej nie posiada wystarczających środków bez korzystania z systemu pomocy społecznej Państwa Członkowskiego, jak określono w art. 7 ust. 1 lit. c), Państwo Członkowskie uwzględnia wkłady członków rodziny do dochodu gospodarstwa domowego;

b) jeżeli między członkiem rodziny rozdzielonej a członkiem (członkami) jego rodziny nie istnieją już faktyczne małżeńskie lub rodzinne więzi;

c) jeżeli stwierdzono, że członek rodziny rozdzielonej lub niepoślubiony partner jest żonaty lub zamężny lub też znajduje się w stabilnym długotrwałym związku z inną osobą.

2. Państwa Członkowskie mogą również odrzucić wniosek o wjazd lub pobyt w celu łączenia rodziny, bądź cofnąć lub odmówić przedłużenia ważności dokumentu pobytowego członkowi, w przypadku wykazania, że:
   a) wykorzystano nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd informacje, fałszywe lub sfałszowane dokumenty, popełniono oszustwo lub wykorzystano inne niezgodne z prawem sposoby;
   b) zawarto związek małżeństwo lub partnerski bądź też dokonano adopcji wyłącznie w celu umożliwienia zainteresowanej osobie wjazdu lub pobytu w Państwie Członkowskim. Dokonując oceny w odniesieniu do niniejszego punktu, Państwa Członkowskie mogą uwzględnić w szczególności fakt zawarcia związku małżeńskiego lub partnerskiego bądź dokonania adopcji po wydaniu członkowi rodziny rozdzielonej dokumentu pobytowego.
3. Państwa Członkowskie mogą cofnąć lub odmówić przedłużenia ważności dokumentu pobytowego członkowi rodziny, w przypadku gdy pobyt członka rodziny rozdzielonej dobiega końca, a członek jego rodziny jeszcze nie posiada autonomicznego prawa pobytu na mocy art. 15.
4. Państwa Członkowskie mogą przeprowadzać specjalne kontrole i inspekcje, jeżeli istnieje podstawa do przypuszczenia, że popełniono oszustwo lub wstąpiono w związek małżeński lub partnerski bądź też dokonano adopcji w celu określonym w ust. 2. Specjalne kontrole mogą również być przeprowadzane w przypadku przedłużenia ważności dokumentu pobytowego członków rodziny.

Artykuł 17

Państwa Członkowskie należycie uwzględniają charakter i trwałość więzi rodzinnych danej osoby oraz czas pobytu tej osoby w Państwie Członkowskim oraz istnienie rodziny, a także więzi kulturowych i społecznych z państwem pochodzenia, w przypadku gdy odrzucają wniosek, wycofują lub odmawiają przedłużenia ważności dokumentu pobytowego bądź gdy podejmują decyzję o nakazaniu wydalenia członka rodziny rozdzielonej lub członków jego rodziny.

Artykuł 18

Państwa Członkowskie zapewniają członkowi rodziny rozdzielonej i/lub członkom jego rodziny prawo do wniesienia sprzeciwu w przypadku, gdy wniosek o łączenie rodziny zostaje odrzucony lub gdy ważność dokumentu pobytowego nie jest przedłużona lub gdy dokument jest cofnięty, lub gdy nakazano wydalenie. Procedura i kompetencja, zgodnie z którymi wykonywane jest prawo określone w pierwszym akapicie, ustanawiane są przez zainteresowane Państwo Członkowskie.

ROZDZIAŁ VIII
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 19

Okresowo, a po raz pierwszy nie później niż do dnia 3 października 2007 r., Komisja składa sprawozdanie Parlamentowi Europejskiemu oraz Radzie w sprawie stosowania niniejszej dyrektywy w Państwach Członkowskich, a także proponuje zmiany, które mogą okazać się konieczne. Te propozycje zmian dokonywane są na zasadzie pierwszeństwa w odniesieniu do art. 3, 4, 7, 8 i 13.

Artykuł 20

Państwa Członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy najpóźniej do dnia 3 października 2005 r. i niezwłocznie powiadomią o tym Komisję.

Przepisy przyjęte przez Państwa Członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie.

Artykuł 21

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 22

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską.

Sporządzono w Brukseli, dnia 22 września 2003 r.

W imieniu Rady

F. FRATTINI
Przewodniczący

3. PRAWO DZIECKA DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Dyrektywa Rady z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego z dnia 19 grudnia 1978 r. (Dz.Urz. UE L 1979 Nr 6, s. 24)

RADA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH,

uwzględniając Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą, a w szczególności jego art. 235,

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[2],

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[3],

a także mając na uwadze, co następuje:

artykuł 1 ust. 2 dyrektywy Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy[4] przewiduje, że Rada w celu zapewnienia stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania w dziedzinie zabezpieczenia społecznego wyda, na podstawie propozycji Komisji, przepisy, które w szczególności ustalą treść, zakres i warunki stosowania; zważywszy też, że Traktat nie przyznaje szczególnych kompetencji do podjęcia działań w tym celu;

zasadę równego traktowania w dziedzinie zabezpieczenia społecznego należy wprowadzać w życie przede wszystkim w systemach ustawowych, które zapewniają ochronę na wypadek choroby, inwalidztwa, starości, wypadków przy pracy, chorób zawodowych i bezrobocia, jak i w przepisach dotyczących pomocy społecznej w zakresie, w jakim mają one uzupełnić lub zastąpić wymienione wcześniej systemy;

1 Dz.U. C 34 z 11.2.1977, s. 3.
2 Dz.U. C 299 z 12.12.1977, s. 13.
3 Dz.U. C 180 z 28.7.1977, s. 36.
4 Dz.U. L 39 z 14.2.1976, s. 40.

wprowadzanie w życie zasady równego traktowana w dziedzinie zabezpieczenia społecznego nie narusza przepisów dotyczących ochrony kobiet ze względu na macierzyństwo i że w tych ramach Państwa Członkowskie mogą wydać korzystne dla kobiet przepisy szczególne celem usunięcia istniejących przejawów nierównego traktowania,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1

Celem niniejszej dyrektywy jest stopniowe wprowadzenie w życie, w dziedzinie zabezpieczenia społecznego i innych elementów ochrony socjalnej przewidzianych w art. 3, zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, nazywanej dalej „zasadą równego traktowania".

Artykuł 2

Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do ludności czynnej zawodowo, w tym do osób pracujących na własny rachunek, pracowników i osób pracujących na własny rachunek, których praca przerwana została z powodu choroby, wypadku lub niedobrowolnego bezrobocia, oraz do osób poszukujących pracy, jak i do emerytowanych lub będących inwalidami pracowników i osób pracujących na własny rachunek.

Artykuł 3

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do:
   a) systemów ustawowych zapewniających ochronę przed ryzykiem:
      – choroby,
      – inwalidztwa,
      – starości,
      – wypadku przy pracy i choroby zawodowej,
      – bezrobocia;
   b) przepisów dotyczących pomocy społecznej w zakresie, w jakim mają one uzupełnić lub zastąpić wymienione wcześniej systemy.
2. Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do przepisów dotyczących świadczeń w razie śmierci żywiciela rodziny ani świadczeń rodzinnych, chyba że chodzi o świadczenia rodzinne przyznawane ze względu na zwiększenie świadczeń należnych z tytułu ryzyka, o którym mowa w ust. 1 lit. a).

3. W celu zapewnienia wprowadzenia w życie zasady równego traktowania w systemach zawodowych Rada przyjmuje, na podstawie propozycji Komisji, przepisy, które ustalą jej treść, zakres i warunki stosowania.

Artykuł 4

1. Zasada równego traktowania oznacza brak jakiejkolwiek dyskryminacji ze względu na płeć, bądź bezpośrednio, bądź pośrednio poprzez odwołanie, zwłaszcza do stanu cywilnego lub rodzinnego, w szczególności jeżeli chodzi o:

– zakres stosowania systemów i warunki objęcia systemami,
– obowiązek opłacania i obliczanie wysokości składek,
– obliczanie wysokości świadczeń, w tym podwyżek należnych z tytułu małżonka i na osobę będącą na utrzymaniu, oraz jeżeli chodzi o warunki dotyczące okresu wypłaty świadczeń i zachowanie prawa do świadczeń.

2. Zasada równego traktowania nie narusza przepisów dotyczących ochrony kobiet ze względu na macierzyństwo.

Artykuł 5

Państwa Członkowskie podejmują środki niezbędne w celu uchylenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych sprzecznych z zasadą równego traktowania.

Artykuł 6

Państwa Członkowskie wprowadzają do krajowych porządków prawnych środki niezbędne dla umożliwienia każdej osobie, która czuje się poszkodowana z powodu niezastosowania zasady równego traktowania, dochodzenie swych praw przed sądem, po ewentualnym odwołaniu się do innych właściwych władz.

Artykuł 7

1. Niniejsza dyrektywa nie narusza prawa Państw Członkowskich do wyłączenia z jej zakresu:

a) ustalenia wieku emerytalnego dla celów przyznania rent i emerytur oraz skutków mogących z tego wypływać w odniesieniu do innych świadczeń;
b) przywilejów przyznawanych w systemach ubezpieczenia emerytalnego osobom, które wychowywały dzieci; nabycia praw do świadczeń na podstawie okresów przerwy w wykonywaniu pracy ze względu na wychowywanie dzieci;

c) przyznania świadczeń emerytalnych lub inwalidzkich z tytułu praw pochodnych małżonki;
d) przyznania zwiększenia świadczeń z tytułu długotrwałego inwalidztwa, starości, wypadku przy pracy lub choroby zawodowej na rzecz będącej na utrzymaniu małżonki;
e) skutków wynikających z wykonania przed przyjęciem niniejszej dyrektywy prawa wyboru powodującego rezygnację z nabycia praw lub zaciągnięcia zobowiązań w ramach systemu ustawowego.

2. Państwa Członkowskie przeprowadzają okresowo badanie kwestii wyłączonych na mocy ust. 1 w celu zweryfikowania, w świetle zmian społecznych w tej dziedzinie, czy uzasadnione jest podtrzymywanie odpowiednich wyłączeń.

Artykuł 8

1. Państwa Członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w ciągu sześciu lat, począwszy od jej notyfikowania. Informują one o tym niezwłocznie Komisję.

2. Państwa Członkowskie przekazują Komisji teksty przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych, przyjętych przez nie w dziedzinie regulowanej przez niniejszą dyrektywę, w tym środki przyjęte na mocy art. 7 ust. 2.

Państwa Członkowskie informują Komisję o przesłankach uzasadniających utrzymanie obowiązujących przepisów w kwestiach, których dotyczy art. 7 ust. 1, oraz o możliwościach ich późniejszej zmiany.

Artykuł 9

W ciągu siedmiu lat, począwszy od notyfikacji niniejszej dyrektywy, Państwa Członkowskie przekazują Komisji wszelkie dane konieczne do umożliwienia jej sporządzenia sprawozdania dotyczącego stosowania niniejszej dyrektywy, przedkładanego Radzie, i proponować będą wszelkie inne środki niezbędne dla wprowadzenia w życie zasady równego traktowania.

Artykuł 10

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich. Sporządzono w Brukseli, dnia 19 grudnia 1978 r.

W imieniu Rady

H.-D. GENSCHER
Przewodniczący

4. PRAWO DZIECKA DO NAUKI

Dyrektywa Rady z dnia 25 lipca 1977 r. w sprawie kształcenia dzieci pracowników migrujących z dnia 25 lipca 1977 r. (Dz.Urz. UE L Nr 199, s. 32)

RADA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH,

uwzględniając Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą, w szczególności jego art. 49,

uwzględniając wniosek Komisji,

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[1],

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

w rezolucji z dnia 21 stycznia 1974 r. w sprawie programu działań socjalnych[3], Rada włączyła do swoich działań priorytetowych działania mające na celu poprawę warunków swobodnego przepływu pracowników odnoszące się w szczególności do przyjmowania i nauczania szkolnego ich dzieci;

aby umożliwić integrację tych dzieci ze środowiskiem szkolnym i systemem szkolnym państwa przyjmującego, należy zapewnić im stosowne nauczanie obejmujące nauczanie języka państwa przyjmującego;

przyjmujące Państwa Członkowskie, wraz z Państwami Członkowskimi pochodzenia, powinny również podjąć odpowiednie środki w celu promowania nauczania języka ojczystego i kultury kraju pochodzenia wyżej wspomnianych dzieci, mając głównie na względzie ułatwienie im ewentualnej reintegracji w Państwie Członkowskim pochodzenia,

1 Dz.U. C 280 z 8.12.1975, s. 48.

2 Dz.U. C 45 z 27.2.1976, s. 6.

3 Dz.U. C 13 z 12.2.1974, s. 1.

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1

Niniejszą dyrektywę stosuje się do dzieci, które według prawa państwa przyjmującego objęte są obowiązkiem szkolnym, i które pozostają na utrzymaniu pracownika będącego obywatelem innego Państwa Członkowskiego, jeżeli mieszkają na stałe na terytorium Państwa Członkowskiego, w którym dany obywatel wykonuje lub wykonywał pracę najemną.

Artykuł 2

Państwa Członkowskie, zgodnie z ich sytuacją krajową oraz systemem prawnym, podejmują odpowiednie środki, aby zapewnić na swoim terytorium dzieciom, określonym w art. 1, bezpłatne nauczanie mające na celu ułatwienie procesu ich przyjmowania, obejmujące w szczególności nauczanie języka oficjalnego lub jednego z języków oficjalnych państwa przyjmującego, dostosowane do szczególnych potrzeb danych dzieci.

Państwa Członkowskie podejmują niezbędne środki mające na celu prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, którzy będą zajmować się takim nauczaniem.

Artykuł 3

Państwa Członkowskie, zgodnie z ich sytuacją krajową oraz systemem prawnym oraz we współpracy z państwami pochodzenia, podejmują odpowiednie środki w celu wspierania, w koordynacji z regularnym kształceniem, nauczania języka ojczystego oraz kultury kraju pochodzenia dla dzieci, określonych w art. 1.

Artykuł 4

Państwa Członkowskie wprowadzają w życie środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie czterech lat od momentu jej notyfikacji i niezwłocznie poinformują o tym Komisję.

Państwa Członkowskie przekazują Komisji teksty przepisów ustawowych, wykonawczych, administracyjnych i innych, przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 5

Państwa Członkowskie przekazują Komisji w terminie pięciu lat od momentu notyfikacji niniejszej dyrektywy, a następnie w regularnych odstępach czasu na prośbę Komisji,

wszystkie istotne informacje, aby umożliwić Komisji składanie Radzie sprawozdań w sprawie stosowania niniejszej dyrektywy.

Artykuł 6

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich. Sporządzono w Brukseli, dnia 25 lipca 1977 r.

W imieniu Rady

H. SIMONET
Przewodniczący

5. PRAWO DZIECKA DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami z dnia 29 kwietnia 2004 r. (Dz.Urz. UE L Nr 261, s. 3)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego

art. 63 pkt 3,

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[2],

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[3],

po konsultacji z Komitetem Regionów,

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Stworzenie ram wspólnej polityki imigracyjnej, w tym definicji warunków wjazdu i pobytu cudzoziemców oraz środków zwalczania nielegalnej imigracji, jest istotnym elementem w realizacji celu Unii Europejskiej polegającego na stworzeniu obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

(2) Na specjalnym posiedzeniu w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. Rada Europejska wyraziła zdecydowany zamiar zwalczania nielegalnej imigracji u źródeł, na przykład poprzez dotarcie do osób zajmujących się handlem ludźmi i gospo-

1 Dz.U. L 126 E z 28.5.2003 r., s. 393.

2 Opinia wydana w dniu 5 grudnia 2002 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

3 Dz.U. C 221 z 17.9.2002 r., s. 80.

darczym wyzyskiem migrantów. Wezwała Państwa Członkowskie do skoncentrowania działań na wykrywaniu i likwidacji sieci przestępczych, przy jednoczesnej ochronie praw ofiar.

(3) Oznaką rosnącego zaniepokojenia tym zjawiskiem na szczeblu międzynarodowym było przyjęcie przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych Konwencji przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, uzupełnionej o Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi oraz Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną. Zostały one podpisane przez Wspólnotę i piętnaście Państw Członkowskich w grudniu 2000 roku.

(4) Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla innych przepisów dotyczących ochrony przyznanej uchodźcom, osobom korzystającym z dodatkowej ochrony i osobom starającym się o ochronę międzynarodową na mocy prawa międzynarodo wego dotyczącego uchodźców, a także dla innych instrumentów dotyczących praw człowieka.

(5) Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla innych przepisów dotyczących ofiar, świadków lub osób szczególnie narażonych. Nie pozostaje ona również w sprzeczności z prerogatywami Państw Członkowskich w zakresie prawa pobytu przyznanego z powodów humanitarnych lub innych.

(6) Niniejsza dyrektywa szanuje prawa podstawowe i jest zgodna z zasadami uznanymi na przykład w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

(7) Państwa Członkowskie powinny wprowadzić w życie przepisy niniejszej dyrektywy bez dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub wyznanie, przekonania polityczne lub inne, przynależność do mniejszości etnicznej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

(8) Na szczeblu europejskim zostały przyjęte: dyrektywa Rady 2002/90/WE z dnia 28 listopada 2002 r. definiująca ułatwienie nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu[4] oraz decyzja ramowa Rady 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie

4 Dz.U. L 328 z 5.12.2002 r., s. 17.

zwalczania handlu ludźmi[5], mające na celu wzmocnienie zapobiegania powyższym przestępstwom i walki z nimi.

(9) Niniejsza dyrektywa wprowadza dokument pobytowy przeznaczony dla ofiar handlu ludźmi lub, jeżeli Państwo Członkowskie podejmie decyzję o rozszerzeniu zakresu niniejszej dyrektywy, dla obywateli państw trzecich będących wcześniej przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, dla których dokument pobytowy stanowi wystarczający bodziec do współpracy z właściwymi organami, określając jednocześnie pewne warunki służące jako zabezpieczenie przed nadużyciami.

(10) W tym celu konieczne jest ustanowienie kryteriów wydawania dokumentu pobytowego, warunków pobytu oraz powodów nieprzedłużenia i cofnięcia dokumentu. Prawo pobytu na mocy niniejszej dyre ktywy podlega pewnym warunkom i ma charakter czasowy.

(11) Zainteresowani obywatele państw trzecich powinni zostać poinformowani o możliwości uzyskania takiego dokumentu pobytowego i mieć zapewniony czas na zastanowienie się nad swoją sytuacją. Powinno im to pomóc w podjęciu świadomej decyzji co do podjęcia lub niepodjęcia współpracy z właściwymi organami, którymi mogą być policja, prokuratura i organy sądowe (ze względu na ryzyko, jakie się z tym wiąże), tak aby współpracowali z własnej woli, a zatem skuteczniej.

(12) Wziąwszy pod uwagę ich trudną sytuację, zainteresowanym obywatelom państw trzecich należy przyznać pomoc przewidzianą w niniejszej dyrektywie. Pomoc ta powinna umożliwić im odzyskanie sił oraz pozwolić na uniknięcie wpływania na nich sprawców przestępstw. Leczenie zapewniane obywatelom państw trzecich objętym niniejszą dyrektywą obejmuje również, tam, gdzie jest to właściwe, pomoc psychologa i terapeuty.

(13) Decyzja w sprawie wydania dokumentu pobytowego ważnego przez przy najmniej sześć miesięcy lub jego przedłużenia musi być podjęta przez właściwe organy, które powinny rozważyć, czy zostały spełnione odpowiednie warunki.

(14) Niniejsza dyrektywa powinna być stosowana bez uszczerbku dla działań podejmowanych przez właściwe organy na wszystkich etapach danych postępowań krajowych, a zwłaszcza podczas badania przedmiotowych przestępstw.

5 Dz.U. L 203 z 1.8.2002 r., s. 1.

(15) Państwa Członkowskie powinny rozważyć, zgodnie z ustawodawstwem krajowym, zezwolenie na pobyt z innych przyczyn obywatelom państw trzecich, którzy mogą być objęci zakresem niniejszej dyrektywy, ale nie spełniają lub już nie spełniają warunków w niej określonych, członkom ich rodzin lub osobom traktowanym jak członkowie ich rodzin.

(16) W celu umożliwienia zainteresowanym obywatelom państw trzecich uzyskania niezależności i uniknięcia powrotu do sieci przestępczej, posiadaczom dokumentu pobytowego należy zezwolić, na warunkach określonych w niniejszej dyrektywie, na dostęp do rynku pracy oraz na kształcenie zawodowe i edu kację. Zezwalając posiadaczom dokumentu pobytowego na dostęp do kształcenia zawodowego i edukacji, Państwa Członkowskie powinny w szczególności rozważyć prawdopodobny czas pobytu.

(17) Udział zainteresowanych obywateli państw trzecich w programach i planach już istniejących lub mających powstać, powinien przyczynić się do ich powrotu do normalnego życia społecznego.

(18) Jeżeli zainteresowani obywatele państw trzecich składają wniosek o innego rodzaju dokument pobytowy, Państwa Członkowskie podejmują decyzję na podstawie powszechnie obowiązującego prawa krajowego regulującego status cudzoziemców. Podczas rozpatrywania takiego wniosku Państwa Członkowskie powinny rozważyć fakt, że zainteresowani obywatele państw trzecich otrzymali dokument pobytowy wydany na mocy niniejszej dyrektywy.

(19) Państwa Członkowskie powinny dostarczyć Komisji, w związku z wykonaniem niniejszej dyrektywy, informacje uzyskane w ramach działań prowadzonych przy gromadzeniu i przetwarzaniu danych dotyczących zagadni eń wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

(20) Ponieważ cel polegający na wprowadzeniu dokumentu pobytowego dla zainteresowanych obywateli państw trzecich, którzy współpracują w zwalczaniu handlu ludźmi, nie może zostać w wystarczającym stopniu osiągnięty przez same Państwa Członkowskie i, ze względu na skalę działań, może zostać w większym stopniu osiągnięty na poziomie wspólnotowym, Wspólnota może podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne dla osiągnięcia tego celu.

(21) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, oraz bez uszczerbku dla art. 4 tego Protokołu, te Państwa Członkowskie nie biorą udziału w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie są nią związane, ani nie podlegają jej stosowaniu.

(22) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, oraz bez uszczerbku dla art. 4 rzeczonego Protokołu, Dania nie bierze udziału w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związana, ani nie podlega jej stosowaniu,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ 1
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Cel

Celem niniejszej dyrektywy jest określenie warunków przyznawania dokumentów pobytowych na czas określony, powiązany z czasem odpowiedniego postępowania krajowego, obywatelom państw trzecich współpracującym przy zwalczaniu handlu ludźmi lub działań ułatwiających nielegalną imigrację.

Artykuł 2
Definicje

Dla celów niniejszej dyrektywy:

a) „obywatel państwa trzeciego" oznacza osobę niebędącą obywatelem Unii Europejskiej w rozumieniu art. 17 ust. 1 Traktatu;

b) „działania ułatwiające nielegalną imigrację" obejmują przypadki określone w art. 1 i 2 dyrektywy 2002/90/WE;

c) „handel ludźmi" obejmuje przypadki określone w art. 1, 2 i 3 decyzji ramowej 2002/629/WSiSW;

d) „środek służący wykonaniu nakazu wydalenia" oznacza każdy środek podjęty przez Państwo Członkowskie w celu wykonania decyzji właściwych organów nakazującej wydalenie obywatela państwa trzeciego;

e) „dokument pobytowy" oznacza zezwolenie wydane przez Państwo Członkowskie, umożliwiające legalny pobyt na jego terytorium obywatelowi państwa trzeciego, spełniającemu warunki określone w niniejszej dyrektywie;
f) „małoletni bez opieki" oznacza obywatela państwa trzeciego, poniżej osiemnastego roku życia, który przybywa na terytorium Państwa Członkowskiego bez opieki osoby dorosłej odpowiedzialnej za niego zgodnie z prawem lub zwyczajowo, tak długo, jak nie są skutecznie objęte opieką takiej osoby, bądź też osoby małoletnie, które zostały pozostawione bez opieki po wjeździe na terytorium Państwa Członkowskiego.

Artykuł 3
Zakres

1. Państwa Członkowskie stosują niniejszą dyrektywę do obywateli państw trzecich, którzy są lub byli ofiarami przestępstw związanych z handlem ludźmi, nawet jeśli wjechali oni nielegalnie na terytorium Państwa Członkowskiego.

2. Państwa Członkowskie mogą stosować niniejszą dyrektywę do obywateli państw trzecich, którzy byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację.

3. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do zainteresowanych obywateli państw trzecich, którzy zgodnie z prawem danego Państwa Członkowskiego są pełnoletni.

W drodze odstępstwa Państwa Członkowskie mogą zdecydować o zastosowaniu niniejszej dyrektywy do nieletnich, na warunkach określonych przez ich prawo krajowe.

Artykuł 4
Korzystniejsze przepisy

Niniejsza dyrektywa nie stanowi przeszkody dla Państw Członkowskich w przyjęciu lub utrzymaniu przepisów korzystniejszych dla osób objętych niniejszą dyrektywą.

ROZDZIAŁ II
PROCEDURA WYDAWANIA DOKUMENTU POBYTOWEGO

Artykuł 5
Informacje udzielane zainteresowanym obywatelom państw trzecich

Jeżeli właściwe organy Państw Członkowskich są zdania, że obywatel państwa trzeciego może być objęty zakresem niniejszej dyrektywy, informują osobę zainteresowaną o możliwościach, jakie oferuje niniejsza dyrektywa.

Państwa Członkowskie mogą zdecydować, że takie informacje mogą być również dostarczane przez organizację pozarządową lub stowarzyszenie specjalnie wyznaczone przez dane Państwo Członkowskie.

Artykuł 6
Okres przeznaczony na zastanowienie się

1. Państwa Członkowskie zapewnią przyznanie zainteresowanym obywatelom państw trzecich okresu na zastanowienie się umożliwiającego im odzyskanie sił i uniknięcie wpływu ze strony sprawców przestępstw, tak aby mogli podjąć świadomą decyzję co do podjęcia współpracy z właściwymi organami.

Czas trwania i data rozpoczęcia okresu, o którym mowa w pierwszym akapicie, są określane zgodnie z prawem krajowym.

2. W okresie przeznaczonym na zastanowienie się i podczas oczekiwania na decyzję właściwych organów zainteresowani obywatele państw trzecich mają prawo do traktowania określonego w art. 7 i nie jest możliwe wykonanie wobec nich nakazu wydalenia.

3. Okres przeznaczony na zastanowienie się nie daje uprawnień do pobytu na mocy niniejszej dyrektywy.

4. Państwo Członkowskie może w każdej chwili zakończyć okres przeznaczony na zastanowienie się z przyczyn związanych z porządkiem publicznym i ochroną bezpieczeństwa narodowego lub jeżeli właściwe organy stwierdziły, że dana osoba aktywnie, dobrowolnie i z własnej inicjatywy ponownie nawiązała kontakt ze sprawcami przestępstw, o których mowa w art. 2 lit. b) i c).

Artykuł 7
Traktowanie zapewniane przed wydaniem dokumentu pobytowego

1. Państwa Członkowskie zapewniają zainteresowanym obywatelom państw trzecich, niemającym dostatecznych środków finansowych, przyznanie standardu życia mogącego zapewnić im utrzymanie i dostęp do leczenia w nagłych wypadkach. Zwracają uwagę na szczególne potrzeby osób będących w trudnej sytuacji, z uwzględnieniem – w razie potrzeby i jeżeli przewiduje to prawo krajowe – pomocy psychologicznej.

2. Podczas stosowania niniejszej dyrektywy Państwa Członkowskie w należyty sposób uwzględniają potrzeby w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zainteresowanych obywateli państw trzecich, zgodnie z prawem krajowym.

3. Państwa Członkowskie zapewniają, w razie potrzeby, zainteresowanym obywatelom państw trzecich pomoc w zakresie tłumaczeń pisemnych i ustnych.

4. Państwa Członkowskie mogą zapewnić zainteresowanym obywatelom państw trzecich bezpłatną pomoc prawną na warunkach określonych przez prawo krajowe, o ile jest ona w nim przewidziana.

Artykuł 8
Wydanie i przedłużenie dokumentu pobytowego

1. Po upływie okresu przeznaczonego na zastanowienie się lub wcześniej, jeżeli właściwe organy są zdania, że zainteresowany obywatel państwa trzeciego spełnił już kryterium określone w lit. b), Państwa Członkowskie rozważą:

a) możliwości, jakie przedłużenie pobytu danej osoby na danym terytorium stwarza dla dochodzenia lub postępowania sądowego; oraz

b) czy wyraziła ona wyraźny zamiar współpracy; oraz

c) czy zerwała ona wszystkie kontakty z osobami podejrzewanymi o czyny, które mogą być zaliczone do przestępstw, o których mowa w art. 2 lit. b) i c).

2. Do wydania dokumentu pobytowego, i bez uszczerbku dla przyczyn związanych z porządkiem publicznym i ochroną bezpieczeństwa narodowego, wymagane jest spełnienie warunków określonych w ust. 1.

3. Bez uszczerbku dla przepisów dotyczących cofnięcia zezwolenia, o którym mowa w art. 14, dokument pobytowy jest ważny przynajmniej przez sześć miesięcy. Zostaje on przedłużony, jeżeli nadal spełnione są warunki określone w ust. 2 niniejszego artykułu.

ROZDZIAŁ III
TRAKTOWANIE POSIADACZY DOKUMENTU POBYTOWEGO

Artykuł 9
Traktowanie po wydaniu dokumentu pobytowego

1. Państwa Członkowskie zapewniają posiadaczom dokumentu pobytowego, niemającym wystarczających środków finansowych, przynajmniej takie samo traktowanie jak przewidziane w art. 7.

2. Państwa Członkowskie zapewniają konieczną pomoc medyczną lub inną zainteresowanym obywatelom państw trzecich, którzy nie mają wystarczających środków finansowych, a mają szczególne potrzeby, takim jak kobiety w ciąży, niepełnosprawni albo ofiary przemocy seksualnej lub innych form przemocy, a także – jeżeli Państwa Członkowskie korzystają z możliwości przewidzianej w art. 3 ust. 3 – małoletnim.

Artykuł 10
Małoletni

Jeżeli Państwa Członkowskie korzystają z możliwości przewidzianej w art. 3 ust. 3, stosuje się następujące przepisy:

a) podczas stosowania niniejszej dyrektyw Państwa Członkowskie w należyty sposób biorą pod uwagę najlepszy interes dziecka. Zapewniają procedurę odpowiednią do wieku i dojrzałości dziecka. W szczególności, jeżeli uznają, że leży to w najlepszym interesie dziecka, mogą przedłużyć okres przeznaczony na zastanowienie się;
b) Państwa Członkowskie zapewniają małoletnim dostęp do systemu oświaty na takich samych warunkach, jak własnym obywatelom. Państwa Członkowskie mogą określić, że taki dostęp jest ograniczony do publicznego systemu oświaty;
c) w przypadku obywateli państw trzecich będących małoletnimi bez opieki, Państwa Członkowskie podejmują kroki konieczne do ustalenia ich tożsamości, obywatelstwa oraz faktu, że są oni bez opieki. Podejmują wszelkie wysiłki w celu jak najszybszego odnalezienia ich rodzin i podejmują kroki konieczne do zapewnienia przedstawiciela prawnego, w tym, w razie potrzeby, także w ramach postępowania karnego, zgodnie z prawem krajowym.

Artykuł 11
Praca, kształcenie zawodowe i edukacja

1. Państwa Członkowskie określają zasady, na jakich posiadacze dokumentów pobytowych mają prawo dostępu do rynku pracy, kształcenia zawodowego i edukacji.

Dostęp taki jest ograniczony do czasu ważności dokumentu pobytowego.

2. Warunki i procedury zezwalania na dostęp do rynku pracy, kształcenia zawodowego i edukacji są określane na mocy prawa krajowego przez właściwe organy.

Artykuł 12
Programy lub plany dla zainteresowanych obywateli państw trzecich

1. Zainteresowanym obywatelom państw trzecich zapewnia się dostęp do istniejących programów lub planów, stworzonych przez Państwa Członkowskie, organizacje pozarządowe lub stowarzyszenia mające specjalne umowy z Państwami Członkowskimi, których celem jest powrót tych osób do normalnego życia społecznego, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, kursów służących podniesieniu ich umiejętności zawodowych lub przygotowania do wspomaganego powrotu do kraju pochodzenia.

Państwa Członkowskie mogą zapewnić specjalne programy lub plany dla zainteresowanych obywateli państw trzecich.

2. Jeżeli Państwo Członkowskie podejmuje decyzję o wprowadzeniu i wdrażaniu programów lub planów, o których mowa w ust. 1, może uzależnić wydanie dokumentu pobytowego lub jego przedłużenie od udziału w tych programach lub planach.

ROZDZIAŁ IV
NIEPRZEDŁUŻENIE I COFNIĘCIE

Artykuł 13
Nieprzedłużenie

1. Ważność dokumentu pobytowego wydanego na podstawie niniejszej dyrektywy nie jest przedłużana, jeżeli warunki art. 8 ust. 2 przestały być spełniane lub jeżeli decyzją właściwych organów dane postępowanie zostało zakończone.

2. W przypadku wygaśnięcia dokumentu pobytowego wydanego na podstawie niniejszej dyrektywy stosuje się ogólne przepisy dotyczące cudzoziemców.

Artykuł 14
Cofnięcie

Dokument pobytowy może być w każdej chwili cofnięty, jeżeli nie są już spełniane warunki jego wydania. W szczególności dokument pobytowy może zostać cofnięty w następujących przypadkach:

a) jeżeli jego posiadacz aktywnie, dobrowolnie i z własnej inicjatywy ponownie nawiązał kontakt z osobami podejrzanymi o popełnienie przestępstw, o których mowa w art. 2 lit. b) i c); lub

b) jeżeli właściwe organy uważają, że współpraca ofiary jest oszukańcza lub też że jej skarga jest oszukańcza lub bezzasadna; lub

c) z przyczyn związanych z porządkiem publicznym i ochroną bezpieczeństwa narodowego; lub

d) gdy ofiara zaprzestaje współpracy; lub

e) jeżeli właściwe organy zdecydują o zakończeniu postępowania.

ROZDZIAŁ V
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 15
Klauzula ochronna

Niniejszą dyrektywę stosuje się bez uszczerbku dla szczególnych przepisów krajowych dotyczących ochrony ofiar i świadków.

Artykuł 16
Sprawozdanie

1. Do dnia 6 sierpnia 2008 r. Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z wykonania niniejszej dyrektywy w Państwach Członkowskich i proponuje wprowadzenie koniecznych zmian. Państwa Członkowskie przesyłają Komisji informacje istotne dla przygotowania sprawozdania.

2. Po przedstawieniu sprawozdania, o którym mowa w ust. 1, Komisja przynajmniej co trzy lata składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z wykonania niniejszej dyrektywy w Państwach Członkowskich.

Artykuł 17
Transpozycja

Do dnia 6 sierpnia 2006 r. Państwa Członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy i niezwłocznie powiadamiają o tym Komisję.

Przepisy przyjęte przez Państwa Członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie.

Artykuł 18
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dniem jej publikacji w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 19
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską.

Sporządzono w Luksemburgu, dnia 29 kwietnia 2004 r.

W imieniu Rady

M. McDowell
Przewodniczący

Dyrektywa Rady 2003/8/WE z dnia 27 stycznia 2003 r. w celu usprawnienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimalnych wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze z dnia 27 stycznia 2003 r. (Dz.Urz. UE L Nr 26, s. 41)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego

art. 61 lit. c) oraz art. 67,

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[2],

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[3],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Unia Europejska postawiła sobie za cel utrzymanie i rozwój obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, w którym zapewniony jest swobodny przepływ osób. W celu stopniowego tworzenia tego obszaru konieczne jest, aby Wspólnota przyjęła środki dotyczące współpracy sądowej w sprawach cywilnych mających charakter transgraniczny oraz konieczne dla właściwego funkcjonowania wspólnego rynku.

(2) Zgodnie z art. 65 lit. c) Traktatu środki te wiążą się z działaniami na rzecz zniesienia wszelkich przeszkód w celu lepszego funkcjonowania procesów cywilnych, jeśli konieczne także przez promowanie zgodności zasad postępowania cywilnego we wszystkich Państwach Członkowskich.

(3) Rada Europejska w Tampere, która odbyła się w dniach 15 i 16 października 1999 r., wezwała do ustanowienia minimalnych norm zapewniających równy poziom pomocy prawnej w sporach transgranicznych w całej Unii.

1 Dz.U. C 103 E z 30.4.2002, s. 368.

2 Opinia wydana dnia 25 września 2002 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

3 Dz.U. C 221 z 17.9.2002, s. 64.

(4) Wszystkie Państwa Członkowskie są stronami Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r. Zagadnienia odnoszące się do tej dyrektywy powinny być zgodne z konwencją, w szczególności z zasadą równości stron, biorących udział w sporze.

(5) Niniejsza dyrektywa ma na celu zachęcanie do ubiegania się o pomoc prawną w sporach transgranicznych przez osoby, które nie posiadają wystarczających środków, tam gdzie pomoc jest konieczna dla zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Powszechnie uznane prawo dostępu do wymiaru sprawiedliwości zostało także potwierdzone w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

(6) Ani brak środków w posiadaniu strony procesu, bez względu na to, czy występuje jako powód lub pozwany, ani trudności wynikające z transgranicznego charakteru sporu, nie powinny stać na przeszkodzie skutecznemu dostępowi do wymiaru sprawiedliwości.

(7) Jako że cele niniejszej dyrektywy nie mogą być skutecznie osiągnięte przez Państwa Członkowskie działające we własnym zakresie, a zatem mogą być w skuteczny sposób osiągnięte na poziomie wspólnotowym, Wspólnota może przyjąć środki w zgodzie z zasadą pomocniczości, ustanowioną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, ustanowioną w tym artykule, postanowienia niniejszej dyrektywy nie wykraczają poza środki konieczne do osiągnięcia tych celów.

(8) Głównym celem niniejszej dyrektywy jest zagwarantowanie równego poziomu pomocy prawnej w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie pewnych minimalnych wspólnych norm odnoszących się do pomocy prawnej dla tego typu sporów. Dyrektywa Rady jest w tym celu najbardziej odpowiednim instrumentem prawnym.

(9) Niniejszą dyrektywę stosuje się sporów transgranicznych w sprawach cywilnych i handlowych.

(10) Wszystkie osoby biorące udział w sporze cywilnym lub handlowym objętym niniejszą dyrektywą muszą mieć możliwość obrony swoich praw przed sądem, nawet jeśli sytuacja materialna tych osób czyni niemożliwym poniesienie przez nie kosztów procesu. Pomoc prawna jest uważana za właściwą, gdy umożliwia jej beneficjentowi skuteczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości na warunkach ustanowionych w niniejszej dyrektywie.

(11) Pomoc prawna powinna obejmować przedprocesową poradę prawną służącą rozstrzygnięciu sporu przed wniesieniem sprawy do sądu, pomoc prawną w trakcie wnoszenia sprawy do sądu oraz reprezentowanie w sądzie, a także pomoc w kosztach procesu lub zwolnienie z powyższych kosztów.

(12) Prawu Państwa Członkowskiego, w którym usytuowany jest sąd lub w którym orzeczenie ma zostać wykonane, pozostawia się, czy koszty procesu mogą obejmować koszty strony przeciwnej nałożone na beneficjenta pomocy prawnej.

(13) Wszyscy obywatele Unii posiadający miejsce stałego zamieszkania, jak i stałego pobytu na terytorium Państwa Członkowskiego, muszą kwalifikować się do pomocy prawnej w sporach transgranicznych, w przypadku spełnienia przez nich warunków przewidzianych w niniejszej dyrektywie. To samo dotyczy obywateli państw trzecich stale i zgodnie z prawem przebywających w Państwie Członkowskim.

(14) Do dyspozycji Państw Członkowskich należy zdefiniowanie progów, powyżej których zakłada się, iż osoba może pokryć koszty procesu na warunkach określonych niniejszą dyrektywą. Progi te muszą być zdefiniowane w świetle różnych obiektywnych czynników, takich jak dochód, kapitał lub sytuacja rodzinna.

(15) Cel niniejszej dyrektywy nie mógłby być jednak osiągnięty, jeśli wnioskujący o pomoc prawną nie mieliby możliwości udowodnienia, iż nie mogą ponieść kosztów sądowych, nawet jeśli ich środki przekraczają próg zdefiniowany przez Państwo Członkowskie, w którym siedzibę ma sąd. W trakcie oceny, na podstawie której pomoc prawna ma być udzielona, organy Państwa Członkowskiego, w którym siedzibę ma sąd, mogą wziąć pod uwagę informację, czy wnioskodawca spełnia kryteria pod względem zdolności finansowej uprawniające do korzystania z pomocy w Państwie Członkowskim stałego zamieszkania lub stałego pobytu.

(16) Możliwość zastosowania w konkretnym przypadku innych mechanizmów w celu zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości nie jest formą pomocy prawnej. Może to jednak prowadzić do domniemania, iż zainteresowana osoba jest w stanie ponieść koszty procesu, mimo jej niesprzyjającej sytuacji finansowej.

(17) Państwa Członkowskie powinny mieć możliwość odrzucenia wniosku o pomoc prawną ze względu na jawnie nieuzasadnione działania lub na podstawie istoty sprawy dopóki zagwarantowana jest porada przedprocesowa lub dostęp do wymiaru sprawiedliwości. Przy podejmowaniu decyzji na podstawie merytorycznych przesłanek wniosku Państwo Członkowskie może odrzucić wniosek, w przypadku gdy wnio-

skodawca wnosi pozew o zniesławienie i nie poniósł żadnych szkód materialnych lub finansowych lub w przypadku gdy podanie dotyczy skargi wynikającej bezpośrednio z działalności handlowej wnioskodawcy lubdziałalności na własny rachunek.

(18) Złożoność różnic pomiędzy systemami prawnymi Państw Członkowskich i koszty nieodłącznie związane z transgranicznym wymiarem sporu nie powinny uniemożliwiać dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Pomoc prawna powinna zatem obejmować pokrycie kosztów związanych bezpośrednio z transgranicznym charakterem sporu.

(19) Sądy Państw Członkowskich, rozważając wymóg osobistego stawienia się osoby w sądzie, powinny wziąć pod rozwagę wszelkie korzyści, jakie niosą ze sobą postanowienia rozporządzenia Rady nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami Państw Członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych[4].

(20) W przypadku przyznania pomocy prawnej, musi ona obejmować całe postępowanie, włączając koszty związane z wykonaniem orzeczenia; udzielenie wnioskodawcy pomocy prawnej powinno być kontynuowane, w przypadku gdy ma miejsce odwołanie od wyroku przez beneficjenta pomocy prawnej lub przeciwko niemu, dopóki zostają spełnione warunki dotyczące środków finansowych i istoty sporu.

(21) Pomoc prawna musi zostać przyznana w równym stopniu w przypadku tradycyjnego procesu jak i pozasądowej formy postępowania, takiej jak rozprawa ugodowa, jeśli odwołanie się do niej jest wymagane przez prawo lub nakazane przez sąd.

(22) Pomoc prawna powinna również zostać udzielona w celu wykonania autentycznych instrumentów w innym Państwie Członkowskim, na warunkach zdefiniowanych w niniejszej dyrektywie.

(23) W przypadku udzielenia pomocy prawnej przez Państwo Członkowskie, w którym mieści się sąd lub w którym orzeczenie ma zostać wykonane, wyłączając pomoc przedsporną, gdy wnioskodawca nie zamieszkuje na stałe ani nie przebywa stale na terytorium Państwa Członkowskiego, w którym mieści się sąd, Państwo Członkowskie musi zastosować własne prawodawstwo, zgodnie z zasadami niniejszej dyrektywy.

4 Dz.U. L 174 z 27.6.2001, s. 1.

(24) Decyzję o udzieleniu lub odmowie udzielenia pomocy prawnej powinien podejmować właściwy organ Państwa Członkowskiego, w którym mieści się sąd lub orzeczenie ma zostać wykonane. Dotyczy to zarówno przypadku rozpatrywania sprawy przez sąd pod względem jej istoty, jak i podejmowania decyzji, czy mieści się ona we właściwości sądu.

(25) Współpraca sądowa w sprawach cywilnych pomiędzy Państwami Członkowskimi powinna być zorganizowana w taki sposób, by wspierała informowanie społeczeństwa i kręgów zawodowych oraz służyła uproszczeniu i przyspieszeniu przekazywania wniosków o pomoc prawną pomiędzy Państwami Członkowskimi.

(26) Inspiracją dla ustanowienia w niniejszej dyrektywie mechanizmu powiadamiania oraz przekazywania wniosków był mechanizm przedstawiony w Porozumieniu europejskim w sprawie przekazywania wniosków o przyznanie pomocy sądowej, podpisanym w Strasburgu w dniu 27 stycznia 1977 r., zwanym dalej „Porozumieniem 1977". Ustanawia się limit czasowy dla przekazywania wniosków o pomoc prawną, nieprzewidziany w Porozumieniu 1977. Stosunkowo krótki okres przyczynia się do lepszego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

(27) Informacja przekazywana zgodnie z niniejszą dyrektywą powinna być chroniona. W związku z obowiązywaniem dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych[5] oraz dyrektywy 97/66/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 1997 r. dotyczącej przetwarzania danych osobowych w sektorze telekomunikacyjnym[6], nie ma potrzeby ustanawiania za pomocą niniejszej dyrektywy szczególnych przepisów dotyczących ochrony danych.

(28) Ustanowienie standardowego formularza wniosku o pomoc prawną oraz o przekazanie wniosku o pomoc prawną w przypadku sporów transgranicznych ułatwi i przyspieszy procedurę.

(29) Ponadto formularze wniosku o pomoc prawną, w tym także krajowe formularze, powinny być bardziej dostępne na szczeblu europejskim, m.in. dzięki systemowi Europejskiej Sieci Sądowej utworzonej na podstawie decyzji 2001/470/WE[7].

5 Dz.U. L 281 z 23.11.1995, s. 31.

6 Dz.U. L 24 z 30.1.1998, s. 1.

7 Dz.U. L 174 z 27.6.2001, s. 25.

(30) Środki konieczne w celu wykonania niniejszej dyrektywy powinny zostać przyjęte zgodnie z decyzją Rady 1999/468/WE z dnia 28 czerwca 1999 r. ustanawiającą warunki wykonywania uprawnień wykonawczych przyznanych Komisji[8].

(31) Należy zaznaczyć, iż ustanowienie minimalnych norm odnoszących się do pomocy prawnej sporach transgranicznych, nie uniemożliwia Państwom Członkowskim przyjęcia bardziej korzystnych rozwiązań dotyczących wnioskodawców i beneficjentów pomocy prawnej.

(32) „Porozumienie 1977" oraz Protokół do Porozumienia podpisany w Moskwie w 2001 r. obowiązuje w stosunkach między Państwami Członkowskimi a państwami trzecimi, które są stroną tego Porozumienia oraz jego Protokołu. Jednakże niniejsza dyrektywa ma pierwszeństwo przed przepisami „Porozumienia 1977" i Protokołu w stosunkach między Państwami Członkowskimi.

(33) Wielka Brytania i Irlandia zgłosiły wolę przystąpienia do niniejszej dyrektywy zgodnie z art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Wielkiej Brytanii i Irlandii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

(34) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską Dania nie przystępuje do niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana i nie jest podmiotem jej stosowania.

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
ZAKRES I DEFINICJE

Artykuł 1
Cel i zakres

1. Celem niniejszej dyrektywy jest usprawnienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimalnych wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze.

8 Dz.U. L 184 z 17.7.1999, s. 23.

2. Dyrektywa ma zastosowanie do sporów transgranicznych w sprawach cywilnych i handlowych, bez względu na rodzaj organu sądowego, który ma rozstrzygnąć spór. Stosowanie dyrektywy nie obejmuje w szczególności spraw podatkowych, celnych i administracyjnych.

3. W niniejszej dyrektywie termin „Państwo Członkowskie" oznacza Państwa Członkowskie z wyjątkiem Danii.

Artykuł 2
Spory transgraniczne

1. Do celów niniejszej dyrektyw, spór transgraniczny ma miejsce, w przypadku gdy strona ubiegająca się o pomoc prawną, o jakiej mowa w dyrektywie, stale zamieszkuje lub stale przebywa w Państwie Członkowskim innym od tego, w którym mieści się sąd lub w którym orzeczenie ma być wykonane.

2. Państwo Członkowskie, na którego terenie zamieszkuje strona sporu, jest określone zgodnie z art. 59 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania i orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych[9].

3. Określenia, czy ma miejsce spór transgraniczny, dokonuje się w momencie złożenia wniosku zgodnie z niniejszą dyrektywą.

ROZDZIAŁ II
PRAWO DO POMOCY PRAWNEJ

Artykuł 3
Prawo do pomocy prawnej

1. Osoby fizyczne biorące udział w sporze, będącym przedmiotem niniejszej dyrektywy, są uprawnione do otrzymania stosownej pomocy prawnej w celu zapewnienia im skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszej dyrektywie.

2. Pomoc prawna jest uważana za właściwą, kiedy gwarantuje:

a) poradę przedsporną, w celu rozstrzygnięcia sporu przed wniesieniem sprawy do sądu;

b) pomoc prawną i reprezentowanie w sądzie, zwolnienie korzystającego z pomocy prawnej z kosztów sądowych lub pomoc w ich uiszczeniu, w tym kosztów określonych w art. 7 niniejszej dyrektywy, a także związanych z opłaceniem osób uprawnionych przez sąd do dokonywania czynności w trakcie procesu. W Państwach Członkowskich, w których strona przegrywająca jest obciążona kosztami strony przeciwnej,

9 Dz.U. L 12 z 16.1.2001, s. 1. Rozporządzenie zmienione rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1496/2002 (Dz. U. L 225 z 22.8.2002, s. 13)

w przypadku gdy korzystający z pomocy prawnej przegrywa proces, pomoc prawna pokrywa koszty poniesione przez stronę przeciwną, jeżeli pokrywałaby koszty, jakimi obciążony byłby korzystający z pomocy stale zamieszkujący lub przebywający na terytorium Państwa Członkowskiego, w którym mieści się sąd.

3. Państwa Członkowskie nie zapewniają pomocy prawnej lub reprezentowania w sądzie w przypadku procesów umożliwiających stronom sporu osobiste reprezentowanie interesów, z wyjątkiem przypadków, w których sąd lub inny uprawniony do tego organ postanowi inaczej w celu zapewnienia równości stron lub ze względu na złożoność sprawy.

4. Państwa Członkowskie mogą żądać od korzystających z pomocy prawnej uiszczenia odpowiedniej części kosztów procesu, biorąc pod uwagę warunki określone w art. 5.

5. Państwa Członkowskie mogą stanowić o podejmowaniu przez właściwy organ decyzji o częściowym lub całkowitym zwrocie kosztów przez korzystających z pomocy prawnej, w przypadku gdy ich sytuacja finansowa znacznie się polepszyła lub też, gdy decyzja o przyznaniu pomocy prawnej została podjęta na podstawie nieścisłych informacji udzielonych przez wnioskodawcę.

Artykuł 4
Zasada niedyskryminacji

Państwa Członkowskie przyznają pomoc prawną, kierując się zasadą niedyskryminacji wobec obywateli Unii i osób pochodzących z krajów trzecich, legalnie przebywających na terytorium Państwa Członkowskiego.

ROZDZIAŁ III
WARUNKI I ZAKRES POMOCY PRAWNEJ

Artykuł 5
Warunki dotyczące środków finansowych

1. Państwa Członkowskie przyznają pomoc prawną osobom ujętym w art. 3 ust. 1, które są całkowicie lub częściowo niezdolne do poniesienia kosztów procesu przedstawionych w art. 3 ust. 2 ze względu na ich sytuację ekonomiczną. Pomoc ta ma zapewnić skuteczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości.

2. Sytuację ekonomiczną tych osób ocenia kompetentny organ Państwa Członkowskiego, w którym mieści się sąd, mając na uwadze różne obiektywne czynniki, takie jak dochód, kapitał lub sytuacja rodzinna; włączając w to także oszacowanie środków finansowych osób, które są zależne finansowo od wnioskodawcy.

3. Państwa Członkowskie mogą zdefiniować progi, na podstawie których można przypuszczać, iż przekraczający je wnioskodawca może częściowo lub całkowicie pokryć koszty pro-

cesu ujęte w art. 3 ust. 2. Progi te są definiowane na podstawie czynników opisanych w ust. 2 niniejszego artykułu.

4. Progi zdefiniowane zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu nie mogą służyć odmowie udzielenia pomocy prawnej wnioskodawcom, którzy je przekroczyli, w przypadku udowodnienia przez nich, iż nie mogą pokryć kosztów procesu ujętych w art. 3 ust. 2, w wyniku różnic kosztów utrzymania pomiędzy Państwami Członkowskimi stałego zamieszkania lub pobytu.

5. Udzielenie pomocy prawnej nie jest konieczne, gdy wnioskodawcy mają zapewniony skuteczny dostęp do innych mechanizmów mogących pokryć koszty procesu opisane w art. 3 ust. 2.

Artykuł 6
Warunki dotyczące istoty sporu

1. Państwa Członkowskie mogą postanowić o możliwości odrzucenia wniosku o pomoc prawną przez właściwe organy, jeśli wnioskodawca ma na celu podjęcie działań, które wydają się oczywiście bezzasadne.

2. Jeśli oferowane jest doradztwo przedsporne, można odmówić lub unieważnić przyznanie dalszej pomocy prawnej na podstawach dotyczących istoty sprawy, dopóki zagwarantowany jest dostęp do wymiaru sprawiedliwości.

3. Przy podejmowaniu decyzji na podstawie treści wniosku oraz bez uszczerbku dla postanowień art. 5 Państwo Członkowskie bierze pod uwagę znaczenie danej sprawy dla wnioskodawcy. Państwo Członkowskie może także wziąć pod uwagę istotę sprawy, w przypadku gdy wnioskodawca wysuwa roszczenie z tytułu szkody na swoim dobrym imieniu lecz nie poniósł żadnych szkód materialnych lub finansowych lub kiedy wniosek dotyczy skargi wypływającej bezpośrednio z działalności handlowej wnioskodawcy lub działalności na własny rachunek.

Artykuł 7
Koszty związane z transgranicznym charakterem sporu

Pomoc prawna przyznawana w Państwie Członkowskim, w którym mieści się sąd, pokrywa wymienione koszty związane bezpośrednio z transgranicznym charakterem sporu:

a) wykładnię;
b) tłumaczenie dokumentów żądanych przez sąd lub przez właściwy organ i przedłożonych przez beneficjenta, koniecznych dla rozstrzygnięcia sporu;
c) koszty podróży, poniesione przez wnioskodawcę, w przypadku konieczności osobistego stawienia się osób związanych z reprezentowaniem interesu wnioskodawcy, wynikającej z prawa Państwa Członkowskiego lub wymaganej przez sąd, na podstawie decyzji sądu stanowiącej o tym, iż odnośna osoba nie może zostać w sposób zadowalający przesłuchana w żaden inny sposób.

Artykuł 8
Koszty pokrywane przez państwo członkowskie stałego zamieszkania lub pobytu

Państwo Członkowskie stałego zamieszkania lub pobytu wnioskodawcy zapewnia pomoc prawną, o której mowa w art. 3 ust. 2, obejmującą:

a) koszty związane z poradą miejscowego prawnika lub innej osoby uprawnionej przez sąd do udzielenia porady prawnej poniesione w tym Państwie Członkowskim do czasu otrzymania wniosku o pomoc prawną przez Państwo Członkowskie, w którym mieści się sąd;
b) tłumaczenie wniosku oraz koniecznych dokumentów uzasadniających wniosek, w przypadku przekazywania ich do organów tego Państwa Członkowskiego.

Artykuł 9
Kontynuacja udzielania pomocy prawnej

1. Udzielanie pomocy prawnej osobie z niej korzystającej obejmuje w stopniu całkowitym lub częściowym pokrycie kosztów związanych z wykonaniem orzeczenia w Państwie Członkowskim, w którym mieści się sąd.

2. Osobie, która otrzymała pomoc prawną w Państwie Członkowskim będącym siedzibą sądu, udzielana jest pomoc prawna przewidziana przez prawo Państwa Członkowskiego, w którym dochodzi się uznania lub wykonania orzeczenia.

3. Pomoc prawna, o której mowa w art. 5 i 6, jest nadal dostępna w przypadku wnoszenia odwołania przeciwko korzystającemu z pomocy lub przez korzystającego z pomocy.

4. Państwa Członkowskie mogą przyjąć przepisy dotyczące ponownego rozpatrzenia wniosku o pomoc prawną, bez względu na stadium, w którym postępowanie się znajduje, na podstawie art. 3 ust. 3 i 5, art. 5 i art. 6, włączając w to postępowania, do których odnoszą się ust. 1–3 niniejszego artykułu.

Artykuł 10
Postępowanie pozasądowe

Pomoc prawna rozciąga się także na postępowania pozasądowe w warunkach określonych w niniejszej dyrektywie, jeśli prawo wymaga od stron ich wykorzystania lub gdy sąd nakaże stronom sporu taki tryb postępowania.

Artykuł 11
Autentyczne instrumenty

Pomoc prawna jest udzielana w celu wykonania autentycznych instrumentów w innym Państwie Członkowskim na warunkach określonych w niniejszej dyrektywie

ROZDZIAŁ IV
PROCEDURA

Artykuł 12
Organ przyznający pomoc prawną

Pomoc prawną przyznaje lub odmawia jej właściwy organ Państwa Członkowskiego, w którym ma swoją siedzibę sąd, bez uszczerbku dla art. 8.

Artykuł 13
Składanie i przekazywanie wniosków o pomoc prawną

1. Wnioski o pomoc prawną mogą być składane:
   a) właściwemu organowi Państwa Członkowskiego, w którym wnioskodawca stale zamieszkuje lub przebywa (organ przekazujący); lub
   b) właściwemu organowi Państwa Członkowskiego, w którym siedzibę ma sąd lub w którym wykonywane jest orzeczenie (organ otrzymujący).
2. Wnioski o pomoc prawną są wypełniane, a dokumenty uzasadniające wniosek są tłumaczone na:
   a) język urzędowy lub jeden z języków Państwa Członkowskiego, w którym mieści się właściwy organ otrzymujący wniosek, będący jednym z języków instytucji wspólnotowych; lub
   b) inny język, wskazany przez Państwo Członkowskie jako język, który akceptuje, zgodnie z art. 14 ust. 3.
3. Właściwe organy przekazujące mogą podjąć decyzję o odmowie przekazania wniosku w przypadku, w którym wniosek jest w sposób oczywisty:
   a) bezzasadny; lub
   b) nie jest objęty zakresem niniejszej dyrektywy. Warunki, o których mowa w art. 15 ust. 2 i 3 stosują się do takich decyzji.
4. Właściwy organ przekazujący pomaga wnioskodawcy w celu zapewnienia, że do wniosku zostały dołączone wszystkie uzasadniające go dokumenty, wymagane dla umożliwienia rozpatrzenia wniosku. Ponadto pomaga wnioskodawcy w zapewnieniu wszystkich koniecznych tłumaczeń dokumentów uzasadniających wniosek, zgodnie z art. 8 lit. b).

Właściwy organ przekazujący przekazuje wniosek właściwemu organowi otrzymującemu w innym Państwie Członkowskim w ciągu 15 dni od otrzymania poprawnie wypełnionego wniosku w jednym z języków określonych w ust. 2 wraz z dokumentami uzasadniającymi wniosek przetłumaczonymi, jeśli to konieczne, na jeden z tych języków.

5. Dokumenty przekazywane zgodnie z dyrektywą są zwolnione od obowiązku legalizacji lub jakichkolwiek równoznacznych formalności.

6. Państwa Członkowskie nie mogą pobierać opłat za usługi świadczone zgodnie z ust. 4. Państwa Członkowskie stałego zamieszkania lub pobytu wnioskodawcy mogą podjąć decyzję o zwróceniu kosztów tłumaczenia poniesionych przez właściwy organ przekazujący w przypadku odrzucenia wniosku przez właściwy organ.

Artykuł 14
Właściwe organy i język

1. Państwa Członkowskie wyznaczają organ lub organy odpowiedzialne za przekazywanie (organy przekazujące) oraz za przyjmowanie wniosków (organy przyjmujące).

2. Każde Państwo Członkowskie przekazuje Komisji informacje dotyczące:
   – nazw i adresów organów przyjmujących i przekazujących wnioski, określonych w ust. 1,
   – swej właściwości miejscowej,
   – sposobów odbioru, którymi dysponują,
   – języków, które mogą być użyte do wypełnienia wniosku.

3. Państwa Członkowskie powiadamiają Komisję o urzędowym języku lub językach instytucji wspólnotowych, innych niż języki tych państw, które zostały dopuszczone przez właściwy organ do wypełnienia wniosków, zgodnie z niniejszą dyrektywą.

4. Państwa Członkowskie przekazują Komisji informacje określone w ust. 2 i 3 przed dniem 30 listopada 2004 roku. Jakakolwiek późniejsza zmiana powyższych informacji musi zostać przedłożona Komisji nie później niż na dwa miesiące przed wejściem danej zmiany w życie w danym Państwie Członkowskim.

5. Informacje określone w ust. 2 i 3 są publikowane w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich.

Artykuł 15
Postępowanie dotyczące wniosków

1. Organy krajowe upoważnione do zarządzania wnioskami o pomoc prawną zapewniają, iż wnioskodawca jest w pełni poinformowany o postępowaniu dotyczącym wniosku.

2. W przypadku całkowitego lub częściowego odrzucenia wniosku podawane są powody odrzucenia.

3. Państwa Członkowskie przyjmują przepisy rewizji lub odwołania od decyzji odrzucającej wniosek. Państwa Członkowskie mogą wyłączyć te przypadki, w których wniosek o pomoc prawną jest odrzucony przez sąd lub trybunał, którego rozstrzygnięcia co do istoty sprawy nie podlegają na podstawie przepisów krajowych żadnym środkom zaskarżenia, lub przez sąd odwoławczy.

4. Mimo administracyjnej natury odwołania się od decyzji odmawiającej lub uchylajacej pomoc prawną, na mocy art. 5, odwołania te zawsze ostatecznie podlegają weryfikacji sądowej.

Artykuł 16
Wzór formularza

1. W celu ułatwienia przekazywania wniosków ustanawia się standardowy formularz wniosku o pomoc prawną oraz o przekazanie takiego wniosku, zgodnie ze procedurą określoną w art. 17 ust. 2.

2. Standardowy formularz służący przekazaniu wniosku o pomoc prawną zostanie ustanowiony najpóźniej 30 maja 2003 roku.

Standardowy formularz wniosku o pomoc prawną zostanie ustanowiony najpóźniej 30 listopada 2004 roku.

ROZDZIAŁ V
POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 17
Komitet

1. Komisję wspiera Komitet.

2. W przypadku odniesienia do niniejszego ustępu, stosuje się art. 3 i 7 decyzji Rady nr 1999/468/WE.

3. Komitet przyjmuje swój regulamin wewnętrzny.

Artykuł 18
Informacja

Właściwe organy krajowe współpracują ze sobą w celu informowania społeczeństwa oraz kręgów zawodowych, na temat różnych systemów pomocy prawnej, wykorzystując do tego w szczególności Europejską Sieć Sądową ustanowioną zgodnie z decyzją nr 2001/470/WE.

Artykuł 19
Korzystniejsze przepisy

Dyrektywa nie stoi na przeszkodzie przyjmowaniu przez Państwa Członkowskie rozwiązań bardziej korzystnych dla wnioskodawców i korzystających z pomocy prawnej.

Artykuł 20
Stosunek do innych instrumentów

Dyrektywa niniejsza ma pierwszeństwo, w stosunkach pomiędzy Państwami Członkowskimi i w stosunku do jej przedmiotu, przed postanowieniami zawartymi w umowach dwu- i wielostronnych pomiędzy Państwami Członkowskimi, w tym:

a) w Porozumieniu europejskim w sprawie przekazywania wniosków o przyznanie pomocy sądowej, podpisanym w Strasburgu w dniu 27 stycznia 1977 r. zmienionym Protokołem do Porozumienia europejskiego w sprawie przekazywania wniosków o przyznanie pomocy sądowej, podpisanym w Moskwie w 2001 r.;
b) w Konwencji haskiej z dnia 25 października 1980 r. o ułatwieniu dostępu do wymiaru sprawiedliwości w stosunkach międzynarodowych.

Artykuł 21
Transpozycja do krajowego porządku prawnego

1. Państwa Członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy nie później niż dnia 30 listopada 2004 r., z wyjątkiem art. 3 ust. 2 lit a), którego transpozycja będzie miała miejsce nie później niż 30 maja 2006 r., i niezwłocznie powiadomią o tym Komisję.

Przepisy przyjęte przez Państwa Członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie.

2. Państwa Członkowskie przekażą Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 22
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich*.

Artykuł 23
Adresaci

Dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską.

Sporządzono w Brukseli, dnia 27 stycznia 2003 r.

W imieniu Rady

G. PAPANDREOU
Przewodniczący

Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne z dnia 29 czerwca 2000 r. (Dz.Urz. UE L Nr 180, s. 22)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską,

w szczególności jego art. 13,

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[2],

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[3],

uwzględniając opinię Komitetu Regionów[4],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Traktat o Unii Europejskiej wyznacza nowy etap w procesie tworzenia coraz ściślejszego związku między narodami Europy.

(2) Zgodnie z art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej Unia Europejska opiera się na zasadach wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz państwa prawnego, które są wspólne dla Państw Członkowskich, a także szanuje prawa podstawowe zagwarantowane w Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla Państw Członkowskich, jako zasady ogólne prawa wspólnotowego.

(3) Prawo każdej osoby do równości wobec prawa i ochrony przed dyskryminacją stanowi powszechne prawo uznane Powszechną Deklaracją Praw Człowieka, Konwencją

1 Dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym.

2 Opinia wydana dnia 18.5.2000 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

3 Opinia wydana dnia 12.4.2000 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

4 Opinia wydana dnia 31.5.2000 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, Międzynarodową Konwencją w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej, Paktami Narodów Zjednoczonych: Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych oraz Europejską Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, których sygnatariuszami są wszystkie Państwa Członkowskie.

(4) Istotne jest przestrzeganie tych podstawowych praw i wolności, włącznie z wolnością zrzeszania się. W kontekście dostępu do dóbr i usług oraz dostarczania dóbr i usług istotne jest również przestrzeganie ochrony życia prywatnego i rodzinnego, jak również realizowanych w tym zakresie transakcji.

(5) Parlament Europejski przyjął liczne rezolucje w sprawie walki z rasizmem w Unii Europejskiej.

(6) Unia Europejska odrzuca wszystkie teorie zmierzające do określenia istnienia odrębnych ras ludzkich. Użycie terminu „pochodzenie rasowe" w niniejszej dyrektywie nie oznacza wcale uznania tych teorii.

(7) W dniach 15 i 16 października 1999 r. Rada Europejska w Tampere wezwała Komisję do jak najszybszego przedstawienia propozycji wprowadzenia w życie art. 13 Traktatu WE w zakresie walki z rasizmem i ksenofobią.

(8) Wytyczne dla zatrudnienia w 2000 r., przyjęte przez Radę Europejską w Helsinkach w dniach 10 i 11 grudnia 1999 r., podkreślają potrzebę wspierania rynku pracy sprzyjającego społecznej integracji poprzez stworzenie spójnych polityk, których celem jest walka z dyskryminacją takich grup, jak mniejszości etniczne.

(9) Dyskryminacja ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne może utru dnić osiągnięcie celów Traktatu WE, w szczególności doprowadzenie do wysokiego poziomu zatrudnienia i opieki społecznej, wzrostu poziomu jakości życia, spójności gospodarczej i społecznej oraz solidarności. Może również zagrozić realizacji celu, jakim jest rozwój Unii Europejskiej jako przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

(10) W grudniu 1995 r. Komisja przedstawiła komunikat w sprawie rasizmu, ksenofobii i antysemityzmu.

(11) Dnia 15 lipca 1996 r. Rada przyjęła Wspólne Działanie 96/443/WSiSW dotyczące akcji na rzecz zwalczania rasizmu i ksenofobii[5], dla której Państwa Członkowskie zobowiązują się zapewnić skuteczną współpracę sądową w zakresie przestępstw związanych z zachowaniami rasistowskimi lub ksenofobicznymi.

(12) W celu zapewnienia rozwoju demokratycznych i tolerancyjnych społeczeństw, umożliwiających uczestnictwo wszystkich osób, bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, szczeg ólna akcja dotycząca dyskryminacji ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne musi wykraczać poza działalność zarobkową oraz niezarobkową i powinna objąć takie dziedziny, jak edukacja, opieka społeczna włącznie z bezpieczeństwem socjalnym i opiekązdrowotną, ułatwieniami społecznymi, dostępem do dóbr i usług oraz ich dostarczaniem.

(13) W tym celu wszelka bezpośrednia lub pośrednia dyskryminacja ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne w zakresie regulowanym niniejszą dyrektywą powinna być we Wspólnocie zakazana. Zakaz dyskryminacji powinien również mieć zastosowanie wobec obywateli państw trzecich, ale nie obejmuje on odmiennego traktowania ze względu na narodowość i nie pozostaje bez uszczerbku dla przepisów regulujących wjazd i pobyt obywateli państw trzecich oraz ich dostęp do zatrudnienia i pracy.

(14) We wprowadzaniu w życie zasady równego traktowania bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne Wspólnota dąży, zgodnie z art. 3 ust. 2 Traktatu WE, do likwidacji nierówności i wspierania równego traktowania mężczyzn i kobiet, w szczególności ze względu na to, że kobiety są często ofiarami różnego rodzaju dyskryminacji.

(15) Ocena faktów, które nasuwają przypuszczenie istnienia bezpośredniej i pośredniej dyskryminacji, należy do sądu krajowego lub innego właściwego organu, zgodnie zasadami prawa krajowego lub praktyką krajową. Zasady te mogą przewidywać w szczególności, że fakt występowania dyskryminacji pośredniej można udowodnić z wykorzystaniem wszelkich środków, również na podstawie danych statystycznych.

(16) Istotna jest ochrona wszystkich osób fizycznych przed dyskryminacją ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne. Państwa Członkowskie powinny również zapewnić, w zależności od potrzeb i zgodnie z tradycją i krajową praktyką, ochronę osób prawnych, jeżeli są one ofiarami dyskryminacji ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne swoich członków.

5 Dz.U. L 185 z 24.7.1996, s. 5.

(17) Zakaz dyskryminacji po winien być przestrzegany bez względu na utrzymywanie lub przyjmowanie przepisów mających zapobiegać lub wyrównywać niekorzystną sytuację grupy osób danego pochodzenia rasowego lub etnicznego, a przepisy te mogą dopuszczać istnienie organizacji osób danego pochodzenia rasowego lub etnicznego, jeżeli ich głównym celem jest wspieranie szczególnych potrzeb tych osób.

(18) W bardzo niewielu okolicznościach różnice w traktowaniu mogą być uzasadnione, jeżeli charakterystyka związana z pochodzeniem rasowym lub etnicznym jest istotnym i determinującym wymogiem zawodowym, pod warunkiem że cel jest zgodny z prawem, a wymóg jest proporcjonalny. Okoliczności takie należy wymienić w informacjach dostarczanych przez Państwa Członkowskie Komisji.

(19) Osoby, które były dyskryminowane ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, powinny dysponować odpowiednimi środkami ochrony prawnej. Dla zapewnienia bardziej skutecznego poziomu ochrony stowarzyszenia lub osoby prawne powinny mieć również możliwość wszczynania postępowań, na zasadach określonych przez Państwo Członkowskie, na rzecz ofiary lub ją wspierając, nie naruszając reguł procedury krajowej dotyczących przedstawicielstwa i obrony przed sądami.

(20) Skuteczne wprowadzanie w życie zasady równości wymaga odpowiedniej ochrony sądowej przed represjami.

(21) Dostosowanie przepisów dotyczących ciężaru dowodu wymaga, od momentu zaistnienia domniemania dyskryminacji i w przypadkach gdy fakt ten zostanie potwierdzony, skutecznego stosowania zasady równego traktowania, w której ciężar dowodu spoczywa na osobie, wobec której wysunięto zarzut.

(22) Państwa Członkowskie mogą nie stosować zasad dotyczących ciężaru dowodu do postępowań, w których ustalenie faktów należy do sądu lub właściwej instancji. Takie procedury są procedurami, w których powód nie musi udowadniać faktów, których ustalenie należy do sądu lub właściwej instancji.

(23) Państwa Członkowskie powinny wspierać dialog między partnerami społecznymi, jak również z organizacjami pozarządowymi odnoszący się do różnych form dyskryminacji i jej zwalczania.

(24) Ochrona przed dyskryminacją ze względu na pochodzenie rasowe i etniczne zostałaby wzmocniona, gdyby w każdym Państwie Członkowskim istniał jeden lub kilka or-

ganów, których zadaniem byłoby analizowanie tych problemów, badanie możliwych rozwiązań i świadczenie konkretnej pomocy ofiarom.

(25) Niniejsza dyrektywa ustanawia minimalne wymagania, co daje Państwom Członkowskim możliwość utrzymania i przyjęcia bardziej korzystnych przepisów. Wykonanie niniejszej dyrektywy nie może usprawiedliwiać regresu w stosunku do sytuacji istniejącej w każdym Państwie Członkowskim.

(26) Państwa Członkowskie powinny wprowadzić skuteczne, proporcjonalne i odstraszające sankcje stosowane w przypadkach nieprzestrzegania zobowiązań wynikających z niniejszej dyrektywy.

(27) Państwa Członkowskie mogą powierzać partnerom społecznym, na ich wspólny wniosek, wprowadzenie w życie niniejszej dyrektywy, w zakresie tego, co wynika z układów zbiorowych, pod warunkiem przyjęcia wszystkich niezbędnych przepisów umożliwiających im w każdej chwili osiągnięcie rezultatów określonych w niniejszej dyrektywie.

(28) Zgodnie z zasadą pomocniczości oraz zasadą proporcjonalności, określonymi w art. 5 Traktatu WE, cel niniejszej dyrektywy, to znaczy zapewnienie we wszystkich Państwach Członkowskich wyższego poziomu ochrony przed dyskryminacją, nie może być osiągnięty w sposób wystarczający przez Państwa Członkowskie, natomiast z uwagi na rozmiary lub skutki proponowanych działań możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie Wspólnoty. Niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Cel

Niniejsza dyrektywa ma na celu wyznaczenie ram walki z dyskryminacją ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne oraz wprowadzenie w życie w Państwach Członkowskich zasady równego traktowania.

Artykuł 2
Pojęcie dyskryminacji

Do celów niniejszej dyrektywy zasada równego traktowania oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne.

1. Do celów ust. 1:
   a) dyskryminacja bezpośrednia ma miejsce, gdy ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne osoba traktowana jest mniej przychylnie niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę w podobnej sytuacji;
   b) dyskryminacja pośrednia ma miejsce, gdy pozornie neutralny przepis, kryterium lub praktyka mogą doprowadzić do szczególnie niekorzystnej sytuacji dla osób danego pochodzenia rasowego lub etnicznego w stosunku do innych osób, chyba że taki przepis, kryterium lub praktyka są obiektywnie uzasadnione legalnym celem, a środki mające służyć osiągnięciu tego celu są odpowiednie i konieczne.

2. Molestowanie uważane jest za formę dyskryminacji w rozumieniu ust. 1, jeżeli ma miejsce niepożądane zachowanie związane z pochodzeniem rasowym lub etnicznym, a jego celem lub skutkiem jest naruszenie godności osoby i stworzenie onieśmielającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery. W tym znaczeniu pojęcie molestowania może być definiowane zgodnie z ustawodawstwem i krajową praktyką Państw Członkowskich.

3. Każde zachowanie polegające na zmuszaniu kogokolwiek do praktykowania wobec osób zachowań dyskryminacyjnych ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne uważane jest za dyskryminację w rozumieniu ust. 1.

Artykuł 3
Zakres

1. W granicach kompetencji powierzonych Wspólnocie niniejszą dyrektywę stosuje się do wszystkich osób, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi, w odniesieniu do:
   a) warunków dostępu do zatrudnienia, do prowadzenia działalności na własny rachunek oraz uprawiania zawodu, włączając również kryteria selekcji i warunków rekrutacji, niezależnie od rodzaju działalności i na wszystkich szczeblach hierarchii zawodowej, również w odniesieniu do awansu zawodowego;
   b) dostępu do wszystkich rodzajów i szczebli poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego, doskonalenia i przekwalifikowania pracowników, łącznie ze zdobywaniem praktycznych doświadczeń;
   c) warunków zatrudnienia i pracy, łącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania;

d) wstępowania i działania w organizacjach pracowników lub pracodawców lub jakiejkolwiek organizacji, której członkowie wykonują określony zawód, łącznie z korzyściami jakie dają takie organizacje;
e) ochrony społecznej, łącznie z zabezpieczeniem społecznym i opieką zdrowotną;
f) świadczeń społecznych;
g) edukacji;
h) dostępu do dóbr i usług oraz dostarczania dóbr i usług publicznie dostępnych, włącznie z zakwaterowaniem.

2. Niniejsza dyrektywa nie obejmuje różnego traktowania ze względu na obywatelstwo i pozostaje ona bez uszczerbku dla przepisów i warunków dotyczących wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich oraz bezpaństwowców na terytorium Państw Członkowskich i wszelkiego traktowania związanego ze statusem prawnym danych obywateli państw trzecich i bezpaństwowców.

Artykuł 4
Istotne i determinujące wymagania zawodowe

Nie naruszając art. 2 ust. 1 i 2, Państwa Członkowskie mogą uznać, że odmienne traktowanie ze względu na cechy związane z pochodzeniem rasowym lub etnicznym nie stanowi dyskryminacji, jeżeli ze względu na rodzaj działalności zawodowej lub warunki jej wykonywania dane cechy są istotnym i determinującym wymogiem zawodowym, pod warunkiem że cel jest prawnie uzasadniony, a wymóg jest proporcjonalny.

Artykuł 5
Działanie pozytywne

Dla zapewnienia całkowitej równości w praktyce zasada równego traktowania nie stanowi przeszkody w utrzymywaniu lub przyjmowaniu przez Państwo Członkowskie szczególnych środków mających zapobiegać lub wyrównywać niedogodności związane z pochodzeniem rasowym lub etnicznym.

Artykuł 6
Minimalne wymagania

Państwa Członkowskie mogą przyjmować lub utrzymywać przepisy bardziej korzystne dla zasady równego traktowania od przepisów ustanowionych w niniejszej dyrektywie.

Wykonanie niniejszej dyrektywy nie może być w żadnych okolicznościach powodem obniżenia poziomu ochrony przed dyskryminacją, który już zapewnia Państwo Członkowskie w zakresie regulowanym niniejszą dyrektywą.

ROZDZIAŁ II
ŚRODKI PRAWNE I WYKONANIE

Artykuł 7
Ochrona praw

1. Państwa Członkowskie zapewniają, że procedury sądowe i/lub administracyjne, włączając, o ile uznają to za właściwe, procedury pojednawcze, których celem jest doprowadzenie do przestrzegania obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy są dostępne dla wszystkich osób, które uważają się za pokrzywdzone nieprzestrzeganiem wobec nich zasady równego traktowania, nawet po zakończeniu kontaktów, w których przypuszczalnie miała miejsce dyskryminacja.

2. Państwa Członkowskie zapewniają, że stowarzyszenia, organizacje lub osoby prawne, które mają, zgodnie z kryteriami ustanowionymi w prawie krajowym uzasadniony interes w zapewnieniu, aby przestrzegane były przepisy niniejszej dyrektywy, mogą wszczynać, na rzecz skarżącego lub wspierając go, za jego zgodą, postępowanie sądowe i/lub administracyjne przewidziane w celu przestrzegania obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy.

3. Ustępy 1 i 2 pozostają bez uszczerbku dla krajowych reguł dotyczących przedawnienia roszczeń w odniesieniu do zasady równego traktowania.

Artykuł 8
Ciężar dowodu

1. Państwa Członkowskie podejmują takie środki, które są niezbędne, zgodnie z ich krajowymi systemami prawnymi, w celu zapewnienia, że gdy osoba, która uważa się za pokrzywdzoną nieprzestrzeganiem wobec niej zasady równego traktowania i przedstawia przed sądem lub właściwym organem fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji, to na stronie pozwanej ciąży udowodnienie, że zasada równego traktowania nie została naruszona.

2. Przepisy ust. 1 nie stanowią przeszkody dla ustanawiania przez Państwa Członkowskie zasad dowodowych korzystniejszych dla powoda.

3. Przepisów ust. 1 nie stosuje się do postępowań karnych.

4. Przepisy ust. 1, 2 i 3 stosuje się również do każdego postępowania wszczętego zgodnie z art. 7 ust. 2.

5. Państwa Członkowskie mogą nie stosować przepisów ust. 1 do postępowań, w których ustalenie faktów należy do sądu lub właściwego organu.

Artykuł 9
Ochrona przed represjami

Państwa Członkowskie wprowadzają do swoich wewnętrznych systemów prawnych środki niezbędne do ochrony osób przed wszelkiego rodzaju negatywnym traktowaniem lub skutkami w reakcji na skargę lub wystąpienie z powództwem do sądu z zamiarem doprowadzenia do przestrzegania zasady równego traktowania.

Artykuł 10
Rozpowszechnianie informacji

Państwa Członkowskie zapewniają, że przepisy przyjęte zgodnie z niniejszą dyrektywą, jak również odpowiednie przepisy pozostające w mocy, udostępniane są zainteresowanym osobom przy wykorzystaniu wszystkich stosownych środków na całym ich terytorium.

Artykuł 11
Dialog społeczny

1. Zgodnie ze swoją tradycją i krajową praktyką Państwa Członkowskie podejmują stosowne działania wspierające dialog między partnerami społecznymi w celu wspierania równego traktowania, włącznie ze sprawowaniem nadzoru w miejscu pracy, poprzez układy zbiorowe, kodeksy postępowania oraz badanie lub wymianę doświadczeń i dobrych zwyczajów.
2. W poszanowaniu swoich krajowych tradycji i praktyki, Państwa Członkowskie zachęcają partnerów społecznych, bez uszczerbku dla ich autonomii, do zawierania na odpowiednim poziomie umów określających zasady niedyskryminacji w zakresie określonym w art. 3, który objęty jest zakresem rokowań zbiorowych. Umowy takie powinny być zgodne z podstawowymi wymogami określonymi niniejszą dyrektywą oraz odpowiednimi krajowymi środkami wykonawczymi.

Artykuł 12
Dialog z organizacjami pozarządowymi

Państwa Członkowskie zachęcają do prowadzenia dialogu z właściwymi organizacjami pozarządowymi, które mają, zgodnie z krajową praktyką i ustawodawstwem, uzasadniony interes w uczestniczeniu w walce z dyskryminacją ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, w celu wspierania zasady równego traktowania.

ROZDZIAŁ III
ORGANY WSPIERAJĄCE RÓWNE TRAKTOWANIE

Artykuł 13

1. Państwa Członkowskie wyznaczają organ lub organy mające wspierać równe traktowanie wszystkich osób bez dyskryminacji ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne. Mogą one wchodzić w skład organów zajmujących się na skalę krajową obroną praw człowieka lub ochroną praw jednostek.
2. Państwa Członkowskie zapewniają, że kompetencje tych organów obejmują:
   – bez uszczerbku dla praw ofiar i stowarzyszeń, organizacji i innych osób prawnych określonych w art. 7 ust. 2, świadczenie niezależnej pomocy ofiarom dyskryminacji we wnoszeniu skarg dotyczących dyskryminacji,
   – prowadzenie niezależnych badań nad dyskryminacją,
   – publikowanie niezależnych sprawozdań i wydawanie zaleceń na temat wszystkich problemów związanych z tego rodzaju dyskryminacją.

ROZDZIAŁ IV
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 14
Zgodność

Państwa Członkowskie podejmują niezbędne środki w celu:
a) uchylenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych sprzecznych z zasadą równego traktowania;
b) unieważnienia bądź zmiany przepisów sprzecznych z zasadą równego traktowania występujących w umowach lub układach zbiorowych, regulaminach przedsiębiorstw, jak również w statutach stowarzyszeń prowadzących działalność zarobkową lub nie prowadzących takiej działalności, wolnych zawodów i organizacji pracowników i pracodawców.

Artykuł 15
Sankcje

Państwa Członkowskie ustanawiają zasady stosowania sankcji obowiązujących wobec naruszeń przepisów krajowych przyjętych na mocy niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie niezbędne środki dla zapewnienia ich stosowania. Sankcje, które mogą nakazywać wypłacenie odszkodowania ofierze, muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające. Do dnia

19 lipca 2003 r. Państwa Członkowskie powiadamiają o tych przepisach Komisję, a o wszystkich późniejszych ich zmianach tak szybko, jak to możliwe.

Artykuł 16
Wykonanie

Państwa Członkowskie do dnia 19 lipca 2003 r. przyjmą przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy lub mogą powierzyć partnerom społecznym, na ich wspólny wniosek, wykonanie niniejszej dyrektywy, w zakresie przepisów wynikających z układów zbiorowych. W tym wypadku Państwo Członkowskie zapewnia, że do dnia 19 lipca 2003 r. partnerzy społeczni wprowadzą w drodze umowy niezbędne przepisy, przy czym Państwo Członkowskie musi podjąć wszelkie niezbędne działania umożliwiające im w każdym czasie osiągnięcie rezultatów określonych w niniejszej dyrektywie. Państwa Członkowskie niezwłocznie powiadamiają o tym Komisję.

Przepisy przyjęte przez Państwa Członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie.

Artykuł 17
Sprawozdanie

1. Do dnia 19 lipca 2005 r., a następnie raz na pięć lat Państwa Członkowskie przekazują Komisji wszelkie informacje niezbędne do sporządzenia przez Komisję, przeznaczonego dla Parlamentu Europejskiego i Rady, sprawozdania dotyczącego stosowania niniejszej dyrektywy.

2. Sprawozdanie Komisji uwzględnia odpowiednio opinię Europejskiego Centrum Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii, jak również stanowisko partnerów społecznych i właściwych organizacji pozarządowych. Zgodnie z zasadą systematycznej rejestracji problemów równości szans kobiet i mężczyzn, sprawozdanie to zawiera, między innymi, ocenę wpływu podjętych działań w odniesieniu do mężczyzn i kobiet. W świetle uzyskanych informacji, w sprawozdaniu tym zawarte są, o ile zaistnieje taka potrzeba, propozycje zmian i uaktualniania niniejszej dyrektywy.

Artykuł 18
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich*.

Artykuł 19
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich. Sporządzono w Luksemburgu, dnia 29 czerwca 2000 r.

W imieniu Rady

M. ARCANJO
Przewodniczący

Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych z dnia 22 czerwca 1994 r. (Dz.Urz.UE.L Nr 216, str. 12)
(zm. Dz.Urz. UE L 2014 Nr 65, poz. 1, Dz.Urz. UE L 2007 Nr 165, poz. 21)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską,

w szczególności jego art. 118a,

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[2],

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 189c Traktatu[3],

a także mając na uwadze, co następuje:

artykuł 118a Traktatu stanowi, że Rada przyjmuje, w drodze dyrektyw, minimalne wymagania mające na celu poprawę, szczególnie środowiska pracy, w celu zapewnienia wyższego poziomu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników;

na mocy tego artykułu, takie dyrektywy muszą unikać narzucania ograniczeń administracyjnych, finansowych i prawnych, które mogłyby powstrzymywać powstawanie i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw;

zgodnie z ust. 20 i 22 Wspólnotowej Karty Socjalnych Praw Podstawowych Pracowników, przyjętej przez Radę Europejską w Strasburgu dnia 9 grudnia 1989 r.:

„20. Bez uszczerbku dla zastosowania takich zasad, które mogą być korzystniejsze dla młodych osób, zwłaszcza tych, które zapewniają ich przygotowanie do pracy poprzez szkolenie zawodowe, oraz z uwzględnieniem odstępstw ograniczonych do niektórych form pracy lekkiej, minimalny wiek zatrudnienia nie może być niższy niż minimalny wiek ukończenia szkoły, oraz, w każdym przypadku, nie niższy niż 15 lat;

1 Dz.U. C 84 z 4.4.1992, s. 7.

2 Dz.U. C 313 z 30.11.1992, s. 70

3 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 17 grudnia 1992 r. (Dz. U. C 21 z 25.1.1993, s. 167) Wspólne stanowisko Rady z dnia 23 listopada 1993 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 marca 1994 r. (Dz. U. C 91 z 28.3.1994, s. 89).

22. Muszą zostać podjęte właściwe środki w celu dostosowania przepisów prawa pracy, mające zastosowanie do młodych pracowników tak, by były realizowane ich szczególne potrzeby rozwoju, szkolenia zawodowego oraz dostępu do zatrudnienia;
Szczególnie czas pracy musi być ograniczony – bez możliwości obejścia tego ograniczenia poprzez wykorzystanie pracy w godzinach nadliczbowych – a praca w porze nocnej musi być zabroniona w przypadku pracowników w wieku poniżej osiemnastu lat, za wyjątkiem niektórych rodzajów pracy ustalonych w ustawodawstwie krajowym lub przepisach wykonawczych"
zasady Międzynarodowej Organizacji Pracy, dotyczące ochrony pracy młodych osób, w tym te, które odnoszą się do minimalnego wieku dostępu do zatrudnienia i pracy, powinny zostać wzięte pod uwagę;

w rezolucji dotyczącej pracy dzieci[4] Parlament Europejski podsumował różne aspekty pracy wykonywanej przez młode osoby oraz podkreślił wpływ pracy na ich zdrowie, bezpieczeństwo, rozwój fizyczny i intelektualny, oraz wskazał na potrzebę przyjęcia dyrektywy harmonizującej ustawodawstwo krajowe w tej dziedzinie;

zgodnie z art. 15 dyrektywy Rady nr 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzania środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy[5], szczególnie wrażliwe grupy ryzyka muszą być chronione przed niebezpieczeństwami, które ich szczególnie dotyczą;

dzieci i młodzież muszą być uważane za grupy szczególnego ryzyka i dlatego podjęte być muszą działania mające na względzie ich zdrowie i bezpieczeństwo;

wrażliwość dzieci wymaga, by Państwa Członkowskie wprowadziły zakaz ich zatrudniania oraz zapewniły, że minimalny wiek pracy i zatrudnienia nie jest niższy niż minimalny wiek, w którym kończy się powszechny obowiązek szkolny nałożony prawem krajowym lub 15 lat w każdym przypadku; odstępstwa od zakazu pracy dzieci mogą zostać dopuszczone jedynie w szczególnych przypadkach oraz zgodnie z warunkami ustalonymi niniejszą dyrektywą; w żadnym wypadku owe wyjątki nie mogą zaszkodzić regularnemu uczęszczaniu do szkoły lub przeszkodzić dzieciom w pełnym korzystaniu z kształcenia;

z uwagi na naturę przechodzenia z dzieciństwa do dorosłości, praca młodocianych powinna być ściśle regulowana i chroniona;

4 Dz.U. C 190 z 20.7.1987, s. 44.

5 Dz.U. L 183 z 29.6.1989, s. 1.

każdy pracodawca powinien zagwarantować młodym osobom warunki pracy odpowiednie dla ich wieku;

pracodawcy powinni wprowadzić w życie środki konieczne dla ochrony bezpieczeństwa i zdrowia młodych ludzi na podstawie określenia zagrożeń związanych z ich pracą;

Państwa Członkowskie powinny chronić młode osoby przed jakimkolwiek wyraźnym zagrożeniem wynikającym z ich braku doświadczenia, braku świadomości, istniejącego lub potencjalnego ryzyka, lub niedojrzałości;

Państwa Członkowskie powinny więc zakazać zatrudniania młodych osób przy pracach określonych w niniejszej dyrektywie;

przyjęcie szczególnych minimalnych wymagań dotyczących organizacji czasu pracy prawdopodobnie poprawi warunki pracy młodych osób;

maksymalny czas pracy młodych osób powinien być ściśle ograniczony, a praca młodych osób w porze nocnej powinna być zakazana, z wyjątkiem pewnych prac określonych w ustawodawstwie krajowym lub przepisach;

Państwa Członkowskie powinny podjąć właściwe środki w celu zapewnienia, by czas pracy młodocianych kształcących się nie wpływał ujemnie na ich zdolność do korzystania z tego kształcenia;

czas, który młode osoby spędzają na kształceniu, pracując w systemie teoretycznego i/lub praktycznego kształcenia połączonego z pracą lub w systemie kształcenia zawodowego organizowanego przez pracodawcę w miejscu pracy, powinien liczyć się jako czas pracy;

aby zapewnić bezpieczeństwo i zdrowie młodych osób, powinno się przyznać im minimalny czas przerw w pracy w ciągu doby, tygodnia i roku oraz odpowiednie przerwy w pracy;

odnośnie do przerw w pracy w ciągu tygodnia, powinno się uwzględnić w właściwy sposób różnorodność czynników kulturowych, etnicznych, religijnych i innych w Państwach Członkowskich; zwłaszcza, że to Państwa Członkowskie ostatecznie decydują, czy niedziela powinna być włączona do przerwy w pracy w ciągu tygodnia, a jeśli tak, to w jakim stopniu;

właściwe doświadczenie w pracy może pomóc w osiągnięciu celu, jakim jest przygotowanie młodych osób do dorosłego życia zawodowego i społecznego, pod warunkiem, że zapewnione jest uniknięcie jakiejkolwiek szkody dla ich bezpieczeństwa, zdrowia i rozwoju;

mimo, że odstępstwa od zakazów i ograniczeń, które zostały określone niniejszą dyrektywą okazują się nieodzowne dla pewnych działań lub szczególnych sytuacji, zastosowanie dyrektywy nie może wpływać na zasady już ustanowionego systemu ochrony pracowników;

niniejsza dyrektywa stanowi praktyczny wkład w kształtowanie społecznego wymiaru rynku wewnętrznego;

stosowanie w praktyce systemu ochrony przewidzianego niniejszą dyrektywą będzie wymagało od Państw Członkowskich wprowadzenia w życie systemu skutecznych i proporcjonalnych środków;

wprowadzenie w życie niektórych przepisów niniejszej dyrektywy stawia szczególne problemy przed jednym z Państw Członkowskich, w związku z jego systemem ochrony pracy młodych osób; dlatego też zezwala się, aby to Państwo Członkowskie powstrzymało się od wprowadzania w życie związanych z tym przepisów przez odpowiedni okres czasu,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

SEKCJA I

Artykuł 1
Cel

1. Państwa Członkowskie podejmują konieczne środki w celu zakazu wykonywania pracy przez dzieci.

Zapewniają one, na warunkach ustanowionych niniejszą dyrektywą, że minimalny wiek pracy lub zatrudnienia nie jest niższy niż minimalny wiek, w którym kończy się powszechny obowiązek szkolny nałożony krajowym prawem lub 15 lat w każdym przypadku.

2. Państwa Członkowskie zapewniają, że praca młodocianych jest ściśle regulowana i chroniona na warunkach określonych niniejszą dyrektywą.

3. Państwa Członkowskie zapewniają, że pracodawcy zagwarantują, by młode osoby pracowały w warunkach odpowiednich dla ich wieku.

Państwa te zapewniają, by młode osoby były chronione przed ekonomicznym wykorzystywaniem oraz przed jakąkolwiek pracą, która mogłaby szkodzić ich bezpieczeństwu, zdrowiu lub rozwojowi fizycznemu, umysłowemu lub społecznemu, lub narażać na niebezpieczeństwo ich kształcenie.

Artykuł 2
Zakres

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do każdej osoby w wieku poniżej 18 lat, która posiada umowę o pracę lub pozostaje w stosunku pracy określonym przez prawo obowiązujące w Państwie Członkowskim i/lub regulowanym przez prawo obowiązujące w Państwie Członkowskim;

2. Państwa Członkowskie mogą, w pewnych granicach i okolicznościach ustalonych przepisami ustawodawczymi i wykonawczymi, nie stosować przepisów ustawodawczych i wykonawczych niniejszej dyrektywy w odniesieniu do pracy wykonywanej sporadycznie lub krótkoterminowo, obejmującej:

a) służbę domową w prywatnym gospodarstwie domowym lub
b) pracę będącą przedsięwzięciem rodzinnym, uważaną za nieszkodliwą, nieprzynoszącą szkody lub niebezpieczeństwa dla młodych osób.

Artykuł 3
Definicje

Do celów niniejszej dyrektywy:

a) „młoda osoba" oznacza jakąkolwiek osobę w wieku poniżej 18 lat, o której mowa w art. 2 ust. 1;
b) „dziecko" oznacza jakąkolwiek młodą osobę w wieku poniżej 15 lat lub taką osobę, która wciąż podlega powszechnemu obowiązkowi szkolnemu zgodnie z krajowym prawem;
c) „młodociany" oznacza jakąkolwiek młodą osobę w wieku co najmniej 15 lat, ale poniżej 18 roku życia, która nie podlega już powszechnemu obowiązkowi szkolnemu zgodnie z krajowym prawem;
d) „praca lekka" oznacza każdą pracę, co do której, ze względu na jej naturę oraz szczególne warunki, w których jest wykonywana:
   i) nie jest prawdopodobne, że zaszkodzi bezpieczeństwu, zdrowiu lub rozwojowi dzieci, oraz
   ii) działalność jako taka nie wpłynie negatywnie na ich frekwencję w szkole, ich udział w korzystaniu z poradnictwa zawodowego lub programów szkoleniowych zatwierdzanych przez właściwe organy lub ich zdolności do korzystania z pobieranego kształcenia;
e) „czas pracy" oznacza jakikolwiek okres czasu, podczas którego młodociany jest w pracy, pozostaje do dyspozycji pracodawcy i wykonuje swoją działalność lub obowiązki zgodnie z krajowym ustawodawstwem i/lub zwyczajami;
f) „czas przerw w pracy" oznacza jakikolwiek okres czasu, który nie jest czasem pracy.

Artykuł 4
Zakaz pracy dzieci

1. Państwa Członkowskie przyjmują środki konieczne do wprowadzenia zakazu pracy dzieci;

2. Biorąc pod uwagę cele wymienione w art. 1, Państwa Członkowskie mogą nie stosować przepisów ustawodawczych i wykonawczych, odnoszących się do pracy dzieci w przypadku:

a) dzieci podejmujących działalność określoną w art. 5;

b) dzieci w wieku co najmniej 14 lat, pracujących w systemie kształcenia połączonego z pracą lub w systemie kształcenia zawodowego organizowanego przez pracodawcę w miejscu pracy, pod warunkiem, że praca jest wykonywana zgodnie z warunkami ustalonymi przez właściwe organy;

c) dzieci w wieku co najmniej 14 lat wykonujących pracę lekką, inną niż ta objęta art. 5; jednakże praca lekka inna niż ta, objęta art. 5 może być wykonywana przez dzieci w wieku 13 lat przez ograniczoną liczbę godzin tygodniowo w przypadku, gdy rodzaj pracy jest określony w ustawodawstwie krajowym.

3. Państwa Członkowskie, które korzystają z opinii określonej w ust. 2. lit. c) ustalają, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej dyrektywy, warunki pracy związane z przedmiotową pracą lekką.

Artykuł 5
Działalność kulturalna i podobne

1. Zatrudnienie dzieci do udziału w działalności kulturalnej, artystycznej i sportowej lub reklamowej będzie wymagało uprzedniego upoważnienia właściwych organów w indywidualnych przypadkach.

2. Państwa Członkowskie, poprzez przepisy ustawodawcze lub wykonawcze, ustalają warunki pracy dzieci w przypadkach określonych w ust. 1 oraz szczegóły dotyczące procedury udzielania uprzedniego upoważnienia, pod warunkiem, że:

i) nie jest prawdopodobne, że działalność zaszkodzi bezpieczeństwu, zdrowiu lub rozwojowi dzieci, oraz

ii) działalność jako taka nie wpłynie negatywnie na ich frekwencję w szkole, ich udział w korzystaniu z poradnictwa zawodowego lub programów szkoleniowych zatwierdzanych przez właściwe organy, lub ich zdolność do korzystania z pobieranego kształcenia.

3. Jako odstępstwo od procedury ustalonej w ust. 1, w przypadku dzieci w wieku co najmniej 13 lat, Państwa Członkowskie mogą zatwierdzać, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, zgodnie z warunkami, które ustalą, zatrudnienie dzieci w celu ich udziału w działalności kulturalnej, artystycznej, sportowej lub reklamowej.

4. Państwa Członkowskie, które posiadają szczególny system zezwoleń dla agencji modelek w odniesieniu do działalności dzieci, mogą ten system zachować.

SEKCJA II

Artykuł 6
Ogólne zobowiązania pracodawców

1. Bez uszczerbku dla przepisów art. 4 ust. 1, pracodawca przyjmuje środki konieczne dla ochrony bezpieczeństwa i zdrowia młodych osób, biorąc szczególnie pod uwagę specjalne zagrożenia określone w art. 7 ust. 1.

2. Pracodawca wprowadza w życie środki określone w ust. 1 na podstawie oceny ryzyka ponoszonego przez młode osoby w związku z ich pracą.

Ocena ryzyka musi zostać dokonana zanim młode osoby rozpoczną pracę oraz gdy ma miejsce jakakolwiek większa zmiana warunków pracy, oraz musi w szczególności zawierać następujące elementy:

a) wyposażenie oraz schemat organizacji miejsca pracy lub stanowiska pracy;
b) charakter, stopień i czas narażenia na czynniki fizyczne, biologiczne i chemiczne;
c) forma, zakres i użycie narzędzi pracy, w szczególności środków, maszyn, przyrządów oraz urządzeń, oraz sposób, w jaki są obsługiwane;
d) organizowanie procesu pracy oraz czynności związanych z pracą, oraz sposób w jaki są ze sobą powiązane (organizacja pracy);
e) poziom szkolenia i wskazówek dawanych młodym ludziom. Tam, gdzie ocena ryzyka wskazuje, że istnieje zagrożenie dla bezpieczeństwa, zdrowia fizycznego lub umysłowego oraz rozwoju młodych osób, będzie zapewniona odpowiednia, bezpłatna ocena stanu zdrowia oraz jego kontrola w regularnych odstępach czasu, bez uszczerbku dla dyrektywy 89/391/EWG.

Bezpłatna ocena i kontrola stanu zdrowia może stanowić część państwowego systemu opieki zdrowotnej.

3. Pracodawca informuje młode osoby o możliwym ryzyku oraz o przyjętych środkach dotyczących ich bezpieczeństwa i zdrowia.

Ponadto pracodawca informuje przedstawicieli ustawowych dzieci o możliwym ryzyku i o wszystkich przyjętych środkach, dotyczących bezpieczeństwa i zdrowia dzieci.

4. Pracodawca angażuje służby ochrony i zapobiegania określone w art. 7 dyrektywy 89/391/EWG do procesu planowania, wprowadzania w życie oraz kontroli warunków bezpieczeństwa i zdrowia młodocianych.

Artykuł 7
Wrażliwość młodych osób – Zakaz pracy

1. Państwa Członkowskie zapewniają, że młode osoby są chronione przed każdym szczególnym ryzykiem związanym z ich bezpieczeństwem, zdrowiem oraz rozwojem, które wynika z ich braku doświadczenia, braku świadomości istniejącego lub potencjalnego ryzyka lub z faktu, że młode osoby nie są jeszcze w pełni dojrzałe.

2. Bez uszczerbku dla przepisów art. 4 ust. 1 Państwa Członkowskie zabronią w tym celu zatrudniania młodych osób do:

a) pracy, która obiektywnie przekracza ich fizyczne i psychologiczne możliwości;

b) pracy pociągającej za sobą szkodliwe narażenie na czynniki toksyczne, rakotwórcze, takie, które powodują dziedziczne uszkodzenie genetyczne lub uszkadzają płód lub takie, które w jakikolwiek inny sposób trwale wpływają na ludzkie zdrowie;

c) pracy pociągającej za sobą szkodliwe narażenie na promieniowanie;

d) pracy pociągającej za sobą ryzyko wypadków, którego, jak można przyjąć, młode osoby nie mogą rozpoznać lub uniknąć, zważywszy na ich niewystarczającą uwagę na kwestie bezpieczeństwa lub brak doświadczenia, lub kształcenia; lub

e) pracy, w której istnieje ryzyko dla zdrowia z powodu ekstremalnego zimna lub gorąca, hałasu lub drgań. Praca, co do której istnieje możliwość, że pociągnie za sobą szczególne ryzyko w rozumieniu ust. 1 obejmuje:

– pracę pociągającą za sobą szkodliwe narażenie na czynniki fizyczne, biologiczne i chemiczne określone w części I załącznika, oraz

– procesy i pracę określone w części II załącznika.

2. Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze lub wykonawcze, zatwierdzać odstępstwa od ust. 2 w przypadku młodocianych, w sytuacji gdy takie odstępstwa są niezbędne dla ich kształcenia zawodowego, pod warunkiem, że ochrona ich bezpieczeństwa i zdrowia jest zapewniona poprzez fakt, że praca jest wykonywana pod nadzorem upoważnionej osoby w rozumieniu art. 7 dyrektywy 89/391/EWG oraz pod warunkiem, że ochrona zapewniana przez tę dyrektywę jest zagwarantowana.

SEKCJA III

Artykuł 8
Czas pracy

1. Państwa Członkowskie, które korzystają z opcji określonej w art. 4 ust. 2 lit. b) lub c), podejmują środki konieczne dla ograniczenia czasu pracy do:

a) ośmiu godzin na dobę i 40 godzin w tygodniu dla pracy wykonywanej w ramach połączonego systemu pracy i kształcenia organizowanego w miejscu pracy;

b) dwóch godzin w dniu szkolnym i 12 godzin w tygodniu w przypadku pracy wykonywanej w czasie trwania semestru, poza godzinami ustalonymi dla uczęszczania do szkoły, pod warunkiem, że nie jest to zabronione krajowym prawem i/lub praktyką; w żadnych okolicznościach dobowy czas pracy nie może przekroczyć siedmiu godzin; to ograniczenie może wzrosnąć do ośmiu godzin w przypadku dzieci, które osiągnęły wiek 15 lat;

c) siedmiu godzin na dobę i 35 godzin w tygodniu dla pracy wykonywanej przez co najmniej tydzień w czasie, kiedy szkoły nie funkcjonują; te ograniczenia mogą wzrosnąć do ośmiu godzin na dobę i 40 godzin w tygodniu w przypadku dzieci, które osiągnęły wiek 15 lat.

d) siedmiu godzin na dobę i 35 godzin w tygodniu dla pracy lekkiej wykonywanej przez dzieci, które nie podlegają już obowiązkowi szkolnemu zgodnie z prawem krajowym.

2. Państwa Członkowskie podejmują środki konieczne do ograniczenia czasu pracy młodocianych do ośmiu godzin na dobę i 40 godzin w tygodniu.

3. Czas, który młode osoby spędzają na kształceniu pracując w systemie teoretycznego i/lub praktycznego kształcenia połączonego z pracą lub w systemie kształcenia zawodowego organizowanego przez pracodawcę w miejscu pracy, będzie liczony jako czas pracy.

4. W razie, kiedy młoda osoba jest zatrudniona przez więcej niż jednego pracodawcę, dni pracy i czas pracy kumulują się.

5. Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, zatwierdzać odstępstwa od ust. lit. a) i ust. 2 albo na drodze wyjątku, albo tam, gdzie istnieją ku temu obiektywne przyczyny.

Państwa Członkowskie określają, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, warunki, ograniczenia i procedury dla wprowadzenia w życie takich odstąpień.

Artykuł 9
Praca w porze nocnej

1.

a) Państwa Członkowskie, które stosują opcję określoną w art. 4 ust. 2 lit. b) lub c) podejmują środki konieczne dla zakazu pracy dzieci między godziną 20.00 a 6.00.

b) Państwa Członkowskie podejmują środki konieczne dla zakazu pracy młodocianych albo między godziną 22.00 a 6.00, albo między godziną 23.00 a 7.00.

2.

a) Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, zezwolić na pracę młodocianych w szczególnych rodzajach działalności w okresie, kiedy praca w porze nocnej jest zabroniona, jak zostało określone w ust. 1 lit. b).

W takim przypadku, Państwa Członkowskie podejmują odpowiednie środki aby zapewnić, że młodociany jest nadzorowany przez osobę dorosłą, tam, gdzie taki nadzór jest konieczny dla jego ochrony.

b) Jeżeli ma zastosowanie lit. a), praca będzie zabroniona między godziną 24.00 a 4.00. Jednakże, Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, zezwalać na pracę młodocianych w okresie, kiedy praca w porze nocnej jest zakazana w następujących przypadkach, tam, gdzie istnieją ku temu obiektywne przyczyny i pod warunkiem, że młodocianym przyznaje się odpowiedni wyrównawczy okres przerwy w pracy i że cele ustalone w art. 1 nie będą kwestionowane:

– praca wykonywana w żegludze i rybołówstwie,
– praca związana z siłami zbrojnymi lub policją,
– praca wykonywana w szpitalach lub podobnych instytucjach;
– działalność kulturalna, artystyczna, sportowa lub reklamowa.

3. Przed jakimkolwiek wyznaczeniem pracy nocnej oraz w regularnych odstępach czasu po dokonaniu wyznaczenia, młode osoby będą mieć prawo do bezpłatnej kontroli zdrowia i zdolności, chyba że praca, którą wykonują w okresie kiedy jest ona jest zakazana, ma wyjątkowy charakter.

Artykuł 10
Czas przerw w pracy

1.

a) Państwa Członkowskie, które stosują opcję zawartą w art. 4 ust. 2 lit. b) lub c) podejmują środki konieczne dla zapewnienia, że dla każdego okresu liczącego 24 godziny, dzieci mają prawo do minimalnego okresu przerwy w pracy trwającego nieprzerwanie 14 godzin.
b) Państwa Członkowskie podejmują środki konieczne dla zapewnienia, że dla każdego 24-godzinnego okresu czasu, młodociani mają prawo do minimalnego okresu przerwy w pracy trwającego nieprzerwanie 12 godzin.

2. Państwa Członkowskie podejmują środki konieczne dla zapewnienia, że na każdy okres siedmiu dni:

– dzieci, w stosunku do których skorzystały one z opcji zawartej w art. 4 ust. 2 lit. b) lub c), oraz
– młodociani mają prawo do minimalnego czasu przerwy w pracy w liczbie dwóch dni, nieprzerwanych w miarę możliwości.

W razie, gdy istnieją uzasadnione powody techniczne lub organizacyjne, minimalny czas przerwy w pracy może zostać skrócony, ale w żadnych okolicznościach nie może być krótszy niż 36 nieprzerwanych godzin.

Minimalny czas przerwy w pracy określony w lit. a) i b) obejmuje z zasady niedzielę.

3. Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, ustalić, żeminimalny czas przerwy w pracy określonyw lit. a) i b) jest przerwany w przypadku działalności wymagającej okresów pracy, które są krótkie lub rozproszone w ciągu dnia.

4. Państwa Członkowskie mogą ustanowić przepisy ustawodawcze i wykonawcze dla odstępstw od ust. 1 lit. b) i ust. 2 odnośnie do młodocianych w następujących przypadkach, tam, gdzie istnieją ku temu obiektywne przyczyny i pod warunkiem, że młodocianym przyznaje się odpowiedni wyrównawczy okres odpoczynku, i że cele określone w art. 1 nie będą kwestionowane:

a) praca wykonywana w żegludze i rybołówstwie;
b) praca związana z siłami zbrojnymi lub policją;
c) praca wykonywana w szpitalach lub podobnych instytucjach;
d) praca wykonywana w rolnictwie;
e) praca wykonywana w przemyśle turystycznym lub w hotelu, restauracji i kawiarni;
f) działalność wymagająca pracy podzielonej na krótkie okresy czasu w ciągu dnia.

Artykuł 11
Wypoczynek wakacyjny

Państwa Członkowskie, które korzystają z opcji określonej w art. 4 ust. 2 lit. b) lub c) podejmują starania, aby okres czasu wolny od jakiejkolwiek pracy obejmował, w możliwie najszerszym zakresie, wakacje szkolne dzieci podlegających obowiązkowi szkolnemu według prawa krajowego.

Artykuł 12
Przerwy

Państwa Członkowskie podejmują środki niezbędne dla zapewnienia, że w sytuacji, kiedy dzienny czas pracy wynosi więcej niż cztery i pół godziny, młodzi ludzie mają prawo do przerwy trwającej nieprzerwanie, jeśli to możliwe, co najmniej trzydzieści minut.

Artykuł 13
Praca młodocianych w przypadku siły wyższej

Państwa Członkowskie mogą, poprzez przepisy ustawodawcze i wykonawcze, ustanowić odstępstwa od art. 8 ust. 2, art. 9 ust. 1 lit. b), art. 10 ust. 1 lit. b) oraz, w przypadku młodocianych, art. 12, na wypadek pracy w okolicznościach określonych w art. 5 ust. 4 dyrektywy 89/391/EWG, pod warunkiem, że taka praca ma charakter tymczasowy i musi być wykonana niezwłocznie, a także pod warunkiem, że dorośli pracownicy nie są dostępni i że młodocianym przyznaje się równoważny, wyrównawczy czas przerwy w pracy w ciągu następnych trzech tygodni.

SEKCJA IV

Artykuł 14
Podejmowane środki

Każde Państwo Członkowskie określa wszystkie konieczne środki do zastosowania w razie niespełnienia przepisów przyjętych w celu wprowadzenia w życie niniejszej dyrektywy; takie środki muszą być skuteczne i proporcjonalne.

Artykuł 15
Dostosowanie załącznika

W świetle postępu technicznego, zmian przepisów międzynarodowych lub wymagań technicznych oraz w miarę rozwoju wiedzy w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą, ściśle techniczne dostosowanie załącznika zostanie przyjęte zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 17 dyrektywy 89/391/EWG.

Artykuł 16
Klauzula niezmniejszająca

Bez uszczerbku dla prawa Państw Członkowskich do rozwoju różnych przepisów dotyczących ochrony młodych osób w świetle zmieniających się okoliczności, w takim zakresie w jakim minimalne wymagania przewidziane niniejszą dyrektywą są spełnione, wprowadzenie w życie niniejszej dyrektywy nie stanowi uzasadnionej podstawy dla zmniejszania ogólnego poziomu ochrony zapewnianej młodym osobom.

Artykuł 17
Przepisy końcowe

1.
   a) Państwa Członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne konieczne do wykonania niniejszej dyrektywy nie później niż dnia 22 czerwca 1996 r. lub zapewniają najpóźniej do tej daty, że obie strony – pracownicy i pracodawcy, wprowadzają wymagane przepisy za pomocą układów zbiorowych, a Państwa Członkowskie zobowiązują się do wprowadzenia wszystkich koniecznych przepisów, które umożliwią im zagwarantowanie rezultatów ustalonych niniejszą dyrektywą.
   b) Zjednoczone Królestwo może powstrzymać się od wprowadzenia w życie art. 8 ust. 1 lit. b) akapit pierwszy odnośnie do przepisów związanych z maksymalnym tygodnio-

wym czasem pracy, a także art. 8 ust. 2, art. 9 ust. 1 lit. b) oraz art. 9 ust. 2 przez okres 4 lat licząc od daty określonej w lit. a).

Komisja przedłoży sprawozdanie na temat skutków wprowadzenia tego przepisu.

Rada, działając zgodnie z warunkami przewidzianymi Traktatem, podejmuje decyzję czy ten okres czasu powinien być przedłużony.

c) Państwa Członkowskie niezwłocznie informują o tym Komisję.

2. W przypadku gdy Państwa Członkowskie przyjmują środki, o których mowa w ust. 1, środki te zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie to towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie.

3. Państwa Członkowskie przekazują Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego, przyjmowanego

lub już przyjętego na podstawie niniejszej dyrektywy.

4.[6] (uchylony)

5.[7] (uchylony)

Artykuł 17a
Sprawozdanie z wdrażania dyrektywy[8]

Co pięć lat państwa członkowskie przedkładają Komisji sprawozdania z praktycznego wdrażania niniejszej dyrektywy w formie odrębnego rozdziału jednolitego sprawozdania, o którym mowa w art. 17a ust. 1, 2 i 3 dyrektywy 89/391/EWG, które stanowi podstawę oceny dokonywanej przez Komisję zgodnie z art. 17a ust. 4 tej dyrektywy.

Artykuł 18

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich.

Sporządzono w Luksemburgu, dnia 22 czerwca 1994 r.

W imieniu Rady

E. YIANNOPOULOS
Przewodniczący

6 Artykuł 17 ust. 4 uchylony dyrektywą z dnia 20.06.2007 r. (Dz.Urz. UE L Nr 165, poz. 21), która wchodzi w życie 27.06.2007 r.

7 Artykuł 17 ust. 5 uchylony dyrektywą z dnia 20.06.2007 r. (Dz.Urz. UE L Nr 165, poz. 21), która wchodzi w życie 27.06.2007 r.

8 Artykuł 17a dodany dyrektywą z dnia 20.06.2007 r. (Dz.Urz. UE L Nr 165, poz. 21), która wchodzi w życie 28.06.2007 r.

ZAŁĄCZNIK
NIEWYCZERPUJĄCA LISTA CZYNNIKÓW, PROCESÓW ORAZ RODZAJÓW PRACY
(ART. 7 UST. 2 AKAPIT DRUGI)[9]

I. Czynniki

1. *Czynniki fizyczne*

a) promieniowanie jonizujące;

b) praca w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego, np. w zbiornikach ciśnieniowych, nurkowanie.

2. *Czynniki biologiczne*

a) Czynniki biologiczne należące do grup ryzyka 3 i 4 w rozumieniu art. 2 akapit drugi pkt 3 i 4 dyrektywy 2000/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady[10].

3. *Czynniki chemiczne*

a) substancje i mieszaniny spełniające kryteria klasyfikacji zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008[11] w jednej lub kilku z następujących klas lub kategorii zagrożenia wraz z jednym lub kilkoma następującymi zwrotami wskazującymi rodzaj zagrożenia:

– toksyczność ostra, kategoria 1, 2 lub 3 (H300, H310, H330, H301, H311, H331),
– działanie żrące na skórę, kategoria 1A, 1B lub 1C (H314),
– gaz łatwopalny, kategoria 1 lub 2 (H220, H221),
– łatwopalne aerozole, kategoria 1 (H222),
– ciecz łatwopalna, kategoria 1 lub 2 (H224, H225),
– materiały wybuchowe, kategorie »niestabilny materiał wybuchowy« lub materiały wybuchowe podklasy 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 (H200, H201, H202, H203, H204, H205),
– substancje i mieszaniny samoreaktywne typów A, B, C lub D (H240, H241, H242),
– nadtlenki organiczne typu A lub B (H240, H241),
– działanie toksyczne na narządy docelowe po narażeniu jednorazowym, kategoria 1 lub 2 (H370, H371),
– działanie toksyczne na narządy docelowe po narażeniu powtarzanym, kategoria 1 lub 2 (H372, H373),

9 Załącznik zmieniony dyrektywą z dnia 26.02.2014 r. (Dz.Urz. UE L z 2014 r. Nr 65, poz. 1), która wchodzi w życie 25.03.2014 r.

10 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/54/WE z dnia 18 września 2000 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników biologicznych w miejscu pracy (siódma dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.U. L 262 z 17.10.2000, s. 21).

11 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (Dz.U. L 353 z 31.12.2008, s. 1).

– działanie uczulające na drogi oddechowe, kategoria 1, podkategoria 1A lub 1B (H334),
– działanie uczulające na skórę, kategoria 1, podkategoria 1A lub 1B (H317),
– rakotwórczość, kategoria 1A, 1B lub 2 (H350, H350i, H351),
– mutagenność komórek rozrodczych, kategoria 1A, 1B lub 2 (H340, H341),
– szkodliwe działanie na rozrodczość, kategoria 1A lub 1B (H360, H360F, H360FD, H360Fd, H360D, H360Df).

b) *(skreślona)*

c) *(skreślona)*

d) substancje i mieszaniny, o których mowa w art. 2 lit. a) ppkt (ii) dyrektywy 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady[12];

e) ołów i jego związki, w zakresie w jakim czynniki, o których mowa są pochłaniane przez ludzki organizm;

f) azbest.

II. Procesy i prace

1. Procesy, o których mowa w załączniku I do dyrektywy 2004/37/WE.
2. Produkcja i obsługa urządzeń, sztucznych ogni lub innych przedmiotów zawierających materiały wybuchowe.
3. Praca z dzikimi lub jadowitymi zwierzętami.
4. Ubój zwierząt na skalę przemysłową.
5. Praca wymagająca obsługi sprzętu do produkcji, przechowywania lub zastosowania gazów ciekłych, sprężonych lub rozpuszczonych.
6. Praca wymagająca obsługi kadzi, cystern, zbiorników lub butli zawierających chemiczne czynniki określone w pkt. 1.3.
7. Praca pociągająca za sobą ryzyko strukturalnego uszkodzenia.
8. Praca pociągająca za sobą ryzyko narażenia na wysokie napięcie elektryczne.
9. Praca, której rytm jest uzależniony od rytmu maszyn i obejmująca płatność za osiągnięte rezultaty.

12 Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagenów podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG) (Dz.U. L 158 z 30.4.2004, s. 50).

6. PRAWA DZIECI MIGRANTÓW

Dyrektywa Rady 2003/109/WE z dnia 25 listopada 2003 r. dotycząca statusu obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi z dnia 25 listopada 2003 r. (Dz.Urz. UE L 2004 Nr 16, s. 44)

(zm. Dz.Urz. UE L 2011 Nr 132, poz. 1)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego

art. 63 ust. 3 i 4,

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[2],

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[3],

uwzględniając opinię Komitetu Regionów[4],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) W celu stopniowego ustanawiania przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską przewiduje zarówno przyjęcie środków mających na celu zapewnienie swobodnego przepływu osób wraz ze środkami towarzyszącymi odnoszącymi się do kontroli granic zewnętrznych, azylu i imigracji, jak i przyjęcie środków odnoszących się do azylu, imigracji i ochrony praw obywateli państw trzecich.

(2) Rada Europejska podczas szczególnego szczytu w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. oświadczyła, że status prawny obywateli państw trzecich powinien zostać zbliżony do statusu obywateli Państw Członkowskich oraz że osoba, która zamiesz-

1 Dz.U. C 240 E z 28.8.2001, s. 79.

2 Dz.U. C 284 E z 21.11.2002, s. 102.

3 Dz.U. C 36 z 8.2.2002, s. 59.

4 Dz.U. C 19 z 22.1.2002, s. 18.

kiwała legalnie na terytorium Państwa Członkowskiego przez określony czas i która posiada zezwolenie na pobyt długoterminowy, powinna uzyskać w tym Państwie Członkowskim zestaw jednolitych praw, jak najbardziej zbliżonych do praw przyznanych obywatelom Unii Europejskiej.

(3) Niniejsza dyrektywa szanuje prawa podstawowe oraz przestrzega zasad uznanych w szczególności w Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

(4) Integracja obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi w Państwach Członkowskich jest kluczowym elementem wspierania spójności gospodarczej i społecznej, która stanowi podstawowy cel Wspólnoty określony w Traktacie.

(5) Państwa Członkowskie powinny wykonać przepisy niniejszej dyrektywy bez dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, opinie polityczne lub inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, stan majątkowy, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

(6) Głównym kryterium uzyskania statusu rezydenta długoterminowego powinien być czas zamieszkania na terytorium Państwa Członkowskiego. Zamieszkanie powinno być zarówno legalne, jak i nieprzerwane, w celu wykazania, że związki danej osoby z tym państwem mają charakter trwały. Należy wprowadzić przepis pozwalający na pewien stopień elastyczności, w celu umożliwienia uwzględnienia okoliczności, w których osoba ta mogła być zmuszona do tymczasowego opuszczenia terytorium państwa.

(7) W celu uzyskania statusu rezydenta długoterminowego obywatele państw trzecich powinni udowodnić, że posiadają odpowiednie środki oraz ubezpieczenie zdrowotne, aby nie stanowić obciążenia dla Państwa Członkowskiego. Państwa Członkowskie, dokonując oceny stanu posiadania stałych i regularnych dochodów, mogą uwzględnić czynniki takie, jak składki na fundusz emerytalno-rentowy oraz spełnienie obowiązku podatkowego.

(8) Ponadto obywatele państw trzecich, którzy pragną uzyskać i utrzymać status rezydenta długoterminowego, nie powinni stanowić zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego. Pojęcie porządku publicznego może obejmować skazanie za popełnienie poważnego przestępstwa.

(9) Względy ekonomiczne nie powinny stanowić podstawy odmowy przyznania statusu rezydenta długoterminowego i nie mogą być uznawane za wpływające na odnośne warunki.

(10) Należy ustanowić zbiór zasad regulujących procedury rozpatrywania wniosków o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego. Procedury te powinny być skuteczne i możliwe do zrealizowania, uwzględniając zwykłe obciążenie pracą administracji Państw Członkowskich, jak również powinny być przejrzyste i sprawiedliwe w celu zapewnienia właściwej pewności prawnej danym osobom. Nie powinny one stanowić środka utrudniającego wykonywanie prawa pobytu.

(11) Uzyskanie statusu rezydenta długoterminowego powinno być potwierdzane zezwoleniem na pobyt umożliwiającym danym osobom łatwe i niezwłoczne udowodnienie ich statusu prawnego. Takie zezwolenie na pobyt powinno również spełniać wysokie normy techniczne, zwłaszcza w zakresie ochrony przeciw podrabianiu i fałszowaniu, w celu uniknięcia nadużyć w Państwach Członkowskich, w których przyznawany jest status, oraz w Państwach Członkowskich, w których prawo pobytu jest wykonywane.

(12) W celu ustanowienia rzeczywistego instrumentu integracji rezydentów długoterminowych ze społeczeństwem, w którym żyją, rezydenci długoterminowi powinni korzystać z równego traktowania z obywatelami Państwa Członkowskiego w szerokim zakresie spraw gospodarczych i społecznych, zgodnie z odpowiednimi warunkami określonymi w niniejszej dyrektywie.

(13) W odniesieniu do pomocy społecznej możliwość ograniczenia świadczeń dla rezydentów długoterminowych do świadczeń podstawowych ma być rozumiana w taki sposób, że pojęcie to obejmuje co najmniej minimalny dochód, pomoc w przypadku choroby, ciąży, pomoc rodzicom oraz stałą opiekę. Warunki przyznawania takich świadczeń powinny być określone przez prawo krajowe.

(14) Państwa Członkowskie powinny nadal podlegać obowiązkowi umożliwiania osobom małoletnim korzystania z systemu kształcenia na podstawie warunków zbliżonych do tych, które ustanowione są dla obywateli tych Państw Członkowskich.

(15) Pojęcie stypendiów naukowych w dziedzinie kształcenia zawodowego nie obejmuje środków, które są finansowane w ramach systemów pomocy społecznej. Ponadto dostęp do stypendiów naukowych może zależeć od tego, czy osoba starająca się o takie stypendium spełnia samodzielnie warunki uzyskania statusu rezydenta długoterminowego. W odniesieniu do przyznawania stypendiów naukowych Państwa Członkowskie

mogą uwzględnić fakt, że obywatele Unii mogą korzystać z tego samego przywileju w kraju pochodzenia.

(16) Rezydenci długoterminowi powinni korzystać ze wzmocnionej ochrony przed wydaleniem. Ochrona ta oparta jest na kryteriach określonych w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W celu zapewnienia ochrony przed wydaleniem Państwa Członkowskie powinny wprowadzić przepisy dotyczące skutecznych sądowych środków zaskarżenia.

(17) Harmonizacja warunków uzyskania statusu rezydenta długoterminowego wspiera wzajemne zaufanie między Państwami Członkowskimi. Niektóre Państwa Członkowskie wydają dokumenty pobytowe ze stałym lub nieograniczonym okresem ważności na warunkach bardziej korzystnych niż warunki przewidziane w niniejszej dyrektywie. Możliwość stosowania korzystniejszych przepisów krajowych nie jest wykluczona przez Traktat. Jednakże do celów niniejszej dyrektywy należy przyjąć, że dokumenty wydane na korzystniejszych warunkach nie przyznają prawa pobytu w innych Państwach Członkowskich.

(18) Ustanowienie warunków, na podstawie których prawo pobytu w innym Państwie Członkowskim może zostać przyznane obywatelowi państwa trzeciego będącego rezydentem długoterminowym, powinno przyczynić się do skutecznego urzeczywistnienia rynku wewnętrznego jako obszaru, na którym zapewniony jest swobodny przepływ osób. Mogłoby to również stanowić podstawowy czynnik mobilności, mianowicie na rynku pracy w Unii.

(19) Należy wprowadzić przepis przewidujący, że prawo pobytu w innym Państwie Członkowskim może być wykonywane w celu pracy w charakterze pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek, w celu podjęcia nauki lub nawet osiedlenia się bez wykonywania żadnej działalności gospodarczej.

(20) Członkowie rodziny powinni również mieć możliwość osiedlania się w innym Państwie Członkowskim wraz z rezydentem długoterminowym w celu zachowania jedności rodziny oraz w celu uniknięcia utrudniania wykonywania prawa pobytu rezydenta długoterminowego W odniesieniu do członków rodziny, którzy mogą być uprawnieni do towarzyszenia rezydentom długoterminowym lub do połączenia się z nimi, Państwa Członkowskie powinny zwrócić szczególną uwagę na sytuację dorosłych niepełnosprawnych dzieci oraz wstępnych w pierwszym stopniu pokrewieństwa w linii prostej, którzy są na ich utrzymaniu.

(21) Państwo Członkowskie, w którym rezydent długoterminowy zamierza wykonywać swoje prawo pobytu, powinno mieć możliwość sprawdzenia, czy dana osoba spełnia warunki niezbędne do zamieszkania na jego terytorium. Powinno ono również mieć możliwość sprawdzenia, czy dana osoba nie stanowi zagrożenia dla porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego.

(22) Aby prawo pobytu nie było pozbawiane skuteczności, rezydenci długoterminowi powinni korzystać w innym Państwie Członkowskim z takiego samego traktowania, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszej dyrektywie, z jakiego korzystają w Państwie Członkowskim, w którym uzyskali oni status. Przyznanie świadczeń w ramach pomocy społecznej pozostaje bez uszczerbku dla możliwości cofnięcia przez Państwo Członkowskie dokumentu pobytowego, jeżeli dana osoba przestaje spełniać wymogi ustanowione w niniejszej dyrektywie.

(23) Obywatelom państw trzecich należy przyznać możliwość uzyskania statusu rezydenta długoterminowego w Państwie Członkowskim, do którego się przenieśli i w którym postanowili się osiedlić, na warunkach porównywalnych z warunkami wymaganymi dla uzyskania statusu w pierwszym Państwie Członkowskim.

(24) Jako że cele proponowanych działań, mianowicie określenie warunków przyznawania i cofania statusu rezydenta długoterminowego oraz praw z nim związanych, jak i warunków wykonywania prawa pobytu przez rezydentów długoterminowych w innych Państwach Członkowskich nie mogą być osiągnięte w sposób wystarczający przez Państwa Członkowskie, natomiast z uwagi na rozmiary i skutki tych działań możliwe jest lepsze ich osiągniecie na poziomie Wspólnoty, Wspólnota może przyjmować środki zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne dla osiągnięcia tych celów.

(25) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską oraz bez uszczerbku dla art. 4 wskazanego Protokołu, te Państwa Członkowskie nie biorą udziału w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie są nią związane i nie są objęte jej stosowaniem.

(26) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy oraz nie jest nią związana i nie jest objęta jej stosowaniem,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1
Przedmiot

Niniejsza dyrektywa określa:
a) warunki przyznawania i cofania statusu rezydenta długoterminowego udzielanego przez Państwo Członkowskie obywatelom państw trzecich legalnie zamieszkującym na jego terytorium, jak również prawa związane z tym statusem; oraz
b) warunki zamieszkania w Państwach Członkowskich innych niż to, które przyznało status rezydenta długoterminowego dla obywateli państw trzecich korzystających z tego statusu.

Artykuł 2
Definicje[5]

Do celów niniejszej dyrektywy:
a) „obywatel państwa trzeciego" oznacza osobę, która nie jest obywatelem Unii w rozumieniu art. 17 ust. 1 Traktatu;
b) „rezydent długoterminowy" oznacza obywatela państwa trzeciego, który posiada status rezydenta długoterminowego, o którym mowa w art. 4–7;
c) „pierwsze Państwo Członkowskie" oznacza Państwo Członkowskie, które po raz pierwszy przyznało status rezydenta długoterminowego obywatelowi państwa trzeciego;
d) „drugie Państwo Członkowskie" oznacza każde Państwo Członkowskie inne niż to, które po raz pierwszy przyznało status rezydenta długoterminowego obywatelowi państwa trzeciego oraz w którym osoba długotrwale zamieszkująca wykonuje prawo pobytu;
e) „członkowie rodziny" oznaczają obywateli państw trzecich, którzy zamieszkują w danym Państwie Członkowskim zgodnie z dyrektywą Rady 2003/86/WE z dnia 22 września 2003 r. w sprawie prawa do łączenia rodzin[6];

5 Art. 2 zmieniony dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

6 Dz.U. L 251 z 3.10.2003, s. 12.

f) „ochrona międzynarodowa" oznacza ochronę międzynarodową w rozumieniu art. 2 lit. a) dyrektywy Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony[7]

g) „zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE" oznacza dokument pobytowy wydany przez dane Państwo Członkowskie w związku z uzyskaniem statusu rezydenta długoterminowego.

Artykuł 3
Zakres

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do obywateli państw trzecich legalnie zamieszkujących na terytorium Państwa Członkowskiego.

2.[8] Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do obywateli państw trzecich, którzy:

a) zamieszkują w celu odbycia studiów lub kształcenia zawodowego;

b) są uprawnieni do zamieszkiwania w Państwie Członkowskim ze względu na ochronę czasową lub złożyli wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt na tej podstawie i oczekują na wydanie decyzji dotyczącej ich statusu;

c) są uprawnieni do zamieszkania w państwie członkowskim na podstawie formy ochrony innej niż ochrona międzynarodowa lub złożyli na tej podstawie wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt i oczekują na wydanie decyzji dotyczącej swojego statusu;

d) złożyli wniosek o objęcie ochroną międzynarodową, który nie został jeszcze rozpatrzony w formie decyzji ostatecznej;

e) zamieszkują jedynie tymczasowo jako au pair lub pracownicy sezonowi, lub jako pracownicy oddelegowani przez usługodawcę do celów świadczenia usług transgranicznych, lub jako usługodawcy świadczący usługi transgraniczne, lub w przypadkach, w których ich zezwolenie na pobyt zostało formalnie ograniczone;

f) posiadają status prawny regulowany przez Konwencję wiedeńską o stosunkach dyplomatycznych z 1961 r., Konwencję wiedeńską o stosunkach konsularnych z 1963 r., Konwencję z 1969 r. o misjach specjalnych lub przez Konwencję wiedeńską o przedstawicielstwach państw w ich stosunkach z organizacjami międzynarodowymi o charakterze powszechnym z 1975 r.

7 Dz.U. L 304 z 30.9.2004, s. 2.

8 Art. 3 ust. 2 zmieniony dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

3.[9] Przepisy niniejszej dyrektywy stosuje się bez uszczerbku dla korzystniejszych przepisów dotyczących:

a) dwustronnych i wielostronnych umów między Wspólnotą lub Wspólnotą i jej Państwami Członkowskimi, z jednej strony, a państwami trzecimi, z drugiej strony;
b) dwustronnych umów już zawartych między Państwem Członkowskim a państwem trzecim przed datą wejścia w życie niniejszej dyrektywy;
c) Europejskiej konwencji osiedleńczej z dnia 13 grudnia 1955 r., Europejskiej Karty Społecznej z dnia 18 października 1961 r., zmienionej Europejskiej Karty Społecznej z dnia 3 maja 1987 r., Europejskiej konwencji o statusie prawnym pracowników migrujących z dnia 24 listopada 1977 r. i pkt 11 załącznika do konwencji dotyczącej statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 r., zmienionej Protokołem nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 r., oraz Europejskiego porozumienia o przekazywaniu odpowiedzialności za uchodźców z dnia 16 października 1980 r.

ROZDZIAŁ II
STATUS REZYDENTA DŁUGOTERMINOWEGO W PAŃSTWIE CZŁONKOWSKIM

Artykuł 4
Czas zamieszkania

1. Państwa Członkowskie przyznają status rezydenta długoterminowego obywatelom państw trzecich, którzy zamieszkiwali legalnie i nieprzerwanie na ich terytorium przez okres pięciu lat, bezpośrednio poprzedzający

złożenie właściwego wniosku.

1a.[10] Państwa członkowskie nie przyznają statusu rezydenta długoterminowego, o który ubiegano się na podstawie ochrony międzynarodowej, w przypadku cofnięcia, wygaśnięcia lub odmowy odnowienia ochrony międzynarodowej zgodnie z art. 14 ust. 3 i art. 19 ust. 3 dyrektywy 2004/83/WE.

2.[11] Okresy zamieszkania z przyczyn określonych w art. 3 ust. 2 lit. e) i f) nie są uwzględniane przy obliczaniu okresu, o którym mowa w ust. 1.

W odniesieniu do przypadków objętych art. 3 ust. 2 lit. a), jeżeli dany obywatel państwa trzeciego uzyskał tytuł pobytu, który umożliwi mu uzyskanie statusu rezydenta długotermino-

9 Art. 3 ust. 3 zmieniony dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

10 Art. 4 ust. 1a dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

11 Art. 4 ust. 2 zmieniony dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

wego, wyłącznie połowa okresów zamieszkania w celu odbycia studiów lub kształcenia zawodowego może być uwzględniana do obliczenia okresu, o którym mowa w ust. 1.

W odniesieniu do osób, którym przyznano ochronę międzynarodową, przy obliczaniu okresu, o którym mowa w ust. 1, uwzględnia się przynajmniej połowę okresu pomiędzy datą złożenia wniosku, na podstawie którego przyznano tę ochronę międzynarodową, a datą przyznania zezwolenia na pobyt, o którym mowa w art. 24 dyrektywy 2004/83/WE, lub cały ten okres, jeżeli przekracza on 18 miesięcy.

3. Okresy nieobecności na terytorium danego Państwa Członkowskiego nie przerywają okresu, o którym mowa w ust. 1, i są uwzględniane w celu jego obliczenia, jeżeli są one krótsze niż sześć kolejnych miesięcy i nie przekraczają w sumie dziesięciu miesięcy w ramach okresu, o którym mowa w ust. 1.

W przypadkach szczególnych lub wyjątkowych o charakterze tymczasowym oraz zgodnie z ich prawem krajowym Państwa Członkowskie mogą przyjąć, że okres nieobecności dłuższy niż ten, który jest wskazany w akapicie pierwszym nie przerywa okresu, o którym mowa w ust. 1. W takich przypadkach Państwa Członkowskie nie uwzględniają odpowiednich okresów nieobecności przy obliczaniu okresu, o którym mowa w ust. 1.

W drodze odstępstwa od akapitu drugiego, Państwa Członkowskie mogą uwzględnić przy obliczaniu całkowitego okresu, o którym mowa w ust. 1, okresy nieobecności związane z oddelegowaniem osoby w celach zatrudnienia, w tym świadczenia usług transgranicznych.

Artykuł 5
Warunki uzyskania statusu rezydenta długoterminowego

1. Państwa Członkowskie żądają od obywateli państw trzecich przedstawienia dowodów, że posiadają oni, w odniesieniu do siebie i do członków swoich rodzin pozostających na ich utrzymaniu:

a) stałe i regularne dochody wystarczające do utrzymania danej osoby i członków jej rodziny, bez konieczności korzystania z systemu pomocy społecznej danego Państwa Członkowskiego. Państwa Członkowskie oceniają te dochody pod względem charakteru i regularności oraz mogą wziąć pod uwagę poziom minimalnych płac i rent lub emerytur przed złożeniem wniosku o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego;

b) ubezpieczenie zdrowotne w odniesieniu do wszystkich ryzyk normalnie pokrywanych dla obywateli w danym Państwie Członkowskim.

2. Państwa Członkowskie mogą zażądać od obywateli państwa trzeciego, aby spełniali oni warunki integracji, zgodnie z prawem krajowym.

Artykuł 6
Porządek publiczny i bezpieczeństwo publiczne

1. Państwa Członkowskie mogą odmówić przyznania statusu rezydenta długoterminowego ze względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego.

Przy podejmowaniu odnośnej decyzji Państwo Członkowskie uwzględnia powagę i rodzaj przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu lub bezpieczeństwu publicznemu lub też zagrożenie, jakie stanowi dana osoba, jednocześnie uwzględniając należycie czas zamieszkania i istnienie związków z państwem zamieszkania.

2. Odmowa określona w ust. 1 nie może być oparta na względach ekonomicznych.

Artykuł 7
Uzyskanie statusu rezydenta długoterminowego

1. W celu uzyskania statusu rezydenta długoterminowego dany obywatel państwa trzeciego składa wniosek do właściwych organów Państwa Członkowskiego, w którym zamieszkuje. Do wniosku dołącza się dokumenty określone w prawie krajowym, potwierdzające, że wnioskodawca spełnia warunki określone w art. 4 i 5, jak również, jeżeli wymagane, ważny dokument podróży lub jego uwierzytelniony odpis.

Dowodami, o których mowa w akapicie pierwszym, mogą być także dokumenty potwierdzające posiadanie odpowiednich warunków mieszkaniowych.

2. Właściwe organy krajowe przesyłają składającemu wniosek pisemne powiadomienie dotyczące decyzji, najszybciej jak to możliwe oraz w każdym przypadku nie później niż sześć miesięcy od daty złożenia wniosku. Informacje w sprawie każdej takiej decyzji przekazywane są obywatelowi państwa trzeciego zgodnie z procedurami dotyczącymi powiadamiania, określonymi na mocy odnośnego ustawodawstwa krajowego.

W wyjątkowych okolicznościach związanych ze złożonym charakterem sprawy termin wskazany w akapicie pierwszym może być przedłużony.

Ponadto dana osoba jest informowana o jej prawach i obowiązkach wynikających z niniejszej dyrektywy.

Wszelkie konsekwencje niepodjęcia decyzji przed upływem terminu przewidzianego w tym przepisie ustalane są przez ustawodawstwo krajowe odpowiedniego Państwa Członkowskiego.

3. Jeżeli warunki przewidziane w art. 4 i 5 są spełnione, a dana osoba nie stanowi zagrożenia w rozumieniu art. 6, dane Państwo Członkowskie przyznaje obywatelowi państwa trzeciego status rezydenta długoterminowego.

Artykuł 8
Zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE

1. Status rezydenta długoterminowego ma charakter stały, z zastrzeżeniem art. 9.

2. Państwa Członkowskie wydają rezydentowi długoterminowemu zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE. Zezwolenie jest ważne przez co najmniej pięć lat i podlega automatycznemu odnowieniu z chwilą jego wygaśnięcia, na podstawie wniosku, jeżeli wniosek taki jest wymagany.

3. Zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE może być wydawane w formie naklejki lub oddzielnego dokumentu. Jest ono wydawane zgodnie z zasadami i standardowym wzorem określonym w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1030/2002 z dnia 13 czerwca 2002 r. ustanawiającym jednolity wzór dokumentów pobytowych dla obywateli państw trzecich[12]. W pozycji „rodzaj dokumentu" Państwa Członkowskie wpisują „rezydent długoterminowy – WE".

4.[13] W przypadku gdy państwo członkowskie wydaje obywatelowi państwa trzeciego, któremu wcześniej przyznało międzynarodową ochronę, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, w pozycji „Uwagi" tego zezwolenia państwo członkowskie wpisuje następującą uwagę: „Ochrona międzynarodowa przyznana przez [nazwa państwa członkowskiego] w dniu [data]".

5.[14] W przypadku gdy drugie państwo członkowskie wydaje zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE obywatelowi państwa trzeciego, który już posiada zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, wydane przez inne państwo członkowskie, zawierające uwagę, o której mowa w ust. 4, drugie państwo członkowskie wpisuje tę samą uwagę w zezwoleniu na pobyt rezydenta długoterminowego UE.

Zanim drugie państwo członkowskie wpisze uwagę, o której mowa w ust. 4, zwraca się do państwa członkowskiego wymienionego w tej uwadze o udzielenie informacji, czy dany rezydent długoterminowy nadal objęty jest ochroną międzynarodową. Państwo członkowskie wymienione w uwadze odpowiada nie później niż jeden miesiąc po otrzymaniu wniosku o udzielenie informacji. W przypadku gdy ochrona międzynarodowa została cofnięta na mocy ostatecznej decyzji, drugie państwo członkowskie nie wpisuje tej uwagi.

6.[15] W przypadku gdy, zgodnie ze stosownymi instrumentami międzynarodowymi lub zgodnie z prawem krajowym, odpowiedzialność za ochronę międzynarodową rezydenta dłu-

12 Dz.U. L 157 z 15.6.2002, s. 1.

13 Art. 8 ust. 4 dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

14 Art. 8 ust. 5 dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

15 Art. 8 ust. 6 dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

goterminowego została przekazana drugiemu państwu członkowskiemu po wydaniu zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE, o którym mowa w ust. 5, drugie państwo członkowskie odpowiednio zmienia uwagę, o której mowa w ust. 4, nie później niż trzy miesiące po przekazaniu.

Artykuł 9
Cofnięcie lub utrata statusu

1. Rezydent długoterminowy traci status rezydenta długoterminowego, jeżeli:
   a) zostanie stwierdzone, że uzyskanie statusu rezydenta długoterminowego nastąpiło w wyniku oszustwa;
   b) podjęto środek w zakresie wydalenia zgodnie z warunkami przewidzianymi w art. 12;
   c) nastąpiła nieobecność na terytorium Wspólnoty przez okres 12 kolejnych miesięcy.

2. W drodze odstępstwa od ust. 1 lit. c) Państwa Członkowskie mogą przewidzieć, że nieobecność przekraczająca 12 kolejnych miesięcy lub nieobecność z przyczyn szczególnych bądź wyjątkowych nie pociąga za sobą cofnięcia lub utraty statusu.

3. Państwa Członkowskie mogą przewidzieć, że rezydent długoterminowy traci status rezydenta długoterminowego, jeżeli stanowi on zagrożenie dla porządku publicznego, ze względu na powagę popełnionych przez niego przestępstw, jeżeli zagrożenie nie stanowi powodu do wydalenia w rozumieniu art. 12.

3a.[16] Państwa członkowskie mogą cofnąć status rezydenta długoterminowego w przypadku cofnięcia, wygaśnięcia lub odmowy odnowienia ochrony międzynarodowej zgodnie z art. 14 ust. 3 i art. 19 ust. 3 dyrektywy 2004/83/WE, jeżeli status rezydenta długoterminowego przyznano na podstawie ochrony międzynarodowej.

4. Rezydent długoterminowy, który zamieszkiwał w innym Państwie Członkowskim zgodnie z rozdziałem III, traci status rezydenta długoterminowego uzyskany w pierwszym Państwie Członkowskim, jeżeli uzyskał taki status w innym Państwie Członkowskim zgodnie z art. 23.

W każdym przypadku po sześciu latach nieobecności na terytorium Państwa Członkowskiego, które przyznało status rezydenta długoterminowego, dana osoba traci status rezydenta długoterminowego w wymienionym Państwie Członkowskim.

W drodze odstępstwa od przepisów akapitu drugiego, dane Państwo Członkowskie może przewidzieć, że z przyczyn szczególnych rezydent długoterminowy zachowuje status we wspomnianym Państwie Członkowskim w przypadku nieobecności na jego terytorium przez okres przekraczający sześć lat.

5. W odniesieniu do przypadków określonych w ust. 1 lit. c) i w ust. 4 Państwa Członkowskie, które przyznały status, wprowadzają uproszczoną procedurę ponownego uzyskania statusu rezydenta długoterminowego.

16 Art. 9 ust. 3a dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

Wymieniona procedura ma zastosowanie w szczególności w przypadku osób, które zamieszkiwały w drugim Państwie Członkowskim w celu odbycia studiów.

Warunki i procedura ponownego uzyskania statusu rezydenta długoterminowego ustalane są przez prawo krajowe.

6. Wygaśnięcie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE w żadnym przypadku nie pociąga za sobą cofnięcia lub utraty statusu rezydenta długoterminowego.

7. W przypadku gdy cofnięcie lub utrata statusu rezydenta długoterminowego nie wiąże się z wydaleniem, Państwo Członkowskie zezwala danej osobie na pozostanie na jego terytorium, jeżeli spełnia ona warunki przewidziane przez ustawodawstwo krajowe i/lub jeżeli nie stanowi ona zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego.

Artykuł 10
Gwarancje proceduralne

1. Każda decyzja o odmowie przyznania lub cofnięciu statusu rezydenta długoterminowego zawiera uzasadnienie. O każdej takiej decyzji powiadamia się danego obywatela państwa trzeciego zgodnie z procedurami dotyczącymi powiadamiania na mocy odpowiedniego prawa krajowego. Powiadomienie określa przysługujące środki odwoławcze oraz terminy do ich wniesienia.

2. W przypadku odmowy przyznania, cofnięcia lub utraty statusu rezydenta długoterminowego lub też odmowy odnowienia dokumentu pobytowego osobie zainteresowanej przysługuje prawo do wniesienia środka zaskarżenia w danym Państwie Członkowskim.

Artykuł 11
Równe traktowanie

1. Rezydent długoterminowy korzysta z równego traktowania z obywatelami danego państwa pod względem:

a) dostępu do zatrudnienia i prowadzenia działalności na własny rachunek, pod warunkiem że takie działania nie wiążą się nawet okazjonalnie z wykonywaniem władzy publicznej, jak również do warunków zatrudnienia i pracy, w tym warunków zwolnień i wynagrodzeń;

b) edukacji i kształcenia zawodowego, w tym stypendiów naukowych zgodnie z prawem krajowym;

c) uznawania dyplomów zawodowych, świadectw i innych kwalifikacji, zgodnie z odpowiednimi procedurami krajowymi;

d) zabezpieczenia społecznego, pomocy społecznej i ochrony socjalnej, określonych przez prawo krajowe;

e) ulg podatkowych;

f) dostępu do towarów i usług oraz dostaw towarów i świadczenia usług udostępnianych powszechnie oraz do procedur uzyskania zakwaterowania;
g) wolności zrzeszania się i zgromadzeń oraz członkostwa w organizacjach reprezentujących pracowników lub pracodawców lub też we wszelkich organizacjach zawodowych, w tym świadczeń udzielanych przez takie organizacje, bez uszczerbku dla przepisów krajowych dotyczących porządku publicznego i bezpieczeństwa publicznego;
h) swobodnego dostępu do całego terytorium danego Państwa Członkowskiego, z zachowaniem ograniczeń określonych przez ustawodawstwo krajowe ze względów bezpieczeństwa.

2. W odniesieniu do przepisów ust. 1 lit. b), d), e), f) i g) dane Państwo Członkowskie może ograniczyć równe traktowanie do przypadków, w których zarejestrowane lub faktyczne miejsce zamieszkania rezydenta długoterminowego lub członków jej rodziny, dla których występuje on o świadczenia, położone jest na terytorium danego Państwa Członkowskiego.

3. Państwa Członkowskie mogą ograniczyć równe traktowanie z obywatelami w następujących przypadkach:
a) Państwa Członkowskie mogą utrzymać ograniczenia dostępu do zatrudnienia lub działalności na własny rachunek w przypadkach, gdy, zgodnie z istniejącym prawodawstwem krajowym lub wspólnotowym, działalność ta jest zarezerwowana dla obywateli danego państwa, obywateli UE lub EOG;
b) Państwa Członkowskie mogą zażądać przedstawienia potwierdzenia właściwych kwalifikacji językowych w celu umożliwienia dostępu do edukacji i kształcenia. Dostęp do studiów uniwersyteckich może być uzależniony od spełnienia szczególnych wymogów edukacyjnych.

4. Państwa Członkowskie mogą ograniczyć równe traktowanie w odniesieniu do pomocy społecznej i ochrony socjalnej do świadczeń podstawowych.

4a.[17] W odniesieniu do państwa członkowskiego, które przyznało ochronę międzynarodową, ust. 3 i 4 pozostaje bez uszczerbku dla dyrektywy 2004/83/WE.

5. Państwa Członkowskie mogą podjąć decyzję o udostępnieniu dodatkowych świadczeń w dziedzinach określonych w ust. 1.

Państwa Członkowskie mogą również zdecydować o zapewnieniu równego traktowania w odniesieniu do dziedzin niewymienionych w ust. 1.

17 Art. 11 ust. 4a dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

Artykuł 12
Ochrona przed wydaleniem

1. Państwa Członkowskie mogą podjąć decyzję o wydaleniu rezydenta długoterminowego wyłącznie, jeżeli osoba ta stanowi faktyczne i wystarczająco poważne zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego.

2. Decyzja określona w ust. 1 nie może być oparta na względach ekonomicznych.

3. Przed podjęciem decyzji o wydaleniu rezydenta długoterminowego Państwa Członkowskie biorą pod uwagę następujące czynniki:

a) czas zamieszkania na ich terytorium;

b) wiek danej osoby;

c) konsekwencje dla danej osoby i członków jej rodziny;

d) powiązania z państwem zamieszkania lub brak powiązań z krajem pochodzenia.

3a.[18] W przypadku podjęcia przez państwo członkowskie decyzji o wydaleniu rezydenta długoterminowego, którego zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE zawiera uwagę, o której mowa w art. 8 ust. 4, państwo to zwraca się do państwa członkowskiego wymienionego w tej uwadze, aby potwierdziło ono, że dana osoba nadal objęta jest ochroną międzynarodową w tym państwie członkowskim. Państwo członkowskie wymienione w uwadze odpowiada nie później niż jeden miesiąc po otrzymaniu wniosku o udzielenie informacji.

3b.[19] Jeżeli rezydent długoterminowy nadal objęty jest ochroną międzynarodową w państwie członkowskim wymienionym w uwadze, jest on wydalany do tego państwa członkowskiego, które, bez uszczerbku dla mającego zastosowanie prawa unijnego lub prawa krajowego, a także bez uszczerbku dla zasady jedności rodziny, natychmiast i bez formalności przyjmuje osobę korzystającą z ochrony międzynarodowej oraz członków jej rodziny.

3c.[20] W drodze odstępstwa od ust. 3b państwo członkowskie, które wydało decyzję o wydaleniu, zachowuje prawo do wydalenia, zgodnie ze swoimi zobowiązaniami międzynarodowymi, rezydenta długoterminowego do państwa innego niż państwo członkowskie, które przyznało ochronę międzynarodową, w przypadku gdy spełnia on warunki określone w art. 21 ust. 2 dyrektywy 2004/83/WE.

4. W przypadku przyjęcia decyzji o wydaleniu rezydentowi długoterminowemu przysługuje dostęp do procedury odwoławczej w danym Państwie Członkowskim.

18 Art. 12 ust. 3a dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

19 Art. 12 ust. 3b dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

20 Art. 12 ust. 3c dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

5. Rezydentowi długoterminowemu, który nie dysponuje odpowiednimi środkami, zapewnia się pomoc prawną na takich samych warunkach, jak obywatelom Państwa, w którym zamieszkuje.

6.[21] Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla artykułu 21 ust. 1 dyrektywy 2004/83/WE.

Artykuł 13
Korzystniejsze przepisy krajowe

Państwa Członkowskie mogą wydawać dokumenty pobytowe ze stałym lub nieograniczonym okresem ważności na warunkach korzystniejszych niż warunki ustanowione w niniejszej dyrektywie. Takie dokumenty pobytowe nie uprawniają do zamieszkiwania w innych Państwach Członkowskich, jak przewiduje rozdział III niniejszej dyrektywy.

ROZDZIAŁ III
ZAMIESZKANIE W INNYCH PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH

Artykuł 14
Zasada

1. Rezydent długoterminowy nabywa prawo do zamieszkiwania na terytorium Państw Członkowskich innych niż Państwo, które przyznało mu status rezydenta długoterminowego, na okres przekraczający trzy miesiące, jeżeli spełnione są warunki określone w niniejszym rozdziale.

2. Rezydent długoterminowy może zamieszkiwać w drugim Państwie Członkowskim, jeżeli:
   a) podjął zatrudnienie jako pracownik najemny lub prowadzi działalność na własny rachunek;
   b) podjął studia lub kształcenie zawodowe;
   c) zachodzą inne przyczyny.

3. W przypadkach działalności gospodarczej jako pracownik najemny lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek, zgodnie z ust. 2 lit. a), Państwa Członkowskie mogą zbadać sytuację na ich rynku pracy i zastosować ich procedury krajowe dotyczące odpowiednio wymogów zajęcia wolnego stanowiska lub wykonywania takiej działalności.

Z uwagi na politykę dotyczącą rynku pracy Państwa Członkowskie mogą traktować preferencyjnie obywateli Unii wobec obywateli państw trzecich, jeżeli jest to przewidziane przez prawodawstwo wspólnotowe, jak również obywateli państw trzecich, którzy zamieszkują legalnie i pobierają zasiłki dla bezrobotnych w danym Państwie Członkowskim.

21 Art. 12 ust. 6 dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

4. W drodze odstępstwa od przepisów ust. 1 Państwa Członkowskie mogą ograniczyć całkowitą liczbę osób uprawnionych do uzyskania prawa pobytu, pod warunkiem że takie ograniczenia są już określone w odniesieniu do obywateli państw trzecich w obowiązującym ustawodawstwie w chwili przyjęcia niniejszej dyrektywy.

5. Niniejszy rozdział nie dotyczy pobytu rezydentów długoterminowych zamieszkujących na terytorium Państw Członkowskich:

a) jako pracownicy oddelegowani przez usługodawcę do celów świadczenia usług transgranicznych;

b) jako usługodawcy świadczący usługi transgraniczne. Państwa Członkowskie mogą określić, zgodnie z prawem krajowym, warunki, na jakich rezydenci długoterminowi pragnący przenieść się do drugiego Państwa Członkowskiego w celu wykonywania działalności gospodarczej jako pracownicy sezonowi mogą zamieszkiwać w tym Państwie Członkowskim. Pracownicy transgraniczni mogą również podlegać przepisom szczególnym prawa krajowego.

6. Niniejszy rozdział nie narusza właściwego prawodawstwa wspólnotowego dotyczącego zabezpieczenia społecznego w odniesieniu do obywateli państw trzecich.

Artykuł 15
Warunki zamieszkania w drugim Państwie Członkowskim

1. Najszybciej, jak to możliwe, i nie później niż trzy miesiące po wjeździe na terytorium drugiego Państwa Członkowskiego rezydent długoterminowy składa wniosek do właściwych organów tego Państwa Członkowskiego o wydanie zezwolenia na pobyt.

Państwa Członkowskie mogą przyjąć, że rezydent długoterminowy składa wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt do właściwych organów drugiego Państwa Członkowskiego, nadal zamieszkując na terytorium pierwszego Państwa Członkowskiego.

2. Państwa Członkowskie mogą zażądać od wnioskodawcy przedstawienia dokumentów potwierdzających posiadanie:

a) stałych i regularnych dochodów wystarczających do pokrycia kosztów utrzymania wnioskodawcy i członków jego rodziny, bez konieczności korzystania z systemu pomocy społecznej danego Państwa Członkowskiego. Dla każdej z kategorii określonych w art. 14 ust. 2 Państwa Członkowskie oceniają te dochody pod względem ich charakteru i regularności oraz mogą wziąć pod uwagę poziom minimalnych płac i rent lub emerytur;

b) ubezpieczenia zdrowotnego obejmującego wszystkie ryzyka w drugim Państwie Członkowskim, normalnie pokrywane dla jego obywateli w danym Państwie Członkowskim.

3. Państwa Członkowskie mogą zobowiązać obywateli państw trzecich do uczestniczenia w działaniach integracyjnych, zgodnie z prawem krajowym.

Warunku tego nie stosuje się, jeżeli obywatele państw trzecich, których to dotyczy, byli zobowiązani do uczestniczenia w działaniach integracyjnych w celu uzyskania statusu rezydenta długoterminowego, zgodnie z przepisami art. 5 ust. 2.

Bez uszczerbku dla akapitu drugiego, dane osoby mogą podlegać wymogowi uczestniczenia w kursach językowych.

4. Do wniosku dołącza się dokumentację dowodową określoną przez prawo krajowe, potwierdzającą, że dana osoba spełnia odpowiednie warunki, jak również dokument pobytowy rezydenta długoterminowego oraz ważny dokument podróży lub ich uwierzytelnione odpisy.

Dowodami, o których mowa w akapicie pierwszym, mogą być także dokumenty potwierdzające posiadanie odpowiednich warunków mieszkaniowych.

W szczególności:

a) w przypadku wykonywania działalności gospodarczej, drugie Państwo Członkowskie może zażądać od danych osób przedstawienia dowodów potwierdzających:
   i) jeżeli są one pracownikami najemnymi, że posiadają umowę o pracę, deklarację pracodawcy, że są zatrudnione lub propozycję zawarcia umowy o pracę, zgodnie z warunkami określonymi w ustawodawstwie krajowym. Państwa Członkowskie określają, które z wymienionych form dowodów są wymagane;
   ii) jeżeli prowadzą one działalność na własny rachunek, że posiadają one właściwe fundusze niezbędne, zgodnie z prawem krajowym, do prowadzenia działalności na własny rachunek, poprzez przedstawienie niezbędnych dokumentów i zezwoleń;
b) w przypadku studiów lub kształcenia zawodowego, drugie Państwo Członkowskie może zażądać od danych osób przedstawienia dowodów potwierdzających fakt przyjęcia przez uprawnioną instytucję w celu odbywania studiów lub kształcenia zawodowego.

Artykuł 16
Członkowie rodziny

1. Jeżeli rezydent długoterminowy wykonuje prawo pobytu w drugim Państwie Członkowskim oraz jeżeli jego rodzina już istniała w pierwszym Państwie Członkowskim, członkowie rodziny, którzy spełniają warunki określone w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2003/86/WE, są uprawnieni do towarzyszenia rezydentowi długoterminowemu lub do połączenia się z nim.

2. Jeżeli rezydent długoterminowy wykonuje prawo pobytu w drugim Państwie Członkowskim oraz jeżeli jego rodzina już istniała w pierwszym Państwie Członkowskim, członkowie jej rodziny inni niż określeni w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2003/86/WE mogą być uprawnieni do towarzyszenia rezydentowi długoterminowemu lub do połączenia się z nim.

3. Do złożenia wniosku o wydanie dokumentu pobytowego stosuje się przepisy art. 15 ust. 1.

4. Drugie Państwo Członkowskie może wymagać od zainteresowanych członków rodziny rezydenta długoterminowego, aby do wniosku o wydanie dokumentu pobytowego załączyli:

a) zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub dokument pobytowy i ważny dokument podróży lub ich uwierzytelnione odpisy;
b) dowody, że zamieszkiwali oni jako członkowie rodziny rezydenta długoterminowego w pierwszym Państwie Członkowskim;
c) dowody, że posiadają oni stałe i regularne dochody wystarczające do utrzymania się bez konieczności korzystania z systemu pomocy społecznej danego Państwa Członkowskiego lub że rezydent długoterminowy posiada takie środki oraz ubezpieczenie, jak również ubezpieczenie zdrowotne, obejmujące wszystkie ryzyka w drugim Państwie Członkowskim. Państwa Członkowskie oceniają te środki poprzez odniesienie do ich charakteru i regularności i mogą uwzględnić poziom minimalnych płac i rent lub emerytur.

5. W przypadku gdy rodzina nie istniała wcześniej w pierwszym Państwie Członkowskim, stosuje się przepisy dyrektywy 2003/86/WE.

Artykuł 17
Porządek publiczny i bezpieczeństwo publiczne

1. Państwa Członkowskie mogą odmówić zezwolenia na pobyt rezydentowi długoterminowemu lub członkowi jego rodziny, jeżeli dana osoba stanowi zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego.

Przy podejmowaniu odnośnej decyzji Państwo Członkowskie uwzględnia wagę lub rodzaj przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu lub bezpieczeństwu publicznemu, popełnionego przez rezydenta długoterminowego lub członka albo członków jego rodziny, lub też zagrożenie, które stanowi dana osoba.

2. Decyzja określona w ust. 1 nie może być oparta na względach ekonomicznych.

Artykuł 18
Zdrowie publiczne

1. Państwa Członkowskie mogą odmówić o zezwolenia na pobyt rezydentowi długoterminowemu lub członkowi jego rodziny, jeżeli dana osoba stanowi zagrożenie dla zdrowia publicznego.

2. Jedynymi chorobami mogącymi uzasadniać odmowę pozwolenia na wjazd lub prawa do zamieszkania na terytorium drugiego państwa Członkowskiego są choroby określone w odpowiednich, mających zastosowanie instrumentach Światowej Organizacji Zdrowia oraz inne choroby zakaźne lub zaraźliwe powodowane przez pasożyty, które to choroby są przedmiotem przepisów chroniących obywateli państwa przyjmującego. Państwa Członkowskie nie wprowadzają nowych bardziej restrykcyjnych przepisów lub praktyk.

3. Choroby wykryte po wydaniu pierwszego dokumentu pobytowego w drugim Państwie Członkowskim nie uzasadniają odmowy odnowienia dokumentu ani wydalenia z terytorium tego państwa.

4. Państwo Członkowskie może zażądać badania lekarskiego osób, do których stosuje się niniejszą dyrektywę, w celu poświadczenia, że nie cierpią one na żadną z chorób określonych w ust. 2. Poddawanie takim badaniom lekarskim, które mogą być bezpłatne, nie może być zasadą.

Artykuł 19
Rozpatrywanie wniosków i wydawanie dokumentu pobytowego

1. Właściwe organy krajowe rozpatrują wnioski w terminie czterech miesięcy od daty ich złożenia

Jeżeli do wniosku nie dołączono dokumentacji dowodowej, wymienionej w art. 15 i 16, lub w wyjątkowych okolicznościach związanych ze złożonym charakterem sprawy, termin określony w akapicie pierwszym może być przedłużony o okres nie dłuższy niż trzy miesiące. W takich przypadkach właściwe organy krajowe powiadamiają o tym wnioskodawcę.

2. Jeżeli warunki przewidziane w art. 14, 15 i 16 są spełnione, wówczas, z zastrzeżeniem przepisów dotyczących porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego i zdrowia publicznego w art. 17 i 18, drugie Państwo Członkowskie wydaje rezydentowi długoterminowemu dokument pobytowy, który będzie mógł być odnowiony. Jest on odnawiany, na podstawie wniosku, jeżeli jest on wymagany, z chwilą wygaśnięcia dokumentu. Drugie Państwo Członkowskie powiadamia pierwsze Państwo Członkowskie o swojej decyzji.

3. Drugie Państwo Członkowskie wydaje członkom rodziny rezydenta długoterminowego dokumenty pobytowe, które mogą być odnawiane, ważne przez taki okres, jak dokumenty wydane rezydentowi długoterminowemu.

Artykuł 19a
Zmiany zezwoleń na pobyt rezydentów długoterminowych UE[22]

1. W przypadku gdy zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE zawiera uwagę, o której mowa w art. 8 ust. 4, i gdy, zgodnie ze stosownymi instrumentami międzynarodowymi lub zgodnie z prawem krajowym, odpowiedzialność za ochronę międzynarodową rezydenta długoterminowego została przekazana drugiemu państwu członkowskiemu, zanim to państwo członkowskie wydało zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, o którym mowa w art. 8 ust. 5, drugie państwo członkowskie zwraca się do państwa członkowskiego,

22 Art. 19a dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

które wydało zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, o dokonanie odpowiedniej zmiany tej uwagi.

2. W przypadku gdy rezydentowi długoterminowemu przyznano ochronę międzynarodową w drugim państwie członkowskim, zanim to państwo członkowskie wydało zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, o którym mowa w art. 8 ust. 5, to państwo członkowskie zwraca się do państwa członkowskiego, które wydało zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, o dokonanie zmiany w celu wprowadzenia uwagi, o której mowa w art. 8 ust. 4.

3. W następstwie wniosku, o którym mowa w ust. 1 i 2, państwo członkowskie, które wydało zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, wydaje zmienione zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE nie później niż trzy miesiące po otrzymaniu wniosku od drugiego państwa członkowskiego.

Artykuł 20
Gwarancje proceduralne

1. Każda decyzja o odmowie wydania dokumentu pobytowego zawiera uzasadnienie. O takiej decyzji powiadamia się zainteresowanego obywatela państwa trzeciego zgodnie z procedurami dotyczącymi powiadamiania na mocy odpowiedniego prawa krajowego. Powiadomienie określa przysługujące środki odwoławcze oraz terminy do ich wniesienia.

Konsekwencje niewydania decyzji w terminie, o którym mowa w art. 19 ust. 1, określa ustawodawstwo krajowe danego Państwa Członkowskiego.

2. W przypadku odmowy wydania dokumentu pobytowego, jego cofnięcia lub odmowy odnowienia danej osobie przysługuje prawo do wniesienia środka zaskarżenia w danym Państwie Członkowskim.

Artykuł 21
Traktowanie zapewnione w drugim Państwie Członkowskim

1. Natychmiast po otrzymaniu dokumentu pobytowego przewidzianego w art. 19 w drugim Państwie Członkowskim rezydenci długoterminowi korzystają w tym Państwie Członkowskim z równego traktowania w dziedzinach określonych w art. 11 i zgodnie z warunkami w nim przewidzianymi.

2. Rezydenci długoterminowi mają dostęp do rynku pracy zgodnie z przepisami ust. 1.

Państwa Członkowskie mogą postanowić, że osoby, o których mowa w art. 14 ust. 2 lit. a), mają ograniczony dostęp do zatrudnienia innego niż to, w związku z którym przyznano im zezwolenie na pobyt na warunkach określonych przez ustawodawstwo krajowe w okresie nieprzekraczającym 12 miesięcy.

Państwa Członkowskie mogą określić zgodnie z prawem krajowym warunki, na jakich osoby, o których mowa w art. 14 ust. 2 lit. b) lub c), mogą mieć dostęp do zatrudnienia lub prowadzenia działalności na własny rachunek.

3. Natychmiast po otrzymaniu dokumentu pobytowego przewidzianego w art. 19 w drugim Państwie Członkowskim członkowie rodziny rezydenta długoterminowego korzystają w tym Państwie Członkowskim z praw wymienionych w art. 14 dyrektywy 2003/86/WE.

Artykuł 22
Cofnięcie dokumentu pobytowego i obowiązek readmisji

1. Do czasu, gdy obywatel państwa trzeciego uzyska status rezydenta długoterminowego, drugie Państwo Członkowskie może zdecydować o odmowie odnowienia lub cofnięciu dokumentu pobytowego oraz zobowiązać daną osobę i członków jej rodziny, zgodnie z procedurami przewidzianymi w prawie krajowym, w tym procedurami dotyczącymi wydalenia, do opuszczenia jego terytorium w następujących przypadkach:

a) ze względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego, określonych w art. 17;

b) gdy warunki przewidziane w art. 14, 15 i 16 przestały być spełniane;

gdy obywatel państwa trzeciego nie zamieszkuje legalnie na terytorium danego Państwa Członkowskiego.

2. Jeżeli drugie Państwo Członkowskie przyjmuje jeden z środków określonych w ust. 1, pierwsze Państwo Członkowskie niezwłocznie przyjmie, bez formalności, rezydenta długoterminowego i członków jego rodziny. Drugie Państwo Członkowskie powiadamia pierwsze Państwo Członkowskie o swojej decyzji.

3. Do czasu, gdy obywatel państwa trzeciego otrzyma status rezydenta długoterminowego oraz bez uszczerbku dla obowiązku readmisji określonego w ust. 2, drugie Państwo Członkowskie może podjąć decyzję o wydaleniu z terytorium Unii, zgodnie z art. 12 i na mocy gwarancji w nim określonych, z uwagi na poważne względy porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego.

W takich przypadkach, podejmując wymienioną decyzję, drugie Państwo Członkowskie zasięga opinii pierwszego Państwa Członkowskiego.

Jeżeli drugie Państwo Członkowskie podejmuje decyzję o wydaleniu danego obywatela państwa trzeciego, podejmuje ono właściwe środki w celu jej skutecznego wykonania. W takich przypadkach drugie Państwo Członkowskie zapewnia pierwszemu Państwu Członkowskiemu właściwe informacje odnoszące się do wykonania decyzji o wydaleniu.

3a.[23] O ile w tym czasie ochrona międzynarodowa nie została cofnięta lub dana osoba mieści się w jednej z kategorii określonych w art. 21 ust. 2 dyrektywy 2004/83/WE, ust. 3

23 Art. 22 ust. 3a dodany dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r.

niniejszego artykułu nie stosuje się do obywateli państw trzecich, których zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, wydane przez pierwsze państwo członkowskie, zawiera uwagę, o której mowa w art. 8 ust. 4 niniejszej dyrektywy.

Niniejszy ustęp pozostaje bez uszczerbku dla przepisów art. 21 ust. 1 dyrektywy 2004/83/WE.

4. Decyzjom o wydaleniu nie może towarzyszyć stały zakaz zamieszkania w przypadkach określonych w ust. 1 lit. b) i c).

5. Obowiązek readmisji określony w ust. 2 pozostaje bez uszczerbku dla możliwości przeniesienia się rezydenta długoterminowego lub członków jego rodziny do trzeciego Państwa Członkowskiego.

Artykuł 23
Uzyskanie statusu rezydenta długoterminowego w drugim Państwie Członkowskim

1. Drugie Państwo Członkowskie przyznaje, na wniosek osoby zainteresowanej, status, o którym mowa w art. 7, z zastrzeżeniem przepisów art. 3, 4, 5 i 6. Drugie Państwo Członkowskie informuje o swojej decyzji pierwsze Państwo Członkowskie.

2. Procedurę ustanowioną w art. 7 stosuje się do przedstawiania i rozpatrywania wniosków o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego w drugim Państwie Członkowskim. Artykuł 8 stosuje się do wydawania dokumentów pobytowych. W przypadku odrzucenia wniosku stosuje się gwarancje proceduralne przewidziane w art. 10.

ROZDZIAŁ IV
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 24
Sprawozdania i klauzula rendez-vous

Okresowo i po raz pierwszy nie później niż dnia 23 stycznia 2011 r. Komisja składa sprawozdanie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie z wykonania stosowania niniejszej dyrektywy w Państwach Członkowskich i w razie potrzeby proponuje konieczne zmiany. Pierwszeństwo mają propozycje zmian dotyczące art. 4, 5, 9, 11 oraz rozdziału III.

Artykuł 25
Punkty kontaktowe[24]

Państwa członkowskie wyznaczają punkty kontaktowe odpowiedzialne za przyjmowanie i przekazywanie informacji i dokumentów, o których mowa w art. 8, 12, 19, 19a, 22 i 23.

24 Art. 25 zmieniony dyrektywą z dnia 11.05.2011 r. (Dz.Urz. UE L Nr 132, poz. 1), która wchodzi w życie 20.05.2011 r

Państwa Członkowskie zapewniają właściwą współpracę przy wymianie informacji i dokumentacji, o których mowa w pierwszym ustępie.

Artykuł 26
Transpozycja

Najpóźniej do dnia 23 stycznia 2006 r. Państwa Członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy i niezwłocznie powiadamiają o tym Komisję.

Przepisy przyjęte przez Państwa Członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie.

Artykuł 27
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dniem jej publikacji w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Artykuł 28
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską.

Sporządzono w Brukseli, dnia 25 listopada 2003 r.

W imieniu Rady

G. TREMONTI
Przewodniczący

Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami z dnia 20 lipca 2001 r. (Dz.Urz. UE L Nr 212, s. 12)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego

art. 63 ust. 2 lit. a) i b),

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[2],

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[3],

uwzględniając opinię Komitetu Regionów[4],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Przygotowanie wspólnej polityki azylowej, łącznie ze wspólnymi ustaleniami europejskimi dotyczącymi azylu, jest integralną częścią celu Unii Europejskiej, jakim jest ustanowienie i systematyczne powiększanie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, otwartej dla wszystkich tych, których okoliczności zmuszają do poszukiwania na drodze prawnej ochrony w Unii Europejskiej.

(2) Przypadki masowego napływu wysiedleńców, którzy nie mogą wrócić do swojego państwa pochodzen ia, stają się w ostatnich latach w Europie coraz powszechniejsze. W takich przypadkach może okazać się, iż konieczne jest ustanowienie szczególnych procedur działań, których celem będzie zaoferowanie natychmiastowej tymczasowej ochrony.

1 Dz.U. C 311 E z 31.10.2000, s. 251.

2 Opinia wydana dnia 13 maja 2001 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

3 Dz.U. C 155 z 29.5.2001, s. 21.

4 Opinia wydana dnia 13 czerwca 2001 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

(3) We wnioskach odnoszących się do wysiedleńców w związku z konfliktem w byłej Jugosławii, przyjętych przez ministrów odpowiedzialnych za imigrację na spotkaniach w Londynie dnia 30 listopada i dnia 1 grudnia 1992 r. oraz w Kopenhadze dnia 1 i 2 czerwca 1993 r., Państwa Członkowskie oraz Wspólnota wyraziły zaniepokojenie i troskę o sytuację wysiedleńców.

(4) Dnia 25 września 1995 r. Rada przyjęła uchwałę w sprawie równowagi wysiłków w związanych z przyjęciem i pobytem wysiedleńców[5], a dnia 4 marca 1996 r. przyjęła decyzję nr 96/198/WSiSW w sprawie procedury postępowania w sytuacjach nagłych i nie cierpiących zwłoki w odniesieniu do podziału obowiązków w związku z przyjmowaniem i zezwalaniem na pobyt czasowy wysiedleńców[6].

(5) Plan działań Rady i Komisji z dnia 3 grudnia 1998 r.[7] przewiduje szybkie przyjęcie, zgodnie z Traktatem z Amsterdamu, minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony wysiedleńcom z państw trzecich, które nie mogą powrócić do państwa pochodzenia oraz wspieranie równowagi wysiłków Państw Członkowskich związanych z przyjęciem wysiedleńców wraz z jego następstwami.

(6) Dnia 27 maja 1999 r. Rada przyjęła wnioski sformułowane w odniesieniu do wysiedleńców z Kosowa. Zawierają one wezwanie skierowane do Komisji oraz Państw Członkowskich do wyciągnięcia właściwych wniosków z działań będących odpowiedzią na kryzys w Kosowie w celu ustanowienia odpowiednich środków zgodnie z Traktatem.

(7) Rada Europejska na specjalnym spotkaniu w dniach 15 i 16 października 1999 r. w Tampere potwierdziła potrzebę osiągnięcia porozumienia w sprawie tymczasowej ochrony wysiedleńców na zasadzie solidarności między Państwami Członkowskimi.

(8) Konieczne jest zatem ustanowienie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony w przypadkach masowego napływu wysiedleńców oraz wspieranie równowagi wysiłków Państw Członkowskich związanych z przyjęciem wysiedleńców wraz z jego następstwami.

(9) Standardy i środki te są powiązane i zależne od siebie ze względu na skuteczność, spójność i solidarność oraz, w szczególności, konieczność zminimalizowania ryzy-

5 Dz.U. C 262 z 7.10.1995, s. 1.

6 Dz.U. L 63 z 13.3.1996, s. 10.

7 Dz.U. C 19 z 20.1.1999, s. 1.

ka wystąpienia ruchów wtórnych. Z tego względu powinny one zostać wprowadzone w jednym instrumencie prawnym.

(10) Tymczasowa ochrona powinna być zgodna z międzynarodowymi zobowiązaniami Państw Członkowskich w odniesieniu do uchodźców. W szczególności nie może ona przesądzać uznania statusu uchodźcy w zastosowaniu Konwencji Genewskiej z dnia 28 lipca 1951 r. dotyczącej statusu uchodźców, zmienionej Protokołem Nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 r., które zostały ratyfikowane przez wszystkie Państwa Członkowskie.

(11) Mandat Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców dotyczący uchodźców i innych osób potrzebujących ochrony międzynarodowej powinien być respektowany; należy wprowadzić w życie deklarację nr 17, załączoną do Aktu Końcowego Traktatu z Amsterdamu, w sprawie art. 63 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, przewidującego ustanowienie i prowadzeniekonsultacji z Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców oraz innymi właściwymi organizacjami międzynarodowymi w sprawach dotyczących polityki azylowej.

(12) Pojęcie minimalnych standardów zakłada, że Państwa Członkowskie mogą wprowadzić i utrzymać bardziej korzystne przepisy dla osób korzystających z tymczasowej ochrony w przypadku wystąpienia masowego napływu wysiedleńców.

(13) Biorąc pod uwagę wyjątkowy charakter przepisów ustanowionych w niniejszej dyrektywie, których celem jest określone postępowanie w przypadku wystąpienia masowego napływu wysiedleńców z państw trzecich, którzy nie mają możliwości powrotu do państwa pochodzenia, proponowana ochrona powinna być ograniczona czasowo.

(14) Istnienie masowego napływu wysiedleńców powinno być ustalane decyzją Rady, która powinna wiązać wszystkie Państwa Członkowskie w odniesieniu do tych wysiedleńców, do których ma zastosowanie decyzja Rady. Ustalone powinny być także warunki wygaśnięcia decyzji Rady.

(15) Należy ustalić obowiązki Państw Członkowskich w zakresie przyjmowania i pobytu wysiedleńców korzystających z tymczasowej ochrony w przypadku masowego napływu wysiedleńców. Obowiązki te powinny być jasno określone oraz zapewniać zainteresowanym właściwy poziom bezpieczeństwa.

(16) W zakresie właściwego traktowania osób korzystających z tymczasowej ochrony na podstawie niniejszej dyrektywy, Państwa Członkowskie zobowiązane są do przestrzegania porozumień międzynarodowych, których są stroną i które zakazują dyskryminacji.

(17) Państwa Członkowskie powinny, w porozumieniu z Komisją, zapewnić odpowiednie środki, aby przetwarzanie danych osobowych odbywało się z zachowaniem standardów ochrony danych osobowych określonych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 95/46/WE z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych[8].

(18) Należy ustanowić zasady dotyczące dostępu do procedur udzielania azylu w kontekście tymczasowej ochrony w przypadku masowego napływu wysiedleńców, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Państw Członkowskich oraz z Traktatem.

(19) Powinny zostać ustanowione przepisy dotyczące zasad i środków regulujących tryb powrotu do państwa pochodzenia, a także środków, które Państwa Członkowskie podejmą w stosunku do osób, w przypadku których upłynął okres tymczasowej ochrony.

(20) Powinny zostać ustanowione przepisy wprowadzające mechanizm solidarności, którego celem jest osiągnięcie równowagi wysiłków Państw Członkowskich związanych z przyjęciem wysiedleńców wraz z jego następstwami w przypadku wystąpienia masowego napływu wysiedleńców. Mechanizm taki powinien uwzględniać dwa składniki. Pierwszy to kwestie finansowe, drugi – kwestie związane z rzeczywistym przyjmowaniem wysiedleńców w poszczególnych Państwach Członkowskich.

(21) Wprowadzeniu tymczasowej ochrony powinna towarzyszyć współpraca administracyjna między Państwami Członkowskimi, w powiązaniu z Komisją.

(22) Konieczne jest ustalenie kryteriów wykluczających niektóre osoby z kręgu osób objętych tymczasową ochroną w przypadku wystąpienia masowego napływu wysiedleńców.

(23) Ponieważ cele proponowanych działań, to znaczy ustanowienie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony w przypadku wystąpienia masowego napływu wysiedleńców oraz środków podejmowanych

8 Dz.U. 281 z 23.11.1995, s. 31.

w celu wspierania równowagi wysiłków Państw Członkowskich związanych z przyjęciem wysiedleńców wraz z jego następstwami, nie mogą być osiągnięte w sposób wystarczający przez Państwa Członkowskie, natomiast z uwagi na rozmiary lub skutki proponowanych działań możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Wspólnoty, Wspólnota może podjąć środki zgodnie z zasadą pomocniczości, określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów

(24) Zgodnie z art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej oraz do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Zjednoczone Królestwo przekazało w liście z dnia 27 września 2000 r. informację o zamiarze wzięcia udziału w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy.

(25) Na mocy art. 1 tego Protokołu Irlandia nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy. W związku z tym i bez uszczerbku dla przepisów art. 4 tego Protokołu, przepisy niniejszej dy rektywy nie mają zastosowania do Irlandii.

(26) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej oraz do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszego instrumentu i dlatego nie podlega zobowiązaniom wynikającym ze stosowania instrumentu, ani nie jest objęta jego zastosowaniem,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

ROZDZIAŁ I
PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Celem niniejszej dyrektywy jest uchwalenie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony w przypadku masowego napływu wysiedleńców z państw trzecich, które nie mogą powrócić do państwa pochodzenia oraz wspieranie równowagi wysiłków Państw Członkowskich związanych z przyjęciem wysiedleńców i jego następstwami.

Artykuł 2

Do celów niniejszej dyrektywy:

a) „tymczasowa ochrona" oznacza szczególnego rodzaju procedurę, celem zapewnienia, w przypadku zagrożenia wystąpienia bądź rzeczywistego wystąpienia masowego napływu wysiedleńców z państw trzecich, którzy nie mogą powrócić do państwa pochodzenia, a których celem jest przyznanie natychmiastowej tymczasowej ochrony takim osobom, w szczególności, gdy uzasadnione jest przypuszczenie, że system udzielania azylu nie będzie w stanie udźwignąć ciężaru takiego napływu bez negatywnych skutków dla działania tego systemu, ze szkodą dla zainteresowanych i innych osób poszukujących ochrony;
b) „Konwencja Genewska" oznacza Konwencję z dnia 28 lipca 1951 r. dotyczącą statusu uchodźców, zmienioną Protokołem Nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 r.;
c) „wysiedleńcy" oznaczają obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia swojego państwa lub regionu pochodzenia lub też zostali ewakuowani, w szczególności w odpowiedzi na apel organizacji międzynarodowych, i nie są w stanie bezpiecznie i na stałe powrócić ze względu na sytuację istniejącą w ich państwie, oraz którzy mogą być objęci zakresem art. 1A Konwencji Genewskiej lub innego instrumentu międzynarodowego lub krajowego przyznającego międzynarodową ochronę, w szczególności:
   i) osoby, które uciekły z obszarów objętych konfliktem zbrojnym lub na których dochodzi stale do aktów przemocy;
   ii) osoby zagrożone lub będące ofiarami systematycznych i uogólnionych naruszeń praw człowieka;
d) „masowy napływ" oznacza przybycie na terytorium Wspólnoty znacznej liczby wysiedleńców pochodzących z określonego kraju lub obszaru geograficznego, bez względu na to, czy ich przybycie na terytorium Wspólnoty ma charakter spontaniczny, czy też jest wynikiem działań pomocowych, na przykład programu ewakuacji;
e) „uchodźcy" oznaczają obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców w rozumieniu art. 1A Konwencji Genewskiej;
f) „osoby nieletnie pozbawione opieki" oznaczają obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców w wieku poniżej 18 lat, którzy przybywają na terytorium Państw Członkowskich bez towarzystwa osób dorosłych, odpowiedzialnych za nie w sensie prawnym lub zwyczajowo, i pozostają na tym terytorium, dopóki nie są objęci opieką takich osób, lub też osoby nieletnie, które zostają pozostawione bez opieki po przybyciu na terytorium Państw Członkowskich;
g) „dokument pobytowy" oznacza każde pozwolenie lub zezwolenie wydane przez władze Państwa Członkowskiego w formie przewidzianej przez ustawodawstwo tego Państwa Członkowskiego, na podstawie którego obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec może zamieszkiwać na jego terytorium;

h) „członek rodziny rozdzielonej" oznacza obywatela państwa trzeciego, który korzysta z tymczasowej ochrony w Państwie Członkowskim, zgodnie z decyzją wydaną na podstawie art. 5 i który chce, aby przyłączyli się do niego członkowie jego rodziny.

Artykuł 3

1. Tymczasowa ochrona nie przesądza możliwości przyznania statusu uchodźcy w rozumieniu Konwencji Genewskiej.

2. Państwa Członkowskie udzielają tymczasowej ochrony z zachowaniem należnego poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz z uwzględnieniem zobowiązań dotyczących non-refoulement.

3. Ustanowienie, wprowadzenie i zawieszenie tymczasowej ochrony jest przedmiotem regularnych konsultacji z Biurem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) oraz z innymi właściwymi organizacjami międzynarodowymi.

4. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do osób, które zostały objęte programami tymczasowej ochrony przed jej wejściem w życie.

5. Niniejsza dyrektywa nie ma wpływu na prawa poszczególnych Państw Członkowskich do przyjęcia lub utrzymania bardziej korzystnych warunków dla osób objętych tymczasową ochroną.

ROZDZIAŁ II
CZAS TRWANIA I WPROWADZENIE TYMCZASOWEJ OCHRONY

1. Bez uszczerbku dla art. 6 czas trwania tymczasowej ochrony wynosi jeden rok. Jeżeli nie zostanie ona zakończona zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. b), może on być przedłużony automatycznie o kolejne sześć okresów jednomiesięcznych przez czas nie dłuższy niż jeden rok.

2. W przypadku, gdy nie ustały przyczyny, dla których tymczasowa ochrona została wprowadzona, Rada, na wniosek Komisji uwzględniający wszelkie propozycje Państw Członkowskich przedłożenia wniosku Radzie, może zdecydować stanowiąc kwalifikowaną większością o przedłużeniu czasu trwania tymczasowej ochrony do jednego roku.

Artykuł 5

1. Istnienie sytuacji masowego napływu wysiedleńców jest ustalane decyzją Rady, podjętą kwalifikowaną większością na wniosek Komisji, uwzględniający wszelkie propozycje Państw Członkowskich przedłożenia wniosku Radzie.

2. Wniosek Komisji zawiera przynajmniej:

a) opis konkretnej grupy osób, do których tymczasowa ochrona się będzie stosowana;

b) datę, od której tymczasowa ochrona stanie się skuteczna;

c) szacunkową ocenę skali migracji wysiedleńców.

3. Decyzja Rady skutkuje wprowadzeniem tymczasowej ochrony wysiedleńców, do których się ona odnosi, we wszystkich Państwach Członkowskich, zgodnie z przepisami niniejszej dyrektywy. Decyzja zawiera przynajmniej:

a) opis konkretnej grupy osób, do której stosuje się tymczasową ochronę;
b) datę, od której tymczasowa ochrona stanie się skuteczna;
c) informacje otrzymane od Państw Członkowskich w sprawie ich zdolności przyjęcia wysiedleńców;
d) informacje od Komisji, UNHCR oraz innych właściwych organizacji międzynarodowych.

4. Decyzja Rady opiera się na:

a) zbadaniu sytuacji i ocenie skali migracji wysiedleńców;
b) ocenie celowości ustanowienia tymczasowej ochrony, uwzględniając możliwości pomocy przewidzianej w nagłych wypadkach oraz działań na danym terenie, , a także oceny zawodności takich działań;
c) informacjach otrzymanych od Państw Członkowskich, Komisji, UNHCR oraz innych właściwych organizacji międzynarodowych.

5. Parlament Europejski jest informowany o decyzji Rady.

Artykuł 6

1. Tymczasowa ochrona kończy się:

a) kiedy upłynie maksymalny okres trwania tymczasowej ochrony lub
b) w dowolnym czasie, na skutek decyzji Rady przyjętej przez kwalifikowaną większość na wniosek Komisji, uwzględniający wszelkie propozycje Państw Członkowskich przedłożenia wniosku Radzie.

2. Decyzja Rady opiera się na ustaleniu faktu, czy sytuacja w państwie pochodzenia pozwala na bezpieczny i trwały powrót osób objętych tymczasową ochroną z zachowaniem należnego poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz z uwzględnieniem zobowiązań Państw Członkowskich dotyczących non - refoulement. Parlament Europejski jest informowany o decyzji Rady.

Artykuł 7

1. Państwa Członkowskie mogą rozszerzyć tymczasową ochronę przewidzianą w niniejszej dyrektywie na dodatkowe kategorie wysiedleńców poza tymi, do których stosuje się decyzję Rady przewidzianą w art. 5, w przypadku, gdy stają się one wysiedleńcami z tych samych powodów i z tego samego państwa bądź regionu pochodzenia. Państwa te niezwłocznie powiadamiają o tym fakcie Radę i Komisję.

2. Przepisy art. 24, 25 oraz 26 nie mają zastosowania do wykorzystania możliwości określonej w ust. 1, z wyjątkiem pomocy strukturalnej włączonej do Europejskiego Funduszu Uchodźców, ustanowionego decyzją 2000/596/WE[9], na warunkach określonych w tej decyzji.

ROZDZIAŁ III
ZOBOWIĄZANIA PAŃSTW CZŁONKOWSKICH W STOSUNKU DO OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z TYMCZASOWEJ OCHRONY

Artykuł 8

1. Państwa Członkowskie podejmują środki niezbędne w celu zapewnienia osobom korzystającym z tymczasowej ochrony dokumentów pobytowych obejmujących cały okres trwania tymczasowej ochrony. W tym celu zostają przygotowane odpowiednie dokumenty lub inne równoważne dowody.

2. Niezależnie od okresu ważności dokumentów pobytowych określonych w ust. 1, sposób traktowania osób korzystających z tymczasowej ochrony przez Państwa Członkowskie nie może być mniej korzystny niż to zostało określone w art. 9–16.

3. Państwa Członkowskie zapewniają, gdzie konieczne, aby wszystkie osoby, które mają zostać przyjęte na ich terytorium w celach tymczasowej ochrony, mogły uzyskać niezbędne wizy, łącznie z wizami tranzytowymi. Wszelkie formalności z tym związane muszą zostać ograniczone do minimum ze względu na pilność sytuacji. Wizy powinny być wolne od opłat lub ich koszt powinien być ograniczony do minimum.

Artykuł 9

Państwa Członkowskie zapewnią, że osoby korzystające z tymczasowej ochrony posiadają dokumenty sporządzone w języku, który mogą zrozumieć i które w sposób jasny określają istotne dla nich przepisy odnoszące się do tymczasowej ochrony.

Artykuł 10

W celu zapewnienia skutecznego zastosowania decyzji Rady, określonej w art. 5, Państwa Członkowskie prowadzą rejestr danych osobowych osób korzystających z tymczasowej ochrony na terytorium tych państw, określony w załączniku II lit. a).

9 Dz.U. L 252 z 6.10.2000, s. 12.

Artykuł 11

Każde Państwo Członkowskie zawraca osobę korzystającą z tymczasowej ochrony na jego terytorium, jeżeli taka osoba pozostaje lub stara się dostać bez zezwolenia na terytorium innego Państwa Członkowskiego w okresie ustalonym w decyzji Rady określonej w art. 5. Państwa Członkowskie mogą na podstawie umowy dwustronnej zadecydować, że niniejszy artykuł nie ma zastosowania.

Artykuł 12

Państwa Członkowskie udzielają, na okres nieprzekraczający okresu tymczasowej ochrony, zezwolenia osobom korzystającym z tymczasowej ochrony na podejmowanie działalności na własny rachunek lub pracy najemnej, z uwzględnieniem zasad obowiązujących w zawodach, jak również na korzystanie z możliwości edukacyjnych dla osób dorosłych, kształcenie zawodowe i praktyczne zdobywanie umiejętności zawodowych. Ze względu na określoną politykę na rynku pracy, Państwa Członkowskie mogą w tym względzie dawać pierwszeństwo obywatelom Unii Europejskiej oraz obywatelom państw związanych Porozumieniem o Europejskim Obszarze Gospodarczym, a także legalnie przebywającym obywatelom państw trzecich otrzymującym zasiłki dla bezrobotnych. Stosuje się ogólne prawa obowiązujące w Państwach Członkowskich w odniesieniu do wynagrodzenia, dostępu do systemu zabezpieczenia społecznego dla pracowników najemnych i prowadzących działalność na własny rachunek oraz innych warunków pracy i zatrudnienia.

Artykuł 13

1. Państwa Członkowskie zapewnią osobom korzystającym z tymczasowej ochrony dostęp do odpowiedniego zakwaterowania oraz, gdzie konieczne, niezbędne środki do uzyskania zakwaterowania.

2. Państwa Członkowskie ustanawiają przepisy, mające na celu zapewnienie osobom korzystającym z tymczasowej ochrony niezbędnej pomocy w zakresie pomocy społecznej i uzyskania środków do życia, jeżeli nie posiadają one wystarczających środków, jak również w zakresie opieki medycznej. Bez uszczerbku dla ust. 4 niezbędna pomoc w zakresie opieki medycznej obejmuje przynajmniej opiekę w nagłych wypadkach oraz podstawowe leczenie chorób.

3. W przypadku, gdy osoby korzystające z tymczasowej ochrony są pracownikami najemnymi lub prowadzą działalność na własny rachunek, należy wziąć tę okoliczność pod uwagę przy ustalaniu proponowanego poziomu pomocy, z uwzględnieniem ich możliwości zaspokajania własnych potrzeb.

4. Państwa Członkowskie udzielają niezbędnej pomocy medycznej i innej osobom korzystającym z tymczasowej ochrony, które wymagają szczególnej pomocy, takim jak osoby

małoletnie pozbawione opieki, osoby torturowane, ofiary gwałtu lub innych form przemocy fizycznej, psychicznej lub seksualnej.

Artykuł 14

1. Państwa Członkowskie zapewniają osobom w wieku poniżej 18 lat korzystającym z tymczasowej ochrony dostęp do edukacji na takich samych warunkach, jakie mają obywatele przyjmującego Państwa Członkowskiego. Państwa Członkowskie mogą ograniczyć to prawo do korzystania z instytucji należących do państwowego systemu edukacyjnego.

2. Państwa Członkowskie mogą udzielać zezwolenia osobom dorosłym korzystającym z tymczasowej ochrony na korzystanie z powszechnego systemu edukacji.

Artykuł 15

1. Do celów niniejszego artykułu, w przypadku, gdy rodziny istniejące wcześniej w państwie pochodzenia zostały rozdzielone w związku z okolicznościami towarzyszącymi masowemu napływowi wysiedleńców, następujące osoby są uważane za członków rodziny:

a) małżonek członka rodziny rozdzielonej lub też jego niepoślubiony partner z trwałego związku w przypadku gdy według prawa lub praktyki w rozważanym Państwie Członkowskim odnoszących się do obcokrajowców związki pozamałżeńskie traktowane są w sposób porównywalny do związków małżeńskich; nieletnie dzieci członka rodziny rozdzielonej lub jego małżonka bez różnicy, czy urodziły się w związku małżeńskim, poza związkiem, czy są przysposobione;

b) inni bliscy krewni, którzy mieszkali razem jako jedna rodzina w czasie, kiedy nastąpiły wydarzenia prowadzące do masowego napływu i którzy byli całkowicie lub częściowo zależne od członka rodziny rozdzielonej w tym czasie.

2. W przypadku, gdy poszczególni członkowie tej samej rodziny korzystają z tymczasowej ochrony w różnych Państwach Członkowskich, Państwa Członkowskie doprowadzają do połączenia takich rodzin, które spełniają warunki określone w ust. 1 lit. a), z uwzględnieniem życzeń samych rodzin w tym względzie. Państwa Członkowskie mogą doprowadzić do połączenia rodzin, które spełniają warunki określone w ust. 1 lit. b), uwzględniając w każdym indywidualnym przypadku trudności, jakie te rodziny mogłyby te rodziny napotkać, gdyby nie zostały połączone.

3. W przypadku, gdy członek rodziny rozdzielonej korzysta z tymczasowej ochrony i w jednym Państwie Członkowskim, a jeden bądź więcej członków jego rodziny nie znajduje się jeszcze w żadnym Państwie Członkowskim, to Państwo Członkowskie, na terenie którego członek rodziny rozdzielonej korzysta z tymczasowej ochrony, doprowadza do połączenia członków rodziny, którzy wymagają ochrony, z członkiem rodziny rozdzielonej w przypadku, gdy członkowie rodziny spełniają kryteria określone w ust. 1 lit. a). Państwa Członkowskie mogą

doprowadzić do połączenia członków rodziny, którzy wymagają ochrony, z członkiem rodziny rozdzielonej w przypadku, gdy członkowie rodziny spełniają kryteria określone w ust. 1 lit. b), uwzględniając w każdym indywidualnym przypadku trudności, jakie te rodziny mogłyby napotkać, gdyby nie zostały połączone.

4. Stosując niniejszy artykuł, Państwa Członkowskie biorą pod uwagę interes dzieci.

5. Zainteresowane Państwa Członkowskie, uwzględniając art. 25 i 26, podejmują decyzję, w którym Państwie Członkowskim zostanie połączona rodzina.

6. Członkom połączonej rodziny przyznaje się dokumenty pobytowe w ramach tymczasowej ochrony. W tym celu wydaje się odpowiednie dokumenty lub inne równoważne dowody. Przeniesienie członków rodziny do innego Państwa Członkowskiego w celach łączenia rodzin na podstawie ust. 2, skutkuje wycofaniem dokumentu pobytowego oraz wygaśnięciem, w stosunku do danych osób, zobowiązań Państwa Członkowskiego które jest opuszczane, odnoszących się do tymczasowej ochrony.

7. Wykonanie przepisów niniejszego artykułu może wymagać współpracy z właściwymi organizacjami międzynarodowymi.

8. Każde Państwo Członkowskie na wniosek innego Państwa Członkowskiego dostarcza informacji, jak określono w załączniku II, niezbędnych do prowadzenia działań na podstawie niniejszego artykułu, , dotyczących osób korzystających z tymczasowej ochrony.

Artykuł 16

1. Państwa Członkowskie podejmują tak szybko, jak to możliwe, środki w celu zapewnienia niezbędnej ochrony małoletnich pozbawionych opieki korzystających z tymczasowej ochrony ze strony kuratora lub, w miarę potrzeby, ze strony przedstawiciela organizacji, która zajmuje się opieką i ochroną małoletnich, lub ze strony innych właściwych przedstawicieli.

2. W okresie trwania tymczasowej ochrony, Państwa Członkowskie zapewniają pozostawanie osób małoletnie pozbawionych opieki:

a) z dorosłymi krewnymi;
b) w rodzinie zastępczej;
c) w ośrodkach przyjęć specjalnie przystosowanych do przyjmowania małoletnich lub w innych miejscach, które są odpowiednie dla nieletnich;
d)pod opieką osoby, która zajmowała się dzieckiem w czasie ucieczki.

Państwa Członkowskie podejmują niezbędne czynności, aby umożliwić pozostawanie w takich miejscach. Państwa Członkowskie ustanawiają porozumienia zainteresowanej osoby bądź osób dorosłych. Opinia dziecka zostaje wzięta pod uwagę z uwzględnieniem jego wieku i dojrzałości.

ROZDZIAŁ IV
DOSTĘP DO PROCEDUR UDZIELANIA AZYLU W KONTEKŚCIE TYMCZASOWEJ OCHRONY

Artykuł 17

1. Osoby korzystające z tymczasowej ochrony muszą mieć zapewnioną możliwość złożenia wniosku o udzielenie azylu w dowolnym czasie.
2. Rozpatrywanie wniosku o azyl, które nie zostało zakończone przed wygaśnięciem okresu tymczasowej ochrony, zostaje ukończone po upływie tego okresu.

Artykuł 18

Stosuje się kryteria i mechanizmy decydujące o tym, na które Państwo Członkowskie jest właściwe dla rozpatrzenia wniosku o udzielenie azylu. W szczególności Państwem Członkowskim właściwym dla rozpatrzenia wniosku o azyl przedłożonego przez osobę korzystającą z tymczasowej ochrony na mocy niniejszej dyrektywy jest to Państwo Członkowskie, które wyraziło zgodę na przyjęcie osoby na swoje terytorium.

Artykuł 19

1. Państwa Członkowskie mogą postanowić, że nie można równocześnie korzystać z tymczasowej ochrony oraz statusu osoby ubiegającej się o azyl, kiedy wniosek o azyl jest w trakcie rozpatrywania.
2. W przypadku, gdy po rozpatrzeniu wniosku o azyl osobie kwalifikującej się lub korzystającej z tymczasowej ochrony nie zostanie przyznany status uchodźcy lub inny rodzaj ochrony, Państwa Członkowskie, bez uszczerbku dla art. 28, umożliwiają takiej osobie rozpoczęcie lub kontynuację korzystania z tymczasowej ochrony przez okres do końca trwania tymczasowej ochrony.

ROZDZIAŁ V
POWRÓT ORAZ ŚRODKI PO ZAKOŃCZENIU TRWANIA TYMCZASOWEJ OCHRONY

Artykuł 20

Po zakończeniu trwania tymczasowej ochrony stosuje się ogólne prawa dotyczące ochrony i cudzoziemców w Państwach Członkowskich, bez uszczerbku dla art. 21, 22 i 23.

Artykuł 21

1. Państwa Członkowskie podejmują środki niezbędne w celu umożliwienia dobrowolnego powrotu osobom korzystającym z tymczasowej ochrony oraz osobom, w odniesieniu do których tymczasowa ochrona została zakończona. Państwa Członkowskie zapewniają, że przepisy dotyczące dobrowolnego powrotu osób korzystających z tymczasowej ochrony ułatwiają powrót takim osobom, z poszanowaniem godności ludzkiej.

Państwa Członkowskie zapewniają, że decyzja tych osób dotycząca powrotu jest podejmowana przy pełnej znajomości stanu faktycznego. Państwa Członkowskie mogą umożliwić wyjazdy badawcze.

2. Przez okres trwania tymczasowej ochrony Państwa Członkowskie rozpatrują przychylnie, z uwzględnieniem warunków występujących w państwie pochodzenia, wnioski o powtórne przyjęcie w przyjmującym Państwie Członkowskim, pochodzące od osób, które korzystały z tymczasowej ochrony i skorzystały z prawa dobrowolnego powrotu.

3. Na zakończenie okresu tymczasowej ochrony, Państwa Członkowskie mogą zadecydować, że zobowiązania ustanowione w rozdziale III będą przedłużone indywidualnie w odniesieniu do osób, które zostały objęte tymczasową ochroną i które korzystają z prawa do dobrowolnego powrotu. Przedłużenie takie obowiązuje do dnia powrotu.

Artykuł 22

1. Państwa Członkowskie podejmują środki niezbędne w celu zapewnienia, że wymuszony powrót osób, dla których okres tymczasowej ochrony upłynął i które nie kwalifikują się do przyjęcia, odbywa się z właściwym poszanowaniem godności ludzkiej.

2. W przypadkach wymuszonego powrotu, Państwa Członkowskie rozważają wszelkie względy humanitarne, które mogą uniemożliwić lub uczynić nieuzasadnionym powrót w szczególnych przypadkach.

Artykuł 23

1. Państwa Członkowskie podejmują niezbędne środki dotyczące warunków pobytu osób korzystających z tymczasowej ochrony, które nie mogą ze względu na stan zdrowia podjąć podróży; w przypadku gdy, na przykład, osoby takie mogłyby ponieść poważne negatywne skutki przerwania leczenia. Osoby takie nie mogą być wydalone, dopóki taka sytuacja ma miejsce.

2. Państwa Członkowskie mogą wyrazić zgodę na to, aby rodziny, w których są małoletnie dzieci i uczęszczają one do szkoły w Państwie Członkowskim, mogły korzystać z pobytu do czasu pozwalającego dzieciom zakończyć aktualny okres nauki szkolnej.

ROZDZIAŁ VI
SOLIDARNOŚĆ

Artykuł 24

Środki przewidziane w niniejszej dyrektywie korzystają ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców, ustanowionego decyzją 2000/596/WE, zgodnie z warunkami ustawionymi w tej decyzji.

Artykuł 25

1. Państwa Członkowskie przyjmują osoby kwalifikujące się do tymczasowej ochrony w duchu solidarności Wspólnoty. Określają one – podając konkretne dane liczbowe lub wielkości przybliżone – swoją zdolność w zakresie przyjmowania takich osób. Informacje takie są określone w decyzji Rady określonej w art. 5. Po przyjęciu wspomnianej decyzji Państwa Członkowskie mogą określić swoje dodatkowe zdolności w tym względzie, zawiadamiając o tym Radę i Komisję. Informacja ta jest przekazywana niezwłocznie UNHCR.

2. Zainteresowane Państwa Członkowskie, działając w porozumieniu z właściwymi organizacjami międzynarodowymi, zapewniają, aby kwalifikujące się osoby wymienione w decyzji Rady określonej w art. 5, które jeszcze nie przybyły na terytorium Wspólnoty, wyraziły wolę przyjazdu i pozostania na ich terytorium.

3. Jeśli liczba osób kwalifikujących się do tymczasowej ochrony w następstwie nagłego masowego napływu przekracza możliwości przyjęcia określone w ust. 1, Rada bada sytuację jako sprawę niecierpiącą zwłoki i podejmuje właściwe środki, łącznie z zaleceniem dodatkowego wsparcia dla dotkniętych Państw Członkowskich.

Artykuł 26

1. Przez okres trwania tymczasowej ochrony Państwa Członkowskie współpracują ze sobą w odniesieniu do przeniesienia miejsca pobytu osób korzystających z tymczasowej ochrony z jednego Państwa Członkowskiego do innego, z zastrzeżeniem zgody osoby zainteresowanej na takie przeniesienie.

2. Państwa Członkowskie przekazują wnioski dotyczące przeniesienia innym Państwom Członkowskim oraz powiadamiają Komisję i UNHCR. Zainteresowane Państwa Członkowskie informują Państwo Członkowskie występujące z wnioskiem o swoich zdolnościach do przyjęcia osób przenoszących się.

3. Każde Państwo Członkowskie przedstawia, na wniosek innego Państwa Członkowskiego, informacje określone w załączniku II, dotyczące osoby korzystającej z tymczasowej ochrony, które są niezbędne dla podjęcia działań określonych w niniejszym artykule.

4. W przypadku przeniesienia z jednego Państwa Członkowskiego do innego ważność dokumentu pobytowego w Państwie Członkowskim, które osoba opuszcza wygasa, a zobowiązania tego Państwa Członkowskiego w stosunku do danej osoby, odnoszące się do tymczasowej ochrony, wygasają. Nowe przyjmujące Państwo Członkowskie przejmuje obowiązki wynikające z objęcia danej osoby tymczasową ochroną.

5. Państwa Członkowskie, dla przeniesienia osób korzystających z tymczasowej ochrony między Państwami Członkowskimi korzystają z wzoru przepustki określonego w załączniku I.

ROZDZIAŁ VII
WSPÓŁPRACA ADMINISTRACYJNA

Artykuł 27

1. Do celów współpracy administracyjnej wymaganej dla wprowadzenia tymczasowej ochrony, Państwa Członkowskie ustanawiają krajowy punkt kontaktowy, którego adres przekazują pozostałym Państwom Członkowskim oraz Komisji. W powiązaniu z Komisją Państwa Członkowskie podejmują właściwe środki w celu ustanowienie bezpośredniej współpracy i wymiany informacji między właściwymi władzami.

2. Państwa Członkowskie przekazują regularnie i tak szybko, jak to możliwe dane dotyczące liczby osób korzystających z tymczasowej ochrony oraz pełne informacje w sprawie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych dotyczących wprowadzania tymczasowej ochrony.

ROZDZIAŁ VIII
PRZEPISY SZCZEGÓLNE

Artykuł 28

1. Państwa Członkowskie mogą wyłączyć osobę z tymczasowej ochrony, jeżeli:
   a) istnieją poważne przesłanki świadczące o tym, że:
      (i) dana osoba popełniła zbrodnię przeciwko pokojowi, zbrodnię wojenną lub zbrodnię przeciwko ludzkości, zgodnie z definicjami podanymi w międzynarodowych aktach prawnych przyjętych w odniesieniu do tych zbrodni;
      (ii) dana osoba popełniła poważne przestępstwo niemające charakteru politycznego poza terytorium Państwa Członkowskiego, na które została przyjęta, przed jej przyjęciem do tego Państwa Członkowskiego jako osoba korzystająca z tymczasowej ochrony. Dotkliwość możliwego prześladowania będzie wzięta pod uwagę przy rozpatrywaniu charakteru przestępstwa, o które dana osoba jest podejrzewana. Przestępstwa charakteryzujące się szczególnym okrucieństwem,

nawet, jeżeli można założyć, że zostały popełnione z pobudek politycznych, mogą zostać zakwalifikowane jako poważne przestępstwa niemające charakteru politycznego. Odnosi się to zarówno do samych zbrodniarzy, jak i podżegaczy;

(iii) dana osoba jest winna popełnienia czynów, które są sprzeczne z zasadami i celami Narodów Zjednoczonych;

b) istnieją poważne przesłanki dla uznania danej osoby za osobę zagrażającą bezpieczeństwu przyjmującego Państwa Członkowskiego lub, po zapadnięciu prawomocnego orzeczenia skazującego za popełnienie szczególnie poważnego przestępstwa, za osobę stanowiącą zagrożenie dla społeczeństwa przyjmującego Państwa Członkowskiego.

2. Powody wyłączenia określone w ust. 1, opierają się wyłącznie na zachowaniu rozważanej osoby. Decyzja dotycząca wyłączenia oraz odpowiednie środki oparte są na zasadzie proporcjonalności.

ROZDZIAŁ IX
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 29

Osoby, które zostały wyłączone przez Państwo Członkowskie z możliwości korzystania z tymczasowej ochrony lub łączenia rodzin są uprawnione do wystąpienia na drogę prawną w danym Państwie Członkowskim.

Artykuł 30

Państwa Członkowskie ustanawiają zasady stosowania sankcji obowiązujących wobec naruszeń przepisów krajowych przyjętych na mocy niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie niezbędne działania dla zapewnienia ich stosowania. Sankcje muszą być skuteczne, proporcjonalne do naruszenia prawa i mieć wartość odstraszającą.

Artykuł 31

1. Nie później niż dwa lata po dacie określonej w art. 32, Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie dotyczące stosowania niniejszej dyrektywy w Państwach Członkowskich oraz przedstawia propozycje zmian, które uzna za niezbędne. Państwa Członkowskie przekazują Komisji wszystkie informacje, jakie są właściwe dla sporządzenia takiego sprawozdania.

2. Po przedstawieniu sprawozdania, określonego w ust. 1, Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie dotyczące stosowania niniejszej dyrektywy w Państwach Członkowskich przynajmniej co pięć lat.

Artykuł 32

1. Państwa Członkowskie wprowadzą w życie, najpóźniej do dnia 31 grudnia 2002 r., przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy oraz niezwłocznie powiadomią o tym Komisję.

2. Przepisy przyjęte przez Państwa Członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie

Artykuł 33

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie w dniu jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich.*

Artykuł 34

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską.

Sporządzono w Brukseli, dnia 20 lipca 2001 r.

W imieniu Rady

J. VANDE LANOTTE
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I
WZÓR PRZEPUSTKI DLA PRZENIESIENIA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z TYMCZASOWEJ OCHRONY

patrz oryginał

ZAŁĄCZNIK II

Informacje określone w art. 10, 15 oraz 26 niniejszej dyrektywy obejmują, w wymaganym zakresie, następujące dokumenty i dane:

a) dane osobowe zainteresowanej osoby (imię i nazwisko, obywatelstwo, data i miejsce urodzenia, stan cywilny, dane dotyczące pokrewieństwa);

b) dokumenty stwierdzające tożsamość osoby zainteresowanej bądź dokumenty podróży;

c) dokumenty potwierdzające związki rodzinne (akt ślubu, akt urodzenia, dokumenty przysposobienia);
d) inne informacje niezbędne dla ustalenia tożsamości osoby bądź związków rodzinnych;
e) dokumenty pobytowe, wizy, decyzje odmowne w sprawie wydania dokumentu pobytowego, wydane przez Państwa Członkowskie zainteresowanym osobom oraz dokumenty, na podstawie których takie decyzje wydano;
f) dokument pobytowy i rozpatrywane wnioski o wizy wniesione przez zainteresowane osoby, wraz z określeniem stadium postępowania.

Państwo Członkowskie przekazujące dokumenty informuje Państwo Członkowskiego, do którego dokumenty są przekazywane, o wszelkich wniesionych zmianach do dokumentów.

Dyrektywa Rady nr 2001/40/WE z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie wzajemnego uznawania decyzji o wydalaniu obywateli państw trzecich z dnia 28 maja 2001 r. (Dz.Urz. UE. L Nr 149, s. 34)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego

art. 63 ust. 3,

uwzględniając inicjatywę Republiki Francuskiej[1],

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Traktat wymaga, by Rada przyjmowała środki w sprawie polityki imigracyjnej w zakresie warunków wjazdu pobytu, jak również nielegalnej imigracji i nielegalnego pobytu.

(2) Rada Europejska zebrana w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. potwierdza swe postanowienie, by stworzyć przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. W tym celu wspólna polityka europejska w sprawie azylu i migracji powinna dążyć zarówno do uczciwego Traktowania obywateli państw trzecich, jak i lepszego zarządzania przepływami migracyjnymi.

(3) Konieczność zapewnienia większej skuteczności w egzekwowaniu decyzji o wydalaniu oraz lepszej współpracy między Państwami Członkowskimi wymaga wzajemnego uznawania decyzji o wydalaniu.

(4) Decyzje o wydalaniu obywateli państwa trzeciego muszą zostać przyjęte zgodnie z prawami podstawowymi, jak gwarantuje Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r., w szczególności jej art. 3 i 8, Konwencja genewska dotycząca statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 r. oraz praw, jakie wynikają z konstytucyjnych zasad wspólnych dla Państw Członkowskich.

1 Dz.U. C 243 z 24.8.2000, s. 1.

2 Opinia wydana dnia 13 marca 2001 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

(5) Zgodnie z zasadą pomocniczości cel proponowanego działania, mianowicie współpraca między Państwami Członkowskimi w sprawie wydalenia obywateli państw trzecich, nie może zostać dostatecznie osiągnięty przez Państwa Członkowskie i dlatego też może, z racji wyników rozważanego działania, być lepiej osiągnięty przez Wspólnotę. Niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co niezbędne do osiągnięcia tego celu.

(6) Zgodnie z art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej oraz Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Zjednoczone Królestwo przesłało zawiadomienie listem z dnia 18 października 2000 r. o swej woli wzięcia udziału w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy.

(7) Zgodnie z art. 1 i art. 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, i dlatego też nie jest nią związana ani nie podlega jej stosowaniu. Uwzględniając, że niniejsza dyrektywa dąży do rozwoju dorobku Schengen według przepisów tytułu IV Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, zgodnie z art. 5 wyżej wymienionego Protokołu, Dania zdecyduje w okresie sześciu miesięcy po przyjęciu przez Radę niniejszej dyrektywy, czy przeniesie niniejszą decyzję do swego prawa krajowego.

(8) W stosunku do Republiki Islandii i Królestwa Norwegii niniejsza dyrektywa tworzy rozwój dorobku Schengen w rozumieniu układu zawartego w dniu 18 maja 1999 r. między Radą Unii Europejskiej oraz tymi dwoma państwami. W wyniku procedur ustanowionych w układzie prawa i obowiązki wynikające z niniejszej dyrektywy powinny również stosować się do tamtych dwóch państw i w stosunkach między tymi dwoma państwami oraz Państwami Członkowskimi Wspólnoty Europejskiej, do których adresowana jest niniejsza dyrektywa,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1

1. Bez uszczerbku dla zobowiązań wynikających z art. 23 oraz dla stosowania art. 96 Konwencji wykonawczej do Układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r., podpisanej w Schengen dnia 19 czerwca 1990 r., zwanej dalej „Konwencją z Schengen", celem niniejszej dyrektywy jest umożliwienie uznawania decyzji o wydaleniu wydanej przez właściwe władze w Państwie Członkowskim, zwanym dalej „wydającym Państwem Członkowskim", w stosunku do obywa-

tela państwa trzeciego, przedkładanej na terytorium innego Państwa Członkowskiego, zwanego dalej „egzekwującym Państwem Członkowskim".

2. Każdą decyzję podjętą w zastosowaniu ust. 1 wykonuje się stosownie do właściwego ustawodawstwa egzekwującego Państwa Członkowskiego.

3. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do członków rodziny obywateli Unii, którzy korzystają ze swobody przepływu.

Artykuł 2

Do celów niniejszej dyrektywy,

a) „obywatel państwa trzeciego" oznacza każdego, kto nie jest obywatelem któregokolwiek Państwa Członkowskiego;
b) „decyzja o wydaleniu" oznacza każdą decyzję, która nakazuje wydalenie, podejmowaną przez uprawnione władze administracyjne wydającego Państwa Członkowskiego;
c) „sposób egzekwowania" oznacza jakikolwiek środek podjęty przez egzekwujące Państwo Członkowskie w celu wdrożenia decyzji o wydaleniu.

Artykuł 3

1. Wydalenie określone w art. 1 stosuje się do następujących przypadków:

a) obywatel państwa trzeciego podlega decyzji o wydaleniu opartej na poważnym i bieżącym zagrożeniu dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa narodowego, podejmowanej w następujących przypadkach:
   – skazanie obywatela państwa trzeciego przez wydające Państwo Członkowskie za przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności na co najmniej jeden rok,
   – istnienie poważnych podstaw uwiarygodniających, iż obywatel państwa trzeciego popełnił poważne przestępstwa karne bądź iż istnieją pewne dowody zamiaru popełnienia przez niego takich przestępstw na terytorium Państwa Członkowskiego. z zastrzeżeniem przepisów art. 25 ust. 2 Konwencji z Schengen, jeżeli dana osoba posiada zezwolenie na pobyt wydane przez egzekwujące Państwo Członkowskie lub inne Państwo Członkowskie, Państwo egzekwujące skonsultuje się z państwem wydającym oraz z państwem, które wydało zezwolenie. Istnienie decyzji o wydaleniu, podjętej według niniejszego punktu, pozwala na cofnięcie zezwolenia na pobyt, jeżeli jest to dopuszczone przez ustawodawstwo krajowe państwa, które wydało zezwolenie;
b) obywatel państwa trzeciego jest poddany decyzji o wydaleniu opartej na braku stosowania się do przepisów krajowych dotyczących wjazdu lub pobytu cudzoziemców. W tych dwóch przypadkach określonych lit. a) i b) wydające Państwo Członkowskie nie może uchylić ani zawiesić decyzji o wydaleniu.

2. Państwa Członkowskie stosują niniejszą dyrektywę z należytym poszanowaniem praw człowieka i podstawowych wolności.

3. Niniejszą dyrektywę stosuje się, nie naruszając przepisów Konwencji wyznaczającej państwo odpowiedzialne za rozpatrywanie wniosków o udzielenie azylu wniesionych w jednym z Państw Członkowskich Wspólnoty Europejskiej oraz Porozumień o readmisji zawartych między Państwami Członkowskimi.

Artykuł 4

Państwa Członkowskie zapewniają, iż dany obywatel państwa trzeciego może, zgodnie z ustawodawstwem egzekwującego Państwa Członkowskiego, wszcząć postępowanie przeciwko każdemu środkowi określonemu w art. 1 ust. 2.

Artykuł 5

Należy zapewnić ochronę danych osobowych i bezpieczeństwo danych, zgodnie z dyrektywą nr 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych[3].

Z zastrzeżeniem przepisów art. 101 i 102 Konwencji z Schengen pliki zawierające dane osobowe wykorzystuje się w kontekście niniejszej dyrektywy jedynie do celów w niej ustanowionych.

Artykuł 6

Władze wydającego Państwa Członkowskiego oraz egzekwującego Państwa Członkowskiego czynią użytek ze wszystkich właściwych środków współpracy oraz wymiany informacji w celu wykonania niniejszej dyrektywy.

Wydające Państwo Członkowskie dostarcza egzekwującemu Państwu Członkowskiemu wszystkie dokumenty niezbędne do zaświadczenia trwającej zdolności egzekwowania decyzji za pomocą najszybszych właściwych środków, tam gdzie sytuacja tego wymaga, zgodnie z odnośnymi przepisami podręcznika SIRENE.

Egzekwujące Państwo Członkowskie najpierw zbada sytuację osoby, którą bierze się pod uwagę, aby upewnić się, iż ani odnośne dokumenty międzynarodowe, ani krajowe zasady mające zastosowanie nie kolidują z wykonaniem decyzji o wydaleniu.

Po wdrożeniu środka wykonawczego egzekwujące Państwo Członkowskie poinformuje wydające Państwo Członkowskie.

3 Dz.U. L 281 z 23.11.1995, s. 31.

Artykuł 7

Państwa Członkowskie wyrównają sobie wzajemnie wszelkie braki równowagi finansowej, które mogą być wynikiem stosowania niniejszej dyrektywy, w przypadku gdy wydalenie nie może zostać wykonane na koszt obywatela(li) państwa trzeciego, którego dotyczy.

Aby umożliwić wykonanie niniejszego artykułu, Rada, działając na wniosek Komisji, przyjmie właściwe kryteria i praktyczne ustalenia przed dniem 2 grudnia 2002 r. Kryteria te oraz praktyczne ustalenia stosują się również do stosowania art. 24 Konwencji z Schengen.

Artykuł 8

1. Państwa Członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy nie później niż dnia 2 grudnia 2002 r. i niezwłocznie powiadomią o tym Komisję.

Środki przyjęte przez Państwa Członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez Państwa Członkowskie.

2. Państwa Członkowskie przekażą Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinach objętych niniejszą dyrektywą.

Artykuł 9

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich*.

Artykuł 10

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do Państw Członkowskich, zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską.

Sporządzono w Brukseli, dnia 28 maja 2001 r.

W imieniu Rady:

T. BODSTRÖM
Przewodniczący

CZĘŚĆ V
Decyzje Rady

1. PRAWO DZIECKA DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Decyzja ramowa Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu z dnia 13 czerwca 2002 r. (Dz.Urz. UE L Nr 164, s. 3)

(zm. Dz.Urz. UE L 2008 Nr 330, poz. 21)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Unię Europejską, w szczególności jego art. 29,

art. 31 lit. e) oraz art. 34 ust. 2 lit. b),

uwzględniając wniosek Komisji[1],

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Unia Europejska opiera się na uniwersalnych wartościach, jakimi są godność ludzka, wolność, równość i solidarność, poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności. Unia Europejska opiera się na zasadzie demokracji i zasadzie państwa prawa, wspólnych dla Państw Członkowskich.

(2) Terroryzm stanowi jedno z najpoważniejszych naruszeń tych zasad. Przyjęta na nieformalnym posiedzeniu Rady w dniu 14 października 1995 r. Deklaracja La Gomera potwierdza, że terroryzm stanowi zagrożenie dla demokracji, dla swobodnego wykonywania praw człowieka oraz dla rozwoju gospodarczego i społecznego.

(3) Wszystkie lub niektóre Państwa Członkowskie są stronami wielu konwencji dotyczących terroryzmu. Konwencja Rady Europy z dnia 27 stycznia 1977 r. o zwalczaniu terroryzmu nie zalicza przestępstw terrorystycznych do przestępstw politycznych ani przestępstw związanych z przestępstwami politycznymi, ani przestępstw wypływających z pobudek politycznych. Narody Zjednoczone przyjęły Konwencję o zwalcza-

1 Dz.U. C 332 E z 27.11.2001, s. 300.

2 Opinia wydana dnia 6 lutego 2002 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

niu ataków terrorystycznych z użyciem bomb z dnia 15 grudnia 1997 r. oraz Konwencję o zwalczaniu finansowania terroryzmu z dnia 9 grudnia 1999 r. Na forum Narodów Zjednoczonych trwają obecnie negocjacje nad projektem konwencji przeciwko terroryzmowi o zasięgu globalnym.

(4) Na poziomie Unii Europejskiej dnia 3 grudnia 1998 r. Rada przyjęła plan działań Rady i Komisji w sprawie sposobu jak najskuteczniejszego wdrożenia postanowień Traktatu z Amsterdamu w dziedzinie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości[3]. Należy również wziąć pod uwagę konkluzje Rady z dnia 20 września 2001 r. oraz plan działania Nadzwyczajnej Rady Europejskiej z dnia 21 września 2001 r. w sprawie zwalczania terroryzmu. Do terroryzmu odnosiły się również wnioski Rady Europejskiej w Tampere z dnia 15 i 16 października 1999 r. oraz Rady Europejskiej z Santa María da Feira z dnia 19 i 20 czerwca 2000 r. Na kwestię tę zwrócono również uwagę w komunikacie Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie dokonywanej co dwa lata aktualizacji danych zbiorczych w celu przeglądu postępów w tworzeniu „przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości" w obrębie Unii Europejskiej (w drugiej połowie 2000 r.). Ponadto, dnia 5 września 2001 r. Parlament Europejski przyjął zalecenie w sprawie roli Unii Europejskiej w zwalczaniu terroryzmu. Należy również przypomnieć, że dnia 30 lipca 1996 r. wiodące państwa uprzemysłowione (G7) i Rosja na szczycie w Paryżu opowiedziały się za podjęciem dwudziestu pięciu środków zwalczania terroryzmu.

(5) Unia Europejska przyjęła liczne szczególne środki mające wpływ na terroryzm i przestępczość zorganizowaną, jak np. decyzję Rady z dnia 3 grudnia 1998 r. polecającą Europolowi objęcie działalnością przestępstw przeciwko życiu, zdrowiu, wolności osobistej lub mieniu, popełnionych lub takich, których popełnienie jest prawdopodobne podczas działań terrorystycznych[4]; Wspólne działanie Rady 96/610/WSiSW z dnia 15 października 1996 r. dotyczące utworzenia i utrzymywania spisu na temat szczególnych uprawnień antyterrorystycznych, umiejętności i wiedzy specjalistycznej ułatwiających współpracę antyterrorystyczną między Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej[5]; wspólne działanie Rady 98/428/WSiSW z dnia 29 czerwca 1998 r. w sprawie utworzenia Europejskiej Sieci Sądowej[6], określające zadania Europejskiej Sieci Sądowej w zakresie przestępstw terrorystycznych, w szczególności art. 2; wspólne działanie Rady 98/733/WSiSW z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznawania za przestępstwa karne

3 Dz.U. C 19 z 23.1.1999, s. 1.

4 Dz.U. C 26 z 30.1.1999, s. 22.

5 Dz.U. L 273 z 25.10.1996, s. 1.

6 Dz.U. L 191 z 7.7.1998, s. 4.

uczestnictwa w organizacji przestępczej w Państwach Członkowskich Unii Europejskiej[7]; oraz zalecenie Rady z dnia 9 grudnia 1999 r. w sprawie współpracy w zwalczaniu finansowania grup terrorystycznych[8].

(6) We wszystkich Państwach Członkowskich należy przyjąć zbliżoną definicję przestępstw terrorystycznych, w tym również przestępstw odnoszących się do grup terrorystycznych. Ponadto, w stosunku do osób fizycznych i prawnych, które popełniły lub ponoszą odpowiedzialność za tego rodzaju przestępstwa, należy przewidzieć kary i sankcje odzwierciedlające poważny charakter tych przestępstw.

(7) Należy określić zasady postępowania sądowego zapewniające skuteczność postępowania karnego w sprawach o przestępstwa terrorystyczne.

(8) Zachodzi konieczność podjęcia szczególnych środków w odniesieniu do bezbronnych ofiar przestępstw terrorystycznych.

(9) Uwzględniając, że osiągnięcie celów proponowanych działań na szczeblu działających jednostronnie Państw Członkowskich nie jest w dostatecznym stopniu możliwe, oraz że ze względu na potrzebę stosowania zasady wzajemności, jest to możliwe do osiągnięcia w większym stopniu na poziomie Unii, Unia Europejska może przyjąć środki, zgodnie z zasadą subsydiarności. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, niniejsza decyzja ramowa nie wykracza poza środki konieczne do osiągnięcia tych celów.

(10) Niniejsza decyzja ramowa szanuje podstawowe prawa zagwarantowane w Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz prawa wynikające ze wspólnych dla Państw Członkowskich tradycji konstytucyjnych, stanowiące zasady prawa Wspólnoty. Unia przestrzega zasad uznanych w art. 6 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej oraz znajdujących odbicie w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w szczególności w rozdziale VI. Żadnego z przepisów niniejszej ramowej decyzji nie należy interpretować jako zmierzającego do zmniejszenia lub ograniczenia podstawowych praw lub wolności, jak prawo do strajku, wolność zgromadzeń, zrzeszania się lub wolność słowa, łącznie z prawem do tworzenia i przystępowania do związków zawodowych w celu ochrony swoich interesów i związanego z tym prawa do demonstracji.

7 Dz.U. L 351 z 29.12.1998, s. 1.

8 Dz.U. C 373 z 23.12.1999, s. 1.

(11) Przepisy niniejszej ramowej decyzji nie regulują działań sił zbrojnych w okresach konfliktów zbrojnych, regulowanych międzynarodowym prawem humanitarnym, w rozumieniu tych warunków na mocy tego prawa, ani działań sił zbrojnych kraju w ramach wypełniania oficjalnych zobowiązań w zakresie, w jakim są one regulowane innymi zasadami prawa międzynarodowego,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ RAMOWĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1
Przestępstwa terrorystyczne a podstawowe prawa i zasady

1. Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające, że są uważane za przestepstwa terrorystyczne zamierzone czyny, wskazane poniżej w lit. a)–i), określone zgodnie z prawem krajowym jako przestępstwa, które ze względu na swój charakter i kontekst, mogą wyrządzić poważne szkody krajowi lub organizacji międzynarodowej, gdy zostają popełnione w celu:

– poważnego zastraszenia ludności, lub
– bezprawnego zmuszenia rządu lub organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania działania, lub
– poważnej destabilizacji lub zniszczenia podstawowych politycznych, konstytucyjnych, gospodarczych lub społecznych struktur kraju lub organizacji międzynarodowej,

są uważane za przestępstwa terrorystyczne:

a) ataki na życie ludzkie, które mogą powodować śmierć;
b) ataki na integralność cielesną osoby;
c) porwania lub branie zakładników;
d) spowodowanie rozległych zniszczeń obiektów rządowych lub obiektów użyteczności publicznej, systemu transportowego, infrastruktury, włącznie ze zniszczeniem systemu informacyjnego, stałych platform umieszczonych na szelfie kontynentalnym, miejsca publicznego lub mienia prywatnego, mogące zagrozić życiu ludzkiemu lub mogące spowodować poważne straty gospodarcze;
e) zajęcie statku powietrznego, statku lub innego środka transportu publicznego lub towarowego;
f) wytwarzanie, posiadanie, nabywanie, przewożenie, dostarczanie lub używanie broni, materiałów wybuchowych lub jądrowych, broni biologicznej lub chemicznej, jak również badania i rozwój broni biologicznej i chemicznej;
g) uwalnianie substancji niebezpiecznych lub powodowanie pożarów, powodzi lub wybuchów, których rezultatem jest zagrożenie życia ludzkiego;

h) zakłócenia lub przerwy w dostawach wody, energii elektrycznej lub wszelkich innych podstawowych zasobów naturalnych, których rezultatem jest zagrożenie życia ludzkiego;

i) grożenie popełnieniem czynów wymienionych w lit. a)–h).

2. Niniejsza decyzja ramowa nie skutkuje zmianą obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawnych zawartych w art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej.

Artykuł 2
Przestępstwa dotyczące grupy terrorystycznej

1. Do celów niniejszej decyzji ramowej „grupa terrorystyczna" oznacza grupę zorganizowaną złożoną z więcej niż dwóch osób, ustanowioną na przestrzeni czasu i działającą w uzgodniony sposób w celu popełniania przestępstw terrorystycznych. „Grupa zorganizowana" oznacza grupę, która nie jest przypadkowo sformowana w celu natychmiastowego dokonania przestępstwa, oraz w której nie ma potrzeby formalnego określenia ról członków grupy, ciągłości członkostwa lub rozwiniętej struktury.

2. Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające karalność następujących czynów zamierzonych:

a) kierowanie grupą terrorystyczną;

b) uczestnictwo w działaniach grupy terrorystycznej, w tym poprzez dostarczanie informacji lub zasobów materialnych, lub poprzez wszelkiego rodzaju finansowanie działalności grupy terrorystycznej, mając świadomość, że takie uczestnictwo będzie stanowiło wkład w działalność przestępczą grupy terrorystycznej.

Artykuł 3
Przestępstwa związane z działalnością terrorystyczną[9]

1. Do celów niniejszej decyzji ramowej:

a) „publiczne nawoływanie do popełniania przestępstw terrorystycznych" oznacza rozpowszechnianie lub inną formę udostępniania publicznego przekazu w celu podżegania do popełnienia jednego z przestępstw wymienionych w art. 1 ust. 1 lit. a)–h), jeżeli takie postępowanie, niezależnie od tego, czy stanowi ono bezpośrednie nakłanianie do popełnienia przestępstw terrorystycznych, powoduje zagrożenie popełnienia co najmniej jednego spośród tych przestępstw;

b) „rekrutacja na potrzeby terroryzmu" oznacza nakłanianie innej osoby do popełnienia jednego z przestępstw wymienionych w art. 1 ust. 1 lit. a)–h) lub w art. 2 ust. 2;

9 Art. 3 w brzmieniu decyzji z dnia 28.11.2008 r. (Dz.Urz. UE L Nr 330, poz. 21), która wchodzi w życie 9.12.2009 r.

c) „szkolenie terrorystyczne" oznacza prowadzenie instruktażu w zakresie wytwarzania lub stosowania materiałów wybuchowych, broni palnej lub innych rodzajów broni lub szkodliwych bądź niebezpiecznych substancji lub instruktażu w zakresie innych konkretnych metod lub technik do celów popełnienia jednego z przestępstw wymienionych w art. 1 ust. 1 lit. a)–h), ze świadomością, że przekazywane umiejętności mają posłużyć do tych celów.

2. Każde państwo członkowskie stosuje niezbędne środki w celu zapewnienia, by do przestępstw związanych z działalnością terrorystyczną zaliczały się następujące czyny umyślne:

a) publiczne nawoływanie do popełniania przestępstw terrorystycznych;

b) rekrutacja na potrzeby terroryzmu;

c) szkolenie terrorystyczne;

d) kwalifikowany typ kradzieży dokonanej z zamiarem popełnienia jednego z przestępstw wymienionych w art. 1 ust. 1;

e) wymuszenie dokonane z zamiarem popełnienia jednego z przestępstw wymienionych w art. 1 ust. 1;

f) sporządzanie fałszywych dokumentów urzędowych dokonane z zamiarem popełnienia jednego z przestępstw wymienionych w art. 1 ust. 1 lit. a)–h) oraz w art. 2 ust. 2 lit. b).

3. Czyn określony w ust. 2 podlega karze niezależnie od tego, czy przestępstwo terrorystyczne zostało faktycznie popełnione.

Artykuł 4
Podżeganie, pomocnictwo oraz usiłowanie[10]

1. Każde państwo członkowskie stosuje niezbędne środki, aby zapewnić karalność czynów polegających na pomocnictwie w popełnieniu jednego z przestępstw, o których mowa w art. 1 ust. 1, art. 2 lub 3.

2. Każde państwo członkowskie stosuje niezbędne środki, aby zapewnić karalność czynów polegających na podżeganiu do popełnienia jednego z przestępstw, o których mowa w art. 1 ust. 1, art. 2 lub art. 3 ust. 2 lit. d)–f).

3. Każde państwo członkowskie stosuje niezbędne środki, aby zapewnić karalność czynów polegających na usiłowaniu popełnienia jednego z przestępstw, o których mowa w art. 1 ust. 1 i art. 3 ust. 2 lit. d)–f), z wyjątkiem przestępstwa posiadania określonego w art. 1 ust. 1 lit. f) i przestępstwa, o którym mowa w art. 1 ust. 1 lit. i).

4. Każde państwo członkowskie może podjąć decyzję o zastosowaniu niezbędnych środków, aby zapewnić karalność czynów polegających na usiłowaniu popełnienia przestępstw, o których mowa w art. 3 ust. 2 lit. b) i c).

10 Art. 4 w brzmieniu decyzji z dnia 28.11.2008 r. (Dz.Urz. UE L Nr 330, poz. 21), która wchodzi w życie 9.12.2009 r.

Artykuł 5
Kary

1. Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające karalność przestępstw określonych w art. 1–4 ustanawiając skuteczne, proporcjonalne i zniechęcające kary, mogące pociągnąć za sobą ekstradycję.

2. Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające karalność przestępstw terrorystycznych określonych w art. 1 ust. 1 oraz przestępstw określonych w art. 4 w zakresie, w jakim odnoszą się one do przestępstw terrorystycznych, ustanawiając kary pozbawienia wolności w wymiarze wyższym, niż orzekane z mocy prawa krajowego za takie przestępstwa przy braku zamiaru ich popełnienia zgodnie z art. 1 ust. 1, z wyjątkiem przypadków, gdy orzekane kary są najwyższymi na mocy prawa krajowego.

3. Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające karalność przestępstw wymienionych w art. 2, ustanawiając kary pozbawienia wolności w wymiarze maksymalnym nie mniej niż piętnaście lat za przestępstwo określone w art. 2 ust. 2 lit. a) oraz za przestępstwa określone w art. 2 ust. 2 lit. b) w wymiarze maksymalnym nie mniej niż osiem lat. W zakresie, w jakim przestępstwo określone w art. 2 ust. 2 lit. a) odnosi się jedynie do czynu, określonego w art. 1 ust. 1 lit. i), maksymalny wymiar kary wynosi nie mniej niż osiem lat.

Artykuł 6
Okoliczności szczególne

Każde Państwo Członkowskie może podjąć niezbędne środki zapewniające zmniejszenie kar, określonych w art. 5 w przypadkach, gdy sprawca:

a) odstępuje od działalności terrorystycznej, oraz

b) dostarcza organom administracyjnym lub sądowym informacji, których uzyskanie w inny sposób przez organy administracyjne lub sądowe byłoby niemożliwe, co pomaga odpowiednim organom w:
   i) zapobieganiu lub zmniejszaniu skutków przestępstwa;
   ii) identyfikacji lub postawieniu przed wymiarem sprawiedliwości innych sprawców;
   iii) znalezieniu dowodów lub
   iv) zapobieganiu dalszym przestępstwom określonym w art. 1–4.

Artykuł 7
Odpowiedzialność osób prawnych

1. Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki w celu zapewnienia, że osoby prawne podlegają odpowiedzialności za przestępstwa określone w art. 1–4, popełnione na ich

korzyść przez jakąkolwiek osobę działającą albo indywidualnie, albo jako część organu osoby prawnej, zajmującą kierownicze stanowisko w strukturze osoby prawnej, na jednej z następujących podstaw:

a) prawo do reprezentowania osoby prawnej;
b) upoważnienie do podejmowania decyzji w imieniu osoby prawnej;
c) upoważnienie do sprawowania kontroli w strukturach osoby prawnej.

2. Niezależnie od przypadków przewidzianych w ust. 1, każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające, że osoba prawna może ponosić odpowiedzialność w przypadku, gdy brak nadzoru lub kontroli ze strony osoby określonej w ust. 1, umożliwił popełnienie przestępstw określonych w art. 1–4 na korzyść osoby prawnej przez osobę jej podwładną.

3. Odpowiedzialność osoby prawnej na podstawie ust. 1 i 2 nie wyklucza karnego postępowania sądowego przeciw osobom fizycznym, które są sprawcami, podżegaczami lub współwinnymi przestępstw określonych w art. 1–4.

Artykuł 8
Kary dla osób prawnych

Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające, że osoba prawna ponosząca odpowiedzialność na podstawie art. 7 podlega skutecznej, proporcjonalnej i zniechęcającej karze, włączając grzywny wymierzane na podstawie przepisów prawa karnego lub na podstawie innych przepisów, oraz mogącej obejmować inne kary takie, jak:

a) pozbawienie prawa do świadczeń lub pomocy publicznej;
b) czasowe lub trwałe pozbawienie uprawnień do prowadzenia działalności handlowej;
c) nadzór sądowy;
d) sądowy nakaz likwidacji;
e) czasowe lub stałe zamknięcie przedsiębiorstw wykorzystanych w celu popełnienia przestępstwa.

Artykuł 9
Jurysdykcja i sądowe postępowanie karne

1. Każde Państwo Członkowskie podejmuje środki niezbędne do ustanowienia jurysdykcji w sprawach przestępstw określonych w art. 1–4, w przypadku, gdy:

a) przestępstwo zostaje popełnione w całości lub w części na jego terytorium; każde Państwo Członkowskie może rozszerzyć obszar swojej jurysdykcji, jeśli przestępstwo zostaje popełnione na terytorium Państwa Członkowskiego;
b) przestępstwo zostaje popełnione na pokładzie statku wodnego pod jego banderą lub statku powietrznego zarejestrowanego w tym Państwie Członkowskim;

c) sprawca jest jednym z jego obywateli lub rezydentów;
d) przestępstwo zostaje popełnione na korzyść osoby prawnej ustanowionej na jego terytorium;
e) przestępstwo zostaje popełnione przeciwko instytucjom lub obywatelom danego Państwa Członkowskiego lub przeciwko instytucji Unii Europejskiej lub organu powołanego zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską lub Traktatem o Unii Europejskiej i mającego siedzibę w tym Państwie Członkowskim.

2. Jeśli przestępstwo podlega jurysdykcji więcej niż jednego Państwa Członkowskiego i jeśli każde Państwo zainteresowane zgodnie ze swoim prawem krajowym może podjąć ściganie na podstawie tego samego stanu faktycznego, zainteresowane Państwa Członkowskie współpracują w celu podjęcia decyzji, które z nich będzie ścigać sprawców w celu, jeśli jest to możliwe, skoncentrowania procedury sądowej w jednym Państwie Członkowskim. W tym celu Państwa Członkowskie mogą odwołać się do organu lub mechanizmu ustanowionego w ramach Unii Europejskiej, aby ułatwić współpracę między ich organami sądowymi oraz koordynację ich działań. W takiej sytuacji uwzględnia się następujące czynniki:

– dane Państwo Członkowskie to państwo, na którego terytorium dane czyny zostały popełnione,
– dane Państwo Członkowskie to państwo, którego sprawca jest obywatelem lub rezydentem,
– dane Państwo Członkowskie jest Państwem Członkowskim pochodzenia ofiar,
– dane Państwo Członkowskie to państwo, na którego terytorium sprawca został zatrzymany.

3. Każde Państwo Członkowskie podejmuje również środki niezbędne w celu ustanowienia swej jurysdykcji w sprawie przestępstw określonych w art. 1–4, w przypadku gdy odmawia ono przekazania lub ekstradycji do innego Państwa Członkowskiego lub państwa trzeciego osoby podejrzanej lub skazanej za te przestępstwa.

4. Każde Państwo Członkowskie zapewnia objęcie swoją jurysdykcją spraw, w których jakiekolwiek z przestępstw określonych w art. 2 i 4 zostało popełnione w całości lub w części w obrębie jego terytorium, niezależnie od miejsca siedziby grupy terrorystycznej lub terytorium jej działalności przestępczej.

5. Niniejszy artykuł nie wyklucza sprawowania jurysdykcji w sprawach karnych jak ustanowiono przez Państwo Członkowskie zgodnie z jego ustawodawstwem krajowym.

Artykuł 10
Ochrona i pomoc udzielane ofiarom

1. Państwa Członkowskie zapewniają, że dochodzenia lub ściganie przestępstw objętych niniejszą decyzją ramową nie zależą od zeznań lub oskarżeń wniesionych przez ofiarę przestęp-

stwa, przynajmniej w przypadku, gdy czyny zostały popełnione na terytorium danego Państwa Członkowskiego.

2. Oprócz środków ustanowionych w decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym[11], każde Państwo Członkowskie, jeśli jest to konieczne, podejmuje wszelkie możliwe środki dla zapewnienia rodzinom ofiar należytej pomocy.

Artykuł 11
Wykonanie i sprawozdania

1. Państwa Członkowskie podejmują niezbędne środki w celu wykonania niniejszej decyzji ramowej do dnia 31 grudnia 2002 r.

2. Do dnia 31 grudnia 2002 r. Państwa Członkowskie przesyłają Sekretariatowi Generalnemu Rady oraz Komisji tekst przepisów transponujących do ich prawa krajowego zobowiązania wynikające z niniejszej decyzji ramowej. Na podstawie sprawozdania sporządzonego na podstawie informacji i sprawozdania Komisji, Rada ocenia, do dnia 31 grudnia 2003 r., czy Państwa Członkowskie podjęły niezbędne środki w celu wykonania niniejszej decyzji ramowej.

3. Sprawozdanie Komisji określa szczególnie transpozycję do prawa karnego Państw Członkowskich zobowiązania określonego w art. 5 ust. 2.

Artykuł 12
Terytorialny zakres stosowania

Niniejsza decyzja ramowa ma zastosowanie do Gibraltaru.

Artykuł 13
Wejście w życie

Niniejsza decyzja ramowa wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym*.

Sporządzono w Luksemburgu, dnia 13 czerwca 2002 r.

W imieniu Rady

M. RAJOY BREY
Przewodniczący

11 Dz.U. L 82 z 22.3.2001, s. 1.

Decyzja Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. zmieniająca Wspólny Podręcznik w celu włączenia przepisów odnoszących się do kontroli granicznych, których celem są nieletni podróżujący w towarzystwie z dnia 29 kwietnia 2004 r. (Dz.Urz. UE L Nr 157, s. 136)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Rozporządzenie Rady (WE) nr 790/2001 z dnia 24 kwietnia 2001 r.

zastrzegające dla Rady

uprawnienia wykonawcze w odniesieniu do niektórych szczegółowych przepisów

i procedur praktycznych

przeprowadzania kontroli granicznej i nadzoru[1],

uwzględniając inicjatywę Republiki Włoskiej,

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Niezbędne jest przyjęcie specjalnych procedur dotyczących kontroli przy wjeździe i wyjeździe osób przekraczających zewnętrzne granice, włączając kontrole nieletnich podróżujących w towarzystwie, przede wszystkim z tego powodu, że osoby towarzyszące lub rzekomo towarzyszące nieletnim są w rzeczywistości często przemytnikami ludzi, powinny także zostać ustanowione przepisy dla organów kontroli granicznej, zwracające szczególną uwagę na wszystkie podróżujące osoby, które są nieletnie.

(2) Punkt 5 deklaracji Komitetu Wykonawczego z dnia 9 lutego 1998 r. w sprawie uprowadzania nieletnich stwierdza, że „w równym stopniu jest istotne, aby organy odpowiedzialne za kontrolę graniczną systematycznie sprawdzały dowody tożsamości i dokumenty podróży osób nieletnich; jest to szczególnie ważne w przypadku, gdy nieletni podróżują w towarzystwie tylko jednego dorosłego".

(3) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej oraz do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Da-

1 Dz.U. L 116 z 26.4.2001, s. 5.

nia nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej decyzji oraz nie jest nią związana, ani nie jest objęta jej stosowaniem. Uwzględniając fakt, że niniejsza decyzja rozwija dorobek Schengen, stosownie do postanowień tytułu IV części trzeciej Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Dania, zgodnie z art. 5 wspomnianego Protokołu, zdecyduje w ciągu sześciu miesięcy od przyjęcia przez Radę niniejszej decyzji o wdrożeniu jej do swojego krajowego prawa.

(4) W odniesieniu do Islandii oraz Królestwa Norwegii niniejsza decyzja stanowi rozwinięcie przepisów dorobku Schengen w rozumieniu Układu zawartego przez Radę Unii Europejskiej z Republiką Islandii oraz Królestwem Norwegii dotyczącego włączenia tych dwóch państw we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen, który wchodzi w zakres obszaru, o którym mowa w art. 1 pkt A decyzji Rady 1999/437/WE[2] w sprawie niektórych warunków stosowania Układu.

(5) Niniejsza decyzja stanowi rozszerzenie przepisów dorobku Schengen, w którym Zjednoczone Królestwo nie uczestniczy zgodnie z decyzją Rady 2000/365/WE z dnia 29 maja 2000 r. dotyczącą wniosku Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej o zastosowanie wobec niego niektórych przepisów dorobku Schengen[3]; dlatego Zjednoczone Królestwo nie uczestniczy w jej przyjęciu oraz nie jest nią związane, ani nie jest objęte jej stosowaniem.

(6) Niniejsza decyzja stanowi rozszerzenie przepisów dorobku Schengen, w którym Irlandia nie uczestniczy, zgodnie z decyzją Rady 2002/192/WE z dnia 28 lutego 2002 r. dotyczącą wniosku Irlandii o zastosowanie wobec niej niektórych przepisów dorobku Schengen[4]; dlatego Irlandia nie uczestniczy w jej przyjęciu oraz nie jest nią związana, ani nie jest objęta jej stosowaniem.

(7) Niniejsza decyzja stanowi akt rozwijający dorobek Schengen lub wszystko inne z nim związane w rozumieniu art. 3 ust. 1 Aktu Przystąpienia,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

2 Dz.U. L 176 z 10.7.1999, s. 31.

3 Dz.U. L 131 z 1.6.2000, s. 43.

4 Dz.U. L 64 z 7.3.2002, s. 20.

Artykuł 1

W punkcie 6.8.1 ustęp drugi części II Wspólnego Podręcznika, zdanie „Pracownicy przeprowadzający kontrolę muszą zwracać szczególną uwagę na nieletnich podróżujących samotnie" otrzymuje brzmienie: „Pracownicy przeprowadzający kontrolę muszą zwracać szczególną uwagę na nieletnich bez względu na to, czy podróżują w towarzystwie, czy samotnie".

Artykuł 2

Niniejsza decyzja wchodzi w życie następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich.*

Artykuł 3

Niniejsza decyzja jest skierowana do Państw Członkowskich zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską.

Sporządzono w Luksemburgu, dnia 29 kwietnia 2004 r.

W imieniu Rady

M. McDowell
Przewodniczący

CZĘŚĆ VI
Inne
(decyzje Parlamentu Europejskiego i Rady, rozporządzenia Komisji, decyzje Komisji, zalecenia Komisji)

Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1351/2008/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego wspólnotowego programu ochrony dzieci korzystających z Internetu oraz innych technologii komunikacyjnych z dnia 16 grudnia 2008 r. (Dz.Urz. UE L Nr 348, s. 118)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską,

w szczególności jego art. 153,

uwzględniając wniosek Komisji,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

po konsultacji z Komitetem Regionów,

stanowiąc zgodnie z procedurą określoną w art. 251 Traktatu[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Korzystanie z Internetu oraz z innych technologii komunikacyjnych, takich jak telefonia komórkowa, odgrywa coraz bardziej znaczącą rolę w Unii Europejskiej i oferuje wszystkim obywatelom szerokie możliwości w zakresie np. uczestnictwa, interaktywności i kreatywności. Jednakże nadal występują zagrożenia dla dzieci oraz niewłaściwe sposoby korzystania z technologii, a ze względu na zmieniające się technologie i zachowania społeczne ciągle pojawiają się nowe zagrożenia oraz sposoby niewłaściwego korzystania. Należy przyjąć na poziomie UE środki w celu ochrony integralności fizycznej, psychicznej i moralnej dzieci, które mogą doznać uszczerbku w wyniku dostępu do nieodpowiednich treści. Ponadto zachęcenie obywateli do korzystania z możliwości, jakie oferuje Internet oraz inne technologie komunikacyjne, a także do czerpania pożytków z nich płynących, wymaga także środków promujących bezpieczne z nich korzystanie.

1 Dz.U. C 224 z 30.8.2008, s. 61.

2 Opinia Parlamentu Europejskiego z dnia 22 października 2008 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym) i decyzja Rady z dnia 9 grudnia 2008 r.

(2) Strategia „i2010 – Europejskie społeczeństwo informacyjne na rzecz wzrostu i zatrudnienia" (COM(2005) 0229), rozwijająca strategię lizbońską, dąży do osiągnięcia spójności w polityce Komisji dotyczącej społeczeństwa informacyjnego i mediów w celu wzmocnienia istotnego wkładu, jaki technologie informacyjne i komunikacyjne wnoszą w wyniki osiągane przez gospodarki państw członkowskich. Jednym z jej celów jest utworzenie jednolitej europejskiej przestrzeni informacyjnej, oferującej przystępną cenowo i bezpieczną komunikację przez łącza o wysokiej przepustowości, bogate i zróżnicowane treści oraz usługi cyfrowe.

(3) Wspólnotowe ramy prawne dotyczące wyzwań w zakresie treści cyfrowych w społeczeństwie informacyjnym obejmują przepisy o ochronie nieletnich[3], ochronie prywatności[4] oraz odpowiedzialności usługodawców będących pośrednikami[5]. Decyzja ramowa Rady 2004/68/WSiSW z dnia 22 grudnia 2003 r. dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej[6] określa minimalne wymogi dla państw członkowskich dotyczące definicji przestępstw oraz właściwych sankcji. Bazując na zaleceniu Rady 98/560/WE z dnia 24 września 1998 r. w sprawie rozwoju konkurencyjności europejskiego przemysłu usług audiowizualnych i informacyjnych poprzez wspieranie ram krajowych mających na celu osiągnięcie porównywalnego i efektywnego poziomu ochrony nieletnich i godności ludzkiej[7], zalecenie 2006/952/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony małoletnich, godności ludzkiej oraz prawa do odpowiedzi w odniesieniu do konkurencyjności europejskiego przemysłu audiowizualnego oraz internetowych usług informacyjnych[8] określa wytyczne dotyczące rozwoju samoregulacji na poziomie krajowym, poszerza zakres o umiejętność korzystania z mediów, współpracę oraz wymianę doświadczeń i dobrych praktyk między organami regulacyjnymi, sa-

3 Dyrektywa 2007/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2007 r. zmieniająca dyrektywę Rady 89/552/EWG z dnia 3 października 1989 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, dotyczących wykonywania telewizyjnej działalności transmisyjnej (Dz.U. L 332 z 18.12.2007, s. 27).

4 Dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej) (Dz.U. L 201 z 31.7.2002, s. 37).

5 Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz.U. L 178 z 17.7.2000, s. 1).

6 Dz.U. L 13 z 20.1.2004, s. 44.

7 Dz.U. L 270 z 7.10.1998, s. 48.

8 Dz.U. L 378 z 27.12.2006, s. 72.

moregulującymi i współregulującymi, a także o środki zwalczania dyskryminacji we wszystkich mediach.

(4) Nadal potrzebne będą działania w dziedzinie zarówno treści potencjalnie szkodliwych dla dzieci, w szczególności materiałów pornograficznych, jak i treści niezgodnych z prawem, w szczególności materiałów przedstawiających wykorzystywanie dzieci. To samo ma zastosowanie do dzieci padających ofiarą szkodliwych i niezgodnych z prawem zachowań, przynoszących im szkody fizyczne i psychiczne, oraz nakłanianych do imitacji takich zachowań ze szkodą dla nich oraz dla innych. Należy podjąć szczególne wysiłki, aby zbadać rozwiązania zapobiegające propozycjom, wyrażanym za pomocą technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych przez osoby dorosłe, prowadzącym do spotkania z dzieckiem w celu dopuszczenia się wykorzystania seksualnego lub innych przestępstw na tle seksualnym. Szczególną uwagę należy przy tym zwrócić na system wzajemnego wsparcia.

(5) Należy podejmować również działania mające na celu zapobieganie wiktymizacji dzieci poprzez groźby, napastowanie i poniżanie za pośrednictwem Internetu lub interaktywnych technologii cyfrowych, w tym telefonów komórkowych.

(6) Decyzja nr 276/1999/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 stycznia 1999 r. przyjmująca wieloletni plan działań Wspólnoty w zakresie promowania bezpieczniejszego korzystania z Internetu i nowych technologii sieciowych poprzez zwalczanie sprzecznych z prawem i szkodliwych treści głównie w obszarze ochrony dzieci i nieletnich[9] (plan działania na rzecz bezpieczniejszego Internetu 1998-2004) oraz decyzja nr 854/2005/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspólnotowego na rzecz promowania bezpieczniejszego korzystania z Internetu i nowych technologii sieciowych[10] (program „Bezpieczniejszy Internet +" 2005–2008) zapewniły finansowanie wspólnotowe, które z powodzeniem doprowadziło do zapoczątkowania szeregu inicjatyw, które zapewniły wartość dodaną w wymiarze europejskim, jak wykazują oceny programu przedstawione Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Komitetowi Regionów (COM(2001) 0690, COM(2003) 0653 i COM(2006) 0663).

(7) Oprócz ustaleń zawartych w ocenach poprzednich programów, szereg badań Eurobarometru oraz konsultacje społeczne jasno wykazały potrzebę kontynuacji działań

9 Dz.U. L 33 z 6.2.1999, s. 1.

10 Dz.U. L 149 z 11.6.2005, s. 1.

w zakresie zgłaszania niezgodnych z prawem treści oraz podnoszenia świadomości w państwach członkowskich.

(8) Program ustanowiony niniejszą decyzją powinien mieć na celu między innymi utworzenie pakietu edukacyjnego dla rodziców, opiekunów, nauczycieli i wychowawców.

(9) Ewoluujące technologie, zmiany w sposobie korzystania z Internetu oraz innych technologii komunikacyjnych przez dorosłych i dzieci, oraz zmiany zachowań społecznych prowadzą do nowych zagrożeń dla dzieci. Baza wiedzy, którą można wykorzystać do planowania efektywnych działań, powinna zostać rozbudowana, co umożliwi lepsze zrozumienie takich zmian. Konieczne będzie połączenie w sposób wieloaspektowy i komplementarny różnych środków i działań; będą to np. podjęcie działań w celu propagowania bezpiecznego i odpowiedzialnego korzystania z Internetu, dalszy rozwój technologii pomocniczych, promowanie najlepszych praktyk w zakresie kodeksów postępowania odzwierciedlających ogólnie przyjęte kanony zachowania oraz współpraca z branżą w celu realizacji uzgodnionych celów tych kodeksów.

(10) Program ten powinien ponadto wspierać środki służące promowaniu pozytywnych treści przeznaczonych dla dzieci.

(11) Zmieniające się z uwagi na nowe technologie oraz innowacyjność w mediach środowisko środków masowego przekazu sprawia, iż należy uczyć dzieci, a także rodziców, opiekunów, nauczycieli i wychowawców bezpiecznego i efektywnego korzystania z internetowych usług informacyjnych.

(12) W celu ochrony dzieci należy podjąć starania, na przykład poprzez opracowanie skutecznych systemów weryfikacji wieku oraz dobrowolnych oznaczeń związanych z certyfikacją.

(13) Ze względu na globalny charakter problemu współpraca międzynarodowa ma podstawowe znaczenie. Niezgodne z prawem treści mogą być wytwarzane w jednym państwie i udostępniane w drugim, ale przeglądane i pobierane na całym świecie. Współpraca międzynarodowa, która stymulowana była poprzez wspólnotowe struktury tworzenia sieci kontaktów, będzie musiała zostać wzmocniona w celu lepszej ochrony dzieci przed zagrożeniami o charakterze transgranicznym, kiedy w grę wchodzą państwa trzecie. Obustronnie korzystna może być wymiana najlepszych praktyk między organizacjami europejskimi oraz organizacjami w innych częściach świata.

(14) Wszystkie państwa członkowskie ratyfikowały konwencję ONZ o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r., zgodnie z którą państwa sygnatariusze mają obowiązek przyjęcia wszelkich krajowych, dwu- i wielostronnych środków niezbędnych do zapobiegania wszelkim formom wykorzystywania dzieci oraz wszelkich środków legislacyjnych, administracyjnych i innych środków niezbędnych do stosowania praw uznanych przez tę konwencję, w odpowiednich przypadkach w ramach współpracy międzynarodowej.

(15) Środki, jakie Komisja może przyjmować na mocy uprawnień wykonawczych przyznanych jej niniejszą decyzją, to zasadniczo środki z zakresu zarządzania, mające związek z wykonaniem programu mającego

istotny wpływ na budżet w rozumieniu art. 2 lit. a) decyzji Rady 1999/468/WE z dnia 28 czerwca 1999 r. ustanawiającej warunki wykonywania uprawnień wykonawczych przyznanych Komisji[11]. Środki takie powinny zatem być przyjmowane zgodnie z procedurą zarządzania przewidzianą w art. 4 wspomnianej decyzji.

(16) Komisja powinna zapewnić komplementarność i synergię z powiązanymi inicjatywami i programami wspólnotowymi.

(17) Niniejsza decyzja ustanawia ramy finansowe wdrożenia programu stanowiące główny punkt odniesienia dla władzy budżetowej w rozumieniu pkt 37 porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 17 maja 2006 r. pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą i Komisją w sprawie dyscypliny budżetowej i należytego zarządzania finansami[12].

(18) Ponieważ ze względu na transnarodowy charakter przedmiotowych kwestii cele niniejszej decyzji nie mogą zostać osiągnięte w stopniu wystarczającym przez państwa członkowskie, natomiast z uwagi na europejską skalę i efekty działań mogą zostać lepiej osiągnięte na poziomie wspólnotowym, Wspólnota może podjąć działania, zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym artykule, niniejsza decyzja nie wykracza poza to, co jest konieczne dla osiągnięcia tych celów.

(19) Niniejsza decyzja nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, w szczególności w jej art. 3 ust. 1, art. 7, 8 i 24,

11 Dz.U. L 184 z 17.7.1999, s. 23.

12 Dz.U. C 139 z 14.6.2006, s. 1.

STANOWIĄ, CO NASTĘPUJE:

Artykuł 1
Cel programu

1. Niniejsza decyzja ustanawia program wspólnotowy mający na celu promowanie bezpieczniejszego korzystania z Internetu oraz innych technologii komunikacyjnych, w szczególności przez dzieci, a także zwalczanie treści niezgodnych z prawem oraz szkodliwych zachowań w środowisku online.

Program nosi nazwę „Bezpieczniejszy Internet" (dalej „program").

2. Prowadzone są działania w następujących obszarach:

a) zapewnienie świadomości publicznej;

b) zwalczanie niezgodnych z prawem treści i szkodliwych zachowań w środowisku online;

c) promowanie bezpieczniejszego środowiska online;

d) utworzenie bazy wiedzy.

Działania prowadzone w każdym z tych obszarów określono w załączniku I.

Program jest realizowany zgodnie z załącznikiem III.

3. Na użytek niniejszej decyzji „dzieci" oznaczają osoby poniżej 18. roku życia, chyba że odpowiednie prawo krajowe przyznaje im, pod pewnymi warunkami, pełną zdolność do czynności prawnych przed osiągnięciem tego wieku.

Artykuł 2
Uczestnictwo

1. Uczestnictwo w programie jest otwarte dla wszystkich podmiotów prawnych mających siedzibę w:

a) państwach członkowskich;

b) państwach Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA), będących członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), zgodnie z warunkami ustanowionymi w porozumieniu o EOG;

c) państwach przystępujących i państwach kandydujących korzystających ze strategii przedakcesyjnej, zgodnie z zasadami ogólnymi i warunkami ogólnymi uczestnictwa tych państw w programach wspólnotowych, ustalonych w odpowiednich umowach ramowych oraz decyzjach Rady Stowarzyszenia;

d) państwach Bałkanów Zachodnich oraz w państwach objętych europejską polityką sąsiedztwa, zgodnie z warunkami, jakie zostaną ustalone z tymi państwami po zawarciu umów ramowych dotyczących ich uczestnictwa w programach wspólnotowych;

e) państwie trzecim, będącym stroną porozumienia międzynarodowego ze Wspólnotą, na warunkach lub na podstawie którego wnosi ono wkład finansowy do programu.

2. Program jest otwarty dla organizacji międzynarodowych i podmiotów prawnych mających siedzibę w państwach trzecich inne niż te, o których mowa w ust. 1 lit. b)–e) na warunkach określonych w załączniku III.

Artykuł 3
Kompetencje Komisji

1. Komisja jest odpowiedzialna za realizację programu.

2. Komisja opracowuje na podstawie niniejszej decyzji roczne programy prac.

3. Podczas realizacji programu Komisja, w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi, zapewnia jego ogólną spójność z innymi stosownymi politykami, programami i działaniami Wspólnoty oraz komplementarość wobec nich.

4. Komisja działając zgodnie z procedurą, o której mowa w art. 4 ust. 2:

a) przyjmuje roczne programy prac i dokonuje ich zmian, w tym ustala priorytetowe obszary współpracy międzynarodowej;

b) dokonuje oceny projektów przedstawionych w odpowiedzi na zaproszenia do składania wniosków o przyznanie funduszy wspólnotowych przy szacowanym udziale Wspólnoty w wysokości wynoszącej co najmniej 500000 EUR;

c) wdraża środki w zakresie oceny programu.

5) Komisja informuje komitet, o którym mowa w art. 4, o postępach w realizacji programu. W szczególności Komisja niezwłocznie informuje ten komitet o wszelkich wyborach dokonanych w sprawach, które nie są objęte zakresem ust. 4 niniejszego artykułu.

Artykuł 4
Komitet

1. Komisję wspomaga komitet.

2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu zastosowanie mają art. 4 i 7 decyzji 1999/468/WE, z uwzględnieniem przepisów jej art. 8.

Okres przewidziany w art. 4 ust. 3 decyzji 1999/468/WE ustala się na trzy miesiące.

Artykuł 5
Monitorowanie i ocena

1. W celu zapewnienia efektywnego wykorzystania pomocy wspólnotowej Komisja zapewnia, aby działania podejmowane na podstawie niniejszej decyzji podlegały uprzedniej ocenie, bieżącej kontroli oraz ocenie końcowej.

2. Komisja monitoruje realizację projektów w ramach programu.

3. Komisja ocenia sposób przeprowadzenia projektów oraz skutki ich realizacji, aby ocenić, czy osiągnięto pierwotne cele.

4. W terminie do 24 czerwca 2011 r. Komisja przedstawi Parlamentowi Europejskiemu, Radzie, Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu oraz Komitetowi Regionów sprawozdanie z realizacji działań w obszarach, o których mowa w art. 1 ust. 2.

5. Po zakończeniu programu Komisja przedstawia końcowe sprawozdanie z oceny.

Artykuł 6
Przepisy finansowe

1. Program obejmuje okres pięciu lat, rozpoczynający się dnia 1 stycznia 2009 r.

2. Koperta finansowa na realizację programu w okresie od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2013 r. wynosi 55000000 EUR.

3. Roczne środki na okres od roku 2009 do roku 2013 zatwierdzane są przez władze budżetową w granicach określonych w ramach finansowych.

4. Orientacyjną strukturę wydatków przedstawiono w załączniku II.

Artykuł 7
Wejście w życie

Niniejsza decyzja wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Sporządzono w Strasburgu, dnia 16 grudnia 2008 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

H.-G. Pöttering
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I
DZIAŁANIA

Wstęp

Celem programu jest promowanie bezpieczniejszego korzystania z Internetu oraz innych technologii komunikacyjnych, edukowanie pod tym względem użytkowników, w szczególności dzieci, rodziców, opiekunów, nauczycieli i wychowawców, a także zwalczanie treści niezgodnych z prawem oraz szkodliwych zachowań w środowisku online.

Aby osiągnąć ten cel, program będzie się skupiał na praktycznej pomocy dla użytkowników, w szczególności dzieci, rodziców, opiekunów, nauczycieli i wychowawców, poprzez zachęcanie do tworzenia partnerstw z udziałem wielu zainteresowanych stron.

Ogólnym celem programu jest promowanie bezpieczniejszego korzystania z technologii sieciowych, zwłaszcza przez dzieci, promowanie rozwoju bezpiecznego środowiska online, ograniczenie ilości niezgodnych z prawem treści rozpowszechnianych online, zwalczanie potencjalnie szkodliwych zachowań w środowisku online (w tym psychologicznej manipulacji dziećmi w celu doprowadzenia do ich wykorzystania seksualnego oraz „groomingu", który polega na tym, że osoba dorosła zaprzyjaźnia się z dzieckiem z zamiarem dopuszczenia się wykorzystania seksualnego, a także wirtualnego nękania oraz plików elektronicznych pokazujących przemoc fizyczną lub psychiczną) oraz podnoszenie publicznej świadomości w zakresie zagrożeń online oraz środków zapobiegawczych, jak też opracowywanie narzędzi pedagogicznych opartych na najlepszych rozwiązaniach.

W celu zapewnienia spójnego podejścia do zagrożeń w sytuacjach, w których dostęp do treści i usług można uzyskać i korzystać z nich zarówno online, jak i offline, tak jak w przypadku gier komputerowych, program może dotyczyć obu typów dostępu i korzystania.

Program będzie realizowany w czterech ogólnych obszarach działania:

1) Zapewnienie świadomości publicznej

Działania będą miały na celu podniesienie świadomości wśród społeczeństwa, w szczególności dzieci, rodziców, opiekunów, nauczycieli i wychowawców, w zakresie możliwości i zagrożeń związanych z korzystaniem z technologii sieciowych i zachowania bezpieczeństwa online. Będą dotyczyć także możliwości i zagrożeń, jakie niosą ze sobą usługi rozpowszechniane za pomocą nowych platform dystrybucji, np. usługi audiowizualne świadczone przez sieci telefonii komórkowej. W stosownych przypadkach materiały informacyjne będą udostępnione w wersjach wielojęzycznych. Główne planowane działania to:

1. Podnoszenie świadomości publicznej i rozpowszechnianie informacji o bezpieczniejszym korzystaniu z technologii sieciowych.

Działania będą promować świadomość publiczną w sposób skoordynowany na obszarze Unii Europejskiej, przez przekazywanie pozytywnego przesłania o możliwościach szerszego i intensywniejszego użytkowania technologii informacyjno-komunikacyjnych, a jednocześnie przez udostępnianie odpowiednich informacji o zagrożeniach i sposobach zapobiegania im. Wspierane będą działania umożliwiające korzystanie przez dzieci w sposób rozsądny z technologii sieciowych, zwłaszcza za pośrednictwem programów w zakresie umiejętności korzystania z mediów, a także edukacji medialnej. Będą też one promować efektywne pod względem kosztów sposoby dystrybucji informacji podnoszących świadomość wśród dużej liczby użytkowników, np. współpracę z mediami, rozpowszechnianie w sieci treści stworzonych przez użytkowników oraz przekazywanie informacji w ramach systemu edukacyjnego.

Sposoby rozpowszechniania i prezentacji przesłań będą dostosowane do zróżnicowanych grup docelowych (dzieci w różnych grupach wiekowych, ich rodzice, nauczyciele).

2. Utworzenie punktów kontaktowych, w których rodzice i dzieci mogą uzyskać odpowiedzi na pytania dotyczące bezpieczeństwa online, w tym także będą mogli uzyskać poradę, jak postępować w przypadku groomingu i wirtualnego nękania.

Działania będą miały na celu umożliwienie użytkownikom podejmowania przemyślanych i odpowiedzialnych wyborów poprzez zapewnienie im porad dotyczących odnośnych zagadnień oraz środków zapobiegawczych, jakie należy podejmować w celu zachowania bezpieczeństwa online.

3. Zachęcanie do usprawniania skutecznych i efektywnych pod względem kosztów metod i narzędzi podnoszenia świadomości.

Działania będą miały na celu usprawnienie odnośnych metod i narzędzi podnoszenia świadomości w celu zapewnienia ich większej skuteczności i efektywności pod względem kosztów w dłuższym horyzoncie czasowym.

4. Zapewnienie wymiany najlepszych praktyk oraz współpracy transgranicznej na poziomie UE.

Działania będą mieć na celu zapewnienie skutecznej współpracy transgranicznej na poziomie UE oraz efektywnej wymiany najlepszych praktyk, narzędzi, metod, doświadczeń i informacji.

5. Zapewnienie wymiany najlepszych praktyk oraz współpracy na poziomie międzynarodowym.

Działania będą miały na celu promowanie współpracy i wymiany najlepszych praktyk, narzędzi, metod, doświadczeń i informacji na poziomie międzynarodowym w celu zachęcenia do opracowywania wspólnych koncepcji i metod pracy oraz poprawy i zwiększenia skuteczności, efektywności pod względem kosztów i zakresu inicjatyw globalnych.

2) Zwalczanie niezgodnych z prawem treści i szkodliwych zachowań w środowisku online

Działania te będą miały na celu ograniczenie ilości niezgodnych z prawem treści znajdujących się w obiegu online oraz odpowiednie postępowanie wobec szkodliwych zachowań w środowisku online, ze szczególnym naciskiem na dystrybucję online materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci, grooming i wirtualne nękanie. Główne planowane działania to:

1. Udostępnienie społeczeństwu punktów kontaktowych i infolinii, w których można zgłaszać niezgodne z prawem treści i szkodliwe zachowania online oraz upowszechnianie wiedzy o ich istnieniu.

Działania zapewnią, aby punkty kontaktowe były skuteczne, widoczne dla społeczeństwa, pełniły funkcje łączników z innymi podmiotami na poziomie krajowym (w szczególności

z jednostkami policji specjalizującymi się w walce z przestępczością internetową) oraz współpracowały na poziomie UE nad rozwiązywaniem problemów o charakterze transgranicznym, a także wymieniały się najlepszymi praktykami. Te punkty kontaktowe będą również dostarczać społeczeństwu niezbędnych informacji na temat sposobów zgłaszania treści niezgodnych z prawem i oceniać zawartość internetowych usług informacyjnych, które mogą godzić w fizyczną, psychiczną lub moralną integralność dzieci.

2. Zwalczanie szkodliwych zachowań w środowisku online, w szczególności groomingu i wirtualnego nękania.

Działania będą mieć na celu zwalczanie zjawiska groomingu oraz wirtualnego nękania. Będą one obejmować kwestie techniczne, psychologiczne i socjologiczne związane z tymi zagadnieniami oraz promować współpracę i koordynację między zainteresowanymi stronami.

3. Stymulowanie zastosowania rozwiązań technicznych do skutecznego zwalczania niezgodnych z prawem treści i szkodliwych zachowań w środowisku online oraz informowanie użytkowników końcowych o możliwych sposobach stosowania tej technologii.

Działania będą zachęcać do opracowywania, dostosowywania lub promowania skutecznych narzędzi technicznych – szczególnie narzędzi udostępnianych nieodpłatnie i przeznaczonych do łatwego korzystania przez ogół zainteresowanych stron – w celu skutecznego zwalczania niezgodnych z prawem treści i szkodliwych zachowań w środowisku online, jak również będą zachęcać usługodawców do promowania bezpiecznego i odpowiedzialnego korzystania z połączeń celem ochrony dzieci przed szkodliwymi i niezgodnymi z prawem zachowaniami. Zainteresowane strony będą informowane o dostępności tej technologii i jej prawidłowym stosowaniu. Należy rozważyć między innymi następujące środki:

a) przyjęcie znaku jakości przeznaczonego dla dostawców usług, dzięki czemu użytkownicy będą mogli z łatwością sprawdzić, czy dany dostawca przestrzega kodeksu postępowania;
b) korzystanie przez użytkowników końcowych z filtrów, które blokowałyby przepływ za pośrednictwem technologii sieciowych treści, które mogłyby szkodliwie wpływać na fizyczną, psychiczną i moralną integralność dzieci;
c) wspieranie środków służących promowaniu pozytywnych treści przeznaczonych dla dzieci;
d) dążenie do zbadania skuteczności narzędzi opracowywanych we współpracy z branżą internetową i umożliwiających organom ścigania tropienie przestępców działających w sieci.

4. Promowanie współpracy i wymiany informacji, doświadczeń i najlepszych praktyk między zainteresowanymi stronami na poziomie krajowym i UE.

Działania będą mieć na celu poprawę koordynacji między zainteresowanymi stronami zaangażowanymi w zwalczanie dystrybucji niezgodnych z prawem treści oraz szkodliwych zachowań w środowisku online oraz zachęcanie do uczestnictwa i wnoszenia własnego wkładu przez takie zainteresowane strony. W szczególności działania będą zachęcać do wymiany wie-

dzy fachowej w skali międzynarodowej oraz do wspólnego gromadzenia pomysłów przez rządy, organy ścigania, gorące linie, instytucje bankowe/finansowe/obsługujące karty kredytowe, ośrodki doradcze w zakresie przeciwdziałania wykorzystywaniu dzieci, organizacje zajmujące się pomocą dzieciom i branżę internetową.

5. Poprawa współpracy, wymiany informacji i doświadczeń w zakresie zwalczania niezgodnych z prawem treści oraz szkodliwych zachowań w środowisku online na poziomie międzynarodowym.

Działania będą miały na celu poprawę współpracy z państwami trzecimi, harmonizację koncepcji zwalczania niezgodnych z prawem treści oraz szkodliwych zachowań w środowisku online na poziomie międzynarodowym, a także zachęcanie do opracowywania wytycznych dotyczących koordynacji poszczególnych krajowych baz danych dotyczących wykorzystywania dzieci, jak też wspólnych koncepcji i metod pracy. W szczególności, działania będą miały na celu nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy organami krajowymi, policją i punktami kontaktowymi. Będą podejmowane działania prowadzące do zbudowania wspólnej bazy danych UE gromadzącej informacje na temat wykorzystywania dzieci oraz mające na celu zagwarantowanie połączenia tych baz z Europolem.

6. Prowadzenie rejestrów nazw domen tam, gdzie nie są one jeszcze prowadzone i wzmocnienie istniejącej współpracy. Przy uwzględnieniu prawa krajowego działania będą miały na celu uzupełnienie istniejących środków poprzez usprawnienie współpracy z rejestrami nazw domen w państwach członkowskich oraz promowanie pozytywnych kontaktów z rejestrami poza UE, aby umożliwić wczesne wykrywanie potencjalnie niezgodnych z prawem treści i skrócić żywotność stron internetowych, o których wiadomo, że oferują treści związane z seksualnym wykorzystywaniem dzieci.

3) Promowanie bezpieczniejszego środowiska online

Działania będą miały na celu zainicjowanie współpracy między zainteresowanymi stronami, ułatwiającej poszukiwanie sposobów promowania bezpieczniejszego środowiska online oraz ochrony dzieci przed treściami, które mogą być dla nich szkodliwe. Główne planowane działania to:

1. Poprawa współpracy, wymiany informacji, doświadczeń i najlepszych praktyk między zainteresowanymi stronami.

Działania będą miały na celu poprawę współpracy, harmonizację koncepcji tworzenia bezpiecznego środowiska online dla dzieci oraz umożliwienie wymiany najlepszych praktyk i metod pracy. Będą one miały też na celu zapewnienie zainteresowanym stronom otwartej platformy dyskusji nad kwestiami związanymi z promowaniem bezpieczniejszego środowiska online oraz sposobów ochrony dzieci przed potencjalnie szkodliwymi treściami na różnych platformach.

2. Zachęcanie zainteresowanych stron do rozwijania i wdrażania odpowiednich systemów współ- i samoregulacji.

Działania promować będą tworzenie i wdrażanie inicjatyw z zakresu współ- i samoregulacji oraz zachęcać zainteresowane strony do uwzględniania bezpieczeństwa dzieci przy opracowywaniu nowych technologii i usług.

3. Zachęcanie dostawców do opracowania oznakowania i zapewnianie im pomocy w tym zakresie. Działania będą miały na celu zachęcenie dostawców usług internetowych do opracowania, jako narzędzia samoregulacji, oznakowania „bezpieczna dla dziecka" dla stron internetowych i udzielenie pomocy w tym zakresie.

Działania te mogą obejmować między innymi zbadanie możliwości utworzenia systemu wspólnych symboli opisowych lub ostrzegających komunikatów wskazujących kategorię wiekową lub aspekt treści, w związku z którym wprowadzono dane zalecenie dotyczące wieku, co mogłoby być pomocne w podnoszeniu świadomości użytkowników na temat potencjalnie szkodliwych treści internetowych.

4. Stymulowanie zaangażowania dzieci w tworzenie bezpieczniejszego środowiska online.

Działania będą miały na celu zaangażowanie dzieci, przy zapewnieniu równego udziału dziewcząt i chłopców, tak aby – przy wsparciu ze strony specjalistów – lepiej zrozumieć ich poglądy i doświadczenia dotyczące korzystania z technologii sieciowych oraz promować bezpieczniejsze dla dzieci środowisko online. Zaangażowanie to jest stosowane regularnie w ramach działań takich jak europejskie forum praw dziecka, forum bezpieczniejszego Internetu i inne.

5. Szersze udostępnienie informacji o skutecznych narzędziach zwalczania szkodliwych treści online.

Działania będą miały na celu szersze udostępnienie – zwłaszcza rodzicom, opiekunom, nauczycielom i wychowawcom – informacji dotyczących działania i skuteczności narzędzi zwalczania potencjalnie szkodliwych treści online, takich jak systemy filtrowania, oraz regularne zapewnienie wszystkim użytkownikom prostych informacji edukacyjnych, instrumentów i aplikacji odpowiednio wspomagających ich w zwalczaniu szkodliwych treści na różnych platformach.

6. Zapewnienie zgodności koncepcji przyjętych w Unii Europejskiej i na poziomie międzynarodowym.

Działania będą promować współpracę oraz wymianę informacji, doświadczeń i najlepszych praktyk między zainteresowanymi stronami na poziomie UE i międzynarodowym.

4) Utworzenie bazy wiedzy

Działania będą miały na celu utworzenie bazy wiedzy umożliwiającej odpowiednie podejście do obecnych i nowych sposobów korzystania ze środowiska online oraz do odnośnych zagrożeń i konsekwencji, z myślą o zaplanowaniu odpowiednich działań służących zapewnieniu

bezpieczeństwa online wszystkim użytkownikom. Zawartość tej bazy wiedzy będzie udostępniona zainteresowanym stronom oraz rozpowszechniana na terenie państw członkowskich. Główne planowane działania to:

1. Zachęcanie do koordynacji podejścia do badań w odnośnych dziedzinach.

Działania zapewnią skoordynowane wysiłki mające na celu zainicjowanie na poziomie UE współpracy naukowców i ekspertów zajmujących się bezpieczeństwem dzieci w środowisku online, stymulowanie współpracy i koordynacji międzynarodowej oraz opracowanie aktualnych przeglądów bieżących i przyszłych prac badawczych.

2. Zapewnienie aktualnych informacji dotyczących korzystania przez dzieci z technologii sieciowych. Podjęte zostaną działania mające na celu pozyskanie aktualnych informacji dotyczących korzystania przez dzieci z technologii sieciowych oraz podejścia dzieci, a także ich rodziców, opiekunów, nauczycieli i wychowawców zarówno do możliwości, jak i zagrożeń.

Działania te będą obejmować aspekty ilościowe i jakościowe. Będą one miały także na celu poszerzenie wiedzy o strategiach radzenia sobie z zagrożeniami online stosowanych przez dzieci oraz ocenę skuteczności tych strategii.

3. Analiza statystyk i trendów w różnych państwach członkowskich.

Podjęte zostaną działania obejmujące analizę statystyk i trendów w różnych państwach członkowskich w celu umożliwienia organom egzekwującym prawo i odpowiednim organom w państwach członkowskich ograniczenie powielania się aktualnych wysiłków i zapewnienie jak najlepszego wykorzystania środków aktualnie i w przyszłości.

4. Promowanie badań dotyczących wiktymizacji dzieci online.

Działania obejmujące podejście uwzględniające różnicę płci będą mieć na celu zbadanie technicznych, psychologicznych i socjologicznych zagadnień związanych z wiktymizacją dzieci w środowisku online, w tym z wirtualnym nękaniem, groomingiem, zagadnieniami związanymi z udostępnianymi online materiałami przedstawiającym wykorzystywanie seksualne dzieci oraz nowymi formami zachowań, mogących stwarzać zagrożenie dla dzieci.

5. Promowanie badania skutecznych sposobów poprawy bezpieczeństwa technologii sieciowych.

Działania mogą dotyczyć badań i testów metod i narzędzi podnoszenia świadomości, skutecznych programów współ- i samoregulacji, skuteczności różnych rozwiązań technicznych i nietechnicznych, a także innych istotnych zagadnień.

6. Poszerzenie wiedzy o wpływie korzystania z obecnych i nowych technologii na dzieci.

Działania obejmujące podejście uwzględniające różnicę płci będą miały na celu lepsze zrozumienie psychologicznego, behawioralnego i socjologicznego wpływu technologii sieciowych na dzieci, od wpływu kontaktu ze szkodliwymi treściami i zachowaniami aż po grooming i wirtualne nękanie, oraz w przypadku różnych platform - od komputerów i telefonów komórkowych po konsole do gier oraz inne nowe technologie.

ZAŁĄCZNIK II
ORIENTACYJNA STRUKTURA WYDATKÓW

1) Zapewnienie świadomości publicznej 48%
2) Zwalczanie niezgodnych z prawem treści i szkodliwych zachowań w środowisku online 34%
3) Promowanie bezpieczniejszego środowiska online 10%
4) Utworzenie bazy wiedzy 8%

ZAŁĄCZNIK III
METODY REALIZACJI PROGRAMU

1) Komisja będzie realizować program zgodnie z jego opisem technicznym zawartym w załączniku I.
2) Program będzie realizowany poprzez działania obejmujące:

A. DZIAŁANIA Z PODZIAŁEM KOSZTÓW

1. Projekty pilotażowe i działania związane z najlepszymi praktykami; projekty ad-hoc w obszarach związanych z programem, w tym projekty przedstawiające najlepsze praktyki lub obejmujące nowatorskie zastosowania istniejących technologii.

2. Sieci i działania krajowe łączące różne zainteresowane strony w celu zapewnienia działania w całej Europie oraz ułatwienia koordynacji i przekazywania wiedzy.

3. Ogólnoeuropejskie badania porównawcze sposobów korzystania z technologii sieciowych przez dzieci i dorosłych, związanych z nimi zagrożeń dla dzieci oraz wpływu szkodliwych praktyk na dzieci, a także aspektów psychologicznych i behawioralnych z naciskiem seksualne wykorzystywanie dzieci związane z korzystaniem z technologii sieciowych, badania nowych sytuacji zagrożeń wynikających ze zmian behawioralnych lub rozwoju technologii itd.

4. Projekty wdrażania technologii.

B. ŚRODKI TOWARZYSZĄCE

Środki towarzyszące przyczynią się do realizacji programu lub przygotowania przyszłych działań.

1. Określanie poziomów odniesienia i badania opinii z zastosowaniem porównywalnej metodologii w celu uzyskania wiarygodnych danych dotyczących bezpieczniejszego korzystania z technologii sieciowych dla wszystkich państw członkowskich.

2. Ocena techniczna technologii takich jak filtrowanie, mających na celu promowanie bezpieczniejszego korzystania z Internetu i nowych technologii sieciowych.

3. Badania mające na celu wspieranie programu i działań prowadzonych w jego ramach.

4. Wymiana informacji poprzez konferencje, seminaria, warsztaty lub inne spotkania oraz zarządzanie połączonymi działaniami.

5. Działania związane z rozpowszechnianiem, informowaniem i komunikowaniem.

3) Zgodnie z art. 2 ust. 2 organizacje międzynarodowe i podmioty prawne mające siedzibę w państwach trzecich mogą uczestniczyć w działaniach z podziałem kosztów, z finansowaniem wspólnotowym lub bez niego, na następujących warunkach:

a) działanie musi być objęte priorytetem współpracy międzynarodowej zdefiniowanym w programie prac. Priorytety takie mogą być definiowane według tematycznego obszaru działania, kryterium geograficznego lub obu tych czynników;

b) program prac może definiować dodatkowe kryteria i warunki, które muszą być spełnione przez organizacje międzynarodowe i podmioty prawne mające siedzibę w państwach trzecich w celu uzyskania finansowania wspólnotowego.

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1167/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie odmowy udzielenia zezwoleń na niektóre oświadczenia zdrowotne dotyczące żywności i odnoszące się do zmniejszenia ryzyka choroby oraz do rozwoju i zdrowia dzieci z dnia 30 listopada 2009 r. (Dz.Urz. UE L Nr 314, s. 29)

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską,

uwzględniając rozporządzenie (WE) nr 1924/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych dotyczących żywności[1], w szczególności jego art. 17 ust. 3,

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1924/2006 zabrania się stosowania oświadczeń zdrowotnych dotyczących żywności, o ile nie zezwoliła na nie Komisja zgodnie z tym rozporządzeniem i nie zostały włączone do wykazu dopuszczalnych oświadczeń.

(2) Rozporządzenie (WE) nr 1924/2006 stanowi również, że wnioski o udzielenie zezwolenia na stosowanie oświadczenia zdrowotnego mogą być składane przez podmioty działające na rynku spożywczym do właściwego organu krajowego danego państwa członkowskiego. Właściwy organ krajowy przekazuje prawidłowe wnioski Europejskiemu Urzędowi ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA), zwanemu dalej Urzędem.

(3) Po otrzymaniu wniosku Urząd bezzwłocznie powiadamia pozostałe państwa członkowskie oraz Komisję o wniosku i wydaje opinię na temat danego oświadczenia zdrowotnego.

(4) Komisja decyduje o udzieleniu zezwolenia na oświadczenia zdrowotne, uwzględniając opinię wydaną przez Urząd.

1 Dz.U. L 404 z 30.12.2006, s. 9.

(5) Dnia 13 lutego 2009 r. Komisja oraz państwa członkowskie otrzymały od Urzędu cztery opinie w sprawie wniosków o udzielenie zezwolenia na stosowanie oświadczenia zdrowotnego. Dnia 16 marca 2009 r. Komisja oraz państwa członkowskie otrzymały od Urzędu jedną opinię w sprawie wniosku o udzielenie zezwolenia na stosowanie oświadczenia zdrowotnego.

(6) Dwie opinie odnosiły się do wniosków dotyczących oświadczeń o zmniejszaniu ryzyka choroby, o których mowa w art. 14 ust. 1 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, a trzy opinie – wniosków dotyczących oświadczeń zdrowotnych odnoszących się do rozwoju i zdrowia dzieci, o których mowa w art. 14 ust. 1 lit. b) ro zporządzenia (WE) nr 1924/2006. Jeden wniosek o udzielenie zezwolenia na stosowanie oświadczenia zdrowotnego będzie przedmiotem dalszych decyzji.

(7) Po złożeniu wniosku przez UNICER Bebidas de Portugal SGPS, zgodnie z art. 14 ust. 1 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, Urząd miał obowiązek wydania opinii dotyczącej oświadczenia zdrowotnego związanego z wpływem wody mineralnej Melgaço® na obniżenie poziomu cukru we krwi (pytanie nr EFSA-Q-2008-219)[2]. Oświadczenie zaproponowane przez wnioskodawcę było sformułowane w następujący sposób: „Regularne spożywanie wody mineralnej Melgaço powoduje obniżenie poziomu cukru we krwi".

(8) Na podstawie przedstawionych danych Urząd stwierdził, że nie wykazano związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy spożywaniem wody mineralnej Melgaço® a deklarowanym efektem. W związku z tym, ponieważ oświadczenie nie spełnia wymogów rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, zezwolenie na jego stosowanie nie powinno zo stać udzielone.

(9) Po złożeniu wniosku przez Ocean Spray International Services (UK) Ltd., zgodnie z art. 14 ust. 1 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, Urząd miał obowiązek wydania opinii dotyczącej oświadczenia zdrowotnego związanego z wpływem preparatów Ocean Spray Cranberry Products® na zakażenia dróg moczowych u kobiet (pytanie nr EFSA-Q-2008-117)[3]. Oświadczenie zaproponowane przez wnioskodawcę było sformułowane w następujący sposób: „Regularne spożywanie dwóch porcji preparatu z gamy Ocean Spray dziennie, zawierających 80 mg proantocyjanidyn żurawiny każda, pomaga zmniejszyć ryzyko zakażeń dróg moczowych u kobiet poprzez zahamowanie przylegania pewnych bakterii do dróg moczowych".

2 Dziennik EFSA (2009) 944, s. 1.

3 Dziennik EFSA (2009) 943, s. 1.

(10) Na podstawie przedstawionych danych Urząd stwierdził, że nie wykazano związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy spożywaniem preparatów Ocean Spray Cranberry Products® a deklarowanym efektem. W związku z tym, ponieważ oświadczenie nie spełnia wymogów rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, zezwolenie na jego stosowanie nie powinno zostać udzielone.

(11) Po złożeniu wniosku przez Soremartec Italia S.R.L., zgodnie z art. 14 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, Urząd miał obowiązek wydania opinii dotyczącej oświadczenia zdrowotnego związanego z wpływem czekolady Kinder Chocolate® na wzrost (pytanie nr EFSA-Q-2008-283)[4]. Oświadczenie zaproponowane przez wnioskodawcę było sformułowane w następujący sposób: „Kinder Chocolate® – czekolada, która pomaga rosnąć".

(12) Na podstawie przedstawionych danych Urząd stwierdził, że nie wykazano związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy spożywaniem czekolady Kinder Chocolate® a deklarowanym efektem. W związku z tym, ponieważ oświadczenie nie spełnia wymogów rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, zezwolenie na jego stosowanie nie powinno zostać udzielone.

(13) Po złożeniu wniosku przez Plada Industriale S.R.L., zgodnie z art. 14 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, Urząd miał obowiązek wydania opinii dotyczącej oświadczenia zdrowotnego związanego z wpływem preparatów do dalszego żywienia niemowląt zawierających składniki bioaktywne na dolegliwości jelitowe (pytanie nr EFSA-Q-2008-270)[5]. Oświadczenie zaproponowane przez wnioskodawcę było sformułowane w następujący sposób: „Preparat łagodzi niewielkie dolegliwości jelitowe, takie jak kolka, zaparcia i zaburzenia trawienia".

(14) Na podstawie przedstawionych danych Urząd stwierdził, że nie wykazano związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy spożywaniem preparatów do dalszego żywienia niemowląt zawierających stałą kombinację krótkołańcuchowych galaktooligosacharydów, zakwaszonego mleka, nukleotydów oraz beta-palmitynianów a deklarowanym efektem. W związku z tym, ponieważ oświadczenie nie spełnia wymogów rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, zezwolenie na jego stosowanie nie powinno zostać udzielone.

(15) Podczas ustanawiania środków przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu uwzględniono opinie wnioskodawców oraz członków społeczeństwa, otrzymane przez Komisję zgodnie z art. 16 ust. 6 rozporządzenia (WE) nr 1924/2006.

4 Dziennik EFSA (2009) 940, s. 1.

5 Dziennik EFSA (2009) 939, s. 1.

(16) Zgodnie z art. 28 ust. 6 rozporządzenia (WE) nr 1924/2006 oświadczenia zdrowotne, o których mowa w art. 14 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia i na które nie wydano zezwolenia decyzją na mocy art. 17 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, mogą być w dalszym ciągu stosowane przez sześć miesięcy po przyjęciu niniejszego rozporządzenia. Przedmiotowe wnioski nie zostały jednakże złożone przed dniem 19 stycznia 2008 r., zatem wymóg ustanowiony w art. 28 ust. 6 lit. b) nie został spełniony i okres przejściowy przewidziany w tym artykule nie ma zastosowania. W związku z tym należy ustanowić sześciomiesięczny okres przejściowy w celu umożliwienia podmiotom działającym na rynku spożywczym dostosowanie się do wymogów niniejszego rozporządzenia.

(17) Środki przewidziane w niniejszym rozporząd zeniu są zgodne z opinią Stałego Komitetu ds. Łańcucha Żywnościowego i Zdrowia Zwierząt,

PRZYJMUJE NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

Artykuł1

Oświadczenia zdrowotne wymienione w załączniku do niniejszego rozporządzenia nie zostają włączone do wspólnotowego wykazu dopuszczalnych oświadczeń, o którym mowa w art. 14 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1924/2006.

Oświadczenia zdrowotne, o których mowa w art. 14 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 1924/2006, wymienione w załączniku do niniejszego rozporządzenia, mogą być jednak w dalszym ciągu stosowane przez sześć miesięcy po wejściu w życie niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 2

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.*

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia 30 listopada 2009 r.

W imieniu Komisji

Androulla Vassiliou
Członek Komisji

ZAŁĄCZNIK
ODRZUCONE OŚWIADCZENIA ZDROWOTNE

Wniosek – właściwe przepisy rozporządzenia (WE) nr 1924/2006 | Składnik odżywczy, substancja, żywność lub kategoria żywności | Oświadczenie | Odniesienie do opinii EFSA |

Artykuł 14 ust. 1 lit. a) – oświadczenia zdrowotne o zmniejszaniu ryzyka choroby | Woda mineralna Melgaço® | Regularne spożywanie wody mineralnej Melgaço powoduje obniżenie poziomu cukru we krwi | Q-2008-219 |

Artykuł 14 ust. 1 lit. a) – oświadczenia zdrowotne o zmniejszaniu ryzyka choroby | Ocean Spray Cranberry Products® | Regularne spożywanie dwóch porcji preparatu z gamy Ocean Spray dziennie, zawierających 80 mg proantocyjanidyn żurawiny każda, przyczynia się do obniżenia ryzyka zakażeń dróg moczowych u kobiet poprzez zahamowanie przylegania pewnych bakterii do dróg moczowych | Q-2008-117 |

Artykuł 14 ust. 1 lit. b) – oświadczenia zdrowotne odnoszące się do rozwoju i zdrowia dzieci | Kinder Chocolate® | Kinder Chocolate® – czekolada, która pomaga rosnąć | Q-2008-283 |

Artykuł 14 ust. 1 lit. b) – oświadczenia zdrowotne odnoszące się do rozwoju i zdrowia dzieci | Preparaty do dalszego żywienia niemowląt zawierające stałą kombinację krótkołańcuchowych galaktooligosacharydów, zakwaszonego mleka, nukleotydów oraz beta-palmitynianów | Łagodzi niewielkie dolegliwości jelitowe, takie jak kolka, zaparcia i zaburzenia trawienia | Q-2008-270 |

Zalecenie Komisji z dnia 20 lutego 2013 r.
Inwestowanie w dzieci: przerwanie cyklu marginalizacji (2013/112/UE)
z dnia 20 lutego 2013 r. (Dz.Urz. UE L Nr 59, s. 5)

KOMISJA EUROPEJSKA,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 292,

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Poszanowanie ludzkiej godności jest podstawową wartością Unii Europejskiej, której jednym z celów jest promowanie dobrobytu jej obywateli; Unia musi stać na straży praw dziecka, walczyć z wykluczeniemspołecznym oraz dyskryminacją, a także wspierać sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną;

(2) W zdecydowanej większości państw UE dzieci[1] są bardziej narażone na ubóstwo czy wykluczenie społeczne niż reszta społeczeństwa; w porównaniu z lepiej usytuowanymi rówieśnikami dzieci dorastające w ubóstwie lub skazane na wykluczenie społeczne słabiej radzą sobie w szkole, rzadziej cieszą się dobrym zdrowiem, a w dorosłym życiu trudniej jest im realizować w pełni swój potencjał;

(3) zapobieganie dziedziczeniu marginalizacji jest bardzo ważną inwestycją w przyszłość Europy oraz bezpośrednim wkładem w strategię „Europa 2020" na rzecz zatrudnienia i inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, z długotrwałymi korzyściami dla dzieci, gospodarki i ogółu społeczeństwa;

(4) wczesna interwencja oraz zapobieganie mają zasadnicze znaczenie dla tworzenia bardziej skutecznych i wydajnych strategii, bowiem wydatki publiczne na działania mające zaradzić konsekwencjom ubóstwa wśród dzieci i ich wykluczenia społecznego przekraczają z reguły wydatki na interwencje we wczesnym wieku;

(5) rozwiązanie problemu marginalizacji we wczesnych latach dzieciństwa stanowi istotny środek zwiększania wysiłków na rzecz walki z ogólnym zjawiskiem ubóstwa i wykluczenia społecznego. Zapobieganie odnosi największe skutki, gdy stosuje się zintegrowane strategie łączące wsparcie dla rodziców chcących wejść na rynek pracy oraz odpowiednie wsparcie dochodów oraz dostęp do usług, które odgrywają dużą rolę w osią-

1 Zgodnie z Konwencją o prawach dziecka Narodów Zjednoczonych przez pojęcie dzieci należy w tym kontekście rozumieć osoby poniżej 18 lat.

gnięciach dzieci, takich jak edukacja (przedszkolna) dobrej jakości, opieka zdrowotna, mieszkalnictwo oraz usługi socjalne, a także możliwości poznania swoich praw i korzystania z nich, co pomaga dzieciom realizować w pełni swój potencjał oraz zwiększać odporność na niekorzystną sytuację;

(6) okazuje się, że najbardziej skuteczne strategie walki z ubóstwem wśród dzieci to takie, których podstawą jest polityka zmierzająca do poprawy dobrostanu wszystkich dzieci i mająca na względzie potrzeby dzieci będących w szczególnie trudnej sytuacji;

(7) szerzenie równości płci, uwzględnianie aspektu płci oraz wspieranie równych szans, a także walka z dyskryminacją, która dotyka dzieci i ich rodziny na wszystkich płaszczyznach (zwłaszcza tych związanych z płcią, pochodzeniem rasowym czy etnicznym, wyznaniem lub przekonaniami, niepełnosprawnością, wiekiem bądź orientacją seksualną) powinny być podstawą wszelkich starań w kierunku rozwiązania problemu ubóstwa i wykluczenia społecznego wśród dzieci;

(8) obecny kryzys finansowo-gospodarczy ma poważny wpływ na sytuację dzieci i rodzin: w wielu krajach rośnie odsetek osób żyjących w ubóstwie i skazanych na wykluczenie społeczne;

(9) podejmowane w wielu krajach działania w zakresie konsolidacji budżetowej związane z coraz większymi ograniczeniami fiskalnymi stanowią istotne wyzwanie, jakim jest dalsze zapewnienie skuteczności i adekwatności polityki socjalnej w perspektywie krótko- i długoterminowej;

(10) powszechne dziś zrozumienie czynników prowadzących do powstawania ubóstwa wśród dzieci jest efektem ponad dziesięcioletniej współpracy na szczeblu unijnym i znacznych wysiłków na rzecz opracowania właściwych wskaźników monitorowania, wskazania wspólnych problemów oraz obrania udanych strategii, dzięki czemu sprawa ta nabrała rozmachu na poziomie politycznym. W następstwie tego Komisja ogłosiła przyjęcie zalecenia w sprawie ubóstwa dzieci w komunikacie dotyczącym europejskiej platformy współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym[2];

(11) strategia „Europa 2020" nadała nowy impuls wysiłkom na rzecz rozwiązania kwestii ubóstwa i wykluczenia społecznego w UE poprzez ustalenie wspólnego dla Europy celu polegającego na zredukowaniu do 2020 r. o co najmniej 20 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, a także poprzez wzmożenie

2 COM(2010) 758 final.

działań przeciwdziałających zjawisku przedwczesnego zakończenia nauki. Zwalczanie problemu ubóstwa wśród dzieci i zapobieganie mu stanowi zasadniczą część działań UE i państw członkowskich w tym zakresie, a także wchodzi w zakres europejskiej platformy współpracy na rzecz walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym;

(12) obecne zarządzanie w ramach Europejskiego Semestru ma na celu zapewnienie realizacji odnośnych zaleceń dla poszczególnych państw w zakresie walki z ubóstwem wśród dzieci i poprawy ich dobrostanu;

(13) Wszystkie państwa członkowskie UE ratyfikowały Konwencję o prawach dziecka Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Zapisane w niej normy i zasady powinny nadal być kierunkowskazem w przypadku tych strategii i działań unijnych, które mają wpływ na prawa dziecka;

(14) państwa członkowskie potwierdziły swoje zaangażowanie oraz pozytywnie ustosunkowały się do inicjatywy Komisji dotyczącej przyjęcia zalecenia w tej sprawie w drodze sprawozdania doradczego Komisji Ochrony Socjalnej z czerwca 2012 r.[3] oraz głównego przesłania, a także konkluzji Rady EPSCO z października 2012 r. „Zapobieganie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci, radzenie sobie z tymi zjawiskami oraz propagowanie dobrostanu dzieci"[4];

(15) Unia Europejska realizuje różne polityki dotyczące kwestii związanych z ubóstwem wśród dzieci oraz przenoszeniem zjawiska marginalizacji z pokolenia na pokolenie, zwłaszcza w dziedzinie edukacji oraz kształcenia zawodowego, zdrowia, praw dziecka i równości płci[5];

(16) polityki mające na celu rozwiązanie problemu ubóstwa wśród dzieci leżą przede wszystkim w kompetencjach państw członkowskich, natomiast wspólne ramy europejskie pozwalają zwiększyć efekt synergii między odnośnymi obszarami polityki, pomagają państwom członkowskim zweryfikować swoją politykę oraz umożliwiają

3 Komitet Ochrony Socjalnej, sprawozdanie doradcze Komitetu Ochrony Socjalnej dla Komisji Europejskiej w sprawie zapobiegania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci, radzenia sobie z tymi zjawiskami oraz propagowania dobrostanu dzieci z dnia 27 czerwca 2012 r.

4 Zapobieganie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci, radzenie sobie z tymi zjawiskami oraz propagowanie dobrostanu dzieci – Konkluzje Rady EPSCO z dnia 4 października 2012 r., 14437/12.

5 Zob. zwłaszcza: Aktualizacja strategicznych ram współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia COM(2008) 865 final, Solidarność w zdrowiu: zmniejszanie nierówności zdrowotnych w UE COM(2009) 567 final, Agenda UE na rzecz praw dziecka COM(2011) 60 final oraz Strategia na rzecz równości kobiet i mężczyzn 2010-2015 COM(2010) 491 final.

wymianę doświadczeń, zwiększając skuteczność polityki poprzez zastosowanie nowatorskiego podejścia, biorąc jednocześnie pod uwagę różne uwarunkowania i potrzeby na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym;

(17) w kontekście kolejnych wieloletnich ram finansowych takie wytyczne mogą również stanowić podstawę dalszej współpracy oraz pozwolić skoncentrować się na stosowaniu właściwych instrumentów finansowych, w szczególności funduszy strukturalnych, by osiągnąć zaproponowany cel, jakim jest „promowanie włączeniaspołecznego i walka z ubóstwem".

ZALECA, ABY PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE:

przygotowały i wprowadziły w życie strategie polityczne, których celem jest rozwiązanie problemu ubóstwa wśród dzieci oraz ich społecznego wykluczenia, promowanie dobrostanu dzieci poprzez wielowymiarowe strategie zgodnie z następującymi wytycznymi:

1. KIEROWAĆ SIĘ PONIŻSZYMI ZASADAMI HORYZONTALNYMI

– Rozwiązać problem ubóstwa wśród dzieci oraz ich społecznego wykluczenia poprzez zintegrowane strategie, które wykraczają poza zapewnienie dzieciom zabezpieczenia materialnego i zakładają promowanie równych szans, tak by umożliwić wszystkim dzieciom realizowanie w pełni swojego potencjału.
– Rozwiązać problem ubóstwa wśród dzieci oraz ich wykluczenia społecznego z perspektywy praw dziecka, w szczególności poprzez odwołanie się do właściwych postanowień Traktatu o Unii Europejskiej, Karty praw podstawowych Unii Europejskiej oraz Konwencji praw dziecka Zgromadzenia Ogólnego ONZ, zapewniając przy tym poszanowanie, ochronę i egzekwowanie tych praw.
– Stawiać zawsze na pierwszym miejscu najlepszy interes dziecka oraz traktować dzieci jako niezależne podmioty, którym przysługują prawa, jednocześnie w pełni uznając wagę wspierania rodzin będących głównymi opiekunami dzieci.
– Utrzymać właściwą równowagę między uniwersalną polityką dążącą do promowania dobrostanu wszystkich dzieci a ukierunkowanym podejściem zmierzającym do wspierania dzieci znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji.
– Koncentrować uwagę na dzieciach, które są bardziej zagrożone w związku z szeregiem niekorzystnych czynników, np. na dzieciach romskich, dzieciach pochodzących z niektórych środowisk migrantów lub z niektórych mniejszości etnicznych, dzieciach specjalnej troski lub niepełnosprawnych, dzieciach znajdujących się pod opieką zastępczą oraz żyjących na ulicy, dzieci, których rodzice odsiadują karę więzienia, a także na tych, które wychowują się w gospodarstwach domowych, w których wystę-

puje szczególne zagrożenie ubóstwem, na przykład dzieciach wychowywanych przez jednego rodzica lub dorastających w rodzinie wielodzietnej.

– Wspierać inwestycje w dzieci i rodziny, co zapewni ciągłość polityki i planowanie długoterminowe. Dokonać oceny wpływu reform politycznych na położenie osób znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji oraz podjąć kroki w celu złagodzenia wszelkich niekorzystnych skutków.

2. OPRACOWAĆ ZINTEGROWANE STRATEGIE W OPARCIU O TRZY KLUCZOWE FILARY

2.1 Dostęp do odpowiednich zasobów

Wspierać aktywność zawodową rodziców – Dostrzec istotny związek między aktywnością zawodową rodziców a warunkami życia dzieci, a także zgodnie z zasadami przedstawionymi w zaleceniu Komisji w sprawie aktywnej integracji[6] oraz z celami uzgodnionymi w Barcelonie[7], podjąć wszelkie niezbędne kroki, by wesprzeć aktywność zawodową rodziców, zwłaszcza tych, którzy żyją z dala od rynku pracy i w gospodarstwach domowych szczególnie zagrożonych:

– zapewnić opłacalność pracy poprzez ustalenie i wyeliminowanie czynników demotywujących rodziców w momencie podejmowania aktywności zawodowej na rynku pracy, pozostania na nim lub rozwoju kariery zawodowej, w tym czynników związanych ze strukturą systemów podatkowych i świadczeń oraz ich wzajemnych relacji;
– wspierać zdolność do zatrudnienia oraz podejmowanie płatnej pracy przez rodziców samotnie wychowujących dzieci oraz osoby będące drugim żywicielem rodziny, poprzez promowanie równości płci na rynku pracy oraz w zakresie obowiązków rodzinnych;
– udzielać większego wsparcia na rzecz ponownej integracji rodziców na rynku pracy po zakończeniu urlopu wychowawczego poprzez działania w dziedzinie szkoleń oraz pomoc w poszukiwaniu pracy, koncentrując się na osobach szczególnie zagrożonych;
– wzmóc wysiłki mające na celu zapewnienie wszystkim rodzinom, również tym znajdującym się w trudnym położeniu oraz mieszkającym na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, skuteczny dostęp do wczesnej edukacji i opieki o odpowiedniej jakości i po przystępnej cenie;
– przystosować strukturę usług opieki nad dziećmi i kryteria kwalifikowalności w tym zakresie do coraz bardziej zróżnicowanych modeli zatrudnienia, tym samym poma-

6 Zalecenie Komisji 2008/867/WE z dnia 3 października 2008 r. w sprawie aktywnej integracji osób wykluczonych z rynku pracy.

7 Konkluzje prezydencji, Rada Europejska w Barcelonie, dnia 15-16 marca 2002 r., dokument SN 100/1/02 REV 1.

gając rodzicom wywiązywać się ze swoich zobowiązań zawodowych lub znaleźć pracę, mając jednocześnie na uwadze najlepszy interes dziecka;
– promować jakość, zatrudnienie sprzyjające włączeniu społecznemu oraz środowisko pracy, które pozwala rodzicom pogodzić obowiązki zawodowe i rodzicielskie, między innymi dzięki urlopowi wychowawczemu, wsparciu w miejscu pracy i elastycznym warunkom zatrudnienia.

Zapewnić odpowiednie warunki życia poprzez łączenie świadczeń – Sprawić, by dzieci mogły żyć na właściwym poziomie, który odpowiada życiu w godności, poprzez optymalne połączenie świadczeń pieniężnych i rzeczowych:
– wspierać dochody rodziny poprzez odpowiednie, spójne i skuteczne świadczenia, obejmujące między innymi zachęty fiskalne, świadczenia na rodzinę i dziecko, świadczenia mieszkaniowe i systemy dochodów minimalnych;
– uzupełnić programy wsparcia dochodów pieniężnych o świadczenia rzeczowe, przede wszystkim w zakresie żywienia, opieki nad dziećmi, kształcenia, zdrowia, warunków mieszkaniowych, transportu oraz dostępu do zajęć sportowych lub społeczno-kulturalnych;
– dopilnować, by struktura wsparcia finansowego dla dzieci oraz kryteria kwalifikowalności odzwierciedlały kształtowanie się warunków życia oraz zapewniały odpowiednią redystrybucję pomocy we wszystkich grupach dochodowych;
– stworzyć skuteczniejszy dostęp do świadczeń przysługującym dzieciom lub ich rodzinom poprzez łatwiejsze korzystanie z nich oraz opracowanie usług w zakresie pomocy beneficjentom;
– udzielać świadczeń uzależnionych od stanu zamożności lub inaczej ukierunkowanych świadczeń w sposób, który pozwala na uniknięcie napiętnowania, na rozróżnienie między potrzebami dzieci oraz zmniejszenie ryzyka wpadnięcia w pułapkę ubóstwa, unikając przy tym tworzenia czynników zniechęcających osoby będące drugim żywicielem rodziny i rodziców samotnie wychowujących dzieci do podjęcia pracy;
– decyzje dotyczące uzależniania świadczeń rodzinnych od zachowania rodziców lub uczęszczania dzieci do szkoły należy podejmować indywidualnie w zależności od przypadku oraz ocenić ewentualny negatywny wpływ takich środków;
– ustanowić regularne i elastyczne mechanizmy świadczenia pomocy, które zapewniają maksymalny zasięg i są najbardziej korzystne dla dzieci, na przykład system zaliczek.

2.2 Dostęp do usług wysokiej jakości i po przystępnych cenach

Zmniejszyć nierówność w młodym wieku poprzez inwestowanie we wczesną edukację i opiekę nad dzieckiem – Podejmować dalsze wysiłki na rzecz włączenia społecznego oraz zwiększyć potencjał wczesnej edukacji i opieki nad dziećmi, traktując te działa-

nia jako inwestycję społeczną mającą na celu zwalczanie nierówności i rozwiązanie problemów, z jakimi borykają się marginalizowane dzieci, poprzez wczesną interwencję:

– umożliwić dostęp do wysokiej jakości wczesnej edukacji i opieki nad dziećmi, które sprzyjają włączeniu społecznemu. Zagwarantować, aby były one przystępne cenowo oraz dostosować zakres pomocy do potrzeb rodzin;
– stwarzać zachęty dla uczęszczania dzieci ze środowisk marginalizowanych (szczególnie tych poniżej trzeciego roku życia), bez względu na sytuację zawodową ich rodziców, unikając jednocześnie napiętnowania i segregacji;.
– wspierać rodziców w pełnieniu roli głównych wychowawców swoich dzieci w latach wczesnego dzieciństwa oraz zachęcać służby związane z wczesną edukacją i opieką do bliskiej współpracy z rodzicami i podmiotami w lokalnej społeczności zaangażowanymi w wychowywanie dziecka (np. służby odpowiedzialne za opiekę zdrowotną i udzielające wsparcia rodzicom);
– uświadamiać rodzicom, jakie korzyści mogą czerpać zarówno dzieci, jak i oni sami z udziału w programach związanych z wczesną edukacją i opieką nad dzieckiem. Wykorzystywać tego typu programy jako system wczesnego ostrzegania pozwalający ustalić problemy natury fizycznej lub psychologicznej w zakresie rodziny lub szkoły, a także szczególne potrzeby lub przypadki maltretowania.

Zwiększyć wpływ systemów oświaty na równe szanse – Poprawić możliwości systemów oświaty w zakresie powstrzymania procesu marginalizacji oraz zapewnić wszystkim dzieciom możliwości korzystania z wysokiej jakości kształcenia sprzyjającego włączeniu społecznemu, które wspiera ich rozwój emocjonalny, społeczny, umysłowy i fizyczny:

– objąć kształceniem wszystkie dzieci w wieku szkolnym poprzez ukierunkowanie w uzasadnionych przypadkach zasobów i szans na dzieci znajdujące się w bardziej niekorzystnym położeniu, a także odpowiednio monitorować wyniki;
– dostrzec oraz wyeliminować dysproporcje geograficzne pod względem dostępności i jakości kształcenia oraz jego wyników; wspierać polityki na rzecz przeciwdziałania segregacji, które wzmacniają system szkół powszechnych;
– stworzyć warunki do nauki sprzyjające włączeniu społecznemu poprzez pogłębienie relacji między szkołą a rodzicami; zapewnić w razie konieczności indywidualne wsparcie w celu zrekompensowania szczególnie niekorzystnych warunków między innymi poprzez szkolenia dla rodziców dzieci-migrantów i dzieci należących do mniejszości etnicznych;
– wyeliminować bariery, które uniemożliwiają lub poważnie utrudniają dzieciom uczęszczanie do szkoły lub jej ukończenie (takie jak dodatkowe opłaty w przypadku kształcenia obowiązkowego) poprzez udzielanie ukierunkowanej pomocy w zakresie kształcenia w warunkach sprzyjających nauce;
– poprawiać wyniki uczniów, których umiejętności podstawowe są na niskim poziomie, poprzez zwró cenie większej uwagi na naukę czytania, pisania, liczenia oraz podsta-

wową wiedzę z zakresu matema tyki i innych nauk ścisłych, a także poprzez wczesne identyfikowanie uczniów o słabych wynikach w nauce;
– opracować i realizować kompleksowe strategie zmierzające do ograniczenia liczby uczniów przedwcześnie kończących naukę. Takie strategie obejmowałyby działania zapobiegawcze, interwencyjne oraz kompensacyjne; dopilnować, by obejmowały one także działania dotyczące uczniów, w przypadku których występuje ryzyko przedwczesnego zakończenie nauki;
– zwiększyć skuteczność przepisów prawnych dotyczących równości, a uczniom, którzy najmocniej doświadczają marginalizacji, zapewnić podstawowe prawo do uzyskania minimalnych kwalifikacji na odpowiednim poziomie;
– zweryfikować i udoskonalić profile zawodowe wszystkich zawodów związanych z nauczaniem oraz przygotować nauczycieli do różnorodności społecznej; nawiązać kontakt ze specjalnymi mediatorami kulturowymi oraz zapewnić wzorce do naśladowania, by ułatwić integrację dzieci romskich oraz dzieci ze środowisk migracyjnych.

Poprawić możliwości reagowania w ramach systemów ochrony zdrowia na potrzeby marginalizowanych dzieci – Dopilnować, by wszystkie dzieci mogły w pełni korzystać z przysługującego im powszechnego prawa do opieki zdrowotnej, w tym do profilaktyki oraz działań prozdrowotnych, a także by miały dostęp do usług zdrowotnych wysokiej jakości:
– usunąć przeszkody takie jak koszty, bariery kulturowe oraz językowe, brak informacji itp. uniemożliwiające dzieciom i rodzinom znajdujących się w trudnym położeniu dostęp do opieki zdrowotnej; podnieść jakość szkoleń prowadzonych w tym zakresie dla podmiotów świadczących opiekę zdrowotną;
– inwestować w działania prewencyjne, przede wszystkim na etapie wczesnego dzieciństwa, poprzez wdrożenie kompleksowych polityk obejmujących działania z zakresu żywienia, zdrowia, kształcenia oraz kwestie społeczne;
– zaradzić problemowi, jakim jest obniżenie pozycji społecznej oraz związanego z tym niezdrowego trybu życia i większego ryzyka nadużywania substancji, poprzez zapewnienie wszystkim dzieciom dostępu do zrównoważonej diety oraz aktywności fizycznej;
– zwrócić szczególną uwagę na dzieci z niepełnosprawnościami lub problemami ze zdrowiem psychicznym, dzieci niezarejestrowane, nastolatki w ciąży oraz dzieci pochodzące z rodzin, w których istnieje problem nadużywania narkotyków.

Zapewnić dzieciom bezpieczne i odpowiednie warunki mieszkaniowe oraz bytowe – Umożliwić wszystkim dzieciom życie i dorastanie w bezpiecznym, zdrowym i przyjaznym otoczeniu, które wspiera ich rozwój i potrzeby w zakresie nauki:
– umożliwić rodzinom z dziećmi odpowiednie warunki mieszkaniowe po przystępnych cenach (w tym mieszkania socjalne), zaradzić problemowi zagrożeń środowiskowych, przeludnione mieszkania oraz ubóstwo energetyczne;

– wspierać rodziny i dzieci, którym grozi bezdomność, poprzez unikanie eksmisji, niepotrzebnych przeprowadzek, rozłąki z rodziną, a także zapewnienie lokum zastępczego oraz długoterminowych rozwiązań mieszkaniowych;
– mieć na względzie najlepszy interes dziecka przy tworzeniu lokalnych planów zagospodarowania prze strzennego. Unikać tworzenia gett oraz segregacji poprzez promowanie dzielenia przestrzeni mieszka niowej przez różne grupy społeczne oraz zapewnienie odpowiedniego dostępu do środków transportu publicznego;
– zmniejszyć stopień narażenia dzieci na pogarszające się warunki bytowe i socjalne, chronić je przed narażeniem na przemoc lub maltretowanie.

Zwiększyć wsparcie dla rodzin oraz podnieść jakość alternatywnych sposobów sprawowania opieki nad dziećmi – Zwiększyć ochronę dzieci oraz poprawić jakość świadczeń socjalnych w dziedzinie prewencji; pomóc rodzinom w rozwijaniu umiejętności wychowywania dzieci w sposób, który nie prowadzi do napiętnowania, dopilnowując jednocześnie, by dzieci, których rodzice utracili prawo do opieki nad nimi, dorastały w otoczeniu gwarantującym zaspokajanie ich potrzeb:
– dopilnować, by ubóstwo nigdy nie było wyłączną przyczyną pozbawienia rodziców prawa opieki nad dzieckiem. Dążyć do tego, by dzieci mogły pozostać pod opieką rodziców bądź by taka opieka została przywrócona, na przykład poprzez zaradzenie problemowi ubóstwa materialnego rodzin;
– zapewnić kierowanie na odpowiednie konsultacje społeczne, by uchronić dzieci przed umieszczeniem w placówkach opiekuńczych, a w przypadku przekazania dzieci do takich placówek przeprowadzać regularne kontrole;
– powstrzymać dalszy rozwój zjawiska polegającego na umieszczaniu dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej w placówkach opiekuńczych o charakterze instytucjo nalnym. Promować środowiskowe systemy opieki dobrej jakości oraz wspierać opiekę w warunkach rodzinnych, w których poświęca się dziecku należytą uwagę;
– dopilnować, by dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej miały dostęp do świadczeń na odpowiednim poziomie (zarówno ogólnych, jak i szczególnych) związanych ze zdrowiem, kształceniem, zatrudnieniem, pomocą socjalną, bezpieczeństwem oraz sytuacją mieszkaniową, w tym również w okresie wchodzenia w dorosłość;
– zapewnić odpowiednie wsparcie dzieciom pozostawionym przez rodzica lub rodziców w związku z migracją zarobkową, a także ich opiekunom zastępczym.

2.3 Prawo dzieci do udziału w różnych zajęciach

Wspierać udział wszystkich dzieci w zajęciach rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych oraz grach i zabawach – Dostrzec wpływ, jaki dzieci mają na własny dobrostan i zdolność przezwyciężania trudności, zwłaszcza poprzez umożliwianie im udziału w zajęciach z zakresu uczenia się nieformalnego, organizowanych poza domem i po lekcjach:

– wyeliminować bariery, do których należą koszty, dostęp i różnice kulturowe, by zapewnić wszystkim dzieciom możliwość udziału w zajęciach rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych oraz grach i zabawach poza szkołą;
– zapewnić bezpieczne miejsca przebywania w otoczeniu dzieci oraz wspierać marginalizowane społeczności poprzez podejmowanie konkretnych inicjatyw;
– zachęcać szkoły, podmioty w danej społeczności oraz lokalne władze do tworzenia lepszych udogodnień i udoskonalenia oferty zajęć pozaszkolnych dla dzieci, niezależnie od sytuacji zawodowej ich rodziców i środowiska, z jakiego się wywodzą;
– umożliwić wszystkim rodzinom udział w zajęciach socjalnych mających na celu pomóc rodzicom poprawić ich umiejętności zakresie wychowywania dzieci oraz utrzymać pozytywną komunikację w rodzi nie;
– promować takie podejście do udziału w zajęciach, którego podstawą jest potencjał do działania w ramach wolontariatu na rzecz społeczności oraz pogłębiać soli darność międzypokoleniową.

Wprowadzić mechanizmy promujące udział dzieci w procesie podejmowania decyzji mających wpływ na ich życie – Stwarzać dzieciom warunki do wyrażania świadomych opinii, gwarantując, że opinie te zostaną należycie wysłuchane i uwzględnione przy podejmowaniu ważniejszych decyzji, które ich dotyczą:

– korzystać z istniejących narzędzi oraz ulepszać je w celu włączenia dzieci w proces świadczenia usług w zakresie opieki, opieki zdrowotnej oraz kształcenia, a także konsultować z nimi stosowne sprawy związane z planowaniem polityki, stosując mechanizmy dostosowane do wieku dzieci;
– wspierać zaangażowanie wszystkich dzieci w istniejące struktury zapewniające udział w procesie decyzyjnym, docierać do dzieci wywodzących się ze zmarginalizowanych środowisk i wspierać ich zaangażowanie;
– zachęcać przedstawicieli różnych zawodów pracujących z dziećmi lub na ich rzecz do aktywnego angażowania dzieci w działania oraz do podnoszenia ich stanu wiedzy na temat ich praw i obowiązków;
– uwzględniać prawo dziecka do bycia wysłuchanym we wszystkich decyzjach związanych z wymiarem sprawiedliwości oraz promować wymiar sprawiedliwości przyjazny dzieciom, przede wszystkim poprzez zapewnienie dzieciom skutecznego dostępu do sądów i postępowań sądowych.

3. DOPRACOWAĆ KONIECZNE UREGULOWANIA DOTYCZĄCE SPRAWOWANIA RZĄDÓW, EGZEKWOWANIA ORAZ MONITOROWANIA

Zwiększyć synergię między sektorami oraz poprawić uregulowania dotyczące sprawowania rządów –Zagwarantować, że polityki w sposób skuteczny zaradzą ubóstwu oraz wyklu-

czeniu społecznemu wśród dzieci dzięki swojemu wszechstronnemu wymiarowi oraz poprawią koordynację między głównymi podmiotami:

– wypracować regularne powiązania między obszarami polityki o istotnym znaczeniu dla kwestii włączenia społecznego dzieci oraz zwiększyć synergię między najważniejszymi podmiotami, przede wszystkim w obszarze kształcenia, zatrudnienia, zdrowia, równości oraz praw dziecka;
– dążyć do włączenia polityk dotyczących dzieci i ich praw do głównych polityk poprzez, między innymi, przyjęcie konkretnych ustaleń instytucjonalnych;
– promować bliską współpracę oraz regularny dialog między organami publicznymi na wszystkich szczeblach, partnerami społecznymi, społecznościami lokalnymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego;
– wspierać zaangażowanie dzieci, między innymi w wykonanie obecnego zalecenia, oraz podejmować dalsze kroki w tym zakresie.

Zwiększyć wykorzystanie opartych na dowodach strategii – Zwracać większą uwagę na rozwój strategii politycznych opartych na dowodach oraz na innowacyjność w zakresie polityki społecznej, gwarantując należyte uwzględnienie ewentualnego wpływu polityk na dzieci:

– korzystać ze wszystkich istniejących danych statystycznych i administracyjnych przy monitorowaniu wpływu polityk na dzieci i ich rodziny. O ile to konieczne i wykonalne poprawić zdolność gromadzenia i analizy danych statystycznych (w tym między innymi poprzez podział danych według płci) dotyczących szczególnie ubóstwa dzieci, dostępu do odpowiedniej opieki po przystępnych cenach, zdrowia dzieci oraz sytuacji dzieci najbardziej podatnych na zagrożenia;
– poprawić terminowość dostępności danych w celu monitorowania sytuacji dzieci oraz promować korzystanie z metod i modeli, np. mikrosymulacji, pozwalających na bardziej regularną ocenę ex ante ewentualnego wpływu polityk na dzieci;
– umacniać relacje między polityką a środowiskiem naukowym oraz sprawdzać stosowne innowacje w polityce; popularyzować opartą na dowodach ocenę wyników programów, w tym ocenę długofalową przy pomocy takich narzędzi jak badania długoterminowe oraz promować widoczność tych wyników i wymianę informacji na ich temat;
– promować dzielenie się dobrymi praktykami oraz wiedzą, wdrażać wypróbowane i sprawdzone modele interwencji, środki służące pogłębianiu solidarności w szerzej pojętej społeczności oraz wspieraniu lokalnej społeczności we współpracy;– ocenić wpływ doraźnych polityk wprowadzonych w reakcji na kryzys gospodarczy przed podjęciem decyzji o ich realizacji w ramach reform strukturalnych.

4. WYKORZYSTANIE WSZYSTKICH WŁAŚCIWYCH INSTRUMENTÓW UE

Zaradzić problemowi ubóstwa oraz wykluczenia społecznego wśród dzieci, stanowiącemu najistotniejszą kwestię w ramach strategii „Europa 2020" – Stosować szereg narzędzi i wskaźników dostępnych w ramach strategii „Europa 2020", by nadać nowy impuls wspólnie podejmowanym wysiłkom na rzecz rozwiązania problem ubóstwa i wykluczenia społecznego wśród dzieci:

– zdecydowanie potraktować kwestie ubóstwa i wykluczenia społecznego wśród dzieci jako kluczowe w ramach strategii "Europa 2020" oraz krajowych programów reform w związku z ogólnym dążeniem do zmniejszenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego, biorąc jednocześnie pod uwagę odnośne zalecenia dla poszczególnych państw przyjęte przez Radę Europejską;
– w razie potrzeby rozważyć wartość dodaną wyznaczenia krajowych celów w zakresie zmniejszenia skali ubóstwa oraz wykluczenia społecznego wśród dzieci, mając na względzie specyfikę danego kraju;
– w pełni korzystać z narzędzi przewidzianych w strategii „Europa 2020" oraz społecznej otwartej metodzie koordynacji w celu usprawnienia monitorowania i oceny polityk odnoszących się do kwestii ubóstwa wśród dzieci oraz ich dobrostanu, stosując zaproponowane ramy kontroli opartej na wskaźnikach, przedstawione w załączniku do niniejszego zalecenia Komisji;
– zwiększyć efekt synergii z odnośnymi obszarami polityki UE, zwłaszcza w dziedzinie kształcenia, zdrowia, równości płci oraz praw dziecka.

Stosować właściwe instrumenty finansowe UE – Korzystać w odpowiedni sposób z możliwości, jakie stwarzają instrumenty finansowe UE w celu wspierania omówionych powyżej priorytetów polityki:

– wspierać rozwój większej liczby polityk oraz innowacji społecznych opartych na dowodach za pośrednictwem Programu Unii Europejskiej na rzecz przemian i innowacji społecznych, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz strategii „Horyzont 2020", a także korzystać z tych programów w celu przetestowania, oceny oraz udoskonalenia ewentualnych innowacji polityki;
– w pełni wykorzystywać Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (mający zaradzić problemowi niedoborowi żywności i ubóstwu materialnemu wśród dzieci), europejskie programy promujące spożywanie owoców i warzyw oraz mleka w szkołach (zapewniające produkty o wartościach odżywczych oraz promujące dobre nawyki żywieniowe) oraz program Erasmus dla wszystkich (promujący dostęp dzieci do kształcenia, nieformalnego uczenia i zajęć sportowych);
– wykorzystywać możliwości, jakie stwarzają fundusze strukturalne w zakresie wspierania dzieci i rodzin przy opracowywaniu Europejskiego Funduszu Społecznego oraz

programów operacyjnych na lata 2014-2020 dotyczących Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego zgodnie z zaleceniami dla poszczególnych państw;

– odpowiednio korzystać z celów tematycznych związanych z promowaniem zatrudnienia i wspieraniem mobilności zawodowej, propagowaniem włączenia społecznego i zwalczaniem ubóstwa, inwestowaniem w edukację, rozwój umiejętności oraz kształcenie, a także z zawartych w nich stosownych priorytetów w obszarze inwestycji. Do priorytetów tych należy przede wszystkim wczesna edukacja, obniżenie wskaźnika przedwczesnego zakończenia nauki; godzenie pracy z życiem osobistym; dostęp do świadczeń, w tym opieki zdrowotnej i świadczeń socjalnych, lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność; wsparcie na rzecz rewitalizacji ubogich obszarów oraz wprowadzenie usług na poziomie społeczności lokalnej w miejsce usług na szczeblu instytucjonalnym;
– dopilnować, by interwencje prowadzone w ramach funduszy strukturalnych na lata 2014-2020 były skuteczne, realizować oparte na dowodach strategie zakładające obniżenie wskaźnika przedwczesnego zakończenia nauki, angażując w to właściwe zainteresowane strony i podejmując działania wspierające proces wprowadzenia opieki na poziomie społeczności lokalnej w miejsce opieki na szczeblu instytucjonalnym;
– promować partnerstwo przy programowaniu funduszy strukturalnych oraz dostępie do nich poprzez angażowanie właściwych zainteresowanych stron na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w szczególności właściwych władz publicznych, partnerów społecznych oraz organizacji pozarządowych w celu podjęcia działań zwalczających ubóstwo wśród dzieci.

Sporządzono w Brukseli dnia 20 lutego 2013 r.

W imieniu Komisji

László Andor
Członek Komisji

ZAŁĄCZNIK
RAMY KONTROLI OPARTEJ NA WSKAŹNIKACH

W zaproponowanych ramach kontroli zwrócono uwagę na wskaźniki, które mają znaczenie dla kontroli wykonania zalecenia. W załącznikach do pakietu dotyczącego inwestycji społecznych podkreślono propozycje dalszego rozwoju.

Ogólnym celem jest walka z ubóstwem oraz społecznym wykluczeniem wśród dzieci i promowanie dobrostanu dzieci

Strategia „Europa 2020”	**Definicja**	**Podziały**	**Źródło**	**Pierwotny/ wtórny/ kontekstowy[1]**	**Uwagi**
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wśród dzieci (podział zawartegowstrategii„Europa2020” nadrzędnego celu dotyczącego ubóstwa i wykluczenia społecznego)	Łączna liczba dzieci żyjących w gospodarstwie domowym, które jest zagrożone ubóstwem lub poważną deprywacją materialną lub charakteryzuje się bardzo niską intensywnością pracy (poniżej została podana definicja wymienionych trzech wskaźników)	Według wieku (0-17, 0-5, 6-11, 12-17)	Eurostat – EU-SILC	pierwotny	Zaleca się porównanie z ludnością w wieku produkcyjnym (18-64) oraz w starszym wieku (powyżej 65. roku życia)

1 Wskaźniki pierwotne to inaczej wskaźniki główne, które obejmują szeroko pojęte dziedziny, które uważa się za najbardziej istotne elementy wyniku, natomiast wskaźniki wtórne uzupełniają wskaźniki główne, zapewniając bardziej szczegółowy opis natury stwierdzonego problemu lub opisując inne aspekty tego problemu. Wskaźniki kontekstowe zapewniają dodatkowe szczegółowe informacje związane z danym kontekstem: zaproponowany wykaz ma charakter orientacyjny i daje możliwość wprowadzenia innych informacji, które mają znaczenie dla lepszego ujęcia i zrozumienia kontekstu krajowego.

Wskaźnik	Definicja	Podziały	Źródło	pierwotny/ wtórny/ kontekstowy	Uwagi
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem wśród dzieci (analizowany w połączeniu z wartością progu ubóstwa według standardu siły nabywczej w przypadku gospodarstwa domowego składającego się z dwóch osób dorosłych i dwojga dzieci poniżej 14. roku życia)	Odsetek dzieci żyjących w gospodarstwie domowym, w którym ekwiwalentny dochód do dyspozycji wynosi poniżej 60% krajowej mediany ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji	Według wieku (0-17, 0-5, 6-11, 12-17) oraz typu gospodarstwa domowego	Eurostat – EU-SILC	pierwotny	Zaleca się porównanie z ludnością w wieku produkcyjnym (18-64) oraz w starszym wieku (powyżej 65. roku życia)

Wielowymiarowy wskaźnik deprywacji materialnej	Odsetek dzieci żyjących w gospodarstwie domowym, w którym warunki życia są bardzo ograniczone ze względu na brak zasobów, tj. w takim gospodarstwie odnotowuje się co najmniej cztery z dziewięciu elementów deprywacji materialnej: gospodarstwo nie może sobie pozwolić finansowo na (i) opłacenie czynszu lub rachunków za korzystanie z mediów, (ii) dostateczne ogrzanie mieszkania, (iii) poniesienie nieprzewidzianych wydatków, (iv) spożywanie mięsa, ryb lub równoważnego źródła białka co drugi dzień, (v) spędzenie tygodniowego urlopu poza miejscem zamieszkania co najmniej raz w roku, (vi) samochód, (vii) pralkę, (viii) telewizor kolorowy lub (ix) telefon.	Według wieku (0-17, 0-5, 6-11, 12-17)	Eurostat – EU-SILC	pierwotny	Zaleca się porównanie z ludnością w wieku produkcyjnym (18-64) oraz w starszym wieku (powyżej 65. roku życia)
Udział procentowy dzieci żyjących wgospodarstwach domowych o bardzo niskiej intensywności pracy	Odsetek dzieci żyjących w gospodarstwach domowych, w których osoby dorosłe w wieku produkcyjnym (18-59) przepracowały w minionym roku poniżej 20% swojego łącznego potencjału pracy (tj. w okresie odniesienia dochodu)	Według wieku (0-17, 0-5, 6-11, 12-17)	Eurostat – EU- EU--SILC	pierwotny	Zaleca się porównanie z ludnością w wieku produkcyjnym (18-64) oraz w starszym wieku (powyżej 65. roku życia)

Wskaźnik deprywacji dzieci	W trakcie omawiania		Eurostat – EU-SILC	n/d	Prace w toku
Dyspersja zagrożenia ubóstwem wśród dzieci wokół progu zagrożenia ubóstwem Wskaźnik zagrożenia ubóstwem obliczonydlaprogów na poziomie 50% i 70%	Odsetek dzieci żyjących w gospodarstwie, w którym ekwiwalentny dochód do dyspozycji wynosi poniżej 50% i poniżej 70% krajowej mediany dochodu ekwiwalentnego	Według wieku (0-17, 0-5, 6-11, 12-17)	Eurostat – EU-SILC	wtórny	Zaleca się porównanie z ludnością w wieku produkcyjnym (18-64) oraz w starszym wieku (powyżej 65. roku życia)
Wskaźnik trwałego zagrożenia ubóstwem w przypadku dzieci	Udział procentowy dzieci żyjących w gospodarstwie domowym, w którym ekwiwalentny dochód do dyspozycji kształtuje się poniżej progu ubóstwa w bieżącym roku oraz co najmniej w ciągu ostatnich dwóch lat w minionym trzyletnim okresie	0-17	Eurostat – SILC (badanie długoterminowe)	wtórny	Zaleca się porównanie z ludnością w wieku produkcyjnym (18-64) oraz w starszym wieku (powyżej 65. roku życia)
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem wśród dzieci w określonym punkcie czasowym	Procentowy udział dzieci żyjących w gospodarstwie domowym, w którym ekwiwalentny dochód do dyspozycji wynosi poniżej 60% krajowej mediany ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji, przy czym poziom tego progu jest ustalony w określonym punkcie czasowym.	0-17	Eurostat – EU-SILC	kontekstowy	Zaleca się porównanie z ludnością w wieku produkcyjnym (18-64) oraz w starszym wieku (powyżej 65. roku życia)

Dostęp do odpowiednich zasobów					
Wskaźnik	**Definicja**	**Podziały**	**Źródło**	**pierwotny/ wtórny/ kontekstowy**	**Uwagi**
Wskaźnik ubóstwa osób pracujących, które żyją w gospodarstwach domowych z dziećmi na utrzymaniu	Udział procentowy osób (razem z dziećmi na utrzymaniu), które odpowiadają definicji osób pracujących i których dochody kształtują się poniżej progu ubóstwa (60% krajowej mediany dochodu ekwiwalentnego do dyspozycji)	Według wieku (0-17, 18-64, 0-64) Według typu gospodarstwadomowego (osoby samotnie wychowujące dzieci, dwoje dorosłych z dziećmi na utrzymaniu)	Eurostat – EU-SILC	pierwotny	
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem wśród dzieci według intensywności pracy w danym gospodarstwie domowym	Udział procentowy dzieci żyjących w gospodarstwie domowym, w którym ekwiwalentny dochód do dyspozycji wynosi poniżej 60% krajowej mediany dochodu ekwiwalentnego do dyspozycji według intensywności pracy w danym gospodarstwie domowym	0-17, intensywność pracy w gospodarstwie domowym (bardzo wysoka [0,85-1], wysoka [0,55-0,85], średnia [0.450,55], niska [0,20,45])	Eurostat EU-SILC	pierwotny	
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem wśród dzieci w gospodarstwach pracowniczych	Odsetek dzieci żyjących w gospodarstwach domowych o dochodach poniżej progu ubóstwa (60% krajowej mediany dochodu ekwiwalentnego do dyspozycji) oraz o intensywności pracy powyżej 0,2	Według rodzaju gospodarstwa domowego	Eurostat – EU-SILC	pierwotny	

Relatywny wskaźnik głębokości ubóstwa wśród dzieci (w odniesieniu do mediany)	Różnica między medianą dochodu ekwiwalentnego osób poniżej progu zagrożenia ubóstwem a progiem zagrożenia ubóstwem, wyrażona jako wartość procentowa progu zagrożenia ubóstwem	0-17	Eurostat – EU-SILC	pierwotny	Zaleca się porównanie z ludnością w wieku produkcyjnym (18-64) oraz w starszym wieku (powyżej 65. roku życia)
Opieka nad dziećmi	Dzieci pod opieką (w formalnych strukturach opieki[2] innych niż rodzina) jako odsetek wszystkich dzieci w tej samej grupie wiekowej	Poniżej 3. roku życia, w wieku od trzech lat do chwili objęcia powszechnym obowiązkiem nauczania; w wymiarze 30 godzin, poniżej lub powyżej 30 godzin tygodniowo	Eurostat – EU-SILC	wtórny	Należy ocenić istotność podziału według kwintyli dochodów
Wpływ rodzicielstwa na zatrudnienie	Różnica w punktach procentowych (pp) między- wskaźnikiem zatrudnienia osób w wieku 20-49 lat, żyjących w gospodarstwach bez dzieci w wieku 0-6 lat a wskaźnikiem zatrudnienia osób w wieku 20-49 lat, żyjących w gospodarstwach, w skład którego wchodzi co najmniej jedno dziecko w wieku 0-6 lat	Łącznie, w podziale na płeć	Eurostat – LFS	kontekstowy	Zaleca się osobną analizę dla dzieci w wieku 0-3 lat oraz w wieku 3-6 lat

2 Przez formalne struktury rozumie się następujące formy opieki: wychowanie przedszkolne lub jego odpowiednik, kształcenie obowiązkowe, opieka w ośrodku poza godzinami lekcyjnymi, wspólny żłobek lub inny ośrodek opieki dziennej, w tym opieka dzienna sprawowana przez rodzinę, profesjonalnych opiekunów posiadających uprawnienia. W związku z tym definicja „formalnych struktur" nie obejmuje opieki sprawowanej przez członków rodziny, sąsiadów lub opiekunów nieposiadających uprawnień.

Zatrudnienie w niepełnym wymiarze godzin z powodu obowiązków związanych z opieką	Udział procentowy osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin w związku z opieką nad dziećmi lub niedołężnymi osobami dorosłymi w łącznej liczbie zatrudnionych osób	Łącznie, w podziale na płeć	Eurostat – LFS	kontekstowy	
Wpływ transferów społecznych (innych niż emerytury) na ograniczenie ubóstwa wśród dzieci	Różnica między wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem wśród dzieci przed uwzględnianiem i po uwzględnieniu transferów społecznych (z wyłączeniem emerytur)		Eurostat – EU-SILC	wtórny	Zaleca się porównanie z ludnością w wieku produkcyjnym (18-64) oraz w starszym wieku (powyżej 65. roku życia)
Wskaźnik przeciążenia wydatkami mieszkaniowymi	Odsetek ludności żyjącej w gospodarstwach domowych, gdzie całkowite koszty mieszkaniowe (pomniejszone o zasiłki mieszkaniowe) stanowią ponad 40% łącznych dochodów gospodarstwa do dyspozycji (pomniejszonych o zasiłki mieszkaniowe)	W podziale na wiek (0-17, 0-5, 6-11, 12--17), stan ubóstwa (powyżej lub poniżej progu zagrożenia ubóstwem)	Eurostat – EU-SILC	wtórny	Zaleca się porównanie z ludnością w wieku produkcyjnym (18-64) oraz w starszym wieku (powyżej 65. roku życia)
Dostęp do usług odpowiedniej jakości					
Wskaźnik	**Definicja**	**Podziały**	**Źródło**	**Pierwotny/ wtórny**	**Uwagi**
Edukacja wczesnoszkolna	Udział dzieci w wieku od 4 lat do momentu rozpoczęcia obowiązku szkolnego, które uczestniczą w edukacji wczesno--szkolnej	W podziale według płci	UOE[3]	pierwotny	

3 Baza danych UNESCO/OECD/EUROSTAT zawierająca dane statystyczne na temat edukacji.

Biegła umiejętność czytania oraz znajomość matematyki oraz przedmiotów ścisłych	Udział piętnastolatków, którzy uzyskali co najmniej 1 punkt (w skali od 1 [najniższa] do 5 [najwyższa]) w badaniach PISA	W podziale według podstawowych informacjidotyczących rodziców (poziom wykształcenia, kraj urodzenia)	OECD-PISA[4]	pierwotny	Brak danych w przypadku Cypru i Malty w obecnych zbiorach danych.
Wskaźnik dotyczący młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nieszkolącej się (NEET)	Wskaźnik dotyczący młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nieszkolącej się (NEET)	W podziale według płci, w wieku 15-19 lat	Eurostat – LFS	pierwotny	
Odsetek osób, które przedwcześnie rezygnują z kształcenia lub szkolenia	Osoby w wieku 18-24 lat posiadające co najwyżej niższe wykształcenie średnie i nie podejmujące dalszej edukacji ani szkoleń	W podziale według płci, najwyższego uzyskanego poziomu wykształcenia	Eurostat – LFS	wtórny	
Niezaspokojone potrzeby w zakresie opieki zdrowotnej według subiektywnej oceny	Udział osób w wieku 16-25 lat, które zgłaszają brak dostępu do świadczeń medycznych z powodu kosztów, odległości lub znajdowania się na listach oczekujących.		Eurostat EU-SILC		
Wskaźnik umieralności niemowląt	Stosunek liczby zgonów wśród niemowląt poniżej jednego roku życia w ciągu roku do liczby żywych urodzeń w tym samym roku (w przeliczeniu na 1000 żywych urodzeń)	Według statusu społeczno-ekonomicznego rodziców (w fazie opracowywania)	Eurostat	pierwotny	
Wskaźnik umieralności dzieci w wieku od 1 roku do 14 lat	Wskaźnik zgonów na 100 tys. osób		Eurostat		
Niska masa urodzeniowa	Masa urodzeniowa poniżej 2500 g (2,5 kg)		WHO-OECD	pierwotny	

4 http://www.oecd.org/statisticsdata/03381,en 2649 35845621 1 119656 1 1 1.00.html.

Zasięg szczepień	Odsetek niemowląt, które w chwili ukończenia jednego roku w danym roku kalendarzowym są w pełni zaszczepione przeciwko kokluszowi (krztuścowi), ospie, tężcowi (DPT) oraz chorobie Heinego-Medina. Odsetek niemowląt, które w chwili ukończenia 2. roku w danym roku kalendarzowym są w pełni zaszczepione przeciwko odrze, śwince, różyczce		WHO	kontekstowy	
Otyłość	Młodzi ludzie w wieku 15-24 lat z indeksem masy ciała równym 30 punktów lub więcej	W podziale według płci i statusu społeczno-ekonomicznego rodziców	Eurostat – EHIS[5]	kontekstowy	
Nałogowi palacze	Odsetek osób palących codziennie w grupie osób w wieku 15-24 lat	W podziale według płci i statusu społeczno-ekonomicznego rodziców	Eurostat – EHIS	kontekstowy	
Zdrowie psychiczne	Młodzi ludzie (w wieku od 15-24 lat) z syndromem depresji	W podziale według płci	Eurostat – EHIS	kontekstowy	Prace w toku
Przyczyny śmierci młodych ludzi – samobójstwo	Liczba śmiertelnych ofiar w wyniku samobójstwa na 100 tys. mieszkańców w wieku 15-24 lat	W podziale według płci	Eurostat – Statystyki dotyczące przyczyn zgonów	kontekstowy	

5 EHIS oznacza Europejskie Ankietowe Badanie Zdrowia.

Deprywacja mieszkaniowa	Odsetek ludności, w przypadku której występują poszczególne elementy deprywacji mieszkaniowej. Elementy te obejmują: 1) przeciekający dach, zawilgocone ściany/ podłogi/ fundamenty lub butwiejące framugi okien lub podłoga; 2) brak wanny lub prysznica w pomieszczeniu; 3) brak spłukiwanej toalety wewnątrz do prywatnego użytku członków gospodarstwa domowego; 4) problemy związane z mieszkaniem: zbyt ciemne, niedostatecznie oświetlone	W podziale na wiek (0-17, 0-5, 6-11, 12-17), stan zagrożenia ubóstwem (powyżej lub poniżej progu zagrożenia ubóstwem)	Eurostat – EU-SILC	pierwotny	

Przeludnione gospodarstwa domowe	Odsetek ludności żyjącej w przeludnionych gospodarstwach domowych. Uznaje się, że dana osoba żyje w przeludnionym gospodarstwie domowym, jeśli takie gospodarstwo nie posiada minimalnej liczby pokoi według następujących założeń: – jeden pokój przypadający na gospodarstwo domowe; – jeden pokój przypadający na każdą parę; – jeden pokój przypadający na każdą osobę stanu wolnego w wieku powyżej 18 lat; – jeden pokój przypadający na dwie osoby indywidualne tej samej płci w wieku 12-17 lat; – jeden pokój przypadający na każdą osobę indywidualną różnej płci w wieku 12-17 lat; – jeden pokój dla dwóch osób poniżej 12. lat	W podziale na wiek (0-17, 0-5, 6-11, 12-17), stan zagrożenia ubóstwem (powyżej lub poniżej progu zagrożenia ubóstwem)	Eurostat – EU-SILC	pierwotny	

Biblioteka RPD

Po Organizacji Narodów Zjednoczonych i Radzie Europy Unia Europejska, której Polska jest członkiem od 2004 r, tworzy kolejny ważny system ochrony praw człowieka. Niezwykle ważnym wydarzeniem w tym kontekście było przyjęcie Karty praw podstawowych, która zawiera szeroki katalog praw człowieka, w tym również prawa dziecka.

Poza wymienioną Kartą praw podstawowych nasza publikacja zawiera zbiór wybranych aktów prawnych, stanowionych przez instytucje Unii Europejskiej. Przedstawiamy: dyrektywy Parlamentu i Rady, dyrektywy Rady, decyzje Rady, rozporządzenia Parlamentu i Rady, rozporządzenia Rady oraz inne dokumenty (decyzje Parlamentu Europejskiego i Rady, rozporządzenia Komisji, decyzje Komisji oraz zalecenia Komisji). Są to zatem dokumenty z obszaru prawa wtórnego, które jest tworzone przez instytucje unijne na podstawie prawa pierwotnego (prawo pierwotne to głownie traktaty zawierane przez państwa członkowskie).

Publikację tę, podobnie jak w przypadku wcześniej publikowanych zbiorów dokumentów (Rady Europy i ONZ), kierujemy do wszystkich, którym droga jest idea ochrony praw dziecka, a więc przede wszystkim do praktyków polskiego wymiaru sprawiedliwości, ale także do nauczycieli, wychowawców i urzędników. Jesteśmy też przekonani, że będzie przydatna naukowcom i studentom, ale również rodzicom i opiekunom dzieci. Zależy nam, by nasi adresaci upowszechniali zawartą w zbiorze wiedzę i w przystępny dla dzieci sposób przedstawili im ich prawa, najlepsze sposoby korzystania z nich oraz wysiłki podejmowane w celu poprawy sytuacji dzieci.

Paweł J. Jaros (Rzecznik Praw Dziecka II kadencji)
Marek Michalak (Rzecznik Praw Dziecka IV i V kadencji)

2018 ROK IRENY SENDLEROWEJ
Każdemu, kto tonie, należy podać rękę!

50 lecie Orderu Uśmiechu 1968–2018

ISBN 978-83-89658-59-3
9 788389 658593